

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

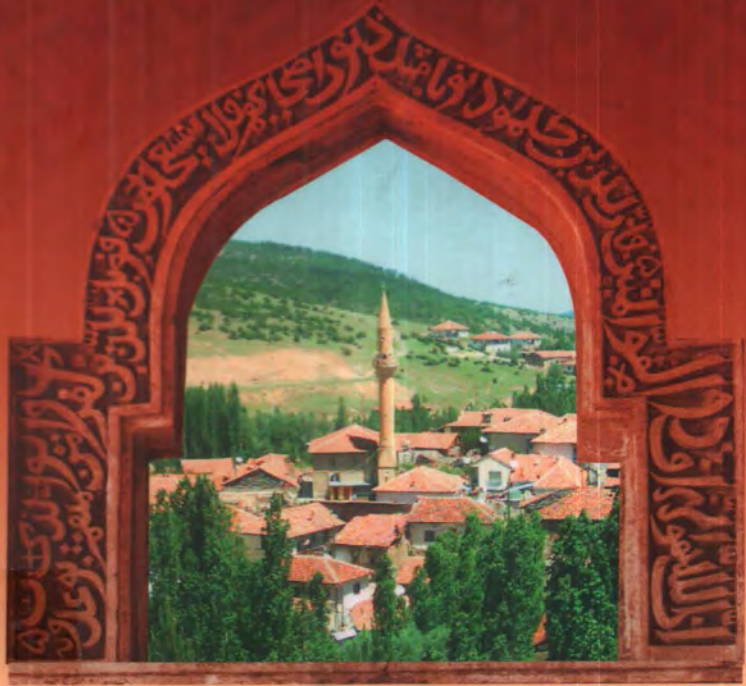
Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Furkanî'nin Şiir Evreni

Bağlamında

Bir Monografi Denemesi

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

FURKANÎ'NİN ŞİİR EVRENİ BAĞLAMINDA
BİR MONOGRAFİ DENEMESİ

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

Furkanî'nin Şiir Evreni
Bağlamında
Bir Monografi Denemesi

Bahar AKARPINAR

Furkanî'nin Şiir Evreni Bağlamında Bir Monografi Denemesi

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

Akçağ Yayınları: 982
Türk Halk Edebiyatı: 56

ISBN: 978-975-338-983-9

©Bu kitabın bütün hakları Akçağ A.Ş.'ne aittir.

Kapak: Emin Bebek
Sayfa Düzeni: Akçağ Dizgi Ünitesi
Baskı: Erek Matbaası - 342 31 01
1. Baskı / Ankara 2010

Kültür Bakanlığı Yayıncılık
Sertifika No: 11382

Akçağ Basım Yayım Pazarlama A.Ş.
Tuna Cad. No. 8/1 Kızılay-Ankara
Tel: (312) 432 17 98 – 433 86 51
Faks: 432 28 52

www.akcag.com.tr
akcag@akcag.com.tr

Ücretsiz PDF Kitap Arsivi - <https://rantey.org>

Furkanî'nin Şiir Evreni
Bağlamında
Bir Monografi Denemesi

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

1971 yılında Sivas'ın Yıldızeli İlçesi'ne bağlı Tat Köyünde doğdu. İlköğrenimini doğum yerinde, ortaöğrenimini ise Sivas Selçuk Ortaokulunda ve Sivas Lisesinde tamamladı. 1988'de girdiği Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden 1992'de mezun oldu ve aynı yıl Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Halk Edebiyatı Anabilim Dalında yüksek lisans eğitimine başladı.

1993'te, lisans eğitimini yaptığı bölüme, Halkbilimi Anabilim Dalında araştırma görevlisi olarak atandı. Prof. Dr. Tuncer Gülensoy danışmanlığında hazırladığı *"Surnâme-i Hümayun'da Folklorik Unsurlar"* başlıklı teziyle yüksek lisans öğrenimini tamamlayarak 1995'te Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde, Halkbilimi Anabilim Dalında doktora programına kaydoldu. Başlangıçta Prof. Dr. M. Öcal Oğuz, sonrasında ise Prof. Dr. Özkul Çobanoğlu danışmanlığında yürütülen *"Halkbiliminin Yazılı Kaynakları Olarak Melhemeler"* adlı teziyle 2000 yılında doktorasını tamamladı ve aynı yıl, asistanlığını yaptığı bölüme yardımcı doçent kadrosunda öğretim üyesi olarak atandı.

2003-2004 öğretim yılında Tunus'ta Türkçe okutmanlığı yaptı. *"Türkiye'de Mezar Taşı Sözleri"* adlı çalışmasıyla 2005'te doçent oldu. 2009 yılında, kurulmasına öncülük ettiği Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Halkbilimi Bölümü başkanlığına getirildi.

Dizgi-mizanpaj, yayın kurulu üyeliği ve editörlük yaparak *"Kızılırmak (12 Sayı)"* ve *"Türklük Bilimi Araştırmaları (1-9. Sayılar)"* dergilerinin çıkmasında önemli görevler üstlendi. Yayınlanmış elliyi aşkın makalesi, ulusal ve uluslar arası sempozyumlarda sunulmuş çeşitli bildirileri ile *"Türkiye'de Mezar Taşı Sözleri (2003)"*, *"Fal Kitabı Melhemeler ve Türk Halk Kültürü (2006)"* adlı kitapları bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye Cumhuriyeti'ni kuran çekirdek kadronun sözcülüğünü yapan ilk gazetesinin -*"İrade-i Milliye Tıpkı Basım ve Yeni Harflerle (2007)"* adlı çalışmada- yazı çevrimi yapanlar arasındadır.

**Bu çalışma,
Geleneğin ortaya çıkmasını, yaşatılmasını sağ-
layan ve bu vesileyle Türkçemizi oya gibi işle-
yen, ortak belleğimizi taşıyan, taşıırken de zen-
ginleştiren bütün âşıklar ile âşıklık geleneğinin
anlaşılması için gayret gösteren, araştırmalar
külliyatına katkısı bulunan tüm kalem sahiple-
rinin aziz ruhlarına ve takdirlik emeklerine de-
rin ihtiramla ithaf olunur.**

Sevda mı, ülfet mi, hasret mi bilmem,
Seviyorum; ona, düşkünüm düşkün.
Gurur mu, kibir mi, nefret mi bilmem,
Uçan balon gibi şişkinim şişkin.

Sır perdesi kalktı, bir an gözümden,
Alev alev yanıyorum özümden,
Kimse incinmesin n'olur sözümden,
Bu sevda yüzünden şaşkınım şaşkın.

Hallaç Mansur gibi dara çekilen,
Kerem gibi cümle dişi sökülen,
Dere gibi kıvrım kıvrım bükülen,
Dicle'den Fırat'tan coşkunum coşkun.

Ferhat gibi yüce dağlardan aştım.
Mecnun'dan da beter hallere düştüm.
Kulplu kazanlarda kaynadım piştım.
Lokma lokma çiğne, pişkinim pişkin.

Yıkık gönül bendim, her yanımlı ören,
Virane sanıyor, halimi gören.
Geçtiği yerlere çok zarar veren,
Bahar seli gibi taşkınım taşkın.

Furkanî, kapında garip gedadır,
Canda cananına canım fedadır.
Nakşeden, bent vuran yüce Huda'dır.
Boşa inkâr etme aşkınım aşkın. (24. 07. 2010)*

* Bu şiir, çalışmamızın bitmesinden birkaç gün önce yazılmış ve dolayısıyla incelemeye dâhil edilememiştir. Fakat âşığın sanatkarlığı hakkında bir fikir vermesi için burada, okuyucunun zevk-i selimine sunulmuştur.

İÇİNDEKİLER

Ön Söz.....	15

BİRİNCİ BÖLÜM

BİR ÂŞIK/ŞÂİR DOĞUYOR / 23

1.1. Hayatı / 25

1.1.1. Doğumu, Çocukluğu ve Yetiştği Ortam.....	25
1.1.2. Eğitimi ve Evliliği.....	30
1.1.3. Askerliği.....	32
1.1.4. İş Hayatı/Geçim Durumu.....	34

1.2. Şahsiyeti / 37

1.2.1. Fizikî ve Ruhî Yapısı.....	37
1.2.2. İnanç ve Düşünce Dünyası.....	39

1.3. Âşıklığı/Şâirliği / 41

1.3.1. Şiir Yazmaya Başlaması.....	41
1.3.2. Mahlas Alışı.....	44
1.3.3. Saz ile İlgisi.....	44

1.4. Âşığın/Şâirin Yayın Dünyasındaki Yeri / 45

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİN ÜRETİM-TÜKETİM BAĞLAMİ / 49

2.1. Üretim Bağlamı / 51

2.1.1. Üretim Biçimi ve Üretimi Tetikleyen Unsurlar.....	52
2.1.2. Üretim Kronolojisi ve Miktarı.....	65
2.1.3. Üretimde Tekâmül Süreci.....	76

2.2. Tüketim Bağlamı / 83

2.2.1. Sözlü Kültür Ortamında Tüketim.....	87
2.2.2. Yazılı Kültür Ortamında Tüketim.....	89
2.2.3. Elektronik Kültür Ortamında Tüketim.....	89

1. Tablo.....	93

2. Tablo.....	103

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLERE YAKINDAN BAKIŞ / 107

3.1. Şiirlerin Yapısal Özellikleri / 109

3.1.1. Ahenk Unsurları.....	109
3.1.1.1. Vezin.....	109
3.1.1.2. Ayak.....	114
3.1.1.3. Kafiye ve Redif.....	117
3.1.1.4. Durak.....	120
3.1.1.5. Tekrarlamalar.....	121
3.1.2. Kullanılan Nazım Şekil ve Türleri.....	126
3.1.2.1. Nazım Şekilleri.....	129
3.1.2.2. Nazım Türleri.....	134
3.1.3. Anlatım Özellikleri.....	152
3.1.3.1. Dil Yapısı.....	152
3.1.3.1.1. Söz Varlığı.....	153
3.1.3.1.2. Cümle Yapısı.....	155
3.1.3.1.3. Konuşma Dili Unsurları.....	158
3.1.3.1.3.1. İkilemeler.....	158
3.1.3.1.3.2. Deyimler.....	161
3.1.3.1.3.3. Ata Sözleri.....	163
3.1.3.1.3.4. Öteki Kalıp Sözler.....	164
3.1.3.1.4. Dil Sapmaları.....	168
3.1.3.2. Anlatım Tutumu ve Türleri.....	174
3.1.3.3. Söz Sanatları.....	187

3.2. Şiirlerin Muhteva Özellikleri / 198

3. Tablo.....	211
3.2.1. Duygu Ağırlıklı Konular.....	217
3.2.1.1. Sevindiren/İstendik Duygular.....	218
3.2.1.1.1. Allah ve Peygamber Sevgisi.....	218
3.2.1.1.2. Anne - Baba Sevgisi.....	223
3.2.1.1.3. İnsan Sevgisi.....	224
3.2.1.1.4. Karşı Cinse Duyulan Sevgi (Aşk).....	224
3.2.1.1.5. Tabiat - Memleket Sevgisi.....	226

3.2.1.1.6. Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi.....	228
3.2.1.2. Üzen/İstenmeyen Duygular.....	231
3.2.1.2.1. Ayrılık Acısı, Gurbetlik.....	231
3.2.1.2.2. Çekilen Dert ve Sıkıntılar.....	234
3.2.1.2.3. Geçmişe Özlem.....	237
3.2.1.2.4. Karamsarlık.....	239
3.2.1.2.5. Ölüm Acısı.....	240
3.2.1.2.6. Sıla Özlemi.....	241
3.2.2. Düşünce Ağırlıklı Konular.....	241
3.2.2.1. Toplumsal ve Kültürel Değerler.....	242
3.2.2.1.1. Ahlakî Durum ve Değerler.....	242
3.2.2.1.2. Dinî Durum ve Değerler.....	243
3.2.2.1.3. Eğitim Durumu ve Değerleri.....	246
3.2.2.1.4. Ekonomik Durum ve Değerler.....	247
3.2.2.1.5. Sağlık Durumu ve Değerleri.....	249
3.2.2.1.6. Siyasî Durum ve Değerler.....	250
3.2.2.2. Tecrübî Bilgiler, Felsefî Çıkarımlar.....	252
3.3. Şiirlerdeki Özel İsimler / 255	
3.3.1. Şahıs Adları.....	254
3.3.2. Yer Adları.....	262
3.3.3. Topluluk Adları.....	267

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ŞİİRLER VE ÜRETİM-TÜKETİM BAĞLAMLARI / 269

4.1. Duray'ın Türküsü.....	271
4.2. Sana Demedim.....	272
4.3. Neyimi Alacak Bu Kader?	272
4.4. Dürzü.....	273
4.5. Dönerim Anam.....	274
4.6. Yalan Dünyada.....	275
4.7. Kalemim.....	276
4.8. Sevdiğim.....	277
4.9. Kan Ağlıyor.....	277
4.10. Askerim Asker.....	279

4.11. Döndüğüm Zaman.....	280
4.12. Atış Günü.....	280
4.13. Daha Ne Gelecek?.....	281
4.14. Şu Benim Anam.....	282
4.15. Kooperatif Destanı.....	283
4.16. Canım Öğretmen.....	284
4.17. İzabe.....	285
4.18. Diye Diye.....	286
4.19. Uyan Efendim.....	287
4.20. Sigara Belası.....	289
4.21. Kimin Neyine.....	290
4.22. Tansu Hanım.....	291
4.23. Ey Oğul.....	292
4.24. Sabır ve Namaz.....	293
4.25. Affet Allah'ım.....	294
4.26. Gençliğinde Gel.....	295
4.27. Nefsim.....	295
4.28. Gecikmeden Gel.....	296
4.29. İmtihan Dünyası.....	297
4.30. Milletim.....	298
4.31. Sonbaharda.....	299
4.32. Mahşer Meydanı.....	300
4.33. Ya Resulallah.....	301
4.34. Bizim Tat Köyü.....	302
4.35. Dur Deli Gönül.....	303
4.36. Yenik Düştü Kansere.....	304
4.37. Bırak Gel Baba.....	305
4.38. Bilmeden.....	306
4.39. İsmetî İle Hasbıhal.....	307
4.40. Ahmet'e.....	309
4.41. Çöz Beni.....	310
4.42. Nedir Bu Telaş?	311
4.43. Küsmüşüm Dünyaya.....	311
4.44. Seçmeden Sevdim.....	312

4.45. Sevgisiz Olmaz.....	313
4.46. Gördüm.....	314
4.47. Dursun'a Ağıt.....	315
4.48. Yaşa da Gör.....	316
4.49. Yanıyor Yurdum.....	317
4.50. Foyan Utansın.....	318
4.51. Anlaman Yavrum.....	319
4.52. Ölmeye Geldim.....	320
4.53. Canım Köyüm.....	321
4.54. Serçe.....	322
4.55. Portakal.....	323
4.56. Yalan mı?	324
4.57. Sivas'ım.....	325
4.58. Benim.....	326
4.59. Eremiyesin.....	327
4.60. Karga.....	328
4.61. Ne Haber?	329
4.62. Gözlerim Doldu.....	330
4.63. Gidiyoruz Bir Menzile.....	331
4.64. Zamlar.....	332
4.65. Şaşarım.....	333
4.66. Sevmedim.....	334
4.67. Baba Ocağı.....	335
4.68. Çoban Kardeş.....	336
4.69. Duydun mu?	337
4.70. Bayrağım.....	338
4.71. Bildir mi Dedim?	339
4.72. Desene Dağlar.....	340
4.73. Kâbe'de Gör.....	342
4.74. Gör Buraları.....	342
4.75. Canım Efendim.....	343
4.76. Gam Yemem Gayrı.....	344
4.77. Söyle Ağlayım mı?	345
4.78. Doğduğum Şehir.....	346

4.79. Aşımsın Anam.....	346
4.80. Yapar mı Yapar.....	348
4.81. Habersiz.....	349
4.82. Resul Aşkıyla.....	350
4.83. Katıl Kervana.....	351
4.84. Gariban.....	352
4.85. Demedikçe.....	353
4.86. Yunan Ol.....	354
4.87. Olsam.....	354
4.88. Arsız Tasasız.....	355
4.89. Çanakkale'de.....	357
4.90. Övünsün.....	358
4.91. Yavruma Nasihat.....	359
4.92. Ha!.....	360
4.93. Önce.....	361
4.94. Sonra.....	362
4.95. Bizim Köyleri.....	363
4.96. Gam Dedi Bana.....	368
4.97. Her Zaman.....	369
4.98. Kazamıyorum.....	370
4.99. Rasulallah.....	371
4.100. Behey Gönül.....	372
4.101. Gördüm.....	373
4.102. Güccük Emmi.....	374
4.103. Hatem Emmi.....	375
4.104. Hoş Geldiniz.....	376
4.105. Bu Köyde.....	378
4.106. Başarıp Aldım.....	380
4.107. Doğan Bey.....	381
4.108. Helal Edin.....	382
4.109. Bilemiyorum.....	385
4.110. Uymuyor Nefis.....	386
4.111. Gazze Yok Oldu.....	387
4.112. Susmayacağım.....	388

4.113. Geliyorum Medine.....	389
4.114. Çekilmez İmiş.....	390
4.115. Şifa Eylesin.....	391
4.116. Kalmamış.....	391
4.117. Mekke'ye.....	393
4.118. Mevlam.....	394
4.119. İsterim.....	395
4.120. Gidiyorum Medine.....	396
4.121. Nedendir?	397
4.122. Katılalım Peşine.....	398
4.123. Muhsin'e Ağıt.....	399
4.124. Nuri Hoca.....	399
4.125. Düşü Turan'ın.....	400
4.126. Muhammed'i.....	401
4.127. Sivas'a Mersiye.....	402
4.128. Gizliyor.....	403
SONUÇ.....	405
KAYNAKÇA.....	409
DİZİNLER.....	413
1. Ayaklar Dizini.....	413
2. Dizeler Dizini.....	414
3. Kafiye ve Redife Göre Dizeler Dizini.....	437
4. Sözcük Dizini.....	461
SÖZLÜKÇE.....	499

ÖN SÖZ

Göl yerinden su eksik olmaz, der eskiler. Gerçekten de yaşanan tecrübeler, çok olağanüstü bir durum gerçekleşmediği müddetçe bu sözün doğru olduğunu fısıldamaktadır duyabilene. Bir müddet azalsa hatta tamamen kurusa da zamanla su, orada varlığını az veya çok tekrar göstermektedir. Fakat bu suyun etrafına faydası yoksa ya da kimse ondan haberdar değilse, varlığıyla yokluğu, aslında pek fazla bir anlam ifade etmez. O bakımdan başkalarını da beslesin, büyütsün diye onu kendi hinterlandından çıkarıp uzak yerlere taşımak gerekir. Bu taşıma kim bilir, belki göl yerini/kaynağı besleyecek başka mekanizmaları da harekete geçirebilir.

Âşıklık/şâirlik konusunda da Sivas, tıpkı göl yeri gibidir. Türk yurdu olduğundan beri hiç âşığı/şâiri eksik olmamıştır, desek yeridir. Bu konuda yapılan son çalışmalar, söz konusu bilginin doğruluğunu artık tereddüte mahal bırakmayacak şekilde ispatlamıştır. Evet konuya vâkıf kimi insanlar tarafından "türkülerin başkenti", "âşıklar yatağı" şeklinde nitelen-dirilen Sivas'ın âşığı/şâiri eksik değildir ve çoktur. Fakat ne yazık ki bunların büyük bir kısmı, tıpkı kendi çukurundan başka yere akamayan, kendini başkalarının da istifadesine sunamayan göl suyu gibi kendi dar çevrelerinde kalmakta ve hak ettikleri değeri göremeden, sahip oldukları iksiri yetince kişiye sunamadan nisyan perdesi altında kaybolup gitmiştir ve gitmektedir. Onları elden geldiğince bu kaybolmuşluktan kurtarmak ve eserlerinin daha başka ve geniş alanlarda, daha uzun süre yaşamasına fırsat tanımak sadece kültür bilimcilerin değil, kültürün önemini kavramış, eli kalem tutan her ferdin az veya çok görevi olmalıdır. Zira onlar, milletin diliyle milletin değerlerini işleme, bizi bir arada tutan duygu ve düşünceleri farklı t/f/onlarla seslendirme özellik ve ayrıcalığına sahiptirler.

İşte bu düşünceler ışığı altında Sivas yöresi âşık/şâirlerinden hiç değilse birini daha kaybolmuşluktan kurtarmak,

kendisine olmasa bile eserlerine daha geniş bir sahada, daha uzun soluklu bir hayat sunabilmek adına bu çalışmanın temelleri atıldı. Fakat söz konusu düşünceler, çalışmanın şekillenmesi aşamasında tek başına yeterli olmadı bizim için. Zira âşık ya da halk şâiri hakkında zamanın elinden kurtarmak gayesiyle yapılmış olan çalışmaların kahir ekseriyeti, aynı yapıya -“hayatı, sanatı, eser/şiiirleri” teslimine- sahipti ve artık “yeni şeyler söylemek”, yapmak zamanı çoktan gelmiş ve hatta geçiyordu bile. Bu itibarla şu an üzerinde gözlerinizi gezdirmiş olduğunuz bu çalışmayı, biraz farklı bir bakış açısıyla şekillendirmeye gayret ettik. Bu gayret çalışmamızın nesnesini oluşturan konuyu, Furkanî’yi ve şiiirlerini, bağlamı da hesaba katarak değerlendirme yoluna gitmemizi sağladı.

Yukarıda dile getirilen düşünceler ve farklı bakma gayretleri, bu çalışmanın dört bölümden oluşması gerektiği fikrini verdi bize. “Bir Âşık/Şâir Doğuyor” başlığını taşıyan birinci bölümde, şiiirlerin öznesini yani Furkanî’yi etraflıca tanıtmaya çalıştık.

Bir sanatçı olarak Furkanî, sahip olduğu özellikleri itibarıyla halk edebiyatı terminolojisinde bir “âşık” değil, “halk şâiri”dir. Fakat halk arasında malum olduğu üzere saz çalamasa, irtical yapamasa, halk hikâyesi anlatamasa, kendine ait ezgisi olmasa bile halkın yakından tanıdığı “âşık tarzı şiiir” yazabilen herkese “âşık” denilmektedir. Bunda tam bir “âşık” profili çizen kişilerin giderek sahneden çekilmesi ve halkın “âşık” kavramı konusundaki bilgisinin zamanla azalması gibi faktörler etkili olsa gerektir. Sebep ne olursa olsun anlaşılan o ki “âşık tarzı şiiir” yazabilen herkese “âşık” denilmesi galat-ı meşhur haline gelmiştir. Bu sebeple Furkanî’den bahsederken biz de galat-ı meşhura uyararak zaman zaman “âşık” terimini kullanmaktan çekinmedik. Çünkü galat-ı meşhurun “lûgat-ı fasihten yeğ” olduğunu öğretmişlerdi bize. Buna mukabil terminolojinin, Furkanî’nin bir “halk şâiri” olduğunu belirtmesi hasebiyle ondan söz ederken yer yer “şâir” sözcüğünü de kullandık. Ayrıca hem Furkanî’ye âşık ya da halk şâiri denilmesinin genel okuyucu nezdinde çoğu zaman bir önemi olmayacağı için hem de terminolojiyle halk kullanımı

arasındaki söz konusu ikilik dolayısıyla bazı yerlerde, özellikle başlıklarda, "âşık/şâir" biçiminde tercihli bir kullanımı da yeğledik.

Çalışmamızın "Şiirlerin Üretim-Tüketim Bağlamı" adını verdiğimiz ikinci bölümünde, mahlasını verecek kadar onu yakından tanıma ve takip etme şansının da verdiği avantajla Furkanî'nin eserlerini hangi ortamlarda, niçin ve nasıl ürettiğini ve bunları nerelerde, nasıl değerlendirdiğini anlatmaya gayret ettik. Bu bölümde bir anlamda üretim-tüketim bağlamlarının, eserin oluşumunda ne kadar etkili olduğunu irdelemeye çalıştık. Bunu yaparken büyük oranda çalışmamızın dördüncü bölümünden istifade ettik. Zira orada şiirlerin altına, onların üretim-tüketim bağlamları konusunda çok detaylı olmasa da muhtelif notlar kaydetmiştik.

"Şiirlere Yakından Bakış" başlığı verilen üçüncü bölümde şiirlerin yapısal ve muhteva özellikleri ile şiirlerdeki özel isimler üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Bu bölümde Furkanî'nin şimdiye kadar yazdığı tüm şiirler, bağlamı da dikkate alınarak ve sayısal verilerden de istifade edilerek biçim ve içerik açısından bir inceleme denemesine tabi tutulmuştur. Bağlam ve sayısal veriler dolayısıyla burada verilen hükümlerin hem daha sağlam ve sağlıklı hem de daha ölçülebilir ve ispatlanabilir olması hedeflenmiştir.

Bilindiği üzere gerek şâirin hayatı anlatılırken ve gerekse şiirlerinin teknik ve muhteva analizi yapılırken şiirlerden örnekler vermek, yani gerekli delilleri sunmak gerekmektedir ve zaten öteden beri uygulana gelen yöntem de bu şekildedir. Aynı çalışma içerisinde tekrara düşmemek adına, ki bunun şimdi burada sayamayacağımız başka sakıncaları da bulunmaktadır, biz mümkün olduğu kadar şiirleri, inceleme kısımlarında vermemeye çalıştık. Bunun yerine, şiirlerden örnek ve delil göstermek gerektiğinde -ilgili okuyucuyu bir miktar yormak pahasına da olsa- şiir ve dörtlük numaralarını, (3/4) örneğindeki gibi belirtme yoluna gittik ki parantezdeki birinci rakam şiir numarasını, ikincisi ise o şiirdeki dörtlüğü ifade etmektedir.

Yukarıdaki paragraflardan da anlaşılacağı üzere çalışmanın dördüncü bölümü, Furkanî'nin şiirlerine ve bu şiirle-
rin yazılış ve icra ediliş bağlamlarına ayrılmıştır.

Herhangi bir âşık ya da halk şâiri hakkında yapılan monografi çalışmalarında, ilgilinin şiirleri toplu bir şekilde verilirken şiirler, genellikle yapı ve muhteva bakımından bir tasnife tâbi tutulmakta ve her başlık altındakiler de kendi içerisinde ya şiirin ayaklarına ya da başlığına göre alfabetik olarak sıralanmaktadır. Şiirlerin sıralanmasında elde başka ölçüt olmadığı durumlarda böylesi bir yöntem, elbette hem gerekli hem de kendi içerisinde tutarlıdır. Söz konusu yöntem aynı zamanda, aynı konu ya da yapıdaki metinleri okuyucuya bir arada sunma ve dolayısıyla onlardan istifadeyi kolaylaştırma gibi avantajlara da sahiptir. Fakat dile getirdiğimiz bu ve daha başka avantajlarına rağmen sözünü ettiğimiz yöntem, şiirleri bağlamından koparmak ve dolayısıyla onların daha iyi ve doğru bir şekilde anlaşılıp değerlendirilmesini engellemek gibi bir olumsuzluğa da kapı aralamaktadır. Zira analitik bakışla, şekil ve muhteva özellikleri dikkate alınarak yapılan tasnifleme sonucunda ortaya çıkan tablo, âşık ya da şâirin değil, araştırmacının oluşturduğu bir bağlamdır ve bu, şiirleri yazıldığı ortamdan, en azından kronolojik düzenden soyutlamak, dolayısıyla da metni ve yazarını daha iyi ve doğru bir biçimde değerlendirme imkânının -göreceli de olsa- elimizden alınması anlamına gelmektedir.

İşte bu durumun önüne geçebilmek, yani metinlerin bağlamıyla birlikte değerlendirilmesine fırsat tanımak adına çalışmamızın dördüncü bölümünde şiirleri, yazılış tarihlerini dikkate alarak geçmişten günümüze doğru bir sıra takip ederek ve her şiire ayrı bir numara vererek sunmaya gayret ettik. Tâbi bunu yaparken herhangi bir zorlukla karşılaşmadık çünkü şâirimiz yazdığı her şiirin altına tarihini de not düşmüştü. Şâir, bunu yapmakla aslında farkında olmadan hem günümüzün kimi âşık/şâirlerine (kimi diyoruz çünkü bazı âşık/şâirler eserlerine zaten tarih koyuyorlar; fakat nedense(!) biz araştırmacılar bunu pek dikkate almıyoruz.) iyi

bir örnek hem de halk şiiri alanında bağlam merkezli çalışmak isteyenlere çok önemli bir veri sunmuş olmaktadır. Çünkü şiirlerin yazılış tarihi, şâirin yaşam öyküsüyle birleştirildiğinde şiirlerin daha iyi anlaşılmasını sağlayacağı gibi şâirin sanatında zaman içerisinde nasıl bir gelişim olduğunu da gözler önüne serecektir.

İlgilisinin malumu olduğu üzere herhangi bir edebî metni değerlendirirken metnin yazıldığı ya da metni yazdıran bağlamın bilinmesi, araştırmacıların görüş alanında yeni ufukların açılmasını sağlamaktadır. Bağlam denildiğinde ise sadece metnin yazılış tarihinin kastedilmediği aşıkârdır ve imkânlar ölçüsünde buna başka hususları da ilave etmek gerekmektedir. Bu çerçevede çalışmamızın dördüncü bölümünde yer alan her şiirin altına, o şiirin hangi ortamda, niçin ve nasıl yazıldığını, nerelerde icra edildiğini / okunduğunu ve ne gibi tepkiler aldığını şâirinden öğrenerek ve öğrendiklerimizi de onun ağzından çıkmışçasına cümleleştirerek -çok fazla ayrıntılı olmasa da- not etmeye çalıştık. Çünkü tarih, bağlam konusunda önemli ipuçları vermesine rağmen tek başına hem yeterli değildir hem de uzman olmayan okuyucu için ya hiçbir şey ifade etmeyebilir ya da etmesi için onun zihnini hayli yorması gerekebilir. Ayrıca hızla değişen yaşam koşulları dikkate alındığında salt tarih, çok değil otuz, kırk bilemediniz elli yıl sonrasının okuyucusu için şiirin bağlamı noktasında pek fazla bir anlam ifade etmeyebilir. İşte bu sebepler dolayısıyla şiirlerin yazılış ortam ve sebeplerini kaydetmek, hem onların daha iyi anlaşılıp doğru değerlendirilmesi noktasında önem arz etmektedir hem de kimi hususlarda tarihe not düşmek anlamına gelmektedir.

Âşık edebiyatı çalışmalarında üzerinde pek fazla durulmayan ve dolayısıyla da belirgin bir şekilde eksikliği hissedilen hususlardan birisi de orijinalite meselesidir. Âşıkların ortaya koyduğu eserlerde, eserin ne kadarında geleneğin armağan ettiği kalıplar, ne kadarında âşığın kendi orijinal buluşları kullanılmaktadır, sorusuna henüz ölçülebilir nitekte cevaplar verilebilmiş değildir. Oysa âşık edebiyatının bütününe veya herhangi bir âşığı denetlenebilir metotlarla

ve daha doğru bir şekilde değerlendirebilmek için buna büyük ihtiyaç duyulmaktadır. Fakat gördüğümüz kadarıyla bu ihtiyacı giderecek herhangi bir çalışma veya metot henüz ortaya çıkmış değildir. Sözü edilen ihtiyacı giderme yani kullanılan geleneksel kalıpları ve orijinal buluşları tespit etme noktasında âşıkların yazdığı tüm dizelerin dizininin oluşturulmasının önemli bir kapı aralayacağını düşünüyoruz. Ancak bu dizinin iki farklı biçimde yapılması gerekmektedir. Birincisinde dizeler başlangıç, ikincisinde ise bitiş harfine göre dizilmelidir. Birincisiyle aynı kelime, dolayısıyla da anlam ya da kavramlarla başlayan dizeler alt alta veya birbirine çok yakın yerlere gelecek ve buradan hareketle de benzer yahut farklı olanlar kolayca tespit edilebilecektir. İkincisiyle de aynı kafiye ya da redifi kullanan, dolayısıyla da anlamca birbirine yakın olan dizeler büyük oranda yine bir araya gelmiş olacaktır. Geleneksel kalıpları ve orijinal söyleyiş biçimlerini tespit etme konusunda, bu tarz bir dizin de bize önemli veriler sunacaktır.

Bu dizinlerin öncelikle her âşık/şâir için ayrı ayrı yapılması, sonra da her birinin bir veri tabanında, ki günümüz teknolojileri bunun için oldukça müsaittir, peyderpey birleştirilerek denetlenmesi gerekmektedir. Âşık/şâirlerin kendi dizeleri için yapılan dizinler, her şeyden önce o kişinin kendi içerisinde düştüğü tekrarları, yakaladığı orijinaliteyi, en sık kullandığı kavram, imge, kafiye ve redifleri yakalamamıza fırsat tanıyacaktır.

İşte bu düşüncelerin saikiyle çalışmada, dört bölüm boyunca elde edilen hasılanın özetlendiği "sonuç" ve "kaynakça"dan sonra, "dizinler" kısmında âşığın şiirlerinin "ayaklar", "dizeler" ve "kafiye ve redife göre dizeler" dizini verilmeye çalışılmıştır. Ayrıca hem âşığın kelime kadrosundan hareketle başka yorumlara gidebilme imkânını tanıması hem de bu çalışmadan başka disiplinlerin de -örneğin dilbilimcilerin- kolayca istifade edebilmesini sağlamak adına şiirlerin "sözcük dizini" de oluşturulmuştur. Çalışma, "sözlükçe" kısmıyla sona erdirilmiştir ki orada da şiirler içerisinde geçen kimi yö-

resel kelimelerin hangi şiir ve dürtlükte geçtiği gösterilmiş ve akabinde anlamı verilmiştir.

Göz gezdirmeye lütfunda bulunduğunuz bu kitap, iskelet itibariyle aynı tornadan çıkmışçasına yazılmış âşık/şâir kitaplarının kol gezdiği bir ortamda, farklı bir yaklaşım denemesi olarak ortaya çıkmıştır. Bu nedenle bünyesinde bazı eksiklik ve yanlışlıkları barındırması muhtemeldir. Denemeler çoğu zaman ikmale muhtaçtır ve bizim burada, bundan sonraki âşık/şâir monografileri için teklif ettiğimiz yaklaşım da denene denene kemale erecektir. Çağın gereklerine uygun bilimsel formata kavuşacaktır.

Bu tarz bir kitabın hacmine nispetle biraz uzun denilebilecek bu "ön söz"le vedalaşırken son olarak birkaç kişiye teşekkür etmeliyim. Teşekkür etmem gerekenlerin başında hiç şüphe yok ki sanatıyla bu kitabın vücut bulmasını sağlayan Furkanî gelmektedir. O, her şeyden önce milletimin diliyle, milletimin değerlerini hoş bir eda ile anlatmaya çalıştığı için -tüm âşık/şâirler gibi- teşekkürün her türlüşünü ve takdiri hak etmektedir. Ayrıca bu kitabın şekillenmesi için sorduğum her soruya sabırla ve içtenlikle cevap verdiği ve benim tahammülfersa sakinliğime, geciktirmelerime katlandığı için de benden teşekkür alacaklıdır.

Teşekkür etmem gereken diğer kişiler ise sevgili eşim, evdeşim ve yoldaşım olan Sevda Hanım, beni daima gururlandıran kıymetli çocuklarım Aybüke Süveyda, Asım Giray ve Gökçe Feyza'dır. Bu kitap büyük oranda onlarla ve onlar için oynamam gereken rollerden alınarak bu kıvama gelmiştir. Gösterdikleri sabır, anlayış ve feragat dolayısıyla onlara ne kadar teşekkür etsem azdır.

Sivas, 30. 07. 2010

Doç. Dr. Şeref BOYRAZ

BİRİNCİ BÖLÜM
BİR ÂŞIK/ ŞÂİR DOĞUYOR

1.1. Hayatı

1.1.1. Doğumu, Çocukluğu ve Yetiştği Ortam

Şiir vadisinde kendisini Furkanî olarak tanıtan âşık, Sivas'ın Yıldızeli İlçesine bağlı Tat Köyünde, büyüklerinin ifadesine göre 1965 yılının "koç katımı" zamanında dünyaya gelir. Fakat doğum tarihi, ilkokul beşinci sınıfa geldiğinde diploma alabilmesi için şart koşulunca ancak çıkarılan nüfus cüzdanına 10.10.1965 olarak kaydedilir. Oysa "koç katımı", yörede ekim ayı sonları ile kasımın ilk yarısı arasındaki bir döneme tekabül etmektedir.

Doğum tarihinin ebeveynleri tarafından bile net olmayan bir zaman aralığında ve "koç katımı" olarak belirtilmesi, nüfus cüzdanının on yılı aşkın bir süre sonra çıkarılması, bize onun nasıl bir kültürel ortama doğduğu konusunda önemli ipuçları vermektedir. Buna göre Furkanî, küçükbaş hayvancılığının önemli bir geçim kaynağı olduğu (Öyle olmasa takvimde "koç katımı" tabiri bilinmez ve bir eşik olarak kullanılmazdı.), zaman konusunda ayrıntıların çok fazla önemsenmediği (Önemsense doğum tarihi için falanca ayın bilmem kaçında denirdi, hele de dünyaya gelen bir insansa.), yazılı kayıtların pek tutulmadığı, resmi işlerin ya yeterince dikkate alınmadığı ya da bazı imkânsızlıklar dolayısıyla vaktinde gereklerinin yerine getirilemediği bir dünyaya gözlerini açmıştır.

Âşığın annesi Fadik Hanım, babası ise Rıza Bey'dir. Anne, aynı köyden Turan ve Hacer Aslan çiftinin kızıdır ve nüfus bilgilerine göre 1936 doğumludur. Fakat bu, onun gerçek doğum yılı değildir. Zira evlenebilmesi için yaşı büyütülmüştür. Esas doğum yılının 1938 olduğu söylenmektedir. Fadik Hanım, çocukluğu döneminde köyde ilkokul bulunmasına rağmen okula gönderilmemiştir ve dolayısıyla okur-yazar değildir.

"Koç katımı" kavramı, zamanı ve törenleri hakkında geniş bilgi için bkz. (Özen 1979: 3-4).

Baba Rıza Bey de yine aynı köyden İbrahim ve Emine Yıldırım çiftinin çocuklarıdır. Köyde daha ziyade “Adıgüzel” olarak tanınan İbrahim Bey, askerde hastalanarak vefat eden ağabeyi Rıza’nın eşiyle, iki çocuklu yengesiyle -ki o da aslen Şarkışla’nın Yüreğir köyündendir- küçük yaşta evlendirilir. Âşığın babası, işte bu evliliğin ikinci çocuğu olarak 1930’ların arifesinde veya başlarında dünyaya gelir. Fakat doğum yılı nüfusa 1932 olarak kaydettirilir. Anlaşılan odur ki âşığın babasına, annesinin ilk eşinin, diğer bir deyişle babasının ağabeyinin ismi verilmiştir. İki yaşında annesini kaybeden Rıza Bey, babasının ikinci eşi olan Esmâ Hanım tarafından büyütülür. İlkokul diploması alamamıştır fakat okuryazarlığı vardır Rıza Bey’in.

Dikkat edilecek olursa Furkanî’nin anne ve babasıyla ilgili olarak sıralanan bilgiler içerisinde hem doğum tarihinin tam olarak bilinmemesi ve yanlış yazdırılmasıyla alakalı yukarıda yapmış olduğumuz yorumları destekleyici verileri hem de levirat (aile içi evlilik), saygı duyulan büyüklerin adını yeni doğan fertlere verme gibi kimi töre ve gelenekleri görmek mümkündür.

İşte bu töre ve geleneklerden âşığımız da payına düşeni alır ve doğduğunda ona, anne tarafından dedesinin adı olan Turan ismi verilir. Ne garip bir tecellidir ki dedesinin ismini alan âşık, dedesinin eşiyle yani anneannesiyile aynı adı taşıyan, dayısının kızı Hacer Hanım’la evlenecek ve bir anlamda o da -çok yakın olmasa da- aile içi bir evlilik yapacaktır.

Furkanî, -gerçek adı ve soyadıyla Turan Yıldırım- doğduğunda, ailede anne babadan başka üvey bir babaanne -o babaanne ki Esmâ Hanım’dır ve onlar için özden farksızdır-, yörede “eme” denilen bir hala, kendisinden altı yaş büyük bir ağabey ve bir de abla vardır. Zira daha önce dedesi İbrahim Bey vefat etmiş, amcası ayrılarak yeni bir ev kurmuş, halasının biri de evlenerek yuvadan uçmuştur. Bir müddet sonra öteki halası da evlenmiş ve zaman içerisinde Furkanî’nin ikisi erkek, ikisi de kız olmak üzere dört kardeşi daha dünyaya gelmiştir. Buna göre Furkanî kendisini idrak

etmeye başladığında yedi kardeşli, on nüfuslu bir aile içeri-sindedir.

Furkanî'nin doğum yeri olan Tat Köyü, il merkezinin güneybatısına düşmekte olup, buraya 65, bağlı bulunduğu ilçeye ise yaklaşık 30 km. uzaklıktadır. Köy aşağı yukarı 1300 rakımlı, kısmen dağlık bir arazi üzerine kurulmuştur. Köyde karasal iklimin bütün özelliklerini ve bu iklimin doğurduğu bitki örtüsünü -bozkırı- görmek mümkündür. Tarım arazileri yeterince büyük olmayan köyde, su kaynaklarının yetersizliği ve iklim yapısı dolayısıyla tarım ürünlerinden hem çok fazla mahsul alınamamakta hem de çeşitlenmeye gidilememektedir. Genellikle buğday, arpa ve yulaf ekimi yapılmaktadır. Köyün tarım arazilerinin bir kısmının Kızılırmak'a komşu olması dolayısıyla son yıllarda bu arazilere şekerpancarı, patates gibi ürünler de ekilmeye başlanmıştır. Ayrıca köyde her aile kendilerine yetecek kadar mercimek ve fiğ gibi bitkilerden de ekmektedir.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere köyün temel geçim kaynakları tarım ve hayvancılıktır. Tarımla ilgili olarak köylünün doksanlı yılların başına kadar yaptığı yegâne şey kendisi için buğday, mercimek, patates, bir miktar şekerpancarı, hayvanları içinse arpa, yulaf, fiğ, yonca ekmektir. Evinin önünde küçük bir bahçeye sahip olan şanslı ailelerse buldukları küçük bir suyla bostan dedikleri bu yerde kendilerine yetecek kadar soğan, maydanoz, kabak, domates, salatalık gibi sebzelerden yetiştirmektedir. Sulama suyunun son yıllarda iyice azalması, bostan tarımını da artık bitme noktasına getirmiştir.

Tarımda makineleşmeye, köyün geneli itibariyle seksenli yılların başına doğru ancak geçilebilmiştir. Hatta doksanlı yılların başında tarımını öküz ya da atlarla ve karasabanla yapmak zorunda olan aileler hâlâ mevcuttur. Gerek tarım arazilerinin küçüklüğü, gerek iklimin elverişsizliği ve gerekse makineleşmenin geç gerçekleşmesi, köylünün kıt kanaat geçinmesine yol açmıştır.

Köyde eskiden hem büyükbaş hem de küçükbaş hayvancılığı yapılmaktadır. Hemen her ailenin tavuk ve hindi gibi kümes hayvanlarının yanı sıra bir miktar büyükbaş, bir miktar da küçükbaş hayvanı bulunmaktadır. Büyükbaş hayvan olarak seksenli yılların başına kadar köyde sadece küçük cüsseli, eti ve sütü de o oranda az olan, "kara sığır" veya "yerli sığır" denilen sığır cinsi beslenmektedir. Daha sonra bunlara ithal ve melez ırklar ilave edilerek verim artırılmaya çalışılmıştır. Fakat bu sefer de onları besleme sorunu ortaya çıkmıştır. Zira köyde yeteri kadar otlak mevcut değildir.

Küçükbaş hayvanlardan köyde bir zamanlar keçi ve koyun sürüleri bulunmaktadır. Orman varlığına zarar verdiği gerekçesiyle seksenli yılların başlarında devlet tarafından yasaklanınca köydeki keçi sürüleri giderek azalır ve ortadan kaybolur. Dört sürü halinde otlatılan köyün koyunları da çeşitli sebeplerle gittikçe eksilir. Otlakların azlığı, mevcut otların da geç yetişip çabuk kuruması dolayısıyla hayvancılık da giderek önemini yitirir ve azalır. Bu sebeple şu an köyde büyükbaş hayvanların sayısı iyice azalmış, küçükbaş hayvan sürüsü sadece bir ailede kalmıştır.

Köyde meyve adına erik ve elmadan başka bir şey yetişmemektedir. Onlar da kendi tüketimlerine yetecek miktarda olup, sadece birkaç ailede bulunmaktadır.

1986 yılında elektriğe kavuşan köyün içme suyu ihtiyacı, 90'lı yıllara kadar DSİ tarafından yaptırılan ve köyün beş farklı bölgesine akıtılan, zaman zaman da kesilen umumi çeşmeler tarafından karşılanmaktadır.

Yukarıda anlatılan bütün bu şartların doğurduğu geçim sıkıntısı dolayısıyla 1970'li yıllardan itibaren köyün eli iş tutan erkekleri, önce mevsimlik işçi olarak başta Sivas il merkezi olmak üzere Kayseri, Bursa, İstanbul ve Mersin gibi şehirlere gidip gelmeye başlamış, sonra da buralara göç etmişlerdir (Göç olgusunun köyde meydana getirdiği değişiklikleri âşığın dilinden okumak için bkz. 34. şiir). Böylece nüfusu bir zamanlar yedi yüzü aşan, 60-70 hanelik köyde nüfus giderek azalmıştır. Seksenli yıllara gelinceye kadar köyde il-

kokuldan sonrasını okuyan kişi pek bulunmazken bu tarihten sonra özellikle erkeklerde orta ve yüksek öğrenim görenlerin sayısı tedrici olarak artmış ve bu da köyden kente olan göçü biraz daha hızlandırmıştır.

İşte geçmişteki sosyo-ekonomik koşullarını kısaca anlatmaya çalıştığımız böylesi bir ortamda, geçimini tarım ve hayvancılıkla temin eden Furkanî'nin ailesinin ekonomik durumu, köy şartlarında kendi yağıyla kavrulacak cinstendir; fakat Türkiye ölçeğine vurulduğunda fakir denilebilecek bir konumdadır. Çünkü yüz dönüm civarındaki bir arazinin yarısında, (Yarısında diyoruz, zira diğer yarısı, her yıl nadasa bırakılmaktadır.) eski usulle, karasabanla rençberlik yapılmaktadır ve ailenin hayvancılık dışında başka bir ek gelir kaynağı da bulunmamaktadır. Buna rağmen 60-70 hanelik köyün geneline göre ekonomik durumları nispeten daha iyi olmalıdır ki, 1960'lı yılların sonlarında, toprak damlı ve tek katlı evden kurtulup iki katlı, çatısı saca kapatılmış, taş, kerpiç ve ahşap karışımı malzemeden yapılmış bir evde oturan sayılı aileler arasındadırlar. Fakat ahır, samanlık ve ağıl gibi yapıları hâlâ toprak damlıdır.

Geçimini tarım ve hayvancılıkla temin eden ve hele de kendi yağıyla kavrulmaya çalışan ailelerde, her yaştan insan gücüne ihtiyaç duyulmaktadır. Bu sebeple eli, ayağı tutmaya başlayan, azıcık akli yeten çocuklara önce büyüklerin nezaretinde sonra da tek başlarına, büyüklüğü ve önemi giderek artan işler yaptırılmaktadır. Furkanî de bu durumdan nasibini almış ve akli yetmeye başladıktan sonra civcivlere göz kulak olmak, bostanda bekçilik yapmak, eve su taşımak, tarlaya azık götürmek, harmanda döğen sürmek, kuzu ve koyunları otlatmak gibi işlerle büyümüştür. Altı yaşına geldiğinde ise evin büyükbaş hayvanlarına çobanlık yapmıştır. Hatta bu çobanlık bütün ilkökul hayatı boyunca yaz tatillerinde devam etmiştir. (Âşığın çocukluk yıllarının nasıl bir sosyo-kültürel ortamda geçtiğini, kendi ağzından dinlemek için bkz. 53, 105. ve 116. şiirler.)

1.1.2. Eğitimi ve Evliliği

Furkanî'nin eğitim hayatı 1972-73 eğitim/öğretim yılın- da, doğum yerindeki Tat Köyü İlkokulunda başlar. İlkokula giderken her yıl ara tatillerinde, köyde "hoca mektebi" denilen camiye de giderek ilk dinî bilgilerini alır ve ayrıca burada Kur'an okumayı da öğrenir. İlkokulu başarıyla bitirdikten sonra babası onu 1977 yılının sonbaharında Sivas Atatürk Ortaokuluna kaydettirir.

O zamanlar köyde oturup da çocuğu şehirde okutmak çok zordur. Çünkü bu, hem köy için iş gücü kaybı demektir hem de köy şartlarında zaten kıt kanaat geçinen birine şehir ölçeğinde yeni ve büyük bir masraf kapısı açılması anlamına gelmektedir. Yukarıda bahsedilen şartlara sahip bir köyün kazancıyla bu masrafı karşılamak da muhaldir. Yatılı okul imkânları ise yok denecek kadar azdır. Köydeki bazı ailelerin çocuklarını şehirde okutma denemeleri belki de bu sebeplerle sonuçsuz kalmıştır.

İşte bu zorluklara ve olumsuz örneklerle rağmen daha önce Furkanî'nin ağabeyi Feridun ve babaannesi Ema Hanım, Feridun'un ortaokul ve liseyi okuması için Sivas'a gelmişler ve derme çatma bir gecekondü evi kiralayarak burada kalmaya başlamışlardır. Burada Feridun, biraz köyden getirilen erzakla, biraz Ema Hanım'ın Sivas'taki salatalık, fasulye, pancar, turp, şalgam ve lahana tarlalarında, çapa ve hasat zamanlarında çalışarak elde ettikleriyle biraz da kendisinin tatillerde simit satarak kazandıklarıyla lise son sınıfa kadar gelmiştir. Yani tüm güçlüklerle rağmen Sivas'ta bir düzen tutturulmuştur ve Furkanî'nin eğitimine devam edebilmesi için zemin hazırdır. Bu zemin köyde yetişmiş birisi için normal gelebilir, fakat şehir ölçülerinde pek de iç açıcı imkân ve şartlara sahip değildir. Buna rağmen Furkanî eğitimine devam eder ve ortaokulu bitirerek 1980-81 öğretim yılında Sivas Endüstri Meslek Lisesi Döküm Bölümüne kaydolur; 1983'te de buradan mezun olur.

Eğitim hayatı boyunca Furkanî, bütün yaz tatillerinde köye giderek gerek hayvanları otlatmada ve gerekse ekin

biçme, harman kaldırma gibi köy hayatını ilgilendiren işlerde ailesine yardım eder. Bir ara Sivas'ta ortaokula giderken, ağabeyi, satması için ona simit alır, fakat o, utangaçlığı dolayısıyla bunu yapamaz ve simitleri iade eder.

Furkanî, lise ikinci sınıfı bitirdiği sene, 1982 yazında ilk defa doğrudan para getiren bir işte çalışmaya başlar. Bu iş, boyacılıktır ve iş yeri de Sivas'taki bazı inşaatlardır. Ertesi yıl liseden mezun olduğunda, ağabeyinin yönlendirmesiyle inşaat boyacılığından, inşaat demirciliğine geçer ve onunla birlikte Divriği, Gürün gibi ilçelerde çalışır. Böylece Furkanî, sekiz yıl boyunca çalışacağı iş kolunu seçmiş olur.

1984'te çalışmak için İstanbul'a giden Furkanî'nin bundan sonraki hayatı genellikle gurbette geçer. Yılın kışa ve harman zamanına denk gelen birkaç ayını köyde, geri kalan kısmını ise başta İstanbul olmak üzere Bursa ve Tekirdağ gibi illerde "soğuk demir"de çalışarak geçirir. Bazen bekâr odalarında, çoğu zaman da inşaat köşelerinde geçirilen bu yıllar, onun için oldukça zordur (bkz. 5. şiir). Kazandığı parayla köydeki evin geçimine yardım eder.

Bu arada Furkanî eğitime devam etmek için bazı teşebbüslerde bulunur. Bu meyanda, önce 1984-85 öğretim yılında Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi'nin İş İdaresi Bölümüne kaydını yaptırır. Fakat para kazanmak için çalışması gerektiğinden, kaydolduğu bölümün ne derslerine çalışabilir ne de sınavlarına girebilir. Inşaat işlerinde güvenli bir gelecek olmadığını görmenin verdiği bilinçle aradan dört yıl geçtikten sonra üniversite sınavına tekrar girer ve kendi ifadesine göre "yüksek puan almasına rağmen tercih hatası yüzünden" 1988-1989 öğretim yılında Çukurova Üniversitesi İskenderun Meslek Yüksekokulunun Döküm Bölümüne yerleştirilir. Bu programa bir yıl devam eder. Fakat bir türlü peşini bırakmayan maddi imkânsızlıklar ve evliliğin vermiş olduğu sorumluluk nedeniyle daha fazla devam edemez ve burayı da bırakır.

Yukarıdaki son cümleden de anlaşılacağı üzere Furkanî artık evlidir. Süreklilik arz eden herhangi bir iş sahibi olma-

dan evlenmesi, yeni sorumluluklar altına girmesi belki doğru bulunmayabilir. Ancak bu, köy yerinde gayet normaldir ve hatta onun yaşlıları çoktan evlenmiş, çoluk çocuğa karışmış; o, geç bile kalmıştır. Ayrıca ablası ve ağabeyi de evlenmiş, sıra kendisine gelmiştir. Bu anlayış içerisinde Furkanî, dayısının kızı, anneannesiyle aynı adı taşıyan Hacer Hanım'la nişanlanır (nişanlılık döneminin duyguları için bkz. 7. şiir) ve iki yıla yakın bir süre nişanlı kaldıktan sonra 27.12.1987 tarihinde dünyasına girer. Nişanlılık döneminin uzamasının nedeni ise, askerlik durumunun netleşmemesi ve evlilik için çalışıp para biriktirmek zorunda olmasıdır.

Evlendikten sonra Furkanî de köydeki her yeni evlenen çift gibi baba ocağında, ailesiyle birlikte oturur. O, eğitim için İskenderun'a gittiğinde, 1988 yılı sonlarında ilk çocuğu dünyaya gelir. Bu sırada eşi köydeki baba evinde kalmaktadır ve bu kalış 1991'de daimî bir işe girene kadar sürecektir.

Mutlu bir aile hayatı olan Furkanî'nin ikisi kız, üçü erkek olmak üzere beş çocuğu vardır. Onun dünya görüşü hakkında önemli ipuçları barındıran çocuklarının isimleri ve doğum tarihleri şu şekildedir:²

Tülay	08.01.1989
Abdussamet	10.03.1992
Abdurrahim	23.03.1994
Şeymanur	11.02.2000
Ahmet Erdem	12.08.2009

1.1.3. Askerliği

Akıl ve beden sağlığı yerinde olan her Türk erkeği gibi Furkanî de askerlik yaşı geldiğinde, askere gitmek için şubeye muayeneye gider. Yapılan ilk muayenede doktor, âşığın kalp ritmiyle alakalı olarak şüpheye düştüğü için onu GATA'ya sevk eder. Burada yapılan anjiyo neticesinde as-

Âşığın çocukları hakkındaki duygu ve düşünceleriyle alakalı olarak ikinci bölümde yer alan "Üretim kronolojisi ve miktarı" başlığının altındaki akrostişe bakılabilir.

kerliği bir yıl ertelenir. Bu durum kendisini, hakkında (6.) şiir yazacak kadar üzer. Çünkü hem halkın nezdinde “çürük çıkmış” olacaktır -ki bu da onun ömür boyu hakir görülmesine, hatta belki nişanının atılmasına bile yol açacaktır- hem de onun çevresinde, askere gitmeyen adamdan bile sayılmamaktadır.

Furkanî, üç yıl boyunca kendisini muayene eden aynı doktor tarafından verilen rapor dolayısıyla askere gidemez. Fakat dördüncü sene bir başka doktorun verdiği raporla nihayet askere alınır. Bu arada Furkanî, biraz geç de olsa evlenmiş ve bir de çocuğu olmuştur. Dolayısıyla artık nişanın atılması gibi bir risk de kalmamıştır ortada. Fakat buna rağmen Furkanî, askere gidememeyi kendisine yedirememiş ve askere alınması için doktorları, bir sorunu olmadığı konusunda ikna etmeye çalışmıştır. Birilerinin askerden kaçmak için türlü oyunlar çevirdiği, sahte çürük raporları aldığı bir ortamda onun bu tutumu, doğrusu dikkate şayan bir durumdur ve bize göre bu da milletimizin askerlik kurumuna bakışından ileri gelmektedir.

28.08.1989 tarihinde askere alınan âşık, üç aylık acemi eğitimini Denizli'deki 11. Piyade Tugayı Çavuş Talimgâh Taburu 3. Bölük'te alır. Eğitim gördüğü taburun adından da anlaşılacağı üzere çavuş olarak eğitilen âşık, askerliğinin geri kalan 15 aylık kısmını Edirne Karaağaç'taki 16. Mekanize Piyade Alayı 1. Tabur 1. Bölük'ünde bölük çavuşu olarak yapar.

Birçok Türk erkeğinin tecrübe edinerek öğrendiği ve belirttiği üzere kışla, “*ana kucağı değil, asker ocağı*”dır. Zira orada sıkı bir disiplin ve yoğun bir eğitim vardır. Bir de bunlara ana, baba, sıla, varsa yâr ve çocuk hasreti eklenince insanın zaman zaman hüznlenmemesi, bazı şeylerden yakınmaması mümkün değildir. Furkanî'nin de askerde hüznlendiği, yakındığı anları olmuştur. Onun böyle anlardaki duygu ve düşüncelerini, psikolojik yapısını bazı (10, 11, 12 ve 13.) şiirlerinden okumak mümkündür.

1.1.4. İş Hayatı/Geçim Durumu

Yukarıdaki satırlarda da ifade edildiği üzere âşık, çocukluk ve ilk gençlik yıllarını, karasal iklimin egemen olduğu bir coğrafyada yapılan tarım ve hayvancılık işlerine yardım ederek geçirmiştir. Daha sonra kısa bir müddet inşaat boyacılığı, 6-7 yıl kadar da inşaat demirciliği yapmıştır. Tüm bunları yaparken önceleri bekar olduğu, evlendikten sonra da ailesiyle birlikte oturmaya devam ettiği için her ne kadar bir ev geçindirme sorumluluğu tam olarak onun üzerine yüklenmemişse de, o bu sorumluluğu az ya da çok her zaman omuzlarında hissetmiştir.

Askerlik dönüşü Furkanî, baba olmanın da verdiği ağır sorumluluk duygusuyla ve inşaatlarda çalışmakla bir evin geçindirilemeyeceği düşüncesiyle daimi bir iş arayışına daha fazla ağırlık verir. O sırada Sivas Demir Çelik İşletmeleri Anonim Şirketi yeni kurulmuştur ve eleman almaktadır. Furkanî de Endüstri Meslek Lisesinin Döküm Bölümünden mezun olmanın verdiği avantajla 10.01.1991'de Sivas Demir Çelik Fabrikasının İzabe bölümünde (bkz. 17 şiir) işe başlar.

O artık, inşaatlarda olduğu gibi, mevsimlere göre kapanıp açılmayan, birtakım sosyal haklar sunan, her şeyden önemlisi de devlet güvencesi altında bulunan bir iş sahibidir ve o günün şartlarında bir işçi olarak da iyi kazanmaktadır. Böylesi bir işe sahip olmanın verdiği güvenle âşık, köydeki baba evinden ayrılarak Sivas il merkezine taşınır. Başlangıçta kiralık evlerde oturan âşık, *"kiracılığın kahrını çekmek zor"* olduğu için bir ev sahibi olabilmek arzusuyla bir yapı kooperatifine üye olur. Tek maaşla, başka bir gelir kaynağı olmadan hem ev geçindirmek hem de ev yaptırmak çok zor gelir Furkanî'ye (bkz. 15. şiir), fakat başka çare de yoktur *"kiracılığın kahrından kurtulmak için"*

Furkanî, diğer bütün mesai arkadaşları gibi Demir Çelik Fabrikasında çalışırken Özçelik-İş Sendikası'na üye olur. Arkadaşları tarafından sevildiği ve nispeten girişimci ruhlu bulunduğu için 1995'te sendikanın eğitim sekreterliği görevine seçilir. Üç yıl süreyle yürüttüğü bu görevi dolayısıyla

âşık, Ankara ve Antalya gibi illerde muhtelif eğitim seminerlerine katılır ve bu vesileyle yeni sosyo-ekonomik çevrelere girme, göreceli de olsa ufkunu genişletme fırsatı bulur.

1993'te başlayan kooperatif evi inşaatı, 1998'de borç, harç da olsa bitme aşamasına gelmişken, aynı yıl fabrikanın özelleştirilmesi neticesinde âşık işsiz kalır. Her ne kadar devletten bir miktar işsizlik maaşı olsa da, maişetinin ve geleceğinin bir belirsizlik içerisine düşmesi doğal olarak Furkanî'yi çok üzer ve bu üzüntü ona art arda (38, 39, 41, 42 ve 43.) şiirler yazdırır. Çünkü sadece kendisi değil, birçok arkadaşı da işsiz kalmıştır ve ayrıca kooperatif borçları henüz bitmemiş, geçindirmek zorunda olduğu aile fertlerinin sayısı, -iki çocuğunun daha eklenmesiyle- beşe çıkmıştır.

Bir yıl işsiz kalan Furkanî, borçlarını ödeyebilmek, ailesini geçindirebilmek için bir ara inşaatlardaki eski işine tekrar döner. Fakat çok geçmeden, özelleştirme sürecinde yapılan anlaşma gereği devlet onu, 1999 yılı Nisan'ında Tüdemsaş'ta, halk arasındaki deyiimiyle "*atelye*"de bir işe yerleştirir. Âşık hâlen burada kaynakçı olarak çalışmakta ve beş çocuklu ailesinin geçimini buradan aldığı maaşla temin etmektedir. Âşığın kayda değer başka bir gelir kaynağı bulunmamaktadır ve o, 1998'den beri Sivas'ın Fatih Mahallesindeki kooperatif evinde ikamet etmektedir.

Zaman zaman (örneğin 14. ve 79.) şiirlerine konu edindiği annesi, 1991 Temmuz'unda vefat ettikten sonra âşığın köydeki baba evi dağılma sürecine girmiştir. Kız kardeşleri evlenerek yuvadan uçmuş; iki erkek kardeşi de evlenip bir süre baba evinde kaldıktan sonra geçim sıkıntısı nedeniyle oradan teker teker ayrılarak önce, biri Sivas'a, diğeri Kayseri'ye yerleşmiş, sonrasında ise ikisi de yurt dışına gitmiştir. Bir zamanların on nüfuslu evinde sadece baba kalmıştır geriye. Furkanî ve ağabeyi, 1997'de ikna ederek (ikna çabaları için bkz. 37. şiir) onu da yanlarına alınca köydeki baba evinin kapısına kilit vurulmuş, 2001 yılında babanın vefatından sonra ise ev tamamen ilgisiz kalmıştır. Bu ilgisizlik, onu za-

manla (67. şiirde de ifade edildiği üzere) harap bir hâle sokmuştur.

Furkan, 1991'de şehre taşındıktan sonra da köyüyle, baba eviyle olan ilgisini hiç kesmemiştir. O, bayramlarda, tatillerde fırsat buldukça sık sık köyüne ziyarette gitmiş; hatta bazen yıllık iznini yazın köyde, baba evinde geçirmiştir. İşte bu ziyaretler ona çocukluğunun geçtiği ortamlardaki değişim ve dönüşümleri, baba ocağının aldığı hâli yakından gözleme fırsatı vermiştir. Bu gözlemler de onun eski günlere zlem duymasına, yitip giden değerler karşısında zaman zaman hznlenmesine (34, 53, 67, 105, 116. şiirler) yol açmıştır.

İşte bir miktar alışılmışın dışına çıkararak ve belki biraz da uzun denilebilecek bir hacimde, bazen *"Buna ne gerek vardı."* dedirotecek cinsten ayrıntılarla vermeye çalıştığımız Furkan'nin hayat hikâyesi kısaca bu şekildedir. Fakat bize göre bu hikâye sadece ona ait değildir. Çünkü ayrıntılarda farklılaşsa da onunla aynı ya da benzer şartlar altında yaşayan Anadolu insanının pek çoğunun hayatında, Furkan'ninkine benzer noktalar mevcuttur. Dolayısıyla bu hayat hikâyesi, oranları farklı da olsa, bir miktar başkalarına da aittir. Diğer taraftan bu hikâye, âşığın çevresini saran topluma ait izler de taşıtmaktadır. Çünkü o da herkes gibi, yaşamına girsin ya da girmesin, şu ya da bu şekil veya oranda hayat koşullarını, bilerek ya da bilmeyerek oluşturan insanların belirlediği sosyo-ekonomik ve kültürel ortam içerisinde yaşamaktadır. Dolayısıyla bu sadece Furkan'nin değil, aynı zamanda onun yaşadığı ortam, dönem ve coğrafyanın da hikyesidir az da olsa. Bu tarz çalışmalarda pek rastlanmayan ayrıntılara yukarıda bir miktar yer verilmesi işte bu sebeptedir. Kaldı ki bu ayrıntılar, yer yer atıf yaptığımız şiirleri bağlam merkezli bir anlayışla değerlendirmek isteyenler için hem çok gerekli, hem de yetersizdir bile.

1.2. Şahsiyeti

1.2.1. Fizikî ve Ruhî Yapısı

Âşık Furkanî, 1.70 m. boylarında, hafif kilolu, sarışına yakın, kumral sayılabilecek bir yapıdadır. Vücuduna oranla hafif küçük denilebilecek bir kafaya ve değirmi bir çehreye sahiptir. Yüzüyle mütenasip bir ağzı ve küçük bir burnu bulunmaktadır. Çakır gözlü olup saçları yer yer dökülmüş ve seyrelemiştir.

Genel itibariyle sağlıklı bir bünyeye sahip olan Furkanî, psikolojik açıdan da dengeli bir insan profili çizmektedir. O, her şeyden önce hayatın gerçeklerini olduğu gibi kabul eden, kendisiyle barışık, mantıklı ve açık sözlü bir insandır. Her ne kadar çoğu zaman bunu gizlemeye çalışsa da, o aynı zamanda duygusal bir insandır da. Fakat onun duygusallığı hiçbir zaman mantığının önüne geçmemiştir. Hatta mantığı, birçok noktada duygularına fren görevi üstlenmiştir ki bu

durumu, duygularla başlayıp yoluna devam eden ve fakat sonuca ulaşmadan rücu ederek mantık diline geçiş yapan bazı şiirlerinde açıkça görmek mümkündür. Diğer taraftan o, duygusal olmasa kanaatimizce böylesi bir çalışmaya konu olmasını sağlayacak nitelik ve eserlere de sahip olamazdı.

Duygusalılığı, başkalarının acısıyla kederlenecek kadar yoğunudur. Kolay empati yapabilen (bkz. 47, 84, 90. ve 123. şiirler) ve ona göre hareket edebilen bir kişiliği vardır. Genellikle sabırlıdır. Kendisine yapılan olumsuzluk ve yanlışlıklara ilk etapta aynıyla ya da misliyle karşılık vermek yerine sabır ve tahammül göstererek katlanmaya çalışır. Olumsuzluk ve yanlışlıklar devam ediyorsa ya da artmışsa diliyle düzeltmeye uğraşır, fiilî bir karşılıkta bulunmaz. Sonuç yine düzelmiyorsa durumu Allah'a havale ederek ilgili kişi ya da kişilerle ilişkisini ya tamamen kese ya da asgari düzeye indirir (Örneğin bkz. 107. şiir).

Ailesinden ve yetiştiği çevreden aldığı eğitim dolayısıyla o, millî ve manevî değerlere bağlı bir kişidir. Bu bağlamda o, büyüklerine karşı daima saygılı, küçüklerini seven, hiç kimseye ve hiçbir şeye karşı kötü gözle bakmayan biridir. Genellikle insanları kırmaktan çekinen, nazik bir edası vardır. Kimseye asla tepeden bakmaz, alçakgönüllü ve mütevazidir. Bilmediği konularda fikir yürütmez, biliyormuş gibi davranmaz.

Biraz içine kapanık ve kendi halinde bir insandır. Fakat onun bu içe kapanıklığı dış dünyaya açılan pencerelerini büsbütün kapatmamıştır. Aynı zamanda dış dünyayla da irtibatlı ve barışık biridir.

Çevresine karşı oldukça duyarlı -ki bu duyarlılık onun âşıklığının hem sebebi, hem de sonucudur- olan âşık, yaratılan her şeyi Yaradan'ın hatırına hoş görmektedir. Fakat bu hoşgörü onun, devrin olumsuzluklarını, zamane hastalıklarını görüp şikâyet etmesine de engel değildir. Haksızlığa, adaletsizliğe tahammül edemeyen âşık, insanların millî ve manevî değerlerinden uzaklaşmasına da çok üzülmektedir (bkz. 4, 19, 50, 51, 62, 69, 80, 88 ve 112. şiirler). Vatanını, mil-

letini seven ve bu kavramların önemini iyice kavramış olan âşık, dünyevî olanlara değil, uhrevî konulara daha fazla değer vermektedir.

1.2.2. İnanç ve Düşünce Dünyası

Furkanî, dinî inanışlarına bağlı, geleneksel bir çevreye doğmuş ve orada yetişmiştir. İçerisine doğduğu çevre ehl-i sünnet akaidine mensup olup Hanefi mezhebindendir. Dolayısıyla onun inanç dünyası da bu doğrultuda şekillenmiştir. O, ilk dinî bilgilerini önce ailesinden ve çevresinden, sonra da "hoca mektebi"nden yani cami hocalarından almıştır. Sonraki yıllarda Hz. Ali cenklerini, Eba Müslim Horasanî'nin maceralarını, İslam tarihini, Hz. Muhammed'in hayatını, Kur'an-ı Kerim'in mealini, kısmen İbni Kesir Tefsirini, Ahmet Günbay Yıldız'ın romanlarını ve "Tarih-i Taberi", "Marifetname", "Delailü'l-Hayrat", "Cennetle Müjdelenen On Sahabe", "Hız. Aişe", "Hız. Hatice", "Hız. Fatıma" gibi kitapları okuyarak dinî bilgilerini artırmış ve bu da onun dinî hassasiyetlerini ve pratiklerini biraz yoğunlaştırmıştır. Bu özelliği dolayısıyla o, arkadaş çevresinde zaman zaman "hoca", ak-raba çevresinde ise "sofu" olarak anılmakta ve çağrılmaktadır.

İslamın öngördüğü şartları yerine getirme konusunda göstermiş olduğu hassasiyet, onun inanç dünyasının büyük oranda İslamî temelli olarak şekillenmesini sağlamıştır. Bu sebeple o, İslamî ilkelere ve dünya görüşüne sıkı sıkıya bağlıdır. Hatta bu bağlılığını biraz daha artırmak için Furkanî, 1993'te Nakşibendî tarikatının Halidî koluna intisap etmiştir: "Nakşi dergâhında maksuda erdim." (bkz. 81/4 ve 83. şiir). Yöredeki deyimiyle Hafız Bedrettin Doğruyol'un vekillerinden olan Nuri Hoca (124. şiir)'dan "ders al"mıştır. "İnsan bazen tek başına yolunu bulamıyor; bir rehber ihtiyacı hissediyor. Peygamberimizin sevgisini kazanma yolunda ben de bir rehber ihtiyacı duydum." biçimindeki düşüncelerle girdiği tarikat, onun İslamın umdelerini yaşama konusundaki gayretlerini daha da artırmış, çevresinde olup biten çoğu şeye daha ziyade dinî bir pencereden bakmasını ve dinî olana elden geldiğince öncelik tanımasını sağlamıştır.

Bu öncelik dolayısıyla olsa gerek ki âşık, çevresindeki çoğu insanın aksine genç denebilecek bir yaşta, daha kırkına gelmeden 2004 yılında hacca (bkz. 73, 74, 75 ve 76. şiirler), 2009 senesinde de umreye (bkz. 108, 113, 117, 118, 119, 120 ve 121. şiirler) gitmiştir.

Söz konusu önceliğin ve bakış açısının izlerini onun şiirlerinde de görmek mümkündür. Hatta görmek için iyi bir dürbüne ya da dikkat nazarına da gerek yoktur. Zira şiirlerinin büyük bir yekûnunda dinî konu, duygu ve düşüncelerden bahsedilmekte, doğrudan dinî olandan bahsetmeyenlerde bile bir yolunu bulup dinî perspektife dönülmektedir (örneğin 31, 68 ve 125. şiirler). Mahlasının Furkanî olarak seçilmesi de onun daha çok dinî duygu ve düşünceleri dile getirmesi sebebiyledir zaten.

Buna göre Furkanî, peygamber sevgisiyle dolu, onu kendine rehber edinmiş (33, 75, 82, 87, 99, 119 ve 122. şiirler), daima Allah rızasını gözetken bir âşıktır. Onun anlayışına göre fani olan dünyada rahat etmek, ebedî olan ahiret mutluluğunu kazanabilmek için İslamın emir ve yasaklarına harfiyyen riayet edilmesi gerekmektedir ve bu konuda da başta Hz. Muhammed olmak üzere sahabeler ve veliler örnek alınmalıdır. İnsan kendini ahiret yolculuğuna ve yurdu-na iyi hazırlamalı, fanî dünyanın eğlenceleriyle oyalanamamalıdır.

Furkanî sadece dinî duygu ve düşünceleri yoğun bir şekilde yaşayan biri değildir. O aynı zamanda vatanını, milletini seven bir âşıktır da. Milletin geçmişi ve sahip olduğu özellikleriyle gurur duymakta (30), nasıl zor şartlar altında elde edildiğini bildiği (89) vatanını ve bayrağını çok sevmekte, onların zaman zaman içerisine düştüğü kötü durumlara çok üzülmemektedir (49, 70, 97). Vatanın, bayrağın kendisi ve milleti için ne anlam ifade ettiğini iyi bildiği için, onları koruma yolunda küçük bir tereddüt bile göstermemektedir (bkz. 112. şiir).

Furkanî, sadece kendi vatanını ve milletini düşünen biri değildir. O, aynı zamanda tüm dünya Müslümanlarının

derdi ve sıkıntısıyla da hemhal olmaktadır. Müslüman kimliği ve edindiği tarih bilinci onun, dünyanın farklı coğrafyalarındaki Müslümanların derdine, kederine ortak olmasını sağlamakta ve onu, bu sıkıntıların bitmesi, Müslümanın kendi onuruna yakışır bir tarzda yaşayabilmesi için onlara birlik ve beraberlik içerisinde olma, çok çalışma, İslama sıkı bir şekilde sarılma, sabretme gibi çeşitli önerilerde bulunma yoluna itmektedir (9, 21 ve 111. şiirler).

Kısaca Furkanî'nin inanç ve düşünce dünyasının daha ziyade İslamın ekseninde şekillendiği, bunun yanında millî değerlerin de hatırı sayılır miktarda etkisi olduğu söylenebilir.

1.3. Âşıklığı/Şâirliği

1.3.1. Şiir Yazmaya Başlaması

Furkanî, kendini idrak etmeye başladığı andan itibaren masallara, halk hikâyelerine ve türkülerle karşı aşırı ilgi duymaktadır. Büyüklerinden ya da radyodan öğrendiklerini arkadaşlarına anlatmakta veya söylemektedir. Bu, onun çok hoşuna gitmektedir: *"Çok küçük yaşlardan beri halk hikâyeleri dinleyerek ve daha sonra okuyarak büyüdüm. Türkü söylemek benim için bir tutku idi. Duygulu türkülerde ağlar, neşeli türkülerde ise coşar, sevinirdim. Altı yedi yaşlarında, radyoda söylenen türkülerini hemen öğrenir, kendi kendime söylerdim. Aile ortamlarında, komşularda, okul merasimlerinde, özellikle 23 Nisan törenlerinde çıkar, türkü okurdum. İkinci sınıfta Samsunlu Mustafa Sarı adlı öğretmenim beni teşvik etti ve halk müziğini bana daha da sevdirdi. Atatürk Ortaokulundayken müzik öğretmenini sesimi çok beğenir ve mutlaka değerlendirmemi söylerdi. Müzik derslerinde bana mutlaka türkü okuturdu."*

Bu şekilde türkü, hikâye ve masallarla büyüyen Furkanî, hassas ruhunun ve doğuştan getirmiş olduğu duygusallığının da etkisiyle on beş yaşı dolaylarında, büyük bir acıyla karşılaştığında ilk şiirini söyler. Tam olarak ne zaman söylediğini hatırlayamadığı bu ilk şiiri, aslında bir ağıttır ve başkasının acısını dile getirmektedir:

Baraja varınca oynadım, güldüm.
 Ayağım kaydı da boğuldum, öldüm.
 Nice çocukların bağrını ezdim.
 Kanlı baraj, sana n'ettim, n'eyledim.

biçiminde sadece tek bir dörtlüğünü hatırladığı bu şiirin nasıl ortaya çıktığını Furkanî şöyle ifade etmektedir: “[Bunu] sekiz dokuz yaşlarında köyümüzden bir çocuğun barajda boğulup ölmesi üzerine yazdım. Bu olay beni çok etkiledi. Çünkü ben de o baraja sık sık gider oynardım. Aynı durum benim başıma da gelebilirdi (Özkan 2002: 9).”

Görüldüğü üzere âşık, ölen çocuğun yerine kendini koymuş ve boğulup ölen sanki kendisiymiş gibi onun ağzından, halk şiiri formunu kullanarak acıyı dile getirmiştir.

Âşığın bundan sonraki şiiri de yine benzer bir olay üzerine, yine başkasının acısı dolayısıyla ve ağıt biçiminde yazılmıştır (bkz. 1. şiir). Bu sefer ölen çocuk, Kızılırmak'ta boğulmuştur. Şiir, pek çok ağıtta olduğu gibi ölen kişinin birinci dereceden yakınının, çocuğun annesinin ağzından söylenmiştir. Bu, hikâye, masal ve türküler vasıtasıyla âşığın geleneksel formları öğrenmiş olduğu anlamına gelmektedir.

Bütün bunlar âşığın, şiir vadisine hassas ve duygusal yapısını bileyip gün yüzüne çıkaran türkü, hikâye, masal gibi türleri dinleyip/okuyup öğrenerek yaklaştığını ve dinleyip söylediği türkü formlarını ve halk arasında örneğine bol miktarda rastlanan ağıt biçimini taklit ederek girdiğini göstermektedir ki o, bu hususta ilk ve tek değildir. Zira Doğan Kaya (2003: 12-13)'nin belirttiğine göre türkölü hikâye dinleyerek veya okuyarak, sazlı sözlü ortamda bulunarak kendisini yetiştiren ve âşıklığa başlayan pek çok âşık bulunmaktadır. Nitekim Âşık Furkanî de ilkokul yıllarında radyolardan türküler, çevresindeki büyüklerinden masallar ve halk hikâyeleri dinlemiş; ortaokul ve lise çağlarında ise Hz. Ali cenklerini, Eba Müslüm Horasanî'nin maceralarını, efe kitaplarını, bazı tarihi romanları, Kerem ile Aslı, Asuman ile Zeycan, Âşık Garip ile Şahsenem, Sümmani ile Gülperi gibi aşk hikâyelerini okumuştur (Özkan 2002: 10).

Âşığın şiire başlamasında ve onu devam ettirmesindeki tek etken yukarıda belirtilen hususlar değildir elbette. Bunda onun çektiği sıkıntıların da katkısı vardır. Âşığın, ortaokul ve lise yıllarını doğup büyüdüğü çevre ve aileden uzakta, Sivas il merkezinde, birtakım maddî sıkıntılar içerisinde geçirmesi onu, kendi ifadesine göre "*daha içli*" bir kişi haline getirir. Bu da başkalarının göremediği veya görüp de fark edemediği kimi hususlardan daha fazla etkilenmesini sağlar. Bunun sonucunda da söz konusu etkilerin psikolojisine yaptığı baskıların hafifletilmesi, bıraktığı acı tortuların bir şekilde dışarı atılması ihtiyacını ortaya çıkarır. İşte bu ihtiyacı gidermek amacıyla yani kendi iç sıkıntılarını, dertlerini ve platonik aşkını (bkz. 2, 3 ve 6. şiirler) ifade etmek gayesiyle âşık, daha önceden öğrendiği şiir formlarını tekrar kullanarak yeni kalem tecrübeleri vücuda getirir. Âşığın "*Dökmemsem kâğıda, gitmez elemim. (98/1)*" veya "*Yazar isem belki azalır derdim. (98/3)*" biçiminde de belirttiği üzere her yeni kalem tecrübesinin verdiği kısmî psikolojik rahatlık ve yaşattığı estetik haz, âşığın hassas alıcılarına ilgi ve algı düzeyiyle paralel olarak daha başka hususlar takıldıkça yeni şiirlerin ortaya çıkmasını sağlar ve böylece Furkanî halk şiiri vadisine girmiş olur.

Âşık, başlangıçta şiir tekniğini tam olarak bilmeden yazdığı için, bu vadideki eserleri birtakım aksaklıklarla doludur ve dolayısıyla göreceli de olsa estetik açıdan nispeten zayıftır. Kendi ifadesine göre 1998'de Âşık İsmetî ile tanıştıktan sonra ondan şiir tekniğini öğrenir ve doğuştan gelen yeteneğini daha da geliştirir. Dolayısıyla onun şiir yazmaya başlamasında olmasa bile, daha nitelikli şiirler vücuda getirmesinde bir ustanın da payı vardır.

Özetle belirtmek gerekirse Furkanî şiir yazmaya, sanattaşı olan diğer pek çok âşık gibi (Kaya 2003: 9-12, 24-25) *türkü, halk hikâyesi, masal gibi ürünleri dinleyip okuyarak, çektiği sıkıntılar sebebiyle, platonik aşkı dolayısıyla ve nispeten bir ustanın yol göstermesiyle başlamıştır, denilebilir.*

1.3.2. Mahlas Alışı

Âşık, mahlas olarak şiirlerinde önceleri kendi adını kullanmıştır. Fakat daha sonra 2001 yılında ona, şiirlerinde genellikle dinî konuları işlemesi dolayısıyla, Kur'an'ın hem bir süresi hem de bir diğer adı olan Furkan sözcüğünden ve bu sözcüğün anlamından hareketle tarafımızdan Furkanî mahlası önerilmiştir. O da bunu benimseyerek bir şiirinde (66/4) de "Turan idi, Furkanî kaldı adım." biçiminde belirttiği üzere kullanmaya başlamıştır. Âşık, söz konusu mahlası sadece bundan sonraki şiirlerinde kullanmakla kalmamış, bu mahlası almadan önce yazdığı bazı şiirlerin ilgili yerlerinde kimi küçük değişiklikler yaparak onlara da monte etmiştir. Fakat vezin ve kafiye'nin müsaade etmediği yerler (2, 3, 4, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 18, 24, 30, 39, 51, 63 ve 64. şiirler)de bu değişikliği yapamayarak mahlas olarak "Turan"ın kalmasına izin vermiştir.

1.3.3. Saz İle İlgisi

Âşık ortaokul ve lise yıllarında saz çalmaya çok heveslidir. Bunun için bir saz temin eder ve öğrenmek için Halk Eğitim Merkezinde kursa gider. Fakat sesi güzel olduğu için kendisi koroya seçilir. Bir müddet kursa devam eder ama okul derslerinde başarısızlığı artınca da kurstan ayrılır. Böylece Furkanî'nin saz öğrenme gayretleri sonuçsuz kalır, geçim derdi peşinde koşmaktan bir daha da öğrenmeye fırsat bulamaz.

Furkanî her ne kadar saz çalamasa da yazdığı şiirlerini kendi başına kaldığı zamanlarda genellikle ezgili bir şekilde okumaktadır (bkz. 33. ve 99. şiirlerin altındaki notlar). Bu ezgiler kendi belirttiğine göre bazen bildiği türkü ya da ilahilere aittir, kimi zaman da şiirde hâkim olan duygu ve edaya göre kendisi tarafından üretilmektedir. Fakat kime ait olursa olsun, bu ezgili söyleyişler umumun nazarına sunulmamaktadır. Bu da doğal olarak onun hitap ettiği kitlenin büyümesine engel olmaktadır. Diğer bir deyişle, eserlerini saz eşliğinde icra edememesi, hem onun -ve aynı zamanda onun gibi olan başkalarının da- etki alanını daraltmaktadır

hem de üreticiliğini nispeten sekteye uğratmaktadır. Zira malum olduğu üzere daha geniş kitle daha fazla taltif demektir ve bu da üretkenliğe çok ciddi manada bir katkı sağlamaktadır.

1.4. Âşığın/Şâirin Yayın Dünyasındaki Yeri

Malum olduğu üzere ve istisnaları olmakla birlikte marifeti olan herkes, onu sergileyerek onaylanmak, taltif edilmek ister. Aynı durumun âşık/şâirler için de söz konusu olduğunu belirtsek yeni bir keşif yapmış sayılmayız herhalde. Bir şâir olarak Furkanî de marifetini sergilemek ve onu daha kalıcı bir hâle getirmek gayesiyle belli bir yekuna ulaştıktan sonra şiirlerini yayınlamak ister. Kendisi gibi şiir yazdığını düşündüğü âşık/şâirlere ait kitapların varlığı, onun bu isteğini daha da kamçılar. Fakat şiirlerini bastırma konusunda ne ona yardım edecek bir tanıdığı ne de onun buna müsait maddî bir potansiyeli vardır. Buna rağmen bir arkadaşının yardımıyla 1996'da 36 şiirini bilgisayarda yazdırarak ve fotokopi yoluyla çoğaltarak "**Şiirlerim**" adıyla küçük bir kitap haline getirir ve bundan 25 adet ciltlettirir. İçerisinde yalnızca şiirleri, arka kapağında ise kısa bir özgeçmişi ile vesikalık bir fotoğrafı bulunan bu el yapımı kitabı Furkanî, eşine dostuna dağıtır.

Amatör ruhun ürettiği böylesi bir yayınlama çabasından sonra Furkanî'nin şiirleri gerçek anlamda yayın dünyasıyla ilk olarak 1998'de tanışır. Furkanî, çalıştığı Sivas Demir Çelik Fabrikasının kapatılması üzerine yazdığı (39.) şiirini toplumun, en azından Sivas halkının, sosyo-ekonomik durumunu da ilgilendirdiği için olsa gerek **Bizim Sivas Gazetesinde** yayınlattır.

Bu şiiri, Sivas halk şâirlerinden İsmetî'nin³ Sivas'a kurulması düşünülen demir çelik fabrikasıyla ilgili dizelerin-

³ Sivas'ın yirminci yüzyılda yetiştirdiği kuvvetli, özgün ve hatırı sayılır halk şâirlerinden olan İsmetî hakkında bkz. (Namlı 1970; Kaya 1984; Pür-lü 1989; Âşık İsmetî 1994; Kaya 2002; Erdem 2002; Aslanoğlu 2006: 544-549; Yasak 2009; Kaya 2009: 346-352) - <https://rantey.org>

den de ilham alarak yazdığı için âşık, şiirin her dördlüğünde İsmetî'ye seslenir. Söz konusu şiirden bir şekilde haberdar olan İsmetî de "*Turan'ım*" redifli ayağıyla altı dörtlükten oluşan bir cevap yazarak her iki şiiri de **Hürdoğan Gazetesinin** 02.04.1998 tarihli nüshasında neşrettirir. Bundan sonra Furkanî'nin şiirlerine yerel gazetelerde de olsa kısmen yayın yolu açılır ve bu bağlamda iki şiiri (bu kitaptaki 30. ve 44. şiirler) daha yayınlanır:

"*Yar Gelir Bize (Milletim)*", **Anadolu Gazetesi**, 17.08.1998.

"*Seçmeden Sevdim*", **Anadolu Gazetesi**, 19.08.1998.

Şairliğiyle giderek daha fazla kişi tarafından tanınan Furkanî, bir (59.) şiiriyle "**Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Türk Halk Şiirinde Beddualar**" adlı kitapta yer alır (Kaya 2001: 169). Akabinde Furkanî'nin şiirleri bir mezuniyet tezine konu edinilir. Gökür Özkan (2002) tarafından yapılan çalışmada öncelikle âşığın hayatı, sık sık şiirlere müracaat edilerek kısaca (3-11) anlatıldıktan sonra şiirlerinin teknik ve muhteva özellikleri (12-30) üzerinde durulur. Ardından âşığın şiirleri "*aşk ve sevgi konulu, dini konulu, yöreyi tanıtan, milli konulu, hiciv konulu, nasihat konulu, meslekî, gurbet konulu, sitem, kaza ve hastalık konulu, beddua konulu, askerlikle ilgili, öğretmen konulu, ölümü anlatan, mevsimleri anlatan, ana konulu ve çoban konulu şiirler*" gibi başlıklar altında konularına göre tasnif edilerek ve aynı konu başlığındaki şiirler de ayaklardaki kafiyelelere göre alfabetik sıraya dizilerek tezde sıralanır (31-121). Tezde âşığın toplam 79 şiirine yer verilir ki bunların 63'ü, bir miktar tadilat görmüş halleriyle bu çalışmada, (1, 4, 8, 11, 15, 21, 42, 43 ve 61. şiirler hariç)⁴ ilk 72 şiir arasında bulunmaktadır.

Tezden sonra bir müddet, âşığın şiirlerine herhangi bir yayında rastlanmaz. Fakat 2006 yılında çıkarılan "**Âşıkların Diliyle Sivas**" adlı çalışmada, yine âşığın bir (57.) şiirine yer

⁴ Tezdeki şiirlerin tamamının bu kitapta niçin yer almadığı, onlardan bazılarının neden tadilat gördüğü ve daha önceden var olduğu halde 9 şiirin tezde niçin bulunmadığı konusunda kitabımızın ikinci bölümündeki "*Üretimde Tekâmül Süreci*" başlığının altında belirtilmiştir.

verilir (Kaya 2006: 77-78). Daha sonra âşığın bazı (97, 52, 71, 103, 86, 54, 81, 92, 79, 90, 100, 91, 93, 94, 99, 82 ve 107.) şiirleri, göz ardı edilemeyecek kimi tashih hatalarıyla da olsa bir yerel gazetede, bir süre peş peşe yayınlanır:

"Her Zaman", Sivas'ın Sesi, 04.11.2008, s. 5.

"Olmaya Geldim", Sivas'ın Sesi, 05.11.2008, s. 5.

"Dedim", Sivas'ın Sesi, 06.11.2008, s. 5.

"Hatem Emmi", Sivas'ın Sesi, 07.11.2008, s. 5.

"Yunan Ol", Sivas'ın Sesi, 08.11.2008, s. 5.

"Serçe", Sivas'ın Sesi, 01.12.2008, s. 5.

"Habersiz", Sivas'ın Sesi, 02.12.2008, s. 5.

"Ha", Sivas'ın Sesi, 03.12.2008, s. 5.

"Anam", Sivas'ın Sesi, 04.12.2008, s. 5.

"Yılan Övünsün", Sivas'ın Sesi, 05.12.2008, s. 5.

"Behey Gönül", Sivas'ın Sesi, 06.12.2008, s. 5.

"Yılan Övünsün", Sivas'ın Sesi, 15.12.2008, s. 5. (İkinci defa yayınlanmış.)

"Nasihat", Sivas'ın Sesi, 16.12.2008, s. 5.

"Önce", Sivas'ın Sesi, 17.12.2008, s. 5.

"Sonra", Sivas'ın Sesi, 18.12.2008, s. 5.

"Ya Habiballah", Sivas'ın Sesi, 19.12.2008, s. 5.

"Mutluyum Dostum", Sivas'ın Sesi, 20.12.2008, s. 5.

"Doğan Bey", Sivas'ın Sesi, 24.12.2008, s. 5.

Son olarak **"Sivas Halk Şâirleri"** adlı çalışmanın ikinci cildinde (Kaya 2009: 374-377), âşık hakkında yapılan ve yukarıda sözü edilen tezdeki verilerden istifade edilerek Furkanî'nin hayatı kısaca anlatılır ve örnek olarak altı (bu kitaptaki 34, 38, 41, 44, 45 ve 46.) şiiri sıralanır.

Yukarıdan beri anlatılanlar, dikkat edilirse âşığın yazılı kültür ortamının yayın dünyasındaki yeriyle ilgilidir. Bunun bir de elektronik kültür ortamındaki boyutu vardır. Dost, arkadaş meclislerinde, bazı okul aile birliği toplantılarında, kimi düğünlerde ve sonradan üyesi olduğu **Sivas Fasil Heyeti, Âşıklar ve Halk Oyunları Derneğinde** okuduğu şiirlerle âşık olarak tanındıktan sonra SRT, Sivas TV ve Kanal 58

gibi yerel televizyon kanallarındaki programlara 4-5 defa çıkarak muhtelif şiirlerini okumuştur. Bu onun, âşık olarak tanınmasını daha da artırmış ve 2-4 Kasım 2007 tarihleri arasında düzenlenen "3. Geleneksel Sivas Âşıklar Bayramı"na katılmasını da sağlamıştır. Âşık son olarak 5-8 Kasım 2009 tarihleri arasında gerçekleştirilen "4. Uluslararası Sivas Âşıklar Bayramı"na iştirak etmiş ve orada, bu kitapta 79. ve 128. sırada yer alan şiirlerini okumuştur.

Dikkat edilecek olursa onun hakkında yapılan yayınlar ve kendisinin bu konudaki faaliyetleri nitelik ve nicelik itibariyle arzu edilen seviyeden uzaktır. Hem ayrıca söz konusu yayınlar genellikle yerel bazda kalmış, ulusal boyuta erişememiştir. Dolayısıyla âşık hakkında yeni, daha nitelikli ve şümüllü, her şeyden önemlisi de daha geniş kitlelere hitap edebilen bir yayın yapma ihtiyacı kendini hissettirmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞİİRLERİN ÜRETİM-TÜKETİM BAĞLAMI

2.1. Üretim Bağlamı

~~Şiirlerin üretim bağlamına yani nasıl, niçin ve hangi ortamlarda üretildikleri konusuna geçmeden önce bir hususa değinmenin yerinde olacağını düşünüyoruz.~~ Kastedilen husus ise bu başlığın altını doldururken istifade ettiğimiz verilerin kaynağıyla alakalıdır. Buna göre üretim bağlamına ilişkin veriler, hem şiirin muhtevasından hem de âşığının nasıl ve niçin yazdığıyla ilgili olarak anlattıklarından yola çıkılarak elde edilmiştir.

Bu noktada akla şöyle bir soru takılmaktadır: Eğer âşığının eserlerini nasıl ve niçin yazdığıyla ilgili verdiği bilgiler olmasaydı üretim bağlamıyla alakalı bir şeyler söyleme imkânına yine de sahip olabilecek miydik? Bu soruya hiç kuşkusuz elbette, cevabı verilebilir. Çünkü her şeyden önce şiirlerin içeriği ve yazılış tarihleri bu konuda okuyucuya çok önemli veriler sunmaktadır. Bu veriler âşığının hayat hikâyesiyle, yaşadığı coğrafya ve dönemin sosyo-ekonomik yapısıyla birleştirildiğinde (ki birinci bölümde âşığının hayat hikâyesinin bir parça uzun tutulmasının nedeni, tam da bu amaca hizmet etmesi içindir.) üretim bağlamı konusunda daha fazla söz sarf edilmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla âşığının, şiirlerin nasıl ve niçin yazıldığıyla ilgili anlattıkları olmasa da üretim bağlamı hakkında birtakım düşünceler serdedilebilir. Ancak âşığının nasıl ve niçine ilişkin anlattıkları, bu konuda serdedilen düşüncelerin daha kolay, daha emin ve daha bol/belirgin bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Hatta itiraf etmek gerekirse şiirin muhtevasının ve yaşam öyküsünün, üretim bağlamı konusunda çok az ipucu verdiği ya da tereddüte düşüldüğü kimi yerlerde âşığının anlattıkları, can simidi gibi imdada yetişmektedir. Bu sebeple yaşayan âşıkların ya da onlardan biri veya birkaçı hakkında çalışma yapacak olan kimselerin, şiirlerin nasıl ve niçin yazıldığı konusunda bilgi vermesi, şiirlerin daha doğru ve iyi bir şekilde değerlendirilmesi noktasında büyük önem arz etmektedir.

Şiirlerin nasıl ve niçin yazıldığı/üretildiği konusunda bilgi verilmesi, yukarıda kısaca belirtmeye çalıştığımız faydaları sağladığı gibi birtakım sakıncaları da beraberinde getirebilir. O sakıncaların en önemlisi de şiirin yazılış öyküsünün, bazen kimi şiir okuyucularının hayal dünyasını sınırlandırarak şiirden özgürce anlam devşirmesini kısmî de olsa engelleme potansiyeline sahip olmasıdır, sanırız. Zira şiir bilindiği üzere her okuyanın/dinleyeninin zihninde, hayal dünyasında, yaşanmışlık ve farkındalık düzeyiyle, estetik anlayışıyla doğru orantılı olarak bir karşılık bulmaktadır ve bulduğu karşılıkların çokluğu, farklılığı şiirin kalite düzeyine işaret etmektedir. Dolayısıyla şiirlerden biraz da böyle olması beklenmektedir. Şiirin niçin ve nasıl yazıldığı bilgisi, bazen okuyucunun şiire belirli çerçevelerden bakmasını ve bu da onun hayal gücüne sınır koymasını sağlayacak; dolayısıyla kısmen de olsa bazı okuyucuların, dinleyicilerin şiirden aldığı zevki, şiirin beğenisini azaltacaktır. Fakat tersi durumlar da söz konusudur. Şiirde okuyucunun anlayamadığı, anlamlandıramadığı ve dolayısıyla da zevk alamadığı kimi hususlar, aydınlandığında şiir, daha çok ilgi görmekte ve sevilmektedir. Âşıkların hikâyeli türkülerinin, daha fazla sevilmesinin ardında da bu gerekçe yatıyor olsa gerektir.

Sonuç itibariyle akademik bakış, şiirlerin üretim bağlamı hakkındaki bilgilere önemle ihtiyaç duymakta ve bunu gerekli görmektedir. Estetik bakış ise söz konusu bilgilerin verilmesini nispeten sakıncalı bulmaktadır. Bu durumda iki farklı bakış açısına hitap eden farklı yayınların gerçekleştirilmesi ya da bu mümkün değilse çalışmamızın dördüncü bölümünde yaptığımız gibi önce şiirlerin, akabinde de yazılış öykülerinin verilmesi yolu izlenmelidir, diye düşünüyoruz.

2.1.1. Üretim Biçimi ve Üretimi Tetikleyen Unsurlar

Furkanî, şiirlerini yazarak üretmekte, doğaçlama yapmamaktadır. Kendisinin verdiği bilgilere göre kimi olay, durum ya da insanlar, belli yönleriyle zihnini meşgul etmekte ve bu meşguliyet zamanla kelimelere, dizelere bürünerek

kendini belli etmektedir. "Gam olmasa bu şiirler yazılamaz." diyen âşığa ilhamın ne zaman geleceği belli değildir. Fakat daha çok geceleri ziyaret eden ilham perisinin getirdikleri, ilk etapta rastgele müsveddelere yazılmakta, sonradan deftere kaydedilmektedir. Önce birkaç mısra açığa çıkmakta, sonra bunlarla bağlantılı diğerleri onları takip etmektedir. Bu takip, şiir tamamlanana dek sürmektedir. Şiirin tamamlanması bazen bir günü, kimi zaman da birkaç gün veya ay bulmaktadır. Tamamlanması, nadiren birkaç yıl süren şiirler de vardır.

Şiirlerin yazılış tarihi, tamamlandığına kanaat getirildiği gün konulmaktadır. İlk dizenin çıkmasıyla yazılış tarihinin konulduğu zaman aralığında şiir, defalarca okunup hem isteneni vermesi hem de estetik açıdan güzel olması için birtakım değişikliklere uğratılmaktadır: Bazı mısraların yerleri değiştirilmekte, kimi kelimeler yerini bir başkasına bırakmakta, güzel olmadığı düşünülen bazı dörtlülükler de şiirden çıkarılmaktadır. Böylece üretim gerçekleştirilmiş olmaktadır.

Bir sanat eserinin üretilebilmesi için sanatçı duyarlılığının tek başına yeterli olmadığı aşikârdır. Gerçekte sanat eserinin sadece varlığı değil, yapısı ve muhtevası da sanatçının duyarlılığına olduğu kadar, sanatçı "ben"inin içerisinde bulunduğu doğal ve sosyal çevreye ve buradaki uyarıcılara da bağlıdır. İçerisinde yaşanan doğal ve sosyal çevre, bazen doğuştan getirilen duyarlılığı artırıp bilemekte, kimi zaman da ortaya çıkarmaktadır. Çevre, aynı etkiyi sanat eserinin üretilmesinde ve hatta şekillenmesinde önemli payı olan estetik anlayış ve yaratma dürtüsü üzerinde de göstermektedir. Bütün bu unsurlar sanat eserinin üretimi için gereken altyapıyı oluşturmaktadır ve fakat yeter şart değildir. Zira üretim için ayrıca ateşleyici/tetikleyici bir unsura ihtiyaç duyulmaktadır. Dolayısıyla sanat eserinin üretimi için sanatçı duyarlılığı, "ben"nin içerisinde yer aldığı doğal ve sosyal çevre, estetik haz ve yaratma dürtüsü ne kadar gerekli ve önemlidir. Zira bu unsurlar yeri geldiğinde yolumuzu aydınlatan, kimi zaman bizi ısıtan, bazen de pişmemizi sağlayan sanat

ateşini tutuşturan kıvılcım gibidir. Bu sebeple herhangi bir sanat eserinin üretim bağlamı denildiğinde, burada anılan unsurların toplamı/bileşkesi akla gelme/kte/li/dir.

Yukarıda, çalışmanın birinci bölümünde sanatçının nasıl bir doğal ve sosyal çevre içerisinde bulunduğu, hangi şartlar altında yetiştiği anlatılmaya çalışılmıştı. Sanatçının hayat hikâyesinin, bir miktar alışılmışın dışında ve biraz da uzunca bir şekilde anlatılmasının esas nedeni, şiirlerin üretim bağlamı hakkında genel bir fikir vermektir. Dolayısıyla adı geçen bölümü şiirlerin hangi şartlar altında, nasıl bir ortamda üretilmiş olduğunu anlamak adına da okumak gerekir. Burada kısaca şiirlerin, karasal iklimin hüküm sürdüğü, tarım ve hayvancılığın İç Anadolu'nun yüksek rakımlı coğrafi koşullarının beraberinde getirdiği kısıtlı imkânları içerisinde yürütüldüğü, geçimin önce çiftçi, sonrasında ise işçi olarak kıt kanaat temin edildiği, dinine ve örfüne bağlı bir ortamda üretilmiş olduğunu hatırlatarak üretimi tetikleyen unsurlara geçebiliriz.

Furkanî'de şiir üretim zembereğini harekete geçiren ilk unsur, başkalarının acısıdır. Yukarıda "Şiir Yazmaya Başlaması" başlığı altında verilen bilgilerden de hatırlanacağı üzere o, ilk şiirlerini Kızılırmak'ta ve köylerindeki sulama göletinde boğularak ölen çocuklar için yazmıştır (bkz. 1. şiir). Başkasının derdi veya acısıyla hemhal olma durumu, ona sonradan başka (36, 47, 60, 115 ve 123.)⁵ şiirler de yazdırmıştır. Bunlardan üçünü (36, 47 ve 123.) köylüsü ve hemşehrilerinin ölümü, ikisini de (60. ve 115.) tanıdıklarının dert ve sıkıntıları kaleme aldırıştır. O halde bir şiirin üretilmesi

Bütün çalışma boyunca üzerinde durulan her konuyla alakalı yapılan değerlendirmelerin, verilen hükümlerin ayaklarının yere sağlam basması, netlik kazanması adına konuya örneklik eden veya onu teyit eden tüm veriler tespit edilip verilmeye ya da onlara bir şekilde işaret edilmeye çalışılmıştır. Olanca titizliğimize rağmen yine de dikkatimizden kaçan veriler bulunabilir. Dikkatimizden kaçanlar dolayısıyla peşinen okuyucunun hoşgörüsüne sığınır, yeni tespit edilenlerin yapılan değerlendirmeleri değiştirmeyecek miktarda olmasını temenni ederiz.

için acı, dert veya sıkıntının mutlaka üreten tarafından yaşanması gerekmemektedir. Başkalarının acısı, derdi şâirin hassas alıcılarına takılmakta ve onu derde/acıya ortak ederek şiirin ortaya çıkmasını sağlamaktadır.

Bilindiği üzere insan, doğası gereği hayatının ilk dönemlerinde önceliği ekseriyetle 'ben' duygusuna vermekte ve onun eksenini etrafında hareket etmektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda, insanın geçirdiği tekâmül/olgunluk sürecine paralel olarak "ben" düşüncesinden "biz" anlayışına doğru göreceli de olsa tedricî bir geçiş yaşamaktadır. Bu ise insanın başlarda önce kendi beniyile alakalı hususları gündeme getirmesi, onlar için uğraşması, sonraki dönemlerde ise gideyerek "biz"le ilgilenmesi anlamına gelmektedir. Bu durumu âşıkların/şâirlerin eserlerinde de görmek mümkündür. Diğer bir deyişle âşıkları/şâirleri üretme konusunda, genellikle ilk etapta "ben"iyle, ilerleyen zamanlarda ise "biz" düşüncesiyle ilgili konular harekete geçirmektedir.

Aynı durumun Furkanî için de geçerli olduğu söylenebilir. Zira onun ilk, diğer bir deyişle gençlik dönemi (2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13 ve 15.) şiirlerine bakıldığında onları yazdıran başlıca âmillerin âşığın kendi dert ve sıkıntıları olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Söz konusu dert ve sıkıntılar daha ziyade bu dünya hayatına yönelik olup aşk acısı (2, 3, 7 ve 8.), gurbetin zorlukları (5, 10, 11 ve 12.), maddî imkânsızlıkların doğurduğu acılar (6, 13, 14 ve 15.) gibi başlıklardan oluşmaktadır. Bu başlıkların âşığın kalemini meşgul ettiği dönemlerde o, ya lisede bir öğrenci, ya aile bütçesine katkıda bulunmak üzere gurbete, inşaat işlerinde çalışmaya giden bir işçi, ya askerde bir nefer ya da tek maaşla hem ev geçindirmeye hem de bir ev sahibi olmaya çalışan bir kişidir. Dolayısıyla şiirleri, adı geçen başlıklardaki konuların yazdırmış olması gayet tabiidir.

Şiirleri, genellikle âşığa ait bazı dünyevî problemlerin yazdırdığı dönemlerde âşığın kalemini az da olsa bazı sosyal ve toplumsal konular da harekete geçirmiştir. Bu bağlamda âşığın kendi anlayış ve düşünce dünyasına uymayan nitelik-

lere sahip kimi insanlar ve şahit olduğu bazı olaylar (4.), toplumun özellikle de kendi milletinin ve dindasının çektiği sıkıntılar, çileler ve düştüğü zor durumlar da ona birtakım (9 ve 16.) şiirler yazdırmıştır. Bunlar, sonradan yazacağı "hiz"le alakalı, toplumsal ve dinî içerikli şiirlerinin habercisi gibidir.

Bu çerçevede, sonraki zamanlarda âşığın iş hayatındaki kimi durum ya da olaylar (17 ve 39.), tarikata girmesiyle birlikte daha da artan dinî hassasiyetleri (18, 24, 25, 29, 32, 33 ve 40.), dinin emir ve yasaklarına karşı takınılan tavırlar, toplumun örf, âdet ve geleneklerindeki bozulmalar (19, 26 ve 50.), sigara, alkol, zina ve kumar gibi zararlı alışkanlıklar (20, 25 ve 50.), müslümanların perişanlığı, gördüğü zulümler, onların hor ve hakir görülmesi (21 ve 30.), toplumun ve kendisinin yaşadığı ekonomik sıkıntılar (22.), terör olaylarının ülkemize yaşattığı olumsuzluklar (49.), yaptığı kabir ziyaretleri (23.) ve nefis muhasebeleri (27, 35 ve 42.), çocukluğunun geçtiği yerde, köyünde yaşanan ve ona acı veren kimi değişim ve dönüşümler (31, 34 ve 37.), işsiz kalmanın beraberinde getirdiği problemler ve onların tetiklediği buhranlar (28, 38, 41 ve 43.) ona muhtelif şiirler kaleme aldirmiştir.

Bu durum, gençlik döneminin sonlarına doğru ona şiir yazdıran unsurların yavaş yavaş bireysel konulardan toplumsal meselelere doğru kaydığını, şiirlerdeki dünyevî, nefsânî hususların yerini giderek daha uhrevî olanlara bıraktığını fısıldamaktadır bizlere. Bu ise âşığın her geçen gün ben merkezci yaklaşımdan biraz daha uzaklaştığı, hayatında di-nî perspektifin daha egemen bir hâle geldiği, dolayısıyla dünya mutluluğunun yanı sıra artık ukba huzurunu da belirgin bir şekilde düşünmeye başladığı, kısaca zihinsel ve içsel bir dönüşüm geçirmekte olduğu anlamına gelmektedir.

Sivas Demir Çelik Fabrikasında çalıştığı ve buradaki iş akdinin sona erdirildiği dönemde tedricî olarak gerçekleşen söz konusu dönüşüm, onun gitgide daha soyut meseleler üzerinde düşünmeye başlamasını, hayatı daha bütüncül bir yaklaşımla ve kuşbakışı bir tarzda ele almasını sağlamıştır. Bu bağlamda yaptığı bazı gözlemler ve edindiği tecrübeler

ona öğüt mahiyetinde birtakım (44, 45, 46, 48, 51 ve 52.) şiirler yazdırmıştır ki bu şiirlerde, hayatı var eden ve daha anlamlı kılan sevgiden, hayatın kararsız seyrinden ve insanların başına her şeyi getirebileceğinden, dünyada haksız, soyguncu ve vurguncuların daha fazla devran sürdüğünden ve insanın dünya serüveninden bahsedilmektedir. Her şeyin sevgiden kaynaklandığını belirtirken âşık, hayata mutlu, ümitvâr bir pencereden bakmaktadır. Hayatın kararsızlığını, insanın başına olmadık işler açabileceğini ve dolayısıyla insana mutsuzluk verdiğini, dolayısıyla ona çok fazla bel bağlamamak gerektiğini, haksızların daha fazla devran sürdüğünü dile getirirken o, karamsar bir ruh haleti içerisinde. Çünkü o dönemde âşık, hem işsizliğin beraberinde getirdiği sorunlarla uğraşmaktadır (ayrıca bkz. 28, 38, 41 ve 43. şiirler) hem de ülkesi terör ve soyguncuların, vurguncuların oluşturduğu bir darboğazdan geçmektedir.

Bundan sonraki dönemlerde, âşığın hayat serüveni ve yaşadığı -işsizlik, ekonomik sıkıntılar gibi- kimi deneyimler onun alıcılarını daha hassas bir hale getirmiş olmalıdır ki eski bir komşusunun, büyüğünün sıla-yı rahime ilişkin bir si-temi (53.), okuduğu dinî muhtevalı kitaplardan öğrendikleri (54.), bir satıcının hilesi (55.), insan/lar/lığ/ın görece kötü gidişatı (56 ve 62.), kendi iç muhasebeleri (58.), hayatın tabiatı-na ilişkin gözlemleri (61 ve 63.), hayat pahalılığının, ekono-mik krizin insanlar üzerindeki etkileri (64 ve 69.) ona yeni şiirler karalattırmıştır.

Âşık, "yolun yarısı"nı -35 yaşını- geçtikten sonra şiirlerinin önemli bir bölümünü ona, daha ziyade hayattan devşirdiği nasihat formundaki tecrübî bilgiler, felsefî çıkarımlar (65, 68, 71, 80, 81, 85, 86, 91, 92, 93, 94, 96, 101 ve 106.); dinî (72, 73, 74, 75, 76, 82, 83, 87 ve 99.), millî (70, 89 ve 97.) ve toplumsal (84 ve 88.) değerler yazdırır. Tecrübî bilgileri, felsefî çıkarımları daha çok dünya ve ukba mutluluğunu elde edebilmek için yapılması ve kaçınılması gerekenleri bir Müslüman Türk'ün penceresinden gözler önüne sermektedir. Dinî konulu (73, 74, 75 ve 76.) şiirlerin bir kısmını, âşığın

2003 yılında eda ettiği hac farızasının yaşattığı duygular kalemle aldırıştır.

Âşığın içerisinde yaşadığı toplumun fertlerinin bütünü-nü ilgilendiren konuların yanında bu dönemde âşığa, bizzat kendisiyle alakalı bazı hususların da şiir yazdığını görülmektedir. Bu bağlamda eşi Hacer Hanım'ın duymuş olduğu şüphe (66.), baba ocağının durumu (67.), depreşen anne sevgisi (79.), vatan hasreti (78.), doğup büyüdüğü köy ve çevresine beslediği sevgi (95.), nostalji duygusu (105.), nefsinin yaptırdıklarından (77, 109 ve 110.) ve gönlünün isteklerinden (100.) duyduğu şekva, hayatta aradıklarını bulamamanın (90.) ve yeni şiir yazamamanın verdiği acı (98.) gibi faktörler âşığa birtakım şiirler karalattırıştır. Ayrıca -az da olsa- çeşitli vesilelerle tanıdığı/tanıştığı kimi insanların özellikleri (102.), bazılarının olumsuzlukları (103 ve 107.) ve sanatını gösterme kaygısı (104 ve 108.) da âşığın kalemini oynatmasını sağlamıştır. Dikkat edilecek olursa, âşığın sırf kendi benini ilgilendiren konular, her geçen gün ona biraz daha az şiir yazdırmaktadır. Bu, âşığın kendisini ilgilendirmeyen konularda kalem oynattığı anlamına gelmemelidir. Zira böyle bir durum söz konusu değildir. Çünkü yazdığı tüm şiirlerin oluşmasını sağlayan konular, aynı zamanda âşığı da ilgilendirmektedir. Bu ise âşığın "ben"i "biz"e kattığını, "ben"i "biz" de ustaca erittiğini göstermektedir.

Âşığın kırk beşine merdiven dayadığı yıllarda, İsrail'in Gazze'ye yaptığı saldırı (111.), ülkemizdeki terör olayları ve bu olayların ortaya çıkmasını sağlayan tembellik ve cehalet gibi etkenler (112.) onun kalemini tetikleyen unsurlar arasındadır. Söz konusu durumlardan doğrudan etkilenmemesine rağmen onun bu hususlar dolayısıyla üretim yapması, hayata İslamcı, milliyetçi ve vatanperver bir perspektiften baktığı ve aynı zamanda kendisi dışındakilerin de acısıyla dertlenen bir yapıya sahip olduğu anlamına gelmektedir.

Furkanî, dinî hassasiyetleri her geçen gün biraz daha artan bir âşıktır. Bu sebeple dinî olana daha fazla önem vermekte ve dinin öngördüğü pratikleri elden geldiğince yap-

maya gayret etmektedir. Bu çerçevede, yukarıda da belirtildiği üzere, 2009'da eşiyle birlikte umreye gitmiştir. Umreye gidecek olmanın verdiği heyecan (113.), umre esnasında ziyaret edilen kutsal mekanlar ve bazı dinî duygu ve düşünceler ona, art arda yeni (117, 118, 119, 120 ve 121.) şiirler kazandırmıştır. Dinî duygu ve düşünceleri, kutsal mekanların medh ü senasının yapıldığı, Allah ve resulüne yakarışların dile getirildiği, kutsal topraklardan ayrılmanın yarattığı hüznün ifade edildiği bu şiirlerle yetinmeyip sonradan ona başka şiirler de yazdırmıştır. Bunlardan (122 ve 126.) ikisinde peygamber sevgisini ve methini, diğerinde (124.) ise ders aldığı kişinin -şeyhinin vekilinin- kendisi üzerinde bıraktığı cezbedici etkileri dile getirmeye çalışmıştır.

Doğum yeri olan köye zaman zaman gerçekleştirdiği ziyaretler sırasında müşahede ettiği kimi durumlar ve yitip giden değerler, insanlar, diğer bir deyişle geçmişe özlem duygusu ile yaşadığı şehrin bazı özellikleri de onun başka birkaç (116 ve 127.) şiirin altına daha imza atmasını sağlamıştır. Ayrıca yaşadığı bazı sıkıntılar (125.) ve hayatın başka zaman, sahne ve durumlarının kazandırdığı kimi tecrübeler (114 ve 128.), onun daha başka şiirler karalamasına yol açmıştır.

Kısaca belirtmek gerekirse başkalarının acısının tetiklemesiyle şiir üretimine başlayan Furkanî, üretimi kendi dünyevî acı ve sıkıntılarının tazyikiyle devam ettirmiş, giderek daha toplumsal, dinî ve uhrevî meseleler tarafından harekete geçirilir olmuştur. Özellikle otuzundan sonra âşığa, daha ziyade toplumsal meseleler ve dinî konular şiir yazdırmıştır. Âşığa, kendisiyle alakalı bazı hususların da şiir yazdırdığı vakidir fakat bunun oranı her geçen gün biraz daha azalmıştır.

Şiirlerden ve aşığın onları nasıl yazdığı konusunda verdiği bilgilerden çıkardığımız kadarıyla şiir üretme hususunda Furkanî'yi yaşadığı, duyduğu veya müşahade ettiği kimi olay ya da durumlar, geçmişle hal-i hazırda yöneltilen gözlemleri, tanı(ş)dığı bazı insanlar ve onların muhtelif tavır

veya özellikleri harekete geçirmiştir. Bu aynı zamanda âşığın şiirlerini görerek, hissederek, yaşayarak veya duyarak yazdığı anlamına gelmektedir. Söz bu noktaya ulaşmışken iki soru aklımıza takılmaktadır: 1. Furkanî'yi şiirlerin üretiminde olay, durum ve insan faktörlerinden en çok hangisi harekete geçirmiştir? 2. Furkanî'ye şiirlerini daha ziyade duyguları mı yoksa düşünce/fikir/leri mi yazdırmıştır? Bu iki soruya aranan cevaplar, şiirlerin üretim bağlamındaki bazı noktaları daha aydınlatacağı gibi âşığın üretim konusundaki farklı tutumlarını ve -kısmen de olsa- zaman içerisinde sergilediği tekâmülü de gözler önüne serecektir.

Malum olduğu üzere insan olay, olgu ve objelerden örülü bir ortam içerisinde yaşamaktadır. Olay, beklenmedik bir şekilde ortaya çıkan, sıra dışı, şaşırtıcı iş, durum veya hareketler bütünüdür. Alışılmışlığın dışında cereyan eden her türlü aktivitenin ortak adı olan olay; insan, olgu ve obje faktörlerinin çeşitli oran ve şekillerdeki karışımıyla meydana gelir. Bazen insan yalnızca seyirci olur, kimi zamansa başrolde oynar olayda. Seyirci olarak kalsa bile vuku bulanın "olay" hüviyetine bürünebilmesi için her hal ü karda insan lazımdır. Zira gerçekleşeni sıra dışı yapan insanın ölçüleridir ve ona olay ismini veren de yine insanın kendisidir.

İnsan, olgu ve obje üçlüsü arasında gerçekleşen sıra dışı aktivitelere "olay" denildiği gibi sıradan, alışıldık hallere, her zaman olagelen konum veya hareketlere de "durum" denilmektedir. Herhangi bir an veya mekândaki şartlar bütünü de diyebileceğimiz ve bir yerde "olay"ın zıddı olarak da karşımıza çıkan "durum"la insan arasında, insanla olay arasındaki benzer bir ilişki söz konusudur. Bu da demek oluyor ki insan, hayatında ya bir olayın aktörü veya seyircisidir ya da bir durumun parçası veya gözlemcisi. Dolayısıyla olay ve durumlar, insanı harekete geçiren unsurların başında yer almaktadır.

Sıra dışı olması ve daha ziyade beklenmedik, belirgin hareketler içermesi dolayısıyla olaylar, durumlara göre daha çabuk fark edilir insanlar tarafından. Her zaman yapıla gel-

diği veya ola geldiği için, bazen ya hiç hareket içermediği ya da hareketleri geniş zamana yayılıp yavaş yavaş gerçekleştiği için durumlar, olaylara göre daha zor algılanır. Bu sebeple durumların fark edilebilmesi ve dolayısıyla da insanı harekete geçirebilmesi için, olaylar için gerekenden daha iyi bir gözlem yeteneğine ve nispeten gelişmiş bir zihne ihtiyaç vardır.

Bilindiği gibi insan bünyesinde, insanın biyo-psikolojik varlığını sürdürmesini sağlayan ve dahası sürdürme biçimini belirleyen üç farklı komuta merkezi bulunmaktadır. Bunlar içgüdüler, duygular ve düşüncelerdir. İnsan, ömür boyu bu üç merkezin sevk ve idaresi altındadır. Bu merkezlerin etki biçim, oran ve zamanları kişiden kişiye göre küçük değişiklikler arz etmekle birlikte bunların her insanda baskın oldukları dönemler aşağı yukarı aynıdır. Bebeklik ve ilk çocukluk yıllarında insanı daha ziyade içgüdüleri yönetirken çocukluk ve gençlik dönemlerinde en fazla duyguları idare etmektedir. Sonraki zamanlarda ise büyük oranda düşüncelerin egemenliği altına girmektedir insan. Egemenliğini en son düşüncelerin ilan etmesi ise onu üreten aklın olgunlaşmak için zamana ihtiyaç hissetmesindendir.

İşte bütün bunlar dolayısıyla yukarıda aklımıza takılan soruların cevaplarını, burada kısaca sözünü ettiğimiz ve bazı niteliklerini hatırlattığımız olay, durum, duygu ve düşünce dinamiklerini dikkate alarak irdelemek gerektiğini düşünüyoruz. Bu çerçevede soruların cevabı için şiiirlere ve onların yazılış öykülerine baktığımızda ilk etapta karşımıza doğal ve yapay olmak üzere iki farklı güç çıkmaktadır. Doğal güçten kastımız, şiiirlerin kendiliğinden ortaya çıkmasını sağlayan ve kendisine ilham perisi de denilen, şâirin kendi iç dinamikleridir. Yapay güçten muradımız ise dışarıdan gelen iteklemelerdir. Bu iteklemeler, "*Bana/bize şu konuda bir şiiir yazar mısın?*" kabilinden gelen isteklerdir ki bu isteklerin doğurduğu şiiirlere, ısmarlama şiiir de denilmektedir.

Buna göre âşığın kaleme aldığı 128 şiiirin 118'i, doğal güçler tarafından, içten gelen tazyiklerle üretilmiştir. Onu ise

yapay güçlerin, dışarıdan gelen isteklerin ürünüdür. Bu on şiirden biri (16.), öğrencinin ödevi; ikisi (57 ve 59.), halk edebiyatı araştırmacısının çalışması; altısı (60, 64, 102, 107, 108 ve 115.), kişi ya da kişilerin kendilerinin veya bir başkasının durumlarını anlatması için ısmarlanmış, biri (127.) de bir yarışma dolayısıyla âşık arkadaşlarının teşvikiyle yazılmıştır. Hatta bir şiirinde âşık, başkasının isteğiyle yazdığını "*Furkanî'ye dedim, yaksın bir ağıt* (115/5)" şeklinde açıkça belirtmektedir de. Demek oluyor ki âşık, şiirlerini yalnızca içten gelen doğal yönlendirmelerle, eskilerin deyimiyle sevk-i tabiiyle yazmamaktadır. Başkalarının istekleri de onun bir takım şiirler üretmesini sağlayabilmektedir tıpkı, şâir arkadaşlarının veya dostlarının isteğiyle başkalarının gazellerine nazire yazan ya da bazı gazelleri tahmisleyen ve kimi mesnevileri ilk defa veya yeniden kaleme alan divan şâirleri gibi. Divan şâirlerine bunları yaptıran isteklerin arkasında, daha iyisi/güzeli/ni yazma arzu ve iddiası yatmaktadır. Oysa âşığa yönelik şiir yazdırma isteklerinde, böyle bir durumdan söz etmek mümkün değildir.

İsmarlama şiirlerin varlığı, bir yandan âşığın üretim biçimleri hakkında kısmen de olsa bir fikir edinmemizi sağlar-ken bir yandan da halkın şiir ve şâire gösterdiği ilginin boyutu hakkında, kısıntı halinde de olsa, bize bilgi vermektedir. Özellikle bazı kişi ya da kişilerin, kendilerinin veya bir başkasının durumlarını anlatması için âşığa şiir ısmarlama-larına bakarak halkın şiir yazanı tanıyıp ona ve şiirine değer verdiği, kendisiyle alakalı hususları şiir formunda görmekten hoşlandığı sonucunu çıkarabiliriz.

Herhangi bir şiirin yazılmasını evvel emirde başkaları istemiş olsa dahi ikinci aşamada şiirin inşasını ya duygular, ya düşünce/fikir/ler ya da ikisinin bileşkesi gerçekleştirmektedir.⁶ Bu sebeple ısmarlama dahi olsa her şiirin mayasında

⁶ Bu ifadeyle biz aslında, herhangi bir şiirin salt duygular veya düşünceler tarafından inşa edildiğini söylemek veya iddia etmek istemiyoruz. Çünkü biliyoruz ki her duygusal şiirde muhakkak bir parça fikir, her fikrî şiirde de mutlaka bir miktar duygu bulmak mümkündür. Hatta ikisinin

duygu veya düşünceyle karşılaşmak mümkündür. Bu itibarla biraz sonra yapılacak olan değerlendirmelere Furkanî'nin yazdığı ısmarlama şiirler de dâhil edilecektir.

Bütün bu ön bilgilerden sonra sorularımızın cevabı için dikkatlerimizi şiirlere yönelttiğimizde âşığa, şiirleri ekseriyetle duyguların yazdırdığı anlaşılmaktadır. Bu bölümün sonundaki "2. tablo"nun soldan ikinci sütununda da gösterildiği üzere 128 şiirin 75'i, yani % 58.59'u, ağırlıklı olarak duygular tarafından, duyguların tetiklemesiyle yazılmıştır. Bu, âşığın duygu yönü ağır basan biri olduğunun sayılarla ifadesinden başka bir şey değildir. Bu da gayet tabiidir; zira şiir, daha ziyade duygu işidir, malum olduğu üzere.

Aynı tablonun aynı sütununa bakılmaya devam edildiğinde bir husus daha göze çarpmaktadır ki o da âşığın şiir vadisine adım attığı ilk zamanlarda, şiirlerin büyük çoğunluğunu duyguların tetiklemesiyle yazmış olduğudur. Örneğin ilk yirmi şiirin sadece beşi (4, 9, 15, 19 ve 20. şiirler) düşünce/fikir/lerin tazyikiyle kaleme alınmıştır. Bu da yukarıda belirtilen, çocukluk ve gençlik dönemlerinde insanın daha ziyade duygular tarafından yönlendirildiği yolundaki düşünceyi teyit etmektedir. Zira söz konusu yirmi şiir, âşığın otuzuna ayak bastığı yıla kadar üretilmiştir.

Otuzundan sonra âşığın üzerinde duyguların etkisi tedricî olarak azalmış, buna karşın düşüncelerinki artmıştır. Bu artış, otuzlu yaşlarda kaleme alınan şiirlerdeki duygu ve düşünce ağırlığına denge getirmiştir. Bu dönemde yazılan 56 şiirin yarısı duyguların, diğer yarısı da düşüncelerin tetiklemesiyle ortaya çıkmıştır. Âşık üzerinde fikirlerin egemenliğinin giderek arttığını gösteren bu tablonun fikirler lehine ağırlık kazanarak ya da hiç değilse eşit bir şekilde devam etmesi beklenirken tekrar duyguların ağır bastığı görülmektedir. Bu bağlamda âşığın kırkıdan sonra yazdığı 52 şiirden 32'si duygular, 20'si de düşünceler sayesinde yazılmıştır.

aynı oranda ağır bastığı şiirler de mevcuttur denilebilir. Söz konusu ifadeyle esasında, "ağırlıklı olarak duyguların veya düşüncelerin oluşturduğu şiirler" demek istiyoruz.

Otuzuna kadar yazdığı şiirlerdeki kadar olmasa bile duyguların bu periyottaki ağırlığı, âşığın, kısmen de olsa, tekrar duygusal bir döneme girdiğine işaret etmektedir. Bu da Furkanî'nin dinî duygularının git gide daha ağır basmasından kaynaklanıyor olsa gerektir. Zira yukarıda da gösterilmeye çalışıldığı üzere kırkından sonra yazdığı şiirlerde, dinî içerikli olanların sayısında gözle görülür bir artış bulunmaktadır.

Şiirlerin üretiminde Furkanî'yi olay, durum ve insan faktörlerinden en çok hangisinin harekete geçirdiği konusuna gelince; yazdığı ilk iki şiirin (ki bunlardan birisi kayıptır) tetikleyicisi *olay*lardır. Bu şiirler yukarıda da belirtildiği gibi boğulma neticesinde gerçekleşen ölüm olayları üzerine üretilmiştir. Âşığı üretime geçiren ilk unsurun *olay* olması, gayet doğaldır zira biraz önce de ifade edilmeye çalışıldığı gibi olaylar, insan ve durum etkenlerine göre daha kolay ve çabuk fark edilmektedirler.

Sonraki şiirlerin, hangi etkenlerin tetiklemesiyle oluştuğuna bakıldığında, yine aynı tablonun aynı sütununda da gösterildiği üzere "*durum*"un diğerlerine göre açık ara önde olduğu anlaşılmaktadır. Âşığı, şiir yazması için 128 şiirin 100'ünde *durumlar*, 15'inde *insanlar*, 13'ünde ise *olaylar* harekete geçirmiştir. Nispeten daha kolay ve çabuk fark edilen olay ve insan faktörlerine göre daha geç ve zor fark edilen durumların şiir yazdırmada bu kadar etkili olması, âşığın çok iyi ve dikkatli bir gözlemci olduğuna, hassas alıcılarının bulunduğuna delalet etmektedir. Öyle olmasaydı zaten âşık/şâir olamazdı ve hem ayrıca son derece az şiire malik olurdu. Zira insan, hayatında kendisine şiir yazdırabilecek kaç tane olaya tanık olabilir ve kaç tane şiire konu olabilecek sıra dışı insanla tanışılabilir? Oysa insan, kendisini etkileyecek -ki bu, biraz da görecelidir- sayısız durumla karşılaşabilir. Nitekim Furkanî'de de öyle olmuş ve ona şiirlerini, daha ziyade sanatkar hassasiyetiyle müşahede ettiği durumlar yazdırmıştır.

Ona şiir yazdıran sözünü ettiğimiz faktörlerin yalnızca 28'i (2, 3, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 15, 17, 27, 28, 38, 41, 43, 58, 59, 66, 67, 77, 81, 96, 98, 100, 105 ve 125. şiirler) doğrudan âşîğın kendisiyle alakalıdır. Diğerleri ise (1, 14, 36, 37, 47, 60, 68, 79, 102, 103, 115, 123 ve 124. şiirler) ya başka bireylerle, ya (34, 53, 57, 78, 95, 104, 105, 116 ve 127. şiirler) âşîğın yaşadığı yöreyle, ya (18, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 33, 35, 40, 42, 44, 52, 54, 56, 63, 65, 72, 73, 74, 75, 76, 82, 83, 87, 99, 106, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 126 ve 128. şiirler) dinî duygu, düşünce ve değerlerle ya da (4, 9, 16, 19, 20, 21, 22, 30, 31, 39, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 62, 64, 69, 70, 71, 80, 84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 101, 107, 108, 109, 110, 111, 112 ve 116. şiirler) insanî ve toplumsal değerlerle ilgilidir. Şiirlerin kahir ekseriyetinin âşîğın bizzat kendisiyle ilgili olmayan konular dolayısıyla yazılmış olması, onun "ben"ini "biz"in içerisinde ifade etme başarısını yakalayabildiği ve toplum-sallığı daha fazla önemseyip öncelediği anlamına gelmektedir.

2.1.2. Üretim Kronolojisi ve Miktarı

Furkanî hakkında bir monografi çalışması yapmaya karar verdiğimizde, 11 Kasım 2009'da değerlendirilmesi için âşîk tarafından bize 128 şiir teslim edilmişti. Buradan, âşîğın 128 şiiri olduğu sonucunu çıkarmakla birlikte yayınlanmasını istemediği için bize vermediği başka şiirlerinin de olabileceği tahminini yürütmüş ve şiirlerinin adedinin gerçekte daha fazla olabileceğini düşünmüştük. Nitekim yaptığımız küçük bir çalışma neticesinde, tahminimizde yanılmadığımız ortaya çıktı ve daha önceden yazılmış olan 16 şiirin (Özkan 2002: 35, 36, 37, 39, 42, 44, 46, 50, 54, 67, 94, 96, 111, 112, 114, 118) bize verilmediği anlaşıldı.⁷ Buna göre bu çalışmaya başladığımız tarih itibariyle âşîğın 144 şiiri bulunmakta idi. Çalışmanın başladığı tarihten bu güne, 2010 Temmuzuna, ka-

⁷ Verilmeyişin gerekçeleri hakkında "Üretimde Tekâmül Süreci" başlığının altına bakılabilir.

dar âşık, 14 yeni şiir daha kaleme almıştır. Böylece âşığın şiirlerinin toplamı 158'e ulaşmıştır.⁸

İlk şiirini 12.08.1982'de ürettiği düşünülecek olursa o günden bu güne kadar yılda, ortalama beşten fazla şiir üretmiş demektir. Veludiyet konusunda bu rakamın ne ifade ettiğini değerlendirmemize yarayacak elimizde herhangi bir kıstas bulunmamaktadır.⁹ Ancak bu çalışmanın başlamasından sonra âşık, yedi buçuk ay zarfında 14 şiir ürettiğine göre ya yılda beş şiir üretimi çok azdır ya da âşığın son yıllardaki üretim hızı oldukça artmıştır.¹⁰ Biz ikinci şıkkın daha doğru olabileceğini düşünüyoruz. Düşüncemizi ispatlamaya veya yanlışlamaya geçmeden önce âşığın yaratıcılık gücü hakkında bir fikir vermesi için son yedi buçuk ayda ürettiği 14 şiirin yarısını dikkatlere sunmak istiyoruz:

Evlatlarım

Tüm çocuklarımın ilki, hecesi
Ülker gibi doğdu, kandil gecesi.
Layık olmak ister buna nicesi.
Açan taze bir gül gibi bakarım.
Yavrum diye ciğerime sokarım.

⁸ Şu an itibariyle âşığın her ne kadar 158 şiiri olsa da bu çalışmadaki değerlendirmeler, bize başlangıçta sunulan 128 şiir üzerinden yürütülmüştür. Zira 16'sının kitaba girmesini âşık istememiş, 14'ü de çalışmalarımızın bitmesine yakın zamanda geldiği için kitaba dâhil edilememiştir. Dâhil edilememesi ise değerlendirmeler noktasında büyük bir eksiklik ya da farklılık oluşturmayacaktır. Çünkü yeni gelenler, yapı ve muhteva itibariyle öncekilerden çok ciddi farklılıklar arz etmemektedir.

⁹ Bulunmamaktadır, zira bu güne kadar herhangi bir âşıkla alakalı bu konuda herhangi bir veri ortaya konulmamıştır, bildiğimiz kadarıyla.

¹⁰ Sanat eserlerinde, üretim hızı ve miktarından ziyade elbette ki kalite daha önemlidir. Burada üretim hızı ve miktarı üzerinde durmakla kaliteyi göz ardı etmiş olmuyoruz. Ancak kalite kadar olmasa da üretim hızı ve miktarı da önemlidir ve bir noktaya kadar bunlar da sanatkârın gücü hakkında bize fikir vermektedir. Bu konuya eğilmemizin sebebi, bir nebze de olsun işte bu fikri alabilmektir.

Sevgiye, sevdaya paha biçilmez.
Anadan geçilir, yardan geçilmez.
Muteberdir evlat, yardan seçilmez.
Ecik hastalansa canım sıkarım.
Tek tüyüne dünyaları yıkarım.

Ruhum hoşnut, bak şundaki edaya.
Avazı benziyor hoş bir sedaya
Hayatımız feda olsun Hüda'ya
İlahi emire boyun bükerim.
Merhametten, dolu gibi dökerim.

Şükür Mevla'm verdi, bize beş tane.
El ele tutuşup gezmek şahane.
Yeni doğdu biri, şenlendi hane.
Mübarek başında kandil yakarım.
Altın bir taç gibi alır takarım.

Anasının oldu, o son beşiği
Hepisinden aldı sevgi keşiği.
Mevla'm nasip etsin cennet eşiği
Evlat için her çileyi çekerim.
Tadını sorarsanız balım, şekerim.

Turan adım, Furkanî de mahlasım.
Uyarım Kur'an'a, vardır ihlasım
Razıyım, onlardan olsun iflasım
Allah'ın izniyle başa çıkarım
Nehir olur, Hak yoluna akarım. (23.11.2009)

Dönmeli Dedim

Kara leylek havalandı gidiyor.
Tutup dizginleri binmeli dedim.
Giyinmiş alları, cilve ediyor.
Durup şu dünyaya inmeli dedim.

Leşkeriyle üzerime yürüdü.
Esir etti, peşi sıra sürüdü.
Fitne, fücür dört yanımı bürüdü.
Kaçıp bir köşeye sinmeli dedim.

Şeytanla, nefsimle baş başa kaldım.
Uydum da onlara oyuna daldım.
Rahmet nebisinden dersimi aldım.
Rakip olduk madem, yenmeli dedim.

Hayat bir muamma, oturup da çöz
Sayende (!) yaralar oluştu göz göz
Çoktan beri sinem bir ateş, bir köz
Yakıp kül eyledi, sönmeli dedim.

Furkanî'yem dünya karalı gurbet
Gurbete gidenler dönecek elbet
Ecel dedikleri bal ile şerbet
İçip de sılaya dönmeli dedim. (01.02.2010)

Bir Tünek Olur

Nefs-i emmareyle yaşayan kişi,
Şeytanın elinde bir denek olur.
Desise, yalanla görürse işi
Milletin gözünde bir dönecek olur.

Halıya düşürme, keser güveyi
Kardeşiz, ayırma özü, üveyi
İyi besle ahırdaki düveyi,
Büyür de sağılan bir inek olur.

Pire olsa küçümseme hasmını.
İhmal etme, hoş tut, kadın kısmını.
Bir gün yerden yere vurur cismini
Mikrobu taşıyan bir sinek olur.

Hedefi görmeden germe yayını.
Zalime kaptırma hisse, payını.
Yarışa hazırla, doru tayını.
Menzile yetiren bir binek olur.

Garip Furkanî'yem yakma, kavurma.
Kerem gibi küllerini savurma.
Çoksa da günahı yüzüne vurma.
Münkire cehennem bir tünek olur. (12.03.2010)

Aşk Olsun

Sekiz cennetin var, sekiz kapısı
Çalar mıyım? Çalanlara aşk olsun.
Emanet Rıdvan'a cümle yapısı,
Bulur muyum? Bulanlara aşk olsun.

Beyaz incidenmiş o **dârü'l-celal**
Müşrikler elinden çok çekmiş Bilal.
Yere batar bir gün mal ile menal.
Deler miyim? Delenlere aşk olsun.

Kırmızı yakutmuş o **dârü's-selam**
Sözlerin içinde en güzel kelim,
Melekler mümine verirler selam.
Alır mıyım? Alanlara aşk olsun.

Yeşil zebercetmiş **cennetü'l-me'vâ**
Dertli kullarına Hak verir devâ.
Avlanma ne olur, giderken ava.
Yeler miyim? Yelenlere aşk olsun.

Huld cenneti mercan, irengi sarı,
Şehitler görmezmiş ebedî nârı.
Geçiyor ömrümüz, bak oldu yarı.
Solar mıyım? Solanlara aşk olsun.

Beyaz gümüştenmiş **cennetü'n-naîm**
Biz Rahman'a uyduk, yolumuz kâim.
Cümlemiz orada kalalım dâim.
Kalır mıyım? Kalanlara aşk olsun.

Sarı miskten imiş **cennetü'l-karar**
Salih ve saliha müminler arar.
Bir ana misali şefkatle sarar.
Bilir miyim? Bilenlere aşk olsun.

Firdevs cennetinde gezmek isterim.
Kırmızı altınmış, dizmek isterim.
Kevser ırmağında, yüzmek isterim.
Dalar mıyım? Dalanlara aşk olsun.

Aden cenneti de en güzel lü'lü
Resulü Ekrem'dir oranın gülü
Garip Furkanî'yem ben de bülbülü
Olur muyum? Olanlara aşk olsun. (03.03.2010)

Bulamadım

Kime anlatayım, bilemiyorum!
Derdimi dökecek dil bulamadım.
Telleri kırıldı, çalamıyorum.
Sazıma takacak tel bulamadım.

Kimi zaman şiir, güfte, besteyim.
Kimi zaman Sinan'dan da ustayım.
Kimi zaman yorgan döşek hastayım.
Çorumu sökecek bel bulamadım.

Kimileri kurulmuşlar otağa.
Kimileri hasret, ottan yatağa!
Yavaş yavaş çöküyorken batağa,
Tutup da çekecek el bulamadım.

Boşunaymış bunca emeğim, çabam.
Yörük göç eyledi, boş kaldı obam.
"Ocağ'mı karartman." der idi babam,
Tandırda yakacak dal bulamadım.

Yeter ey Furkanî, üstüme gelme!
Zaten dert doluyum, halime gülme.
Keşik sana gelir, istersen ölme!
Bir karşı çıkacak kul bulamadım. (20.04.2010)

Gezi Destanı

Elazığ'dan başlıyoruz geziye.
Keban Barajını görelim dedik.
Harput'ta uğradık Balak Gazi'ye.
Bir de kalesine girelim dedik.

Arap Baba derler o kesik başa.
Çürümeden durur, hep kaldık şaşa.

Müslüman olur mu küffara maşa!
Hoca İmam'a bir soralım dedik.

Nebiler tepesi Eğin'e yakın.
Zülkifl'le Elyasa yan yana bakın.
Pirican, Asaf'ı unutman sakın.
Muhabbet gülünü derelim dedik.

Diyar-ı bakır'a düştü yolumuz.
Surlarla çevrili sağ ve solumuz.
İçeni mest eder bizim dolumuz.
Fitne defterini dürelim dedik.

Altı yüze yakın sahabe yatar.
Eğitim olursa cehalet biter.
Kardeşi kardeşe kırdırman, yeter.
Birlikte menzile erelim dedik.

Seyfullah'la düşmüş suru, kalesi.
Kokar burcu burcu gülü, lalesi.
Müminin dünyada bitmez çilesi.
Ölmeden bir devran sürelim dedik.

Urfa'ya gecenin üçüydü vardık.
Halilü'r-rahman'da namaza durduk.
Zikir meclisine karargâh kurduk.
Minderi buraya serelim dedik.

Hayat Harranî'nin güzel huyundan.
Muhammed Bakır da Resul soyundan.
Hazreti Eyyub'un şifa suyundan.
Yudum yudum içip duralım dedik.

Anteb'i Maraş'ı aştık da geldik.
Yurdun her köşesi cennettir bildik.
Kalbimizden kin ve nefreti sildik.
Sevgiyle, hasretle saralım dedik.

Sanmayın geziden geldiler yorgun.
Olmasın ülkemde küskünle dargın.

Bu Garip Furkani vatana vurgun.
Geziden bir haber verelim dedik. (05.05.2010)

Olsaydım

İlliyyine yazı yazan kalemin,
Ucundan dökülen yaş ben olsaydım.
Mazlumlara zulüm eden zalimin,
Önünde dik duran baş ben olsaydım.

Firavun'a akıl verirse Hâman,
Benî İsrailin halleri yaman.
Kararmış gönülde durur mu iman!
Sevdalı kalplere dök ben olsaydım.

Varsın Harut, Marut öğretsin büyü.
Kuran'dan sünnetten bî-haber büyü!
Zikredip Mevla'yı illallah deyi
Tûbâda ötüşen kuş ben olsaydım.

Ham deve değilem, azat edilen,
Koyun muyum çoban ile güdülen!
Öyle bir yol var ki Hakk'a gidilen,
Mürşid-i kamile peş ben olsaydım.

Tâlut ordusunda bir nefer olan,
Ona damat olup kızını alan,
Sapanla atılıp hedefi bulan,
Câlut'u öldüren taş ben olsaydım.

Ey garip Furkanî oldun hutame.
Harlı fırınlara doldun hutame.
Yanmada dermanı buldun hutame.
El-buruc ehline eş ben olsaydım. (30.05.2010)

Görüldüğü üzere bu yedi şiirin tamamı da 11'li hece ölçüsüyle ve -biri hariç- dörtlükler halinde yazılmıştır. Dörtlük/bent ortalaması altının üzerine çıkan şiirlerde dinî duygu, düşünce ve argümanlar, ağırlığını açıkça hissettirmektedir. Bir akrostiş örneği de sunan bu yedi şiir, dünyaya daha ziyade İslamî bir perspektiften bakan, dünyanın kötü gidiş-

tının dinin emir ve yasaklarına sarılmakla düzeleceğine inanan, vatanını seven ve bunun için dostluk, kardeşlik ve birlik, beraberlik çağrısı yapan, bir şeylerin düzelmesi, birilerinin düze çıkması için kendini feda etmekten çekinmeyen, rıza-yı ilahîyi önceleyip isteyen ve zaman zaman hayatta yalnız kaldığını, doğru düzgün bir dert ortağı bulamadığını düşünüp dertlenen bir âşıkla karşı karşıya olduğumuzu ilan etmektedir. Bütün bu şeklî ve muhteva özellikleriyle bu yedi şiir, adeta incelemeye çalıştığımız 128 şiirin, başka bir deyişle Furkanî'nin sanatkâr kişiliğinin özeti gibidir.¹¹

Eldeki verilere göre âşığın üretimi 12.08.1982 tarihinde, 17 yaşındayken başlamış ve zaman zaman verilen kimi aralarla 28 yıl boyunca devam etmiştir ve hâlen de devam etmektedir. Birinci tablonun en sağdaki sütununda da görüleceği üzere başlarda, yılda bir veya birkaç şiir yazan âşık, giderek sayıyı artırmıştır. Furkanî, 1982'den 1990 yılı sonuna - 25 yaşına- kadar toplam 13 şiirin altına imza atmıştır. Bu süre zarfında, 1985 ve 88 yıllarında da herhangi bir şiir yazmamıştır. Buna göre âşık, yılda ortalama iki şiir yazmış demektir. Üretimin azlığı, yaştan kaynaklanan bilgi birikimi eksikliğinden ve bu yıllarda âşığın, gayr-i ihtiyarî olarak daha ziyade kendi "ben"iyle ilgilenmesinden kaynaklanıyor ol- sa gerektir.

1990 yılından sonra âşık, üretime iki yıl ara vermiştir. Muhtemelen bu aranın oluşması, âşığın askerlik dönüşü işe girme çabalarından ve sonuçta daimî bir işe yerleşerek köyden il merkezine taşıdığı ailesini geçindirme derdine düşmesinden ileri gelmiştir. Çünkü hayatın aşırı yoğunluğu ve buna bağlı olarak artan kaygıların çokluğu içerisinde, şiir üretimi için gerekli olan boşluğu/zamanı bulmak, odaklanmayı yakalamak pek mümkün değildir.

İki yıllık duraklamanın ardından âşık, 04.08.1993'te şiir vadisine tekrar döner. Dönmesini sağlayan unsur ise anne-

¹¹ Bu hususun teyidi için, 128 şiirin yapı ve muhteva analizinin yapıldığı üçüncü bölüme bakılabilir.

sini kaybetmenin verdiği acıdır. 1991 Temmuz'unda kaybettiği annesine duyduğu sevgi ve onun kaybından doğan acı, iki yıl sonra ona şiirin kapılarını tekrar açar. Bu açıklıktan içeri giren Furkanî, hakkındaki tez çalışmasının yapıldığı yılla, 2002'ye kadar aralıksız üretmeye devam eder. Dokuz yıllık bu süre içerisinde -son yıl hariç- giderek artan bir sayıda ve toplamda 59 adet şiir kaleme alır. Yıllık şiir yazma ortalaması 6.5'in üzerine çıkmıştır artık. Bu ortalama artışını sanırız âşığın tarikata intisabı ve bu intisabın ona kazandırdığı yeni ruh hali, ülkenin yaşadığı ekonomik kriz ve bunun çevresindeki insanlara yaşattığı olumsuzluklar, terör olaylarının tırmanışa geçmesi, âşığın iş yerinin kapatılıp işsiz kalması, yaptığı yeni okumalar ve onun âşık olarak tanınmasını sağlayan birkaç şiirinin mahallî gazetelerde yayınlanması ve bunlardan aldığı teşvik edici tepkiler elbirliği ederek hep birlikte, peyderpey sağlamıştır. Zira bu sayılanların tamamı, artışın yaşandığı süre içerisinde gerçekleşmiştir.

Nedendir bilinmez âşık, şiirleri hakkında yapılan tezden sonra üretmeye bir yılı aşkın bir süre ara verir. Bunda, intisab ettiği tarikatın ona sunduğu öncelikler listesi etkili olmuş olabilir. Şiirin aşktan meşkten bahseden iklimi(!), tarikatın ona kazandırmaya çalıştığı düşüncelerle tezat teşkil etmiş olabilir. Nitekim bu durumu âşıkla istişare ettiğimizde bize tespitlerimizin aşağı yukarı doğru olduğunu, her şeyin gelip geçici olduğu dünyada şiirin de artık kendisi için bir önemi kalmadığını, aslolanın ahiret yurdu için hazırlık yapmak olduğunu ifade etti.

Bu ifadeleri teyit edercesine âşığın şiire tekrar dönmesi, kendisi için artık daha önemli olan dinî duygu ve düşüncelerle gerçekleşir. Çevresindeki çoğu insanın aksine çok genç denilebilecek bir yaşta gittiği hacdaki (ki genç yaşta gitmesi de onun önceliği neye verdiğinin bir başka göstergesidir) duygu ve düşüncelerini paylaşır yeni şiirleriyle. 2004 yılı başlarında hac dolayısıyla yazdığı bu dört şiirden sonra Furkanî, tekrar bir suskunluk dönemine girer. Bu suskunluğun sebebi muhtemelen yine aynıdır: Dinî duygu ve düşüncelerinin şiiri, geri plana itmesi.

Üç yıl sonra Furkanî, üretime tekrar başlar. Onu başlatansa nefsiyle dinin emir ve yasakları arasında yaşanan çatışmadır. Fakat çatışmada âşık, tavrını dinî düşünceden yana koyar. Bu, onda dinî olanı daha fazla önemseme ve önceleme durumunun devam ettiği anlamına gelmektedir. Demek ki artık Furkanî, şiiri eskisi gibi ötelememekte, onu büyük oranda dinî duygu ve düşüncelerin emrine vererek ona yeniden üretilme şansı tanımakta ve hatta öyle ki şiir yazamadığı zaman rahatsızlık duymaktadır (bkz. 98. şiir). Onun şu sözleri, şiirini dinî olanın emrine verdiğinin açık ifadesidir: *"Benim şâirlikteki gayem, onu (Hz. Muhammed'i) anlatmak, onu yaşamak, onu bilmek ve bildirmektir. (82. şiirin öyküsünden)"*, *"Mevla'dan hep şunu diliyorum: "Ya Rabbi! Seni ve resulünü anlatan şiirler yazmayı nasip eyle. Bana Yunus Emre ve Veysel Karani sevgisi ver." diye dua ediyorum. (99. şiirin öyküsünden)"*, *"...amacım hep Allah'ı ve resulünü anlatmak. yazdığım her şiirde mutlaka ondan bir şeyler vardır. (122. şiirin öyküsünden.)"*¹²

2007'nin başlarında bu şekilde yeniden şiir üretmeye başlayan Furkanî, o günden şiirleri hakkında çalışmaya başladığımız zamana -11.11.2009'a- kadar 52 adet şiir yazar. Bu, yılda ortalama 17, ayda ise yaklaşık iki şiir demektir ki bu da âşığın üretim hızının çok belirgin bir tarzda arttığı, yani yukarıdaki düşüncemizin ispatlandığı anlamına gelir.

Peki ne olmuştur da son üç, üç buçuk yılda âşığın üretim hız ve miktarı böylesine artmıştır? Bunda, kanaatimizce birkaç faktör birden etkili olmuştur. Faktörlerin başında bize göre âşığın yaşıyla doğru orantılı olarak hassasiyetlerinin artması ve alıcılarının çevreye karşı daha fazla açık hale gelmesi yatmaktadır. Bir diğer faktör, âşığın dinî düşüncelerinin şiirle barıştırılmış olması, dahası şiirin, dinî düşünceler-

¹² Âşığın daha önceki dönemlerde yazdığı bir (32.) şiirin üretim öyküsü için söylediği şu ifadeler ise buradaki düşüncelerinin aniden ortaya çıkmayıp belli bir alt yapısının olduğunu göstermektedir: *"Hep Allah'a "Doğruluk, dürüstlük, güzellik, Allah ve resul aşkı adına yazdır." diye dua ediyorum. "Yoksa yazdırma." diyorum."*

rin ifadesi için bir araç olarak görülmesidir. Bu anlamda son zamanlarda yazdığı dinî içerikli şiirlerdeki artış ve tarikatının silsilesini (83.), ders aldığı şeyhin methini (124.) şiirle anlatması oldukça dikkat çekicidir.

Üretimdeki artışı sağlayan bir başka husus da şiirlerinin çeşitli ortamlardaki tüketiminden aldığı onaylanma ve beğeni sözleri olsa gerektir. Bu bağlamda âşık, giderek artan bir sıklıkta muhtelif şiirlerini sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamlarında tüketim¹³ sunmuştur. Şiirlerini ya dost ve arkadaş meclislerinde, yerel televizyon kanallarında okumuş ya da mahallî gazetelerde yayınlamıştır. Bu okuma ve yayınlamalar neticesinde aldığı onaylanma ve beğeni sözleri onu, gittiği yolun doğru, yazdığı şiirlerin iyi olduğu konusunda yüreklendirmiş olmalıdır. Ayrıca sonradan üyesi olduğu Sifahod (Sivas Fasil Heyeti, Âşıklar ve Halk Oyunları Derneği)'daki âşık/şâirlere şiirlerini göstererek şiirlerinin kalibresi hakkında onların görüşünü alması, 3. ve 4. Sivas Âşıklar Bayramına katılması ve burada teşvik edici tutumlarla karşılaşması, ona özgüven kazandırmıştır. Bu özgüven de elbette ki onun üretimini artırmıştır.

Bütün bunlardan da anlaşılacağı üzere Furkanî, hayat serüveniyle paralel, duygusal ve zihinsel gelişmişlik düzeyiyle ilintili bir üretim kronolojisine sahiptir.

2.1.3. Üretimde Tekâmül Süreci

Yukarıda anlatmaya çalıştığımız şiirlerin üretim kronolojisi, âşığın nasıl bir tekâmül süreci geçirdiği konusunda bizlere önemli ipuçları vermektedir aslında. Üretimdeki duraksamalar, sonra yeniden başlayıp artarak devam etme durumları, gerçekte âşığın sanatının geçirmiş olduğu tekâmülün göstergesidir; duraksama ve artışları sağlayan faktörler ise tekâmülün sebeplerinden başka bir şey değildir. Buna göre üretim kronolojisini ve bunları belir/etki/leyen faktörle-

¹³ Şiirlerin tüketim bağlamları hakkında detaylı bilgi için aşağıdaki "Tüketim Bağlamı" başlığının altına bakılabilir.

ri dikkate alarak âşığın üretimdeki tekâmül sürecini üç dönemde incelemek mümkündür:

1. Dönem (İlk Gençlik Yılları): İlk şiirinden 25 yaşına kadar olan süreyi kapsamaktadır. Toplamda 13 şiirin üretildiği anlaşılan bu dönemde üretim, son derece azdır ve büyük oranda bireysel konulara odaklanılmış vaziyettedir. Şiirlerden biri (1.) başkasının ölümü, ikisi (4. ve 9.) toplumsal meseleler dolayısıyla yazılmıştır. Geri kalan on şiir ise âşığın kendi bireysel ve dünyevî sıkıntılarını dile getirmektedir. Melankolinin büyük oranda kol gezdiği bu şiirlerde kaderden yakınan, felekten şikâyet eden, mutsuz, çilekeş bir âşık vardır karşımızda

Doldurma mısraların bol miktarda yer aldığı bu dönem şiirlerinde âşık, türkülerden ve okuduğu / dinlediği diğer halk şiiri örneklerinden aklında kalan kalıp ifadelerden, kendisi bunun farkında olmasa da, sık sık istifade etmiştir. Kelime tekrarlarını, yer yer nesir cümlelerini hatırlatan dize-leri barındıran bu dönemin şiirlerinde âşık, genellikle (13 şiirden 10'unda) tek ayak kullanmış; tamamen yeni ve kendine ait bir duygu, düşünce ve ifade biçimine yer verememiştir. Ahenk adına daha ziyade, oluşturulması nispeten daha kolay olan fiil soylu kelimelerle yapılmış yarım kafiye ve rediflerle yetinilmiştir. Sıralanan tüm bu hususların varlığı, başlangıçta ve bir noktaya kadar normaldir. Zira insan, doğası gereği önce kendi "ben"iyle ilgilenir ve birçok şey başlangıçta taklide yaslanır, bazı acemilikler içerebilir.

2. Dönem (Gençlik Yılları): 1993'te başlayıp âşık 37 yaşındayken 2002'de biten bu dönemde üretim, gözle görülür bir şekilde artmıştır. Dokuz yıl süren bu ikinci dönemde 59 şiir kaleme alınmıştır. Bu dönemin şiirlerinde bireysel, dinî ve toplumsal konuları bir arada görmek mümkündür. Bu dönem şiirlerinin üçü (34, 53 ve 57.) âşığın yaşadığı yörenin tanıtımıyla, altısı (14, 36, 37, 47, 60 ve 68.) başka bireylerle, on biri (15, 17, 27, 28, 38, 41, 43, 58, 59, 66 ve 67.) âşığın kendisiyle, on sekizi (18, 23, 24, 25, 26, 29, 32, 33, 35, 40, 42, 44, 52, 54, 56, 63, 65 ve 72.) dinî duygu ve düşüncelerle, yirmi bi-

ri de (16, 19, 20, 21, 22, 30, 31, 39, 45, 46, 48, 49, 50, 51, 55, 61, 62, 64, 69, 70 ve 71.) beşerî ve toplumsal konularla alakalıdır ağırlıklı olarak. Bu tabloda öyle anlaşıyor ki âşık, bu dönemde dikkatlerinin büyük bir kısmını çevresine yöneltmiştir ve olan bitene, eskiye oranla daha realist ve dinî bir açıdan yaklaşmaktadır.

Bu döneme ait şiirlerde duyguların, ağırlığını giderek daha az hissettirdiği, onun yerine mantığın sesinin duyulmaya başlandığı, dünya mutluluğunun yanı sıra ahiret yurdunun çok ciddi bir şekilde düşünüldüğü gözlemlenmektedir. Ayrıca birinci dönemde görülen acemiliklerin tedricen azaldığı, şiirlerin şekil ve üslup bakımından âşığa özgü mecraya, her geçen gün biraz daha düzelerek ilerlediği fark edilmektedir.

Şekil ve üslup bakımından kaydedilen bu gelişmede, âşığın yazdığı bir (39.) şiir vesilesiyle 1998'de tanıştığı Âşık İsmetî'nin katkısı büyüktür sanırız. Zira birinci bölümde "Şiir Yazmaya Başlaması" başlığı altında da bahsedildiği üzere Furkanî, bu tanışma vesilesiyle İsmetî'den şiir tekniği hakkında bilgi almıştır: "Onunla oturup konuştuk şiir hakkında. Şiirdeki aksaklıkları düzeltmem, bir yerlere çatan bazı sivri ifadelerimi değiştirmem için bana tavsiyelerde bulundu. İsmetî ile olan bu görüşmem şiir konusunda beni heveslendirdi, ufkumu açtı. Şiire biraz daha fazla eğilmemi sağladı." Aldığı bu bilgiler sonradan onun, kimi şiirlerinde bazı değişikliklere gitmesine neden olmuştur.

3. Dönem (Orta Yaş Yılları): 2004 yılında başlayıp günümüze kadar devam eden, dinî bakış açısının daha fazla egemen olduğu dönemdir. Üretim miktarının şaşılabileceği derecede arttığı bu dönemde, 56 şiir kaleme alınmıştır. Furkanî, bu dönemde kendi "ben"iyle alakalı şiirleri iyice azaltmış, dinî duygu ve düşüncelerle, insanî ve toplumsal değerlerle ilgili olanları ise artırmıştır. Kendi beniyi alakalı yedi (77, 81, 96, 98, 100, 105 ve 125.) şiire karşılık 19 adet (73, 74, 75, 76, 82, 83, 87, 99, 106, 113, 114, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 126 ve 128.) dinî duygu ve düşüncelerle, 20 adet de (80,

84, 85, 86, 88, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 97, 101, 107, 108, 109, 110, 111, 112 ve 116.) insanî ve toplumsal değerlerle ilgili şiir yazmıştır. Çevresiyle (78, 79, 95, 102, 103, 104, 105, 115, 116, 123, 124 ve 127.) giderek daha fazla ilgilenen âşık, tedricî olarak daha soyut konulardan bahseder hale gelmiştir ki soyut konuları algılamak ve kavramak somuta oranla daha zordur.

Bu dönemde âşık, İsmetî'den aldığı şiir tekniğine yönelik bilgileri, Sifahod'da tanıştığı diğer âşık/şâirlerden edindikleriyle artırıp pekiştirmiş ve eskiye oranla teknik açıdan daha başarılı ürünlerin altına imza atmaya başlamıştır. Bu çerçevede birinci tablodan da görüleceği üzere tek ayak şiirler, yerini döner ayaklılara, hatta çift kafiyeleşimlere; yarım kafiye yerini tam veya zengin kafiyeleşimlere bırakmaya başlamıştır. Âşığın geldiği bu nokta, yazdığı eski şiirleri tekrar gözden geçirmesini sağlamıştır. Bu bağlamda âşık, şiirlerindeki beğenmediği kısımları, aksayan yönleri değiştirerek düzeltmeye çalışmıştır.

İlk şiirinin yazılış bağlamını anlatırken düzeltme yoluna gittiğini açıkça söylemektedir ve ayrıca daha önceden bir şekilde yazıya aktarılmış bazı şiirlerini bu çalışmadaki şekilleriyle karşılaştırdığımızda da bu durum açık bir şekilde görülebilmektedir. Diğer taraftan şâir, sadece şiirlerinde muhtelif değişikliklere gitmekle kalmamış, şekil ve muhteva açısından beğenmediği bazı şiirlerin bu çalışmada yayınlanmasına da izin vermemiştir. Zira birinci tablodaki verilere göre 2002 yılı bittiğinde âşığın 72 şiiri bulunmaktadır. Oysa aynı yılın son aylarında bitirilen, âşık hakkındaki tez çalışmasında Furkanî'ye ait 79 şiir yer almaktadır. Üstelik hem tezde yer alan 16 şiir (Özkan 2002: 35, 36, 37, 39, 42, 44, 46, 50, 54, 67, 94, 96, 111, 112, 114, 118) bizim tablomuzda, diğer bir deyişle elinizdeki bu kitapta mevcut değildir hem de bizim çalışmamızda 1, 4, 8, 11, 15, 21, 42, 43 ve 61. sırada verdiğimiz dokuz şiir de teze dâhil edilmemiştir. Demek oluyor ki 2002 yılı sonunda âşığın 88 şiiri vardı.

Hakkındaki tez çalışması yapılmadan önce yazıldığı halde dokuz şiirin tezde niçin yer almadığını, tezde bulunan 16

şairin bu çalışmaya niçin dâhil edilmediğini âşığa sorduğumuzda sorunun birinci kısmına; *"O dokuz şiiri, kaybettiğimi sandığım bir defterimde sonradan buldum. Onlar o nedenle teze girememişti."* biçiminde bir karşılık aldık.

Sorunun ikinci kısmına verilen cevap ise âşığın sanatındaki tekâmülü ve üretim şeklinin niçin ve ne kadar değiştiğini göstermesi açısından kayda değer veriler barındırmaktadır: *"Sözünü ettiğiniz o 16 şiiri hem teknik açıdan çok zayıf bulduğum hem de cahiliye dönemimin bazı duygu ve düşüncelerini içerdiği için artık beğenmiyordum. Kendi beğenmediklerimi de milletin karşısına çıkarmayı kendime yakıştıramadım. Bu sebeple de onların kitapta yer almasını istemedim."* Buna göre söz konusu şiirlerini daha önceden beğendiği -ki beğenmese teze girmesine de izin vermezdi.- şimdi izin vermediğine göre zaman içerisinde onun beğenisini oluşturan estetik faktörlerde ve muhtevayı belirleyen dünya görüşünde bir değişim ve gelişim yaşadığı anlaşılmaktadır.

Bilindiği üzere bir sanat eseri ortaya koymanın ve hele hele de bunu umumun nazarına sunmanın temel sebeplerinden biri de beğenilmek ve onaylanmak isteğidir. Bu isteğe hizmet etmeyecekse -istisnaları olmakla birlikte- sanatkârların büyük çoğunluğu herhangi bir eserini kolay kolay piyasaya çıkarmaz. Dolayısıyla şâirin yukarıdaki sözlerinde belirttiği tutumunu öncelikle bu çerçevede değerlendirmek gerekmektedir.

Diğer taraftan şâirin sözlerinden anlaşıldığı kadarıyla o, belli bir dönemden önceki şiirlerini teknik ve muhteva açısından artık beğenmemektedir. Kişinin kendisine ait olanları beğenmemesi, reddetmesi genellikle zordur ve pek sık rastlanılan bir durum değildir. Buna rağmen âşığın bazı şiirleri hakkında böyle bir tutum sergilemesi, onun şâirlik sanatında kendi çapında çok ciddi bir değişim ve gelişim geçirdiğini göstermektedir. Bu öylesine bir değişim ve gelişimdir ki ona, sadece 16 şiiri kitap dışında bıraktırmakla kalmamış; daha önceden yazdığı neredeyse tüm şiirlerini, yeni estetik anlayışı ve dünya görüşü çerçevesinde gözden geçirerek onları ye-

niden dizayn etmesini sağlamıştır. Bu yeniden dizayn etme ameliyesi neticesinde de şiirlerdeki bazı dörtlükler tamamen atılmış, bazı mısralar da çeşitli oranlarda değiştirilmiştir. Tezde ve bu kitapta yer alan şiirler karşılaştırıldığında bu durum, çok fazla zorlanmadan açıkça görülebilmektedir. Neyin, hangi oranda değiştirildiğini anlayabilmek için şu birkaç örneğe göz atmak yeterli olacaktır sanırız:

1

Tezdeki hali

Furkan'ım kalmadı gücüm dermanım
O yâr imzalamış ölüm fermanım
Alevler sarmış da yanyor ormanım
Allah'ı seversen gecikmeden gel

Kitaptaki hali

Furkanî tutuşmuş, yanar ormanım.
Artık imzalanmış ölüm fermanım.
Gayri kalmadı ki gücüm, dermanım.
Allah'ı seversen gecikmeden gel.

2

Tezdeki hali

Gâfil olma Müslümanım
Bütün dünya kan ağlıyor
Silkinip de kalk uykudan
Müslümanlar kan ağlıyor

Kitaptaki hali

Gafil olma, din kardeşim.
Bütün dünya kan ağlıyor.
Uyan artık, can kardeşim.
Müslümanlar kan ağlıyor.

Gönlündeki zinciri kır
Tüm dünyaya hakkı haykır
Müslümanım çekme kahr
Anadolu'm kan ağlıyor.

yok

3

Biz dünyaya geldik kardeş
Biraz düşün niye geldik
İmtihan dünyası dünya
İmtihan olmaya geldik

Dünya imtihan dünyası
Cennettir kulun rüyası
Ab-ı kevserdir deryası
İmtihan olmaya geldik

Doğru yoldan sakın sapma
Bir menisin çalım satma
Çalış tembel gibi yatma
İmtihan olmaya geldik

Bu dünyada vardır durak
Saç sakalın olur apak
Birgün yutar kara toprak
İmtihan olmaya geldik

Tezin “*Şiirleri*” başlığını taşıyan üçüncü bölümündeki ilk şiirden (Özkan 2002: 31) alınan birinci örnekteki dörtlük, kitabımızdaki haliyle karşılaştırıldığında fark hemen kendini göstermektedir. Buna göre tezdeki halinde mahlas, olması gerektiği gibi yazılamamış; üçüncü dizenin hece sayısı (12) diğerlerinden fazla olmuş ve âşışın içerisinde bulunduğu olumsuzlukların sebebi olarak “*yâr*” gösterilmiştir. Fakat ki-

tabımızdaki halinde söz konusu kusurlar düzeltilmiş, bir ve üçüncü mısralar yer değiştirmiş, ölüm fermanı yâr değil de kimliği belirsiz kişi ya da varlıklar tarafından imzalanmıştır. Bütün bunlar da hem dörtlüğü teknik açıdan biraz daha düzgün hale getirmiş hem de dörtlüğün anlam dünyasını, dolayısıyla da hitap ettiği kitlenin sınırlarını biraz daha genişletmiştir.

Dinî hassasiyetlerden kaynaklanan bir halet-i ruhiye ile yazıldığı anlaşılan ikinci örnekteki nasihat edalı şiirin tezdeki haline (Özkan 2002: 40) bakıldığında, birinci dörtlüğünün a b c b şeklinde bir kafiye şemasına sahip olduğu, dörtlükte ahengin sadece ikinci ve dördüncü dizelerdeki redifle sağlanmaya çalışıldığı gözlemlenmektedir. Şiir gözden geçirildiğinde ise söz konusu dörtlükte mana aşağı yukarı aynen korunmuş, birinci ve üçüncü mısralara yarım da olsa kafiye ve redif eklenmiştir. Teze göre dokuz dörtlükten oluşan şiir, kitabımızın dördüncü bölümüne 9. sırada konulurken şâir tarafından iki dörtlüğü ayıklanmıştır.

Verilen son örneğin (Özkan 2002: 55), a b c b şeklinde kafiye şeması olan ve bir şiirden ziyade âdetâ günlük konuşma dilinin cümlelerini hatırlatan birinci dörtlüğünde de;

Mevla yarattı bizleri,
İmtihan olmaya geldik.
Dünyaya saldı bizleri,
İmtihan olmaya geldik

biçiminde yine muhtelif değişiklikler yapılmış, diğer üç dörtlüğü ise şiirin kitaptaki haline (bkz. 29. şiir) dahil edilmemiştir.

Bu örnekler ve kitaptakilerle tezdekilerin karşılaştırılması neticesinde kolaylıkla tespit edilebilecek daha başkaları, âşığın şiir vadisinde zaman içerisinde nasıl bir tekâmül sergilediğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir.

Bu noktada aynı konuyla ilgili dikkatimizi çeken bir başka hususa daha değinmek istiyoruz ki o da bu kitaba dâhil edilmeyen şiirlerle üzerinde daha fazla değişikliğin yapıldığı

metinlerin, daha ziyade âşığın şiir vadisindeki ilk -1. ve 2. dönem- ürünleri arasında bulunuyor olmasıdır. Bu da normaldir zira tecrübesizlikten kaynaklanan yanlışlık ve eksikliklerin ilkler arasında bulunma ihtimali daha yüksektir.

Dikkati çeken bir diğer husus da âşık tarafından artık beğenilmediği için kitaba konulmasına izin verilmeyen şiirlerin bir kısmının beşerî aşk temasını, gurbetliği işlemesi, bir kısmının da dinî içerikli nasihat edasında yazılmış olmasıdır. Âşık bunları hem teknik açıdan zayıf bulduğu hem de bazılarının muhtevasını yeni haline yakıştıramadığı, bazılarınınkini de eda açısından sıkıcı bulduğu için kitaba koymak istememiş olabilir. Âşığın bir (122.) şiirini niçin ve nasıl yazdığını anlatırken "*Amacım hep Allah'ı ve resulünü anlatmak*" demesi onun, beşerî aşkla, gurbetle ilgili şiirlerini niçin elemiş olduğu konusundaki tahminimizi doğrulamaktadır. Bazı dinî içerikli şiirlerin kitaba konulmamasının nedeni de kuvvetle muhtemeldir ki teknik açıdan zayıf bulunmasıdır ki âşık, bu tahminimizi de kendisine sorduğumuzda bizi teyit etmiştir.

Hiç şüphesiz şiirlerini yazılı ortamda üretiyor olması âşığa, onları düzeltme imkânı sağlamıştır ve bu durum onun şiir vadisinde bir tekâmül içerisinde bulunduğunun açık ve somut bir göstergesidir. Bütün bunlardan da anlaşılmaktadır ki Furkanî "*ben*"den "*biz*"e, kişiselden toplumsal olana, yakından uzağa, beşerî olandan ilahî olana, nefsî olandan ruhanî olana, dünyevîden uhrevîye ve somuttan soyuta doğru giden bir çizgide adım adım ilerleyerek bir tekamül geçirmiştir. Bu tekâmül yalnızca muhtevada görülmemiş, şekil ve üsluba da sirayet etmiştir.

2.2. Tüketim Bağlamı

Üretilen her şeyin aslında bir de tüketim bağlamı vardır. Zira bir şey tüketil(e)miyorsa zamanla üretimi dur(durul)ur. Eğer üretilmeye devam ediyorsa tüketimi de var demektir. Bu, ekonominin en basit ve en çok bilinen kurallarından biridir ve "arz-talep dengesi" olarak adlandırılmaktadır.

Daha ziyade ticarî ürünler için geçerli olduğu düşünölen bu basit kural, költürel unsurlar için de cârîdir. Onlar da üretiliyorsa tüketildiği içindir. Üretim şekil ve miktarları, tüketim biçim ve hızlarına bağılıdır. Bu durum, bizim keşfi-miz olan bir husus da değildir. Zira eskiler bu gerçeği çoktan fark etmiş ve “*Marifet iltifata tâbidir, müşterisi olmayan meta zâyîdir.*” şeklinde veciz ve estetize edilmiş bir tarzda ifade etmişlerdir. Buna göre marifet, iltifat ister ki iltifat, onu besleyen, büyüten bir gıda gibidir. Eğer marifet, iltifat denen gıdayı alamazsa giderek zayıflar ve körelir; tıpkı müşterisi olmayan malın giderek zâyî olacağı gibi.

Költürel unsurlar için de geçerli olan bu genel hükümlerin işleyişi her şeyden önce metân/költür ögesinin işlevine bağılıdır. Yani marifete iltifat etmek, diğer bir deyişle herhangi bir ürünü tüketmek onun işleviyle doğru orantılıdır. Bir költürel unsur, herhangi bir işlev görüyorsa müşterisi de var demektir ve bu da onun tüketildiği anlamına gelir. Tüketim miktar ve hızı ise onun işlevlerine, hangi ihtiyaçları ne kadar giderdiğine bağılıdır. Arz-talep dengesinde olduğu gibi aynı şekilde üretim de nispeten tüketim miktar ve şekliyle bağılantılıdır. Yani üretimle tüketim arasında döngüsel bir ilişki söz konusudur.

Furkanî'nin yaratıcılığına işte bu hükümler çerçevesinde yaklaşıldığında ve 160'a yakın şiir ürettiği gerçeği göz önüne alındığında, onun şiirlerinin de belirli işlevler gördüğü ve dolayısıyla muhtelif çevrelerde çeşitli oranlarda tüketildiği söylenebilir.

Onun şiirlerinin ilk tüketicisi, başkalarından önce âşığın kendisidir aslında. Zira onlar, herkesten önce âşığın kendi duygu ve düşüncelerine tercüman olmakta, hayatın zihnine bıraktığı yükü dışa vurarak psikolojik açıdan rahatlamasını, bazı estetik hazları yaşamasını sağlamaktadır. Nitekim âşık, “*Dökmesem kâğıda, gitmez elemim (98/1)*” derken yazmanın ve dolayısıyla da tüketmenin onu psikolojik açıdan rahatlattığını belirtmektedir.

Furkanî'nin belirttiğine göre o, üretimi tamamlandıktan sonra şiirlerini, muhtevaya uygun bir ezgi ile -ki bu ezgiler ya dinlediği türkü veya ilahilere aittir ya da kendi buluşudur- önce kendi kendine okumakta, sonra da eşine dinletmektedir: “Şiir tam olarak bittiğinde genellikle ezgi ile evde okurum. Eşim de dinler ve benimle birlikte ağlar. Bu ezgiler genelde sevdiğim bir türkü veya ilahinin ezgisidir. Bazen yazdığım şiirin manasına uygun benim içimden gelen ezgilerle de söylerim.” “O’na yazmış olduğum şiirleri ilahi formunda okur, ağlarım. Dilimden düşürmem. (33. şiirin öyküsünden)”, “Şiirlerin yazımı bittikten sonra şiiri evde, ona uygun bir ezgi ile okurum. Eşim de benimle birlikte hem ağlar, hem dinler.”

Bu ifadeler hem âşığın daha ziyade, duygusal yanı ağır basan şiirlerini ezgiyle okuduğunu hem de şiirlerinin ilk tüketicisinin kendisi olduğunu göstermektedir. Buradan da şiirlerin üretilebilmesi için mutlaka başkaları tarafından tüketilmesi gerekmediği, bunun için kimi zaman, üretenin tüketiminin de yeterli olabileceği sonucu ortaya çıkmaktadır. Âşığın bazı şiirlerini hiçbir yerde yayınlamaması veya okumaması da bu durumu teyit etmektedir.

Gerçekten de âşık, bazı -özellikle de ilk- şiirlerini ne zaman, nerede ve nasıl okuduğu/tükettiği konusunda pek bilgi verememektedir. Gördüğümüz kadarıyla bunların herhangi bir yerde yayınlanması da vaki değildir. Gerçi yayınlanmamasının onları yayınlayacak çevre ve imkânlar henüz sahip olamamak, onları yayınlamaya değer bulmamak veya onlarla, dolayısıyla da bazı mahrem(!) duygu ve düşüncelerle umumun karşısına çıkma cesaretini henüz gösterememek gibi nedenleri de olabilir. Ancak eğer üretim yalnızca başkalarının tüketimi içinse, şu ya da bu sebeple başkalarının tüketimine sunulamayan şiirlerin üretimine neden hâlâ devam edilmektedir? Günün birinde umumun nazarına sunabilme ihtimalinin varlığı mıdır üretimi yaptıran? Tamamen olmasa da kısmen evet denilebilir bu soruya. Yayınlama imkân ve cesareti yoksa üretilenlerden bazıları, hiç değilse yakın çevreye sözel ortamda niçin sunulmamıştır? Beğenmemek ve mahremiyet algısı dolayısıyla mı? Beğenmemek, üretimde

göreceli de olsa belirli bir olgunlaşma yaşanmadan gerçekleştirebilecek bir durum değildir. Dolayısıyla beğenmemek, olgunlaşmadan önceki dönemlerde şiirin tüketimine engel teşkil edemez. Yakın çevreye dahi sunulamayacak, görece mahrem duygu ve düşünceleri işliyorsak ve bundan dolayı kimseye sunulamayacaksa o halde şiir, kim için üretilmektedir?

İşte bütün bunlar, şiirlerin öncelikle âşığın/şâirin kendi beni için üretildiği, diğer bir deyişle şiirlerin ilk olarak üreten tarafından tüketildiği anlamına gelmektedir ki bu durum, bir yönüyle çiftçiyle ürünleri arasındaki ilişkiye benzemektedir. Çiftçi de ürettiğinin bir kısmını önce kendisi tüketmekte, geri kalanını diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere başkalarının tüketimine arz etmektedir. Âşık/şâir de ürettiklerini önce kendisi tüketmekte sonra da sevinç, keder veya tecrübelerini paylaşarak çoğ/az/altma, beğenilme, onaylanma, taltif edilme, şöhret sağlama gibi benliğin doyurulmasına ya da huzur bulmasına hizmet eden ihtiyaçlarını gidermek üzere imkânları ölçüsünde umurun tüketimine sunmaktadır.

Bu bağlamda Furkanî'nin de bazı şiirlerini, yakın çevreden uzağa, daha dar bir kapsamdan geniş olana doğru bir seyir takip edecek şekilde, muhtelif ortamlarda umurun tüketimine sunduğu söylenebilir. Diğer bir ifadeyle onun şiirleri şimdiye değin -gerek kendisine yöneltilen sorulara verdiği cevaplardan ve gerekse dördüncü bölümde şiirlerin nasıl ve niçin üretildiğini belirttiği bazı kısımlardan anlaşıldığı kadarıyla- sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları¹⁴nda çeşitli şekillerde tüketilmiştir. Adı geçen tüketim ortam ve biçimlerine şimdi biraz daha yakından bakılabilir. Fakat bakmadan önce, son olarak şiirlerin ilk tüketicisinin üretenin kendisi olduğunu dikkate alarak sanat eserinin, hem dışavurumu sağlaması hem de estetik hazzı yaşatması dolayısıyla

¹⁴ Sözlü, yazılı ve elektronik kültür ortamları ile bunların nitelikleri hakkında bilgi için Walter J. Ong (1995)'in çalışmasına müracaat edilebilir.

sanatçının öncelikle kendisi, kendi "ben"i için ürettiği gerçeğini bir kez daha hatırlatmak isteriz.

2.2.1. Sözlü Kültür Ortamında Tüketim

Furkanî'nin şiirlerinin tüketimi, ilk olarak ve daha ziyade sözlü kültür ortamlarında gerçekleştirilmiştir. İletişimin yüz yüze ve söz vasıtasıyla yapıldığı ortamlar biçiminde tanımlayabileceğimiz sözlü kültür ortamlarında âşık, daha evvel yazıp ezberlediği kimi şiirlerini ya da onların bazı dörtlüklerini önceleri yakın aile ve akraba çevresinde, giderek daha da genişleyen dost ve arkadaş meclislerinde, sohbet seyri içerisinde, yeri geldikçe okumaktadır: "Şiirlerimi genellikle sohbet ortamında, konunun uygun geldiği yerlerde okuyorum. İş yerinde iş arkadaşlarımla, işle ilgili, siyasi sosyal konulu şiirlerimi; aile ortamında aile ile ilgili yazdığım şiirleri okuyorum. (Özkan 2002: 10)" Bu okumalar, genellikle ezgisiz bir şekilde gerçekleştirilmektedir. Ancak, özellikle duygusal yanı ağır basan bazı şiirler kimi zaman aile ortamında, ezgisiyle seslendirilmektedir.

Âşığın yukarıdaki kendi ifadelerinden de anlaşıldığı üzere o, şiirlerini ilk olarak yakın aile, akraba, dost ve arkadaş çevresindeki sohbetlerde denk düştükçe okumuş ve beğeni toplamıştır: "(12.) Şiiri başçavuşa ve arkadaşlara okudum çok beğendiler.", "(17. şiiri) Arkadaşlar çok beğendi; bunun üzerine iş yerine astık.", "(32. şiir) Bu ve buna benzer şiirlerimi zaman zaman ölümünden, zulümünden söz açıldığında okuyorum. Beğenildiğini gördüğüm için yazmaya devam ediyorum.", "(33. şiir) Bunları uygun ortamlarda dost ve arkadaşlara okurum. Hacca giderken otobüste belki beş altı defa istek geldi; bunu okudum, birçoğuna yazıp hediye ettim." (Benzer ifadeler için bkz. 20, 37, 39, 54, 55, 57, 59, 61, 64, 67 ve 76. şiirlerin yazılış öyküleri). Yaptığı bu okumalar ve topladığı beğeniler onun, her geçen gün biraz daha genişleyen bir çevre içerisinde âşık olarak tanınmasını sağlamış ve bu da gittikçe sayısı artan topluluklar karşısında şiirlerini seslendirmesine imkân tanımıştır. Bu kapsamda Furkanî, kendi köylerinde yapılan bazı düğünlerde (34, 57. ve 60. şiir), Paşa Fabrikası piknik alanındaki Demir

Çelikliler dayanışma gününde (39. şiir), okul aile birliği toplantılarında (57, 80 ve 97. şiir), 250-300 kişi karşısında, bir anaokulundaki anneler günüyle ilgili programda (79. şiir) muhtelif şiirlerini okumuştur.

Ekseriyetle hakkında yapılan tez çalışmasından -2002 senesinden- sonraki yıllara tesadüf eden, âşığın topluluklar karşısındaki bu okumaları, onun giderek daha başka yapıdaki programlara da katılıp oralarda da şiirlerini seslendirmesini sağlamıştır. Bu çerçevede, birinci bölümün sonunda da bildirildiği üzere 2007 ve 2009 yıllarında düzenlenen 3. ve 4. Sivas Âşıklar Bayramına iştirak etmiş; 2008'in yazında Aksu mesire alanındaki programda, 12.07.2009'da Sivas'ın Yıldızeli İlçesine bağlı Demircilik Köyü Festivalinde muhtelif şiirlerini izleyicilerle paylaşmıştır. Ayrıca 2008 yılında, Sivas 4 Eylül Lisesindeki "Etik Değerler" konulu panelde bir (71.) şiiri okunmuş, gerek öğrenciler ve gerekse öğretmenler tarafından çok beğenilmiştir.

4 Eylül Kültür ve Dayanışma Derneğinin 09.05.2010 tarihinde, Kutlu Doğum Haftası münasebetiyle Sivas Kapalı Spor Salonunda düzenlediği programda, yaklaşık beş bin kişinin karşısında iki (75. ve 119.) şiirini okumuş ve âşığın kendi ifadelerine göre dinleyenlerden bir kısmı ağlamıştır.

Son olarak 4 Eylül Lisesinin 12.05.2010'da, Atatürk Kültür Merkezinde tertip ettiği "Âşıklara Vefa" adlı programda Âşık Ali Dayı, Âşık İsmetî, Erkanî, Kulfanî ve Eserî gibi Sivaslı âşıkların yanı sıra Furkanî'nin de kısa bir tanıtımı yapılmış ve âşık bu programda üç (52, 54 ve 81.) şiirini seslendirmiştir. Program sonunda bazı öğretmenler ve dinleyiciler, şiirlerini beğendiklerini belirterek onu tebrik etmişler.

Görüldüğü üzere âşığın şiirleri, sözlü kültür ortamında önce aile ve akraba çevresinde, sonra dost ve arkadaş ortamlarında, daha sonra ise tedricî olarak genişleyen ve sayısı her geçen gün artan kalabalıklar önünde tüketilmiştir.

2.2.2. Yazılı Kültür Ortamında Tüketim

Furkanî'nin şiirlerinin, iletişimin yazı ve yazılı herhangi bir materyal vasıtasıyla yapıldığı ortam biçiminde tanımlayabileceğimiz yazılı kültür ortamındaki tüketim durumu çok parlak değildir. Birinci bölümün sonunda, "Âşığın/Şâirin Yayın Dünyasındaki Yeri" başlığı altında da detaylı bir şekilde belirtildiği üzere âşığın şiirlerinden 19'u yerel gazetelerde, ikisi Sivas ve Beddua konulu kitaplarda, altısı da "Sivas Halk Şâirleri" adlı çalışmada yayınlanmıştır. 1996'da fotokopi yoluyla kendisinin yapmaya çalıştığı kitap, baskı adedi dolayısıyla yayın sayılamayacak durumdadır. Hakkında yapılan tez ise henüz yayınlanmamıştır.

Şiirlerinin yazılı kültür ortamındaki tüketim miktar ve tarihlerine dikkat edilecek olursa, sözlü kültür ortamındaki tüketime paralel bir seyir izleyerek son zamanlarda arttığı görülmektedir. Fakat istenilen düzeyde değildir. Cıvız faaliyetler olarak kendini gösteren bu yayınlar ve yayınlama girişimleri, istenilen düzeyde olmasa bile onun farklı bir yolla, farklı kesimler tarafından âşık olarak tanınmasını sağlaması bakımından önemlidir. Ayrıca bu yayınların gerçekleştirilmesi, Furkanî açısından "Âşık olarak ben de varım." anlamına gelirken yayınlayanlar bakımından onun âşıklığının kısmen de olsa tanınip onaylanması anlamını taşımaktadır. Bu da âşığa, sanatkârlığı konusunda özgüven kazandırmaktadır ki bu özgüven de daha iyilerini üretmek isteyenler için az bir kazanım değildir.

2.2.3. Elektronik Kültür Ortamında Tüketim

Furkanî'nin şiirlerinin elektronik kültür ortamındaki tüketimi, tıpkı yazılı kültür ortamında olduğu gibi sözlü kültür ortamındaki tüketim belirli bir mesafe kat ettikten sonra başlamıştır. İletişimin radyo, teyp, televizyon, bilgisayar, CD veya DVD oynatıcı, MP3 çalar, internet gibi elektronik aygıtlar vasıtasıyla yapıldığı ortam şeklinde tarif edebileceğimiz elektronik kültür ortamında Furkanî, şiirlerini daha ziyade 2005 yılından sonra SRT, Sipas TV ve Kanal 58 gibi yerel televizyon kanallarındaki programlarda okumuştur. "(39.) şiiri

bir iki defa TV 58'de, "Türkü Kervanı" adlı programda okudum. Şiir çok beğenildi.", "(75.) şiiri hac dönüşü yolda arkadaşlara okudum. Sonraki yıl SRT'de, hacıların dönüş yaptığı hafta seslendirdim. Çok beğenildi." (Benzer ifadeler için bkz. 20, 54, 57 ve 80. şiirlerin öyküsü).

Yerel kanallardaki programlara dört beş defa katıldığını belirten Furkanî'nin bir şiiri (128.) de 4. Sivas Âşıklar Bayramının final programı vesilesiyle TRT-İNT'ten canlı olarak yayınlanmıştır.

Furkanî'nin şiirlerinin elektronik kültür ortamındaki tüketimi yalnızca bunlarla sınırlı değildir. Âşık, 2010 yılının Mayıs, Haziran ve Temmuz aylarında üç (95. 105 ve 116.) şiirini videoya çekerek sosyal paylaşım sitesi facebook'a koymuş ve şiirlerine bu yolla başkalarının da erişmesini sağlamaya çalışmıştır. Videolara erişen kişiler ise şiirlerden çok etkilendiklerini, duygulandıklarını, şiirlerin kendilerini eski günlere götürdüğünü belirterek âşığa tebriklerini iletmişlerdir.

Görüldüğü üzere âşığın şiirlerinin tüketimi, özellikle sözlü ve elektronik kültür ortamlarında her geçen gün biraz daha geniş kitlelere hitap edecek şekilde, artarak devam etmektedir. Bu tüketimde dikkat edilecek olursa âşık, daha ziyade kendi özeline çok fazla girmeyen, dinî ve toplumsal içeriğe sahip, insanların asgari müştereklerine hitap eden şiirlerini kullanmaktadır. Ayrıca tüketimde âşığın, ortamın gerektirdiği ve kaldıracabileceği şiirleri seçmeye gayret ettiği anlaşılmaktadır. Bu, âşığın dinleyicinin nabzını tutmaya çalıştığının göstergesidir. Nispeten tutabiliyor olmalı ki kendi belirttiğine göre zaman zaman dinleyenler ya hüzünlenip ağlamakta (bkz. 37, 67, 60 ve 79. şiirlerin öyküsü) ya da takdir ve tebriklerini bildirmektedirler: "*Birçok düğünde, dost akrabala toplantısında okuduğum bu (34.) şiir, özellikle gurbetteki köylülerimiz tarafından çok beğenildi. Şiiri, ya okurken kameraya alarak ya da şiirin fotokopisini edinerek alıp götürdüler.*", "*En çok meşhur olan (54.) şiirim budur diyebilirim. Hacdan dönerken oku-*

dum, birçok kişi kameraya çekti. Bazılarına yazıp verdim bu şiiri. Şoförümüz, "Evime götürdüğüm en güzel hediye." demişti. Birçok radyo, televizyon programında, düşünlerde, arkadaş ortamlarında okudum. Büyük beğeni topladı.", "(61.) Şiiri özellikle ihtiyarların yanında, fırsat düştükçe okuyorum. Maneviyatı yüksek olanlar, verdiği mesajlar dolayısıyla ağlayıp hayıflanıyorlar sonra da şiirden dolayı beni tebrik ediyorlar."

Âşığın verdiği bilgilere göre şiirlerinin dinleyiciler üzerindeki etkisi sadece bu kadar değildir. Şiirlerini dinleyince cezbeye kapılıp bayılanlar, namaza başlayanlar, hacca gitmeye karar verenler de olmuştur: "Madde manaya dönmezse şaşarım" redifli (65.) şiiri Sifahod'da okuduğumda cezbeye kapılıp bayılan olmuştur.", "Serçe (54.) şiirini dinledikten sonra namaza başladığını belirtenler oldu.", "Bas beni bağrına, canım efendim" nakarath (75.) şiiri SRT'deki bir programda okumuştum ve o şiirde hac duygularımı anlatmıştım. Programdan sonra karşılaştığım bazı tanıdıklar, şiiri çok beğendiklerini ve şiirin etkisiyle hacca yazıldıklarını belirttiler."

Tüketim süreci boyunca yaşanan bütün bu durumlar, âşığın onaylanması ve onurlandırılması anlamına gelmektedir ki bu da yeni metinlerin yazılması için âşığa kapıları göreceli de olsa aralamaktadır: "Şiirlerimi okuduğum zaman kimilerinden iyi, kimilerinden kötü tepkiler alıyorum. Şiirlerimi beğenenler, almak isteyenler, duygusal şiirlerimi okuduğum zaman duygulanıp ağlayan insanlar oluyor. Şiirlerimi dinleyen insanların bana karşı bakış açılarının ve davranışlarının olumlu yönde değiştiğini hissediyorum. Şiirlerimin beğenilmesi, bana daha iyi, daha güzel şiirler yazmam konusunda şevk veriyor. (Özkan 2002: 10)"

Bir ustanın ağzından duyduğu bir beğeni sözü ise âşığın bu şevkinin daha da artmasını sağlamıştır:

"3. Geleneksel Sivas Âşıklar Bayramı"na katılmak üzere Sivas'a gelen Âşık Mevlüt İhsanî, Sifahod'da otururken Furkanî de oraya gider. Orada bulunanlardan birinin "İşte Furkanî de geldi." sözü üzerine Mevlüt İhsanî; "Kimmiş o Furkanî?" diyerek âşığı yanına çağırır ve "Bu adı nereden al-

dın? Ne demek anlamı biliyor musun? Bu adı taşımak öyle kolay değil." deyince Furkanî, mahlasının anlamını açıklayıp

Ezel toprak idim, İrem bağında.

Hakk'ın "Kün" emriyle olmaya geldim.

Cibril "İkra" dedi, Hira Dağı'nda.

İlim, irfan ile dolmaya geldim.

dörtlüğüyle başlayan (52.) şiirini okur. Bunun üzerine İhsanî; *"İyi, yolun açık olsun."* der âşığa.

Bütün bunlar, âşığın şiirlerinin tüketiminin her geçen gün biraz daha arttığına, bu tüketimlerin geri dönüşlerinin âşığı yeni şiirler üretmesi için yüreklendirdiğine işaret etmektedir. Öyle anlaşıyor ki bu yüreklendirmeler de sonuçsuz kalmamakta, *"üretim bağlamı"* başlığının altında da gösterildiği gibi âşığın son zamanlarda daha fazla ve daha nitelikli ürünlerin altına imza atmasını sağlamaktadır.

1. Tablo

Şiir No	Dörtlük veya Bent Sayısı	Hece Sayısı	Şiirin Ayak Türü	Şiirin Konusu	Şiirin Nazım Şekli ve Türü	Şiirin Anlatım Tutumu ya da İstendik İşlev(ler)i	Yazılış Tarihi
1	4 (3+2n)*	11	tek	Kızılırmak'ta boğularak ölen bir çocuğun yarattığı üzüntü	K/Ağıt	Yas tutturma	12.08.1982
2	4	11	tek	Aşkın doğurduğu acılar	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	17.09.1983
3	6	11	tek	Karşılıksız aşkın acısı ve kaderden şikayet	K/Dertlenme	Şikayet etme Acındırma	04.05.1984
4	4	8	tek	Gayr-i ahlakî işler yapan kişilerin yerilmesi	S/Taşlama	Yerme	10.10.1984
5	4	11	tek	Gurbette çekilen sıkıntılar	K/Dertlenme	Şikayet etme Acındırma	05.06.1986
6	4	8	tek	Dünya meşakkati, çekilen dertler	S/Dertlenme	Şikayet etme Acındırma	1985-1986
7	4	11	döner	Yârdan ayrı kalmanın verdiği acılar	K/Dertlenme	Acındırma	15.06.1986
8	4	11	döner çiftkafiye	Aşk acısı, sevgilinin güzelliği	K/Güzelleme	Şikayet etme Acındırma	03.05.1987

Tabloda yer alan bu ve buna benzer tarzdaki formülasyon, söz konusu şiirin bentlerden oluştuğunu; bendin üç dizeye iki nakarat (n) eklenerek meydana getirildiğini ifade etmektedir. Yine tablodaki r+k+r şeklindeki kısaltmayla da şiirin ayağında redif+kafiye+redif bulunduğu belirtilmek istenmektedir. Ayrıca tablonun “nazım şekli ve türü” sütunundaki K, koşmayı; S, semaiyi; D ise destanı belirtmek amacıyla kullanılmıştır.

9	7	8	tek	İslam dünyasının acıları, kötü hali	D/Dertlenme	Şikayet etme Öğüt verme	05.07.1989
10	4	11	tek	Askerlikte yaşanan özlem	K/Dertlenme	Acındırma	05.11.1989
11	4	11	döner	Askerlikte sevgiliye duyulan özlem	K/Dertlenme	Acındırma	09.12.1989
12	3	8	tek	Askerlikte çekilen sıkıntılar	S/Taşlama	Şikayet etme	08.10.1990
13	3	11	tek	Askerlikte yaşanan sıkıntıların doğurduğu ruh hâli	K/Dertlenme	Şikayet etme Acındırma	08.11.1990
14	5	11	tek	Annesinin durumu, çektiği dert ve sıkıntılar	D/Ağıt	Yas tutturma	04.08.1993
15	5	11	tek	Yapı kooperatifi üyeliğinde çekilen sıkıntılar	D/Öğütleme	Öğüt verme	12.03.1994
16	5	11	tek	Öğretmenlerin önemi ve durumu	K/Güzelleme	Acındırma/Övme	21.10.1994
17	5	11	tek	İzabeciliğin tanıtımı, izabecilerin durumu ve övülmesi	K/Güzelleme	Övme	26.11.1994
18	6	7	tek	Allah aşkı	S/İlahi	Övme	10.12.1994
19	7	11	tek	Zamaneden şikayet, peygamberden yardım dileme	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	20.01.1995
20	7	11	tek	Sigaranın zararları	D/Öğütleme	Öğüt verme	09.05.1995
21	6	11	tek	İslam dünyasının yaşadığı zillet hâli	K/Şikayetlenme	Şikayet etme Öğüt verme	21.05.1995
22	6	11	tek	Tansu Çiller'in başbakanlığı döneminde yaşanan olumsuzluklar	D/Taşlama	Yerme	02.06.1995
23	3 (3+2n)	11	tek	Dünyanın faniliği	K/Öğütleme	Öğüt verme	17.07.1995

24	4	11	tek	Sabır ve namazın önemi	K/Öğütleme	Öğüt verme	11.08.1995
25	6	8	tek	Günahlardan tövbe etme,af dilenme	S/İlahi	Yakarma	21.09.1995
26	4	11	tek	Namazı gençken kılmanın önemi	K/Öğütleme	Öğüt verme	03.10.1995
27	4	11	döner	Nefis muhasebesi, nefisten şikâyet	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	05.10.1995
28	4	11	tek	Dertlerden şikâyet, ölümü arzulama	K/Dertlenme	Yakarma	11.10.1995
29	4	8	tek	Dünyanın geçiciliği ve imtihan yeri oluşu	S/Öğütleme	Öğüt verme	26.10.1995
30	5	11	döner	Türklerin şanlı mazisi ve özellikleri	K/Koçaklama	Övme	28.10.1995
31	4	8	tek	Sonbaharda yaşananlar, yapılanlar	S/Güzelleme	Bilgilendirme	03.09.1996
32	3	11	tek	Mahşer meydanında yaşanacak olanlar	K/Bilgileme	Bilgilendirme	04.09.1996
33	5	11	tek	Peygamber sevgisi ve ondan şefaât dileme	K/Güzelleme	Yakarma	06.09.1996
34	5	11	tek	Köyde yaşanan olumsuz değişimler ve bunların verdiği üzüntü	K/Şikayetlenme	Yakınma	02.10.1996
35	4	11	döner	Gönülden şikâyet ve onu gerçeğe davet	K/Öğütleme	Öğüt verme Bilgilendirme	18.03.1997
36	4	11	tek	Genç yaşta kanserden ölen bir kişinin ölümünden duyulan acı	K/Ağıt	Yas tutturma	21.03.1997
37	6	11	tek	Babasının durumu ve acıları	K/Dertlenme	Acındırma/Yakınma	04.05.1997
38	4	11	döner çiftkafiye	Kararsız ve rotasız kalınan bir zamandaki karamsar ruh hali	K/Dertlenme	Acındırma	10.01.1998
39	6	11	döner	İş yerinin satışının doğurduğu sonuçlar ve acılar	D/Şikayetlenme	Yas tutturma	18.02.1998

40	4	11	döner	Bir arkadaşının durumu ve ona nasihati	K/Öğütleme	Öğüt verme	24.03.1998
41	5	11	döner	Dünyanın faniliği ve kısa peygamberler tarihi	K/Dertlenme	Dileme Bilgilendirme	25.03.1998
42	4	8	tek	Rızık için fazla kaygı duymamak gerektiği	S/Öğütleme	Öğüt verme	20.04.1998
43	4	11	tek	İşsizliğin verdiği karamsarlıkla dünyadan yüz çevirme	K/Dertlenme	Yakınma	20.04.1998
44	4	11	döner çiftkafiye	Allah'a ve tüm yarattıklarına karşı duyulan sevgi	K/Güzelleme	Bilgilendirme	30.04.1998
45	4	11	döner	Sevginin gücü, önemi ve onsuz olunamayacağı	K/öğütleme	Öğüt verme	30.04.1998
46	5	11	döner	İmbikten süzölmüş hayat tecrübeleri	K/Dertlenme	Yakınma	22.07.1998
47	6	11	tek	Trafik kazasında ölen bir gencin arkasından duyulan üzüntü	D/Ağıt	Yas tutturma	09.09.1998
48	5	11	tek	Dünyanın insana yaşattığı olumsuzluklar	K/Dertlenme	Yakınma Öğüt verme	06.11.1998
49	5	11	tek	Türkiye'nin başındaki belalar ve onun üzüntüsü	K/Şikayetlenme	Yakınma	03.12.1998
50	5	11	döner	Millî ve manevî değerlerden uzaklaşmanın getirdiği sıkıntılar	K/Şikayetlenme	Şikayet etme Yerme	26.12.1998
51	4	11	tek	Zamaneden şikâyet	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	01.01.1999
52	5	11	döner	Bir insan olarak varlık serüveni	K/Bilgileme	Öğüt verme Bilgilendirme	02.02.1999

53	6	11	tek	Köyünün özellikleri ve geçmişe özlem	K/Güzelleme	Övme	07.03.1999
54	6	11	döner	Kabir ve ahiret hayatının durakları	K/Öğütleme	Öğüt verme Bilgilendirme	18.07.1999
55	5	8	tek	Satıcının hilesinin verdiği üzüntü	D/Taşlama	Şikayet etme Yerme	11.03.2000
56	3	11	döner	Dünyanın aldatıcılığı, zamanın bozukluğu	K/Şikayetlenme	Şikayet etme Öğüt verme	03.05.2000
57	6	11	tek	Sivas'ın özellikleri ve methiyesi	K/Güzelleme	Övme	05.05.2000
58	4	11	döner	Karamsar ruh hali	K/Dertlenme	Yakınma	02.06.2000
59	4	11	döner	Vefasız sevgiliye intizar	K/Kargışlama	Dileme	09.08.2000
60	5	11	döner	Garip, çilekeş, dertli bir adamın bâl-i pür-melali	D/Dertleme	Acındırma	20.08.2000
61	6	11	döner	Dünyanın faniliği, insan ömrünün safhaları	K/Öğütleme	Öğüt verme	23.09.2000
62	4 (3+2n)	11	tek	Zamaneden şikâyet, geçmişe özlem	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	11.11.2000
63	4	8	tek	İnsanın mutlak seferi	S/Öğütleme	Öğüt verme	25.11.2000
64	3	11	döner	Zamların yoksullara etkileri	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	05.12.2000
65	5 (3+2n)	11	tek	Maddeden manaya geçilmesi gerektiği	K/Dertlenme	Öğüt verme	10.01.2001

66	4 (3+2n)	11	tek	Sevgisinin sadece eşine karşı olduğunu bildirme	K/Dertlenme	Şikayet etme	08.09.2001
67	6	11	tek	Harap olmuş baba ocağının tasviri	K/Dertlenme	Yakınma	31.10.2001
68	5	11	döner	Çobanlık mesleğinin güzellikleri	K/Öğütleme	Öğüt verme	20.11.2001
69	3	11	döner	Ekonomik krizin yaşattıkları ve ülkenin durumu	K/Şikayetlenme	Şikayet etme	21.11.2001
70	4 (3+2n)	11	tek	Bayrak sevgisi	K/Güzelleme	Övme	26.06.2002
71	5	11	döner	Millî, manevî değerleri korumanın önemi	K/Taşlama	Öğüt verme	15.07.2002
72	5	11	döner	Dağların ruh dünyasında uyandırdığı duygular	K/Güzelleme	Övme	21.09.2002
73	6	8	tek	Hac duyguları, hac iklimine çağrı	S/Güzelleme	Övme	29.01.2004
74	4	11	tek	Hac duyguları, hac iklimine çağrı	K/Güzelleme	Övme	29.01.2004
75	6	11	tek	Peygamber sevgisi ve methiyesi	K/Güzelleme	Yakarma	03.02.2004
76	5	8	tek	Hac farızasını yerine getirmiş olmanın verdiği mutluluk	S/Bilgileme	Övünme	03.02.2004
77	4	11	tek	Nefsin yaptırdıklarından pişmanlık ve Yaradan'a sığınma	K/Dertlenme	Yakınma Yakarma	11.02.2007
78	3	11	döner üç kafiye	Sivas'a methiye	K/Güzelleme	Övme	21.08.2007
79	5	11	döner çiftkafiye	Anne sevgisi ve annenin değeri	K/Güzelleme	Övme	21.09.2007

80	5	11	döner	Zamanın hastalıkları ve zamaneden şikâyet	K/Şikayetlenme	Yerme Öğüt verme	27.11.2007
81	6	11	döner r+k+r	Hayatının evreleri ve kat ettiği aşamalar	K/Dertlenme	Öğüt verme	11.01.2008
82	5	11	tek	Peygamber sevgisi	K/Güzelleme	Övme	01.02.2008
83	7	11	döner	Bağlı olduğu tarikatın silsilesi	D/Bilgileme	Bilgilendirme Öğüt verme/Övme	04.02.2008
84	5	11	döner	Yoksulun, garibanın perişan halleri	K/Dertleme	Acındırma	18.02.2008
85	4	11	döner çiftkafiye	Hayat tecrübeleri	K/Dertlenme	Acındırma Öğüt verme	24.02.2008
86	4	11	döner çiftkafiye	İdealindeki insanın özellikleri	K/Öğütleme	Öğüt verme	29.02.2008
87	5	11	döner çiftkafiye	Peygamber sevgisi	K/Güzelleme	Yakarma	10.03.2008
88	4 (4+3n+1)	8	döner	Yoksulu düşünmeyen, bencilce yaşayan zenginlerin eleştirisi	S/Taşlama	Yerme	04.04.2008
89	6	11	döner	Çanakkale Şehitliğine yapılan ziyaretin hatırlatukları	K/Koçaklama	Öğüt verme/Övme	22.04.2008
90	5	11	döner	Dünyanın ve dostların vefasızlığı	K/Dertlenme	Acındırma Yakınma/Yerme Dileme/Yakarma	12.05.2008
91	5	11	döner r+k+r	Dinî ve millî eksenli nasihatler	K/Öğütleme	Öğüt verme	29.05.2008

92	5	11	döner çiftkafiye	Tabiatın dengesini bozmanın faturası	K/Öğütleme	Öğüt verme	30.05.2008
93	5	11	döner	Dinî eksenli nasihatlar	K/Öğütleme	Öğüt verme	11.06.2008
94	5	11	döner çiftkafiye	Dinî gerçekleri hatırlatma, nasihat	K/Öğütleme	Öğüt verme	12.06.2008
95	19	11	döner	Köylerin tanıtımı	D/Güzelleme	Övme Bilgilendirme	24.06.2008
96	6	11	döner	Dinî içerikli bir rüyanın anlatılması	D/Öğütleme	Öğüt verme	20.07.2008
97	5	11	döner çiftkafiye	Vatan, millet sevgisi ve onu korumadaki kararlılık	K/Koçaklama	Yakınma/Övünme Öğüt verme/Övme	22.08.2008
98	5	11	döner	Şiir yazamamanın verdiği sancı	K/Dertlenme	Acındırma Yakınma	06.09.2008
99	4 (4+4n)	8	döner	Nefis ve şeytan dolayısıyla peygamberden yardım dileme	S/Dertlenme	Yakarma	11.09.2008
100	5	11	döner r+k+r	Gönülden şikâyet	K/Dertlenme	Yakınma	11.09.2008
101	4	11	döner	Tecrübi bilgiler, felsefî düşünceler	K/Dertlenme	Öğüt verme	25.09.2008
102	4 (4+4n)	8	döner	Tanıdığı bir kişinin vasıfları	S/Bilgileme	Bilgilendirme	01.10.2008
103	6	8	döner	Bazı olumsuz özelliklere sahip olan bir kişinin hicvedilmesi	S/Taşlama	Yerme	03.10.2008
104	8	8	tek	Köyde yapılması düşünülen bir törene gelecek olanlara “hoş geldiniz” denilmesi	D/ Karşılama	Hoşlama/Selamlama	05.10.2008

105	13	11	döner	Çocukluk yıllarında, köyde yaşananlar	D/Güzelleme	Övme Bilgilendirme	11.11.2008
106	5	11	döner çiftkafiye	Bazı dinî hassasiyetler	K/Öğütme	Öğüt verme	12.11.2008
107	7	11	döner	Haksızlık yapan bir kişinin yergisi	D/Taşlama	Yakınma/Yerme	02.12.2008
108	23	8	tek	Umreye gitmeden önce helallik dileme	D/ Uğurlama	Vedalaşma	16.12.2008
109	4	11	döner	Nefisle hasbıhal	K/Şikayetlenme	Yerme	22.12.2008
110	5	11	döner	Nefis mücadelesi	K/Şikayetlenme	Yakınma	24.12.2008
111	7	11	tek	İsrail'in Gazze saldırısının doğurduğu acı	D/Şikayetlenme	Şikayet etme Acındırma	10.01.2009
112	5	11	döner çiftkafiye	Ülkedeki terör olaylarının hatırlattıkları	K/Koçaklama	Yakınma Öğüt verme	10.01.2009
113	6	11	döner	Umreye gidecek olmanın yaşattığı duygular	K/Dertlenme	Yakarma	07.02.2009
114	5	11	döner	Dünya meşakkatinin yaşattığı duygular	K/Öğütme	Öğüt verme	15.02.2009
115	5	11	tek	Hasta bir çocuğun ve babasının çektiği sıkıntılar	K/Dertleme	Acındırma Yakarma	20.02.2009
116	10	11	döner r+k+r	Köyün kaybolan değerlerine özlem	D/Şikayetlenme	Yakınma	05.03.2009
117	6	11	döner	Mekke'ye övgü	K/Güzelleme	Övme	11.03.2009
118	4	11	döner	Yaradan'dan gözyaşı isteği	K/Dertlenme	Yakarma	20.03.2009

119	4	11	döner	Peygambere yalvarış	K/Dertlenme	Yakarma	21.03.2009
120	6	11	döner	Hac duyguları ve Medine'ye veda	K/Dertlenme	Dileme	26.03.2009
121	5	11	tek	Mevla'dan gözyaşı/rahmet isteği	K/Dertlenme	Yakınma	26.03.2009
122	6	11	döner	Peygambere övgü	K/Güzelleme	Öğüt verme/Övme	02.04.2009
123	5	11	döner	Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının kazada ölmelerinden doğan üzüntü	D/Ağıt	Yas tutturma	04.04.2009
124	4	11	döner çiftkafiye	Bir din büyüğünün vasıfları	K/Güzelleme	Övme	10.04.2009
125	6	11	döner	Âşığın çektiği sıkıntılar	K/Dertlenme	Acındırma	25.06.2009
126	3 (3+3n)	8	döner	Peygamber sevgisi	S/Güzelleme	Övme	09.09.2009
127	6	11	döner çiftkafiye	Sivas'ın sahip olduğu özellikler ve kaybolan değerlerinden doğan üzüntü	K/Güzelleme	Acındırma/Övme	17.10.2009
128	7	11	döner	Gözlemler ve bazı tecrübi bilgilerin doğrulduğu felsefi düşünceler	K/Öğütleme	Öğüt verme Övme	22.10.2009

2. Tablo

Şiir No	Yazdırın Tetikleyici Unsur	Tema Bakımından Türü	Şiirlerde İşlenen Konu Alanları			
			1. Duygu Ağırlıklı Konular		2. Düşünce Ağırlıklı Konular	
			1.1. Sevindiren Duygular	1.2. Üzen Duygular	2.1. Toplumsal ve Kültürel Değerler	2.2. Tecrübî Bilgiler, Felsefî Çıkarımlar
1	OH*	L		1.2.5		
2	DH	L	1.1.4			
3	DH	L	1.1.4			
4	OF	S			2.1.1	
5	DH	L		1.2.1		
6	DH	L		1.2.4		
7	DH	L	1.1.4	1.2.1		
8	DH	L	1.1.4			
9	OF	E			2.1.6	
10	DH	L		1.2.1		
11	DH	L		1.2.1		
12	OH	S		1.2.2		
13	DH	L		1.2.1		
14	İH	L		1.2.5		
15	DF	D			2.1.4	

Bu tablo, bütünü görerek daha doğru bir değerlendirme yapabilmek gayesiyle birçok bilgi bir araya getirilerek oluşturulmuştur. Bütün bilgileri açık bir biçimde tabloda vermek mümkün olmadığından harflerle veya rakamlarla bazı kısaltmalara gidilmiştir. Tablodaki kısaltmaların açılımı şu şekildedir: OH: Olay-His, DH: Durum-His, OF: Olay-Fikir, DF: Durum-Fikir, İH: İnsan-His, İF: İnsan-Fikir, I: Ismarlama, L: Lirik, D: Didaktik, S: Satirik, E: Epik, P: Pastoral, 1.1.1: Allah ve Peygamber Sevgisi, 1.1.2: Anne - Baba Sevgisi, 1.1.3: İnsan Sevgisi, 1.1.4: Karşı Cinse Duyulan Sevgi (Aşk), 1.1.5: Tabiat - Memleket Sevgisi, 1.1.6: Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi, 1.2.1: Ayrılık Acısı, Gurbetlik, 1.2.2: Çekilen Dert ve Sıkıntıları, 1.2.3: Geçmişe Özlem, 1.2.4: Karamsarlık, 1.2.5: Ölüm Acısı, 1.2.6: Sıla Özlemi, 2.1.1: Ahlakî Durum ve Değerler, 2.1.2: Dinî Durum ve Değerler, 2.1.3: Eğitim Durumu ve Değerleri, 2.1.4: Ekonomik Durum ve Değerler, 2.1.5: Sağlık Durumu ve Değerleri, 2.1.6: Siyasî Durum ve Değerler, 2.2: Tecrübî Bilgiler, Felsefî Çıkarımlar.

16	IDH	L			2.1.3	
17	DH	L			2.1.4	
18	DH	L	1.1.1			
19	DF	D			2.1.2	
20	DF	D			2.1.5	
21	OH	E			2.1.6	
22	İH	S			2.1.4	
23	DF	D			2.1.2	
24	DF	D			2.1.2	
25	DF	L			2.1.2	
26	DF	D			2.1.2	
27	DF	L			2.1.2	
28	DH	L		1.2.2		
29	DF	D			2.1.2	
30	DF	E	1.1.6			
31	DH	P	1.1.5			
32	DF	D			2.1.2	
33	İH	L	1.1.1			
34	DH	L	1.1.5			
35	DF	D			2.1.2	
36	OH	L		1.2.5		
37	DH	L	1.1.2	1.2.3		
38	DH	L		1.2.2		
39	DH	L			2.1.4	
40	İF	D			2.1.2	
41	DH	L		1.2.2		
42	DF	D		1.2.2		
43	DH	L		1.2.2		
44	DF	D			2.1.2	
45	DF	L	1.1.4			2.2
46	DF	L				2.2
47	OH	L		1.2.5		
48	DF	D				2.2
49	DH	E	1.1.6			
50	DF	S			2.1.1	
51	DF	S			2.1.1	
52	DF	D				2.2
53	DH	L		1.2.3, 1.2.6		
54	DF	D			2.1.2	
55	OF	S			2.1.1	
56	DF	S				2.2
57	IDH	L	1.1.5			
58	DH	L		1.2.4		
59	IDH	L		1.2.2		
60	İİH	L	1.1.3			

61	DF	L			2.1.2	2.2
62	DF	L		1.2.3		
63	DF	D				2.2
64	IDH	S			2.1.4	
65	DF	L				2.2
66	DH	L	1.1.4			
67	DH	L		1.2.3		
68	İF	P			2.1.1	
69	DF	S			2.1.4	
70	DH	E	1.1.6			
71	DF	D			2.1.1	
72	DH	L	1.1.5			
73	DH	L			2.1.2	
74	DH	L			2.1.2	
75	DH	L	1.1.1			
76	DH	D			2.1.2	
77	DF	L			2.1.2	
78	DH	L	1.1.5			
79	DH	L	1.1.2			
80	DF	S			2.1.1	
81	DF	L				2.2
82	İH	L	1.1.1			
83	DF	D			2.1.2	
84	DH	L			2.1.4	
85	DF	L				2.2
86	DF	D			2.1.1	
87	İH	L	1.1.1			
88	DF	S			2.1.1	
89	OF	E	1.1.6			
90	DF	S		1.2.2	2.1.1	
91	DF	D			2.1.1	
92	DF	D	1.1.5			
93	DF	D			2.1.2	2.2
94	DF	D			2.1.2	
95	DH	L	1.1.5			
96	OH	D			2.1.2	
97	OH	E	1.1.6			
98	DH	L		1.2.2		
99	İH	L	1.1.1			
100	DH	L		1.2.2		
101	DF	L				2.2
102	İH	D	1.1.3			
103	İF	S			2.1.1	
104	IDH	L	1.1.3			
105	DH	L		1.2.3		

106	DF	D				2.2
107	IDH	S			2.1.1	
108	IDH	L	1.1.3			
109	DF	S			2.1.2	
110	DF	L			2.1.2	
111	OH	E			2.1.6	
112	DF	E	1.1.6		2.1.1	
113	DH	L	1.1.1		2.1.2	
114	DH	D	1.1.1		2.1.2	
115	İİH	L		1.2.2		
116	DH	L		1.2.3		
117	DH	L			2.1.2	
118	DH	L			2.1.2	
119	DH	L	1.1.1			
120	DH	L			2.1.2	
121	DH	L	1.1.1			
122	İH	L	1.1.1			
123	OH	L		1.2.5		
124	İH	L	1.1.3			
125	DH	L		1.2.2		
126	İH	L	1.1.1			
127	IDH	L	1.1.5			
128	DF	L				2.2

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM
ŞİİRLERE YAKINDAN BAKIŞ

3.1. Şiirlerin Yapısal Özellikleri

Herhangi bir metni, düz yazı ya da konuşma cümlesi olmaktan çıkarıp şiire dönüştüren birtakım unsurlar vardır. Bu unsurların başında ise yapıyla alakalı olanlar gelir. Çünkü bir metne şiir denmesini sağlayan, öncelikle onun yapısal unsurlarıdır. Şiirdeki yapısal unsurlar, âdeta onun iskeleti, mana ise bu iskelete giydirilen elbise gibidir. İskeleti, elbisenin altından çekip aldığınızda nasıl ki elbise güzelliğini, çekiciliğini kaybeder, bir kumaş yığını haline dönüşürse, şiirde de onu oluşturan yapısal unsurları ortadan kaldırdığınızda mana, sıradan bir kılığa bürünür, etkisini nispeten yitirir.

Şiir için böylesine önemli olan ve dahası onun varlık sahasına çıkmasını sağlayan yapı, kelime seçiminden kelimele-
rin istif biçimine, dize denilen birliklerden bunların kümele-
niş şekline, sözcükler ve dizeler arasındaki armoniyi/uyumu
oluşturan faktörlerden anlatım tutum ve türlerine, kullanı-
lan söz sanatlarına varıncaya kadar pek çok unsurun bir
araya gelmesiyle oluşmaktadır. Bütün bunları ve yapıyı
oluşturan daha başka hususları; 1. ahenk unsurları, 2. kulla-
nılan nazım şekil ve türleri ve 3. anlatım özellikleri şeklinde
üç kümede toplayarak incelemek mümkündür:

3.1.1. Ahenk Unsurları

Ahenk başka bir deyişle uyum, şiirin temel yapı taşla-
rından biridir. Çünkü ahengin olmadığı yerde şiiriyetten
bahsetmek pek mümkün değildir. Ahengi kelimeler ve onla-
rın içerisindeki sesler arasındaki müzikalite ile sözcüklerin
miktarı gibi hususlar belirlemektedir ki bunlara vezin, kafi-
ye, redif, ayak/ana kafiye, durak/takti gibi isimler verilme-
tedir.

3.1.1.1. Vezin

Bilindiği üzere şiire estetik boyut kazandıran unsurların
başında vezin/ölçü gelmektedir ve halk şiirinde de milli
veznimiz olan hece vezni kullanılmaktadır. Hece vezni de
yine bilindiği üzere dizelerin hece sayılarının eşitliği ilkesine

dayanmaktadır ve bir şiirin ilk dizesi kaç hece ise diğerlerinin de aynı olmasını zorunlu kılmaktadır (Artun 2004: 89). İstisnaları olmakla birlikte milli veznimizin beşle on altı arasında değişen şekilleri bulunmaktadır. Fakat bunlardan 7, 14, 15 ve özellikle de 8 ve 11’li şekilleri daha fazla kullanılmaktadır. Bir halk şâiri olarak Furkanî de şiirlerinde hece veznini, bunun da 7’li, 8’li ve 11’li şekillerini kullanmıştır.

Hece sayısı bakımından âşığın şiirlerine göz atıldığında, 128 şiirin 108’inin 11’li, 19’unun sekizli ve birinin de yedili hece ölçüsüyle yazıldığı anlaşılmaktadır (bkz. 1. Tablo). Dikkat edilecek olursa şiirlerin büyük çoğunluğu -% 84,37’si- 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır ve bu ölçünün kullanımı, diğerlerine göre açık ara ile öndedir.

On birli hece ölçüsüyle yazılan şiirlerin, tüm şiirler içerisinde böylesine yüksek bir orana sahip olması, yalnızca Furkanî’ye has bir durum değildir. Herhangi bir âşık ya da halk şâirinin şiirlerinin veya bütün âşık edebiyatındaki tüm şiirlerin hece sayısı bakımından bir envanteri çıkarılsa (Nedense böyle bir envantere bugüne kadar pek rastlanamamıştır.) -buradaki oran kadar olmasa bile- 11’li olanlar çok ciddi bir farkla yine önde olacaktır. Örneğin tespit edebildiğimiz kadarıyla Âşık Ruhsatî’nin 463 şiirinden (Kaya 1994: 201-542, 583-595) 322’si 11’li hece ölçüsüyle yazılmıştır ki bu da % 69.54’lük bir orana tekabül etmektedir. Kaldı ki 463’ün içerisinde aruzlu olanlar da mevcuttur, onlar hariç tutulursa oranın daha da yükseleceği aşikârdır.

Bu küçük örnek bile 11’li hece ölçüsünün, âşık edebiyatında ortalama yüzde yetmişle seksen arasında değişen bir oranda kullanıma sahip olduğunu ilan etmektedir ve hecenin bu şeklini kullanma sıklığı konusunda Furkanî’nin yalnız olmadığını göstermektedir. Bu noktada; “Hecenin 11’li biçimi neden bu kadar çok tercih edilmektedir?” gibi bir soru akla gelmektedir. Bu sorunun cevabının daha ziyade, zihnin günlük hayatta meramı anlatmak için en çok kullandığı, kullanmak zorunda olduğu cümlelerin ortalama hece sayısıyla biraz da ahenk ve müzikalite olgusuyla ilintili ol-

duğunu düşünüyoruz. Zira eğer çok fazla komplike fikirler içermiyorsa sözlü kültür ortamının günlük hayatında, me-ramı anlatmak için kullanılan ve içerisinde gereksiz sözcük barındırmayan cümlelerin ortalama hece sayısının 11 civa-rında olduğunu tahmin ediyoruz. Bu tahmini doğrulamanın yolu bellidir ve oldukça da basittir. Başka bir çalışmanın ko-nusu olabilecek kadar hacim ve zaman gerektiren bu hususu doğrulamak için burada, bir fikir vermesi açısından, günlük konuşma dilinin verdiği alışkanlıkla üretilmiş olan birkaç slogan ve döviz cümlesine bakmakla yetineceğiz:

Türkiye seninle gurur duyuyor.

Ya Allah bismillah Allahu ekber!

Mustafa Kemal'in askerleriyiz.

Askere uzanan eller kırılsın.

..... buraya yumruk havaya.

..... nerede biz oradayız

Burası burdan çıkış yok.(Noktalı gösterilen yerlere üç heceli bir isim veya sıfat+isim ya da isim+sıfat ya da unvan getirilmek-tedir.)

Susma, sustukça sıra sana gelecek.

Vur vur inlesin, dinlesin (Noktalı yere genelde 4 he-celi bir isim getirilmektedir.)

Şehitler ölmez, vatan bölünmez.

Vatan sana canım feda!

Ne mutlu Türk'üm diyene!

Her Türk asker doğar.

Örnekleri çoğaltmak mümkündür, fakat bunun genel oranı etkileyeceğini pek zannetmiyoruz. Yukarıda sıralanan slogan ya da döviz cümlelerinin hece sayısına bakıldığında yedisinin 11, ikisinin 12 ve 8, birer tanesinin de 10 ve 6 heceli olduğu anlaşılmaktadır. Görüldüğü üzere bu cümlelerin ya-rıdan fazlası 11 hecelidir ve diğerlerine göre açık ara ile ön-dedir. Bu durum tesadüfî olmasa gerektir. Tesadüfî olmasa bile çoğunun gayr-i ihtiyari olarak 11 heceyle üretilmiş ol-ması, zihnin meramı aktarmada ekseriyetle 11 hecelik, tek-rarsız cümlelerle yetindiğini göstermektedir. Şiirlerin daha

ziyade 11'li hece ölçüsüyle yazılmasının en önemli sebeplerinden birinin bu olduğunu düşünüyoruz.

Malum olduğu üzere şiirle, birtakım duygu ve düşünceler estetize edilmiş bir biçimde, belirli bir ahenk içerisinde aktarılmaya çalışılmaktadır. Ahengi sağlayıcı unsurların başında ise yine malum olduğu üzere kafiye ve redif gelmektedir. İster başta ve isterse sonda olsun kafiye ve redifin ahenginin hissedilebilmesi için -ki şiirden alınan haz bir ölçüde buna da bağlıdır- dizelerin hece sayısının çok fazla olmaması gerekmektedir. Çünkü uzun olursa zihin, ahengi çok iyi takip edememekte ve şiirden beklenen hazzı yeterince alamamaktadır. Bunu test etmek kolaydır. Herhangi bir topluluğa 15 veya 16 ve 11 heceli şiirler okunarak beğeni durumları ölçülebilir. Sonucun 11'lilerden yana ağır basacağını tahmin ediyoruz. Çünkü biz âşıklık geleneğiyle ilgili olarak sınıf ortamında âşıklara canlı olarak yaptırdığımız programlarda her seferinde tahminimizde belirtilen durumla karşılaşmıştık. Buna göre âşık fasıllarının bir parçası olarak söylenen divana öğrenciler, her defasında fazla rağbet göstermemiş; onun hakkında herhangi bir yorumda bulunmamış, daha ziyade 11 hecelileri coşkuyla karşılamış ve onlar hakkında birtakım görüşler belirtmişlerdi. Bu da uzun heceli mısralardaki ahengi zihninin, genel itibariyle kolay yakalayamadığı ve dolayısıyla ondan fazla haz duymadığı anlamına gelmektedir. Bu durum da mısraların daha az heceli olması gerektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan kısa heceli dizelerin içerisine duygu ve düşünceleri, herhangi bir kısıtlamaya gitmeden istenildiği gibi yerleştirmek nispeten daha zordur. Dolayısıyla bu zorluk da dizelerin hece sayısında bir artışı gerektirmektedir.

Netice itibariyle denilebilir ki, sözlü kültür ortamında yaşayan belleğin alışkın olduğu günlük konuşma dilinin doğası, şiirden alınan hazzı artıran ahenk unsurları, duygu ve düşünceleri daha kısa heceli dizelere emanet edebilmenin kısmî zorluğu, mutedil yani 11 heceli dizelerin bilerek ya da gayr-i ihtiyari olarak âşıklar/şâirler tarafından daha fazla tercih edilmesini sağlamaktadır. Üstelik bu, sadece Türk'e ve

Türkçeye özgü bir durum da değildir. Çünkü tespit edebildiğimiz kadarıyla başka dillerde de şiirler daha ziyade 11'li hece ölçüsüyle ya da ona tekabül eden kalıplarla yazılmaktadır. Örneğin Dante Alighieri'nin İlahî Komediya'sı "*terzina* denilen üçlüklerden meydana gelmiştir [ve] mısralar on bir heceliktir" (Timur 1993: 56). Firdevsî'nin Şehnâme'si, Yusuf Has Hacıp'in Kutadgu Bilig'i, Mevlana'nın Mesnevî'si ve divan edebiyatındaki pek çok mesnevî, eğer med yapılmamışsa -ki bu, bir aruz kusuru olduğu için genellikle şâirler yapmama ya gayret etmektedirler- hecenin 11'li ölçüsüne tekabül eden vezinlerle yazılmıştır.¹⁵ Üstelik bu vezinlerin¹⁶ tef'ileleri, ya 6+5 ya da 4+4+3 olarak 11'li ölçünün duraklarına da kısmen uymaktadır. Ne ilginçtir ki yukarıda verilen 11 heceli yedi slogan cümlesi de 6+5 durağına sahiptir.

Sonuç olarak Furkanî'nin ve onun gibi daha birçoklarının¹⁷ şiirlerini daha ziyade 11'li hece ölçüsüyle yazması bir

¹⁵ Burada dile getirmeye çalıştığımız düşüncelerimizi sadece İtalyan, Fars ve Arap dillerinde yazılmış şiirler (Yukarıda Arap dilinde yazılmış bir eser adı zikredilmediği halde verilen hükme Arap şiirinin de dahil edilmesi, aruzun ve kalıplarının Arapların icadı olmasından ileri gelmektedir. On birli hece ölçüsüne tekabül eden kalıpları üretenler için ayrıca bir eser adı belirtmek zait olsa gerektir.) teyit etmemektedir. Yüzde yüz olmasa bile Fransız şiirindeki bazı türler de bu fikrimizi destekler mahiyettedir. 12. yüzyılda ortaya çıkarılan ve 16. asırdan sonra sık bir şekilde kullanılan alexandrin, bunlardan biridir. Bu türün en önemli özelliği dizelerinin 6+6 duraklı, 12 heceli olmasıdır (Detaylı bilgi ve örnekler için bkz. <http://fr.wikipedia.org/wiki/Alexandrin>). Dizelerinin hece sayısı itibariyle Ahmet Yesevî'nin "hikmet (Eraslan 1991: 39)"lerini hatırlatan alexandrin'in 11'li ölçüden yalnızca bir hece fazla olması ve bunun Fransız şâirleri tarafından çok fazla tercih edilmesi, farklı dilleri konuşsalar bile insan zihninin şiir söylerken genellikle benzer sayıda heceleri olan dizeleri kullandığını göstermektedir.

¹⁶ Aruzun hangi vezinlerinin, ne ölçüde, hecenin 11'li kalıbına uyduğu konusunda bilgi için Ahmet Talat Onay (1996: 39-54)'ın çalışmasına bakılabilir.

¹⁷ Bu bağlamda örneğin Âşık Devaî'nin şiirlerinin % 75'ten fazlası (Coşkun 2009: 26), Âşık Şeref Taşlıova'nın 437 şiirinin yaklaşık % 63'ü (Taşlıova 2010: VI-XVI; 114-689) 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

tesadüf değildir. Bu, kendi(ler)si farkında olsa da olmasa da kısmî bir zorunluluktan, ahenkli konuşmanın doğasından kaynaklanmaktadır. Ayrıca yukarıda verilen ve burada dile getirilemeyen örneklerden anlaşıldığı kadarıyla o, bu konuda yalnız da değildir. Üstelik yalnızlığını sadece kendi dilinde yazanlar değil, diğer kültürlerdeki de gidermektedir.

Furkanî'nin vezin konusunda genel itibariyle başarılı olduğu söylenebilir. Şiirlerinde vezni bozan herhangi bir unsura rastlanmamıştır. Ancak şiirlerinde vezne uydurmak için olsa gerek ki yer yer kimi ses yutumu, ek düşürülmesi, ses türemesi ve yerel söyleyiş biçimleri gibi durumlara denk gelmektedir.¹⁸ Fakat bunlar daha ziyade başlarda yazdıklarında bulunmaktadır, sonrakilerde giderek azalmaktadır.

3.1.1.2. Ayak

Bilindiği üzere halk şiirinde esas söylenmek istenenler, verilmek istenen mesajlar, genellikle birinci dördlüğün ikinci ve dördüncü, diğer dördlüklerin ise dördüncü dizelerinde yer almaktadır ve bunlardan önceki mısralar göreceli de olsa buna hazırlık mahiyetindedir. Bir anlamda şiir bu dördüncü mısraların üzerine inşa edilmekte, şiirdeki bütünlüğü bunlar sağlamakta, kısaca şiiri bunlar ayakta tutmaktadır. Bu sebeple ayak ya da ana kafiye adı verilen bu dizeler şiirin anlam bakımından özünü, yapı açısından da iskeletini oluşturmaktadır. Bütün dördlüklerin sonunda ya aynen tekrar edilen ya da kendi arasında kafiyeleşen bu dizelerden aynen tekrarlanana "tek ayak", diğerine ise "döner ayak" adı verilmektedir (Kaya 2007: 116-118). Tek ayaklı şiir söylemek/yazmak, kişiyi anlamı da feda etmeden kafiye bulma külfetine sokmadığı için döner ayaklı şiire göre nispeten daha kolaydır. Bu sebeple olsa gerek ki halk şiiri tarzında yazanların ekseriyeti, istisnaları olmakla birlikte, ilk başlarda daha ziyade tek ayaklı şiirleri tercih etmektedirler. Furkanî'de de aynı durum müşahade edilmektedir.

¹⁸ Sözü edilen durumlar hakkında ayrıntılı bilgi ve bunların örnekleri için aşağıdaki "*Dil Sapmaları*" başlığının altına bakılabilir.

Yukarıda birinci tabloya bakıldığında âşığın 57 (1, 2, 3, 4, 5, 6, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 42, 43, 47, 48, 49, 51, 53, 55, 57, 62, 63, 65, 66, 67, 70, 73, 74, 75, 76, 77, 82, 104, 108, 111, 115 ve 121.) şiirde tek ayak kullanmış olduğu görülmektedir. Bunlardan 9, 20, 57, 73 ve 111. şiirlerdeki ayak mısralarında bir ya da birkaç kelime, kafiye kullanılmaksızın her dörtlükte değiştirilmiş, geri kalan kelime veya ekler aynen tekrarlanarak yani redifle yetinilerek ahenk sağlanmaya çalışılmıştır. Bunların dışında kalan 52 şiirin ayak dizesi ise aynen tekrarlanmıştır, her dörtlüğün sonunda. 128 şiirin 57'sinde tek ayak kullanılması, Furkanî'nin şâirlik kudreti konusunda teknik açıdan çok fazla olumlu görüşler belirtmemizi engellemektedir. Zira yukarıda belirtilen sebep dolayısıyla tek ayaklı şiirlerin yazılması nispeten daha kolaydır. Fakat dikkat edilecek olursa tek ayaklı şiirlerin büyük çoğunluğu onun ilk zamanlarına aittir (Örneğin tek ayaklı şiirlerden 41'i onun bütün şiirlerinin ilk yarısının yazıldığı döneme aittir ki bu da tek ayaklıların neredeyse % 72'sine tekabül etmektedir.) ve günümüze yaklaşıldıkça döner ayaklı, hatta ayağı çift kafiyeyle şiirleri artırmıştır. Bu, onun şâirlik vadisinde teknik açıdan giderek gelişme kaydettiği anlamına gelmektedir.

Furkanî geriye kalan 71 şiirinde döner ayağı tercih etmiştir. Bunlardan 8, 38, 44, 79, 85, 86, 87, 92, 94, 97, 106, 112, 124 ve 127. şiirlerin ayağında çift kafiye, 78. şiirinde üçlü kafiye, 81, 91, 100 ve 116. şiirlerin ayağında ise redif+kafiye+redif kullanılmıştır. Dikkat edilecek olursa âşığın son zamanlarda yazdığı şiirlerde genellikle döner ayak, bunlardan daha yakın zamanlarda vücut bulanlarda da çift kafiyeyle ayak ve ahengi artıracak daha başka unsurlar kullandığı fark edilecektir. Bu, onun şiirinde teknik açıdan kaydedilen gelişmenin resmi demektir. 38, 44, 86, 87, 97 ve 112. şiirlerin ayağındaki çift kafiye aynı kelimelerin farklı biçimlerde çekimlenmesiyle başka bir deyişle aynı kelimenin farklı yapım ve çekim eki ilave edilerek tekrarlanmasıyla oluşturulmuştur. Bunlara belki çift kafiye denilmeyebilir. Ancak aynı ke-

limenin farklı şekillerde çekimlenerek tekrarlanması, şiirdeki ahengi ustaca artırdığı da bir gerçektir.

Anlam ve yapı bakımından halk şiirinin iskeletini oluşturan ayaklar vezin, ses benzerliği (kafiye, redif) ve anlam üçgeninden oluşan bir çerçevede oluşturulduklarından sınırlı sayıda üretilebilmektedirler. Bu sebeple zaman ya da mekân açısından birbirinden uzak ve habersiz âşıklar, benzer ayakları ortaya çıkarıp kullanabilmektedirler. Buna geleneğin belleğe yerleştirdiği kalıplar da eklendiğinde ortak ayak ve dolayısıyla ortak duygu, düşünüş ve ifade tarzı, müşterek imaj kullanımı iyice artmaktadır. Dolayısıyla ayaklara bakıldığında bir yandan geleneğin ortak noktaları bir yandan da gelenek içerisindeki orijinalite kısmen kendisini gösterecektir.¹⁹

Döner ayaklarda kullanılan kafiye çeşitlerine baktığımızda -ki bunlardan bazılarında çift ve hatta üçlü kafiye kullanılmıştı- onların 57'sinin yarım, 13'ünün tam, 10'unun da zengin kafiye olduğu anlaşılmıştır. Ayaklarda kullanılan kafiyelerin çoğunluğunun yarım olması, bir noktada normaldir. Çünkü âşık, her şiirde ortalama altı dörtlük için aralarında kafiye oluşturan yedi farklı kelime bulmak zorundadır. Zaten yarım kafiyeli ayakların yer aldığı şiirlere bakıldığında bunların hacminin, tam ve zengin kafiyeli ayakların kullanıldığı şiirlere göre ekseriyetle daha büyük olduğu fark edilmektedir.

Ayaklardaki yarım kafiyeler için toplam 13 farklı ses kullanılmış olup bunların tamamı da ünsüzlerden müteşekkildir. Kullanım sıklığı bakımından bu ünsüzlerden ilk sırayı, 15 defa ile (7, 8, 27, 40, 45, 52, 71, 78, 85, 90, 99, 106, 113, 120 ve 127. şiirlerde) "I" almaktadır. Bunu 11 kezle (8, 30, 59, 87,

¹⁹ Bu amaçla hazırlanan ayaklar dizini, çalışmamızın "Dizinler" kısmına konulmuştur. Oraya bakılabilir. Söz konusu dizin hazırlanırken ayakta kafiye oluşturulan seslerin karşılığı olan harf ya da harfler koyu dizilmiştir. İçerisinde herhangi bir koyuluk olmayan dizeler ise tek ayak oldukları anlamına gelmektedir. Ayakların sonunda verilen rakamlar ise o ayağın hangi şiire ait olduğunu belirtmektedir.

88, 94, 95, 118, 122, 126 ve 128.) "r", altışar defa ile (61, 79, 84, 103, 106 ve 125.) "ş" ile (38, 41 85, 91, 98 ve 124.) "z" takip etmektedir. Dört (78, 83, 110 ve 116.) yerde "y", 3 ayakta (92, 93 ve 114.) "k" ile (60, 64 ve 89.) "t", iki (44 ve 54.) şiirde "ç", (78 ve 79.) "ğ" ve (69 ve 86.) "n", birer (96, 112, 97.) ayakta da "m", "s" ve "v" sesleri kullanılmıştır. Bu bir tesadüf müdür ve bir anlam ifade etmekte midir tam olarak bilemiyoruz ama ilginçtir ki ayaklardaki yarım kafiyelerin büyük çoğunluğu -ç, k ve t ünsüzleri hariç- sızıcı ünsüzlerden oluşmaktadır. Bu sesler, daha zor olan yerde yani ayaklarda bu sıklıkta kullanıldığına göre âşık edebiyatında yarım kafiye oluşturmak için en çok bu seslerin, özellikle de l, r, ş ve z seslerinin kullanıldığı ve kullanılacağı yorumunu yapabiliriz.

Ayaklarda kullanılan tam ve zengin kafiyeleleri oluşturan sesler ve bulundukları şiirler ise şu şekildedir: al (68.), an (11, 39 ve 56.), ap (80.), ar (81.), ay (105.), le (101.), na (102.), oy (50.), ök (58.), ur (35.), za (46.), ağla (123 ve 127.), kış (117.), ldır (92.), man (119.), rde (107.), ürü (94.), vün (72.), yir (124.), yur (109.).

3.1.1.3. Kafiye ve Redif

Şiirleri kafiye ve redif yapısı bakımından değerlendirmeye koyulduğumuzda incelenmesi gereken 745 birim ortaya çıkmıştır.²⁰ Bu 745 birimin 523'ünde âşık, ahengi hem kafiye hem de redifle oluşturmaya çalışmıştır. 209 birimde ise redif kullanmamış, ahengi kafiyeyle teslim etmiştir.²¹ Redife

²⁰ Aşağıda "Nazım Şekilleri" başlığı altında, elimizdeki 128 şiirin toplam dörtlülük ve bent sayısının 667 olduğu belirtilmiştir. Bu yekûnun kafiye ve redifi çıkarılmak istendiğinde döner ayaklı 71 şiirin birinci dörtlülüğünde iki birim oluşmakta, bentlerden oluşan bazı (88, 99, 102 ve 126.) şiirlerin nakarat dörtlülükleri de ayrıca hesaba katılmakta ve böylece kafiye ve redifi bulunması gereken 745 birim ortaya çıkmaktadır.

²¹ Şiirlerdeki kafiye ve redifler ile bunların daha ziyade hangi seslerden oluşturulduğu konusunda bir fikir edinebilmek için kitabımızın "Dizinler" kısmındaki "Kafiye ve Redife Göre Dizeler Dizini" başlığının altına göz atılabilir. Zira söz konusu hususlar orada toplu bir şekilde görülebilmektedir.

müracaat etmeksizin sadece kafiye ile ahengi sağlamaya çalışmak, aslında zordur ve belli bir ustalık gerektirmektedir. Zaten redifsiz birimlerin oluşturulma kronolojisine baktığımızda şiirlerin bütününe serpiştirilmiş olmakla birlikte, bunların büyük çoğunluğunun son zamanlarda yazılan şiirlerde yani âşığın giderek daha da ustalaştığı dönemlerde kendisini daha fazla gösterdiği anlaşılmaktadır.

Şiirlerin bütününde âşık, 13 yerde kafiye kullanmamış, sözde redifle yetinmiştir. Bu sözde rediflerin büyük bir kısmı ise şiirlerin birinci dördtlüğünde (38, 41, 46, 57, 58, 59, 62, 69, 73, 75 ve 104.) ve âşığın ilk dönemlerinde görülmektedir. Bu, onun teknik açıdan başarı hanesine kaydedilen bir eksi puan demektir. Fakat sonraki dönemlerde bu tarz eksikliklerin görülmemesi, âşık adına sevindirici bir durumdur.

Âşığın kullandığı kafiye çeşitlerine bakacak olursak 306 birimde zengin, 242 yerde tam, 184 birimde de yarım kafiye kullandığı anlaşılmaktadır. Âşık, bir yerde de (23.) cinas yapmaya çalışmıştır.²² Kullanılan kafiye çeşitlerinin bu dağılımı, "Halk şiirinde genellikle yarım kafiye kullanılır."²³ yolundaki ezberin gözden geçirilmesi gerektiğini ve bu konuda

²² Kafiye çeşitleri konusunda burada sıraladığımız verileri elde edebilmek gayesiyle yapmış olduğumuz tabloyu da çalışmamıza dâhil etmek isterdik. Ancak tablonun, bu çalışmanın ölçülerine göre yirmi sayfayı aşan hacmi, bunu yapmamıza engel oldu.

Aynı tablodaki hangi tür kafiyelerin en çok hangi seslerle yapıldığı yolundaki veriler ise bizi oldukça ilginç sonuçlara götürecek cinstendi. Bu verilerin sunulup değerlendirilmesi, çalışmayı aşırı teknik detaya sürükleyeceğinden onlar, şimdilik bir başka çalışmaya bırakılmıştır.

²³ Bu kanaat, belki anonim halk şiiri için doğru ve yerinde olabilir. Ancak bunun anonim halk şiiri, âşık edebiyatı ve tekke şiiri üçlüsünden oluşan halk şiiri kümesi için gerçeği yansıttığını pek düşünmüyoruz. Çünkü bir âşık ölçeğinde çıkan yukarıdaki tablo, bunun aksinin varit olabileceğini düşündürüyor bize. Halk şiiri kümesinin en büyük yekûnunu âşık şiiri oluşturuyorsa -ki öyle- ve eğer her âşığın kafiye çeşidi konusundaki durumu da aşağı yukarı Furkanî'ninki gibi ise halk şiirinde genellikle hangi kafiye çeşidinin kullanıldığı konusundaki kanaatin gözden geçirilmesi gerekir diye düşünürüz.

yeni bir kanaat oluşturabilmek için sayısal verilerden istifade edilmesinin şart olduğunu ihtar eder gibidir.

Kullanılan zengin kafiye, yarım ve tam kafiye toplamıyla karşılaştırıldığında sayıca daha azdır. Ancak âşığın son dönem şiirlerine bakıldığında zengin kafiyelerin ve çift kafiyeli şiir veya dörtlüklerin (82/2) yoğunluğunun arttığı görülmektedir. Bu aynı zamanda âşığın ilk şiirlerinde, daha ziyade yarım ve tam kafiyelerden kullandığı anlamına da gelmektedir ki kafiye çeşitlerini üretim kronolojisiyle birlikte değerlendirdiğimizde tam da karşımıza bu manzara çıkmaktadır. Demek oluyor ki âşık, kafiye çeşidi konusunda da gün geçtikçe kendisini geliştirmiş ve giderek daha da ustalaşmıştır.

Âşığın şiirlerinde yer yer kafiyeleri oluşturmak, hatta zenginleştirmek adına ses türemesi, ses yutumu, belirtme hali ekinin düşürülmesi gibi birtakım ses hadiselerine tesadüf edilmektedir. Bu ses hadiselerinin bir kısmı, vezin ve kafiye tutturmaya yönelikken bir kısmı da sadece kafiye sağlamaya matuftur. Örnekleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Ses türemesi: ömürü (60/3).

Ses yutumu: dost'an (2/1), feni (16/4), oyunun (37/4), şeri (73/5), orda (114/5), burda (104/4).

Belirtme hali ekinin düşürülmesi: suyun (55/4), yolum (58/3, 100/3), dalım (100/3), halım (100/3).

Âşığın yaşadığı yörede istek kipinin çokluk birinci şahıs çekimi hem "-alım/-elim" biçiminde hem de "-ak/-ek" şeklinde kullanılmaktadır. Biraz bu kullanım, biraz da kafiye ve vezin zorunluluğu dolayısıyla olsa gerek ki şiirlerde zaman zaman her iki çekime de rastlanmaktadır. Bunlardan "-ak/-ek" şeklindeki yöresel kullanıma bazen kafiye gereği müracaat edildiği de olmuştur: kırak (22/6), konuşak (54/1), danışak (54/1), bozak (63/4), yazak (88/3). Bu bağlamda yine vezin ve kafiye gereği, olumsuz geniş zamanın teklik ikinci şahıs çekiminde de az da olsa yöresel biçimler kullanılmıştır; durman (74/1, 100/1), şaşman (107/5) gibi.

Bünyesinde kafiyeleleri barındıran kelimelere, türleri açısından göz attığımızda, bunların 388'inin isim, 241'inin fiil, 116'sının ise isim ve fiilden oluştuğu anlaşılmaktadır. Kafiyelelerin fiillerle oluşturulması, genellikle yüklemle dize sonlarında bulunması anlamına gelmektedir ki bu da Türkçenin cümle yapısına uygun bir durumdur. Fakat bu uygun durumun şiirde süreklilik arz etmesi, onu nispeten şiir olmaktan çıkarıp düz yazıya yaklaştırmaktadır. Âşığın ilk gençlik ve gençlik yıllarında yazdığı şiirlerde bu tarz durumlara biraz daha fazla rastlanmaktadır. Ayrıca kafiyelelerin fiillerle oluşturulması demek, ahengi sağlayıcı unsurlardan olan redifleri de nispeten biraz daha kolay elde etmek demektir. Zira redifler, "dağla-rım / bağla-rım / çağla-rım" ve "aş-arım / şaş-arım / taş-arım" örneklerinde olduğu gibi fiil çekimine bağlı olarak bir yerde kendiliğinden oluşmaktadır. Bu da ustalığın sergilenmesine, önemli oranda engel teşkil etmektedir.

Furkanî'nin şiirlerinde kafiye şeması, ekseriyetle gelenekteki gibi *abab* biçiminde başlayıp *cccb*, *dddb* şeklinde devam etmektedir. Ancak tek ayakla yazılmış olan birkaç (4, 10, 12, 15, 17, 22 ve 31.) şiirin ilk dörtlüğünde şema, *aaab* tarzındadır. Beşliklerden oluşan (1, 23, 62, 65, 66 ve 70.) şiirlerinde ise kafiye şeması *aaabb*, *cccbb* biçimindedir. Bu durumu, âşığın kafiye şeması açısından geleneğin emanet ettiği yapıları kullanmış olduğu şeklinde okumak gerekir.

Sonuç itibariyle birtakım küçük aksaklıklar barındırmakla birlikte ayak, kafiye ve redif açısından Furkanî'nin her geçen gün biraz da ustalaşıp ürettiği metinlerde şiiriyeti yakalama konusunda biraz daha mesafe kat ettiği söylenebilir. Ayrıca âşığın nazım şekli, türü ve birimi konularında olduğu gibi ayak, kafiye ve redif hususlarında da geleneğin kendisine sunmuş olduğu imkân ve yapıları kullandığı belirtilebilir.

3.1.1.4. Durak

Şiirlerini oluştururken yapısal açıdan geleneğin imkânlarını kullanan âşık, durak konusunda da yine geleneğe bağlı kalmış ve kullandığı 7, 8 ve 11'li hece ölçüsünün gerektirdiği

(4+3=7; 4+4 veya 5+3=8; 6+5 veya 4+4+3=11) durakları, şiiirinde büyük oranda başarıyla uygulamıştır.

3.1.1.5. Tekrarlamalar

Herhangi bir şeyi belirli aralıklarla söylemek veya yapmak anlamına gelen tekrarlamalar, şiiirde genellikle hem ahengi sağlamak hem anlatımı güçlendirmek hem de kimi hususların üzerine dikkat çekmek veya kimilerini pekiştirmek amacıyla kullanılmaktadır. Bunlar, ikilemelerden farklıdır. Zira ikilemeler, sözlü veya yazılı dilde sürekli kullanılmaktan ötürü kalıplaşmıştır ve bir anlamda bunlar kolektif belleğin ürünüdürler. Oysa tekrarlamalarda bir kalıplaşmışlıktan söz etmek mümkün değildir ve bunlar tamamen şâir veya yazarının kişisel tasarrufuyla ortaya çıkarlar. Tekrarlamalar dizeler halinde olabildiği gibi kelimeler veya kelime öbekleri biçiminde de kendini gösterebilmektedir. Ahenk sağlama işlevinden başka pekiştirme veya dikkat çekme fonksiyonu da olduğu için tekrarlamalar, onu kullanan kişinin duygu ve düşünce dünyası hakkında bizlere önemli ipuçları da sunmaktadırlar.

Furkanî'nin şiiirini tekrarlamalar açısından değerlendirdiğimizde göze batacak derecede tekrarlı bir yapıyla karşılaştığımızı belirtebiliriz. Bu meyanda dikkati çeken ilk tekrarlamalar, dize biçiminde olanlardır. İncelemeye çalıştığımız 128 şiiirin dizeleri toplamı 2753 olup, bunun 315'i 77 farklı mısranın değişik miktarlardaki tekrarından ibarettir. Bu rakam dizelerin toplamının % 11.44'üne tekabül etmektedir ki bu da oldukça ciddi bir orandır. Dize tekrarlarının büyük çoğunluğu tek ayaklı (2, 3, 4 5, 6, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 24, 25, 28, 29, 31, 32, 33, 34, 36, 37, 42, 43, 47, 48, 49, 51, 53, 55, 63, 67, 74, 75, 76, 77, 82, 104, 108, 115, 121 ve 124.) şiiirlerden, bir kısmı da (1, 23, 25, 62, 65, 66, 70, 88, 99, 102 ve 126. şiiirlerdeki) ikili, üçlü veya dörtlü nakarat bentlerinden kaynaklanmaktadır.

Âşık söz konusu şiiirlerde bazı dizeleri döne döne tekrar ederek hem şiiirde ahengi sağlamaya hem de önem veya değer verdiği hususlar üzerine dikkat çekmeye çalışmıştır. Do-

layısıyla bu tekrarlamalara bakarak âşığın duygu ve düşünce dünyası, değer yargıları hakkında önemli hükümler çıkarılabilir. Dize tekrarlarına işte bu açıdan yaklaşıldığında âşığın ilk gençlik yıllarında *"Neyimi alacak bu kader benim. (3.)"*, *"Bekle yollarımı, dönerim anam. (5.)"*, *"Yalan dünyada, dünyada (6.)"*, *"Daha ne gelecek başıma benim. (13.)"*, *"Siz siz olun girmen kôperatife (15.)"*, *"Küsmüşüm dünyaya barışmam gayri. (43.)"*, *"Yaşa da gör neler gelir başına. (48.)"* örneklerinde olduğu gibi genellikle kendi beniyile ve dünyevî problemleriyle ilgili hususlara, sonraki yıllarda ise daha ziyade *"Ya Allah diye diye (18.)"*, *"Ahir zaman oldu, uyan efendim. (19.)"*, *"Yaklaştırır Hakk'a sabır ve namaz. (24.)"* *"Affet ey Allahım, affet (25.)"*, *"İmtihan olmaya geldik. (29.)"*, *"Şefaet et bize ya Resulallah. (33.)"*, *"Ateş çemberinde yanıyor yurdum. (49.)"*, *"Gel de gör ülkeme bak neler oldu. (62.)"*, *"Gidiyoruz bir menzile. (63.)"*, *"Madde manaya dönmezse şaşarım. (65.)"*, *"Kan kırmızı Türk yıldızlı bayrağım. (70.)"*, *"Bas beni bağrına, canım efendim. (75.)"*, *"Ol resul aşkıyla mutluyum dostum. (82.)"*, *"Yoksul ne yer, tasası yok. (88.)"*, *"Diliyorum Resulallah (99.)"*, örneklerindeki gibi toplumsal, dinî ve uhrevî konulara önem verdiği kolaylıkla anlaşılmaktadır.

Âşığın şiirindeki tekrarlamalar yalnızca, duygu ve düşünce dünyası hakkında birtakım hükümler çıkarmamıza imkân tanıyan dizelerden ibaret değildir. Birçok şiirinde kelimeler veya kelime öbekleri halinde başka tekrarlamalara da tesadüf edilmektedir. Yüz elli sekiz farklı yerde tesadüf ettiğimiz bu tekrarlamaların 83'ü;

üstüme (13/1)	görün, görün (88/1)
olaydım (15/5)	yerin, yerin (88/1)
öğretmen (16/1, 2)	gerin, gerin (88/1)
girme yavrum girme (23/2)	verin, verin (88/2)
bizleri (29/1)	terin, terin (88/2)
metin ol metin (30/5)	dürün, dürün (88/3)
dinle dostum dinle (32/1)	kürün, kürün (88/3)
haraptır harap (33/4)	sürün, sürün (88/4)
diye (35/2)	beni (90/5, 100/5)
yüzüyorum , yüzdüğümü (38/1)	ol ...ol (91/1-5)
süzüyorum , süzdüğümü (38/1)	seviyorum , seveceğim (97/1)
geziyorum , gezdiğimi (38/2)	övüyorum , öveceğim (97/1)

üzüyorum, üzdüğümü (38/3)	sövüyorum, söveceğim (97/2)
kazıyorum, kazdığımı (38/4)	eviyorum, eveceğim (97/3)
ister ... say, ister ... say (40/1)	dövüyorum, döveceğim (97/4)
için (42/2)	kovuyorum, kovacağım (97/5)
biçer ... biçmeden (44/1)	vardır (98/4)
göçer göçmeden (44/1)	gibi (99/2)
içer ... içmeden (44/2)	amma (101/2)
geçer ... geçmeden (44/3)	kaynadım, kaynadım (101/2)
seçer ... seçmeden (44/4)	helal (108/1)
Turan'ın (51/4)	bu ne bu ne (108/10)
oynardık (53/5)	var (109/2)
duyun dostlar siz de duyun (55/4)	diyor (110/2)
seni (57/1)	düşürdü (110/5)
burdadır (57/5)	kusturamaz kusmayacağım (112/1)
yastayım, yasta (58/4)	susturamaz susmayacağım (112/1)
sana (59/1)	küstüremez küsmeyeceğim (112/2)
oldu oldu (66/1-4)	bastıramaz basmayacağım (112/3)
benim aşkı (66/3)	kestiremez kesmeyeceğim (112/4)
vatanı (69/1)	pusturamaz pusmayacağım (112/5)
kimi ... kimi (69/2, 101/3, 117/3)	her günüm (114/2)
bayrağım (70/1-4)	olmasa (114/4)
yanarım yanarım (70/2)	rahmet (118/4)
gel ... gel ... (74/1-4)	olsun (119/2)
olmaz ... olmaz (75/5)	bozduрмаdım, bozduрмаyın
efendim (75/6)	(123/3)
yanık (82/4)	dedi (124/3)
böyle (83/1)	daim (125/3)
yetti ... yetti (84/4)	oldun (127/6)

örneklerinde olduğu gibi bir şiirin tek bir dizesinde veya dörtlüğünde kendini göstermektedir. Bu kabil tekrarlamaların büyük kısmı ise aynı şiirin ayak mısralarında, 75 farklı yerde karşımıza çıkmaktadır:

demedim demedim (2/1-4)	garibanı hele bir de gör (84/1-5)
dürzü dürzü (4/1-4)	yalan demez demedikçe
dümbük dümbük (4/1-4)	(85/1-4)
dünyada dünyada (6/1-4)	hemi ... ol hem de ... ol (86/1-4)
kan ağlıyor (9/1-7)	... ben olsam ... sen olsun (87/1-5)
askerim asker (10/1-4)	Çanakale'de (89/1-6)
bırak bırak bu sigarayı (20/1-7)	övünsün (90/1-5)
Affet ey Allah'ım affet (25/1-3)	ha (92/1-5)
... 'a düşürdün sen beni nefsim	..-meden önce (93/1-5)

(27/1-4)	..dikten sonra (94/1-5)
gelir bize (30/1-5)	anlatayım bizim köyleri (95/1-19)
sonbaharda sonbaharda (31/1-4)	dedi bana (96/1-6)
deli gönül (35/1-4)	her zaman (97/1-5)
bilmeden (38/1-4)	Resulallah (99/1-4)
İsmeti (39/1-6)	behey gönül bıktım senin ..-ndan
Ahmet (40/1-4)	(100/1-5)
beni beni (41/1-5)	derler Güccük Emmi (102/1-4)
bu telaş bu telaş (42/1-4)	..-a dönmüş Hatem Emmi (103/1-6)
miyim bilmem, ...meden sevdim.	..-yla geçti çocukluğum bu köyde
(44/1-4)	(105/1-13)
sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz	Doğan Bey (107/1-7)
(45/1-4)	nasıl ..-ayım, bilemiyorum (109/1-4)
gördüm (46/1-5, 101/1-4)	nefis (110/1-5)
utansın (50/1-5)	ne oldu? Gazze yok oldu (111/1-7)
serçe (54/1-6)	kimse (112/1-5)
istiyor, söyle yalan mı (56/1-3)	geliyorum Medine (113/1-6)
mesken olmuş Sivas'ım (57/1-6)	..-mez imiş (114/1-5)
benim (58/1-4)	kalmamış (116/1-10)
karga (60/1-5)	Mekke'ye (117/1-6)
ne haber (61/1-6)	Mevla'm (118/1-4)
götürdü yoksulu zamlar (64/1-3)	isterim (119/1-4)
çoban kardeş (68/1-5)	oldum da gidiyorum Medine
duydun mu (69/1-3)	(120/1-6)
... zamanı desene dağlar (72/1-5)	olup da katılalım peşine (122/1-6)
gel de dostum ... gör (73/1-6)	eyledi (124/1-4)
şehir (78/1-3, 127/1-6)	Turan'ın (125/1-6)
anam (79/1-5)	Muhammed'i (126/1-3)
habersiz (81/1-6)	gizliyor (128/1-7)
katıl kervana (83/1-7)	

Üretim kronolojisine riayet ederek sıralamış olduğumuz ayaklardaki bu tekrarlamaları, ait oldukları şiirlerin dörtlük sayısı ile çarptığımızda ortaya çok ciddi bir yekûn çıkmaktadır.

Bütün bunlar âşığın, ahengi sağlamak adına şiirinde tekrarlamalardan -ki bunların bazıları tekrar sanatına²⁴ aittir- sıklıkla istifade etmeye çalıştığı anlamına gelmektedir. Âşık-

²⁴ Tekrar sanatı ve âşığın şiirindeki bu sanata ilişkin örnekler için aşağıdaki "Söz Sanatları" başlığının altına bakılabilir.

ğın tekrarlamalara bu kadar sık müracaat etmesi, onun üslubunun bir özelliği olabileceği gibi bu durum, kelime kadrosunun darlığından da kaynaklanabilir. Zira kelime kadrosunun darlığı, âşıkları zaman zaman gayr-i ihtiyarî olarak bu tür bir yola saptırabilir ve hatta onları kimi ifade ve imajlar bakımından tekrara düşürebilir.²⁵ Kaldı ki Furkanî'nin şiirinde yer yer tekrara düştüğü de görülmektedir. Çalışmanın sonundaki “Dizeler Dizini” başlığının altında, yalnızca a harfi ile başlayan dizeler arasında yaptığımız küçük bir tarama, bizi bu konuda teyit etmektedir:

aç kurt saldırır da kapar mı kapar 80/1
aç kurtlar her yandan saldırır azgın 125/2

adı hep dilimde bilmece hece 82/1
adı hep dilimde daim heceydi 121/3

ah çekerek yüreğimi dağlarım 13/2
ah diyerek ciğerimi dağlarım 3/2

ahiret yurduna göçtün mü serçe 54/1
ahiret yurdunda cennettir yerin 79/2

aklıma düştükçe ağlarım zarı 32/3
aklıma düştükçe figan ederim 61/6

âlemlere rahmet olarak geldi 122/1
âlemlere rahmet ulu önderdi 114/3

ancak sen olursun derdine derman 119/4
ancak sen olursun yarama merhem 127/1
aşk u muhabbet neyimiş 73/1
aşk u muhabbetle ağlaşır gözler 87/2

Tekrara düşme bu kadarla da sınırlı değildir. Âşık “*Ken-dine örnek al şehit atanı*” dizesini iki farklı şiirde -21/3 ve

²⁵ Tekrara düşmekle tekrarlamak arasındaki farka dikkat çekmek isteriz. İlkinde bir gayr-i ihtiyarîlik, zorunluluk ve olumsuzluk; ikincisinde ise bilinçli bir oluşturma ve güzelleştirme gayreti söz konusudur.

89/6'da-; "Hayla geçti çocukluğum bu köyde" mısrasını ise aynı şiir içerisinde iki farklı dörtlükte -105/1, 7'de- aynen tekrar etmiştir. 128 şiirin mükerrer dizeleri çıkarıldığında geriye kalan 2436 dizeyi oluşturan 10.791 adet sözcüğün 2670 farklı kelimeden oluşması da kelime bazında ne kadar tekrara düşüldüğü konusunda aşağı yukarı bir fikir vermektedir. Bütün bunlar, tekrarlamaların en azından bir kısmının kelime kadrosunun darlığından kaynaklanmış olabileceğini düşündürmektedir. Bu da âşığın yaratıcılığı için olumsuz bir puan demektir ki bu olumsuzluğun bir kısmını da tekrarlamaların çokluğu oluşturmaktadır. Zira şiire ahenk kazandıran tekrarlamalar, çokluğu durumunda yani dozu aştığında bir yerde, göreceli de olsa, şiiriyeti bozan bir unsur olarak karşımıza çıkabilir.

3.1.2. Kullanılan Nazım Şekil ve Türleri

Halk şiirindeki tür ve şekil konusu üzerinde henüz tam bir ittifak sağlanamamış olmasına rağmen "şekil kavramıyla dış, tür kavramıyla da iç (Oğuz 2001: 14)" yapı unsurlarının kastedildiği yolunda ortak bir kanaat oluşmuştur. Buna göre "dış yapı itibariyle farklılık gösterenlere şekil, aynı şekil içerisinde konu ve makam yönlerinden ayrılanlara da tür (Boyraz 1996: 178)" nazarıyla bakılmaktadır. Şiirde mısraların kümelenişi, mısra ve hece sayısı, kafiye düzeni ve şiirin bütünü hacmi şekli; şekli ne olursa olsun konu ve ezgi bakımından benzerlerinden ayrılanlar da türü belirlemektedir²⁶. Bu itibarla halk şiirinde (Burada halk şiiri kavramıyla hem anonim sahada hem de âşık ve tekke diye kendi içerisinde ikiye ayrılan ferdî alanda üretilenler kastedilmektedir.) heceli nazım şekilleri denildiğinde en çok mani, koşma, semai, destan, divan ve ninni akla gelmektedir, gelmelidir.²⁷ Çünkü

²⁶ Tür ve şekli belirleyen unsurlar konusunda aşağı yukarı bizim burada belirttiğimiz hususlar üzerinde, nüanslara rağmen, ortak bir kanaat oluşmuş gibidir. Bu konuda detaylı bilgi için bkz. (Boyraz 1996: 182; Oğuz 2001: 15; Aça 2004: 264; Albayrak 2009: 134-135, 184).

²⁷ Buradaki kategorizasyon tamamen bize ait olup konuyla ilgili olarak daha önceden yapmış olduğumuz bir çalışma (Boyraz 1996: 177-194)'daki sınıflandırmamızın kısmen revize edilmiş halidir.

bunların her biri yukarıda sıralanan şekli unsurların bir veya birkaç bakımından birbirlerinden farklılık arz etmekte ve dolayısıyla ayrı bir nazım şeklini oluşturmaktadırlar. Adı geçenler, nazım şeklini belirleyen hususiyetler açısından değerlendirildiğinde²⁸ ortaya şöyle bir tablo²⁹ çıkmaktadır:

Nazım Şeklinin Adı	Mısraların Kümelenişi	Hece Sayısı	Şiirin Hacmi
Mani	dörtlük	7	tek dörtlük
Koşma	dörtlük	11	3-5 arası dörtlük
Destan	dörtlük	8 veya 11	5-150 arası dörtlük
Semai	dörtlük	7 veya 8	3-5 arası dörtlük
Divan	dörtlük	15 veya 16	3-5 arası dörtlük
Ninni	muhtelif	5, 7, 8, 11	2-18 arası dize

Tablonun da ima ettiği üzere şekli özellikleriyle sıralanan bu altı farklı şiir, en az bir şekli özelliği açısından diğerlerinden ayrılmakta ve dolayısıyla farklı nazım şekillerini oluşturmaktadırlar.³⁰ Tablonun sunduğu verilere göre koş-

Mensur, manzum ve yarı manzum örnekleri bulunmaları, manzum olanların genelinde de standart bir yapının olmaması dolayısıyla bilmece ve tekerlemeleri (Kaya 1999: 463-646; Duymaz 2002) bu sınıflamanın dışında bırakıyoruz. Ayrıca bilmece ve tekerlemeler, işlevleri itibariyle de diğerlerinden ayrı olduklarını fısıldayarak onlarla aynı kefeye konularak sınıflandırılmamaları gerektiğini söyler gibidirler.

²⁸ Hiç şüphe yok ki adı geçen nazım şekilleri içerisinde, sayıları az olmakla birlikte, burada verilen niteliklere uymayan örnekler de mevcuttur. Fakat bunlar istisnaları oluşturduğu için genel hakkında verilen hükümleri değiştirme kabiliyetine sahip değildir. Dolayısıyla tabloda gösterilen şekil özellikleri değerlendirilirken bu durumun yani genele/çoğunluğa göre hareket edildiğinin unutulmaması gerekir.

²⁹ Bizimki de dâhil olmak üzere (Boyras 1996: 182) muhtelif çalışmalarda ve yukarıda nazım şeklini belirleyen unsurlar arasında gösterilmelerine rağmen, burada adı geçenleri birbirinden tefrik etme konusunda ciddi katkıları olmadığı için "mısra sayısı" ve "kafiye düzeni" kıstaslarına tabloda yer verilmemiştir. Diğer taraftan halk şiirinde nazım birimi dörtlük olduğu için aruzla yazılanlar hariç, hemen hemen bütün şiirlerde mısra sayısı fazla bir önem arz etmemekte, dolayısıyla da nazım şeklini belirleme noktasında çok önemli bir işlev görmemektedir.

³⁰ Halk şiiri alanındaki nazım türü ve şekilleri konusundaki görüşler ile nazım türü ve şekli olarak verilenlerin nitelikleri hakkında detaylı bilgi

ma ve semai haricindekilerin şekli farklılığı bariz olduğu için onları birbirinden ayırt etmede bir sorun görünmemektedir. Fakat koşma ve semai, mısralarının kümelenişi ve hacimleri bakımından birbirlerinin aynısı olduğu için aynı nazım şekline sahipmiş gibi görünmekte ve bu nedenle olsa gerek ki kimi kaynaklar (Oğuz 2001: 17-19; Artun 2001: 100; 2004: 68; Aça 2004: 264, 290-291)'da biri diğerinin türü olarak verilmektedir. Fakat dikkat edilecek olursa her ikisi de mısralarının hacmi, yani uzunluğu-kısalığı açısından birbirlerinden ayrılmaktadır ki bu da dış yapı itibariyle ikisinin farklı görünmelerini sağlamaktadır. Sözün kısası panoramik görüntüleri birbirinden farklıdır. O halde bunların iki farklı nazım biçimi olması gerekir diye düşünüyoruz. Kaldı ki bu düşüncemizde büsbütün yalnız da değiliz (Dilçin 1983: 334; Albayrak 2009: 165-171, 184; Ayyıldız 2009: 409, 415).

Halk şiiri vadisinde, şekli ne olursa olsun konu ve ezginin sağladığı ayrışmalar türü belirlediğine göre türkü, varsağı, güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıt, ilahi, devriye, şathıyye, nutuk, hikmet gibi isimlerle anılanlar nazım türü demektir. Zira bunlar birbirlerinden ekseriyetle konu ve ezgileriyle ayırt edilmektedirler. Bazılarında, örneğin türkülerde görülen küçük şekli farklılıklar, onların nazım şekli olarak kabul edilmesine yeterli değildir. Çünkü dış yapı özellikleri itibariyle hem türkülerde tam bir standart yoktur, hem bunlar şekil açısından mani, koşma ve semai gibi nazım şekillerinin çeşitli türevlerinden ibarettir hem de yerine göre bir mani katarı, koşma veya semai de türkü olabilmektedir. Dolayısıyla türkü, N. Albayrak (2009: 142-159, 184)'ın belirttiği gibi bir nazım şekli değil, A. Yakıcı (2007: 48)'nın ifade ettiği gibi bir nazım türüdür bize göre de.

Burada son olarak nazım türleriyle alakalı bir hususu daha belirtmek istiyoruz ki o da bazı kaynaklarda belirtildiği ya da ima edildiği gibi nazım türlerinin sadece bir nazım

için bkz. (Onay 1928; Dilçin 1983: 279-353; Oğuz 1993: 13-19; Boyraz 1996: 177-186; Kaya 1999; 2007; Oğuz 2001: 11-20; Artun 2004: 63-78, 111-223; Aça 2004: 263-313; Albayrak 2009: 133-186).

şeklinin yani koşmanın alt birimleri olmadığıdır. Çünkü türler, şiirin şekli ne olursa olsun konu ve ezginin sağladığı ayrılmalarla ortaya çıkmaktadır ve dolayısıyla farklı nazım şekillerinin altında aynı türlerin bulunması gayet doğaldır. Bu sebeple güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıt gibi türler yalnız koşmanın değil, semai ve destanın da türüdür.³¹

3.1.2.1. Nazım Şekilleri

Furkanî'nin şiirlerine dış yapı özellikleri açısından bakıldığında -birinci tabloda da görüldüğü üzere- bunların kahir ekseriyetinin/118'inin dörtlüklerle inşa edildiği, geri kalanın ise bentlerden oluştuğu görülmektedir. Bentlerden oluşan (1, 23, 62, 65, 66 ve 70.) şiirlerin altısı üç mısraya iki nakarat dizesi eklenmesiyle yazılmıştır ki bunun örneklerine pek sık olmasa da edebiyatımızda rastlanmaktadır. Örneğin Erzurumlu İbrahim Hakkı'nın "*Mevla görelim n'eyler / N'eylerse güzel eyler*" nakaratlı o meşhur, uzun şiiri (Külekçi ve Karabey 1997: 123-128) bu tarzdadır ve ayrıca bu tarz beşlikler, türküler arasında (Kaya 1999: 152; Yakıcı 2007: 193-194) da bulunmaktadır. Âşık söz konusu şiirlerde, bentlerin sonunda iki dizeyi döne döne söyleyerek orada esas önem verdiği hususa dikkat çekmek istemektedir, sanırız.

Bentlerden müteşekkil (99, 102 ve 126.) şiirlerin üçü ise dört mısranın sonuna yine dört mısralık nakarat dizesinin ilavesiyle oluşturulmuştur. Nakarat dörtlükleri ilk iki şiirde dört, diğerinde ise üç defa tekrarlanmakta ve âşığın söz konusu şiirlerde, hangi duygu ve düşüncelerin üzerinde önemle durduğunu göstermektedir. Âşık, bir (88.) şiirinde ise dört dizeye üç dizelik bir nakarat ve nakarat dizelerine eklenmiş döner ayaklı bir dize ilave etmiştir. Demek oluyor ki âşığın numaraları verilen bu dört şiiri de aslında dörtlüklerle inşa edilmiştir. Buna göre 122 şiir dörtlüklerle, 6 şiir de beşliklerle yazılmış demektir. Şiirlerin kahir ekseriyetinin dörtlüklerle yazılması, halk şiirinde nazım biriminin dörtlük ol-

³¹ Destanların koçaklama, güzelleme, ağıt ve taşlama destanlar olarak da türlere ayrılabilceği, ayrılması gerektiği konusunda bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000: 17-18; 2007: 16).

duğu yönündeki, öteden beri söylenen fikri tekrar teyit etmektedir.

Âşığın bentlerden oluşan on şiirinin bent sayısı 39'dur. Geriye kalan 118 şiirin dörtlük sayısı ise 628 olup hepsinin toplamı 667 birim yapmaktadır. Birim toplamı, şiir sayısına bölündüğünde 5,21 gibi bir rakam çıkmaktadır ki bu, şiirlerin ortalama beş dörtlük veya bentten fazla bir hacme sahip olduğunu göstermektedir. Buna göre âşığın şiirlerinin genel itibariyle hacimli olduğu söylenebilir.

Dörtlük veya bent sayısı itibariyle şiirlerin durumuna bakıldığında dokuz şiirin üç, 42 şiirin dört, 41'inin beş, 25'inin altı, yedisinin de yedi dörtlükten oluştuğu fark edilmektedir. Ayrıca 8, 10, 13, 19 ve 23 dörtlükten oluşan birer tane şiir bulunmaktadır. Dikkat edilecek olursa şiirlerin ekseriyetinin, 117'sinin hacmi, 3 ila 6 dörtlük arasında değişmektedir. Bu, bize koşma ve semai nazım şekillerinin hacmini (Dilçin 1983: 306, 334; Albayrak 2009: 159-161, 165-166) hatırlatmakta olup şiirlerin çoğunlukla koşma veya semai nazım şekliyle yazılmış olabileceği konusunda bir ipucu vermektedir. Kaldı ki ipucuna gerek kalmadan diğer nitelikleri bakımından şiirlerin büyük çoğunluğunun koşma veya semai nazım şekliyle yazılmış olduğu rahatlıkla söylenebilir.

Şekli oluşturan özellikler -şiirlerin hacmi, mısraların kümeleneşi ve hece sayıları- açısından değerlendirildiğinde Furkanî'nin şiirlerinde genel olarak üç farklı nazım şekliyle karşılaşılmaktadır. Bunlar koşma, semai ve destandır. Bu üç nazım şekli, aslında bütün âşık edebiyatı içerisinde örneğine en sık tesadüf edilenlerdir. Âşıkların genelinin en sık kullandığı nazım şekillerini belirleme noktasında bir envanter çalışması yapılsa³² bu üçünün ilk üç sırayı alacağından hiç

³² Âşık edebiyatının geneli ve âşık şiirinin temel nitelikleri hakkında daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilmek için sayısal verilerden istifade etmek büyük önem taşımaktadır. Zira sayısal veriler, pek çok afakî ya da inandırıcı bulunmayan yorumları kesin delillerle doğrulama veya tersyüz etme potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla âşık edebiyatı hakkında daha sağlıklı, ölçülebilir sonuç ve değerlendirmelerin ortaya çıkabilmesi için bu edebiyatın geneli ve pek çok hususuyla alakalı envanter çalışma-

kuşku yoktur. Birkaç âşık kitabını bu nazarla karıştırdığımızda ortaya çıkan sonuçlar, bizim için hiç de şaşırtıcı olmamış, bekleneni vermiştir. Dolayısıyla Furkanî'nin, kulandığı nazım şekilleri itibariyle âşık edebiyatı temsilcilerinin ortalamasını yansıttığı söylenebilir.

Bilindiği üzere genellikle dörtlükler halinde, on bir heceli olarak ve dörtlük sayısı üçle beş arasında değişen tarzda yazılan şiirlere koşma denilmektedir (Dilçin 1983: 305-306; Boyraz 1996: 184; Artun 2001: 92; Kaya 2007: 439; Albayrak 2009: 159). Herhangi bir metne koşma denilmesini sağlayan işte bu kriterlerin süzgecinden geçirildiğinde Furkanî'nin şiirlerinin büyük çoğunluğunun nazım şeklinin koşma olduğu söylenebilir. Bentlerden oluşan (1, 23, 62, 65, 66 ve 70.) şiirlerin bir kısmının da koşmanın bir çeşit türevi olduğu düşünülecek olursa koşmaların sayısı daha da artacak ve 128 şiir içerisinde 93'e ulaşacaktır. Bu da 72,65'lik bir orana tekabül etmektedir ki bu, şiirlerin çok ciddi bir kısmının koşma nazım şekliyle yazıldığı anlamına gelmektedir. Başka âşıklar için yapılacak bu tarz bir değerlendirmede, koşma nazım şeklinin kullanımına ilişkin buradakine benzer oranların çıkacağını düşünüyoruz ki bunun sebebi de bize göre daha ziyade koşmanın sahip olduğu hece sayısıdır. Söz konusu hecenin niçin çok tercih edildiği ise yukarıda kısmen de olsa izah edilmeye çalışılmıştı.

Furkanî'nin koşmalarının dörtlük sayısı, genellikle dörtle beş arasında değişmektedir. Fakat az da olsa 3, 6 ve 7 dörtlükten oluşan koşmalarına da rastlanmaktadır. 93 koşmanın dörtlüklerinin toplamı, 439 yapmaktadır ki bu da koşma başına 4,72 dörtlük etmektedir. Buna göre âşığın koşmaları hacim bakımından belirtilen standartın³³ içerisinde, fakat

larının yapılması gerektiği kanaatindeyiz. Günümüzün teknolojik imkânları kullanılarak bir ekip halinde, birkaç yılda yapılacak böylesi bir çalışmayla âşık edebiyatının birçok noktasının netliğe kavuşacağına ve geneli kuşatan başka çalışmalara kapı aralanacağına inanıyoruz.

³³ Koşmaların hacim bakımından standartının, 3-5 dörtlük arasında olduğu yolundaki düşüncenin sayısal verilerle doğrulanması için bkz. (Çobanoğlu 2000: 13).

üst limite yakın bir yerde durmaktadır. Bu ise âşığın şiirde, çok söylemekten kaynaklanan tekrara düşme, zaman zaman şiiriyeti kaybetme riskiyle karşı karşıya kalmış olma ihtimalini akla getirmektedir.

Kullanılma sıklığı bakımından her ne kadar koşma ile kıyas kabul etmeyecek derecede az olsa da âşık, şiirlerinde koşmadan sonra en çok destan nazım şeklini kullanmıştır. Bilindiği ve Özkul Çobanoğlu (2000: 3)'nun destanlara hasrettiği çalışmasında da belirttiği üzere âşık tarzı destanlar genellikle hecenin 11 veya 8'li ölçüsüyle hemen her konuda yazılabilmektedir. Dörtlük sayıları beşten az olmamak kaydıyla 150'ye kadar çıkabilmektedir. Destanlarda herhangi bir durum, nesne, olay veya kavram hikâye etme yoluyla anlatılmaktadır. Demek oluyor ki hacmi küçük -beşle yedi arasında dörtlüğe sahip- olan destanlar, şekil itibarıyla koşma ya da semailere benzemektedir. Bunlar, benzerlerinden ancak içerikleri ve anlatım biçimleriyle/üsluplarıyla tefrik edilebilmektedirler. Yani bazen nazım şeklini belirlemede şekli unsurlar yeterli olmamakta, onların yanı sıra içeriğine ve anlatım şekline, üslubuna da bakmak gerekmektedir.

Şekli özelliklere ve anlatım biçimine dikkat edilerek yapılan taramada, Furkanî'nin şiirleri içerisindeki 19 metnin destan nazım şekliyle kaleme alındığı tespit edilmiştir. Bunlardan 15'i (14, 15, 20, 22, 39, 47, 60, 83, 95, 96, 105, 107, 111, 116 ve 123. şiirler) hecenin 11, dördü (9, 55, 104 ve 108. şiirler) ise 8'li ölçüsüyle yazılmıştır. On bir hecelilerin sayıca üstünlüğü burada da kendini hissettirmektedir. Birinci tablodan da anlaşılacağı üzere destanların dörtlük sayısı 5 ila 23 arasında değişmektedir. Fakat 14'ünün hacmi beşle yedi dörtlük aralığında oynamaktadır ki bu da onların şekil itibarıyla semai ya da koşmayla karıştırılabileceği anlamına gelmektedir.

Destanların toplam dörtlük sayısı 157 olup destan başına ortalama 8.26 dörtlük düşmektedir ki bu da âşığın destanlarının hacim bakımından genel itibarıyla kısa olduğu sonucuna götürmektedir bizi. Bu sonuç, "*Kısalık işlenen konuların*

kısırlığından mı yoksa âşığın yaratıcılık gücünden mi ileri gelmektedir?" gibi bir soruyu karşımıza çıkarmaktadır. Sorunun cevabı nesnel ve ölçülebilir kıstaslarla tam olarak verilemeyeceği, verilmeye çalışılsa bile bünyesinde kaçınılmaz olarak göreceli düşünceler barındıracağı için, doğru ve yerinde sorular, yeni ufukların kapısını aralar fikrinden hareketle şimdilik burada sadece soruyu gündeme getirmekle yetiniyoruz.

Furkanî'nin şiirlerinde kullandığı bir diğer nazım şekli de semaidir. Semainin ise aruzlu ve heceli olmak üzere iki çeşiti bulunmaktadır. Âşık, bunlardan heceli olanı kullanmıştır. Kaynakların (Dilçin 1983: 334; Boyraz 1996: 184; Kaya 2007: 642; Albayrak 2009: 165-171) ittifakla belirttiğine göre semailer, bazı bakımlardan koşmaya benzemektedirler ve onlardan sadece mısralarının 8 heceli olması yönüyle ayrılmaktadırlar. Âşığın şiirleri içerisinde, heceli semailerin niteeliklerine uygun 15 metin bulunmaktadır (4, 6, 12, 25, 29, 31, 42, 63, 73, 76, 88, 99, 102, 103 ve 126. şiirler). Yedi heceli bir (18.) şiirini de semai grubuna katarsak bu sayı 16'ya çıkmaktadır. Âşığın semailerinin büyük bir bölümü dört dörtlükten oluşmaktadır. Toplam 71 dörtlüğe sahip olan semailerin dörtlük ortalamasının 4.43 olması da bundan ileri geliyor olsa gerektir.

Âşığın, dörtlük sonuna başka bir nakarat dörtlüğünü eklemesiyle teşkil ettiği bentler (88, 99, 102 ve 126. şiirler), ne tesadüftür ki hep semai tarzındaki şiirlerde görülmektedir. Bu durum, ifade edilmek istenenlere sekizli ölçünün kifayet etmeyip ona ilavede bulunma isteğinden mi, âşığın dinlediği nakaratlı türkü ya da ilahilerin gayr-i ihtiyari etkisinden mi, âşık tarafından önem verilen hususların tekrar edilerek üzerine vurgu yapılması ihtiyacından mı, yoksa oranları farklı da olsa bunların hepsinden birden mi kaynaklanmaktadır bilemiyoruz. Ancak nakarat dörtlükleriyle oluşturulan bentlerin, hep semai tarzındaki şiirlerde görülmesinin basit bir tesadüften ibaret olamayacağını düşünüyoruz.

3.1.2.2. Nazım Türleri

Yukarıda nazım türlerinin, şiirin konusuna ve ezgisine bakılarak tayin edildiği yolundaki ortak bir kanaatten bahsedilmişti. Kanaatin doğruluğuna genel itibariyle söylenecek bir sözümüz yoktur ancak bu kanaat, akabinde “Ezginin olmadığı ya da bilinmediği veya ezgi farklılıklarını ayırt edecek müzikal bilgiye sahip olamadığımız durumlarda bazı şiirler, türlerine nasıl ayrılacak?” gibi bir soruyu akla getirmektedir ki bu da söz konusu kanaat üzerinde, en azından ezgi konusunda biraz daha düşünülmesi gerektiğini fısıldamaktadır bizlere. ~~Halk şiirine ait bütün metinler günümüze ezgileriyle gelemediğine göre bunlardan bazılarının türünü belirlemek için ezgisinin ortaya çıkması mı beklenecek?~~ Kaldı ki “ezgilerin türleri belirlemede her meseleyi çözeceği zannedilen sihirli bir anahtar olmadığı (Çobanoğlu 2000: 36-38)” da kısmen ortaya çıkmış gibidir. Dolayısıyla ezginin olmadığı ya da bize yardım edemediği durumlarda türleri belirlemek için başka ölçütlere ihtiyacımız var demektir. Çünkü bazen, -ilgisinin de çok iyi bildiği üzere- şiirin konusu, türlere ayırmada tek başına yeterli olamamaktadır. Örneğin varsağılar, elimizde ezgileri yoksa koşma ve semailerden nasıl ayırt edileceklerdir?

Örneklerine (Dilçin 1983: 336-337) bakıldığında varsağılarda aşk, tabiat, sevgili gibi konuların işlendiği, felek ya da talihten şikâyet edildiği, bazen tabiata meydan okunduğu görülmektedir. Bu konuların aynısı koşma ve semailerde de yer yer işlendiğine göre demek ki varsağıları onlardan ayıran başka bir nitelik olmalıdır ki o nitelik bize göre âşığın konuya yaklaşım tarzı, dolayısıyla konunun ele alınış biçimidir. Konuya yaklaşım tarzı, konunun ele alınış biçimi kanaatimizce ezgiden de önce gelmekte ve dolayısıyla ezgiyi de aslında o belirlemektedir.³⁴

³⁴ Bu noktada; “Ezgi mi güfteyi belirlemekte, güfte mi ezgiyi?” diğer bir deyişle “Güfte-ezgi ilişkisinde hangisi daha belirleyicidir, baskındır?” gibi sorular akla gelmektedir. Bu dipnotun yazılmasını gerektiren cümledeki ifadelerde, güftenin daha öncelikli ve baskın olduğu yolunda bir düşüncenin benimsendiği kendini göstermektedir zaten. Böyle düşü-

Varsağılar ele aldığı konuyu yiğitçe, ne ve kim olursa olsun asla boyun eğmeyen ya da bükmeyen, mağrur ve vakur bir edayla işlemesiyle koşma ve semailerden ayrılmaktadırlar. Örneğin bir semai ya da koşmada âşık, sevgisini “*Bir tek seni sevdim, gerisi yalan*” tarzında ifade ederken aynı duygu, varsağıda “*Sevmişem ben seni, hey nazlı dilber*” biçiminde seslendirilmektedir. Birincisini söyleyen âşışın şiirinin bütününe bakıldığında, onun gözü sevgiliden başka bir şey görmemektedir. Bu âşık tipi, sevgisi karşılıksız kalması durumunda hesaba gelmeyecek acılar(!) çekmekte; sevgisinin karşılık bulması içinse bu tipin feda edemeyeceğı hiçbir şey yok gibidir. Oysa ikinci üslubu kullanan için durum hiç de böyle değildir. O, mağrurdur; aşk veya sevgili onun için olmazsa olmazlardan değildir. Sevgiliden merhamet, sevgi dilenmez. Sevgili ona karşılık verirse ne âlâ, vermezse bu, onun için dünyanın sonu değildir. Dolayısıyla sevgisini elde etmek için onun yapabilecekleri sınırlıdır, sevgili uğruna feda edebilecekleri diğere göre daha azdır. Çünkü onun yaşadığı hayat tarzı ve çevre, hem aşk ve sevgiliyi öteleyip daha başka hususların öncelenmesini zorunlu kılmakta hem de aşk ve sevgili üzerine çok fazla düşölmesini, uğruna bazı değerlerin göz ardı edilmesini doğru bulmamakta, dahası bunu kınamaktadır.

Yaşadığı ortam dolayısıyla bu şekilde davranan bir âşışın sergilediğı tutum, elbette daha ziyade koçaklamalarınki-ne benzeyen, kendine uygun bir ezgiyi de beraberinde getirecektir. Dolayısıyla türlere ayırmada ezgi de kısmen önemli bir faktördür. Ancak elimizde ezgi yoksa ya da bilinmiyorsa işlenen konular da aynı olduğuna göre türleri belirlemede kullanabileceğimiz geriye tek bir kıstas kalmaktadır, o da

nölmesinin nedeni ise müzikal yolla kurulan iletişimde mesajları içerisinde taşıması hasebiyle sözlerin ezgiye göre daha büyük önem arz etmesi ve ezgi-söz uyumunda daha ziyade sözün içeriğine ve söylenme şekline bakılmasıdır. Dolayısıyla ezgiyi belirleyen, belirlemesi gereken sözün kendisidir, onun söyleniş biçimidir. O halde ezgiden önce sözün kendisi ve kurgusu gelmekte ve ezgiyi de büyük oranda bunlar belirlemektedir.

âşığın tutumu ve bu tutumun şiirde doğurduğu havadır. Bu tutum ve hava, üslup denilen olgunun bir parçasını oluşturduğuna göre buna kısaca üslup da denilebilir.

Üslubu oluşturan faktörlerden biri de şiirlerin amaçlanan/istendik işlevleri de diyebileceğimiz *"yaratıcı veya icracının dinleyicide uyandırmak istediği duygu ve düşünceleri gerçekleştirme amacına yönelik olarak konuya karşı takındığı (övme, yerme, yerinme, öğüt verme, bilgilendirme, eğlendirme, yas tutturma) gibi geleneksel tavırlar (Çobanoğlu 2000: 13)"* biçiminde özetlenen, şiirlerdeki "anlatım tutumu" veya "eda"dır. Halk şiirinde üslubun bu faktörü, yani eda çok önemlidir çünkü türleri, hatta kimi zaman nazım şekillerini³⁵ bile belirlemede bu faktörden, şiirdeki istendik işlevlerden, edadan istifade edilmektedir. O halde ezgi yokken bazen nazım türlerine ayırmada, konu tek başına yeterli değildir, üslup da önemli bir ölçüt olarak kullanılabilir ki zaten kimi yerlerde kullanılmaktadır da.

Bu noktada nazım türlerine ayırmada kullanılacak üslupla alakalı bir hususa açıklık getirmenin yerinde olacağını düşünüyoruz. Bilindiği üzere edebiyatta üslup denilince kısaca, meramı ifade etmek için kullanılan yöntem ve araçların toplamı akla gelmektedir. Kelime seçiminden cümle kuruluşlarına, kimi kelime ya da kelime öbeklerine yüklenen anlamlardan bunlar aracılığıyla oluşturulan metaforlara, cümleler bileşkesinden oluşan paragraflardan bunların kendi aralarındaki bağa; eserdeki zaman, mekan ve kahramanların durumundan bunların birbirleriyle olan ilişkisine; açıklama, betimleme, öyküleme, tartışma, örnekleme, tanık gösterme,

³⁵ Güzelleme, taşlama, koçaklama ve ağıt gibi türlerin belirlenmesinde sözünü ettiğimiz faktörün, edanın nasıl ve ne kadar kullanıldığı malumdur. Yukarıda hacmi küçük -beşle yedi arasında dörtlüğe sahip- olan destanların şekil itibarıyla koşma ya da semailere benzediğinden bahisle bunları benzerlerinden tefrik edebilmek için bunların içerik ve anlatım biçimlerine yani üsluplarına bakmak gerektiğinden söz edilmişti. Demek oluyor ki nazım şeklini belirlemede kimi zaman şekli unsurlar yeterli olmamakta, onların yanı sıra şiirin içeriğine ve üslubuna da bakma gereği duyulmaktadır.

alıntılama, duyulardan veya sayısal verilerden yararlanma, tanımlama, karşılaştırma ve benzetme gibi adlarla anılan anlatım biçim ve düşünceyi geliştirme yollarının varlık ve miktarlarına, gerçeği ya da hayalî olanı algılama ve yansıtma biçimine, anlatılan unsurların takdim sırasına, edebî sanatların kullanılma durumuna varıncaya kadar pek çok etken üslubu oluşturmaktadır.³⁶

Bu etkenler bir yandan edebî eserin beğenilip beğenilmemesini sağlarken bir yandan da edebî eserin şeklini belirlemektedir. Nitekim nazım ve nesri tayin eden de belirli anlatım biçimlerinin yani üslup özelliklerinin bir araya gelmiş olması değil midir? İlk olarak üslup mu nazım ve nesri oluşturmuştur yoksa bunlar mı üslubu şekillendirmiştir? biçimindeki bir soruya verilecek cevapta sanırız üslup daha fazla ön plana çıkacaktır. O halde üslup, şekli dahi belirleyecek kadar geniş ve çok katmanlı bir kavramdır. Bu kavramın birinci katmanında edebî eseri meydana getirecek olanın şâir mi yoksa nasir mi olacağını belirleyen ve temelleri çok daha önceden atılmış ve artık gelenekselleşmiş, kemikleşmiş ya da kalıplaşmış olan üsluba ilişkin özellikler bulunmaktadır ki buna ortak üslup veya miras üslup da denilebilir. Pek çok şâir ya da nasir, yaptıkları okuma veya dinlemelerle edindikleri işte bu miras üslup temelinde eserlerini inşa etmekte ve kendilerini diğerlerinden ayıran şahsî üsluplarını da yine bu miras üslup üzerinde yükseltmektedirler. Dolayısıyla üslubun ikinci katmanını kişiye özgü anlatım biçimleri oluşturmaktadır.

Yukarıdan beri vurgulana geldiği üzere miras üslup, sadece nazımla nesrin oluşmasında varlığını hissettirmemektedir. O kendini, bizim bu çalışmadaki temel konumuz olan nazım vadisinde, halk şiiri sahasında da göstermektedir. Kullanılan nazım şekilleri, yukarıda Özkul Çobanoğlu (2000: 13)'ndan alıntılanan, "*anlatım tutumu*" veya "*eda*" da denilen

³⁶ Ahmet Çoban'ın "*dalgıcı -yani okuru- dibe çeken esrar, dipteki balığı yüze çıkaran ışık ve oksijen*" şeklinde nitelendirdiği üslup konusunda bilgi için bkz. (Aktaş 2002: 38-52; Çoban 2004: 13-36).

"övmе, yеrmе, yerinmе, öğüt vermе, bilgilendirme, eğlendirme, yas tutturma" biçimindeki geleneksel anlatım tarzları³⁷ da miras üslup kapsamına girmektedir. Dolayısıyla nazım şeklini ve türlerini belirlemede kullanılacak olan üslup kişiye özgü olan değil, işte bu miras üsluptur.

Miras üslup metnin omurgasını teşkil ettiğine, ezgi de bu omurgayla uyum içerisinde şekillenmek zorunda olduğuna göre demek ki ezginin tür konusunda bize sunacağı verileri ondan önce ve hatta o olmadan da sözünü ettiğimiz miras üsluptan alabiliriz. Furkanî'nin şiirlerinin ezgisi olmadığına ya da buna ilişkin elimizde veriler bulunmadığına göre onun kullandığı nazım türlerini belirlemede muhtevadan ve miras üsluptan hareket edilecek demektir.

Bilindiği üzere halk şiiri alanında muhtevaya göre yapılan değerlendirmeler neticesinde güzelleme, taşlama, koçaklama, ağıt, varsağı, ilahi, nutuk, devriye, şathıyye, düvazınam gibi muhtelif tür adları belirlenmiş ve bunlar alanla ilgili birçok çalışma ve kaynakta öteden beri tekrar edile gelmiştir. Tekrar edile gelmesi, bu tür ayrımının doğru yapıldığı ve dolayısıyla da genel kabul gördüğü anlamına gelmektedir ki biz de aynı kanaati taşıyoruz. Ancak zaman içerisinde yaptığımız halk şiiri okumaları sırasında karşılaştığımız yabana atılamayacak miktardaki örnekleri, anılan türlerden hiçbirinin içerisine dâhil edemeyince halk şiirinde bunlardan başka türlerin de olması gerektiği düşüncesi hâsıl olmuştur. Diğer taraftan yukarıda adı geçen türlerden son beşinin dinî-tasavvufî sahaya ait olduğu, varsağının ötekilerden konu bakımından değil, yukarıda anlatıldığı üzere daha ziyade üslup açısından ayrıldığı dikkate alınırsa bütün anonim halk şiiri ve âşık edebiyatı boyunca güzelleme, taşlama, koçaklama ve ağıt dedirtecek şekilde toplam dört ana

³⁷ Burada sözü edilen geleneksel anlatım tarz/tutum/larının âşık tarzı destanlardaki durumları için bkz. (Çobanoğlu 2000: 90-108).

Ayrıca Furkanî'nin şiirlerinin adı geçen anlatım tutumları ve bunlara yeni eklenen maddeler açısından incelenmesi için aşağıda yer alan "Anlatım Tutumu" adlı başlığın altına bakılabilir.

konunun işlendiği, işlenmekte olduğu gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır. Oysa halk “*şiiirinde konu sınırsızdır* [ve bu şiirin yaratıcıları,] *şiiirleştirilmeye değer bul[dukları]* (Çobanoğlu 2000: 13)” her türlü konuyu ele alabilmektedirler (Kaya 2007: 103). Yani şiirde sadece bir kişi, nesne veya olguyu överek anlatma; herhangi bir kişi, topluluk ya da durumun çarpıklıklarını yerme; yiğit ve yiğitlikleri dile getirme; bir obje veya kişinin kaybından doğan acıyı seslendirme gibi bir konu sınırlaması yoktur. O halde muhtevaya göre yapılan tür sınıflandırmasına, mevcut örnekler bakarak yeni başlıklar ekleme gerekliliği kendiliğinden ortaya çıkmaktadır.

Bu gerekliliği daha önceden fark edenler “*öğütleme, yalanlama, sicilleme, alkışlama, kargışlama, salavatlama* (Artun 2001: 100; 2004: 67)”, “*dertlenme-yakınma, denkleme, öyküleme* (Kaya 2007: 104)” gibi yeni tür adları ortaya koymuşlardır. Ancak bunlardan sicillemenin örneklerine bakıldığında onun bir nazım türü değil, çok az kullanılan bir nazım şekli olduğu anlaşılmaktadır. Zira onu diğerlerinden ayıran konusu değil, en az on dizeden oluşan bentler halinde yazılması ve bentlerdeki tüm dizelerin aynı kafiye olmasıdır, yani sahip olduğu şekli özelliklerdir (bkz. Kaya 2007: 661-665). Denkleme denilen şiirler ise içerisinde “*iki farklı nesne veya kavramı karşılaştırma*”ları (Kaya 2007: 215-216) ve bunlar arasında bir koşutluk kurmaları hasebiyle tebarüz etmektedirler. Fakat bunlar, muhteva itibariyle aslında başka türlerin içerisine girebilecek tarzdadır. Dolayısıyla yeni türler olarak önerilenlerden bu ikisinin nazım türü olarak değerlendirilmesinin uygun olamayacağını, diğer yedisinin ise haklı gerekçelerle ortaya konulmuş, doğru tür adlandırmaları olduğunu düşünüyoruz. Zira bu adlandırmalar, yaptığımız okumalar sırasında karşılaştığımız ve fakat bilinen türlerden herhangi birinin içerisine dâhil edemediğimiz şiirlerden bazılarına, hem muhteva hem de anlatım tutumları açısından ihtiyaç duydukları çatıyı sağlamaktadır.

Yapmış olduğumuz çalışmalar sırasında karşımıza çıkan kimi şiirlerin, gerek konuları ve gerekse anlatım tutumları itibariyle ortaya konulan bu yeni türlerin de dışında kalması,

halk şiirinde daha başka tür adlarına ihtiyaç hissettirmiştir. Bu ihtiyaç dolayısıyla yapılan değerlendirmeler ışığında mevcut nazım türleri listesine *bilgileme*, *dertleme*, *karşılama*, *şikâyetlenme* ve *uğurlama* adlarını verdiğimiz beş yeni adın daha eklenebileceği kanaati hâsıl olmuştur bizde.

Buna göre halk şiirinde nazım türü denildiğinde sadece ilahî/nefes, nutuk, devriye, şathıyye, düvazımam, hikmet gibi dinî-tasavvufî edebiyat alanındakiler ve âşık edebiyatı sahasında öteden beri tekrarlı gelen güzelleme, taşlama, koçaklama ve ağıt akla gelmemelidir. Çünkü halk şiiri, özellikle de âşık edebiyatı adı geçen dört türün içerisine hapsedilemeyecek kadar konu ve anlatım tutumu zenginliğine, çeşitliliğine sahiptir. Yapılan araştırmalar, konu ve anlatım tutumu bakımından âşık edebiyatına biçilen dört kollu gömleğin artık ona dar geldiğini çoktan ilan etmiş durumdadır. Bu sebeple onun için yeni elbiseler biçmek elzem olmuştur. İşte bu elzem durum, bilinenlere on iki yeni tür adı daha eklenmesini ve âşık edebiyatında kullanılan nazım türleri sayısının on yediye çıkarılmasını sağlamıştır.

Hem bilinen nazım türlerinin nitelikleriyle ilgili hafızamızı tazelemek hem de ilk defa ortaya konulanlarla nelerin kastedildiğine bakmak adına âşık edebiyatında olması gerektiği düşünülen on yedi nazım türünü şu şekilde sıralayabiliriz. Sıralamadan önce bu nazım türlerinin sadece koşma-ya özgü değil, destan, semaî, divan gibi nazım şekillerine de ait olduğunu bir kez daha hatırlatmak isteriz:

1. Ağıt: Herhangi bir kişi ya da varlığın geçici olarak veya tamamen kaybedilmesi neticesinde oluşan acıları dile getiren şiirlerdir. Tanımdan da anlaşılacağı üzere ağıtlar, sadece kişinin ölümü üzerine söylenmiş manzumeler değildir. Onlar aynı zamanda savaş, sel, deprem, yangın, kaza veya hastalık neticesinde, gurbete gitme sonucunda tamamen veya belirli bir süreliğine yitirilen kişi ya da kişilerin, çok değer verilen eşyaların doğurduğu acıları da yansıtmaktadırlar (bkz. Bali 1997; Gökem 2001).

2. Alkışlama: Herhangi bir kişi, kavram ya da nesnenin iyiliğinin istendiği, dilendiği şiirlerdir. Diğer bir deyişle kişi, kavram veya nesnenin hayrı için yapılan manzum dualardır (Artun 2001: 100, 150-155; Kaya 2007: 261-271). Söz konusu dualar, tabîî ki her şeyin olmasını sağladığına inanılan yüce güce yöneliktir.

3. Bilgileme: Herhangi bir konuda bilgilendirmeyi amaçlayan, duygu yönü zayıf şiirlerdir. Benzer şiirlere Batı'da didaktik, Osmanlı'da ise talimî şiir denilmektedir. Kaynaklar, didaktik ve talimî şiirlerin içerisine nasihat/öğüt barındıranları da dahil etmektedirler (Dilçin 1983: 397-400; Çetin 2006: 34-36). Fakat bize göre onların ayrı bir grup oluşturması gerekmektedir. Zira bilgileme adı verilen şiirlerde yaratıcısı, ele alınan konuyla ilgili bilgileri mümkün olduğu kadar taraf tutmadan ya da tarafgirliğini açıkça hissettirmeden vermeye çalışmaktadır. Diğerlerinde ise ortaya konulan hususlardan bir tarafa bariz bir şekilde temayül ve yönlendirme vardır ki bunlara, aşağıda da açıklanacağı üzere, öğütleme denilmektedir. Ayrıca bilgileme adını verdiğimiz türde, konunun her boyutu elverdiği ölçüde dillendirilmeye çalışılırken öğütlemelerde çoğu zaman konunun sadece bir tarafı üzerinde durulmakta ve okuyucu o tarafa doğru yönlendirilmektedir.

4. Dertleme: Âşığın başkasına ait dert ve sıkıntıları anlattığı şiirlerdir. Bu şiirlerde âşık ya da şâir, üçüncü şahıs ya da şahısların dertlerine tercüman olmakta ve onların durumunu ortaya koyarak dinleyici veya okuyucuları onlara acındırmaya çalışmaktadır. Burada dertlerin sebep veya kaynağından çok, onların doğurduğu acılar, sonuçlar üzerinde durulmaktadır.

5. Dertlenme: Âşığın bizzat kendisinin çekmiş olduğu dert ve sıkıntıları anlatan şiirlerdir (Kaya 2007: 104). Bu şiirlerde çekilen dert ve sıkıntılardan hareketle bir yakınma, şikâyet etme, bazen de bir acındırma söz konusudur. Bu tür şiirlerde de dertlerin sebep veya kaynağından ziyade onların doğurduğu acı sonuçlar üzerinde durulmaktadır.

6. Güzelleme: Herhangi bir kişi, nesne, kavram ya da yerin güzelliklerini, kısaca güzelliği anlatan, metheden şiirlerdir. Buna göre güzelleme denildiğinde sadece sevgilinin güzelliklerinin anlatıldığı şiirler akla gelmemelidir. Çünkü pek çok varlık ya da mefhumla ilgili güzelleme yazılabilir, nitekim yazılmıştır da. Fakat bunlar içerisinde en büyük yekûnu, sevgiliyle alakalı olanlar tutmaktadır (Artun 2001: 99; Kaya 2007: 357).

7. Kargışlama: Kötülüğü dokunan herhangi bir kişi, kavram ya da nesnenin kötülüğünün istendiği, dilendiği şiirlerdir. Başka bir deyişle kişi, kavram veya nesnenin kötülüğü için yapılan manzum beddualardır (Artun 2001: 100, 150-155; Kaya 2001; 2007: 146-149). Bunlara beddua veya intizar şiirleri de denilmektedir.

8. Karşılama: Bu tür, genellikle âşık fasıllarının başında bulunur ve merhabalaşma, hoşla(ş)ma adlarıyla da bilinir. Âşıklar, misafiri konumundaki dinleyiciye bu türle "hoş geldiniz" dediği, yani bir anlamda onu ilk olarak bununla karşıladığı için karşılama adının bu türe daha uygun olacağını düşünüyoruz. Bunlarda çoğunlukla âşıkla dinleyiciyi buluşturan zaman, mekan ve şartlar hakkında bilgiler verilir; o ortamda bulunan kişi ya da kişilere, bunlardan sosyal statüsü daha yüksek olan bazılarının isimleri özellikle zikredilerek övgüler veya bazı öğütler, kimi durum tespitleri eşliğinde "hoş geldiniz" denir. Bu şiirlerin ayak dizesinde genellikle "hoş geldiniz", "safa geldiniz", "merhaba" gibi redifler bulunmaktadır (bkz. Artun 2001: 190; Kaya 2007: 82-83).

9. Koçaklama/Yiğitleme: Yiğitliğin, kahramanlığın özellik ve güzelliklerinden, erdemlerinden bahseden şiirlerdir. Bu tür şiirlerde genellikle inanılan ve toplum tarafından da olumlanan/onaylanan değerler uğruna yapılan mertçe mücadele ve kavgalardan söz edilir (bkz. Dilçin 1983: 341; Artun 2001: 99, 146-149; Kaya 2007: 435-436). Destan ve destanlar devrindeki mücadele anlayışının âşık edebiyatındaki

bakiyesi olan koçaklamalar mertçe, yiğitçe bir coşkuya sahiptirler.

10. Öğütleme: Herhangi bir konuda "ders vermek, doğruyu göstermek amacıyla söylenen (Artun 2001: 100)" şiirlerdir. "Bu tür şiirlerde uyarma, [bir] deneyimi aktarma, olabilecek olumsuzlukları önceden göstererek engellemeye çalışma, istegi" söz konusudur (bkz. Artun 2001: 140-146). Diğer bir deyişle öğütlemeler, muhatabı belirli davranış kalıplarını sergilemeye sevk etme düşüncesinin tezahürleri ile -ki buna kısaca nasihat/öğüt denilmektedir- doludur. Öğütlemelerde de bilgilemelerdeki kadar yoğun olmasa da bir bilgi aktarımı söz konusudur. Ancak bu aktarım, âşık ya da şâirin dünya görüşü doğrultusunda bir ağırlığa ve olumlamaya sahiptir daha ziyade. Başka bir deyişle genel olarak bilgilemelerde nesnellik, öğütlemelerde ise öznellik ön plandadır. Ayrıca bunlardan birincisinde bir bilim adamı üslubu, diğesinde ise vaiz edası hâkimdir.

11. Öyküleme: Bir olay ya da durumu belirli bir düzen içerisinde hikâye eden şiirlerdir. Bu yönüyle destanlara benzetilmektedirler. Fakat ele aldığı konuyu daha ayrıntılı bir şekilde ve kronolojik olarak anlatmalarıyla onlardan ayrılmaktadırlar (bkz. Kaya 2007: 609-610). Öykülemelerde yaşananlar, oluş sırasına göre ve oldukça ayrıntılı bir biçimde nakledilmektedir. Yani destandan daha ziyade kurguları yönüyle ayrılmaktadırlar.

12. Salavatlama: Güreşen kimselerin, er meydanının ve güreşlerin övüldüğü, dualandığı şiirlerdir (Artun 2001: 100, 157-161). Özellikle güreşler öncesinde ve esnasında, güreş ve güreşçiler hakkında tanıtım, övgü, dua ve nasihat karışımı söylenen manzumelerdir. Yağlı ve karakucak güreşlerindeki kadar sistematik olmasa da Batı Anadolu'daki deve güreşlerinde de bu tarz salavatlamalara rastlanmaktadır. Ancak onlar daha ziyade mani tarzındadır.

13. Şikayetlenme: Âşığı şu ya da bu şekilde rahatsız eden, onun duygularını inciten, düşüncelerine ters gelen ki-

şi, konu veya durumların şikâyet edildiği şiirlerdir. Dertleme ve dertlenme adı verilen türlerle birbirlerine karıştırılma ihtimali yüksek bir türdür. Fakat iki bakımdan onlardan ayrılmaktadırlar. Diğerlerinde daha ziyade âşığın çektiği sıkıntı ve ıstıraplardan bahsedilir, bunların sebep veya kaynakları üzerinde çok fazla durulmazken şikâyetlenme türünde daha ziyade âşık ya da şâiri rahatsız edenler söz konusu edilir. Yani şikâyetlenmeler, rahatsızlık veren sebep veya kaynaklar üzerinde yoğunlaşırken dertleme ve dertlenmeler, rahatsızlığın derece ve sonuçlarına odaklanır. Diğer taraftan dertleme ve dertlenmeler daha ziyade bireysel konulardan bahsederken şikâyetlenmeler genellikle toplumsal sorunlardan söz etmektedir.

14. Taşlama: Herhangi bir kişi, kurum ya da toplumun yanlışlarını, aksayan yönlerini, gülünç taraflarını alaycı bir dille eleştiren şiirlerdir. Buna göre içerisinde eğer alay barındırmıyorsa bir şiir, birtakım şeyleri eleştirmiş olsa bile taşlama değildir. Dolayısıyla taşlamaların olmazsa olmazı, alay ve eleştiriye bir arada bulunduruyor olmasıdır. Alay ise hiciv/yergi, mizah, hezl, ironi, nükte gibi unsurlardan en az bir veya birkaçını bünyesinde bulunduran bir olgudur (bkz. Artun 2001: 99-100, 155-157; Çıblak 2008: 3-7). O halde taşlama, toplumdaki herhangi bir yanlışlık veya eksikliği yergi, mizah veya ironi zarfıyla eleştiren şiirlerdir. Söz konusu zarflardan herhangi birini kullanmayan eleştiri şiirlerine ise başka bir ad bulmak icap etmektedir ki işte bu tarz şiirlerin bir kısmına yukarıda da anlatıldığı üzere şikâyetlenme denilmiştir.

15. Uğurlama: Uğurlamalar, genellikle âşık fasıllarının sonunda yer alır ve âşık ya da âşıklar tarafından izleyici/dinleyicilerle vedalaşmayı sağlar. Bu şiirlerde daha ziyade izleyici/dinleyiciler taltif edilir, kusurlardan ötürü af dlenir ve tekrar buluşma isteği dile getirilir. Bu tür şiirlerin ayak dizesinde ekseriyetle "güle güle", hoşça kalın", "elveda" gibi rediflere yer verilir (Kaya 2007: 91-92).

16. Varsağı: Ele aldığı konuları yiğitçe bir eda ile işleyen şiir türüdür. Bugün artık varsağıkların sadece Anadolu'nun güneyinde, Toros dağları boyunca uzanan şeritte kullanılmadığı, Azerbaycan ve Türkmenistan sahasında da var olduğu ortaya çıkmıştır (Oğuz 2001: 33-42). Konu itibariyle bunların, koşma ve semailerden pek farkı yoktur. İncelenen örneklerden anlaşıldığı kadarıyla varsağıklar, koçaklamaları dile getiren âşıkların bakış açısına ve üslubuna sahiptirler. Yalnız onlardan, işledikleri konular itibariyle ayrılmaktadırlar. Dolayısıyla varsağılara, koçakların yiğitlik, kahramanlık haricindeki duygu ve düşüncelerini dile getirdiği şiirler nazarıyla bakılabilir. Varsağıklar duygudan ziyade aklın, bireysel olanlardan ziyade toplumsal olanın, aşktan ziyade gurun daha fazla önemsenip öncelendiği bir çevrenin şiiri gibidirler. Bu sebeple olsa gerek ki bu tür şiirlere mağrur ve vakur bir eda hâkimdir.

17. Yalanlama: İnanılmayacak durumlardan, gerçekleşmesi mümkün olmayan husus veya konulardan bahseden şiirlerdir. Örneğine pek sık rastlanmayan bu şiirlerin en önemli özelliği, mübalağaya gulûv derecesinde yer verilmiş olmasıdır. Âşığın yaratıcılık gücünü sergilemeye yarayan bu şiirler, esasında dinleyenleri eğlendirme işlevi görmektedir. Fakat kimi âşıkların nezdinde bunlar, mecaz veya semboller aracılığıyla aslında gerçeği anlatmaktadırlar (Artun 2001: 100, 132; Kaya 2007: 88-89, 774-775).

Furkanî'nin şiirleri, nazım türleriyle alakalı olarak yukarıda verilen bilgiler çerçevesinde değerlendirildiğinde bunların on üç ayrı nazım türüne ilişkin örnekler sunduğu anlaşılmaktadır. Birinci tablodaki verilere göre Furkanî'nin şiirlerinde karşımıza çıkan nazım türleri ve bunların kullanılma sıklıkları şu şekildedir:

dertlenme 33 kez	taşlama 8 kez	dertleme 3 kez
güzelleme 24 kez	ağıt 5 kez	ilahi 2 kez
öğütlenme 23 kez	bilgileme 5 kez	kargışlama 1 kez
şikayetlenme 18 kez	koçaklama 4 kez	karşılama 1 kez
		uğurlama 1 kez

Görüldüğü üzere kullanılma sıklığı bakımından bu türlerin büyük çoğunluğunu, tüm şiirlerin % 76,56'sını, dertlenme, güzelleme, öğütme ve şikâyetlenme şiirleri oluşturmaktadır. Başka âşık veya halk şâirleri için yapılacak bu tarz bir değerlendirmede de benzer oranlarla karşılaşılacağını tahmin ediyoruz. Bu durum, âşık/lar/ın kalemını daha ziyade dertlerini dile getirmek, bazı konulardaki öğütlerini sıralamak, kimi şahıs, durum veya hususlar hakkındaki şikâyetlerini ifade etmek ve bazı güzellikleri dillendirmek amacıyla kullandığı anlamına gelmektedir. Diğer bir deyişle yukarıdaki tabloya bakarak âşığın kalemını, büyük oranda yaşanan dert ve sıkıntıların, söz konusu dert ve sıkıntıların yaşanmasını sağlayan etkenlerin, idealindeki toplum ve hayat tarzı özleminin ve nihayet güzellik karşısındaki tutumunun harekete geçirdiği söylenebilir.

Bilindiği üzere edebî metinlerin -özellikle de epik ve dramatik karakterde olanların- büyük çoğunluğunun temelinde çatışma unsuru bulunmaktadır (Aktaş 2002: 125). Başka bir deyişle edebî metinlerin ekseriyeti varlığını, yaratıcısının beninde yaşanan çatışmaya borçludur. Sözü edilen çatışma iyi-kötü, güzel-çirkin, doğru-yanlış, erdem-erdemsizlik çatışmasından, olması gerekenlerle / arzulananlarla hayatta var olanlar arasındaki çatışmaya, yani hayal-hakikat çatışmasına kadar çok geniş bir yelpazeye sahiptir. Bu geniş yelpazenin muhtelif tonlardaki tezahürlerine, edebî metinler cümlesinden olan şiir vadisinde de sıkça rastlandığı malumdur. Amacımız burada malumu ilam etmek değil, üzerine bina edeceğimiz hususların daha iyi anlaşılabilmesi için malumun zihinde öne çıkarılmasını sağlamaktır.

Furkanî'nin şiirlerine, işte bu öne çıkarmaya çalıştığımız husus açısından bakıldığında onların kahir ekseriyetinin temelinde de çatışma olgusunun var olduğu görülmektedir. Çatışma güzelleme, bilgileme, ilahi, karşılama ve uğurlama türü dışındaki tüm şiirlerinin kökeninde varlığını açıkça hissettirmektedir. Buna göre şiirlerin % 74'lük bir kısmının, âşığın kendi değerleriyle sosyal çevrenin değerlerinin, kimi tiplerin, uygulamaların çatışması neticesinde doğmuş olduğu

söylenebilir. Âşığın beni ile var olanlar, yaşananlar arasında baş gösteren uyumsuzluk/çatışma onun bazen dert yanmasını, bazen şikâyet etmesini, şikâyetine kimi zaman hicvi de katarak yergiye geçmesini, çaresizliğin/çözumsuzlüğün başladığı durumlarda bazen bedduaya sığınmasını, kimi zaman da kendini tutamayarak ağlamasını, gücünün yeteceğine kanaat getirdiği anlarda yiğitçe karşı koymasını, bazen de nasihat çekme ihtiyacını hissetmesini sağlamış ve böylece sergilenen bu farklı tutumlara paralel olarak sırasıyla dertle/n/me, şikâyetlenme, taşlama, kargışlama, ağıt, koçaklama, öğütme gibi muhtelif nazım türleri ortaya çıkmıştır. O halde denilebilir ki çatışma/uyumsuzluk, yalnızca şiirlerin varlık sebebi değil, aynı zamanda onların türlere ayrılmasını sağlayıcı önemli bir faktördür de. Zira yukarıda adı geçen türleri, onların aynı zamanda varlık sebebi de olan çatışmanın boyutları, biçimi, neye ya da kime karşı yapıldığı, daha ziyade hangi cephede yoğunlaştığı ve çatışmada en fazla hangi araç ve yöntemlerin kullanıldığı gibi hususlar belirlemektedir.

Gerçek ve/veya sosyal hayat düzleminde zaman zaman kendini gösteren çatışmanın nasıl ki doğrudan veya dolaylı, açık veya örtülü, vasıtalı veya vasitasız, aktif veya pasif biçimleri, konusuna veya şiddetine göre farklı tipleri varsa şiir vadisinde görülen çatışmaların da öyle biçim/tip/leri vardır. Bir anlamda şiirin muhtevasında boy gösteren çatışmalar, gerçek ve sosyal hayattakilerin etik ve estetik değerler imbiğinden geçirilmiş, söz formuna büründürülmüş izdüşümleri gibidir.

İnsan gerçek hayatta, kendisine acı veya sıkıntı verenlerle, arzu ve hedeflerine ulaşmasını engelleyenlerle alenî ya da örtülü, doğrudan veya dolaylı, vasıtalı yahut vasitasız olarak, meşru ya da gayrimeşru bir biçimde mücadele eder. Mücadelenin şekli, yoğunluğu, araçları ve süresi mücadelenin ne veya kim için yapıldığına olduğu kadar mücadele edilen gücün büyüklüğüne de bağlıdır. İnsana acı veya sıkıntı veren, arzularının önüne engel koyan güçler eğer güç yetirilebilecek cinstense onun karşısına hiç çekinmeden doğ-

rudan, mertçe çıkılır; değilse ya mücadelede birtakım araçların yardımına başvurulur ya birileri yardıma çağrılır ya mücadelenin yönü değiştirilir, esas güç yerine onun vasıtalarıyla uğraşılır ya da güç karşısında yaşanan çaresizliğin derecesine göre pasif direnişe geçilir; çeşitli mahfillerde yaşanan olumsuzluklar dile getirilerek hem yeniden mücadele için uygun şartların oluşması beklenir hem de mücadeleyi kaybetmenin verdiği yük paylaşarak hafifletilmeye çalışılır veya teslimiyetçi bir halete bürünülür. Ancak bu teslimiyet halinde bile bir memnuniyetsizlik, zorundalık ve elden gelse durumu tersine çevirme düşüncesi söz konusudur. Mücadele edilen gücün büyüklüğü ve aşılamazlığıyla doğru orantılı olarak kimi zaman mücadele dipten yürütülür, bazen de meşru olmayan yollara sapılabilir.

Burada sözü edilen mücadele yöntemlerinden hangisinin tercih edileceği, mücadele eden ve edilenin güç, karakter ve yapısına bağlıdır. Dolayısıyla aynı meselede bile insanların mücadele biçimi farklılık arz edebilir. Dahası aynı kişinin aynı konudaki mücadele tarzı, zamanın ve şartların değişmesiyle de farklılaşabilir.

İşte yukarıda kısaca vermeye çalıştığımız mücadele biçimleri, etik ve estetik değerler süzgecinden geçirilmiş bir vaziyette, söz kılıfında şiire de taşınmaktadır. Üstelik sadece taşınmakla da kalmamakta bize göre halk şiiri vadisinde bazı türlerin oluşmasını da bu mücadele biçimleri sağlamaktadır. Bu bağlamda açıkça ve mertçe mücadele biçiminin, halk şiirinde koçaklama tarzını, herhangi bir vasitanın yardımıyla yapılan mücadelenin taşlamayı, birilerinin yardıma çağrıldığı mücadelenin de öğütlemeyi ortaya çıkardığı söylenebilir. Çünkü taşlamada âşık/şâire acı veya sıkıntı yaşatan ya da onun emeline ulaşmasına engel olan güçlerle hiciv vasıtasıyla mücadele edilmeye çalışılmaktadır. Öğütlemelerde ise istenmeyen durumların yaşanmaması, özlenen tabloların ortaya çıkması için içerisinde yaşanan toplumun bireylerine yol gösterilmekte ve bir anlamda onların ortak tavırlar sergileyerek bir sinerji oluşturması ve bu sinerjiyle olumsuzlukla-

rı düzeltmesi umulmaktadır, ki bu da ilgili herkesten yardım talebi anlamına gelmektedir.

Öğütlemelerdekiler kadar çok belirgin ve doğrudan olmasa da yardım talebi aslında dertleme, dertlenme ve şikâyetlenme gibi türlerde de kendini göstermektedir. Fakat bunlardaki talep açıkça istemekten ziyade ummak biçimindedir, yardımın ne şekil veya hangi miktarda olması gerektiği tam olarak belirtilmeyip muhatabın anlayış ve gücüne bırakılmaktadır. Bu ise pasif direnişe geçilmesi, tekrar mücadele edebilmek için fırsat, imkân ve yardımın kollanması, bekleyiş sırasında da mücadeleyi kaybetmenin verdiği yükün paylaşılarak hafifletilmeye çalışılması demektir. Dertleme ve dertlenmede neyle mücadele edildiği ve edileceği tam olarak gösterilmezken, şikâyetlenmede hedef ya da hedefler açıkça belirtilmektedir. Bu üç türle şâir, bir anlamda muhataplarına; *"Şu şu husus, durum ya da kişiler dolayısıyla mustaribim. İstirabımı dindirmek, dahası mutluluğu yakalayabilmek için elimden -şimdilik- bir şey gelmiyor. Keşke imkânım, fırsatım olsaydı. Bunun için bir çıkar yol var mı, siz söyleyin."* demek istemektedir.

Değer verilen şeylerin -göreceli de olsa- kesin olarak yitirildiği, dolayısıyla acının katmerlendiği durumlarda, yitmeye sebep olan varlığa bağlı olarak iki farklı mücadele biçimi baş gösterir: Ya teslimiyetçi bir halete bürünülür ya da müsebbibe beddualar yağdırılır. Ancak söz konusu teslimiyet hali görünüştedir. Zira bu teslimiyette bir zorundalık, dolayısıyla da bir memnuniyetsizlik söz konusudur. Elden gelse durum, hemen tersine çevrilecektir, ama nafile. İşte böylesi bir mücadele, ağıt türünü doğurmaktadır.

Müsebbibe bedduaların yağdırıldığı durumlarda ise insanı üzen kayıpların yaşanmasını, başka bir deyişle insanın gadre uğramasını sağlayan kişi, nesne veya olgulara karşı verilen bir mücadele söz konusudur. Fakat bu mücadelede kişiyi üzen sebep ya da sebeplere karşı ya güç yetirilemediği veya kişinin insanî değerlerine ters düştüğü için, insanı teskin etmeye yönelik herhangi bir şey yapılamamaktadır. İşte

bu durumda beddua silahına yapışılmakta ve şiir vadisinde kargışlama türü ortaya çıkmaktadır.

Bütün bunlardan sonra nazım türlerini;

1. güzellik algısının,
2. çatışma olgusunun

ortaya çıkardığı türler biçiminde ikiye ayırabiliriz. Güzellik algısı alkışlama, bilgileme, güzelleme, ilahi, karşılama, öyküleme, salavatlama ve uğurlama adı verilen türleri ortaya çıkarırken çatışma olgusu da ağıt, dertleme, dertlenme, kargışlama, koçaklama, öğütme, şikâyetlenme, taşlama ve varsağı türlerinin doğmasını sağlamıştır.

Furkanî'nin şiirlerine işte bu açıdan bakıldığında onun şiirlerinin ekseriyetinin, dörtte üçünün, çatışma olgusu tarafından üretildiği anlaşılmaktadır. Âşığın 128 şiirinden 95'i çatışma olgusunun, 33'ü de güzellik algısının eseridir. Buna göre âşığın yaratıcılığının genellikle çatışma olgusu tarafından tetiklendiği ve âşığın hayatındaki birçok şeyin istediği gibi gitmediği söylenebilir. Yaratıcılığının daha ziyade çatışma olgusu, istediği gibi gitmeyen hususlar tarafından tetiklenmesi konusunda âşık, çok da yalnız değildir. Çünkü özellikle âşık edebiyatındaki genel hava da bu yöndedir. Bu da ekseriyetle var olan güzellikler yerine, olumsuzluklara, bizi üzen hususlara daha fazla odaklandığımız anlamına gelmektedir.

Birinci tablodan da açıkça görüleceği üzere güzellik algısının Furkanî'ye ürettirdiği şiirlerin 24'ü güzelleme, beşi (32, 52, 76, 83 ve 102.) bilgileme, ikisi (18 ve 25.) ilahi, birer tanesi de (104.) karşılama ve (108.) uğurlama türündedir. Güzelleme türündeki şiirlerin büyük çoğunluğu da sanılanın aksine sevgiliyle değil, yurt (53, 57, 78, 95, 105 ve 127.), Allah-peygamber (33, 44, 75, 82, 87, 122 ve 126.), meslek (16 ve 17.), tabiat (31 ve 72.), bayrak (70.), kişi (124.), anne-baba (79.) ve kutsal topraklar (73, 74 ve 117.) gibi mefhumlarla alakalıdır. Buradan hareketle Furkanî'nin dinî ve millî kimliğini ön plana çıkaran bir âşık olduğu sonucuna ulaşabiliriz. Özellikle dinî kimliği baskın olan bir âşık olduğu bilgisine ulaşma-

mızı yalnızca bu veriler sağlamamaktadır. Bilgileme türündeki ilk dört şiiri ve iki ilahisi de bu konuda bizi desteklemektedir.

Yine aynı tablodan anlaşılabacağı üzere çatışma olgusunun doğurduğu şiirlerden 33'ü dertlenme, 23'ü öğütlenme, 18'i şikâyetlenme, sekizi taşlama, beşi ağıt, dördü koçaklama, üçü dertlenme, bir tanesi de kargışlama türündedir. Bu türlerin oluşmasını sağlayan mücadele biçimlerine bir göz attığımızda pasif direnişin ağırlıkta olduğu fark edilmektedir. Çünkü dertlenme, dertlenme ve şikâyetlenme türleri, yukarıda da anlatılmaya çalışıldığı gibi pasif direnişin şiirdeki tezahürleri idi ve bunların üçünün toplamı 54 yapmaktadır. Buna göre âşığın, şiir düzleminde hayatla yürüttüğü mücadelenin yarıdan fazlası pasif direniş biçimindedir ki bu da âşığın hayat karşısındaki duruşunun genellikle ezik, yenilmiş ve çaresiz bir vaziyette olduğunu yani kısacası kendisini "garip" hissettiğini göstermektedir. Onun "Elden bir şey gelmez, alın yazımız (5/2, ayrıca bkz. 22/2)." dizesinde ifadesini bulan çaresizlik hali ile 34 farklı yerde mahlasının veya adının önünde "garip" sıfatını kullanması ve iki yerde de kendisini açıkça "garip" olarak nitelemesi de bu düşüncemizi teyit etmektedir.

Öğütlenme, taşlama ve koçaklama türündeki şiirleri ise âşığın hayat mücadelesinde sadece pasif direnişi kullanmadığını, zaman zaman açık mücadeleye de girebildiğini ilan etmektedir. Adı geçen türdeki şiirlerin miktarına -35- bakılacak olursa âşık, mücadelesinin üçte birden fazlasını açık biçimde yürütmektedir. Âşık, arzulanan durumlara kavuşabilmek için top yekûn mücadele etmek gerektiğini idrak etmiş olmalı ki söz konusu mücadelenin büyük bir kısmı için -23 şiirde- toplumun bireylerini yardıma çağırmaktadır. Yani onlara nerede, ne zaman, nasıl davranılması gerektiği konusunda bilgi/öğüt/ler vermektedir. Âşık, açıktan mücadelenin sekizini hiciv/ironi perdesi altında yani taşlamayla yürütürken dördünü de doğrudan yüreği, bileği ve bilgisiyle yani koçaklamayla gerçekleştirmektedir.

Dertlenme türünde kendini gösteren pasif direnişin az bir kısmı aşk (3, 7 ve 66.) ve gurbet (5, 10 ve 11.) gibi daha ziyade ferdî konularla ilgiliyken büyük bir kısmı dinî (77, 81, 99, 118, 119, 120 ve 121.) ve toplumsal (6, 9, 13, 28, 37, 38, 41, 43, 46, 48, 58, 65, 85, 90, 98, 100, 101, 113 ve 125.) değerlerle ilintilidir. Âşığın daha çok dinî ve toplumsal değerlerle dertlenmesi, onun toplumsal yanı daha ağır basan kişi olduğunu ima etmektedir.

3.1.3. Anlatım Özellikleri

Bu başlık altında incelenmeye çalışılacak olan, üsluptan başkası değildir. Türkçe Sözlüğün "anlatma, oluş, değiş veya yapış biçimi, tarz" şeklinde tarif ettiği üslubu bazı kuramsal çalışmalar; "Dili özel ve özgün bir kullanış biçimi olan üslup, konuyu, duygu, düşünce ve hayalleri anlatış, ifade ediş, dile getiriş tarzıdır. (Çetin 2006: 196)" biçiminde tanımlamaktadır. Bu tanıma göre edebî metinlerde üslup denildiğinde dil de akla gelmekte, dilin üslubun ayrılmaz bir parçası olduğu anlaşılmaktadır. "Üslubu dilden ayrı düşünmek mümkün değildir." diyen Şerif Aktaş (2002: 11, 13), "Üslup incelemesi dilbilimden çok edebiyat araştırmasına, edebiyat araştırmasından çok dilbilime yakın bir çalışma alanıdır." şeklindeki ifadesiyle de dille üslup arasındaki paradoksal ilişkiye işaret etmektedir. Zira dil, edebiyatta üslubun hammaddesidir. Bu itibarla üslup denildiğinde başta dile ait unsurlar olmak üzere, anlatım tutumu ve türleri ile kullanılan edebî sanatlar akla gelmektedir.

3.1.3.1. Dil Yapısı

Malum olduğu üzere dil, insanı diğer varlıklardan ayıran en önemli unsurların başında gelmektedir ve işlevleri dolayısıyla da oldukça gelişmiş ve komplike bir yapıya sahiptir. Dolayısıyla bu yapıyı tek bir başlık altında irdelemek pek mümkün değildir. Çünkü dilin sesbilgisi (fonetik), şekilbilgisi (biçimbilim, morfoloji), dizimbilgisi (cümlebilgisi, sentaks), anlambilim (semantik) sözcükbilim (söz varlığı, vokabüler) gibi her biri kendi içerisinde dallanan ayrı ayrı şubeleri³⁸ mevcuttur. Âşık ya da şâirlerin, dilin sözü edilen

³⁸ Dilin söz konusu şubeleri ve diğerleri hakkında bilgi için bkz. (Aksan 2003: 24-36).

şubelerindeki tasarrufları, onların üslubunun ana hatlarını oluşturmaktadır.

3.1.3.1.1. Söz Varlığı

Bilindiği üzere halk şâirleri, almış oldukları ya da almadıkları eğitime paralel olarak ekseriyetle ve kaçınılmaz olarak içerisinde yetiştikleri halkın dilini, kelime kadrosunu kullanırlar şiirlerinde. Bu da onların dilinin sade olması sonucunu doğurur. Zira zihnin bir yerden duymadığı, görmediği bir kelimeyi alıp kullanması ve onlarla yeni imajlar oluşturmaya, dolayısıyla da şiirde nispeten ağır bir dili ortaya çıkarması söz konusu değildir.

Furkanî köyde doğup büyüdüğü için onun dil dağarı, başlangıçta bir orta Anadolu köyünden beslenmiştir. Önce ortaokul ve lise eğitimi için sonrasında ise çalışmak amacıyla şehre -Sivas, İstanbul, Bursa gibi- gelmiş olsa da yirmi altı yaşına değin ikamet adresini orası gösterecek kadar köyle olan bağını sürdürdüğünden oradan beslenmeye de devam etmiştir. Dolayısıyla onun söz varlığı büyük oranda bir köy çevresine uygun bir tarzda teşekkül etmiştir. Fakat sonradan yaptığı kimi okumalar, özellikle de dinî içerikli yayınlar sayesinde, köyde teşekkül eden söz dağarını/varlığını kısmen de olsa zenginleştirmiştir ki bunu sonradan yazdığı şiirlerde açıkça görmek mümkündür. Bu zenginleştirmeye rağmen onun diline kolaylıkla "Sadedir." hükmü verilebilir. Zira "Sözcük Dizini" kısmında da görüleceği üzere kullandığı kelimelerin büyük çoğunluğu günlük konuşma dilinden alınmadır.

Yukarıda, "Tekrarlamalar" başlığının altında da belirtildiği üzere şiirlerinin tamamında 2670 farklı kelime kullanmıştır ve bunların 622'si fiillerden oluşmaktadır. 128 şiiri olan bir âşık için bu rakamlar, kelime kadrosunun darlığı veya genişliği noktasında ne ifade etmektedir? Bu konuda tam olarak bir şeyler söyleme imkânına sahip değiliz. Çünkü elimizde şiirine ait bu tarz bilgileri verilen, referans alabileceğimiz herhangi bir âşık bulunmamaktadır. Ancak şunu söyleyebiliriz ki 2670 sözcükten 622'sinin fiil olması,

Furkanî'nin şiirlerinde fiilleri çok sık kullandığı anlamına gelmektedir. Zira fiiller haricindeki 2048 farklı sözcüğün içerisinde isim, sıfat, zamir, zarf, edat, bağlaç ve ünlem gibi yedi farklı türde sözcük bulunmaktadır. Ayrıca sözcükler kullanım sıklığı açısından değerlendirildiğinde -ki bunu "Sözcük Dizini" kısmından rahatlıkla yapmak mümkündür- fiillerin yaklaşık üç bin kez kullanılmasıyla diğerlerine açık bir üstünlük sağladığı görülmektedir. Bu da fiillerin diğer sözcük türlerine nispetle daha fazla kullanıldığı anlamına gelmektedir.

Şiirlerinde daha ziyade *Allah, ana, aşk, ateş, bağır, can, cennet, cehennem, çile, dert, dil, dost, duman, dünya, gam, garip, gönül, göz, günah, Hak, hal, haram, helal, iman, kalp, kan, kardeş, köy, köz, kul, kuş, leyla, mecnun, mahşer, Mevla, Mekke, Medine, mizan, namaz, nefis, resul, sevda, son, şeytan, terazi, toprak, söz, su, yalan, yara, yaş, yavru, yol, yurt, zaman* gibi kelimeleri ve bunlarla ilintili diğer sözcükleri kullanan âşık, zaman zaman mahhalî kelimelere de yer vermiştir: *acer, azap, basma, bezik, çimmek, çitme, dağarcık, dürünmek, eme, evelik, gamga, hapmak, harmı, hurç, ızgın, kalıç, kangal, kepenek, kerme, köremez, külek, küşüm, livik, maşlah, mudara, ovmaç, pusmak, sal, süyem süyem, şelek, tummak, uğut*³⁹ gibi. Âşığın mahallî kelimelere yer vermesini, şiiri vasıtasıyla onlara hem yeni yaşam alanları açtığı hem de onları yerelden ulusala taşıdığı biçiminde okumak gerekir.

Malum olduğu üzere hiç kimse yaşadığı çağ ve şartlardan tamamen âzâde değildir ve çağın beraberinde getirdiği unsurlara kayıtsız kalamaz. Buna âşıklar da dâhildir ve dolayısıyla onlar yaşadıkları dönemin konularını, kelime kadrolarını eserlerine nispeten taşımaktadırlar. Bu bağlamda Furkanî'nin şiirinde yaşanan çağ ve teknolojinin beraberinde getirdiği yeni kelimeleri de görmek mümkündür: **dolar** (15/2), **etap** (17/1, 85/3), **Malbora** (20/2), **ekonomist** (22/4), **bar**, **diskotek** (50/4), **metropol** (50/5), **motor** (53/1), **futbol**

³⁹ Söz konusu mahallî kelimelerin anlamı ve daha başkaları için çalışmanın sonundaki "Sözlükçe" kısmına bakılabilir.

(53/5), **finiş** (63/3), **mercedes** (68/5), **kırız** (69/1,2), **furya** (69/1), **sınav** (81/4), **fon** (84/5), **poz** (88/2), **ozon** (92/2), **deva-lüasyon** (107/1), **fatura** (107/3), **limit** (108/3), **konnekt dizel** (108/13), **iletişim** (111/2), **dıram** (111/6) **tur** (122/3), **belge** (122/4), **helikopter** (123/1), **uzay** (128/3), gibi.

3.1.3.1.2. Cümle Yapısı

Türkçe sözlüğün; "bir yargı bildirmek için tek başına çekimli bir fiil veya çekimli bir fiille kullanılan kelimeler dizisi" biçiminde tanımladığı cümle, yapısı itibariyle bir metni şiire veya nesre yaklaştırma özelliğine sahiptir. Bu sebeple bir metnin şiiriyet gücünden bahsederken ölçü olarak mutlaka cümle yapısından da istifade edilmesi gerekmektedir.

Furkanî'nin şiirleri, cümle yapısı bakımından incelendiğinde her şeyden önce onun dizelerinin her birinin ekseriyetle bir, nadiren de iki cümleden oluştuğu fark edilmiştir. Bazı (46/5, 58/1, 61/4, 65/1, 71/3, 75/1, 4 80/2, 97/2, 99/3, 101/1, 104/2, 113/1, 114/1, 4, 5, 120/4, 5, 126/2, 128/3) şiirlerinde ise -178 yerde- cümleler tek bir dizede bitmeyip iki, üç ve hatta dört dizede tamamlanmıştır. Cümleyi ahengi de koruyarak;

Hazır mı Furkanî kabre girmeye?
Münker'e Nekir'e cevap vermeye,
Ahiret gününde hesap görmeye,
Mizan teraziye çıkmadan önce (93/5)

Gönül sarayımın köşkü olmasa,
Nefise bu kadar düşkü olmasa,
Allah ve Resul'un aşkı olmasa,
Yalan dünya kahrı, çekilmez imiş. (114/4)

On gündür burada huzuru bulan,
Tepeden tırnağa aşk ile dolan,
Gelirken açmıştım; giderken solan,
Gül oldum da gidiyorum Medine. (120/5)

örneklerindeki gibi üç ve daha fazla mısraya yaymak yani Frasızcadaki adıyla anjanbman (enjambement) yapmak, nispeten zordur. Çünkü bu tarz cümleler kurmak, daha komp-like düşünmeyi gerektirmektedir. Oysa bir dizelik cümleler

kurmak, standart düşünme biçimiyle yapılabildiğinden diğerine göre daha kolaydır. Furkanî'nin az da olsa burada sözünü ettiğimiz zoru başardığı anlaşılmaktadır.

Cümlelerin birden fazla mısraya yayıldığı örneklerde genellikle cümle, öğelerinin dizilişi açısından daha önceki mısra da başlayıp sonrakinde sona ermektedir ki bu da Türkçenin cümle yapısına uygun bir durumdur. Fakat bazı (57/1, 78/1, 81/3, 6, 93/4, 127/1) yerlerde;

Garip Furkanî'yem yandım kavruldu.

Ateşten, alevden, hardan habersiz (81/6)

örneğindeki gibi cümlelerin bittiği kısım yani yüklemi barındıran parça daha önceki dizede, cümlelerin geri kalan kısımları ise sonraki dize ya da dizelerdedir. Bunu sağlamak kısmen zordur. Zira bu, zihnin alışkın olduğu Türkçedeki norm cümle kuruluşuna aykırı bir durumdur. Fakat bu aykırılığın, hep aynı minval üzere giden yapıyı değiştirmesi hasebiyle anlatıma görece bir tazelik, yeni bir renk ve soluk getirdiği de muhakkaktır.

Bilindiği gibi cümleler, yüklemi bakımından isim ve fiil cümlesi; öğelerinin dizilişi açısından da kurallı ve devrik olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İsim cümlelerinde ismi, ek fiil de denilen *imek* cevher fiili⁴⁰ yükleme dönüştürmektedir ve bazı hallerde "*Okumak, güzel.*" örneğindeki gibi fiilin gerektirdiği çekim eklerine yer verilmemektedir. Bu durum, her türlü fazlalıktan arındırılması gereken şiir için kısmî bir avantaj sağlamaktadır. Başka bir deyişle şiiriyet için "*Okumak güzeldir.*" cümlesine göre daha elverişli bir kullanımdır. Furkanî'nin şiirlerinde yer yer bunun örneklerine rastlamak mümkündür: "*Bostanın içinde derin bir kuyu* (2/1)", "*Alana nasihat, sözü Turan'ın.* (51/4)", "*Niye böyle başın gamlı dumanlı* (72/1)", "*Adı hep dilimde bilmece, hece.* (82/1)", "*Aşkın bu sinemde yara.* (99/3)", vs.

⁴⁰ Söz konusu fiilin kökeni, fonksiyonları ve çekim biçimleri hakkında bilgi için bkz. (Ergin 1988: 297-302).

Yine bilindiği üzere kurallı, diğer bir deyişle düz cümle, Türkçedeki cümle kuruluşu normlarına sahip olan, yani öğeleri özne-yüklem veya özne-tümleç-yüklem biçiminde dizilen cümledir. Bu öge dizilişinde yüklem yer değiştirdiğinde ortaya devrik cümle çıkmaktadır. Cümlelerin düz veya devrik olması, üslubu önemli oranda etkilemekte ve devrik cümleler yerine göre herhangi bir metne kısmî bir şiiriyet havası katmaktadır. Oysa düz cümle öyle değildir. Yüklemini genellikle sonda bulunan, "*tamamlanmış, anlamı açık; hüküm, tasvir ve tanımlama* [içeren düz cümleler, daha ziyade nesre özgüdür ve bunların ekseriyetle] *kuru ve düz bir söylenişi vardır* (Çetin 2006: 188)." Bu ise hem kısmen ahenkli söyleyişe engel olmakta hem de şiirin gerektirdiği görece kapalılığa ve az sözle çok şey söyleme özelliğine yani "*darası alınmış söz*" olma durumuna nispeten halel getirmektedir. Dolayısıyla şiirin mısralarını daha ziyade bu tarz cümlelerden oluşturmak, onu şiiriyetten uzaklaştırıp nesre yaklaştırmaktadır.

Furkanî'nin şiirinde hatırı sayılır miktarda düz cümleye tesadüf edilmektedir. Eğer gözümüzden kaçmadıysa ~~2436~~ dizenin 901'i düz cümleden oluşmaktadır ki bu da dize yekûnunun üçte birinden fazlasına tekabül etmektedir. Kaldı ki bu rakama yüklemini sonda olmasına rağmen bazı birleşik cümlelerden oluşan (örneğin 43/2, 46/1, 121/5, 128/1.) "*Açmadan menekşe moru gizliyor.*" gibi dizeler dâhil edilmemiştir. Çünkü söz konusu dizelerdeki yan cümlelerin devrik yapısı o mısrayı nesir cümlesi olmaktan kısmen kurtarmaktadır. Düz cümlelerin şiiriyeti azalttığı gerçeği karşısında bu tablo, Furkanî'nin yer yer şiirden uzaklaşıp nesre yaklaştığını fısıldamaktadır bizlere. Bu durum bir âşık için ne ifade etmektedir, normal midir, normalse hangi oranda? Bu sorulara şimdilik cevap verebilecek durumda değiliz. Çünkü referans alabileceğimiz, mihenk taşı olarak kullanabileceğimiz herhangi bir âşık hakkında bu tarz veriler sunan bir çalışmadan henüz yoksunuz. Diğer taraftan onun şiirlerindeki düz cümlelerin sayısı, ilk gençlik yıllarında yazdıklarına göre sonraki dönemlerde kısmen azalmıştır ki bu da onun şiiriyet vadi-sindeki tekâmülünün bir göstergesidir.

3.1.3.1.3. Konuşma Dili Unsurları

Konuşma dilinde kişiye özgü unsurların yanı sıra topluma mal olmuş birtakım ödünç ifadeler de mevcuttur. Bu ifadeler, yüzyıllar boyu kullanıla kullanıla kalıplaşmış bir yapıya bürünmüş olup çekici bir anlatım kılıfına sahiptirler. Bunlar ikilemelerden, deyim ve atasözlerine, alkış ve kargışlardan birtakım vecize ve kalam-ı kibar sözlerine kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadırlar. Konuşma dilinden yazı diline de geçen bu tarz ifadelere âşığın şiirinde sıklıkla rastlanmaktadır. Sıklıkla rastlanması âşığın, dilin imkânlarını iyi bir şekilde kullandığı, kullanma becerisine sahip olduğu anlamına gelmektedir. Fakat bu, başka bir açıdan âşığın şiirde kendisine ait ifadelerin az olduğu, dolayısıyla da henüz kendine özgü bir şiir dili oluşturamadığı anlamını da taşımaktadır ki bu da âşıklık geleneği temsilcilerinin ekseriyetinin ortak özelliğidir.

3.1.3.1.3.1. İkilemeler

Anlamı kuvvetlendirip pekiştirmek, bir şeydeki çokluğu ve bir eylemdeki sürekliliği ifade etmek gibi işlevleri dolayısıyla olsa gerek ki meramı anlatırken ikilemelere sıkça başvurulmaktadır. Genellikle eksiz bir şekilde yan yana gelen ikilemeler Türkçede 1. aynı kelimelerin, 2. zıt anlamlı kelimelerin, 3. eş/yakın anlamlı kelimelerin tekrarıyla ve 4. herhangi bir ses, ek veya kelime ilavesiyle oluşturulmaktadırlar.⁴¹

Furkanî, şiirinde ikilemelerden bol miktarda istifade etmiştir. İstifade ettiği ikilemeler arasında gündelik hayatta sıkça kullanılanların yanı sıra ciscıbil (22/1), süyem süyem (74/2), az uz (110/1), hurc(a) heybe(ye) (113/1) örneklerindeki gibi yerel hüviyette olanlar da mevcuttur. Daha ziyade zarf görevinde kullandığı ikilemelerin ekseriyeti eş/yakın anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşturulmuştur. Âşık, ikilemeleri kul-

⁴¹ Bazı dilbilimcilerin "tekrarlar" biçiminde adlandırdığı ikilemelerin yapı ve fonksiyonları hakkında bilgi için Muharrem Ergin (1988: 355-358)'in çalışmasına bakılabilir.

lanırken bazen vezin veya kafiye gereği kelimelerin yerini değiştirmiş, bazen de iki kelimenin arasına ek veya muhtelif kelimeler getirmiştir.

Âşığın şiirinde kullandığı ikilemeleri ve geçtiği yerleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

1. Aynı kelimelerin tekrarıyla oluşturulanlar:

adım adım (68/4)	ilmek ilmek (126/3)
Allah Allah (89/3)	kana kana (8/3)
aylak aylak (64/3)	kapı kapı (52/3)
belik belik (59/3)	katar katar (34/4)
bir bir (86/3)	katre katre (128/2)
boğum boğum (128/7)	kızıl kızıl (1/1)
cayır cayır (69/1, 120/1)	öbek öbek (60/2)
çalışa çalışa (5/3)	pişkin pişkin (88/1)
derin derin (48/2)	püfür püfür (100/3)
diri diri (46/5, 82/5)	saf saf (12/2, 30/3)
diye diye (18)	sarım sarım (128/2)
dizi dizi (25/3)	süyem süyem (74/2)
düzüm düzüm (95/1)	şerha şerha (98/2)
gide gide (81/3)	tabak tabak (45/4)
ılgın ılgın (108/2)	tek tek (53/4)
için için (27/2)	yaza yaza (10/3)

2. Zıt anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşturulanlar:

ak kara (78/3)	genç yaşlı (117/3)
az uz (110/1)	hak batıl (35/2)
büyük küçük (19/1)	hayır şer (73/5, 96/4)
dert derman (82/3)	helal haram (19/2, 78/3),
dert deva (40/3)	86/3), 88/4)
düşe kalka (90/3)	iç(ini) dış(ını) (96/4)
genç ihtiyar (34/3)	var yok (28/3)

3. Eş/yakın anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşturulanlar:

ağası paşası ((95/11)	kan irin (40/2)
ar namus (88/4)	kaş kirpik (50/3)
aş ekmek (40/2, 68/4)	kavga niza (46/1)

aşk (ile) meşk (90/2)	kır bayır (68/1)
aşk (u) muhabbet (73/1, 87/2)	köşe bucağ (53/3)
aşk sevda (121/4)	köşk saray (19/6)
ateş köz (119/2)	kuş (ile) kurt (72/3)
ayrım gayrım (95/18)	mağşer mizan (96/5)
bağ bahçe (34/2)	mal menal (38/3)
bağ(ı) bostan(ı) (95/15)	mal mülk (34/3, 52/3, 91/4)
bayram seyran (21/1-6)	misk (ü) anber (117/2)
bitmek tükenmek (101/1, 121/4)	mizan terazi (32/2, 93/5)
boran kar (77/2)	Münker Nekir (93/5)
boz bulanık (46/2)	namaz niyaz (26/2, 88/3)
elik omak (53/5)	nasip kısmet (17/1)
dağ(larla) taş(lar) (52/5)	ömür emek (34/3)
delik deşik (127/5)	para(ya) pul(a) (62/2)
derya deniz (38/1)	sa(ımı) baş(ımı) (52/4)
doktor tabib (47/5)	sahtekar düzenbaz (56/3)
eşim dostum (15/5, 47/4)	sararmak sol- (34/5, 65/4)
et(le) kemik (89/5)	soyguncu vurguncu (51/2)
fitne fesat (23/1, 62/3)	şan şeref (29/4)
gam keder (84/2, 118/1, 124/2)	tıka basa (50/3)
hacı hoca (15/2)	toprağı taşı (57/2, 117/4)
hak hukuk (109/2)	yalan(dan) riya(dan) (85/2)
havası suyu (74/2)	yemek bitirmek (69/2, 81/3, 101/3)
hurc(a) heybe(ye) (113/1)	yer(i) yurt(u) (55/5)
ilim irfan (52/1, 112/5)	zelzele deprem (114/1)
kader mi kaza mı 47/6)	zevk (u) sefa (113/6)

4. Herhangi bir ses, ek veya kelime ilavesiyle oluşturulanlar:

bet beniz (115/4)	piştim pişeli (65/1)
börtü böcek (126/2)	sapar mı sapar (80/1)
cıscıbil (22/1)	şıyrık mı şıyrık (110/3)
ırılıplak (32/2)	süklüm püklüm (99/1)
derin mi derin (65/3, 79/2)	tapar mı tapar (80/4)

hapar mı hapar (80/2)
 inceden inceye (15/2)
 kapar mı kapar (80/1)
 kopar mı kopar (80/3)

tepeden tırnağa (120/4)
 yapar mı yapar (80/5)
 yemyeşil (128/3)

3.1.3.1.3.2. Deyimler

En az iki kelimeden oluşan ve kelimelerinden en az birisinin gerçek anlamı dışında kullanıldığı kalıp sözlerden olan deyimler söze canlılık katma, sözü daha etkili hale getirme gibi işlevleriyle gerek konuşma dilinde ve gerekse yazı dilinde sıklıkla kullanılmaktadır. Deyimlerin kalıplaşmış halinde, genellikle son kelime bir fiilin mastar biçimindedir. Yerine göre bu şekliyle de çekimlenmiş haliyle de kullanılabilirler. Deyimi oluşturan kelimelerin arasına çeşitli ekler veya başka sözcükler getirilebilmekte, icabında kelimelerin yerleri değiştirilebilmektedir.

Âşık, deyimlere bütün bu özellikleriyle şiirinde bol miktarda yer vermiştir. Tespit edebildiğimiz kadarıyla 128 şiirde 132 farklı deyim kullanan âşık, bunlardan bazılarını birden fazla müracaat etmiş, bazı deyimlere ise küçük müdahalelerde bulunmuştur. Örneğin "ağzından bal damlamak" deyimini vezin gereği "dudağından bal damlamak (124/2)" biçimine dönüştürmüştür. Dilin kendisine sunmuş olduğu imkânları, hazır kalıp ifadeleri kullanmak olarak değerlendirebileceğimiz şiirdeki deyimleri şu şekilde sıralayabiliriz:

....dan bal damlamak (124/2)
 adı kalmak (47/6)
 agop'un kazı (110/1)
 ağıt yakmak (36/4, 115/5,
 116/2)
 ah çekmek (13/2)
 akıntıya kürek çekmek (91/3)
 aklına düşmek (32/3)
 anadan üryan gezmek (80/3)
 arap saçı gibi (114/1)
 aşk ateşine düşmek (65/1)

aşk deryasına dalmak (17/5)
 aşka düşmek (45/1)
 ateşe yanmak (11/2)
 ayağının altına tûrab olmak
 (33/4)
 ayyuka yükselmek (64/2)
 bağı yanmak (73/6)
 bağırını yakmak (45/3)
 baş tacı (123/5)
 başa getirmek (22/4)
 başına buyruk (110/3)

başına çorap örmek (56/2, 121/2)	elden bir Şey gelmemek (22/2)
belasını bulmak (4/4), (20/7)	emekleri bir kalbur saman (olmak) (36/3)
belini bükmek (58/2)	gz dikmek (97/4)
bendini aŐmak (100/2)	göze gelmek (102/1)
beşer Şaşar (108/17)	gözleri dolmak (34/5)
boyun bükmek (108/7, 110/4)	gözünün önünden gitmemek (60/5)
boz yatmak (34/4)	gün gr(me)mek (14/1)
can/ın/a yetmek (12/3, 84/4)	günaha yetmek (55/1)
candan geçmek (89/3)	haddini aŐmak (62/3)
canına kıymak (48/4)	haddini bildirmek (48/5, 92/4)
canına okumak (58/3)	hatır saymak (102/4)
canından bezmek (98/4)	havasını almak (80/5)
ciğeri dağlanmak (3/2)	hayal kurmak (57/6)
ciğerini dağlamak (123/5)	hayrete düşmek (128/3)
cinnet geçirmek (115/2)	hesap vermek (21/6)
ağ amak (30/3)	iini dökmek (77/4)
ağ atlamak (80/2)	kan ağlamak (9)
Çamura batmak (20/6)	kan kusmak (112/1)
il yavrusu gibi dağıtmak (97/5)	kanına ekmek doğramak (48/4)
ile çekmek (14/5, 45/2, 108/7)	kanına girmek (107/4)
ilesi dolmak (10/3)	kanlı göz yaşı dökmek (27/2, 76/5)
defterini dürmek (89/5, 94/1)	kar(g)ıÇ vermek (116/3)
deliye dönmek (74/4)	karalar bağlamak (3/2, 127/3)
derdine yanmak (16/2, 37/2)	kargayı haline güldürmek (71/5)
devran sürmek (51/2)	kazık atmak (107/7)
dile düşmek (27/1)	kelek atmak (17/3)
dile getirmek (120/6, 122/4)	kendinden geçmek (4/3)
dili bağlanmak (47/2)	kin kusmak (65/2)
dillere destan olmak (95/5)	kol gezmek (95/8)
dizini dövmek (42/3)	kol kanat germek (28/3, 41/3)
doğru bildiğinden ŐaŐmamak (101/2)	
dumanı çıkmak (1/1)	
dünyaya küsmek (43)	

kolları sıvamak (97/3)
kuş gibi hafiflemek (24/2)
kuşa dönmek (103/1)
maşa olmak (22/4)
meteliğe kurşun atmak (5/4)
murada ermek (10/4)
mutluluktan uçmak (13/3)
nam salmak (30/1)
naza çekmek (102/3)
nazı geçmek (5/2, 85/4)
nazını çekmek (79/5, 85/4)
ocağı sönmek (14/3)
oyuncak olmak (49/1)
ölüm fermanını imzalamak
(28/4)
özlem çekmek (10/2)
parmağını ısırarak (128/3)
partal atmak (116/7)
pervane olmak (117/4)
pişmiş aşaya soğuk su katmak
(39/3, 91/3)
sırt çevirmek (98/1)
sineyi yakmak (1/1)
sirke küpüne bal doldurmak
(94/3)
şaha kalkmak (127/3)
şeytana pabucunu ters giy-
dirmek (56/2)

tadı tuzu kalmamak (66/4)
takati kalmamak (119/1)
tatlı dillerine kanmak (11/4,
55/2)
tıka basa doymak (50/3)
ümüğünü sıkmak (93/4)
vadesi yetmek (47/5)
viraneye dönmek (34/1)
yabana atmak (22/5)
yalın ayak, başı kabak (45/4)
yanına kalmak (48/1)
yatağa düşmek (14/2)
yemin içmek (85/2)
yere batmak (9/6)
yola düşmek (14/2, 81/1,
126/1)
yoldan ayrılmak (33/4)
yolu yarılamak (40/2)
yoluna sermek (28/3)
yuvadan uçmak (37/3)
yüreği kabarmak (70/1)
yürek dağlamak (13/2)
yüz sürmek (121/1, 125/6)
yüzü ağarmak (87/2)
yüzü kara (99/3)
zehir katmak (36/1)

3.1.3.1.3.3. Atasözleri

Uzun yılların gözlem ve tecrübeleriyle ortaya çıkan, içerisinde belirli hükümler barındıran, çeşitli öğütler veren ve birçoğu mecazî anlam taşıyan, kalıplaşmış, anonim sözlerden olan atasözleri, az sözle çok şey ifade eden metinlerdir.⁴²

Atasözlerinin tanımı, teşekkülü, sınıflandırılması, tipleri, dil ve üslup özellikleri ile Türk dünyasındaki ortak atasözleri hakkında geniş bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2004; Albayrak 2009).

Hap gibi cüssesi küçük, etkisi büyüktür atasözlerinin ve aynı zamanda çekici bir anlatım kılığı vardır. Bu özellikleri dolaşısıyla meramı anlatırken gerek günlük konuşma dilinde ve gerekse edebiyatta atasözlerine sıklıkla müracaat edilmektedir.

Furkanî ise tespit edebildiğimiz kadarıyla şiirinde sekiz yerde atasözüne baş vurmuştur. Baş vurduğu yerlerde de atasözlerini olduğu gibi değil, vezin ve kafiye gereği birtakım değişikliklere uğratarak kullanmıştır:

Ağaç yaşken eğilir. / Yaş iken eğerler o nazik dalı. (16/1).

Az yaşa uz yaşa bir gün gelecek başa. / Az yaşa, uz yaşa, ahiri kabir. (106/4).

Azan belasını bulur. / Bulur belasını azan. (31/4).

Can çıkmadan huy çıkmaz. / Can çıkmadan çıkmaz, sendeki bu huy. (86/4).

Ele reyhan olur, bir bana kokmaz. (100/4).

Sabrın sonu selamettir. / Sabrın sonu selamettir, vallaha! (24/4).

Yazılan başa gelir. / Yazılan gelir başına. (42/4).

Yuvayı dişi kuş yapar. / Dişi kuşlar yapar imiş yuvayı (80/5).

3.1.3.1.3.4. Öteki Kalıp Sözler

Dilimizde atasözü, deyim ve ikilemeler haricinde başka tür kalıp sözler de bulunmaktadır. Bunlar yemin sözlerinden alkış ve kargışlara, yakıştırmacalardan vecize ve kelam-ı ki-barlara kadar geniş bir yelpaze oluşturmaktadır. Furkanî'nin şiirinde yer yer bu tarz kalıp ifadeler de tesadüf edilmektedir. Bu bağlamda "Yeri yurdu ateş dolsun. (55/5)" kargışıyla, "Allah'ı seversen (28)" yemin sözüyle, "bal etmez arı (16/3)" ve "tauşan uykusu (68/4)" yakıştırmacasıyla, "Yalan imanın kurdudur. (91/4)" vecizesiyle, "Zengine varis çok olur. (108/11)", "İyilerde kem söz olmaz. (104/7)", "Kulun canı, kula ucuz olur. (111/3) gibi anonim özlü sözlerle, Hacı Bektaş-ı Velî'ye atfedilen "Eline, diline, beline hâkim ol. (71/4)" klişe düsturuyla karşılaşılmaktadır. Ayrıca "Namaz müminin miracıdır. (24/2)"

ve “*Namaz dinin direğidir. (24/2)*” hadislerinin klişeleşmiş ifade biçimlerine de rastlanmaktadır.

Şiirde, bu kalıp ifadelerin bir kısmına olduğu gibi, bir kısmına da yine vezin ve kafiye gereği birtakım değişikliklerle uğratılarak yer verilmiştir.

Furkanî'nin şiirinde yer verdiği kalıp ifadeler yalnızca bu kadarla sınırlı değildir. Tam olarak kalıplaşmış olmasalar da gerek günlük konuşma dilinde ve gerekse kimi âşıkların, halk şâirlerinin eserlerinde kullanıla kullanıla artık nerdeyse kalıplaşmış bir vaziyet alan ifadeler de mevcuttur. Bu ifadelerin az bir kısmı komple bir dize veya dizeden bir parça iken büyük bir kısmı da alışıldık isim veya sıfat tamlamalarından oluşmaktadır.

Furkanî'nin şiirinde karşımıza çıkan ve başkalarına ait şiirlerde de zaman zaman tesadüf edebileceğimiz dize veya dize parçalarından tespit edebildiklerimiz⁴³ şunlardır:

- sinemi yakıyor. (1/1)
- ...yıkıldı köşküm, sarayım. (1/3)
- ...buymuş senin kaderin. (1/4)
- Aylar geçti haber gelmedi... (2/1)
- Evlerinin önü bostan (2/1)
- Kuyudan alırlar ... suyu (2/2)
- Evlerinin önü ... harman (3/1)
- (Koymadın), (kalmadı) dizimde derman (3/1)
- her gün ağlarım. (3/2)
- ... ciğerimi dağlarım. (3/2)
- ... karaları bağlarım. (3/2)

⁴³ Orijinaliteyi tespit açısından halk şiirinde kullanılan ortak kalıp ifadeleri, dize veya dize parçalarını tespit etmek ve ortaklığın derecesini göstermek, başlı başına yapılması gereken önemli ve aynı zamanda zor bir iş tir. Bunun için bol miktarda halk şiiri örneği okumak veya dinlemek ve bunları teker teker hafızada tutarak eşleştirmek gerekmektedir. Fakat günümüz teknolojisi bunu kısmen kolaylaştırmış vaziyettedir. Biz daha önceki okumalarımızdan aklımızda kalan ve Furkanî'ninkilerle eşleşen kalıp ifade veya dizeleri, internet arama motorlarından tarama yaparak teyit ettik.

... işine aklımız yetmez. (3/4)
 Bozulmuş bahçede bülbüller ötmez. (3/4)
 bir gün beni öldürür. (3/5)
 Ağlama, sızlama, boşuna (3/6)
 Bekle yollarımı, dönerim anam. (5/1-4)
 senden uzak... hayalim yakın (5/1)
 Resmime bakıp da ağlama sakın (5/1)
 Elden bir şey gelmez (5/2, 22/2)
 yerde, baykuş ötüyor. (8/2)
 benim derdim bana yetiyor. (8/2)
 Taramış zülfünü, dökmüş bir yana (8/3)
 Sıktırmış kemeri, ... beli... (8/4)
 namus borcu derim beklerim. (10/2)
 kader ağlarını üstüme (13/1)
 Daha ne gelecek başıma benim. (13/1-3)
 Ah çekerek yüreğimi dağlarım (13/2)
 Vatana uzanan elleri kır... (22/6)
 Vatan uğruna canımız feda (30/4)
 ...'ne çöktü, bir kara duman (36/3)
 hallerim yaman (36/3)
 Gündüz hayalimde, gece düşümde (38/2)
 Katlimize ferman oldu. (39/5)
 Doktor tabib neyler vade yetene (47/5)
 Her sene, geçen seneyi aratır (92/4)
 Bu dünya kimseye kalmaz. (104/7)

Biraz daha dikkatli bir bakışla bu ve benzeri örnekleri artırmak mümkündür. Ancak bu, buradan hareketle verilecek olan hükmü değiştirecek mahiyette olmayacaktır, sanırız.

Örneklere bakıldığında âşığın başkalarından ödünçlediği dize veya dize parçalarının ekseriyetle onun ilk dönemlerinde yazdığı şiirlere ait olduğu fark edilmektedir. Bu da sonraki dönemlerde yazdıklarında bu tarz ödünçlemelerin tedricî olarak azaldığı anlamına gelmektedir. Ödünç dize veya dize parçalarının başlangıçtaki şiirlerde daha fazla bulunması ise bir yerde normaldir. Zira yukarıda "*Üretimde Tekâmül Süreci*" başlığının altında da anlatılmaya çalışıldığı üzere her

işte olduğu gibi âşıklıkta da cıraklık yıllarında taklit, neredeyse kaçınılmazdır. Dolayısıyla başlangıçtaki taklidin varlığı çok büyük bir handikap değildir. Önemli olan taklidin aynı oranda devam etmemesi, giderek azalıp kişinin kendi mecrasını bulması, tarzını oluşturmasıdır.

Gerek konuşma dilinde ve gerekse halk şiiri örnekleri içerisinde sıkça kullanılan ve Furkanî'nin şiirinde de kendisine yer bulan klişe tamlamalar, sözler ise şu şekildedir:

ahir zaman (19)	hasret ateşi (80/2)
alın teri (84/3)	ilham perisi (121/4)
ana yurt (53/6)	iyi gün dostları (90/4)
Arap saçı (114/1)	kabir azabı (54/2)
aşk ateşi (65/1)	kara toprak (30/5, 68/2)
aşk badesi (35/4)	kara yazı (85/4)
aşk deryası (41/5)	kör şeytan (23/2)
ay yıldızlı bayrak (70)	körpe kuzu (80/1)
baba ocağı (67)	maşher günü (94/5)
baba yurdu (95/19)	nazlı yar (85/4, 100/4)
baş tacı (123/5)	refik-i âlâ 126/1/3)
beş vakit namaz (40/1)	Resul-i Ekrem (83/5)
can şenliği (37/4)	Resul-i Zîşan (54/4)
cennet-i âlâ (40/4, 44/4, 83/7)	sıla-yı rahim (112/4)
deli gönül (35)	şanlı ordu (97/1)
dört yan (77/2, 92/2)	şehitlik şerbeti (111/7)
dünya fani (29/4, 41/1)	şeyda bülbül (110/5)
göçmen kuş (100/1)	vatan, namus borcu (10/2)
gönül sarayı (114/4)	yalan dünya (90/1, 114/4)
gönül yarası (80/3)	yavan ekmek (67/4)
Habib-i kibriya (75/6)	yedi başlı ejder (64/1)
haram lokma (30/2)	yedi kat (47/5, 54/3, 106/2)

Söz konusu tamlamalar/sözler, klişe olmalarının yanı sıra kendilerini oluşturan ve kullanan insanların dünyaya bakışını, bazı inanışlarını, kimi durumlar karşısında sergiledikleri ortak tutumları da göstermesi bakımından ayrı bir değer taşımaktadırlar. Aşkın ateş, bade ya da derya; gönlün köşk

veya saray; şehitliğin şerbet olarak tasavvur edilmesi, cennetin âlâ, gönlün deli, dünyanın fani veya yalan, kuşun göçmen, toprağın ya da yazının (kaderin) kara, şeytanın kör, kuzunun körpe, yârin nazlı, Resul'ün ekrem veya zî-şan, ordunun şanlı, bülbülün şeyda, ekmeğin yavan, katın yedi, ejderinse yedi başlı olması, ilhamı perinin getirdiği, vatani beklemenin namus borcu olduğu telakkisi, hep alışıldık durumlardır ve bunlar kolektif bilincimizin önemli noktalarını oluşturmaktadır. *Sıla-yı rahim, beş vakit namaz, haram lokma, ahir zaman, kabir azabı, mahşer günü* gibi tamlamalar aynı inanç sistematığına işaret ederken *yurdun anne* veya *babayla ilişkilendirilmesi, baba ocağının baş tacı* edilmesi törenin gücünü göstermektedir bizlere.

Yukarıdan beri sıralanan bütün bu kalıp ifadelere bakarak onun, şiirini oluştururken sözel doku anlamında geleneğin ortak malzemesinden bolca ve iyi bir şekilde istifade ettiğini, geleneğe alabildiğine yaslandığını söyleyebiliriz. Şiirindeki kalıp ifadelerin çokluğu, bir yandan şiirdeki orijinaliteyi azaltan bir faktör olarak karşımıza çıkarken bir yandan da onun şiirinin halk tarafından kolayca benimsenmesini sağlamaktadır. Zira söz konusu kalıp ifadeler, bir yerde şiirin tüketicileri için referanslık görevi üstlenmektedir.

3.1.3.1.4. Dil Sapmaları

"*Kelime, ifade ya da cümle yapılarında bilinen kurallara ve alışılmış yapılara aykırı olarak bazı değişiklikler, bozmalar, türetmeler, uydurmalar yapmak, genel olarak kuralları sabit dile aykırı [kullanmak] (Çetin 2006: 166)*" biçiminde tanımlanan dildeki sapmalar, şiirde ya bir farklılık oluşturmak düşüncesiyle ya da bir yanlışlık/zorunluluk neticesinde boy gösterir. Dildeki sapmalar yazımdan ses, kelime, ifade ve dilbilgisi kurallarına, ödüncleme yapılan kalıp ifadelere kadar geniş bir yelpazede⁴⁴ karşımıza çıkmaktadır. Furkanî'nin şiirinde bir farklı-

⁴⁴ Dildeki sapma şekilleri ve bunlar hakkında, özellikle yeni Türk şiirinden örnekler için bkz. (Çetin 2006: 166-184).

lık oluşturma düşüncesinden ziyade genellikle farkında olunmadan ya da zorunluluk gereği ortaya çıkan sapmalar-
dan en fazla ses ve kelime sapması örneklerine tesadüf
edilmektedir. Sapmaların genellikle farkında olunmadan ya
da bazı zorunluluklar dolayısıyla oluşması, âşığın şiirini ya-
zarken sahip olduğu farkındalık düzeyi hakkında önemli
ipuçları vermektedir bizlere.

Şâirin manzumelerinde yer yer yöresel kelimelere ve
söyleyiş biçimlerine rastlanmaktadır. Bu bağlamda şiirlerde,
hem kimi fiil çekimlerinin yöresel hali ile hem de yöredeki
günlük konuşma dilindeki kimi ses düşmesi ve türemesi ha-
diseleriyle karşılaşmak mümkündür. Bu durum, vezne ve
kafiye uydurmak gayesiyle bilerek gerçekleştirilmiş olabi-
leceği gibi kendiliğinden, çok fazla farkına varılmadan orta-
ya çıkmış da olabilir. Fakat özellikle kimi ses düşmesi ve tü-
remesi hadiselerinin bolluğu ve bunların da yöre ağzında, şi-
irlerdeki biçimleriyle telaffuz ediliyor olması, sözünü ettiği-
miz durumun, en azından bir kısmının şâirin bilinçli bir
müdahalesine gerek kalmadan kendiliğinden ortaya çıkmış
olabileceğini söyleyebiliriz. Bütün bunlar da şâirin daha zi-
yade sözlü kültür ortamından beslendiği, bazı kelime ve
kavramları daha çok duyarak öğrendiği anlamına gelmekte-
dir.

Furkanî'nin şiirlerinde zaman zaman bazı ses yutumu,
ek düşürülmesi ve ses türemesi durumları ile mahallî söyle-
yiş biçimlerine tesadüf edilmektedir. Bunların büyük çoğun-
luğu mısrayı vezne, az bir kısmı da kafiye veya hem vezne
hem de kafiye uydurmak için kullanılmıştır. Bu konuyla
ilgili olarak tespit edilen örnekleri şu şekilde sıralamak
mümkündür:

Ses yutumu örnekleri: n'oldu (4/4, 9/3), kôperatif (15/1,
2, 3, 4, 5), sağlığı'na (20/1), burda (31/4, 39/6, 57/5, 95/2,
104/4), orda (32/2, 54/2, 61/5, 94/3, 95/2, 7, 114/5), m'ıçtin
(35/4), oynun (37/4), nâş (40/4, 47/5), buyruğ'na (41/3),
kılığ'na (45/1), n'eyle- (47/5), ey'ol- (53/6, 59/4, 103/6),
n'iderim (61/6), m'ola (63/2), zâfımı (71/2), n'idem (76/5,

77/1, 96/5), ocağ'na (93/3), ümüğ'nü (93/4), sığ'rını (102/2, 4, 6, 8), topuğ'muz (105/3), azığ'mıza (105/5), deyneğ'mizi (105/5), yaptığ'na (107/5), dediğ'me (110/2), olduğ'mu (113/5), del' ol- (120/6).

Örneklerden anlaşıldığı kadarıyla âşık, mısrayı vezne uydurmak için genellikle **ne** soru zarfının ve **mi** soru edatının ünlüsü ile **iyi** ve **deli** kelimelerinin son ünlüsünü düşürmüştür ki bu duruma halk şiiri vadisinde sıklıkla rastlanmaktadır. Yine sıklıkla rastlanan bir durum da **burada** ve **orada** kelimelerindeki orta hece ünlüsünün düşürülmesidir ki bu, Furkanî'de de görülmektedir. Fakat bazı durumlarda âşık, vezin gereği söz konusu ünlüyü düşürmeyerek ilgili kelimeleri (**burada** 10/4, 23/1, 73/1, 2, 75/4, 95/18, 117/4, 120/5; **orada** 10/4, 32/3) olması gerektiği gibi kullanmıştır. Şu örneklerde ise kafiye, son ikisinde de her iki unsur dolayısıyla ses yutumu yapılmıştır: **dost'an** (2/1), **feni** (16/4), **oynun** (37/4), **şeri** (73/5), **orda** (114/5), **burda** (104/4).

Buradaki örneklerden olan "**dost'an**"da açıktır ikinci "t" sesi yutulmuştur. Halk arasında konuşulurken genellikle bu ve benzeri kelimelerdeki iki "t"den birisi telaffuz edilmez. "Dosttan" sözcüğünün bu şekilde kullanılması, bazı durumlarda âşığın duyarak öğrendiklerini imla bakımından doğru zannettiğini ya da kafiyenin hatırına o şeklini doğrusuna tercih ettiğini göstermektedir.

Furkanî'nin şiirlerinde tespit edilen diğer ses yutumu örnekleri daha ziyade kooperatif, naaş kelimelerindeki gibi yan yana ikiz ünlü bulunduran yerlerde ve ğ'den sonra gelen ünlülerde görülmektedir. Mahallî ağızda, günlük konuşma dilinde yan yana bulunan ikiz ünlüler ve yukarıda verilen örneklerdeki gibi ğ'den sonraki ünlüler genellikle telaffuz edilmemektedir. Dolayısıyla Furkanî'nin şiirlerinde buna ilişkin örneklerin görünmesi, onun kelimeleri daha ziyade duyarak öğrendiği anlamına gelmektedir.

Ek düşürülmesi örnekleri: kefenin (20/2), yaprağın (31/1), pancarın (31/1), işlerim (41/6), haddin (48/5), kimin (48/5), bura (53/6), belim (58/2), yolum (58/3, 100/3), saçın

(59/3), aşın, işin (69/2), sırtım (81/2), dalım (100/3), halım (100/3), atın (116/6), dilekçesin (120/4), yaralarım (123/2), ismin (126/2), hararetin (127/2), parmağın (128/3).

Burada sıralanan kelimelerin büyük çoğunluğunun belirtme hali eki, tespit edebildiğimiz kadarıyla da sadece "hararetin" sözcüğünün iyelik eki düşürülmüştür. Vezni tutturmak amacıyla yapılan bu tasarrufu, başka âşık ve şâirlerde de zaman zaman görmek mümkündür. Ayrıca şu örneklerde de hem vezin hem de kafiye dolayısıyla belirtme hali eki düşürülmüştür: suyun (55/4), yolum (58/3, 100/3), dalım (100/3), halım (100/3).

Ses türemesi örnekleri: gıram (14/3), seyire dur- (15/1, 21/2), fikire dal- (15/2), ilimi (16/4), pıranga (32/2), şehirin (39/1), şüküre başla- (52/5), küfüre (55/1), ömürü (60/3), fikir et- (62/1), şükür et- (62/1), kırız (69/1,2), hemi (86/1, 2, 3, 4), gırıp (92/2), dıram (111/6), seyir eyle- (124/1), Kongire (127/4), hepisini (128/1), ney (128/7).

Örneklerden anlaşılacağı üzere âşık, daha ziyade yabancı menşeli ve yan yana iki ünsüz ses barındıran kelimelerde, günlük dilde telaffuz edildiği şekilde ünlü türemesi yapmıştır. Verilen örnekler, "ömürü" kelimesi hariç, genellikle vezne uydurma amacına matuftur. Adı geçen örnek ise hem vezne hem de kafiye uydurma işlevini görmektedir. **fikre dal-** (117/6) örneğinde ise vezin dolayısıyla ses türemesini yapmayan âşığın bu ve benzeri tasarruflarına diğer âşık/şâirlerde de tesadüf edilebilmektedir.

Yöresel Söyleyiş Biçimleri:

1. Şimdiki zaman ekinin yazımı;

gidiyom (90/1), güdüyom (90/1), veriyom (106/5), sesleniyom (109/1), uyanamıyom (115/3), boyanamıyom (115/3), dayanamıyom (115/3), dönüyom (120/1), yanıyom (120/1).

2. Emir/istek çekiminin çokluk birinci şahıs yazımı;

kırak (22/6), konuşak (54/1), danışak (54/1), bozak (63/4), yazak (88/3), helalleşek (107/7).

3. Olumsuz emir/istek ve olum/lu/suz geniş zaman çekimi;

girmen (girmeyin 15/1, 2, 3, 4, 5), **demen** (demeyin 95/9), **olun** (olursun 20/2, 68/3), **çıkan** (çıkarsın 20/6), **vermek** (vermeyiz 30/2), **anlaman** (anlamazsın 51/1, 2, 3, 4), **durman** (durmazsın 74/1, 100/1), **bulaman** (bulamazsın 93/2), **söylen** (söylersin 100/1), **şaşman** (şaşmazsın 107/5).

Yukarıda sıralanan mahallî söyleyiş özellikleri, şiire daha ziyade vezni tutturmak için sokulmuştur. Fakat şu örnekler ise hem vezni hem de kafiyei tutturmak için kullanılmıştır: **kırak** (22/6), **konuşak** (54/1), **danışak** (54/1), **bozak** (63/4), **yazak** (88/3), **durman** (durmazsın 74/1, 100/1), **şaşman** (şaşmazsın 107/5).

Bunların dışında âşık bazı yerlerde (8/4, 46/1, 48/2 vezni tutturmak için pek de gerekli olmadığı halde “da, de” bağlacını kullanmış, bazı yerlerde ise “gizli sır (3/3)”, “kızıl kan (30/4, 47/4, 48/4)” örneklerinde olduğu gibi gereksiz sözcüklere yer vermiştir. Bir (37/6) şiirinde de “gözün yaşını” ifadesini tercih etmiştir. Oysa bu ifade “gözyaşını” şeklinde söylenirse daha güzel ve iktisatlı olurdu. Fakat vezne uydurmak için bu şekli tercih edilmiştir. Belirtilen dizede “gözünün yaşını sile” biçiminde düşünülmüş ise bu takdirde de tamlayan eki eksikliği ortaya çıkmaktadır. Ayrıca âşık bazı dizelerde yine vezne uydurmak düşüncesiyle tamlayan ekini kullanmamıştır: **köyüm** (53/3), **gözüm** (122/6).

Bunların yanında âşığın şiirlerinde yer yer başka mahallî söyleyiş biçimlerine, yerel sözcüklere⁴⁵, **imek** cevher fiilinin gerileyici ses benzeşmesiyle “u/ü” biçiminde yuvarlaklaştırılmasına da rastlanmaktadır: **etinen** (89/5), **toprağınan** (72/5), **devalasyon** (107/1), **mahle** (15/1), **doktur** (49/3, 82/3, 95/9), **6/3**, **14/4**, **47/5**, **avu** (14/4, 109/4), **Malbora** (20/2), **kardaş** (40/4), **cuvara** (105/9), **yoğudu** (14/3), **zorumuş** (34/2),

⁴⁵ Şiirlerde kullanılan yerel sözcükler için çalışmanın sonundaki “Sözlükçe” kısmına göz atılabilir.

korumuş (34/2), **hürüdüm** (52/4), **körüdüm** (52/4), **suyudu** (72/5), **huyudu** (72/5), **yoğumuş** (84/3), **çoğudu** (121/3).

Yukarıdan beri örneklerini vermeye çalıştığımız ve vezin ya da kafiye gereği yapılan ses yutumu, ek düşürülmesi, ses türemesi ve yöresel söyleyiş biçimlerinin yani dil sapmalarının biz daha ziyade âşışın, kelimeleri sözlü kültür ortamında duyarak öğrenmesinden kaynaklanmış olabileceğini düşünüyöruz. Ayrıca bu durum sadece Furkanî'ye özgü değildir. Çünkü geleneğin içerisinde yetişmiş pek çok âşık/şâirin eserlerinde buradaki örneklerin benzerlerini rahatlıkla görmek mümkündür.⁴⁶

Âşık, yukarıda kalıp ifadelerin anlatıldığı kısımda da belirtilmeye çalışıldığı üzere ödünçleme yaptığı ifadelerin yapısına genellikle çok fazla müdahalede bulunmamıştır. Deyim, atasözü, özlü söz, vecize, hadis gibi ödünç ifadeleri ekseriyetle ya kelimelerinin yerlerini değiştirerek ya da bir iki ek veya kelime ilavesiyle kullanmıştır. Örneğin kendisine ve hatta çeşitli varyantlarına mezar taşı sözleri arasında (Boyras 2003: 139, 179, 196, 197, 207, 227, 230, 236) sıklıkla rastlanan "*Altından ağacın olsa zümrülden yaprak / Akıbet gözünü doyurur bir avuç toprak*" biçimindeki atasözünün (Albayrak 2009: 151) ikinci kısmını veya "*Gözünü toprak doyursun.*" deyimini âşık şiirinde "*Gözümü doyuran bir avuç toprak* (128/4)" şekline sokarak kullanmıştır.

Benzer bir durumu, halk arasında neredeyse anonimleşecek kadar çeşitli varyantları dolaşan ve aslı Bâkî'ye ait olan "*Baki kalan bu kubbede hoş bir sada imiş.*" dizesinin kullanımında görmek mümkündür. Âşık, söz konusu dizede ifadesini bulan hikemî tespiti, şiirinde "*Hoşça bir sedadır geriye kalan* (91/4)" şekline dönüştürmüştür. Vezin ve kafiye icabı yapılan bu küçük değişiklikler bir yerde normaldir ve okuyucuyu çok fazla şaşırtmamaktadır. Çünkü ona önceden bildiğini, büyük oranda bildiği şekliyle sunmaktadır. Oysa

⁴⁶ Sözü edilen örneklerden birkaçını görmek için Doğan Kaya (1994: 149-150; 2004: 47-48; 2005: 34-37), Ali Tembel (2007: 12-13; 21-24) ve Ahmet Özdemir (2008: 112-113)'in çalışmalarına bakılabilir.

âşık, "Az yaşa uz yaşa bir gün gelecek başa." ve "Böyle gelmiş, böyle gider." atasözlerinden ilkinin şiirinde "Az yaşa, uz yaşa, ahiri kabir. (106/4)", ikincisini ise "Böyle gelmiş, gider zannetme. (48/1)" biçimine sokmakla hem ödünçlenen ifadeleri radikal bir değişikliğe uğratmış hem de okuyucuyu şaşırtmıştır. Yaptığımız taramalar neticesinde Furkanî'nin şiirinde bu şekilde değişikliğe uğratılan başka bir ödünç ifadeye rastlanmamıştır. Rastlanamaması âşığın, var olanları olduğu gibi benimsediği ve onlara karşı farklı bir yaklaşım oluştur(a)madığı şeklinde okunabilir.

Furkanî'nin şiirinde iki yerde de dil yanlış yapılmıştır. Bunlardan "alemdar-ı peygamberan (57/5)" biçimindeki tamlamada "an" çokluk eki, anlam itibariyle fazladır. Zira söz konusu tamlamanın geçtiği dizede söylenmek istenen "Peygamber (Hz. Muhammed)'in sancaktarı yani Abdülvahab-ı Gazi buradadır." biçimindedir. Oysa tamlamayı olduğu gibi çevirdiğimizde "peygamberlerin sancaktarı" ifadesi ortaya çıkmaktadır ki bu da anlam açısından yanlıştır. Zira Abdülvahab-ı Gazi (Bu kişi hakkında bilgi için bkz. (Yasak 2004: 17-51)), peygamberlerin değil, sadece Hz. Muhammed'in sancaktarıdır.

Öteki dil yanlış ise kendini "bağban (108/14)" sözcüğünde göstermektedir. Bu kelimeyle kastedilen aslında bağcı veya onun Farsçası olan bağban'dır. "Bağban"ın üzerine tekrar "cı" ekinin getirilmesine gerek yoktur. Dikkat edilecek olursa her iki dil yanlış da yabancı -Farsça- kökenli dil unsurları dolayısıyla gerçekleşmiştir.

3.1.3.2. Anlatım Tutumu ve Türleri

Üslubun önemli bir cüzünü de anlatım tutumu ve türleri oluşturmaktadır. Anlatım türlerinden daha ziyade tasvirî, tahkiyevî, öğretici, hicvî, mizahî, hitabet, iç konuşma, karşılıklı konuşma, lirik, övücü, soyutlama ve yakarış gibi üslup türleri kastedilmektedir (bkz. Çetin 2006: 196-235). Anlatım tutumuyla ise yukarıda "Nazım Türleri" başlığı altında da belirtildiği üzere "yaratıcı veya icracının dinleyicide uyandırmak istediği duygu ve düşünceleri gerçekleştirme amacına yönelik ola-

*rak konuya karşı takındığı (övme, yeme, yerinme, öğüt verme, bilgilendirme, eğlendirme, yas tutturma) gibi geleneksel tavırlar*⁴⁷ (Çobanoğlu 2000: 13)" anlatılmak istenmektedir. Söz konusu geleneksel tavırları oluşturan da aslında yaratıcının, eserini ortaya koyarken ondan murat ettiği işlev ya da işlevler, diğer bir deyişle tüketicinin üzerinde bırakmak istediği etkilerdir. Zira aynı konu, üretici üzerinde farklı etkiler bırakacak şekilde işlenebilir. Dolayısıyla yaratıcının eserine yüklediği işlev, eserin anlatım tutumunu belirlemektedir. Anlatım tutumu da doğal olarak kimi anlatım türlerinin şekillenmesini sağlamaktadır. Örneğin bilgilendirme tutumuyla ele alınmış bir eser öğretici/didaktik anlatım türünü doğurmaktadır. Aynı şekilde yeme, hicvî; eğlendirme, mizahî; övme, övücü/methiyevî; öğüt verme, hitabet anlatım türlerini oluşturmaktadır. Bu sebeple anlatım tutumlarından bahsetmek, aynı zamanda anlatım türlerinden de söz etmektir.

Âşık tarzı destanlar konusunda çalışılırken bilgilendirme, eğlendirme, hüner gösterme, öğüt verme, övme, şikâyet etme, yas tutturma ve yeme şeklinde sekiz farklı anlatım tutumu (Çobanoğlu 2000: 90-111) tespit edilmiştir. Yaptığımız çalışmalar neticesinde bunlara acındırma, dileme, övünme, selamlama, vedalaşma, yakarma ve yakınma biçiminde yedi farklı anlatım tutumu daha dâhil edilerek anlatım tutumlarının sayısı 15'e çıkarılmıştır. Buna göre tespit ettiğimiz nazım türleriyle anlatım tutumları neredeyse birbirine paralel hale gelmiştir ki bu da yukarıda serdetmiş olduğumuz nazım türlerini, anlatım tutumlarının belirlediği yolundaki düşüncemizi kısmen teyit etmektedir.

Yapılacak daha başka çalışmalarla tespit edilen bu anlatım tutumlarına belki birkaç başlık daha eklenebilir. Ancak bunun bir iki taneyi geçebileceğini pek düşünmüyoruz. Sonuç itibarıyla halk şâirlerinin, eserlerini oluştururken konuyu bu 15 anlatım tutumundan en az biriyle ele aldıkları söylenebilir. Bazen aynı konu, aynı şiir içerisinde birden fazla

⁴⁷ Adı geçen geleneksel tavırların âşık tarzı destanlarda nasıl tezahür ettiği konusunda bilgi için bkz. (Çobanoğlu 2000: 90-111).

anlatım tutumuyla da işlenebilir. Fakat bu, eğlendirme ile yas tutturma, övme ile yerme gibi birbirine zıt tutumlarla olmaktan ziyade şikâyet etme ile acındırma, acındırma ile yakınma, öğüt verme ile bilgilendirme gibi birbirine yakın veya birbirini tamamlayan tutumlarla gerçekleştirilebilir. Bu durum şiir için bir zenginlik mi oluşturur yoksa handikap mı, karar vermek zor. Fakat eğer şiir, birbirine yakın veya birbirini tamamlayan anlatım tutumlarıyla oluşturuluyorsa bunun şiire bir zenginlik kattığı; yok eğer birbirleriyle uzak tutumlarla oluşturuluyorsa bunun da şiir için bir handikap oluşturduğu söylenebilir. Zira ikinci şıkta şâir, konu karşısındaki tavrını henüz tam olarak belirleyememiş demektir, kararsızdır.

Şimdi sözünü ettiğimiz anlatım tutumlarına alfabetik sırayla daha yakından bakabiliriz:

1. Acındırma: Çekilen birtakım sıkıntı ve acılar dolayısıyla âşığın kendisi, bir başkası ya da başka bir canlı için dinleyicinin üzülmelerini, ona acımasını ve dolayısıyla acının paylaşılarak hafifletilmesini sağlamaya yönelik oluşturduğu tutumdur. Bu, şikâyet etme tutumuna birçok bakımdan benzer ve hatta bazen aynı şiir içerisinde onunla birlikte bulunur. Oysa ondan farklıdır. Şikâyet etme tutumunda acı ve sıkıntılara sebebiyet veren faktörler üzerinde yoğunlaşılırken, söz konusu faktörlere suçlamalar yöneltilirken, acındırma tutumunda daha ziyade kişi ya da canlının çektiği sıkıntılar, acılar ve bunların doğurduğu yürek yakıcı, iç burkan halet üzerine odaklanılır. Sıkıntı ve acının, ona maruz kalan üzerinde bıraktığı, oluşturduğu etkiler üzerinde durulur.

2. Bilgilendirme: Âşığın iyi bildiği herhangi "bir konuda dinleyicilerini bilgilendirmek, onlara bir şeyler öğretmek üzere ve ya meydana gelen ve âşığın dinleyicilerinin bilmesi, haberlenmesi açısından dikkate değer bulduğu bir olay hakkında bilgi vermek amacına yönelik (Çobanoğlu 2000: 105)" tutumdur. Diğer tutumların meydana getirdiği şiirlerle de her ne kadar dinleyici bilgilense de onlardaki bilgilenme, bu tutumun doğurdu-

ğu şiirlerdeki kadar değildir. Zira âşık, bilgilendirme tutumunu sergilediği şiirlerde bilgilendirme işlevini önceleyip daha fazla ön plana çıkarmakta ve bu da şiirde, diğerlerinde pek görülmeyen ayrıntıların daha fazla yer almasını sağlamaktadır. Bilgilendirme tutumu, öğretici/didaktik anlatım türünün de doğuş sebebidir.

3. Dileme: Âşığın herhangi bir şeyin oluşmasını, yapılmasını veya gerçekleştirilmesini sağlamak amacıyla yönelik olarak sergilediği isteme tutumudur. Bir yönüyle yakarma tutumuna benzemektedir. Fakat istemenin yalvarma derecesinde olmaması ve isteğin doğrudan Allah ya da peygambere yöneltilmemesi dolayısıyla ondan ayrılmaktadır. İntizar / beddua şiirlerini (beddualar için bkz. Kaya 2001) genellikle bu tutum ortaya çıkarmaktadır.

4. Eğlendirme: Herhangi bir kişi, topluluk, konu, olay, *“nesne veya kavramın dinleyiciyi güldürmesi ve böylece eğlen[dir]erek hoşça vakit geçirmesi amacıyla yönelik* (Çobanoğlu 2000: 92)” olarak belirlenen tutumdur. Mizahî şiirler bu tutumun ürünüdürler.

5. Hüner Gösterme: Âşıkların, özellikle şiir vadisinde sahip oldukları maharetleri, ustalık derecelerini gösterme amacıyla hizmet eden anlatım tutumudur. Gerçi diğer tutumlarıyla da nihayetinde maharetlerini, hünerlerini sergilemektedirler ama onlarda hüner sergileme işlevi bariz bir şekilde açık değildir. Oysa bunlarda en öndeki işlev, dolayısıyla anlatım tutumu, mahareti göstermeye matuftur. Atışma, karşılaşma, muamma, lebdeğmez ve Özkul Çobanoğlu (2000: 109)'nun deyimiyle *“elif-be destanları, atasözü destanları [ile] bir ölçüde yaş destanları”* bu tutum tarafından ortaya konulmaktadır.

6. Öğüt Verme: Âşığın edinmiş olduğu hayat tecrübe-lerini, öğrendiği felsefî gerçekleri dinleyiciye aktarmasını sağlama amacıyla yönelik tutumdur. Bilgilendirme tutumundan farkı, burada âşığın bariz bir şekilde taraf tutması, dinleyiciyi kendince doğru bulduğu istikamete sevk etmek istemesi-

dir. Öğüt verme tutumunun meydana getirdiği en bariz şiirler “*nasihat ve atasözü destanları*”dır (Çobanoğlu 2000: 103).

7. Övme: Sanatkârın beğendiği, sevdiği herhangi bir şeyin dinleyici tarafından da beğenilmesi, sevilmesi ve dolayısıyla onun nazarında da yücelmesi amacına hizmet etmesi için sergilenen tutumdur. Söz konusu tutum, övülen şeyin cinsine ve övenlerin bulunduğu muhite göre koçaklama, güzelleme, methiye ve kaside gibi türlerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır (Çobanoğlu 2000: 94).

8. Övünme: Âşığın yaptığı bazı şeyler veya sahip olduğu kimi özellik ya da varlıklar, değerler dolayısıyla sevinme ve bazen daha da ileri giderek dinleyici nazarında kendisini yüceltme amacına yönelik olarak sergilediği tutumdur. Kişinin kendi kendini övmesi erdem açısından pek doğru bulunmadığı için bu tutumla oluşturulmuş, özellikle de kendini yüceltme amacını taşıyan şiirlere çok fazla tesadüf edilmemektedir. Tesadüf edilenlerde de daha ziyade sevinme, mutluluğu ifade etme durumu söz konusudur.

9. Selamlama: Âşığın karşılaştığı ya da kendisine konuk gelen bir kişi veya topluluk için iyi dilekler belirtme, onları övme ve karşılaşmanın verdiği sevinci, mutluluğu ifade etme amacına yönelik olarak oluşturduğu tutumdur. Merhabalaşma, hoşlama (bkz. Kaya 2007: 82-83) da denilen âşık fasıllarının açılış şiirlerini bu tutum ortaya çıkarmaktadır.

10. Şikâyet Etme: Sanatkâra yaşattığı yoksunluklar ve acılar nedeniyle onun beğenmediği, hoşuna gitmeyen kimi durum, nesne ya da kişilerin suçlanması ve belki düzeltilir ümidiyle ya da olumsuzluğa sebebiyet verenlerin tamamen ortadan kaldırılması beklentisiyle bunların özellikle hedef gösterilerek durumlarının bir yerlere arz edilmesini sağlayan tutumdur. Bu tutumun oluşturduğu şiirlerde olumsuzluğa ya da acıya sebep olan, olduğu düşünülen şey veya kişilerin açıkça suçlanması söz konusudur. Zira şikâyet eden, suçlu görülenin olumsuzluğunun son bulması ve/veya yaşattığı acıların bedelini ödemesi arzusu içerisindedir. (Ayrıca bkz. Çobanoğlu 2000: 101).

11. Vedalaşma: Âşığın bir yer, kişi veya şey/ler/den ayrılırken kalanlar için iyilikler dileme, onları kısmen övme, onlardan helallik isteme ve ayrılığın doğurduğu hüznü, acıyı belirtme amacına yönelik olarak sergilediği tutumdur. Genellikle âşık fasıllarının sonunda söylenen ve uğurlama (uğurlama için bkz. Kaya 2007: 91) da denilen şiirler bu tutumla oluşturulur.

12. Yakarma: Herhangi bir şeyin oluşması, yapılması ya da gerçekleşmesi için âşığın yalvararak sergilediği isteme tutumudur. Bu tutum genellikle Yaratıcı'ya karşı sergilenirken bazen de peygamber aracı kılınır bu tutum dolayısıyla. Yakarmada dileme tutumuna göre isteme derecesi daha yüksektir ve istenen şeyler daha ziyade dinî duygu ve düşüncelerle alakalıdır.

13. Yakınma: Âşığın kendisi, başkası veya öteki canlı türlerinden birisi için çekilen sıkıntı ve acılar dolayısıyla dinleyiciye dert yanmak amacıyla oluşturduğu tutumdur. Bu tutum da tıpkı acındırma gibi şikâyet etme tutumuna çok benzer. Ancak acındırma gibi bu da ondan farklıdır. Şikâyet etme tutumunda acı ve sıkıntılara sebep olan unsurlara birtakım suçlamalar yöneltirken yakınma tutumunda bu pek söz konusu değildir. Çünkü ya ortada suçlanacak bir faktör yoktur ya suçlanacak faktörlere gücün yetmeyeceği kanaati hâsıl olmuştur ya da suçlamayla bir yere varılamayacağı düşüncesi söz konusudur. Bu tutum, özellikle kişiye acı veren, onun üzülmesini sağlayan özne ya da öznelere çok fazla belirgin olmadığı hallerde veya hayatın doğal seyrinin ortaya çıkardığı üzücü durumlar neticesinde harekete geçmektedir. Dolayısıyla bunda suçlama tavrı ya pek yoktur ya da geri planda ve silik mahiyettedir.

14. Yas Tutturma: Herhangi bir kişi ya da nesnenin kaybı neticesinde oluşan acıyı dile getirerek başkalarının da ona üzülmesini, ağlamasını, onun hatırasını yaşatarak hayırla yâd edilmesini, kısaca yas tutulmasını sağlamak amacına yönelik anlatım tutumudur (Çobanoğlu 2000: 108). Bu tutum, ağıt/mersiye türünü ortaya çıkarmaktadır.

15. Yeme: Sanatkârın hoşuna gitmeyen durumların oluşmasını sağlayan kişi, kurum, durum, kavram veya nesnenin zemmedilerek eleştirilmesine yönelik tutumdur. Bu tutum satirik de denilen yergi şiirlerinin, diğer bir deyişle hicviyelerin / taşlamaların oluşmasını sağlamaktadır. (bkz. Çobanoğlu 2000: 98).

Bütün bu anlatım tutumları yukarıda da ifade edilmeye çalışıldığı gibi sanatkârın eserine yüklemek istediği işlevlerle ortaya çıkmaktadır. Okuyucu veya dinleyici aynı şiire farklı bağlamlarda farklı işlevler yükleyebilir ve dolayısıyla şiirin anlatım tutumu konusunda nadiren ve göreceli de olsa birtakım farklı görüşler oluşabilir. Bu sebeple anlatım tutumları belirlenirken tüketim bağlamının değil, üretim bağlamının dikkate alınması gerekmektedir.

Furkanî şiirinde, sözünü ettiğimiz bu anlatım tutumlarından on üçünü kullanmıştır. Onun, eğlendirme ve hüner gösterme tutumuyla kaleme alınmış şiiri bulunmamaktadır. Eğlendirme tutumunun doğurduğu şiirlere sahip olmamasını, onun şiirlerini başlangıçta daha ziyade acılarını, sonraki dönemlerde de kendi ifadesiyle "*Allah ve resul aşkı*"nı ifade etmek amacıyla yazmış olmasına bağlayabiliriz. Diğer bir deyişle âşık, şiir yazma nedeni konusunda belli bir bilince eriştikten sonra şiirine eğlendirme gibi bir misyon yüklediği için onun şiirleri arasında mizahî olanlara rastlanmaması normaldir.

Hüner gösterme tutumunun ortaya çıkardığı şiirlere onda tesadüf edilememesinin en önemli nedeni de sanırız irticalen söyleyebilme yeteneğine henüz sahip olamamasıdır. Zira onların önemli bir kısmı irticale dayanmaktadır. İrtical gerektirmeden hüner göstermeye yarayan şiirlerin, onun eserleri arasında bulunmaması ise şiirine yüklediği misyondan ve şiir vadisinde henüz iddialı olmamasından kaynaklanabilir. Ancak yukarıda "*Üretim Kronolojisi ve Miktarı*" başlığı altında vermiş olduğumuz akrostişi ve onda göstermiş olduğu başarısı, gerekirse onun hüner göstermeye yönelik şiirlerden de üretebileceğini hissettirmektedir.

Birinci tabloda da gösterildiği üzere Furkanî, 128 şiirin 94'ünde anlatım tutumlarından yalnızca birini kullanmıştır. Geriye kalanların ekseriyetinde ise iki anlatım tutumu birden varlığını göstermiştir. 83, 90 ve 97. şiirlerde ise istisnâî olarak sırasıyla üç, beş ve dört farklı anlatım tutumu hükmünü icra etmiştir. Bunlardan özellikle 90. şiir acındırma, yakınma, yerme, dileme ve yakarma tutumlarını bir arada barındırmasıyla oldukça farklı bir portre çizmekte ve aynı konuda, aynı şiir içerisinde farklı tutumların sergilenebileceğini göstermektedir.

İçerisinde iki farklı tutum barındıran şiirler, söz konusu tablodan da anlaşılacağı üzere genellikle şikâyet etme-acındırma, acındırma-yakınma, öğüt verme-bilgilendirme, şikâyet etme-öğüt verme, acındırma-yakarma, öğüt verme-övme, yakınma-yerme gruplarındaki gibi birbirine yakın veya birbirini tamamlayan, destekleyen tutumlar tarafından oluşturulmuştur. Fakat ilginçtir ki 16. ve 127. şiirlerde, birbirleriyle pek alakası olmayan övme ve acındırma tutumları bir araya gelmiştir. Âşık söz konusu şiirlerde konu edindiği varlığı bir yandan överken bir yandan da dinleyicinin ona acımasını ve dolayısıyla da sahip çıkmasını sağlamaya çalışmıştır. Bu da göstermektedir ki âşıklar istedikleri konuyu, istedikleri anlatım tutumuyla dile getirebilmektedirler.

Furkanî'nin şiirinde görülen anlatım tutumlarına kullanılma sıklıkları açısından bakıldığında öğüt verme tutumunun 39 adetle ilk sırada yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu, genelde öğüt vermeyi, nasihat çekmeyi seven bir millet oluşumuzun bir sonucu olsa gerektir. Dokuzuncu şiirden, başka bir açıdan söyleyecek olursak âşığın 24 yaşından itibaren başlayan öğüt verme tutumu, günümüze yaklaşıldıkça dozunu artırarak ona yeni şiirler üretirmeye devam etmiştir.

Millet olarak sevdiğimiz bu şeyin yani öğüt vermenin yapılabilmesi için belli bir bilgi birikimine, tecrübe ve görmüş geçirmişlik haletine sahip olmamız gerekir. Ayrıca malum olduğu üzere öğüt verme katsayısı birikim ve yaşanmışlıkla doğru orantılıdır. Öğüt verme tutumunun oluşturduğu

(9, 15, 20, 21, 23, 24, 26, 29, 35, 40, 42, 45, 48, 52, 54, 56, 61, 63, 65, 68, 71, 80, 81, 83, 85, 86, 89, 91, 92, 93, 94, 96, 97, 101, 106, 112, 114, 122 ve 128.) şiirlerin üretim kronolojisine baktığımızda tam da bu söylediklerimizi teyit eder mahiyette olduğu görülmektedir. Başlarda öğüt verme tutumunun şiir yazdıramaması ya da az yazdırması, sonraki zamanlarda ise söz konusu tutumun şiirlerinin artması, yukarıda ifade etmeye çalıştığımız gerçeğin bir yansımasıdır, sanırız.

Öğüt verme tutumundan sonra Furkanî'nin şiirinde ikinci sırayı 24 adetle övme almakta; yirmişer kez kullanımla bunu acındırma ile şikâyet etme, 18 defa ile yakınma, 12 kezle de yakarma takip etmektedir. Bunların dışında Furkanî şiirinde 11 kez bilgilendirme, 10 defa yerme, altı sefer yas tutturma, dört kez dileme, iki sefer övünme, birer defa da selamlama ve vedalaşma tutumunu kullanmıştır.

Şikâyet etme, acındırma ve yakınma gibi karakter itibarıyla birbirine yakın tutumların (ki bunların 58'e ulaşan yekûnu şiir yazdırma konusunda acı, dert ve sıkıntıların âşığın üzerinde ne kadar da etkili olduğunu göstermektedir.) meydana getirdiği şiirlere başlarda daha sık rastlanmaktadır. Bu, da Furkanî'nin kullandığı anlatım tutumlarının, şiirde işlediği konularla paralel bir seyir izlediği anlamına gelmektedir. Zira yukarıda "*Üretim Biçimi ve Üretimi Tetikleyen Unsurlar*" başlığının altında âşığın şiir vadisine önce kendi beniyile, dünyevî sıkıntı ve acılarla ilgili konularla girdiği ve giderek daha toplumsal ve dinî konulara geçtiği belirtilmişti. Bu bağlamda birinci tablonun ilgili sütunlarından da anlaşılabileceği üzere başlangıçta daha ziyade kendi sıkıntı ve dertlerini dile getiren âşığın doğal olarak şikâyet etme, acındırma ve yakınma gibi tutumları daha fazla kullanması normaldir.

Şiir oluşturulurken kullanılan tutumlara bakarak aslında âşığın hayata mutlu, memnun bir pencereden mi yoksa bunun zıddı bir açıdan mı baktığı ya da âşığı daha ziyade mutlulukların mı yoksa mutsuzluk veya hoşnutsuzlukların mı söylediği anlaşılabilir. Bunun için önce anlatım tutumlarının çıkış noktasına, memnuniyet ve memnuniyetsizlik açısından

bakmak gerekir diye düşünüyoruz. Baktığımızda ise memnuniyetsizlik, memnuniyet hali ve nötr durum şeklinde üç farklı kümeyle karşılaşılmalıdır. Buna göre başta şikâyet etme, yakınma ve acındırma olmak üzere öğüt verme, yakarma, yerme, dileme ve yas tutturma tutumlarının memnuniyetsizliğin farklı derecelerini ve yönlerini belirttiği ve dolayısıyla söz konusu tutumların memnuniyetsizlik öbeğini oluşturduğu anlaşılmaktadır. Memnuniyet kümesini ise övme ve övünme tutumları teşkil etmektedir. Tam olarak memnuniyet veya memnuniyetsizlik belirtmeyen yani nötr hali sergileyen öbekte de bilgilendirme, selamlama ve vedalaşma tutumları bulunmaktadır.

Dikkat edilecek olursa şiirleri oluşturan tutumlardan sekizi memnuniyetsizlik öbeğinde yer almaktadır ki bu bile tek başına âşık ya da âşıkların kalemlerini, daha ziyade olumsuzlukların, yaşadıkları mutsuzlukların tetiklediği anlamına gelmektedir. Diğer taraftan Furkanî'nin şiirlerini oluştururken kullandığı tutumlardan 129'unun memnuniyetsizlik öbeğinde yer alması yani bu kümenin, 26 kez kullanılan memnuniyet kümesindekilere karşı çok bariz bir üstünlük kurması da âşığın kalemini, daha ziyade yaşanan olumsuzlukların, acıların harekete geçirdiği sonucuna götürmektedir bizi. Bu da bir türkünün "*Öyledir yar öyledir. / Dert adamı söyler.*" şeklindeki dizelerinde de ifadesini bulan hususun, sayısal verilerle teyidinden başka bir şey değildir.

Bilindiği üzere şiirler konularına göre batıdan ithal edilen bir bakış açısı ve adlandırmayla lirik, epik, didaktik, dramatik, satirik ve pastoral şeklinde altı kümeye ayrılmaktadır (Söz konusu kümeler için bkz. (Karataş 2007)). Bu kümelendirme her ne kadar şiirin konusu baz alınarak yapılsa da aslında anlatım tutumları hakkında da bize önemli ipuçları sunmaktadır. Zira küme adlarının belirlenmesini sağlayan konu alanlarının her biri, kendine özgü bir anlatım tutumunu/üslubu da zorunlu kılmaktadır. Bu bağlamda bahsi geçen türlerin her birinin kendine has bir kelime kadrosu,

sözcük istif biçimi, müzikalitesi, metaforları, ifade etme tekniği ve mesaj menüsü bulunmaktadır ki bunların toplamı da anlatım tutumunu/üslubu oluşturmaktadır. Dolayısıyla konu alanları dikkate alınarak oluşturulan bu tasnifteki başlıkları, farklı anlatım tutumlarının başlığı olarak da okumak mümkündür. Edebiyat bilimcilerin "*hiciv üslubu, lirik üslup, mizah üslubu* (Çetin 2006: 203-208, 210-220)", öğretici üslup biçiminde sundukları üslup türlerinden / anlatım tutumlarından her birinin, konularına göre yapılan tasnifteki kimi başlıklara tekabül etmesi de bu düşünceyi desteklemektedir.

İşte bu açıdan bakıldığında Furkanî'nin şiirinde çoğunlukla lirik üslubu/anlatım tutumunu kullandığı anlaşılmaktadır. İkinci tabloda da gösterilmeye çalışıldığı üzere Furkanî lirik tutumla girdiği şiir sahasında bu tutuma 74 kez müracaat etmiş ve böylece duygusal yanı ağır basan bir âşık olduğunu da göstermiştir. Öğretici/didaktik tutumdan 28 kez istifade eden âşık, 15 yerde de mizahî-hicvî üsluba yani satirizme kaymıştır. Bu da âşığın okuyucu ya da dinleyicisini, dikkate değer bir şekilde bilgilendirme çabası içerisine girdiği ve mesajını vermek için bazen tersinden söylemeyi tercih ettiği anlamına gelmektedir. Âşık, dokuz şiirinde de destansı/epik anlatım tutumuna başvurmuştur.

Anlatım tutumuyla alakalı hususlardan birisi de ifadelerin kimin ağzından çıktığı ve doğrudan kime hitap ettiğidir. İfadelerin tamamı elbette ki âşıkların kendisine aittir. Ancak âşıklar bazı durumlarda sözü kendileri söylemek yerine başkalarının ağzıyla ifade etmeyi yeğlerler. Bunun da bir sebebi olsa gerektir. Furkanî'nin şiirleri bu açıdan tarandığında şiirlerinin beşi (1, 36, 47, 115 ve 123.) hariç tamamında sözü âşığın bizzat kendisinin söylediği tespit edilmiştir. Bu, âşığın mesajını iletirken başka bir araç kullanma ihtiyacı hissetmediği anlamına gelmektedir.

Âşığın, sözü başkasına söylettiği şiirlerin dördü ağıt, biri de dertleme türündedir. Ağıt türündeki şiirlerden (1 ve 36.) ikisinde ölenlerin annesinin, ikisinde de (47 ve 123.) ölen kişi

ya da kişilerin ağzı kullanılmıştır. Bu bağlamda âşîğın, nispeten daha küçük yaşta iken ölenler için annenin ağzını kullanmayı tercih ettiği gözlerden kaçmamaktadır. Dertleme türündeki şiirde ise âşık meramı, hasta olan çocuğun babasının ağzıyla anlatmaya çalışmıştır. Bunda söz konusu çocuğun babasının, âşîğın arkadaşı olması ve babanın kendi durumu/derdi için âşıktan şiir yazmasını istemesi gibi faktörler etkili olmuştur, sanırız. Özellikle yas tutturma işlevinin yer aldığı şiirlerde âşîğın sözü başkasına, anneye veya ölene emanet etmesi, dinleyiciyi acının birinci dereceden muhataplarıyla karşı karşıya getirerek anlatıma daha bir güç ve canlılık katmaya, şiirin dinleyici üzerindeki etkisini artırmaya yönelik bir tutum olarak değerlendirilebilir.

Şiirlerin kime hitap ettiği konusuna gelince; piyasaya çıkarıldıklarına göre bütün şiirler elbette ki bütün herkese, genele hitap etmekte; mesajını onu okuyan veya dinleyen herkese aktarmaya çalışmaktadır. Ancak mesaj aktarımı bazen genele doğrudan değil, dolaylı yoldan yapılmaktadır. Bu durumda aktarım için birtakım araçlar kullanılıyor demektir. Yani meramın ifadesinde kimi zaman, genelden önce birtakım unsurlar muhatap alınarak önce onlara seslenilmekte ve anlatılmak istenenler onların aracılığıyla, onların katalizörlüğünde ifade edilmeye çalışılmaktadır.

Furkanî'nin şiirine bu açıdan bakıldığında onun, 44 şiirinde öncelikle muhtelif unsurları muhatap aldığı, diğerlerinde ise doğrudan genele, ortaya seslendiği anlaşılmaktadır. Onun, şiirlerinde meramını anlatırken muhatap aldığı ve oldukça geniş bir yelpaze oluşturan unsurları şu şekilde sıralamak mümkündür: Sevgilisi/eşi (2, 8, 59 ve 60.), annesi (5, 14 ve 79.), babası (37.), kardeşi (67.), oğlu (23, 51 ve 91.), eş dost ve akraba çevresi (10.), bir arkadaşı (40.), nefsi (27, 109 ve 110.), gönlü (35, 93 ve 100.), kalemi (7. ve 98.), Allah (25. ve 118.), Hz. Muhammed (19, 33, 75, 99, 119, 122 ve 126.), Azrail (28.), Tansu Çiller (22.), Âşık İsmetî (39.), bir satıcı (107.), Kızılırmak (1.), bayrak (70.), serçe (54.), Medine (120.), Sivas (57, 78 ve 127.), çoban (68.) ve dağlar (72.).

Görüldüğü üzere şiirinde muhatap aldığı unsurların önemli bir kısmını insanlar oluşturmaktadır. İnsanlar içerisinde de muhatap alınma miktarı bakımından yakın akraba çevresi önemli bir yekûn tutmaktadır. Kişinin en yakınında olan insanları daha fazla muhatap alması da gayet tabii bir durumdur. Âşığın nefsinin, gönlünü muhatap alması ise kendine dışarıdan bakabildiğini, bazı yanlarını kendinden tecrit edip kendisini eleştirebildiğini ima etmektedir. Âşığın Allah, peygamber, Azrail, Medine gibi dinî hayat kaynaklı unsurlara hiç de azımsanmayacak bir sayıda seslenmesi, Furkanî'nin değer yargıları hakkında bizlere önemli ipuçları sağlamaktadır. Kızılırmak, kalem, bayrak, serçe, Medine, Sivas ve dağlara hitap etmesi de onun kişileştirmede vardığı noktaya ve ruh dünyasında onlarla kurmuş olduğu yakınlığa işaret etmektedir. Dolayısıyla onun seçtiği muhatapların her birinin bir anlamı vardır ve âşığın belki kendisi bunu fark etmese de onlar, ruh dünyasına birer ayna mesabesindedirler. Örneğin kalemi, serçeyi ve dağları muhatap alması, âşığın toplumda kendini zaman zaman yalnız hissettiğinin göstergesidir ki söz konusu unsurların muhatap alındığı şiirler ve o şiirlerin üretim bağlamı okunduğunda bu düşünce-mizin doğruluğu açıkça görülecektir.

Muhatap kim olursa olsun gerçekte şiirin mesajları umuma yöneliktir. Fakat buna rağmen ifade-i meram için umumdan başka bir muhatap seçilmesi, hem anlatımı görece bir şekilde kolaylaştırıp daha akıcı bir hale getirmekte hem de anlatıma farklı bir eda, renklilik ve zenginlik kazandırmaktadır.

Anlatım tutumunu ilgilendiren unsurlardan bir diğeri de şiirde kullanılan başlıklardır. Bilindiği üzere halk şiiri ve hatta divan şiiri sahasında şiirlere başlık koyma geleneğinden söz etmek pek mümkün değildir. İlla bir başlık konulacaksa koşma, semai, destan, gazel, kaside, rübaî gibi şiirin yazıldığı nazım şeklinin adı konulmaktadır. Fakat özellikle yirminci yüzyılın ikinci yarısından sonra halk şiiri alanında

eser verenlerin de şiirine başlık koymaya başladığı görülmektedir. Bunda, Tanzimatla başlayan yeni Türk şiiri içerisindeki örneklerin büyük katkısı olsa gerektir. Aynı katkıdan Furkanî de payına düşeni almış olmalıdır ki o da şiirlerine başlık koymaktadır. Koyduğu başlıkların ekseriyeti ise - 1, 15, 20, 23, 30, 39, 47, 88, 91, 123 ve 127. şiirler hariç- şiirlerin ayağından seçilmiştir.

Başlık, altındakinin özeti olduğuna ve halk şiirinde de - elbette ki Furkanî'nin şiirinde de- başlıklar genellikle ayaklardan veya oradaki kelimelerden seçildiğine göre demek ki halk şiirinde esas anlatılmak istenenler ayaklarda, diğer bir deyişle dördüncü mısralarda yer almaktadır. Bu, zaten öteden beri bilinen ve dillendirilen bir konuydu. Biz burada sadece bilinen bir gerçeği, başlık seçimine/oluşturulma biçimini bakarak teyit etmiş olduk.

3.1.3.3.Söz Sanatları

Üslubu belirleyen önemli unsurlardan biri de söz sanatlarıdır. Edebî sanatlar da denilen söz sanatları, kullanılma oranına göre üsluba bir güzellik, canlılık ve çekicilik kazandırır veya onu kuruluk, sıkıcılık ve monotonluktan kurtarır. Söz sanatları, metni tek boyutlu olmaktan çıkarıp onu farklı mecralara taşıyarak onun daha etkili olmasını, ondan alınan estetik hazzın artmasını sağlar. Bu da insanlar arasındaki iletişimin, diğer bir deyişle mesaj aktarma işinin güzelleşmesi ve dolayısıyla aktarımdan beklenen etkinin oluşum katsayısının yükselmesi demektir.

Duygu inceliğinin, zeka keskinliğinin ve estetik duyarlılığın ürünü olan söz sanatları genellikle "*mecazlar, anlamla ilgili sanatlar ve sözle ilgili sanatlar* (Dilçin 1983: 405; Ayyıldız 2009: 354)" biçiminde üç kümede toplanmaktadır ki biz bu küme adlandırmalarını pek doğru bulmuyoruz. Çünkü her şeyden önce adı geçen sanatların tamamı zaten sözle ilgilidir ve öyle olduğu için de "söz sanatları" üst başlığını taşımaktadır. Dolayısıyla "söz sanatları" üst başlığının altında "*sözle ilgili sanatlar*" alt başlığı biraz garip durmakta ve sanki diğerleri sözle ilgili değilmiş gibi bir sonuç ortaya çıkmaktadır.

Oysa diğer iki başlık altında toplananlar da sözle ilgilidir. Diğer taraftan mecaz da anlamla alakalı, anlamın bizatihi kendisine ilişkin bir husustur. Bu sebeple sanki mecaz ve mecaz başlığı altına toplanan sanatlar, anlamla alakalı değilmiş gibi onların “*anlamla ilgili sanatlar*”ın dışında tutulması da birbiriyle bağdaşmamaktadır.⁴⁸ Buna göre ortak özelliklerini dikkate alarak biz söz sanatlarının önce 1. anlamla ilgili / anlamdan kaynaklanan, 2. yapıyla ilgili / yapıdan kaynaklanan sanatlar biçiminde iki kümeye ayrılmasının daha doğru olacağını düşünüyoruz. Anlamla ilgili sanatları ise kendi içerisinde mecaz anlamdan ve gerçek anlamdan kaynaklanan sanatlar olmak üzere iki grupta toplayabiliriz.

Mecaz anlamdan kaynaklanan sanatlar grubunu teşbih, istiare, mecaz-ı mürsel, kinaye, tariz, teşhis ve intak gibi sanatlar oluştururken gerçek anlama dayalı sanatlar öbeğinde istifham, mübalağa, telmih, tezat, tekrar, tevriye, tenasüp, leff ü neşr, tecahül-i ârif, hüsn-i talil, irsal-i mesel, iktibas, nida ve rücu gibi sanatlar yer almaktadır. Yapıyla ilgili sanatlar ise sözcüklerin ses, söyleniş ve yazılış özelliklerine göre teşekkül etmekte olup akis, akrostiş, aliterasyon, asonans, cinas, iade, iştikak, kalp, seci, tarsi gibi sanatlardan oluşmaktadır. Mecaz anlamdan kaynaklanan sanatlara hem günlük konuşma dilinde hem de edebî metinlerde sıklıkla rastlanmaktadır. Gerçek anlama ve sözcüklerin yapısal özelliklerine dayalı olarak teşekkül eden sanatlara ise daha ziyade edebî metinlerde ve özellikle de şiirde tesadüf edilmektedir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla Furkanî, şiirinde 19 farklı sanat kullanmıştır ve bunların toplam kullanılma sayısı 483’tür.⁴⁹ 128 şiiri olan bir âşık için bu rakamlar, onun şiiri-

⁴⁸ “*Mecazlar, anlamla ilgili ve sözle ilgili sanatlar*” şeklindeki tasnife getirilen, bizimkine benzer kısmî bir eleştiri ve söz sanatlarının başka bir açıdan tasnifi için bkz. (Kocakaplan 1992: 10-13). Ayrıca sanatlar hakkında daha detaylı bir inceleme ve farklı bir tasnif için M. Kaya Bilgegil (1989: 129-360)’in çalışmasına da müracaat edilebilir.

⁴⁹ Şiir, duruma göre farklı şekillerde yorumlanmaya müsait bir metin olduğu için bizim sanat olarak gördüğümüz kimi unsurlar, sanat olarak değerlendirilmeyebilir. Hatta bunun tersi de mümkündür. Tarama sıra-

nin sanat yönünden zengin veya kuru bir söyleyişe sahip olduğunu söylememize yeterli değildir. Zira bunu söyleyebilmemiz için elimizde ölçü alabileceğimiz, âşığın muadili olan kişilere ait bu tarz veriler bulunmamaktadır. Ancak şunu ifade edebiliriz ki şiirinin her biriminde yani beytinde en az bir, iki sanat bulunduran divan şâirlerine göre âşığın şiiri sanat yönünden biraz zayıftır. Âşığın şiirlerinin 667 birim dörtlük/bent/ten olduğu ve toplam 483 kez söz sanatlarına yer verdiği, dolayısıyla neredeyse şiirlerin üçte birlik kısmında herhangi bir söz sanatı bulunmadığı dikkate alınacak olursa bu zayıflık kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Kaldı ki divan şâiri en az bir, iki sanatı iki dizeden oluşan birimlere sığdırmakta, halk şâirinin elinde ise sanatları istif edebileceği dört dize bulunmaktadır. Diğer taraftan şiirlerinin üçte birlik kısmında söz sanatı bulunmadığı hükmünü verirken biz âşığın, her bir sanatı ayrı bir dörtlükte kullandığı ön kabülünden hareket ettik. Oysa durum pek de öyle olmayıp aynı dörtlükte birden fazla sanatın yer aldığı örneklerle bolca tesadüf edilmektedir. Bu da söz sanatlarıyla güzelleştirilememiş dörtlüklerin sayısını daha da artırmakta ve “Âşığın şiiri sanat yönünden biraz zayıftır.” değerlendirmesini yaparken bizi desteklemektedir. Ancak bütün bunlara rağmen halk şâirinin sanat yönünden divan şâirine göre zayıf olması normal sayılabilir; çünkü arada çok ciddi bir eğitim, dolayısıyla da farkındalık düzeyi ve estetik anlayış farkı bulunmaktadır.

Furkanî'nin kullandığı 19 sanattan sadece birisi yapıyla alakalı, diğerleri ise anlamla ilgilidir. Yapıyla alakalı o tek sanat ise cinas olup on farklı yerde kullanılmıştır: (23/1-3, 33/3, 42/2, 54/5, 70/4, 108/5, 111/5, 122/2, 125/5, 128/7). Söz konusu bu cinaslar, kullanıldıkları yerlerin tamamında iki dizeyle oluşturulmuşlardır. Bu da âşığın cinas yapmakta çok fazla başarılı olamadığı anlamına gelmektedir.

sında kimi sanatların gözümüzden kaçmış olma ihtimali de söz konusu olabilir. Dolayısıyla burada verilen rakamlar, nihaî olmayıp değişebilir. Ancak bu değişimin değerlendirmelerimizi önemli oranda etkilemeyeceğini düşünüyoruz.

Âşığın şiirindeki anlamla ilgili sanatların yedisi mecaz, 11'i de gerçek anlama dayalı sanatlardan oluşmaktadır. Mecaza dayalı sanatların toplam kullanım sayısı 133 olup kullanım sıklığına göre sanatlar ve kullanıldıkları yerler şu şekildedir:

Teşbih: (1/3, 3/3, 7/2, 11/2, 12/1, 13/2, 14/3, 16/1, 2, 17/2, 3, 5, 19/4, 22/2, 27/3, 4, 33/3, 5, 34/2, 35/1, 3, 4, 36/1-4, 36/3, 38/2, 39/3, 41/5, 43/1, 46/2, 48/2, 56/1, 61/3, 4, 63/1, 64/1, 65/1, 66/1, 74/4, 76/2, 77/3, 79/1, 3, 80/4, 81/2, 3, 4, 6, 82/2, 3, 83/2, 85/1, 86/2, 3, 90/2, 93/1, 94/3, 96/2, 97/1, 2, 99/2, 3, 100/1, 103/1, 106/1, 109/2, 110/1, 111/7, 113/3, 117/5, 119/3, 122/2, 6, 123/5, 125/3, 128/6)= **75 adet.**

Teşhis: (7/1-4, 9/5, 6, 7, 10/3, 18/2, 50/2, 4, 5, 52/5, 53/3, 54/1-6, 57/2, 58/1, 67/2, 3, 70/1-4, 71/5, 72/1, 82/4, 85/1-4, 98/1, 113/5, 127/1-6, 128/6-7)= **25 adet.**

İstiare: (1/2, 6/4, 21/4, 30/2, 35/1, 37/3, 39/4, 44/4, 48/3, 51/3, 79/5, 80/1, 4, 100/2, 3, 4)= **16 adet.**

Mecaz-ı Mürsel: (8/2-4, 9/2-4, 15/3, 18/2, 21/2, 4, 22/1, 38/3, 39/1, 53/3, 111/2)= **11 adet.**

Tariz: (21/6, 22/1-6, 80/2)= **3 adet.**

Mecaz: (22/5, 49/3)= **2 adet.**

İntak: (18/2)

Görüldüğü üzere mecaza dayalı sanatlar içerisinde teşbih/benzetme sanatı diğerlerine göre açık ara ile öndedir ki bu, söz konusu sanatın günlük hayatta da çok fazla kullanılıyor olmasından kaynaklanmaktadır kanaatimizce. Âşığın şiirinde bu sanatı yaparken kullandığı benzeyen, benzetilen ve benzetme yönü unsurlarına bakılarak hem âşığın hem de halkın kolektif bilincinin işleyiş biçimi hakkında çok önemli veriler elde edilebilir. Zira kullanılan teşbihler büyük oranda halkın da öteden beri sıkça başvurduğu teşbihlerdendir.

Teşhis sanatında âşık genel olarak *kalem, Mescid-i Aksa, Kabe, zemzem, ayet, sure, kuş, boya, dağ, taş, köy, serçe, toprak, bulut, baba ocağı, direk, bayrak, karga, dere, köz, kül, dil, mil, tel, Sivas ve Medine* gibi varlıkları kişileştirmiştir. Âşığın kişileştirmede kullandığı bu varlıklar, onun duygu ve düşünce

dünyası hakkında önemli ipuçları barındırmakta ve onun dinî ve millî değerlere önem veren, tabiatla içli dışlı biri olduğunu göstermektedir. Tabiatla içli dışlı olması da sanırız köy kökenli olmasından ileri gelmektedir.

Tespit edebildiğimiz kadarıyla gerçek anlama dayalı sanatların, âşışın şiirindeki toplam kullanım sayısı 340'tır. Söz konusu sanatların kullanılma sıklıkları ve kullanıldıkları yerler ise şu şekildedir:

Tekrir: (2/1-4, 4/1-4, 6/1-4, 9/1, 10/1-4, 13/1, 15/5, 16/1-5, 2, 20/1-7, 25/1-3, 27/1, 29/1, 30/5, 31/1-4, 32/1, 33/4, 35/2, 38/1-4, 40/1, 41/1-5, 42/1-4, 42/2, 44/1-4, 45/1-4, 50/1, 51/4, 53/5, 55/4, 57/1, 5, 58/4, 59/1, 66/1-4, 66/3, 69/1, 2, 70/1-4, 70/2, 74/1-4, 75/5, 6, 79/1-5, 82/4, 83/1, 84/4, 85/1-4, 86/1-4, 87/1-5, 88/1-4, 89/3, 90/5, 91/1-5, 97/1-5, 98/4, 99/2, 100/5, 101/2, 3, 108/1, 108/10, 109/2, 3, 110/2, 5, 111/1-7, 112/1-5, 114/1, 4, 116/1-10, 117/3, 118/4, 119/2, 122/3, 123/3, 124/3, 125/3, 4, 127/6)= **79 adet.**

Telmih: (9/3, 4, 19/3, 4, 6, 7, 20/4, 28/1, 30/3, 32/2, 38/2, 40/4, 41/2, 3, 4, 5, 44/2, 3, 47/3, 49/4, 5, 52/1, 2, 54/1, 2, 3, 4, 5, 57/1, 2, 63/2, 65/3, 4, 70/3, 72/2, 3, 4, 5, 73/2, 75/1, 77/3, 81/5, 82/5, 83/2, 87/1, 89/2, 92/3, 5, 93/5, 100/5, 101/1, 3, 106/1, 108/20, 109/4, 111/4, 114/2, 117/2, 4, 119/3, 122/2, 4, 5, 6, 123/4, 126/1, 127/4)= **67 adet.**

Tenasüp: (2/2, 4/2, 8/2, 16/3, 4, 17/1, 2, 18/4, 19/3, 24/2, 25/2, 27/2, 4, 30/4, 31/1, 2, 32/2, 38/4, 44/2, 49/3, 52/1, 2, 54/1, 2, 4, 5, 61/5, 68/1, 73/1-6, 75/2, 4, 76/3, 4, 81/1-6, 82/3, 83/2, 3, 4, 5, 6, 7, 87/5, 90/1, 93/5, 96/2, 5, 101/1, 105/4, 117/1, 2, 120/4, 122/4, 123/5, 125/1)= **54 adet.**

Tezat: (2/3, 3/5, 5/1, 11/3, 13/2, 19/2, 5, 20/6, 26/1, 2, 28/3, 34/3, 35/2, 3, 40/3, 41/4, 48/5, 49/3, 52/4, 57/3, 58/4, 63/3, 65/2, 65/1-5, 68/3, 5, 73/5, 77/1-4, 78/3, 80/4, 82/1, 3, 86/3, 4, 87/4, 88/1, 2, 3, 91/5, 93/1, 95/4, 96/4, 106/5, 110/2, 117/3, 119/4, 120/5, 127/5)= **48 adet.**

İstifham: (3/1, 9/7, 13/1-3, 16/3, 17/4, 26/3, 34/5, 37/3, 42/1, 43/2, 3, 45/2, 47/1, 54/1-6, 55/3, 56/1-3, 61/1-6, 62/1-4, 65/1-5, 69/1-3, 71/1-5, 72/1, 77/1-4, 81/5, 89/2, 95/17, 99/1, 108/15, 21, 109/1, 111/1-7, 117/1, 121/1-5, 128/5, 7)= **35 adet.**

Nida: (11/2, 25/1-3, 33/1-5, 83/7, 84/5, 86/4, 91/5, 93/1, 94/5, 96/1, 97/5, 100/1-5, 108/8, 111/7, 118/4, 119/1, 123/5, 125/4, 6, 128/6)= 20 adet.

Mübalâğa: (1/1, 3/2, 5/3, 6/4, 10/1, 13/2, 27/2, 40/2, 66/3, 76/5, 81/4, 82/2, 89/3, 96/6, 113/5, 120/1, 2, 123/5, 125/3)= 19 adet.

İrsal-i Mesel: (16/1, 24/4, 31/4, 42/4, 80/5, 86/4, 100/4, 106/4)= 8 adet.

Tecahül-i Arif: (26/3, 35/4, 45/2, 72/1, 111/3)= 5 adet.

Tevriye: (49/5, 57/6, 128/7)= 3 adet.

Hüsn-i Talil: (67/3, 128/7)= 2 adet.

Görüldüğü üzere gerçek anlama dayalı sanatlar içerisinde tekrar, kullanılma sıklığı bakımından birinci sırada yer almaktadır. “Sözün etkisini güçlendirmek amacıyla anlamın üzerinde yoğunlaştığı sözcük ya da söz öbeklerini arka arkaya yinelemek (Dilçin 1983: 452)” şeklinde tanımlanan tekrar, duruma göre ahenk sağlayıcı/artırıcı bir işlev de görmektedir. Tekrirdaki yineleme eğer “anlamı etkilemiyorsa buna kesret-i tekrar [tekrar çokluğu] den[ilmekte ve bu da bir] yazı kusuru sayıl[maktadır.] Kulağı tırmalamayan ve anlamın etkisini arttıran tekrirlere [de] hüsn-i tekrar [tekrar güzelliği, güzel tekrar] den[ilmektedir.] (Dilçin 1983: 452).” Tekrarın güzel ya da kusur sayılan cinsten olması her ne kadar biraz göreceli de olsa âşığın güzel tekrarlarının giderek arttığı, kusur sayılanların ise azaldığı söylenebilir. Başlangıçta yazdığı şiirlerdeki tekrirlere bakılacak olursa bunların daha ziyade ayaklarda yer aldığı, sayıca daha fazla olduğu ve dolayısıyla bunların nispeten “kesret-i tekrar” sınıfına dâhil olduğu anlaşılabılır. Âşığın tekrarlar konusundaki bu seyri bizlere, onun şiir vâdisinde yaşadığı tekâmülün bir başka açıdan fotoğrafını sunmaktadır.

“Söz arasında, herkesçe bilinen geçmişteki bir olaya, ünlü bir kişiye, bir inanca ya da yaygın bir atasözüne işaret etmek, onu anımsatmak (Dilçin 1983: 461)” biçiminde tanımlanan telmih, kolektif hafızada dolaşan başka bir olay, durum, kişi veya inanca atıfta bulunarak metnin ifade gücünün genişlemesini sağlar. Bir anlamda telmih, sanatkârın anlatmak istediğiyle

çok bilinen bir gerçek arasında bağlantı kurarak anlatılmak istenenin örneklendirilmesine, dolayısıyla pekiştirilmesine, anlamın güçlenip zenginleşmesine katkıda bulunur. Edebiyat biraz da çağrışım gücü yüksek, estetize edilmiş metinler üretmek veya bu tarz metinlerin toplamı demektir. Telmih de söz konusu çağrışımı artıran, artırırken de aynı zamanda kısmen estetize eden bir iksir gibidir.

Kendisine gönderme yapılan herhangi bir olay, durum, kişi ya da inanca telmih denilebilmesi için illa geçmişte yaşanması şart değildir kanaatimizce. Gelecekte yaşanacağına inanılan hususlara atıfta bulunma da bizce telmih kategorisine girme/kte/li/dir. Çünkü birincisi gelecekte olacağına inanılan hususlara atıfta bulunma ile geçmiştekilere bulunma arasında yapı ve işlev itibarıyla hiçbir fark yoktur. İkincisi gelecekte yaşanacağına inanılan hususlar da varlığını geçmişe borçludur ve bu yönüyle onlar da zaten geçmişe aittirler. Üçüncüsü telmihin tanımı içerisinde "*bir inanca*" ifadesi de yer almaktadır ki bunlar da birer inanç olduğuna göre gelecekte yaşanacağına inanılan olay, durum, kişi veya varlıklara yapılan göndermelerin de birer telmih olması gerekir. Bütün bunlara rağmen herhangi bir şeyin telmih kategorisine sokulabilmesi için "geçmişte gerçekleşme" şartı aranırsa o takdirde gelecekte yaşanacağına inanılan hususlar için başka bir sanat adı aranmalıdır diye düşünüyoruz.

Yukarıda sıralamaya çalıştığımız gerekçeler dolayısıyla gelecekte yaşanacağına inanılan hususları da telmih dairesine katarak Furkanî'nin şiirlerine baktığımızda telmihler açısından zengin sayılabilecek bir yapıyla karşılaşmıştır. Onun bilgi dağarcığı ve önem verdiği hususlar hakkında önemli ipuçları da sunan telmihlerini, kullanım kronolojisini de dikkate alarak şu şekilde sıralamak mümkündür: Fransızların Cezayir'i işgal etmesi (9/3), Afganistan'ın Rus işgali karşısındaki başarısı (9/4), Kıyametin kopmasına yakın zamanda Yecüc Mecüc, Dabbetü'l-Arz, Deccal ve Mehdi gibi unsurların ortaya çıkacağı inancı ve bunların yapacakları (19/3, 4), İsrail'in sura üfleyeceği ve kıyametin kopacağı inancı (19/6, 54/1), Mahşer günü, Sırat köprüsü, huri, kevser,

cennet, cehennem ve zebani gibi kavramların taşıdığı ahiret hayatıyla ilgili inanışlar (19/7, 32/2, 44/2, 3, 54/1, 2, 3, 4, 5), Kiramen Kâtibin ve Münker Nekir meleklerinin varlığı ile yaptıklarına / yapacaklarına olan inanç (20/4, 93/5), Mecnun-Leyla aşkı ve her ikisinin özellikle de Mecnun'un durumu (28/1, 38/2, 65/4, 75/1, 77/4, 81/5, 100/5, 101/3, 106/1, 109/4, 117/4), İstanbul'un fethedilmesi (30/3), ruhların yaratılması ve elest meclisi inancı (40/4, 63/2), Nemrut'un Hz. İbrahim'i ateşe atması, yaşam tarzı ve bir sinek tarafından öldürülmesi (41/2, 77/3, 92/3), Musa'nın Nil nehrine bırakılması, Tur-ı Sina'ya çıkması (41/4, 72/3), Hz. Muhammed'in miraç'ta veya mahşer gününde "Ümmetim" demesi ya da diyeceği inancı (41/3), Yusuf peygamberin bir kervanla Mısır'a götürülüp köle olarak satılması (41/4), Yunus peygamberin balığın karınlarında yatması (41/5), Dicle ve Fırat'ın cennetten çıktığı inancı (44/3), on sekiz bin âlemin varlığı inancı (44/2), kaderin levh-i mahfuza yazılması inancı (47/3), Osmanlı'nın savaşa giderken mehter çaldırması (49/4), Sultan II. Mehmed'in fatihliği (49/5), Hz. Muhammed'e ilk vahyin gelme şekli, Hz. Muhammed'in Sevr mağarasında gizlenmesi, Kâbe'nin içindeki putları yıkması, miraca çıkması, başında bir bulutun gezmesi, ayı ikiye bölmesi (52/1, 72/4, 108/20, 114/2, 122/2, 4, 5), insanın yaratılış biçim ve süreciyle ilgili inanış (52/1, 2), Atatürk'ün Sivas'ta kalması ve Sivas kongresi (57/1, 127/4), Köroğlu (57/2), Kerem'in Aslı'ya, Ferhat'ın Şirin'e olan aşkı (65/3), Mehmet Akif'in, İstiklal Marşını bayrağa yazması, Tacettin Dergahında kalması (70/3, 123/4), Ashab-ı Kehf (72/5), Belam bin Baura (bkz. Harman 1992: 389) (73/2), Hallac-ı Mansur'un derisinin yüzülmesi (82/5), Hz. Ebubekir'in Nakşibendilik tarikatının kurucusu olduğu inancı (83/2), hicret sırasında Hz. Muhammed'in Kusva adlı deveyi kullanması (87/1), Çanakkale savaşlarında tek başına 250 kiloluk top mermisini topun ağzına koyan Seyit Onbaşı (89/2), Adem'le Havva'nın insanlığın atası olması inancı (92/5), Bilal-ı Habeşî'nin çektiği sıkıntılar (101/1), Medine ve Hayber Yahudilerinin Müslümanlara karşı verdiği mücadelede kaybetmiş olmaları (111/4), zemzem kuyusunun oluş-

ması (117/2), Kıtırmir (119/3), Veysel Karanî'nin Hz. Muhammed'e olan sevgisi (122/6, 126/1), Sivas'ın Timur tarafından talan edilmesi (127/4), gibi.⁵⁰

Görüldüğü üzere Furkanî, bir yandan divan ve halk şiirinde öteden beri kullanılan telmih unsurlarına yer verirken bir yandan da nispeten daha yakın tarihe ait yeni telmih unsurları oluşturmuştur. Kullandığı telmih unsurlarının büyük çoğunluğunun dinî konularla ve ahiret inancıyla alakalı olması dikkatlerden kaçmamaktadır. Bu durum, onun şiirinin muhteva açısından daha ziyade dinî, bir miktar da millî düşünce eksenine oturduğuna işaret etmektedir.

Birbiriyle yakın anlamlı kelimelerin aynı beyit ya da dörtlükte kullanılması anlamına gelen tenasüp konusunda âşığın başarılı olduğu görülmektedir. Âşık (bostan, kuyu, silt, su (2/2)), (genelev, pezevenklik, utanmaz, arsız, düzrü, dümbük (4/2)) (bahçe, gül, bülbül, baykuş, diken (8/2)), (bal, arı, çiçek (16/3)), (öğretmen, ilim, fen, öğretmek (16/4)), (mangan, silis, ocak, izabe, oksijen, hurda (17/1, 2)), (taç, taht, saray, para (18/4)), (Yecüc Mecüc, dabbetü'l-arz, zuhur etmek, ahir zaman (19/3)), (Müslüman, müminin miracı, dinin direği, Hak, namaz (24/2)), (fuhuş, zina, kumar, nefis, pislik (25/3)), (ceset, musalla taşı, sal (27/2)), (nefis, isyan, günah, sel (27/4)), (din, vatan, can feda etmek, kan, Hak, şan, şeref, iman (30/4)), (düğün, davul, zurna, halay (31/2)), (hak, mizan, terazi, günahkâr, mahşer meydanı, cehennem (32/2)), (kazma, kürek, mezar, kazmak (38/4)), (bela, dert, yara, el vurmak, doktor (49/3)) gibi anlamca birbirleriyle ilintili kelimeleri aynı dörtlük içerisinde kullanarak tenasüplerini oluşturmuştur. Tenasüplerini oluştururken kullandığı ve ilk elli şiirinden seçmiş olduğumuz bu kelime öbekleri onun hem kelime kadrosu, hem de dünyaya bakış açısı hakkında bize önemli ipuçları vermektedir. Tenasüpleri oluşturan di-

⁵⁰ Furkanî'nin şiirinde kullanılan bu telmih unsurları, en azından bunların büyük bir kısmı, hakkında bilgi için Agah Sırrı Levend (1984: 107-174), İskender Pala (1989) ve Ahmet Talat Onay (1992)'in çalışmalarına bakılabilir.

ğer kelime öbeklerine de bakılsa âşîğın millî ve manevî değerlere sıkı sıkıya bağlı birisi olduğu rahatlıkla söylenebilecektir.

Âşîğın şiirinde tezat sanatıyla hiç de küçümsenemeyecek miktarda karşılaşılması, onun meramını anlatırken zıtlıklardan iyi bir şekilde istifade ettiğini göstermektedir. Yine aynı şekilde âşîğın şiirinde kullandığı sanatlar içerisinde istifhama tesadüf edilmesi de soru soruyormuş gibi görünüp âşîğın anlamı güçlendirip pekiştirmeye, üzerinde durulan duygu veya düşünceye dikkat çekmeye çalıştığına delalet etmektedir.

“Ey, ya, hey, behey” gibi ünlemlerle oluşturulan nida sanatı, basit bir seslenmeden ibaret değildir. Onu kullananın herhangi bir varlığı hayalen karşısına alarak ve fakat kendisini duyabileceği kadar uzakta bir konuma yerleştirerek onunla konuşması, ona hitap etmesi demektir. Kişinin varlığı karşısına alması, onunla bir hukukunun olduğu, belli bir samimiyet kurduğu, kurmak istediği şeklinde okunmalıdır. Kendisini duyabileceği kadar uzak bir konuma yerleştirmesi yani kişinin varlıkla kendisi arasında fiziksel bir mesafe bırakması, seslenenle seslenilen arasında gerçekte var olan mekânsal bir uzaklıktan kaynaklanabileceği gibi bu, varlıkla kişi arasındaki ilişkinin, aksi arzu edildiği halde çok da yakın veya sıcak olmadığı anlamına da gelmektedir. İlişkinin yakın veya sıcak olmaması da ya seslenilen varlığın yüceliğinden, makamının büyüklüğünden, ulaşılmazlığından, ona olan saygıdan ya da seslenilenin kendisini, seslenenden özellikle uzak tutmak istemesinden ileri gelebilir. Araya mesafe konulması bazen de seslenenin bizzat kendi isteğiyle gerçekleşebilir. Duygusal ve fiziksel anlamda ancak belli bir mesafeden söylenebilecek şeyleri ifade edebilmek için bazen seslenen, bir şeyi veya kişiyi kendisinden özellikle tecrit edip uzaklaştırabilir. Bu sebeple nidayı basit bir seslenme olarak görmeyip onun bulunduğu yerlerde yani bağlamında kime, niçin seslendirildiğine dikkatlice bakmak gerekir. Çünkü bu, seslenenin seslendiği varlıklar karşısında kendini nasıl konumlandırıldığını göstermesi bakımından önemlidir.

Âşık nidalarıyla, sevdiğine (11/2) fiziksel anlamda, tabibe (125/4) ve “Allah’ın kulu”na (128/6) da duygusal anlamda uzak olduğu için seslenmiştir ve bu iki uzaklık da mecazi değil, gerçek anlamdadır. Allah’a (25/1-3) ve peygambere (33/1-5, 119/1) seslenirken de sanırız âşık, hem elinde olmayan mesafeleri kaldırma arzusundadır hem de onların makamının yüceliği karşısında kendisini onlara çok fazla yaklaştırmaya layık görememektedir. Âşık bunların dışındaki nidaları ise duygusal ve fiziksel bakımdan ancak belli mesafeden söylenebilecek şeyleri ifade etmesine imkân tanınması için kendine yakın olanları özellikle kendinden uzaklaştırmak gayesiyle kullanmıştır. Bu amaçla bir yerde (108/8) arkadaşına, iki yerde (93/1, 100/1-5) gönüne, bunların dışında kalan yerlerde ise (83/7, 84/5, 86/4, 91/5, 97/5, 111/7, 118/4, 123/5, 125/6) “*Ey garip Furkanî*” biçiminde kendisine hitap etmiş yani onları kendinden kısmen tecrit etmiştir.

Furkanî'nin, şiirinde mübalağaya çok fazla başvurduğu söylenemez. Bir şeyi olduğundan çok büyük veya çok küçük göstermek olan mübalağa, ekseriyetle birinci şıkkı tezahür ettirmek için kullanılır ki âşığın şiirinde de genellikle olduğundan büyük göstermek biçimiyle karşılaşılmaktadır. Karşılaşıldığı yerlerden ikisi -89/3 ve 40/2- hariç tamamında âşık, mübalağayı kendi derdinin çokluğunu ifade etmek gayesiyle kullanmıştır. Bunun için gözyaşının ırmaklar gibi çağladığı, sel olduğu, gözyaşından derelerin dolduğu, göletin oluştuğu, ah çekerek ciğerini dağladığı, of çektikçe dumanlarının çıktığı, tepeden tırnağa dertle dolduğu, dertlerinin çağlayan ırmaklara dönüştüğü, kanlı gözyaşı döktüğü, aşkının olağanüstü şeylere kadir olduğu, cayır cayır yanıp kül olduğu yolunda birtakım ifadeler sarf etmiştir. Derdin çokluğunu anlatma konusunda sarf edilen bu ifadelere neredeyse gelenek içerisindeki diğer tüm âşıklarda da rastlanması, âşığın bu hususta bir orijinalite yakalayamadığını ortaya koymaktadır.

Âşığın ifadesini güçlendirmek amacıyla yukarıda hangi atasözlerini, ne şekilde kullandığı, diğer bir deyişle irsal-i mesel sanatını nasıl icra ettiği anlatılmaya çalışılmıştı. Bu sebeple irsal-i mesel sanatı için ilgili yere bakılabilir.

Furkanî'nin şiirinde, metne şiiriyet kazandırma ve metnin estetik boyutunu yükseltme noktasında önemli fonksiyonlar icra eden tecahül-i arif, tevriye ve hüsn-i talil gibi sanatların örneklerine de rastlanmaktadır. Fakat bunların sayısı çok da fazla değildir.

3.2. Şiirlerin Muhteva Özellikleri

Sözlüklerin *"bir şeyin içinde bulunan, içteki şey"* anlamını verdiği muhteva denildiğinde edebiyatta ve özellikle de halk edebiyatı sahasında genellikle, sadece "konu" anlaşılmaktadır. Bu anlayış, yanlış olmamakla birlikte bir miktar eksiktir ve bu eksikliği, muhtevanın eş anlamlısı olan içerik sözcüğünün Türkçe Sözlük (930)'te *"sözlü veya yazılı anlatımda verilmek istenen öz, düşünce, duygu ve imgelerin bütünü"* biçiminde sunulan anlamı da ihsas ettirmektedir. Bu tanıma göre muhtevayı yalnızca konu değil, metinde verilmek istenen öz, yani mesajlar, duygu ve düşünceler ile imgelerin tamamı oluşturmaktadır. Edebiyat bilimcilerin konu üzerinde yaptığı çalışmalar, bu düşünceyi haklı çıkarmış ve hatta muhtevanın / içeriğin *"konu, izlek, düşünce, olay, varlık, duygu, görüntü ve anlam"* (Çetin 2006: 11-127) şeklinde sekiz başlık altında toplanan unsurların bileşkesinden meydana geldiğini ortaya koyarak "muhteva"nın muhtevasını genişletmiştir. Dolayısıyla bir metnin veya metinler topluluğunun muhteva özellikleri ele alınmak istendiğinde onların, adı geçen başlıklar açısından irdelenmesi icap etmektedir.

Muhteva denildiğinde ilk akla gelen unsur olan konu, *"şiirin yüzey yapısında [bulunup] genel ve evrensel nitelikli nesnel olgular, durumlar, olaylar ve meseleler[den oluşmaktadır]. Konular belli bir millete ve ferde ait değil, tüm insanlığın ortak malıdır"* (Çetin 2006: 11)." Çünkü tüm insanlık kültürel açıdan teferruatta farklılaşsa da özde ve biyo-psikolojik varlıklarının yapısı noktasında aynı ortak payda içerisindedir. Dolayısıyla insanlığı ilgilendiren, harekete geçiren, onların dikkatini çeken, onlar için önem arz eden, onlar tarafından sevilen veya seilmeyen konuların ortak olması gayet tabiidir. İşte

bu tabii ortaklık da doğal olarak birçok şâirin/âşığın aynı konuyu işlemesi sonucunu doğurmuştur.

Nurullah Çetin'in de ifade ettiği gibi konu, bir anlamda şiirin üretilmesini sağlayan ilk hareket "*noktasıdır; amaç değil, araçtır. Şiirin değeri konuyla değil, konuyu işleyiş biçimiyle ölçülür. Şâirler için belli bir konu sınırlaması yapılamaz. Şâir önemine inandığı, kendisiyle hemhal olduğu, çok iyi bildiği, dikkat çekmek istediği her konuyu şiirinde işleyebilir* (2006: 12)." Dolayısıyla şâirlerin ve tabii ki âşıkların da eserlerinde hangi konuyu işlediklerinden ziyade konuya yaklaşım tarzları ve konuyu hangi kaynaktan aldıkları önemlidir. Şiirlerde şâirlere özgü olan da işte bu önemli denilen hususlardır. Yani şâirin konuya "*olumlayıcı, olumsuzlayıcı, sorgulayıcı, yorumlayıcı ve tasvirici tavır*"lardan hangisiyle yaklaştığı, konuyu "*gerçek yaşam tecrübelerinden mi, hayal gücünden mi, varlık, tabiat ve eşyadan mı, ideolojiden mi, dinden mi*" aldığı önemlidir.

Muhtevanın ikinci unsuru olan izlek, "*konunun şâire özgü bir biçimde görünüşü, yorumlanışı ve değerlendirilişi* (Çetin 2006: 13)"dir. N. Çetin'in "*göze çarpan, dikkati çeken özet fikir*" şeklinde nitelendirdiği izlek, yine onun ifadesiyle "*şâirin konuya öznel bakış açısıdır. ...şiirin bütününe yayılan, onun diğer bütün unsurlarını etrafında toplayan, dolayısıyla şiirin merkezî konumunu işgal eden temel iletidir* (13)." Dolayısıyla şiirin söz varlığı, imge dünyası gibi bütün unsurları⁵¹ bu temel iletiye bağlı olarak teşekkül etmektedir. Bu sebeple izlek kavramı⁵² şiirin muhtevası için son derece önemli bir unsurdur.

Muhteva kavramının içerisini dolduran önemli ve çok bilinen unsurlardan biri de duygudur. "*Dış dünyanın, olay ve olguların, durum ve varlıkların insanın iç dünyasında meydana getirdiği dalgalanmalar, doğurduğu etkiler* (Çetin 2006: 52)" şek-

⁵¹ Burada olduğu gibi çalışma boyunca bütün cümlelerdeki italiklenen ifadeler bize değil, ilgili yerde kullanılan kaynaklara aittir. Sürekli tırnak kullanmamak gayesiyle bazen böyle bir yola başvurulmuştur.

⁵² İzlek kavramı hakkında daha geniş bilgi, "*izleği belirlemede yardımcı olan unsurlar*" ve izleğin daha iyi anlaşılması adına verilen örnekler için bkz. (Çetin 2006: 13-16).

linde de tanımlanabilen duygu, şiirin üretilmesini sağlayacak kadar muhtevanın önemli ve belirgin unsurlarındandır. Duygunun aşk, sevgi, yaşama sevinci, ümit, acıma, hasret, gariplik, yalnızlık, geçmişe özlem, karamsarlık, kin, nefret, kahramanlık, korku, kaçış ve yokluk (duyguların detayı için bkz. Çetin 2006: 53-76) gibi çok farklı şekilleri bulunmakta olup bunların çeşitli oran ve biçimlerdeki tezahürlerine şiirde sıklıkla tesadüf edilmektedir.

Şiirin muhtevasında en az duygu kadar varlığını, ağırlığını hissettiren unsurlardan biri de düşüncedir. N. Çetin'in "*dış dünyada yer alan tüm varlık, olay, olgu ve oluşların insan zihninde dikkati çeken yönleriyle yansımaları ve algılanan bu malzemenin unsurları arasında birtakım mantıkî bağlar, ilişkiler, irtibatlar kurma[sı]* (2006: 16)" biçiminde tanımladığı düşünce, şiirde genellikle olduğu gibi, kuru bir şekilde değil, duyguların eşliğinde, biraz yumuşatılarak verilir. Şâirin dünya görüşünü, hayat karşısında takındığı tavrın etken mi, edilgen mi olduğunu fısıldayan düşünceler, ilgili olduğu alana ve üstlendiği işlevlere göre şiire pastoral, hikemî, mistik, ideolojik ve öğretici şiir (bkz. Çetin 2006: 16-36) gibi adların verilmesini de sağlar.

Muhtevayı oluşturan unsurlardan biri de "varlık"tır. Şiirde sözü edilen, ele alınan, dış dünyaya ait her türlü unsur içerisinde barındıran varlığa şâirler, sıradan insana göre farklı bir pencereden bakar. Ele alınan varlıklar ve o varlıklara yaklaşım tarzı, şâirin dünya görüşüne göre farklılık arz eder. Şâir varlıklara tecellî açısından yaklaşabilir veya panteist, materyalist ve izlenimci bir yaklaşım sergileyebilir. Varlıkları bazen de şâir, sırf sanat yapmak amacıyla veya ilham kaynağı olarak kullanabilir (Varlıklara yaklaşım tarzları hakkında detaylı bilgi için bkz. (Çetin 2006: 41-52)).

Şiirde bazen hayalî veya geçmişte yaşanmış bir olaya yer verilir. Söz konusu olay ya baştan sona hikâyeye edilir ya da olay örgüsünü hissettirecek şekilde olayın ana hatları ve dikkati çeken tarafları üzerinde durulur. Şiiri kısmen nesre yaklaştıran ve ona görece bir kuruluk veren olay da muhte-

vanın önemli parçalarından biridir (Muhtevadaki olay kavramı hakkında bkz. (Çetin 2006: 36-41)).

Muhtevaya ait önemli parçalardan bir diğeri de “görüntü” kavramıyla ifade edilmektedir. Bu, dış dünyadan alınan olay, olgu ve varlıkların şiirde nasıl yansıtıldığıyla alakalı bir durumdur. Şiirin konusunu oluşturan unsurlar, şâir tarafından duruma göre şiirde nesnel, öznel-resimsel, öznel-hayalî, hareketli veya soyut görüntüler oluşturacak şekilde sunulabilir. Bazen de şâir, bir portre çizebilir.⁵³ Görüntünün cinsi, miktarı ve bu görüntülerin bazılarını, özellikle de soyutları oluştururken kullanılan araçların durumu, şâirin sanatkâr kişiliği hakkında önemli veriler sunar bizim için. Dolayısıyla muhteva analizinde mutlaka “görüntü”ye de bakılması gerekmektedir.

Muhtevanın son parçasını ise anlam oluşturmaktadır. N. Çetin'in “Okuyucunun okuduğu şiirden anladığı, duyduğu, hissettiği, sezdiği şey; zihninde, kalbinde, aklında, duygularında oluşan tesir (2006: 99)” biçiminde tanımladığı anlam, bir bakıma şâirin okuyucusuna iletmek istediği mesaj/lardır. Anlam, şiirde daha ziyade duygu ambalajı içerisinde sunulmaktadır. Dolayısıyla şiirde düşünceler dahi mantıksal ve sistematik bir düzenden çok, duyguya dönüştürülmüş bir vaziyette bulunmaktadır (Şiirde anlam konusunda ayrıntılı bilgi için bkz. (Çetin 2006: 99-112)).

Mehmet Tekin (2001: 155)'in deyiimiyle “şiir, karakteri ica-bı teksifi (yoğunlaştırmaya meyilli) bir sanattır ve yapısı itibariyle ayrıntıya kapalıdır.” Bu sebeple şiirde bazen anlamı yakalamak görece bir şekilde zorlaşır veya ondan farklı anlamlar çıkarılabilir. Şiirde anlamı yakalamada zorlanmak veya ondan farklı anlamlar çıkarmak, şâirin bilerek ve planlayarak yapmış olduğu bir kurgudan kaynaklanabileceği gibi, okuyucunun algı düzeyinden ve şâirin tamamen rastlantısal bir tercihten de ileri gelebilir.

⁵³ Şiirde görüntü kavramı ve görüntü çeşitleri hakkında detaylı bilgi için N. Çetin (2006: 76-98)'in çalışmasına bakılabilir.

Bilindiği üzere şiir, “az sözle çok şey söyleme sanatı”dır. Buna, ahenkli ve minyatür bir yapı içerisinde anlamı çoğaltma sanatı da denilebilir. Şâirler/âşıklar bu çoğaltma işini bilinçli ve planlı bir şekilde yaptıkları nispette edebî değerlerini, dolayısıyla da ebedilik katsayılarını artırırlar. Şiirde anlamı çoğaltmak için kelimelerin yazılış biçimlerinden, tevriye, kinaye, telmih, iham-ı tenasüp gibi sanatlardan ve birtakım iktibaslardan istifade edilmektedir (Adı geçen yöntemler hakkında detaylı bilgi için bkz. (Çetin 2006: 112-125)).

Furkanî'nin şiirleri, muhteva kavramının içerisinde bulundu-
ran işte bu sekiz unsur bakımından teker teker ele alınabileceği gibi belli bir sistematik dâhilinde toplu bir şekilde de değerlendirilebilir. Âşğın şiirindeki muhteva hakkında bütüncül bir değerlendirme yapabilmek adına, biz burada söz konusu başlıkları oluşturduğumuz bir sistem çerçevesinde topluca değerlendirme yoluna gideceğiz.

Bahsi geçen sisteme göre şiirler öncelikle, işledikleri konular bakımından *duygu ağırlıklı* ve *düşünce ağırlıklı* olmak üzere iki ana gruba ayrılmıştır. Gruplandırma yapılırken “*ağırlıklı*” sözcüğü özellikle tercih edilmiştir zira -istisnası belki çıkabilir ama- şiirlerin büyük çoğunluğu ne tamamen duygudan arındırılmış vaziyettedir ne de tamamen düşünceden. Şiirlerin ekseriyeti, içerisinde oranları farklı da olsa duygu ve düşünceden mutlaka bulundurmaktadır. Bu sebeple duygu ve düşünce ölçütleri dikkate alınarak yapılan sınıflandırmada “*ağırlıklı*” sözcüğü özellikle seçilmiştir / seçilmelidir.

Sistemimize göre duygu ağırlıklı konular, insan psikolojisi üzerinde bıraktığı etkiye bakarak kendi içerisinde sevindiren ve üzen, başka bir deyişle istendik ve istenmeyen duygular biçiminde ikiye ayrılmıştır. Aşk, sevgi, yaşama sevinci, ümit ve kahramanlık gibi duygular sevindiren/istendik grubunu oluştururken acıma, hasret, gariplik, yalnızlık, geçmişe özlem, karamsarlık, kin, nefret, korku, kaçış ve yokluk gibi duygular da üzen/istenmeyen grubunu teşkil etmektedir.

Düşünce ağırlıklı konular da yine kendi içerisinde ikiye ayrılmıştır. “*Toplumsal ve kültürel değerler*” adını verdiğimiz birinci gruptakilerde herhangi bir toplumsal ve kültürel değer veya değerler bütünü, doğrudan ve etraflıca ele alınırken “*tecrübî bilgiler, felsefî çıkarımlar*” şeklinde tesmiye ettiğimiz ikinci gruptakilerde tecrübe ve düşünce imbiğinden geçirilmiş düsturlar, felsefî bilgiler yer almaktadır.

Buna göre Furkanî'nin şiirinin muhteva özelliklerini şu şekildeki bir tasnif çerçevesinde incelemek mümkündür:

1. Duygu Ağırlıklı Konular

1.1. Sevindiren/İstendik Duygular

- 1.1.1. Allah ve Peygamber Sevgisi
- 1.1.2. Anne - Baba Sevgisi
- 1.1.3. İnsan Sevgisi
- 1.1.4. Karşı Cins Duyulan Sevgi (Aşk)
- 1.1.5. Tabiat - Memleket Sevgisi
- 1.1.6. Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi

1.2. Üzen/İstenmeyen Duygular

- 1.2.1. Ayrılık Acısı, Gurbetlik
- 1.2.2. Çekilen Dert ve Sıkıntılar
- 1.2.3. Geçmişe Özlem
- 1.2.4. Karamsarlık
- 1.2.5. Ölüm Acısı
- 1.2.6. Sıla Özlemi

2. Düşünce Ağırlıklı Konular

2.1. Toplumsal ve Kültürel Değerler

- 2.1.1. Ahlakî Durum ve Değerler
- 2.1.2. Dinî Durum ve Değerler
- 2.1.3. Eğitim Durumu ve Değerleri
- 2.1.4. Ekonomik Durum ve Değerler
- 2.1.5. Sağlık Durumu ve Değerleri
- 2.1.6. Siyasî Durum ve Değerler

2.2. Tecrübî Bilgiler, Felsefî Çıkarımlar

Bu tasnif her ne kadar Furkanî'nin şiirinde işlediği konulara göre oluşturulmuşsa da birtakım küçük revizyonlarla yani kimi ekleme ve çıkarmalarla başka âşıkların şiir incelemelerinde de rahatlıkla kullanılabilir. Örneğin Furkanî'nin şiirinde "*sevindiren duygular*"dan sadece "*sevgi*"nin işlendiği görülmektedir. Bu başlık altına duruma göre yaşama sevinci, ümit ve kahramanlık gibi başlıklar da eklenebilir. Aynı şekilde "*üzen duygular*" başlığının altına gerekiyorsa yalnızlık, kin, nefret, korku, kaçış ve yokluk gibi başlıklar da ilave edilebilir. Aynı durum "*düşünce ağırlıklı konular*" başlığı için de geçerlidir. Oraya da âşığın işlediği konulara göre başka uygun başlıklar konulabilir, olmayan konularla ilgili başlıklar sınıflandırmadan çıkarılabilir.

Sonuç itibariyle yukarıdaki tasnifin, muhteva analizi söz konusu olduğunda birtakım küçük değişikliklerle her âşığın şiirine giydirilebilecek bir gömlek mesabesinde olduğunu düşünüyoruz. Âşıkların muhteva analizleri, önerilen bu tasnif çerçevesinde yapıldığında hem birbirleriyle karşılaştırma imkânı doğacak hem de buradan hareketle âşık edebiyatında muhteva konusunda başka sonuçlara gitmenin kapısı da aralanmış olacaktır.

Bu tasnife riayet edilerek yapılacak olan bir incelemede muhteva mefhumunun içerisini dolduran konu, izlek, duygu, düşünce ve anlam alanlarının her biriyle alakalı bilgilerin önemli bir kısmının bir arada verilebileceği aşıkârdır. Söz konusu alanların bu tasnif içerisine dâhil edilemeyen kısımları ile olay, varlık ve görüntü alanlarının verileri ise ayrıca değerlendirilecektir. Böylece hem muhtevayı ilgilendiren kimi unsurlar değerlendirme dışı kalmayacak hem de daha önceki âşık monografilerinde sıkça karşılaşılan, muhteva incelemelerindeki tasnifleme yanlışlığına düşülmeyecektir. Zira söz konusu monografilerde genellikle şiirler, konusu ve işlevleri birbirine karıştırılarak tasnif edilmekte ve muhteva incelemesi de bu yanlış tasnif üzerinde yükseltilmektedir. Örneğin aşk, tabiat, dert-şikâyet, gurbet, millîlik, fanilik diye başlayan bir tasnifin farklı konu adlarıyla devam etmesi beklenirken dilek-öğüt şiirleri, taşlama-yergi şiirleri, fikrî şiirler

biçiminde sürdürüldüğü görülmektedir. Öğüt ve taşlama kavramları şiirin konusuyla değil, yaratıcısının ona yüklediği işlevle alakalı bir husustur. Dolayısıyla konu baz alınarak yapılan bir tasnifte bu tür başlıklar uygun değildir. Diğer taraftan öğüt ve taşlama başlığının altına yerleştirilen şiirler, duruma göre aşk, tabiat, dert, millîlik, fanilik, kahramanlık vs. konularından herhangi biriyle de alakalı olabilir ve dolayısıyla onlardan birinin içerisine de girebilir. "*Fikrî*" kelimesi de konu adı değil, insan zihninin dış dünyadan aldığı verilerle yaptığı faaliyetle alakalı, faaliyete ilişkin durum ya da şeylerin genel adıdır. Dolayısıyla konu başlıklarının esas alındığı bir tasnifte onun değil, onun ilgilendiği alanların bulunması gerekir diye düşünüyoruz.

Bütün bunlardan sonra Furkanî'nin şiirlerinin muhteva-sını, önermiş olduğumuz bu tasnif çerçevesinde incelemeye başlayabiliriz. Fakat incelemeye geçmeden önce muhtevayla alakalı şiirde işlenen konuların kaynağı, ele alınış biçimleri, âşığın şiirlerde sergilediği tavır, varlığa yaklaşım tarzı, şiirde nasıl bir görüntü çizildiği ve şiirde herhangi bir olayın anla-tılıp anlatılmadığı gibi hususlar üzerinde durmak istiyoruz.

Aşağıdaki tabloda da gösterildiği üzere Furkanî'nin şiiri, konusunu yaşamışlık, din, varlık, tecrübe, ideoloji, tabiat ve eşya gibi yedi farklı unsurdan almıştır. Bunlar içerisinde en fazla "*yaşanmışlık*", şiirin konusuna kaynaklık etmiştir. Yaşanan her türlü olay ya da durumu kapsayan "*yaşanmışlık*", 48 kezle diğer unsurlardan açık ara ile öndedir. En yakın takipçisi olan din faktörü ile aralarında 22 sayı fark bulunmaktadır. Bu da normal olsa gerektir zira yaşananların insanı harekete geçirme, etkileme potansiyeli diğerlerine göre daha yüksektir. En az birkaç duyu organına birden hitap ettiği, zihni somut gerçekliklerle karşı karşıya bıraktığı için yaşananların algılanması, diğerlerine oranla daha kolay gerçekleşmektedir. Bu sebeple olsa gerek ki aşağıda yer alan 3. tablodan da anlaşılacağı üzere ilk şiirlerin konusu, kaynağını ekseriyetle yaşamışlıktan almıştır.

Furkanî'nin şiirlerine konu itibariyle kaynaklık teşkil eden ikinci faktör dindir. Gerçi onun, hemen hemen her şiirinde dinî öğeleri görmek, bulmak mümkündür ancak şiirlerinden 26'sı kaynağını doğrudan dinî unsurlardan almıştır. On sekizinci şiirden itibaren kendini yoğun bir şekilde gösteren din faktörü, Furkanî mahlasını niçin aldığını ispat eder gibidir.

Şiirlerin konusuna kaynaklık eden üçüncü sıradaki faktör ise "*varlık*"tır. 24 şiirin yazılmasını sağlayan varlıklar arasında yedi defa ile "*kişi*", ilk sırada yer almaktadır. Üç defa Sivas, ikişer kez anne ve peygamber, birer sefer de öğretmen, sigara, başbakan, çoban, dağlar, köyler, gönül, kendi köyü, Mekke ve Medine onun şiirine kaynaklık teşkil etmiştir. Başka bir açıdan ifade edecek olursak varlıklardan 14 defa ile en çok insan, onun şiirine konu vermiştir. Bu da âşığın etkileşime geçtiği varlıklardan insanın tartışmasız ilk sırayı almasından ileri gelmektedir elbette ki. Yalnız bu insanların bazıları meslekleri ve kimi sıfatlarıyla ön plana çıkmış ve anne, peygamber, öğretmen, başbakan, çoban gibi adlarla sıradan "*kişi*"lerden ayrılmıştır. Onun şiirine konu olan varlıklardan geriye kalanlar (Sivas, sigara, dağlar, köyler, gönül, kendi köyü, Mekke ve Medine), âşığın dünyaya bakışının adeta özeti gibidir. Çünkü o yaşadığı toprakları, memleketini, köyünü çok seven, sigara ve benzeri kötü alışkanlıklardan uzak durmaya çalışan, Mekke ve Medine sözcüklerinde sembolize edilen dinî değerlere bağlı, "*dağlar*"da ifadesini bulan doğallık, sadelik ve sakinliği arzulayan, bir yandan gönül gözüyle görmeye çalışan, bir yandan da kocamayan gönlünün taşkınlıklarıyla mücadele etmeye gayret eden biridir.

Furkanî'nin 17 şiiri ise konusunu "*tecrübe*"den almıştır. Yaşananlardan, muhtelif gözlem ve denemelerden elde edilen sonuç biçiminde özetleyebileceğimiz tecrübe, ona 44. şiirden, diğer bir deyişle 33 yaşından sonra çeşitli şiirler kaleme aldırmıştır. Daha öncesinde aldırması ise normaldir çünkü tecrübelerin edinilebilmesi için hatırı sayılır bir zamana ihtiyaç vardır.

Son olarak Furkanî, şiirinin konusunu 11 kez ideolojisinin birer defa da tabiat ve eşyadan almıştır. Gerçi birçok şiirinde onun ideolojisinin izlerine rastlanmaktadır. Ancak sözü edilen on bir şiirini esas söyleten amil ideolojisidir. Onun ideolojisinin ana hatlarını ise İslamcılık (9, 21 ve 23.), Türklük şuuru (30.), Türkiye'nin birliği ve dirliği (49, 62, 97 ve 112.), maneviyatın gücü (65.), milli ve manevi değerler (71.), doğal dengenin korunması (92.) gibi mefhumlar oluşturmaktadır.

Konularını, yukarıda sözünü ettiğimiz alanlardan beslenerek oluşturan Furkanî, bunları beş farklı şekilde ele almıştır. Üçüncü tabloda da görüleceği üzere ele alış biçimleri içerisinde yorumlayıcı tavır, 49 defa kullanılmakla ilk sırada gelmektedir. Âşık/şâir zaten olay, olgu ve objeleri, hayatı kendince yorumlayan insan demektir. Dolayısıyla ele alış biçimleri içerisinde yorumlayıcı tutumun ilk sırada bulunması gayet tabîî bir durumdur.

İkinci sırada ise olumsuzlayıcı tutum yer almaktadır. 26 sefer kullanılan olumsuzlayıcı tutum genellikle milli ve manevi değerlere aykırı davranışlar ile bu tarz davranışların sahiplerine (4, 19, 21, 62, 71 ve 112.), halden anlamayan insafsızlara (12.), yapı kooperatifi üyeliğine (15.), sigaraya (20.), başbakan Tansu Çiller'e (22.), günah işleyip tövbe etmeyenlere (25.), ibadetini vaktinde yapmayanlara (26.), sadece kendi nefsinin düşünenlere (50.), soyguncu, vurguncu ve neme lazımcılara (51.), hilekâr, yalancı satıcılara (55.), sahtekâr, düzenbazlar ile onları el üstünde tutanlara (56.), vefasız sevgiliye (59.), zamlara (64.), ekonomik krize (69.), fakirleri düşünmeyen; içki, kumar müptelası, haram helal bilmeyen, ibadet etmeyen zenginlere (88.), iyi gün dostlarına, namertlere (90.), istekleri bir türlü bitmek bilmeyen gönlüne (100.), kibirli, benlik davası güden kişilere (103.), sözünde durmayan insanlara (107.), doymak bilmeyen nefesine (109. ve 110.), teröre ve onu besleyenlere (112.) karşı sergilenmiştir. Olumsuzlayıcı tutumun sergilendiği bu durum, davranış, kişi ya da olgular, âşığın dünya görüşü hakkında bize doğrudan ve önemli ipuçları sunmaktadır.

Onun dünya görüşü hakkındaki ipuçlarını, yalnızca olumsuzlayıcı tutumun sergilendiği şiirler vermemektedir. Aynı işlevi, olumlayıcı tutumun kullanıldığı şiirler de görmektedir. Âşık 24 yerde olumlayıcı tutum kullanmıştır. O, öğretmeni (16.), kendi mesleğini (17.), sabır ve namazı (24.), milletini (30.), Hz. Muhammed'i (33, 75, 82, 122 ve 126.), köyünü (53.), çobanlık mesleğini (68.), bayrağını (70.), dağları (72.), hacı, kutsal beldeleri (73, 74 ve 76.), yaşadığı şehri (78.), annesini (79.), tarikatını (83.), atalarımızın Çanakkale savaşında yaptıklarını (89.), vatan, ordu ve bayrak gibi mefhumları (97.), köyüne gelen misafirleri (104.), köyünde geçirdiği günleri (105.) ve Mekke'yi (117.) anlatırken olumlayıcı bir tavır içerisinde. Bunlar da onun önem verdiği hususları, dünya görüşünü göstermesi bakımından başka kayda değer verilerdir.

Âşık, şiirinde konuyu 17 defa tasvirici, 12 sefer de sorgulayıcı bir üslupla ele almıştır. Tasvirici üslupta genel olarak kimi hayat ve tabiat sahnelerini (31.), mahşer meydanında yaşanacak olanları (32.), köyünde yaşanan değişimleri, kaybolan değerleri (34. ve 116.), trafik kazasında vefat eden bir gencin durumunu (47.), Türkiye'nin içerisinde bulunduğu olumsuzlukları (49.), yaşadığı şehri (57. ve 127.), içerisinde bulunduğu karamsar ruh halini, kendi sıkıntılarını (58. ve 125.), bir tanıdığının hal-i perişanını (60.), harap olmuş baba ocağını (67.), doğup büyüdüğü çevredeki köyleri (95.), bazı tanıdıklarını (102, 108 ve 124.) ve hasta bir çocuğun babasının çektiklerini (115.) şiirin elverdiği ölçülerde gözler önüne sermeye çalışmıştır. Bunu yaparken de âşık, elbette ki bir bilim adamı tarafsızlığıyla davranmamış, uyandırmak istediği hislere hizmet etmesi için tasvirini yaptığı şeylerin, kendi bakış açısına uyan taraflarını daha fazla ön plana çıkarmıştır.

Âşığın sorgulayıcı tutumu sergilediği şiirlerin büyük bir kısmı (3, 5, 6, 8, 9, 13, 39, 40 ve 42.), onun ilk gençlik ve gençlik yıllarında yazılmıştır. Söz konusu şiirlerinde âşık, ekseriyetle istediği gibi gitmeyen durumlardan ötürü, üstü örtülü bir şekilde de olsa kaderi sorgulamaktadır. Fakat 42. şiirden itibaren gönlüne hoş gelmeyen durumların mutlaka bir

sebeb-i hikmeti olduğunu düşünerek kaderi sorgulamayı bırakmıştır. Olan bitende, kaderi sorgulamanın doğru olmadığını ve bunun bir şey kazandırmayacağını düşündüğü için olsa gerek ki sonraki (77, 98 ve 121.) şiirlerinde sorgulayıcı tutumu hem çok az kullanmış hem de sorgulamayı nefesine ve kendisine karşı yapmaya başlamıştır. Bu, aynı zamanda âşığın geçirdiği zihinsel dönüşüm ve tekamülün de bir göstergesidir.

Furkanî hayat karşısında her ne kadar yenilmiş, ezik ve çaresiz bir duruş sergilese ve kendisini "*garip*" hissetse de şiirine bakıldığında onun hayat karşısında büyük oranda etken bir tavır içerisinde olduğu görülmektedir. Üçüncü tabloda da görüleceği üzere o, 128 şiirin 72'sinde etken bir tavır sergilemektedir. Bu, onun kendisini "*garip*" hissetmesine rağmen olay, olgu ve objeler karşısında aslında aktif, insanları harekete geçirmeye çalışan, mücadeleci bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir. Bu durum aynı zamanda âşığın çevresiyle kısmî bir çatışma içerisinde bulunduğu anlamına da gelmektedir ki bu husustan "*nazım türleri*" başlığının altında etraflıca söz edilmişti.

Furkanî'nin sergilediği edilgen tavırların yarısından fazlası -31'i-, onun ilk gençlik ve gençlik yıllarında yazdığı şiirlerde görülmektedir. Demek oluyor ki yaşıyla beraber âşığın bilgi, görgü ve tecrübesi de arttıktan sonra buna bağlı olarak özgüveni de artmış ve bu da hayat karşısındaki pasif duruşunu azaltıp aktif tavrını fazlalaştırmıştır.

Âşık Furkanî, özel hayatında varlıklara tecellî açısından (tecelli bakış açısı hakkında bkz. (Çetin 2006: 42-43) yaklaşan bir insandır. Yani evrende var olan her şeyi, yaratıcının esmasının birer yansıması olarak değerlendirmektedir. Başka bir deyişle evrendeki her varlık, Allah'ın varlığını, birliğini, gücünü, kudretini, güzelliklerini, kısacası sıfatlarını göstermektedir. Bu bakış açısının şiirine yansıtılıp yansıtılmadığını, yansıtıldı ise hangi düzeyde olduğunu anlamak gayesiyle Furkanî'nin şiirine baktığımızda çok belirgin olmasa da 23 şiirde bu bakış açısının izlerine rastlanmıştır. Üçüncü tablo-

da da gösterilmeye çalışıldığı üzere âşık, varlığa 38 şiirde ilham kaynağı (Çetin 2006: 50) olarak, iki şiirde çocuksu duyarlılıkla (Çetin 2006: 51), bir şiirde de materyalist açıdan (Çetin 2006: 45) yaklaşmıştır. Geriye kalan 64 şiirde ise mevcutlardan tam olarak hangi yaklaşım tarzını kullandığına karar verilememiştir. Ancak eldeki verilere göre âşığın söz konusu şiirlerde kırıntı halinde de olsa sezgici/idealist bir yaklaşım sergilediği söylenebilir. Zira söz konusu şiirlerde âşık, dış dünyada gördüklerini olduğu gibi değil, sezgilerini kullanarak kendi duyuş ve düşüncelerine göre almakta ve değerlendirmektedir. Sezgici/idealist yaklaşımda da “*Varlıklar oldukları gibi, kendi özellikleriyle değil, şâirin gördüğü biçimde sunulmakta, şâir, varlıkta kendi sezgilerini, duygu ve düşüncelerini aramaktadır* (Çetin 2005)”

Bilindiği üzere edebî metnin yaratıcısı, konuları ele alırken büyük oranda öznel bir tutum içerisinde. O, dış dünyadan aldıklarını genellikle kendi amacına uygun bir biçime sokarak okuyucuya sunmaktadır. Aynı durumun Furkanî’de de var olduğunu söylemek sanırız gereksizdir. Onun, *varlıklar*[1, ekseriyetle] *gördüğü biçimde sun*[ması], şiirinde ağırlıklı olarak öznel bir görüntünün oluşmasını sağlamıştır. Furkanî, 79 şiirinde öznel-resimsel, 19’unda öznel-hayali, yine 19’unda soyut, 6’sında portre, dördünde öznel, birinde de nesnel bir görüntü çizmiştir. Öznel-resimsel görüntünün çokluğu, onun genellikle dış dünyada gördüklerini kendi penceresinden yansıtmaya çalıştığı anlamına gelmektedir. Öznel-hayali ve soyut görüntünün azlığı -ki bunlar daha ziyade sonradan yazdığı şiirlerde görülmektedir- âşığın, şiir yazarken hayal gücünden pek fazla istifade etmediği ve soyutlama yeteneğini sonradan kazandığı şeklinde okunabilir. Soyut görüntü için gereken imgeleri oluşturabilmek gayesiyle teşbih, mecaz-ı mürsel, teşhis ve istiare gibi söz sanatlarına ihtiyaç hissedilmektedir ki yukarıda “*Söz Sanatları*” başlığının altında âşığın bu sanatları nerelerde, ne kadar kullandığı gösterilmeye çalışılmıştı.

Âşık portre şiirlerinden birinde annesini, diğerinde Hz. Muhammed'i, dördünde de tanıdığı bazı insanları fiziksel ve karakteristik özellikleriyle tanıtmaya çalışmıştır.

Furkanî, şiirinde herhangi bir olayın anlatımına çok fazla yer vermemiştir. 1, 9, 12, 14, 15, 36, 41 ve 72. şiirlerde kendi döneminde ve tarihte yaşanmış kimi olayları ya çok kısa anlatmış ya da onları hatırlatacak, hissettirecek kadar onlar hakkında küçük ipuçları vermiştir. 47, 89, 96, 107, 111 ve 123. şiirlerde ise olaylar, öncekilere nazaran biraz daha açık ve detayları anlaşılır tarzda verilmiştir. Âşığın anlatmaya çalıştığı olayların büyük bir kısmı, kendi döneminde yaşanmış olup kendisiyle doğrudan veya dolaylı bir biçimde alakalıdır. Bu da yaşanmışlıkların ve âşığın kendi "ben"iyle ilgili olanların, sanatkârı etkileme potansiyelinin daha yüksek olmasından ileri gelmektedir, sanırız.

3. Tablo

Şiir No	Şiirde Konunun		Sergilenen Tavr	Varlığa Yaklaşım Tarzı	Şiirde Görüntü
	Kaynağı	Ele Alınış Biçimi			
1	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Özel Resimsel
2	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Materyalist	Özel Resimsel
3	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Etken	Tecelli	Özel Resimsel
4	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Özel Resimsel
5	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel
6	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Tecelli	Özel Resimsel
7	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Özel Resimsel
8	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel
9	İdeoloji	Sorgulayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel
10	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel
11	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel
12	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Özel Resimsel

13	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Resimsel
14	Varlık (Anne)	Yorumlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Portre
15	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
16	Varlık (Öğretmen)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Nesnel
17	Yaşanmışlık	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
18	Din	Yorumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
19	Din	Olumsuzlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
20	Varlık (Sigara)	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
21	İdeoloji	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
22	Varlık (Başbakan)	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
23	İdeoloji	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
24	Din	Olumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
25	Din	Olumsuzlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
26	Din	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
27	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
28	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Resimsel
29	Din	Yorumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
30	İdeoloji	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
31	Tabiat	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
32	Din	Tasvirici	Edilgen	Tecelli	Öznel Resimsel
33	Din	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
34	Yaşanmışlık	Tasvirici	Edilgen	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
35	Din	Yorumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
36	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
37	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
38	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / Idealist	Öznel Hayalî

39	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
40	Varlık (Kişi)	Sorgulayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
41	Din	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Hayali
42	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
43	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Hayali
44	Din	Yorumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Resimsel
45	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
46	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
47	Yaşanmışlık	Tasvirici	Edilgen	Tecelli	Öznel Resimsel
48	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Hayali
49	İdeoloji	Tasvirici	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
50	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
51	Tecrübe	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
52	Din	Yorumlayıcı	Etken	Tecelli	Öznel Hayali
53	Yaşanmışlık	Olumlayıcı	Etken	Çocuksu Duyarlılık	Öznel Resimsel
54	Din	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Hayali
55	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	Çocuksu Duyarlılık	Öznel Resimsel
56	Tecrübe	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayali
57	Varlık (Sivas)	Tasvirici	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
58	Yaşanmışlık	Tasvirici	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
59	Varlık (Kişi)	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
60	Varlık (Kişi)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Portre
61	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
62	İdeoloji	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
63	Din	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Hayali
64	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel

65	İdeoloji	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
66	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
67	Yaşanmışlık	Tasvirici	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
68	Varlık (Çoban)	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
69	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
70	Eşya (Bayrak)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Soyut
71	İdeoloji	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
72	Varlık (Dağ)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
73	Din	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
74	Din	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel
75	Varlık (Peygamber)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel
76	Din	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel
77	Din	Sorgulayıcı	Edilgen	Tecelli	Öznel Hayalî
78	Varlık (Şehir)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
79	Varlık (Anne)	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
80	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
81	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Tecelli	Soyut
82	Din	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
83	Din	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
84	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Hayalî
85	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
86	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
87	Din	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
88	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
89	Yaşanmışlık	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel
90	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Soyut

91	Din	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
92	İdeoloji	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
93	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
94	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
95	Varlık (Köyler)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
96	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
97	İdeoloji	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
98	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Edilgen	Tecelli	Soyut
99	Din	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
100	Varlık (Gönül)	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Soyut
101	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Soyut
102	Varlık (Kişi)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Portre
103	Varlık (Kişi)	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Portre
104	Yaşanmışlık	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
105	Yaşanmışlık	Olumlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
106	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
107	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Etken	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
108	Yaşanmışlık	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
109	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Soyut
110	Yaşanmışlık	Olumsuzlayıcı	Edilgen	Sezgici / İdealist	Soyut
111	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
112	İdeoloji	Olumsuzlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel
113	Din	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Öznel Hayalî
114	Tecrübe	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / İdealist	Soyut
115	Yaşanmışlık	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
116	Varlık (Köy)	Tasvirici	Edilgen	Sezgici / İdealist	Öznel Resimsel

117	Varlık (Mekke)	Olumlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
118	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / Idealist	Soyut
119	Din	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Soyut
120	Varlık (Medine)	Yorumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
121	Yaşanmışlık	Sorgulayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Soyut
122	Varlık (Peygamber)	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Portre
123	Yaşanmışlık	Yorumlayıcı	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
124	Varlık (Kişi)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Portre
125	Varlık (Kişi)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Soyut
126	Din	Olumlayıcı	Etken	Sezgici / Idealist	Öznel Resimsel
127	Varlık (Sivas)	Tasvirici	Edilgen	İlham Kaynağı	Öznel Resimsel
128	Tecrübe	Yorumlayıcı	Edilgen	Sezgici / Idealist	Soyut

Yukarıda verilen tasnif çerçevesinde muhteva çözümlemesi için âşığın şiirine toplu bir şekilde baktığımızda, ikinci tabloda da gösterildiği üzere 70 şiirde duygu, 68 şiirde ise düşünce ağırlıklı konuların işlendiği anlaşılmaktadır. Buna göre Furkanî'nin şiirlerinde duygu ve düşüncenin şimdilik, aşağı yukarı aynı ağırlıkta olduğu söylenebilir. Fakat adı geçen tabloya dikkat edilecek olursa duygu ağırlıklı şiirlerin ilk zamanlarda daha fazla olduğu, düşünce ağırlıklı şiirlerin sonradan ortaya çıkıp giderek yoğunluğunu artırdığı fark edilecektir. Bu da insanın bedensel, ruhsal ve zihinsel gelişimiyle alakalı ve paralel bir durumdur.

İkinci tabloda yer alan duygu ve düşünce ağırlıklı konuları işleyen şiirlerin adedini topladığımızda yekûn, 138 yapmaktadır. Oysa elimizde 128 şiir bulunmaktaydı. Aradaki on sayılık fark, bazı şiirlerin birden fazla konu alanıyla alakalı veri barındırıyor olmasından kaynaklanmaktadır. Örneğin 7. ve 37. şiirler hem sevindiren hem de üzen duygulardan; 53. şiir iki farklı üzen duygudan; 61. ve 93. şiirler hem toplumsal ve kültürel değerlerden hem de tecrübî bilgi-

lerden; 45, 90, 112, 113 ve 114. şiirler ise hem duygu ağırlıklı hem de düşünce ağırlıklı konulardan bahsetmektedir. Bu durum yerine ve konunun işleniş tarzına göre şiir için bir zenginlik de olabilir, âşîğın karmaşık duygu ve düşünceler içerisinde bulunduğu, kafa karışıklığı yaşadığı anlamına da gelebilir. Gerekçesi ne olursa olsun bu durum aynı zamanda, muhteva analizi yaparken bir şiiri tek bir başlık altına yerleştirmeye çalışmanın yanlış bir tutum olduğunu, böyle bir zorunluluğumuzun bulunmadığını, aynı şiiri gerekirse birden fazla başlık altına koyarak da inceleyebileceğimizi, incelememiz gerektiğini de göstermektedir. Zira bir şiir, birden fazla konudan bahsediyorsa onu teke indirgemeye kimsenin hakkı yoktur. Bunu yapmak, sanatkârın muhteva dağarcığını kısmen de olsa kısıtlamak demektir.

Bütün bunlardan sonra şimdi, sözünü ettiğimiz tasnif çerçevesinde Furkanî'nin şiirinin muhteva analizine geçilebilir.

3.2.1. Duygu Ağırlıklı Konular

Furkanî'nin duygusal bir insan olduğu söylenebilir fakat şiirlerinde duygusal yanı ağır basan bir halk şâiri olduğu pek belirtilemez. Çünkü o, genellikle duygularını bastırma-ya, belli etmemeye çalışan birisidir. Bunu yer yer şiirlerinde de görmek mümkündür. Şiirde duygularıyla konuşmaya başlayan âşîğın çok geçmeden mantık diline dönmeye çalıştığı açıkça fark edilmektedir. Bu sebeple duygu ağırlıklı konulara çok fazla eğildiği söylenemez.

Onun şiirlerindeki duygu ağırlıklı konuların 39'u sevin-diren, 31'i de üzen duygularla ilgilidir. Şiir vadisine adım attığı ilk dönemlerde yazdığı şiirlerde üzen duygular ağırlıktadır. Mesela üzücü duygularla alakalı 31 şiirden 23'ü orta yaş döneminden öncesine aittir. Bu da onu, başlarda daha ziyade acının harekete geçirdiği, sonraki dönemlerde ya çok fazla acı çekmediği ya da acıya karşı artık bağışıklık kazandığı anlamına gelmektedir.

Âşıklar ilk şiirlerinde genellikle aşk, sevdâ, yoksulluk, kaderden şikâyet, sevgilinin vefasızlığı temasını işlerler.

Akabinde bunlara genellikle gurbetlik ve bunun doğurmuş olduğu sılaya özlem, anne sevgisi ve gurbette çekilen sıkıntılar eklenir.⁵⁴ Furkanî'nin şiirlerinde de bunları aynen görmek mümkündür.

3.2.1.1. Sevindiren/İstendik Duygular

Sevindiren duygular içerisinde Furkanî, yalnızca sevgiyi işlemiştir. Bunlar içerisinde de Allah - peygamber sevgisi, 12 şiirde kendine yer bularak en çok işlenen konu olmuştur. Bunu sekiz şiirle tabiat ve memleket sevgisi takip etmiş; altışar şiirle karşı cinse duyulan sevgi ile vatan, millet, bayrak sevgisi, beş şiirle insan sevgisi, iki şiirle de anne-baba sevgisi bunları izlemiştir. Buna göre Furkanî, pek çok âşığın aksine karşı cinse duyulan sevgiyle, diğer bir deyişle aşkla alakalı pek fazla şiir yazmamıştır. En çok Allah ve peygamber sevgisiyle, vatan, millet, bayrak, tabiat ve memleket sevgisiyle ilgili şiir yazması onun millî ve manevî değerlere daha fazla önem veren biri olduğunu söylemektedir bizlere.

3.2.1.1.1. Allah ve Peygamber Sevgisi

Allah ve peygamber sevgisi, birçok halk şâirinin şiirlerinde rastlanan önemli konulardan biridir. Aynı konunun Furkanî mahlaslı bir âşığın şiirinde işlenmemiş olması da düşünülemez. Hatta dinî düşüncenin hayatındaki, dünyaya bakış açısındaki etkisine paralel olarak âşığın bu konuyu ele alan şiirlerinin miktarı her geçen gün artmıştır. Onun bu konudaki şiirlerinin, tüm şiirleri içerisindeki (18, 33, 75, 82, 87, 99, 113, 114, 119, 121, 122 ve 126. biçiminde tezahür eden) sırasına baktığımızda demek istediğimiz daha iyi bir şekilde anlaşılabacaktır. Dikkat edilecek olursa 12 şiirin dokuzu orta yaş yıllarında kaleme alınmıştır ve bu konudaki şiirler son zamanlarda daha sık aralıklarla üretilir olmuştur. İlk gençlik ve gençlik yıllarında konuyla ilgili sadece üç şiiri bulunmaktadır. Bu da Furkanî'nin sonraki dönemlerde hayata daha yoğun bir biçimde dinî perspektiften baktığı anlamına gelmektedir.

⁵⁴ Sözü edilen konuların âşıklar tarafından nasıl ve hangi kalıp bakış açısı ve ifadelerle işlendiği hakkında bilgi için bkz. (Artun 2010: 68-91).

Furkanî, yukarıda yazılış sırası verilen şiirlerden yalnızca birinde, 18. şiirde, Allah sevgisini işlemiştir. Diğerlerinde çoğunlukla peygambere duyduğu sevgi ve saygıyı dile getirmiştir. Âşığa göre sevginin esas yöneltilmesi gereken nihâî hedef Allah'tır. Buna göre âşığın Allah sevgisinden sadece bir şiirde bahsetmesi, onun kendi düşüncesiyle çeliştiği gibi bir sonuç doğurmaktadır. Oysa bir çelişki söz konusu değildir. Zira âşık, peygamberi sevmenin, onun yolundan gitmeye çalışmanın ve ona duyulan saygının Allah'ı sevmek ve Allah'a saygı göstermek olduğuna inanmaktadır, dinin kimi öğretileri icabı. Hatta bu saygı ve sevgisi dolayısıyla olsa gerek âşık, oğullarından ilkinin adını Abdussamet, ikincisinin de Abdurrahim koymuştur. Dolayısıyla peygamber sevgisini dile getirmek, Allah'a olanı da ifade etmek demektir.

Yirmili yaşların sonuna doğru tarikata intisap eden âşığa göre bütün kâinat kendi hal lisanınca Allah'ı zikretmekte ve O'na şükretmektedir (18.). Akli olan herkes de onu tefekkür etmelidir. Âşığın nazarında Allah sevgisinin yanında tacın, tahtın, sarayın ve paranın hiçbir değeri yoktur. Onun için önemli olan cennete girmek ve orada yüce Mevla'yı görmektir.

Furkanî, Hz. Muhammed'e ruhların ilk yaratıldığı andan beri âşıktır. Onun, ruha hayat veren bir cevher olduğunu düşünen âşık, uğruna canını vermeye, ayağının altına toprak olmaya hazırdır (33.). Onun yolundan ayırmaması için Rab-bine yakaran Furkanî, o olmazsa halinin harap olacağını, "Ümmetim." demesinin kendisini mutluluğa eristireceğini düşünmekte, onun gönlünde açan fakat asla solmayan bir gül olduğuna inanmaktadır. Bir kerecik dahi olsun nur yüzünü görmeyi şiddetle arzu eden âşık, onun bir tebessümüyle yüzünün güleceğini belirterek onu sevmeyenlerin sürüne-rek ölmesini dilemektedir. Ayrıca halini görenlerin delirdiğini zannedecek kadar peygamber sevgisiyle yanıp kavrulmayı isteyen Furkanî, sürekli onun şefaatinin talep etmektedir.

Bu aşk ve bu taleple 2004 yılında hacca gittiğinde âşık, dolaştığı her yerde Hz. Muhammed'i aramış, her yere onu sormuştur. Onun aşkıyla Mecnun'dan beter hale geldiğini belirten Furkanî, onun her tavrına, her hareketine, onu hatırlatan her şeye hayran ve meftundur (75.). Uğruna ve onun herhangi bir şeyine rahatlıkla kurban olabileceğini söylemektedir. Onun kabrini, yeşil kubbesini, mescidini görmek âşiğa tarifsiz mutluluklar vermektedir. Bu sebeple kabrinin başında türbedar olarak kalmayı, minberinin dibinde uymayı çok istemektedir. Kâinatın onsuz olamayacağını yani hem kâinatın varlığını ona borçlu olduğunu hem de o olmadan kâinatın bir anlam ifade etmeyeceğini düşünen Furkanî, "Efendim." diye hitap ettiği peygamberden himmet ve yardım etmesini, kendini bağrına basmasını arzu etmektedir.

Âşığın bu arzusu, Hz. Muhammed'in adını dilinden hiç düşürmemesini, gece gündüz hep onu anmasını sağlamaktadır (82.). Resulün aşkı gözünün yaşını akıtsa, hasret ateşiyle yaksa, kollarını bağlasa, sevdası bağrına bir ok gibi saplansa, ona olan aşkından ötürü idamlık sanık olsa, gözlerini oysalar, Mansur gibi derisini soysalar, diri diri mezara koysalar da Furkanî, aşkından vazgeçmeyecektir ve o, bu aşkla mutludur. O bakımdan bu gönül yarasına doktorun el vurmamasını istemektedir. Zira onun dermanının bu dünyada olmadığına inanmaktadır.

Bu inançla yani sevdiğine bu dünyada kavuşmanın mümkün olamayacağı bilinciyle hareket eden âşığı ona olan sevgisinin büyüklüğü, "*Bari ona kavuşamıyorum, onun kullandığı eşyalardan birisi olayım.*" anlayışına getirmiştir. Tek amacı ona dokunmak, onunla yakınlaşmak olan Furkanî, bunun için onun devesi Kusva'nın sırtına vurulan semer, beline bağladığı hurma liflerinden yapılmış kemer, altına konulan hasırdan minder ve kabrinin duvarına örülen taşlardan bile olmaya razıdır (87.). Furkanî'ye göre Yaradan'ın göndermiş olduğu o yüce önder için gözler, aşk ve muhabbetle ağlamaktadır, kuşlar mescidini tavaf etmektedir ve ona salavat gönderilmesi gerekmektedir. Artık ihtiyarlamaya başladığını

düşünen âşık, onunla arasındaki mesafenin yakınlaştırılmasını, cennette onunla birlikte olmayı arzu etmektedir.

Furkanî, bir yandan böylesi bir aşkla sevdiği peygambere kavuşma arzusunu taşıırken bir yandan da ona kavuşmayı hak edip etmediğini anlamak için dönüp kendisini sorgulamaktadır. Şeytandan da zalim olduğunu düşündüğü nefsinin kendisine yaptırdıklarından ötürü peygamberin huzuruna süklüm püklüm gittiğini ve utancından -ki bu utanç, ona layık ümmet olamadığını düşünmesinden ileri gelmektedir- iki büklüm olduğunu belirtmektedir (99.). Dünyanın oyun olduğunu, bazı mayın tuzakları barındırdığını düşünen âşık, sinesinde peygamber aşkını taşıdığını, azgın nefsinin peşinde koşmaktan ötürü yüzünün ona karşı kara olduğunu ifade etmektedir. Bu durumda halinin ne olacağını soran Furkanî, peygamberinden "Ümmetim" demesini, Mevla'dan da imanlı bir şekilde ölmeyi dilemektedir.

Kutsal topraklara Hz. Muhammed'e kavuşmak amacıyla gittiğini belirten Furkanî'ye göre vefa, yalnızca peygamberde bulunmaktadır (113.) ve o, âlemlere rahmet olarak gönderilmiştir. Hz. Muhammed, âşığın yolunu bulması için bir rehber, ulu önderdir ve yönünü Hakk'a çeviren kişidir (114.). Âşığa göre Allah ve peygamberin aşkı olmasa yalan dünyanın kahrı çekilecek gibi değildir. Bu sebeple esas kurtarıcı ve isteklere cevap verebilecek olan Allah ve resulüdür. Bu anlayışla âşık, hacca gittiğinde peygamberinden yalvararak birtakım niyazlarda bulunur. Eşiğine geldiğini ve içeriye girmek için izin istediğini söyleyen âşık, Azrail'in ensesinde, şeytanınsa peşinde olduğunu belirterek takatinin kalmadığını ve dayanacak güç istediğini dile getirmektedir (119.). Âşık bir daha günah işlemeyeceğine dair, Kur'an'da ifadesini bulan "nasuh tövbesi"yle söz vermekte ve peygamber aşkının sinesinde, dumanları göğe yükselen ateş, köz olmasını istemektedir. Canının bedenine zimmet edildiğini düşünen ve kendisini onun kapısında Ashab-ı Kehf'in köpeği Kıtırmir olarak hisseden Furkanî, kendisine "Ümmetimidir." demesi için yalvarıp himmet dilenmektedir. Kendisini dertlerin

harman yeri olarak düşünüen âşık, peygamberinden cehen-nemden kurtarması için zaman, cennete götürmesi için de iman talep etmektedir.

Peygamberin yoluna toprak olmayı isteyen, kabrine yüzünü süren, adını daima dilinde taşıyan âşık, onun uğruna iki damla yaş dökemediği için ıstırap içerisinde (121.). Onun makamını, mescidini, mezarını bir daha görememenin üzüntüsü içerisinde, nefsin harap bir duruma getirdiği halini arz eden Furkanî, rahmet olarak değerlendirdiği gözyaşlarının peygamber aşkı uğruna niçin akmadığını sorgulamakta ve Yaradan'ın bunu kendisine çok görmemesini, peygamberle arasına duvar örmemesini ve kendisini affetmesini isteyerek gözyaşı talebinde bulunmaktadır.

Peygambere olan sevgisini, aşkını bu şekilde tezahür ettiren âşık, onun hayran ve kurban olunası diğer bazı özelliklerini sıralayarak herkesi onun peşine katılmaya, başka bir açıdan ifade edecek olursak ona âşık olmaya davet etmektedir. Âşık davetini yaparken onun, yine Kur'an'ın ifadesiyle âlemlere rahmet olarak gönderildiğini, demirden daha sert kalpleri yumuşattığını, ondan başka miraca çıkanın olmadığını, putları asasıyla onun yıktığını, küfürle şirkle cihat ettiğini, onun saltanatla, parayla, pulla işinin olmadığını, Cebrael'in ona vahiy getirdiğini, beyaz bir bulutun ona gölge ettiğini, Ay'ı bir parmak işaretiyle ikiye böldüğünü ve bize Kelamullah'ı emanet ettiğini, kısaca onun övülesi nitelik ve yüceliklerini hatırlatarak hep beraber, güçlü bir şekilde ve her hususta, gerektiği biçimde onun ardından, izinden gitmemiz gerektiğini ifade etmektedir (122.).

Veysel Karanî ve Yunus Emre gibi bir peygamber âşığı olmayı dileyen Furkanî, gözünün ışığı olarak gördüğü peygamberin minberinin dibini cennetin eşiği biçiminde tasavvur etmekte ve her yerde onu aramakta, herkese onu sormaktadır. Ona olan sevgisinden dolayı üçüncü oğluna, onun adını vermiştir. Âşığa göre onun düşmanı asla iflah olmaz. Allah'ın dostu olan peygamberi, arı gibi her çiçekte aramakta, onun yolunda ölmek istemekte ve Furkanî, onu hayatına ilmek ilmek örmektedir (126.).

Hülasa âşıktaki peygamber sevgisi, onu hayatının bütününe egemen kılmış vaziyettir ve adeta o, peygamber aşkını yaşama amacı haline getirmiştir.

3.2.1.1.2. Anne - Baba Sevgisi

Furkanî hemen hemen her âşık gibi anne babasını çok sevmekte ve onlara saygıda kusur etmemeye çalışmaktadır. Özellikle anne sevgisi onda daha ağır basmaktadır (bkz. 79. şiir). O, annesinin kendisi için yaptığı fedakârlıklar karşısında, bütün varlığını ona borçlu olduğunu düşünmekte ve bu sebeple onun için ne yapsa az olacağı kanaatindedir. Elinden geldiği kadar onu, daima rahmetle anmakta ve ahirette yerinin cennet olacağını düşünmektedir. Âşık kendi vücudunun toprağı, taşı, dimağı, başı, eli, ayağı, gözü, kulağı, dişi, damağı, kirpiğı, kaşı sofrada kaşığı, çorbasında tuzu ve nihayet ekmeğı, aşı olduğunu düşündüğü annesinin kaybından dolayı her zaman ağlamakta ve o gittiğinden beri yüzünün bir türlü gülmediğini dile getirmektedir. Bu bağlamda âşığın, annesinin kaybından doğan acıyı anlattığı, dolayısıyla ve mefhum-ı muhalifinden hareketle ona duyduğu sevgiyi hissettirdiği -14.- şiiri de ayrıca okunabilir.

Âşığın babası, eşinin ölmesi ve bütün çocuklarının evlenerek yuvadan ayrılması neticesinde köydeki evinde yalınlık kalmıştır. Furkanî, ona duyduğu sevgi dolayısıyla olsa gerek ki babasının bu yalnızlığına dayanamaz ve onun Sivas'a, yanına gelmesini ister (bkz. 37. şiir). Bunun için âşık, adeta babasına yalvarırcasına onun çektiği acıları, son zamanlarda yaşadığı sıkıntıları teker teker dile getirerek ve ona olan saygısını da yitirmeyerek bırakıp gelmekten başka yapacak bir şeyi kalmadığını ifade eder. Babasının dertlerini dile getirmekle bir anlamda onun derdine ortak olmaya, onun acısını hafifletmeye çalışır. Babanın duasının kabul olacağı inancıyla babasından dua, Mevla'dan da babasının gözünün yaşını silmesini ister. Bu durum onun babasına olan sevgi ve saygısının göstergesinden başka bir şey değildir, sanırız.

3.2.1.1.3. İnsan Sevgisi

Âşık, başkalarının derdiyle dertlenecek, üzüntüsüyle üzüлp sevinciyle sevinecek kadar insan sevgisiyle doludur ve çok kolay empati yapabilmektedir (50/1, 60.). O, herkesi olduğu gibi kabul eden (102.), yaratılmışların en şerefli olduğu için kimsede kolay kolay kusur aramayan biridir. Büyüğünü küçüğünü tanıyan, hak edenlere gerekli saygı ve sevgiyi göstermekte kusur etmeyen (104. ve 108.), hatır gönül bilen ve insanların hatırına dokunmaktan, gönlünü kırmaktan mümkün olduğu kadar kaçınan bir kişidir. Hatta bir alış veriş meselesinde kendisini kandırarak parasını alan ve ödeyeceğini bildirdiği halde ödemeyen kişiye dahi beddua etmekten çekinen bir yapıya sahiptir (107.).

Onun nazarında insanların değerini, sadece kulluklarına gösterdikleri dikkat artırmaktadır. Hal ve gönül ehli olup çevresine ışık saçan, insanları doğru yola ileten kişilere karşı teveccühü, sevgisi daha fazladır (124.).

3.2.1.1.4. Karşı Cinse Duyulan Sevgi (Aşk)

Âşıkların en sık işledikleri konulardan biri de karşı cinse duyulan sevgi, diğer bir deyişle aşktır. Fakat Furkanî'nin karşı cinse duyduğu sevgiyi dile getiren çok fazla şiiri bulunmamaktadır. Özellikle ilk gençlik yıllarında sevdalandığı bir kız için yazmış olduğu ve eşi için kaleme aldığı birkaç şiirde bu konuyu işlemiştir. Bu meyanda 17-18 yaşlarında yazdığı (2. ve 3.) şiirlerde âşık, tamamen platonik bir tavırla; alışıldık, arabesk bir hava estirmektedir. Bu çerçevede Furkanî, güzel fakat kısa boylu bir kıza tutulmuştur. Ancak ne yazık ki kız, biraz vefasızdır; kendisine değil de zenginlere bakmaktadır. Aylarca ondan haber alamamaktan şikâyet eden âşığın tadı, tuzu kalmamıştır. Onu sevdiğinden beri her gün ağlayan âşık, mutluluğun, muradın sembolü olan kırmızı yerine, mutsuzluğun yasın göstergesi olan karaları giyinmektedir. Şahin gibi yükseklerden uçan sevgili, sürekli âşıktan kaçmakta, onun sırlarını el âleme açmaktadır. Çeşme başında testisini doldururken gördüğü sevgilisi, bir bakışıyla ağlayanı güldürecek güzelliğe sahiptir. Fakat ne yazık ki

âşığa yüz vermediği için, âşığın dizlerinde derman kalmamış ve âşık canından bezmiş bir hale gelmiştir. Âşık, bu noktada her istediğini elinden alan, ona vermeyen kaderin, elinden alacağı başka neyi kaldığını sormaktadır ki bu soru aslında âşığın elinde sevgilisi uğruna harcamaktan ötürü başka hiçbir şeyinin kalmadığı anlamına gelmektedir. Böylece âşık, sevgiliden beklediği karşılığı bulamamanın sorumlusu olarak kaderi görmektedir.

Nişanlısından uzun süre ayrı kalan ve onu göremeyen, ondan haber alamayan Furkanî, nişanlısına olan özlemi derşince kalemiyle dertleşmeye başlar ve ondan özlemini bitirmesi için birtakım isteklerde bulunur (7.). Ona yüreğinin yangını anlatarak kendine bir çözüm üretmesini bekler. Fakat belki beklentisinin gerçekleşmeyeceğini düşünerek ondan da vazgeçer, bir gün bu dünyadan göçüp gideceğini hatırlayarak yalan dünyanın kalemine kalmasını ister. Bu istek aslında beklentilerin boşa çıkmasının verdiği ümitsizliğin ifadesinden başka bir şey değildir. Aslında âşık, söylediğinin tam tersini istemektedir.

Bir başka (8.) şiirine göre âşık, sevdiğinden ayrılmıştır ve aradan birkaç yıl geçmiştir. Açık bir şekilde ifade edilmese de öyle anlaşıyor ki âşığın sevdiği, başka birisiyle evlenmiştir. Bu sebeple bülbüllerin ötmesi gerektiği bahçede artık baykuşlar ötmekte, güllerin bittiği yerde ise dikenler boy atmaktadır. Uğursuzluğuyla bilinen baykuş sembolüyle âşık muhtemelen sevgilisiyle evlenen kişiyi, ağyarı kastetmektedir. Buna göre bülbül âşığın kendisi, gül de sevgilisi olmaktadır. Sevdiğini kana kana sevemediğini düşünen âşık, ona olan sevdasının elin diline düşmesiyle daha fazla acı çekmektedir.

Başka bir (45.) şiirinde âşık, kâinattaki her şeyin sevgiyle, aşkla var olduğunu; aşkın, sevginin olmadığı yerde hiçbir şeyin var olamayacağını düşünmektedir. Ona göre sevgisiz tarlada tohum bitmez, viran olmuş yani sevgisiz kalmış bahçelerde bülbüller ötmaz. Dolayısıyla gül dahi sevgiyle yetişmektedir. Derelerin akışı, dosta giden mektubun pulu ve sofranın balı hep sevgiyle vücut bulmaktadır.

Evrendeki her şeyin mayasında aşkın, sevginin olduğunu düşünen Furkanî, bir yerde de (66.) eşine olan sevgisini, başka bir deyişle başkasını sevmediğini ispat etmek zorunda kalmıştır. *"Aşksız şiir yazılmaz. O halde sen birine âşıksın."* me-alindeki sözleriyle kendisini sıkıştıran eşine Furkanî adeta yemin edencesine ondan başka kimseyi sevmediğini anlatmaya çalışmış ve aşkının yüceliğinden bahsetmiştir.

3.2.1.1.5. Tabiat - Memleket Sevgisi

Halk şiirinde sıkça işlenen konulardan biri de tabiat ve memleket sevgisidir. Bunun örneklerini Furkanî'nin şiirinde de görmek mümkündür. O, tabiatı şiirinde tek başına değil, genellikle memleketiyle birlikte, memleketini güzelleştiren bir unsur olarak sunmakta ve sevgisini o şekilde belirtmektedir. Ağaçların yaprağını döktüğü, çiftçilerin pancarını söktüğü bir sonbahar tablosu, onu hem sevindirmekte hem de hüznlendirmektedir (31.). Çünkü âşığın memleketinde düğünler genellikle sonbaharda kurulmakta, davul zurna eşliğinde kol kol halaya durulmaktadır. Hasadı yapan, işini gücünü büyük oranda bitiren köylü bu mevsimde daha fazla camiye gitmektedir. Bu da âşığı ziyadesiyle sevindirmektedir.

Kendisine panoramik bir görüntü sunması dolayısıyla âşık, dağlara karşı ayrı bir ilgi ve sevgi duymaktadır. Dağların azametli hali onu alıp başka dünyalara götürmektedir. Üstünde kurdu kuşu barındırması, peygamberler tarihinde anlatılan bazı önemli olaylara meskenlik yapması dolayısıyla dağlara ayrı bir önem atfetmektedir (72.).

Tabiatı doğal haliyle seven âşık, onun dengesine doku-nulmamasını istemektedir. Kuş gribi, Kırım-Kongo kanamalı ateşi hastalığı ve deli dana gibi hastalıkların hep tabiatın dengesinin insan eliyle bozulmasından kaynaklandığını iddia eden Furkanî, tabiatın dengesini bozacak faaliyetlerden kaçınılmasını ısrarla tavsiye etmektedir (92.).

Âşık çocukluğunun, ilk gençlik yıllarının geçtiği köyüne karşı büyük bir muhabbetle bağlıdır (53.). Bu sebeple köyünde meydana gelen bazı değişiklikler ve durumlar, onu

derinden etkilemekte ve üzmektedir. Bu bağlamda Sivas'a taşındıktan yaklaşık beş yıl sonra köyünde yaşanan değişimleri daha net bir şekilde fark eden âşık, bunları bir bir dile getirerek üzüntüsünü belirtmiştir. Ona göre köyü tam manasıyla viraneye dönmüştür. Çünkü suyu kalmadığı için bağı, bahçesi kurumuştur; ekeni olmadığından tarlaları boz yatmaktadır. Ömür, emek vererek yeni bir cami yapmışlardır ancak çoğu göçtüğü, gurbet ele düştüğü için anlamını yitirmiştir. Ona göre insanın köyünden ayrılması gayet zordur ve sıla hasreti bağrını kor gibi yakmaktadır. Bu hal karşısında yeşeren ümitlerinin sararıp solduğunu düşünen âşığın gözleri dolmuş ve o, efkârlanarak daha önceki bir (20.) şiirinde kesinlikle yanına yaklaşılmamasını istediği bir sigara yakmıştır. Bu üzüntü onun köyüne duyduğu sevginin farklı bir tezahüründen başka bir şey olmasa gerektir.

Furkanî'nin memleket sevgisi sadece kendi köyüyle sınırlı değildir. O, kendi köyünün çevresinde yer alan, bir şekilde tanıdığı veya hakkında muhtelif bilgileri bulunan diğer köyleri de sevmektedir (95.). Çünkü âşığın köyü, onlarla da aşığı yukarı aynı kültüre sahiptir.

Giderek alanını genişleten âşığın memleket sevgisi, yaşadığı şehre, Sivas'a, karşı da kendini göstermiştir. Onun ifadesiyle pek çok önemli kişi, olay veya duruma ev sahipliği, meskenlik yapan Sivas, bu özelliği dolayısıyla çok kıymetli ve güzel bir şehirdir (57.). Ayrıca âşığın doğduğu ve doyduğu yer olması hasebiyle âşık, ona yürekten bağlıdır (78.). Sivas, onu bir ana, baba ve yar olarak nitelendiren âşığın kaldığı, saygı duyduğu ve sığıldığı bir kent olması dolayısıyla kısa süreli ayrılıklarda bile hemen özlenmektedir. Hayatı onunla tanıyıp onunla yaşadığını söyleyen âşığa göre Sivas, paha biçilemeyen bir beldedir ve yarasına merhem olacak tek yerdir (127.). Çünkü Sivas misafirperverdir, yaraları ateşle dağlayarak iyi etmektedir, kültüre beşik, ilime eşiktir, geçmişte eyalet merkezi olmuştur ve yaptığı kongreyle birliği sağlamıştır. Fakat bu özelliklerine rağmen kıymeti yeterince anlaşılamamış ve ona gereken değer verilememiştir. Bu sebeple de Sivas'a ait kimi unsurlar artık eski

işlevini yitirmiştir, sürekli dışarıya göç vermektedir, çektiği acılar dolayısıyla karalar bağlamış ve daima ağlamaktadır. Üstelik bir de “yobaz” damgası vurulmuştur. Sivas’ın karşı karşıya kaldığı bütün bu olumsuzluk ve haksızlıklar âşığı derinden yaralamaktadır ki bu da onun Sivas’a duyduğu sevginin bir göstergesidir.

3.2.1.1.6. Vatan, Millet ve Bayrak Sevgisi

Her âşık gibi Furkanî de vatanını, milletini ve bayrağını samimâne bir şekilde sevmekte ve bu değerleri, canı pahasına da olsa korumaya çalışacağını belirtmektedir. Zaferlere alışmış, çağ açıp kapatmış ve dört bir yana nam salmış bir milletin ferdi olarak Furkanî, mensubu olduğu milletin hasletlerinden ve tarihte yaptığı büyük işlerden ötürü gurur duymaktadır (30.). Bu nedenle milli kimliğine yakıştıramadığı yenilmek, haram lokma yemek, münkirle uğraşmak, aslan köşküne çakalların oturması, garip düşkünlere vurulması ve yalan dünya aşkına önem verilmesi gibi durumlar ve millete gerici denmesi ona ağır gelmekte, utanç vermektedir. Vatanı ve dini uğruna canını feda edebileceğini belirten âşık, bu uğurda ölmeyi bir şeref ve şan saymaktadır. En büyük kârının imanla göçmek olduğunu düşünen Furkanî, kara toprağı da Âşık Veysel gibi yâr addetmektedir.

Âşığın çok sevdiği, “Her karış toprağı şehitle dolu.” dediği yurdu, ona göre terörün elinde oyuncak olmuştur ve ateş çemberinde yanıp durmaktadır (49.). Bir yandan terör örgütü bir yandan da vurguncular ülkeyi zor duruma sokmaktadır. Buna karşılık vermesi gereken kılıçlar pas tutmuş, neferlerse yorgundur. Herkesin Türkiye’ye düşman olduğunu, dostumuzun bulunmadığını düşünen âşık, başımızdan belanın eksik olmadığını, bu duruma neşter vurabilecek doktorların yaraya el vurmadığını belirtmektedir. Kılıç, nefer ve doktor mecazlarıyla ülkesinin zor durumunu anlatmaya çalışan Furkanî, bu hâle daha fazla dayanamayarak “mücahid”inin davranıp saldırmasını, mehteran çaldırmasını ve yurdunun üstündeki sisi, dumanı kaldırmasını istemektedir. Ülkesinin huzurunu bozanlara karşı şâirane ifade-

lerle açıkça savaş ilan âşık, "ateş çemberinde yanan yurdu"nun yeni Fatih'ini beklediğini belirtmektedir. Zira ona göre zalimlerin zulmüne zulüm eklediği bir ortamda ülkeyi, özlediği huzura ancak Fatih Sultan Mehmet gibi bir kişi kavuştu-rabilecektir.

Ülkesinin yaşadıklarından ötürü çok ciddi endişeler taşıyan, onun kötü durumuna üzülen, canı sıkılan âşık -ki bunlar sevginin başka bir göstergesidir- başka bir zamanda, vatanının kötü gidişatı karşısında daha fazla dayanamayarak "Fatih" beklemek yerine olumsuzlukların karşısına kararlı ve kendinden emin bir vaziyette kendisi çıkar. Her köşesini cennet bildiği yurdunu sevdiğini ve daima da seveceğini söyleyen Furkanî, bir benzeri daha bulunmayan şanlı ordusunu övdüğünü, her zaman da öveceğini belirtmektedir (97.). Âşık, ülkede ayrılık türküsü tutturanlara, zalimi haksız şımartanlara, kardeşi kardeşe düşürenlere çok kızgındır. O kadar ki onlara sövmektedir ve daima da sövecektir.

Bu bağlamda âşık, meydana "Bana ne!" diyerek savuşup gitmek için çıkmadığını, kollarını dövüşmek için sıvadığını ve bu uğurda şehit olmayı göze aldığını ifade etmektedir. Şehit olursa da Hakk'a kavuşacağını düşünen âşık, bu sebeple mücadele için beklemeye bile gerek duymamakta, hatta acele etmektedir. Çünkü ülkesindeki huzursuzluğun bir an önce bitmesini arzu etmektedir. Vatan için başını verebileceğini, ona göz dikenin gözlerini oyacağını belirten Furkanî, bayrağını kanıyla boyayabileceğini ekleyerek artık yurttaki ağtın bitmesini istemektedir. Bunun için düşmanı çil yavrusu gibi dağıtıp kovacağını dile getirmektedir.

Terör olaylarının devam etmesi karşısında âşık, yukarıdaki kararlılığını koruyarak sürdürür. Ona göre terör yüzünden millet kan kusmaktadır ama kimse kendisine kusturamayacaktır. Haksızlıklar karşısında haklılar suskundur ancak o, asla susmayacaktır (112.). Karakol basmanın çözüm getirmeyeceğini, dostlar arasında küsmenin olamayacağını düşünen âşık, kimsenin onu küstüremeyeceğini belirterek yaşanan bu olumsuzlukların sebeplerini ortaya koymakta-

dır. Âşığa göre bu durum kitaplar, özellikle de barış içinde yaşamanın reçetesini sunan Kur'an-ı Kerim okunmadığı, sıla-yı rahim unutulduğu, tembellik yüzünden nesil ve dostlar yozlaştığı için ortaya çıkmaktadır. Çözüm bunların tersini yapmakta yatmaktadır ve âşık da onları ısrarla yapmaktadır ve yapmaya da devam edecektir. Ayrıca âşık, birbirine düşmanlık edenlerin bacıyla kardeş olduğunu, bunun cehaletten kaynaklandığını, cehalet ilim ve irfan ile ortadan kaldırılırsa her şeyin düzeleceğini de dile getirmektedir.

Furkanî, vatan toprağının kıymetinin bilinmesi için Çanakkale'de yapılan savaşların ve o savaşlarda yaşananların, gösterilen kahramanlıkların Türk gençliği tarafından iyi öğrenilmesi gerektiğini düşünür (89.). Vatan toprağına ancak Çanakkale'de çarpışan ataların yaptıkları örnek alınarak ve tembellikten uzak durularak sahip çıkılabileceğine inanır.

Görüldüğü üzere Furkanî, vatan ve millet sevgisini, daha ziyade onu şöyle seviyorum, ona böyle hayranım biçiminde değil de ona rahatsızlık verenlere karşı vatanını korumak, güzelleştirmek adına sergilediği tutumlarla dolaylı yoldan izhar etmiştir. Çünkü yaşadığı dönemde vatanında olup bitenler onu, sevdiğine sahip çıkma, onu koruma refleksiyle hareket etmeye mecbur bırakmıştır.

Bayrak bağımsızlığın, kendine ait topraklar üzerinde özgürce yaşamanın, ortak kültürel unsurlara sahip, dolayısıyla birbirleriyle kaynaşmış ve kaynaşma potansiyeli yüksek insanların bir arada yaşadığının göstergesi olan bir semboldür. Sözünü ettiğimiz unsurların kıymetini bilen ve bu unsurları bayrakla sembolleştiren herkes, onu bir şekilde yüceltir, baş tacı eder. Aynı gerekçeler dolayısıyla aynı yüceltme işini ve yüceltileni hayatın her anına bir şekilde dâhil ederek sevmeyi Furkanî'de de görmek mümkündür.

Nazlı, ay yıldızlı, kan kırmızı ve Türk yaldızlı bayrağını gördüğünde Furkanî, tarifsiz duygular içerisinde heyecanlanmakta, yüreği kabarıp gözleri dolmaktadır (70.). Âşığın ona olan sevgisi asla bitmeyecektir ve bu sevgiyi anlatmaya kelimeler yetmemektedir. Furkanî, Mehmet Akif'in methet-

tiği, atalarının kimi zaman sarıp kefen eylediği bayrağının alına vurgundur ve onun ebediyen üstünde salınmasını, öldüğünde de tabutuna sarılmasını arzu etmektedir. Başka bir deyişle âşık, hayatta ve mematta bayrağından ayrılmak istemeyecek kadar onu sevmektedir.

3.2.1.2. Üzen/İstenmeyen Duygular

Furkanî, şiirinde ayrılık acısı, gurbetlik, geçmişe özlem, ölümü arzulama, karamsarlık, ölüm acısı ve sıla özlemi gibi insanı üzen muhtelif duyguları işlemiştir. En çok -12 şiirde- çektiği dert ve sıkıntılardan müşteki olan Furkanî, sık sık geçmişe arzulamakta; ayrılık acısından, ölümün yakıcılığından yakınmakta ve az da olsa bazen karamsarlığa düşmektedir. Ona bu duyguları, yaşadığı hayatın karşısına çıkardığı kimi olay ve durumlar yaşatmaktadır.

3.2.1.2.1. Ayrılık Acısı, Gurbetlik

Âşıkların şiirlerinde sık sık işledikleri konulardan biri de ayrılık acısı ve gurbetlik duygusudur. Âşıklar, genellikle ekonomik sebeplerle yurdundan, yuvasından ve tüm sevdiklerinden bir şekilde ayrı kalırlar; araya aşılması güç, karlı dağlar, geniş ovalar girer; kavuşmak muhal olur (Artun 2010: 84). Bu da âşığın duygularının depreşmesine, kaleminin harekete geçmesine yol açar. Çok olmamakla birlikte aynı durumu Furkanî'de görmek mümkündür.

Furkanî, liseyi bitirdikten sonra ekonomik nedenlerle gurbete çıkmış; beş, altı yıl özellikle İstanbul'da inşaatlarda çalışmış, ardından da askerlik dolayısıyla memleketinden, sevdiklerinden ayrı kalmıştır. İşte bu süreçte yaşadığı kimi sıkıntıları, ayrılık acısını ve gurbetliğin getirdiği duyguları birkaç şiirinde ifade etmiştir:

Âşık, gurbet elde çalışmaktan sararıp solduğunu; çamaşır, bulaşık yıkadığını, yemek yaptığını belirterek tepeden tırnağa dert ile dolduğunu düşünmektedir (5.). Dolayısıyla fazla çalışmak, çamaşır, bulaşık yıkamak, yemek yapmak onun zoruna gitmektedir. Çünkü bu işlerin bir kısmı onun alıştığı üzere ve anlayışına göre kadın işidir. Meteliğe kur-

şun attığı için gurbeti vatan edindiğine inanan Furkanî, çulsuz olduğunu, sünger yataklarda yattığını söylemektedir. Böylece durumunun ne kadar kötü olduğunu olanca açıklığıyla ortaya koymaya çalışmaktadır. Çünkü sünger yataklar, onun alıştığı yün yataklara göre oldukça sağlıksızdır ve çekilen sefaletin bir başka göstergesidir.

Böylesi sıkıntı ve zorlukların yaşanmasına sebep olan gurbeti, alın yazısının bir gereği ve kaçınılmaz olarak yaşadığını düşünen âşık, dertlerini daha ziyade annesiyle paylaşmaktadır. Çünkü nazının, yalnızca ona geçtiğini düşünmektedir. Gurbette kendini, annesine fiziken uzak ama ruhen yakında hissedenden âşık annesinin, resmine bakarak ağlamakta olduğunu düşünmekte ve ona yollarını beklemesini, bir gün mutlaka döneceğini belirtmektedir.

Âşığın annesinin gerçekte ağlayıp ağlamadığını bilemiyoruz. Ancak ona annesinin ağladığını düşündürten şey, aslında âşığın durumunun ağlanacak bir halde olduğuna kendisinin inanmasıdır sanırız. Diğer taraftan âşık, görünürde sadece annesine beklemesini söylemektedir ama aslında beklemesini söylediği diğer kişi de kendisidir. Çünkü çektiği sıkıntıların bir an evvel bitmesini ve dönmeyi en çok arzu eden odur.

Sevdiğinden / nişanlısından uzun süre ayrı kalan, haber alamayan âşık, haber alamamanın, ayrı kalmanın verdiği sıkıntıyı kalemıyla dertleşerek, ondan medet umarak gidermeye çalışmaktadır (7.). Onun, sevdiğiyle irtibatını sağlayan tek unsur kalemidir. Dolayısıyla âşığın ona başvurmadan, ayrılık acısını ona anlatmaktan ve bu acının bitmesi için yapılması gerekenleri ondan istemekten başka çaresi yoktur. Çünkü gurbet demek aynı zamanda kimsesizlik, yalnızlık, halden anlayan dostun bulunmaması demektir.

Âşığın askerdeyken yazdığı şiirlerin bazılarında (10. ve 11.) da esas olarak askerlik konu edinilmemiş, askerliğin beraberinde getirdiği gurbet olgusunun yaşattığı sıkıntılar anlatılmış, askerlik sadece bir katalizör olarak kullanılmıştır. Askere gittiğinde evli ve bir çocuk babası olan âşığın en bü-

yük sıkıntısı, sevdiklerinden uzakta kalmaktır (10.). Askere gideli yedi ay olduğunu belirten Furkanî, yaprağın gazele dönüştüğünü, güllerin de solduğunu ifade etmektedir. Bunu ifade ederken mevsim sonbahardır ve hakikaten de söylediği şeylerin gerçek anlamda oluşma zamanıdır. Ancak âşık, tabiatın doğal olarak meydana getirdiği bu gazele dönüşme ve gülün solma durumunu, sanki kendi dert ve sıkıntılarının kaynaklandığını ima eder gibidir. Zira akabinde derelelerin, gözünün yaşından dolduğunu söylemektedir.

"Vatan, namus borcu" anlayışıyla askerliğini yapan Furkanî'nin tek derdi, eşine, ailesine ve çocuğuna olan özlemidir. Bir an önce onlara kavuşmak arzusundadır. Askerliğin, başına ne getireceğini bilemediğinden ve belki de dönememe ihtimaline karşı sevdiğinden hakkını helal etmesini istemektedir.

Askerliğin bitmesini ve dönmeyi, sevdiklerine kavuşmayı heyecanla bekleyen âşık, sevdiğini hatırladığında hüzünlenecek ve sanki delirecek gibi olmaktadır (11.). Onun çektiği hasrete bazen parasızlık da eklenmekte ve bu da âşığın sıkıntısını artırmaktadır. Fakat bütün bunlara rağmen sayılı günlerin elbet bir gün biteceğine olan inançla sabretmekte, tezkere alma gününün yaklaşmasına sevinmekte ve bu sevincin tezkere sonrası sılaya dönüşle birlikte katmerleneceğini düşünmektedir. Anlaşılan odur ki sıkıntıların ardındaki ümit ve yaşanacak güzelliklerin tasavvuru, olumsuzluklara, bizi üzen durumlara katlanmayı kolaylaştırmaktadır.

Fakat âşığın daha sonra yazdığı bir şiirden öyle anlaşıyor ki bu ümit, bir müddet sonra yerini tekrar karamsarlığa bırakmış, âşığın özellikle ayrılıktan doğan acılarının yeniden gün yüzüne çıkmasını sağlamıştır. Askerliğin sonlarına doğru Furkanî, kaderin olanca derdi kendi üzerine yüklediğini dolayısıyla gece gündüz ağladığını, ah çektiğini belirterek başına daha ne geleceğini sormaktadır (13.). O bu soruyu, başına bundan sonra ne geleceğini merak etmekten ziyade *"Bir insanın başına gelebilecek her türlü olumsuzluğu yaşadım.*

Başıma gelebilecek daha başka olumsuzluk kalmadı." anlamını kuvvetli bir şekilde hissettirmek için yöneltmiştir. Furkanî, ayrıca dertleriyle yaşadığını ve tek başarısının da dertleriyle yaşamak olduğunu belirterek insanların mutluluğu nasıl yakalayabildiğine şaşırdığını dile getirmektedir. Böylece bize, mutlulukla neredeyse hiç tanışmadığını anlatmak istemektedir.

3.2.1.2.2. Çekilen Dert ve Sıkıntılar

Âşıklar şiirlerinin önemli bir kısmında da çekilen dert ve sıkıntıları dile getirmektedirler. Dile getirilenlerin önemli bir kısmı ise âşığın kendi "*ben*"ine aittir. Bu bağlamda Furkanî de askerde yaşadığı bazı sıkıntıları (12.), hayatın genel anlamda üzerine bıraktığı yükleri zaman zaman (28, 38, 41 ve 43.) şiirinde dile getirmiştir. Hatta kimi zaman dert ve sıkıntıların ağırlığına dayanamayarak Azrail'i davet etmiş ve gecikmeden çabucak gelmesini istemiştir (28.). Bir anlamda âşık ölümü, yaşadığı dert ve sıkıntılardan bir kurtuluş çaresi olarak görmüştür.

Âşık, çektiği dert ve sıkıntılar dolayısıyla gündüzünün karardığını, güneşinin bir daha doğmayacağını, tutuşmuş yanan bir orman gibi olduğunu düşünmekte ve dertler karşısında artık dayanacak takatinin kalmadığına inanmaktadır (28.). Furkanî, hayatta ne yaptığını, nereye gittiğini bilemez bir vaziyettir, rotasını şaşırmıştır. Gözyaşları sel olup akmakta, gönlü endişe içerisinde. Küçük yaştan beri başının belalı olduğunu düşünen âşık, sevdiğini de üzmektedir. Artık dünyada gözünün kalmadığını ve kendi mezarını kazdığını belirtmektedir (38.).

Çalıştığı iş yerinin kapanacak olması dolayısıyla böylesi duyguları yoğun bir şekilde yaşamaya devam eden Furkanî'ye göre felaketler ona peş peşe gelmiş ve neşesi, tebessümü yarıda kalmıştır. Bu sebeple kendisini, Nemrut tarafından mancınkla ateşe atılıp yakılmış gibi, Musa olarak Nil Nehri'ne atılmış, Yusuf gibi pazarlarda köle olarak satılmış ve Yunus gibi yedi sene balığın karnında yatmış gibi hissetmektedir. Yani onların çektiği acının aynısını çektiğini

düşünmektedir. Dolayısıyla da halinden anlaşılmasını ve bulunduğu durumdan çabucak kurtarılmasını beklemektedir (41.).

İşsiz kalacak olmanın verdiği düşüncelerin sıkıntısına dayanamayan âşık, bir yerde de rızık için fazla telaş etmemesini, Mevla'nın yarattıklarını mutlaka aç koymayacağını belirterek kendine teselli vermeye çalışmıştır. Âşık kendine rızık fazla dert etmemesini, esas olarak kendi üzerine düşünceleri, ahiret hazırlığını iyi bir şekilde yapmasını, dünyaya fazla bağlanmamasını ve kendini övmemesini telkin ve tavsiye etmiştir (42.). Fakat çektiği sıkıntıların büyüklüğü, kendi telkin ve tavsiyelerine dahi pek itibar etmemesine sebep olmuştur. Bu bağlamda dünyanın kendisine üvey bir ana gibi davrandığını, geçtiği her yere tuzaklar kurduğunu, kendisine hiç acımadan vurduğunu belirterek ona küstüğünü ve bir daha da barışmayacağını ifade etmektedir. Dolayısıyla âşık, dünyadan uzaklaşan Mevla'yı bulacağını, onun süsüne püsüne aldananın günahkâr öleceğini ve günahkâr ölenin de halinin nice olacağını düşünür (43.). Bu düşünceler de âşığın dünyadan uzaklaşma isteğinde ve ona küsüp bir daha barışmama kararında haklı olduğunu ima etmeye çalışmaktadır. Görüldüğü üzere kendine istediklerini vermediği, beklentilerini karşılıksız bıraktığı için dünyaya küsen âşık, bu küsmesine sonradan kendince başka haklı nedenler bulup göstermektedir.

Furkanî kendisini, hayalen terk ettiğini düşündüğü sevgilisinden dolayı hayalî acılar da yaşamış (59.) ve bu acılar ona galiz beddualar ettirmiştir.

Âşık, "*yalan dünya*" diye tabir ettiği yerden bir tat almadan gittiği ve dertlere çobanlık yaptığı kanaatindedir. Hayatında "binlerce keşke" bulunmaktadır ve gönlünü aşka, meşke kapatmış durumdadır. Çünkü şimdiye kadar adı geçen hususlarda hiç yüzü gülmemiştir. Gözyaşını ekmeğine katık yaptığını, kırk üç yaşına hep düşe kalka geldiğini düşünen âşık, kendince o kadar dertlidir ki mezar taşına da "dertli" yazılmasını talep etmektedir. Furkanî, insanlardan

vefa görmemiş, karşısına hep iyi gün dostları çıkmıştır. Her yanının dertlerle sarıldığına inanan âşık, dost gibi görünen, yılan tabiatlı namertlerden çok çekmiştir. O kadar ki onların sokup zehirlemesindense mert bir insan tarafından öldürülmeyi yeğlemektedir (90.).

Yaralarının şerha şerha olup kanadığını, ciğerlerinin sanki köz düşmüş gibi yandığını söyleyen Furkanî, yegâne sırdaşı olarak gördüğü kalemine kırıgındır. Çünkü ona sırt çevirmiş, eleminin azalmasını sağlayan yazma işini artık yapmamaktadır. Âşık, derdini kime söylese onu kınamaktadır ve milletin içinde gezemez olmuştur. Bütün dert ve sıkıntılarının kaderin bir hükmü neticesinde başına geldiğini düşünen Furkanî, garip damgasını yediğini ve alnından onu silemediğini belirtmektedir (98.).

Âşığın çektiği dert ve sıkıntıların önemli bir kısmının müsebbibi de onun gönlüdür. Bir kararda durmayan, her türlü sırrını ellere söyleyen, kimi zaman coşup taşkınlık yapan, yolunu şaşırmaya neden olan gönlünün elinden bık-mış, usanmıştır. Her türlü güzelliğini, iyiliklerini başkalarına sunan gönlü âşığa hiç gün yüzü göstermemiştir. Ona artık iyice bıkkınlık veren gönlü âşığa, mengenelerde sıktırmış gibi acı çektirmiş ve bir güzelin karşısında yıkılmasına neden olmuştur (100.).

Furkanî'nin kalemi, onun son zamanlarda yaşadığı bazı sağlık problemleri ve eşinin zor geçen hamilelik dönemindeki sıkıntıları dolayısıyla galeyana gelmiş ve dertlerin âşık üzerinde bıraktığı intibaları dile getirmiştir. Buna göre âşık kendini boranı bitmeyen karlı dağlar, bülbülleri ötmeyen talan olmuş bağlar gibi hissetmektedir. Hayatta onlarca bozgun yaşadığını, azgın aç kurtların kendisine saldırdığını, üstünde akbaba ve kuzgun gibi alıcı kuşların döndüğünü düşünen âşığa göre onun kışı zemheriden beterdir ve başı bir türlü beladan kurtulmamaktadır. Daha doğmadan adına mezar kazıldığını, üstelik taşının da dikildiğini belirten Furkanî, kendi ifadesine göre çeşmenin akması gibi daima ağlamaktadır. Bu sebeple dünyadan artık ümidini kesen

âşık, peygamberinin "ümmetim" demesini ve bu sayede cennete giderek ona kavuşmayı düşlemektedir (125.).

Âşık, yalnızca kendi dert ve sıkıntılarını dile getirmemiştir. O, az da olsa başkalarına ait dertleri de ifade etmeye çalışmıştır. Bir (60.) şiirinde kendi köylüsü, "Karga" lakabıyla bilinen bir adamın dertlerini baştan sona anlatırken diğerinde (115.) oğlu SPS hastalığına yakalanan arkadaşının sıkıntılarını dile getirmiştir. İlkinde bütün ömrü çileyle geçen, fakirlikten bağıryanmış, kimsenin el uzatmadığı, çileden kahırdan beli bükülen, dört oğlunun ikisi deli olan bir kişinin dert ve acılarını ortaya koymuştur. İkincisinde ise âşık, anadan doğma sünnetli olan (ki Hz. Muhammed'in de doğuştan sünnetli olması dolayısıyla halk arasında bu durum bir övünç vesilesi olarak görülmektedir.), dünya güzeli bir çocuğun ve onun babasının dert ve sıkıntılarını tercüman olmuştur. Çoğunlukla hastanın babasının ve biraz da hastanın kendisinin ağzından yazılan şiirde her ikisinin acıları da dile getirilerek Yaradan'dan şifa niyazında bulunulmuştur.

3.2.1.2.3. Geçmişe Özlem

İnsanın yaşadığı ve dolayısıyla da âşık/şâirlerin dile getirdiği önemli duygulardan biri de geçmişe özlemdir. İnsanın beni, biz istesek de istemesek de yaşadığı anla geçmiş sürekli karşılaştırma halindedir. Geçmiştekiler yaşanıp bittiği için zihinde onun ekseriyetle güzellikleri kalmaktadır. Hal-i hazırda ise zihin daha ziyade yaşadıklarından olumsuzluklara kilitlenmektedir. Durum böyle olunca maziyle halin karşılaştırılmasında insanın gözüne mazi genellikle daha iyi görünmekte ve dolayısıyla da özlenmektedir. Nostalji denilen bu duygunun yoğunluğu, hal-i hazırda yaşanan hayattan duyulan memnuniyetin derecesini de gözler önüne sermektedir.

Furkanî'nin mazisinde en büyük yekûnu köyde yaşadığı günler oluşturduğu için o, şiirlerinde ekseriyetle köyde yaşadığı günlere özlem duymaktadır. Âşık, yıllar sonra doğup büyüdüğü köyüne döndüğünde karşılaştığı değişiklikler / manzaralar neticesinde hayal kırıklığına uğrayarak çocuklu-

ğunun güzel günlerini yâd ettiği, o meşhur, lirizm yüklü "Haydar Baba'ya Selam" şiirinin yazarı Güney Azerbaycanlı ünlü Türk şâiri Muhammed Hüseyin Şehriyar (1990) gibi eski günlere büyük bir özlemle bakmaktadır. O günler tabiri caizse âşığın burnunun direğini sızlatmaktadır. Bu kapsamda âşık köyünün coğrafi özelliklerini, o coğrafya içerisinde kendisi için ayrı bir önem arz eden kimi toprak parçalarını, kızak kaymasını, kuzu ve öküz otlatmasını; çelik çomak, saklambaç ve futbol oynamasını, tezek kokularını, çiğdem çiçek eşmelerini, komşuların bostanına girip erik yolmalarını, hıyar aşımalarını, deyneklerini livikle boyamalarını, azıklarına konulan ovmaçları, köydeki bazı insanların yaptığı işleri, döven sürerken öküzlerin yatmasını, bu yüzden babasının ona kızmasını, hasat işlerinin son güz ayında bitmesini, kerme közünde patates közlemelerini, köyün deresinde girip yıkanmalarını (53. ve 105.), baba ocağını (67.), yedi kardeşli ailesini (37.) büyük bir özlemle hatırlamaktadır. Geçmişteki yavan ekmek ona bal gibi gelmektedir ve o günlerin tekrar gelmeyeceğini bildiği için hayıflanmaktadır (67.). Ayrıca âşık davar yaymaya gittiğini, bazen sigara sararak içtiklerini, tandırda yakmak için gazel topladıklarını, bacalardan atlamalarını, yay ve ok yapıp atmalarını, orakla arpa biçtiklerini, alıç toplamaya gittiklerini, tahtadan kılıç yapıp oynadıklarını ve yediği kimi yöresel yemekleri burnunun direği sızlayarak aklına getirmektedir (105.).

Böylece bir köy hayatının muhtelif sahnelerini sunan Furkanî, geçmişe yalnızca bu sebeplerle özlem duymamaktadır. Yardımlaşma, aza kanaat ederek şükretme, Yaradan'ı zikretme, paraya pula önem vermeme, nifakçının öğüdüne gitmeme, kavga bile etseler kin gütmeme, terazinin adaletten şaşmaması gibi durumlardan ötürü de geçmişi gözleri dolarak hatırlamaktadır (62.). Ona göre geçmişteki o güzel hasletler artık günümüzde pek görülmemektedir. Üstelik bu da yetmiyormuş gibi ortalığı fitne, fesat bürümüş, namussuzluk sokaklara kadar taşmış, gelenekler yozlaşmış ve gençliğimiz şeytanla uzlaşmıştır.

Âşık, tıpkı Şehriyar gibi yıllar sonra köyüne tekrar gittiğinde çocukluğundan hatırladığı hiçbir şeyin artık yerinde olmadığını, her şeyin ya değişip yozlaştığını ya da kaybolduğunu büyük bir acıyla müşahede etmektedir (116.). Eski günleri birçok ayrıntısıyla birlikte hatırlayan Furkanî, o günlerin de güzel tarafları olduğunu belirterek artık hiçbir şeyin eskisi gibi olmadığını döne döne ve hayıflanarak ifade etmektedir. Kısaca onun kimi (53, 105. ve 116.) şiirlerinden bir köy hayatının evrelerini, özlem dolu duygularla okumak mümkündür.

3.2.1.2.4. Karamsarlık

Âşık, hayatın karşısına çıkardığı dertler neticesinde zaman zaman karamsarlığa kapılmıştır. Karamsarlığın tavan yaptığı ilk nokta, bir müddet askere gidememesine neden olan ve dolayısıyla nişanlısından ayrılma tehlikesini de ortaya çıkaran sağlık problemidir. Bu problemi öğrendiğinde ve başkalarının da duyduğunun farkına vardığında âşık, bedbin bir ruh haletine bürünmüş ve kendi deyimiyle “*yalan dünya*”ya dert için geldiğini, gam ile yoğrulduğunu, yalancının, riyakârın hançeriyle vurulduğunu, gönlünün her gün yasta olduğunu düşünmeye başlamıştır. Karamsarlık âşıkta öyle bir boyuta ulaşmıştır ki onun, dünyada sadece dert ekip biçtiği ve dert çektiği zehabına kapılmasını sağlamıştır (6. şiir).

Karamsarlığın onda tavan yaptığı başka bir zamanda da âşık, havanın kararıp akşam olmasıyla birlikte üstüne kasavet çöktüğünü hissetmekte, bulutlarla birlikte ağladığını belirtmektedir (58.). Yani âşık, o kadar karamsar duygular içerisinde ki tabiatın doğal hadiselerini dahi kendi karamsarlığını artırıcı, onun duygularına eşlik edici bir faktör olarak değerlendirmektedir. Bu duygular içerisinde Furkanî, kendisini “*garip, biçare*” olarak hissetmekte ve kurduğunu düşündüğü dallarına baykuşların tünediğini tasavvur etmektedir. Dallarını kurumuş olarak düşünmesi ve oraya genellikle viranelerde bulunan, uğursuzluk getirdiğine inanılan baykuşları tünemesi, âşığın kendisinde hayat emaresi ve

uğur kalmadığına hükmettiğini fısıldamaktadır. Çaresizliğin belini büktüğünü, bunca yıl boşuna zulüm gördüğünü, Azrailin canına okuduğunu düşünen âşığın, vücudu sıhhatli olmasına rağmen yüreği hastadır ve daima gönlü yastadır. Çünkü dost diye bildikleri onu, yılan olmuş sokmaktadır. Böylesi karamsar duygulara rağmen Furkanî, yine de yolunu şaşırmayacağına dair küçük bir ümit içerisinde zira artık onun bir rehberi vardır.

3.2.1.2.5. Ölüm Acısı

Hemen her âşığın şiirinde yer verdiği konulardan biri de ölüm acısıdır. Furkanî, beş şiirinde bu konuyu ele almıştır. Bunlardan ilkinde (1. şiirde) köylerinde boğularak ölen yedi sekiz yaşlarındaki bir çocuğun ölümünden duyduğu üzüntüyü, çocuğun annesinin ağzından dile getirmiştir. Çocuğun ölümüyle birlikte annenin dünyası, üzerine yıkılmıştır. Anne, oğlunun ölümüne sebebiyet veren Kızılırmak'ı gördükçe kederi artmaktadır.

Aynı konunun işlendiği ikinci şiirinde âşık, annesinin ölümünden duyduğu acıları dile getirmiştir. Annesinin daha çocuk yaşta öksüz kaldığını, elli bir yıllık ömrünün büyük bir kısmını özellikle de ömrünün son demlerini hastalık, dert ve sıkıntılarla geçirdiğini belirterek annesinin bir gün görmediğini, bir temmuz sabahı vefat ederek kendi ocağını söndürdüğünü ifade etmektedir (14.). Âşığa göre annesinin derdi, çilesi o kadar çoktur ki ölümü, onun için bir kurutuluş vesilesi olmuştur.

Bir başka şiirinde Furkanî, eniştesinin ölümü üzerine yaşanan acıları, ölenin annesinin ağzından dile getirir (36.). Annesinin "*aslan yavru*"su kansere yenik düşmüş ve ekmeğine, aşına zehir katmıştır. Eniştenin daha genç yaşta, üç küçük çocuk babasıyken vefat etmesi, köylerine bir kara dumanın çökmesine neden olmuştur. Dumanın, köyün üstüne çökmesi, orada yaşayanlara hayatın zindan olması, onları yasa boğması demektir. Âşık genç yaştaki ölümü, ömrü yazanın kısa yazmasına ve bu dünyadaki nasibinin azlığına bağlayarak kısmî bir kabullenilmişlikle karşılamaktadır.

Âşık, başka bir şiirde de 27-28 yaşlarında, üçüncü çocuğuna baba olmaya hazırlanırken trafik kazası neticesinde vefat eden, kendi köylüsü bir delikanlının ölümünün oluşturduğu acıları terennüm eder (47.). Ölenin ağzından yazılan bu şiirde ölen kişi önce kendisini tanıtır; sonra nerede ve nasıl öldüğünü anlatır, öldükten sonra kendisine yapılanları dile getirir. Ölen kişi daha yaşının küçük olduğunu, geride körpe kuzular bıraktığını belirterek başına gelenlerin kaderin bir gereği olduğunu ifade eder.

Furkanî, ölüm acısını ele aldığı son şiirinde Muhsin Yazıcıoğlu ve arkadaşlarının 25.03.2009'da gerçekleşen helikopter kazasında vefat etmesini konu edinmiştir. Âşık şiirin önemli bir kısmında Yazıcıoğlu'nun ağzını kullanarak kazanın nerede, nasıl yaşandığını, Muhsin Yazıcıoğlu'nun hayat-tayken neler yapmaya çalıştığını, nereye defnedildiğini ve onun millet için ne ifade ettiğini dile getirmeye çalışmıştır (123.).

3.2.1.2.6. Sıla Özlemi

Âşığın sılası, doğup büyüdüğü köyüdür. Yaşadığı yerle sılası arasında yalnızca 65 km. olmasına ve zaman zaman da fırsat buldukça orayı ziyaret etmesine rağmen Furkanî, daima köyünü anmakta, özlemekte ve asla unutmamaktadır (53.). Köyünü o kadar çok sevmektedir ki, öldüğünde oraya defnedilmek istemektedir. Köyündeki tezek kokularını, oynadığı oyunları, kızak kaymasını, kuzu otlatmasını unutamayan âşık, yaralarının yalnızca sılasındaki Metin Halife denilen yatırda iyileşebileceğini, "ana yurdum" diye tabir ettiği sılasından başka yerin kendisine haram olduğunu düşünmektedir. Sıladan ayrılmak âşığa göre oldukça zordur ve bağrını bir kor gibi yakmaktadır (34/2).

3.2.2. Düşünce Ağırlıklı Konular

Âşığın bu konu alanıyla ilgili olarak üretmiş olduğu şiirler hiç de azımsanmayacak bir miktardadır. Onun şiirinde işlediği düşünce ağırlıklı konuların ekseriyeti -54'ü-, doğrudan ve belirgin bir toplumsal ve kültürel değerler alanıyla ilgilidir. Az bir kısmı -14 tanesi- ise hayatın çeşitli alanlarına

ait edinilmiş tecrübî bilgiler, felsefî çıkarımlarla alakalıdır. İlk gruptakilerde daha çok, özel bir konu veya onun çeşitli boyutlarıyla ilgilenilirken, detaylara inilirken ikincisinde daha genel konularla alakalı, çok fazla özele inmeyen, hayatın başka alanlarında da daima kullanılabilecek nitelikte düsturlardan bahsedilmektedir. İkinci gruptakilerin alanında kalem oynatabilmek için hatırı sayılır bir bilgi birikimine ve yaşamışlık düzeyine sahip olmak gerektiğinden Furkanî, bu gruba dâhil edilebilecek şiirleri hem daha geç hem de daha az miktarda yazmıştır.

3.2.2.1. Toplumsal ve Kültürel Değerler

Âşıklar, toplumsal ve kültürel yanı ağır basan her türlü değerlerle alakalı şiir kaleme alabilirler. Furkanî ahlakî, dinî, eğitimsel, iktisadî, sıhhî ve siyasî olmak üzere toplam altı alandaki durum ve değerlerle ilgili şiir üretmiştir. O, bu altı alandan en çok dinî durum ve değerler sahasında kalemini oynatmıştır. 28 şiirle başı çeken dinî durum ve değerler sahasını, 14 şiirle ahlakî alan takip etmiştir. Demek oluyor ki 54 şiirin ekseriyeti, yani 42'si dinî ve ahlakî değerlerle alakalıdır. Bu da demek oluyor ki Furkanî, dinî ve ahlakî değerlere çok fazla önem veren, ısrarla onlardan bahseden bir âşıktır. Bu durum ve ahlakî konuların önemli bir kısmının kaynağını dinden aldığı ya da onların dinle de irtibatının olduğu gerçeği, onun Furkanî mahlasını boşuna taşımadığını göstermektedir.

3.2.2.1.1. Ahlakî Durum ve Değerler

Pek çok âşık gibi Furkanî de şiirinde ahlakî durum ve değerlere yer vermiştir. Bu çerçevede, şiirinde genellikle ahlakî alanda gördüğü bozuklukları, değerlerde meydana gelen aşınmaları dile getirerek bunlardan duyduğu rahatsızlığı ortaya koymaya ve ilgililerin durumu veya kendilerini düzeltmesini sağlamaya çalışmıştır.

Bu kapsamda Furkanî'nin üzerinde durduğu ilk husus içki, kumar ve zinadır. O, bu üç hususa ve buna zemin hazırlayın herkese ve her şeye şiddetle karşı çıkar ve bunlara yönelenlerin sonunda kendi belalarını bulacağına inanır (4. ve

88.). Özellikle zinanın suç olmaktan çıkarılması (80.), âşığın tasvip etmediği bir durumdur. Kadınların yarı çıplak dolaşması, aşırı makyaj yapması, bar ve diskoteklerde dolaşması, içki içmesi ona göre doğru değildir (50. ve 80.). Ayrıca âşığa göre günümüzde karnı tika basa doyduğu halde fakiri, garibanı kimse düşünmemektedir. İnsanlarda edep, haya pek kalmamıştır (50. ve 88.).

Âşığın düşüncesine göre günümüzde daha ziyade soyguncu ve vurguncular devran sürmekte, çarşıda pazarda zaman zaman bozuk, çürük mal satan, üstelik bir de yalan söyleyen esnaflar bulunmaktadır. Gördüğü olumsuzluklara kimse dur dememektedir (51. ve 55.). Her yer haydutla, hırsızla dolmuştur (80.).

Onun ahlak anlayışına göre haram lokma yemekten sakınılmalı (68. ve 91.), harama kuşak çözülmemeli, sahtekâra uşaklık edilmemeli, zaaf ve zayıflıklar düşmana bildirilmemeli, sözünün eri olunmalı, el, bel ve dile hâkim olmalı, vatana millete sahip çıkılmalıdır (71.). Körpe kuzular başiboş bırakılmamalıdır, yoksa aç kurtlar kapar (80.). Tevazu elden bırakılmamalı ve yalana sağır olunmalıdır (86.). Dostluklar sadece iyi günlerle sınırlı kalmamalıdır (90.). Yoksula yardım edilmeli, yetimler gözetilmeli (26.), insan elden geldiği kadar iyilik yapmalıdır. Garibanlar kollanmalı, kimsenin pişmiş aşına soğuk su katılmamalıdır. Asla yalana tevessül edilmemeli, zalimlerin karşısında daima gerçekler söylenmelidir (91.). Kimse kibirlenip benlik davası gütmemeli, ne oldum dememelidir (103.). Zaman zaman eş, dost, akraba ve tanıdıklar ziyaret edilerek hatırları sorulmalıdır (112.).

3.2.2.1.2. Dinî Durum ve Değerler

Âşık Furkanî, çevresindeki bazı kimselerin kendisine “sofu”ya da “hoca” diye seslenmesini gerektirecek kadar dinine ve dinî değerlere düşkün biridir. Bu sebeple onun şiirinde dinî inançlara ve dinin etkilerine sık sık rastlanmaktadır. Hatta dinî olmayan konulardan bahsederken bile âşık zaman zaman meseleyi getirip dinî olanla bağlamaktadır. Elinden geldiği kadar, Kur’an’ın portresini çizdiği bir Müs-

lûman olmaya çalışan Furkanî, şiirinde genellikle haramlardan kaçınmaktan, Allah'ın emir ve yasaklarına uymaktan, namaz ve namaz kılmanın öneminden, hac farizasından, fanilikten, ahiret inancından, mahşerden ve ahirete hazırlanmanın önem ve gerekliliğinden bahsetmektedir.

Bir (19.) şiirinde Furkanî büyüğün küçüğün artık birbirini tanımadığını, kadının kocasını, kocanın da karısını dinlemediğini belirterek ahir zamanın geldiğini söylemekte ve "Efendim" diye hitap ettiği Hz. Muhammed'in uyanmasını istemektedir. Hz. Muhammed'in uyanmasını istemesi, âşığın onu yardıma çağırması demektir. Çünkü ona göre pek çok şey bozulmuş, çığırından çıkmıştır. Dinî değerler alt üst olmuştur. Bu bağlamda âşığa göre insanlar helal haram demeden yemekte, kıyamet alametleri bir bir ortaya çıkmaktadır. İnsanlık zevk ü sefaya dalmış, millet Deccal olmuş; şeytan, ordusunu yer yüzüne salmış, Yecüc Mecüc dört yanı bürümüş ve Dabbetü'l-arz zuhur etmiştir. Bu durumda âşık bütün kötülükleri ortadan kaldırması için Mehdi beklemeye başlamıştır. Dünyadan iyiler göçmüş, geriye sadece kötüler kalmıştır. İsrail'in, Sur'u çalması an meselesidir. Sonuç mahşere doğru gitmektedir. Bu yüzden eşi, dostu Allah'a şirk koştuktan sakındırmak gerekmektedir. Âşığın çizmeye çalıştığı bu olumsuz tablo, ona göre insanların dinden imandan uzaklaşmasının bir neticesinde meydana gelmiştir.

Âşığa göre sabır ve namaz, insanı Hakk'a yaklaştıran iki önemli unsurdur. "Müminin miracı, dinin direği" olan namaz, aynı zamanda Müslüman olmanın da gereğidir. İnsanın kuş gibi hafiflemesini sağlamaktadır (24.). Bu sebeple insan sadece yaşlandığında değil gençliğinde de namazını kılmalıdır. Yani dil, her nefeste Hakk'ı zikretmelidir (26. ve 40.). İlmin başı olan sabır da insanı sahil-i selamete çıkarmaktadır. Sabretmeyen ise pişmanlık içerisinde gözyaşı dökmektedir (24.).

Furkanî'ye göre bu dünya bir imtihan dünyasıdır ve Yaradan bizleri buraya imtihan olmaya göndermiştir. O bakımdan yalan söylemekten ve harama el uzatmaktan kaçı-

nılmalıdır. Fani olan bu dünyada bir müslümanın günahlardan katiyen sakınması, işlemişse mümkün olduğu kadar tövbe etmesi, hatta günahlardan ötürü ağlaması gerekmektedir (25, 29 ve 114.).

Kabir azabından, mahşer meydanının dehşetli hallerinden, cennetle cehennemden ve orada yapılacak olanlardan (32, 44 ve 54.) bahseden Furkanî, "*deli gönlü*"ne seslenerek Yaradan'ın kâinatı nasıl ve niçin yarattığını anlatmış ve yaratma amacına uygun bir şekilde hareket etmesi gerektiğini, yani dinin öngördüğü biçimde yaşamasını öğütlemiştir (35.). Öğüdünü tutarsa cennete gidip oranın nimetlerinden istifade edeceğini, tutmazsa cehennemin narına kendini hazırlamasını hatırlatmıştır (44. ve 54.).

Yukarıda da ifade edildiği üzere Furkanî bir defa hacca, bir kere de umreye gitmiştir. Bazı (73, 74, 76, 113, 117, 118 ve 120.) şiirlerinde hacca gidecek olmanın sevinç ve heyecanını, hangi duygular içerisinde gittiğini, hac farızasını yerine getirmenin huzur ve mutluluğunu, orada neler yaptığını, kutsal mekânların kendi üzerinde bıraktığı etkileri, oraları görmenin memnuniyetini, insana neler kazandırdığını, o topraklardan hangi duygularla ayrıldığını dile getirerek başkalarını da o beldelere ve kendisinin yaşadığı iç huzuru yaşamaya davet etmiştir.

Dinî değerlerin önemli bir cüzünü de tarikatlar oluşturmaktadır. Furkanî, dinî alanda rehbersiz, elinden tutan biri olmadan yolunu bulamayacağına kanaat getirdiğinden Nakşibendî tarikatına intisap etmiştir. Bu sebeple o, bir şiirinde de bağlı bulunduğu tarikatın silsilesini sayarak ve tarikatın insana ne gibi hasletler kazandıracağını belirterek okuyucuyu tarikatına katılmaya davet etmiştir (83.).

Âşık bir (94.) şiirinde de insanın "*bir damla su*"yla başlayan oluşum ve gelişim sürecini, sonunda toprağın altına gireceğini ve dünyanın geçiciliğini hatırlatarak boşuna kibirlenmemesini, Hakk'ın ipine sıkıca sarılarak Yaradan'ın kendisine söylediklerini harfiyen yerine getirmesini öğütlemektedir. İnsanın emelinin hiç bitmeyeceğini, bedeninin ateşe

dayanamayacağını, ahirette kimsenin tipine bakılmayacağını, önemli olanın kişiyi cennete götürecektir azık hazırlamak olduğunu belirtmektedir. Bunun için âşığa göre, insanın benlik elbisesini çıkarması, iç ve dış temizliğine dikkat etmesi, ihsanlar ve şerler karşısında imanını yoklaması ve kendini hamlıktan kurtarmaya çalışması gerekmektedir (96.).

Âşığa göre bu dünya hem bir zindandır hem de gelip geçicidir. Dün aramızda dolaşan, bizim gibi et ve kemikten ibaret olan insanlar, hatta ağalar, paşalar bile bu gün toprak olmuş, fitne ve fesattan kurtulmuştur. Bu nedenle gerçek huzur ve mutluluk parayla pulda, altında değil, bu toprağın altındadır. O bakımdan toprağın altına iyi hazırlanılmalı, şeytana yenilmeyip günahlardan kaçınılmalı, imanlı bir hayat yaşanmalıdır (23.).

Kimse gençliğine, sağlığına, sıhhatine, malına mülküne, parasına, puluna, güçlü dostlarına güvenmemelidir. Çünkü hepsi gelip geçicidir (61.) ve onların gelip geçici olduğunu gösteren bir yığın kanıt vardır ortada. O nedenle ahirete iyi hazırlanılmalıdır (93.).

Furkanî dinî durum ve değerlere yeterince sahip çıkmamanın sorumlusu olarak nefsinin görmektedir. Çünkü insanın dinden uzaklaşmasını sağlayan bütün isteklerin başında o vardır. İnsanı isyana, günaha sevk eden yine odur (27.). Dolayısıyla bir şeylerin düzeltilmesine önce ondan başlanması gerekmektedir. Fakat bu o kadar da kolay değildir. Çünkü o, asla doymak bilmeyen, hak hukuk gözetmeyen, sürekli isteyen ve istekleri hiç bitmeyen, aza kanaat etmeyen, kendi bildiğinden şaşmayan, başına buyruk yaşamak isteyen, utanmaz, hiç söz dinlemeyen, ibadetten hoşlanmayan ve sahibini kötü durumlara düşüren bir yapıya sahiptir (109. ve 110.). Bu özellikleri dolayısıyla âşık, nefsinin elinden zaman zaman ne yapacağını, kendini ondan nasıl kurtaracağını şaşırır, bilemez (77.).

3.2.2.1.3. Eğitim Durumu ve Değerleri

Âşık, sipariş üzerine yazdığı bir (16.) şiirinde, öğretmenin önemi ve toplumdaki yeri üzerinde durmuştur. Ona gö-

re öğretmen arı, öğrenci ise onun balıdır. Arı benzetmesi, öğretmenin çalışkanlığı ve özverisi üzerine yapılan bir vurgudur. Âşığın nezdinde yerine göre ana, yerine göre de baba olan öğretmen, ağacı yaşken eğerek başka bir deyişle körpe çocukları eğiterek, onlara ilim ve fen öğreterek onları hayata hazırlamaktadır. Dökülen kanların durması için yegâne çare olarak görülen öğretmen, âşığa göre maalesef son zamanlarda bir yandan terörün hedefi haline gelmiş bir yandan da ekonomik sıkıntılar içerisinde mezara girmeden kefen giymiştir. Bu sebeple Furkanî, "canım" diye nitelendirdiği öğretmene bu zulmü reva görenlerden hesap sormak, onlara haddini bildirmek arzusundadır. Ayrıca âşık, öğretmene olan saygısının bir göstergesi olarak önünde diz çöküp durmak istemektedir ki onun bu isteği, bir yandan okuyucuyu öğretmene saygıya davet ederken bir yandan da ondan ders almaya amade, onun da ders vermeye layık olduğunu hissettirmektedir.

3.2.2.1.4. Ekonomik Durum ve Değerler

Furkanî, daha önce de birtakım ekonomik sıkıntılar yaşamıştır. Fakat bu sıkıntılar daha ziyade bireysel ve sadece kendisiyle alâkalıdır. Yapı kooperatifine önce üye olarak sonra da yönetimde görev alacak şekilde girince ekonomik sıkıntılarla daha büyük ölçekte karşılaşmaya başlamıştır. Borç para bulmak için kapı kapı gezmesi, üyelerin aidatlarını zamanında yatırmaması, işlerin hiç de umduğu gibi gitmemesi, inşaatın bitmesini geciktirmiş ve bu da muhtelif sıkıntıların doğmasına neden olmuştur (15.). Bu sebeple âşık, eşini dostunu ev sahibi olmak için asla kooperatife girmemeleri gerektiği konusunda şiddetle uyarmaktadır. Zira çektiği ekonomik sıkıntılar yetmiyormuş gibi bir de milletin gözünde maskara olmuştur âşık.

Furkanî, bir (17.) şiirinde de ekonomik durumdan ziyade ekonominin önemli bir parçası olan bir meslekten bahsetmiştir. Âşık, söz konusu şiirinde Sivas Demir Çelik Fabrikasında çalıştığı izabecilik birimini tanıtip övmüştür.

Tansu Çiller'in başbakanlığı döneminde başta, 5 Nisan kararları olarak bilinen ekonomik paket olmak üzere ve bunu takip eden diğerleri ile ülkede ekonomik bir sıkıntı baş göstermiş, bu da yetmiyormuş gibi yapılan özelleştirmelerle bir yığın insan işsiz kalmıştır. Söz konusu kararlar çerçevesinde işsiz kalanlar arasında Furkanî de bulunmaktadır. Bu sebeple Tansu Çiller'i odağına aldığı (22.) şiirinde âşık, alaycı bir yolla Çiller'in ülkeye yaşattığı sıkıntıları, yaptığı yanlışlıkları anlatmaya çalışmıştır. Ona göre Çiller, Batı'nın da arzusuna uyarak bütün fabrikaları satmış ve binlerce işçiyi sokağa atmıştır. Böylece "*işçiye, memura kefen biç*"en Çiller, milleti soyup soğana çevirmiştir. Âşık, "ekonomist" denilerek başa getirilen Çiller'in, milleti "*sıcacık aş*" hasret bıraktığını, çiftçileri yeniden sabana döndürdüğünü düşünmekte ve ona kafirlerin elinde maşa olmaması, sözlerini yabana atmaması yolunda tavsiyelerde bulunmaktadır. Aynı zamanda "baba"sına (Süleyman Demirel'e) şikâyet mektubu yazdığını hatırlatarak Çiller'in yaptığı işleri, başbakanlığı bırakmasını söylemektedir.

Özelleştirmeler kapsamında âşığın çalıştığı iş yerinin satılması, daha sonra onun yeniden kaleme sarılmasına neden olmuş ve âşık, Sivas Demir Çelik Fabrikasının satışının işçiler, Sivas ve ülke üzerindeki etkilerini ayrıntılı bir şekilde anlatmıştır (39.). Fabrikanın Sivas için ifade ettiği önemle başlayan Furkanî, bir şiirinde mealen "*Sivas'a demir çelik fabrikası kursalar da tek beni kurban etseler.*" diyen Âşık İsmetî'ye hitaben fabrikanın satışından doğan olumsuzlukları, zararları, beş yüz işçinin kurban edildiğini, pişmiş aş soğuk su katıldığını, devletin malının pamuk gibi atılıp heba edildiğini, kurumun satılmaması için verdikleri mücadeleleri ve fakat hiçbir sonuç alamadıklarını bir bir dile getirmiştir.

Bir başka (64.) şiirinde de âşık, zamların çokluğundan şikâyet ederek onların, yoksullar üzerindeki yıkıcı etkilerinden söz etmektedir. Ona göre zamlar, yağmur gibi yağmakta, sel olup yoksulu götürmekte, yedi başlı ejder gibi fakirleri yutmaktadır. Zaten işsiz güçsüz olan yoksulu, zamlar hayatından bezdirmektedir.

Türkiye’de 2001 yılında çok geniş kapsamlı bir ekonomik kriz yaşanmıştı. Bu krizin doğurduğu olumsuz sonuçlar ve söz konusu krizi hazırlayan ve “hortumcu” diye tabir edilen insanlar, bankaların içinin boşaltılması, Furkanî’yi derinden etkilemiş ve ona bir şiir yazdırmıştır. Âşık, (69.) şiirinde krizin vatani baştanbaşa sardığını ve insanları cayır cayır yakıldığını, ülkeyi bitme noktasını getirdiğini, kiminin aşını, kiminin eşini yitirmesine sebep olduğunu belirterek soygun ve talanın vardığı boyutları göstermeye çalışmıştır.

Bir başka (84.) şiirinde de âşık, gariban diye tabir edilen işsiz, güçsüz takımının, yoksulların çektiği ekonomik sıkıntıları gözler önüne sermeye çalışmıştır. Zaten işsizlikten ve zamlardan beli bükülmüş olan gariban ona göre soğuk kış günlerinde daha da perişan bir vaziyettedir. Hamuru keder ve gamla yoğrulmuş olan garibanın, kışın suları buz tutarak muslukları akamaz olur. Kış ortasında parası, odunu, kömürü biter ve kendini çaresiz gurbet yollarına vurur. Âşığın düşüncesine göre garibanın haline işsizlik fonu da bir çare olamamıştır.

3.2.2.1.5. Sağlık Durumu ve Değerleri

Âşık, sigara hakkında yazdığı (20.) şiirinde ağırlıklı olarak sigaranın toplum ve bireyin sağlığı üzerindeki etkileri üzerinde durmuştur. Ona göre sigara, insanın hem sağlığına hem de kesesine zarar vermektedir ve hiçbir faydası bulunmamaktadır. Yine ona göre sigara, dini açıdan mekruhtur ve Kiramen Katibin melekleri onu içenin yanına gelmez. Sigara dişlerin sararıp dökülmesine, öksürtüp ciğerlerin sökülmesine, genç yaşta bellerin bükülmesine, insanın nefesinin kötü kokmasına ve erkenden kefen giyilmesine yol açar. Sigaranın dumanı gidip geriye külleri kalmaktadır. Fakat cahil insanlar bu durumun farkında değildir. Hasılı sigara insanı, sağlığından etmektedir. Bu sebeple mutlaka bırakılmalıdır. Kişiyi sigaraya alıştıranlar, kolayca ölmemelidirler. Bütün bunlar dolayısıyla âşık dede, baba, amca, dayı, kardeş, dostum, yavrum diye çeşitli akrabalık adlarını ve yakınlık belirten başka sıfatları kullanarak ve nihayet kendi nefesine sesle-

nerek sigaranın bırakılmasını istemektedir. Özetle âşık, sigaranın hem sağlık hem de dinî açıdan zararlı bir alışkanlık olduğunu belirterek bırakılmasını, mümkünse ona hiç yaklaşılmamasını ısrarla talep etmektedir.

3.2.2.1.6. Siyasî Durum ve Değerler

Furkanî şiirlerinde iç siyasetten ziyade dış siyasetle ilgilenmiş; Müslümanların yeryüzündeki kötü gidişatına, zulüm altında inlemesine, zillet içerisinde bulunmasına dikkat çekerek bu durumdan kurtulmaları için kendince birtakım reçeteler sunmuştur. Âşığı, bu konudaki düşüncelerini içeren şiirleri yazmaya, özellikle Bosnalı ve Gazzeli Müslümanların uğradığı kıyım sevk etmiştir. Onun tarih bilincine göre Bosnalı ve Gazzeli Müslümanların felaketinden önce dünyada Müslümanlar uzun zamandan beri zaten zulüm altındadır ve hep Müslüman kanı dökülmektedir. O, bu meyanda Cezayir’de Fransızların yaptıklarını, Keşmirli Müslümanların yaşadıklarını, Afganistan’ın Rus işgaline karşı direnişini, İran-İrak savaşını hatırlatarak Müslümanların her yerde “kan ağla” dığını belirtmekte ve “din kardeşini” gaflet uykusundan uyanmaya çağırmaktadır (9.). Âşık, yıllarca uyuduğumuzu, birilerinin kurtuluş umudunu boşa çıkardığımızı belirterek böyle milletin yere batacağını, Mescid-i Aksa’nın, Kabe ve zezem’in bile kan ağladığını ifade etmektedir. “Kabe, zezem kan ağlıyor” derken âşık, aslında hem kutsal değerlerimize sahip çıkmadığımızı hem de Müslümanların durumuna onların dahi üzüldüğünü ima etmektedir.

Müslümanların kutsal değerlerine sahip çıkmadığını, dolayısıyla başına gelenlerin asıl sebebinin bu olduğunu önce ima eden Furkanî, daha sonra “*Var mı Kur’an’ını soran? / Ayet, sure kan ağlıyor.*” dizeleriyle bunu açıkça ilan etmektedir. Diğer bir deyişle âşık, Müslümanların başına gelenlerin kutsal değerlere sahip çıkmamaktan kaynaklandığını, çözümün değerlerimize sahip çıkmakta, özellikle de Kur’an’da olduğunu hissettirmeye çalışmıştır.

Âşık, dünya Müslümanlarının başına gelenlerin esas sorumlusunun Yahudiler ve onların tuzakları olduğunu dü-

şünmekte; Bosna'da, Filistin'de akan Müslüman kanının kimsenin umurunda olmadığını ifade etmektedir (21.). Barışsever görünen Avrupalının Müslüman kanı akarken hiç sesinin çıkmadığını, Birleşmiş Milletler örgütünün bizim sesimizi duymadığını, insanlık âleminin olan biteni yalnızca seyrettiğini belirterek çözümü üretecek dinamiklerin kendi içimizde olduğunu, bunun için öncelikle düşmanı ve milleti satanı iyi tanımak gerektiğini, vatani küffara çiğnetmeyen ataları örnek almak icap ettiğini, yaşantımızı İslama uydurarak düşmana topyekûn saldırmak gerektiğini ifade etmektedir. Furkanî, "*Kendine örnek al, şehit atanı*" derken şanlı maziye bir gönderme yaparak bu yolda gerekirse şehit olmalısın, mesajını vermekte ve yine kurtuluş reçetesi olarak Hakk'a asi olmamayı ve günahlardan sakınmayı sunmaktadır.

İsrail'in 2008 yılı sonlarında Gazze'ye yaptığı saldırı neticesinde yazdığı şiirinde Furkanî, Filistinlilerin gördüğü zulmü, yaşadıkları sıkıntıları, İsrail'in canice tutumlarını dile getirmiş, olanlar karşısında özellikle Arap dünyasının sessiz kaldığını, Birleşmiş Milletlerin her nasılsa yalnızca kınamakla yetindiğini, Amerika'nın İsrail'e iltimas geçtiğini ifade etmiştir (111.). İsrail'in Gazze'de yaptıkları karşısında döne döne "*Gazze yok oldu.*" diyen âşık, Filistin topraklarını Osmanlı'dan satın almak isteyen Yahudilere "*Biz orayı kanımızla aldık. Siz de ancak kanla alabilirsiniz.*" şeklinde cevap veren Abdülhamit Han'ı uyanmaya davet ederek ona "*Osmanlı ne oldu? Orduna ne oldu?*" sorusunu yöneltmektedir. Bu sorusuyla adeta Furkanî, eğer Osmanlı, Osmanlılık ruhu ve Abdülhamit'in anlayışı yaşasaydı bütün bunlar olmayacaktı, Gazze'nin başına böyle bir felaket gelmeyecekti, mesajını vermek istemektedir. Âşık, İsrail'in birtakım bahanelerle katliam yaptığını, bu katliamların geçmişte Hayber ve Yesrib (Medine) Yahudilerinin başına gelenlerin kininin eseri olduğunu ve Yahudinin, caniliği dininin emri gereği yaptığını düşünmektedir.

Yaşanan tüm bu olumsuzluklar karşısında âşık, yine de ümitlidir ve kurtuluş için "mücahidi"ne sabretmesini, son

bir kez gayret etmesini tavsiye eder. Yalnız tavsiye etmekle de kalmaz, kendisinin şikâyetten vazgeçip ayetin cihat emrine uyarak şehitlik şerbetini içmesi gerektiğini söyler. Çünkü bu, ona göre kardeşliğin bir gereğidir.

3.2.2.2. Tecrübî Bilgiler, Felsefî Çıkarımlar

Bu başlıkla insanın yıllar boyu deneyerek veya uzun gözlemler neticesinde elde ettiği, zamana ve zemine göre değişmeyen, her ortamda geçerliliğini koruyan ve genellikle öğüt biçiminde sunulan veriler kastedilmektedir. Bu veriler insanı ilgilendiren hemen her konuylu alakalı olabilmektedir ve bunların ekseri hayatın süzölmüş, saf bilgileridir. Bunlar büyük oranda insanın hayat felsefesini ortaya koymaktadırlar. Âşıkların genellikle öğüt/nasihat şiirleri içerisinde sıklıkla tesadüf edilen bu verilere yer yer Furkanî'nin şiirinde de rastlanmaktadır. Furkanî'nin hayatının hâsılası olan bu tarz bilgileri/çıkarımları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Dünyada hiçbir şey sevgisiz olmaz. Her şey ya ilk varlığını ya da devamlılığını sevgiye borçludur. Bazı şeyler sevgi sayesinde oluşur, gerçekleşir (45.).

Hiçbir zaman hayatta daima sefa sürölmez; hayatın cefası da vardır. Kavgasız hayat olmaz (46.).

Hep aynı devran sürmez. Kimsenin yaptığı yanına kalmaz. Dünya kimini ağlatır, kimini güldürür; bazen düşürür, bazen kaldırır. İnsan düştüğünde gönülden dost olanlar yanına gelmez (48.).

Topraktan yaratılan insan, bu dünyaya manevi gıdasını almaya gelmiştir. İnsan kendini ebedî kalacak zanneder ve mal, mülk için dünyanın peşine koşturur, kapı kapı dilenir. Oysa insan Hakk'ın emriyle dirilip ölmeye gelmiştir buraya (52.).

Dünya, insanı kandırmak için bir gelin misali bezenmiştir. İnsanlar birer şeytana dönüşmüştür. Son zamanlarda sahtekâr, düzenbaz insanlar daha çok revaçtadır (56.).

Kimse gençliğine, sağlığına, malına, mülküne dostuna güvenmesin. Hepsi gelip geçicidir (61.).

İnsan, bir yolculuk halindedir. Elest meclisinden başlayan bu yolculukta insan dünyada kısa bir mola vermiştir. Hayat bir yoldur, bizlerse yolcu. Bu yolun inişleri de vardır, çıkışları da. Yolun kimisi dar, kimisi geniştir. Yolda birtakım tuzaklar vardır. Hepimiz aynı menzile gitmekteyiz (63.).

Dünyada madde, manaya dönmezse yaşanılmaz. Fitne hiç boş durmaz. Dünya aldattıcıdır (65.).

Tedarik görmeden yola çıkılmaz. Zira fırtınası, boranı, karı vardır. Gerekli hazırlıklar yapılmadan, azıklar hazırlanmadan bir işe girişilmemelidir (81.).

Bir şeyin özü nasılsa dışı da öyledir. Özde bir bozukluk olmadığı müddetçe kabukta da olmaz (85.).

İnsan ihtiyarlık gelip çatmadan önce gençliğinin kıymetini bilmelidir.⁵⁵ Kuzgunlar, kokuşmuş leşe üşüşür. Musibetler peş peşe gelir (93.).

Dünyada bir pula satılan köleler; akla, hayale gelmeyen hileler vardır (101).

Allah hiçbir şeyi gereksiz yere yaratmamıştır. "Günahkâr ağızla Kevser içilmez." "Allah rızasına kıymet biçilmez." Gidilecek menzil için iyi bir sabır gereklidir. "Az yaşa, uz yaşa; bir gün gelecek başa." (106.).

Eğer bakmasını, çözmesini bilersen tabiat içerisinde binlerce soru gizler. Her yolun sonunda mutlaka bir durak vardır. Allah'ın izni olmadan tek bir yaprak bile oynamaz. Gözümüzü doyuracak olan toprak içerisinde sayısız varlığı gizler. Ruh, bağrında yüzlerce sırrı barındırır. Kendisine verilen ilhamla inleyen ney, boğum boğumdur ama içinde Bir'i gizler. (128.).

⁵⁵ Bu söz sanırsız, "Beş şey gelmeden önce beş şeyin kıymetini biliniz: İhtiyarlık gelmeden gençliğin, hastalık gelmeden sıhhatin, fakirlik gelmeden zenginliğin, dünyada ahireti kazanmanın, ölüm gelmeden hayatın." mealindeki hadisin birinci kısmından mülhemle oluşturulmuştur.

3.3. Şiirlerdeki Özel İsimler

Aslında çalışmanın bundan sonraki kısmında şiirdeki halk kültürü unsurları üzerinde durulması icap etmektedir. Ancak şiirlerin tamamının halk kültürünün bir parçası olması ve bu parçanın önemli kısımlarından da yer yer çalışmanın bütününe yayılmış bir vaziyette bahsedilmesi dolayısıyla yöresel yemekler, oyunlar, giyim kuşam, kimi inanış ve pratikler gibi çok fazla yekûn tutmayacak olan hususlardan söz etmeyi şimdilik çok da gerekli görmüyoruz. Bunun yerine şiirleri daha iyi anlamamıza da yardım etmesi için, şiirlerin içerisinde hatırı sayılır bir toplam oluşturan ve yine kültürün, özellikle de halk kültürünün önemli bir şubesini teşkil eden özel adlardan bahsetmeyi düşünüyoruz. Özel adları ise şahıs, yer ve topluluk adları şeklinde üç kümeye ayırmak mümkündür.

3.3.1. Şahıs Adları

Şiirde karşımıza çıkan şahıs adları, hem âşığın hem de onu koyan ve kullanan insanların kültürel evreni hakkında bize önemli ipuçları vermektedir. Dolayısıyla bunlar, herhangi bir kişinin yerini tutmaktan daha fazla işlev görmektedirler. Furkanî'nin şiirinde kullandığı şahıs adları, yaşadıkları dönemler ve ismin niteliği dikkate alınarak tarihî, dinî ve hikâyevî şahsiyetler, yakın dönem şahsiyetleri ve lakaplar biçiminde üç grupta incelenebilir.

Tarihî, dinî ve hikâyevî şahsiyetler grubunda adından da anlaşılacağı üzere tarihe mal olmuş, herhangi bir dinin içerisinde önemli bir figür haline gelmiş ve kimi hikâyelere kahramanlık etmiş kişiler bulunmaktadır. Bu gruptaki kişiler sözünü ettiğimiz bu üç özelliğin üçünü birden üzerlerinde taşıyabileceği gibi ikisine veya sadece birine de sahip olabilirler. Bunların büyük çoğunluğu Furkanî'nin şiirinde çeşitli yönleriyle telmih unsuru olarak kullanılmışlardır. Bu gruptaki isimleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

Abdullah-ı Mekki (83/3): Çorumlu Mustafa Efendi'nin intisap edip ders aldığı şeyhlerden olup aslen Erzincanlı olduğu ve sonradan Mekke'ye yerleştiği için bu adla anıldığı bildirilmektedir. Mevlana Halid-i Bağdadi'nin talebelerinden olduğu söylenir.

Abdülhamit Han (111/1): Osmanlı Devleti'nde 1876-1908 yılları arasında padişahlık yapan ve Sultan II. Abdülhamit olarak da bilinen kişidir (Küçük 1988: 216-224).

Adem (Hz.) (92/6)

Ahmedi Turan (57/5): Battal Gazi'nin en yakın silah arkadaşıdır. Rivayetlere göre aslen Rum olup Battal Gazi sayesinde Müslüman olmuştur. Mezarı Sivas'ta Soğuk Çermik yakınlarındadır ve özellikle erkek çocuğu olmayanların ziyaret yeridir (Yasak 2004: 65-67).

Arap Evliyası (57/5): Sivas'ta birisi Ece Mahallesi'nde, diğeri Gürsel Paşa Caddesi'nde, diğer ikisi de Mehmet Paşa Mahallesi Türbe Sokak'ta olmak üzere bu adla dört türbe bulunmaktadır. Burada yatanların kim olduğu tam olarak bilinmemektedir (Yasak 2004:72-74).

Ashab-ı Kehf (72/5)

Aslı (65/3): Kerem'in maşukası.

Belam (Bin Baura) (73/2): "Önceleri iyi bir mümin iken daha sonra Hz. Musa ve kavmi aleyhine hile [yaptığı] için cezalandırıldığı rivayet edilen kişi (Harman 1992: 389)"

Bilal Habeş (101/1)

Çorumlu Mustafa (83/4): Tokatlı Mustafa Hâkî'nin mürşidi olup 1829-1899 yılları arasında yaşamıştır. Nakşibendîlik tarikatının Halidiyye kolunun önemli şeyhlerinden biridir (Çınar 2010: 75-78).

Fatih (Sultan Mehmet) (49/5)

Hacer (117/2): Hz. İbrahim'in eşi.

Halilullah (Hz. İbrahim) (72/2)

Havva (92/6)

İmam-ı Rabbani (83/2): 1563-1624 yılları arasında Hindistan'da yaşamış ünlü İslam âlimi ve mutasavvıfıdır. Mektubat adlı

eseri ve Nakşibendîlik tarikatının Müceddidiyye kolunun kurucu olmasıyla meşhurdur (Algar 2000: 194-199).

Karenli Veys (122/6, 126/1): Daha ziyade Veysel Karanî olarak tanınır. Hiç görmediği halde Hz. Muhammed'i sevip ona âşık olmasıyla meşhurdur.

Köroğlu (57/2)

Leyla (38/2), (65/4, 81/5, 100/5, 106/1, 117/4): Mecnun'un maşukası.

Mansur (Hallac-ı) (82/5)

Mecnun (28/1, 38/2, 75/1, 77/4, 81/5, 101/3, 106/1, 117/4): Leyla'nın âşığı.

Mehdi (19/4): Kıyamet gününe yakın zamanda bir kurtarıcı olarak geleceğine inanılan kişi.

Mevlana Halid-i Bağdadi (83/3): Nakşibendîlik tarikatının Halidiyye kolunun kurucusudur. 1779-1827 yılları arasında Irak'ta, özellikle de Bağdat'ta yaşamıştır (Algar 1997: 283-285).

Muhammed (Hz.) (54/4, 75/6, 96/5, 126)

Musa (Hz.) (41/4, 72/3)

Nakşibend Bahaddin (83/2): Nakşibendîlik tarikatının kurucusu olup 1318-1389 yılları arasında Buhara'da yaşamıştır (Algar 1991: 458-460).

Nemrut (41/2, 77/3, 92/3)

Oğuz (78/2): Türklerin ulu atası, destan kahramanı.

Ömer (Hz.) (75/3): İslam tarihindeki dört halifeden biri olup adaletiyle şöhret bulmuştur.

Seyyid-i Yahya (83/3): Seyyid Yahya Şirvanî olarak da bilinir.

14. yüzyılın sonlarında Azerbaycan'ın Şirvan kentinde doğmuş, hayatının büyük bir kısmını Bakü'de geçirmiş ve 1464 yılında yine orada vefat etmiştir. Halvetî şeyhlerindendir.

Sıddık-ı Ekber (75/3, 83/2): Esas olarak Hz. Ebubekir olarak bilinir. İslam tarihindeki dört halifenin birincisi ve Hz. Muhammed'in en yakın, sadık dostudur. Nakşibendîlik tarikatının kökeninin ona dayandığına inanılmaktadır (Bkz. Fayda 1994: 101-108).

Şems-i Sivasî (57/4): 1520-1597 yılları arasında yaşamış Şemseddin-i Sivasî olarak da bilinen meşhur mutasavvıf şâirdir (Aslanoğlu 2006: 430-445).

Şeyh Çoban (57/5): 12. yüzyılda yaşadığı sanılan ve asıl adı Şeyh Hüseyin Râî olan kişidir. Babasının hayvanlarını güttüğü için Râî, yani çoban adını almıştır (Yasak 2004: 108-109).

Şirin (65/3): Ferhat'ın maşukası.

Timur (127/4)

Yusuf (Hz.) (41/4)

Yakın dönem şahsiyetleri ifadesiyle yirminci veya yirmi birinci yüzyılda yaşayan insanlar kastedilmektedir. Bunların büyük çoğunluğuyla âşığın şu ya da bu şekilde ilişkisi olmuştur. Bu isimler, âşığın yaşadığı ortamın bazı kültürel özellikleri hakkında bizlere önemli veriler sunmaktadır. Zira kullanılan isimler, onu koyanların kültürel arka planıyla şekillenmektedir. Bu gruptakiler de şu şekildedir:

Abdullah (Kutlay) (115/1): Furkanî'nin bir arkadaşının hasta olan çocuğu.

Açıkgöz (108/8): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Ahmet (Turan Özcan)(40): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Ahmet Çetindere (108/4): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Ahmet Sezgin (108/21): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Ali Dayı (105/12): Furkanî'nin bir köylüsü. Şiirde, Tanzara halayını iyi çekmesi yönüyle anılmıştır.

Ali Dayı (Âşık) (95/16): Sivas'ta meşhur bir halk şâiridir. Asıl adı Ali Açık olan Ali Dayı,⁵⁶ Çubuk Köyünden olup bir şiirindeki *"Benim adım Ali Dayı / Birden başka bilmem sayı/ Değirmene bağla suyu / Taşlar Allah çağırıyor"* dörtlüğüyle meşhurdur.

Arda (Mustafa) (104/4): Yıldızeli'nin eski belediye başkanlarından.

⁵⁶ Ali Dayı hakkında bilgi için bkz. (Pürlü 1992).

Arif (108/9): Furkanî'nin iş arkadaşı, Sivas'ta Deveciler diye bilinen sülalenin damadıdır.

Atatürk (Mustafa Kemal) (57/1): Şiirde, Atatürk'ün Sivas Kongresini yapmasına ve bir müddet⁵⁷ burada kalmasına vurgu yapılmıştır.

Aysel (102/5): Furkanî'nin köylüsü ve akrabası, Zaza diye de tanınan Mustafa Yıldırım'ın kızıdır.

Bahadır Başar (108/17): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Bayram Doğan (108/15): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Deniz Şenkul (108/12): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Doğan Bey (107): Âşığın kendi ifadelerine göre bir araba alışverişinde onun 55 lirasının üstüne yatan kişidir.

Duray (1): Âşığın köyünde, Kızılırmak'ta boğularak ölen çocuk.

Dursun (47): Genç yaşta trafik kazasında vefat eden, âşığın köylüsü.

Erhan (Üstündal) (123/2): Muhsin Yazıcıoğlu'yla birlikte helikopter kazasında vefat eden kişi.

Faris Tabur (108/11): Furkanî'nin iş arkadaşı, Sivas'ın Celallı Köyündendir.

Hacı Ana (1/3): Furkanî'nin köylüsü ve aynı zamanda Kızılırmak'ta boğularak öldüğü için ağtını yaktığı çocuğun annesidir.

Hafız Bedrettin (83/5, 6), 124/3): Mustafa Taki'nin oğullarından olup 1919-1984 yılları arasında yaşamıştır. Âşığın bağlandığı tarikatın şeyhidir.

Halis Kıracı (108/20) Furkanî'nin iş arkadaşı.

Hamit (Özkars) (108/3): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Hancı (108/14): Furkanî'nin Töngel Köyünden olan iş arkadaşının soyadı.

Hanım (36/4): Âşık Furkanî'nin ablası.

Hasan (108/5): Furkanî'nin iş arkadaşı, Gürün Büfe'nin sahibinin oğludur.

⁵⁷ Atatürk, millî bir kongrenin yapılması için geldiği Sivas'ta 108 gün kalmıştır. Atatürk'ün Sivas'ta 108 günü nasıl geçirdiği konusunda detaylı bilgi için bkz. (Günaydın 2009).

Hatem Emmi (103): Furkanî'nin bir tanıdığı.

İhramcızade (57/4): Asıl adı İsmail Hakkı Toprak olup 1880-1969 yılları arasında yaşamıştır. Sivaslı Nakşî şeyhlerindedir (bkz. Yücel 2010: 117133).

İsmail (Güneş) (123/2): Muhsin Yazıcıoğlu'yla birlikte helikopter kazasında vefat eden gazetecidir.

İsmail Karaca (108/16): Furkanî'nin iş arkadaşı.

İsmetî (Âşık) (39): Asıl adı Abdülkadir Namlı'dır. Sivas'ın yirminci yüzyılda yetiştirdiği kuvvetli, özgün ve hatırı sayılır halk şâirlerinden biri olup halen hayattadır. (Bkz. Kaya 2009: 346-352).

Kaleli Hoca (95/14): Yıldızeli'nin Kaleköyü'nden olup çevrede meşhur bir hocadır.

Kasım Salgın (108/2): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Kuzu Bey (95/11): Yıldızeli İlçesinin Demircilik köyünden olup fakir fukarayı gözetken ve bundan 30-40 yıl önce vefa eden zengin bir kişidir.

Mehmet Akif (Ersoy) (70/3, 123/4): İstiklal marşımızın şâiridir. Furkanî'nin şiirlerinde bayrağımızı methetmesi ve Ankara'daki Tacettin Dergâhında bir müddet kalması yönüyle konu edinilmiştir.

Muhsin (Yazıcıoğlu) (123, 123/5): Büyük Birlik Partisi kurucusu ve lideridir. Sivaslı olup 25.03.2009 tarihinde yerel seçimler için çıktığı gezi sırasında, helikopter kazasında vefat etmiştir.

Murat (Çetinkaya) (123/2): Muhsin Yazıcıoğlu'yla birlikte helikopter kazasında vefat eden kişidir.

Mustafa Tâkî (83/4): Âşığın bağlandığı tarikatın şeyhlerinden biridir. Aynı zamanda ilk mecliste Sivas mebusluğu da yapmıştır (bkz. Ağırman 2006).

Neco Eker (108/7): Furkanî'nin iş arkadaşı, Sivas'ın Çavuşbaşı mahallesindendir.

Nuri Hoca (124), (124/3): Tam adı Osman Nuri Karakaş'tır. Âşığın bağlandığı tarikatın şeyhlerinden olan Hafız Bedrettin Doğruyol'un vekilidir. Aslen Yıldızeli'li olup 12.02.2010 tarihinde vefat etmiştir.

Osman Dayı (Güleç) (64/2): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Ömer (Kutlay) (115/4): Furkanî'nin bir arkadaşı.

Rüstem Tecer (108/18): Furkanî'nin, aslen Şahbeyi Köyünden olan iş arkadaşı.

Sadık Pektezel (108/13): Furkanî'nin iş arkadaşı.

Sami Aydın (104/6): Sivas'ın eski belediye başkanlarından biridir (Aslanoğlu 2006: 151).

Seyit (89/2): Çanakale savaşlarında 250 kiloluk top mermisini tek başına topun namlusuna koyan kahraman.

Sicimoğlu Halil (95/5): Sivas'ın Yıldızeli İlçesine bağlı Yücebaca Köyünde doğmuş, etrafa nam salmış, hakkında birçok hikâye anlatılan, efsane bir pehlivandır.⁵⁸

Tansu (Çiller) (22): Eski başbakanlarımızdan.

Tokatlı Hâkî (83/4): Nakşibendîlik tarikatının Halidî kolunun Tokat ve havalisindeki şeyhlerinden olup 1856-1920 yılları arasında yaşamıştır. Şeyh Mustafa Taki'nin de mürididir (Çınar 2010: 59-106).

Veysel Dalmaz (104/7): Sivas'ın eski valilerindendir.

Yetim Hoca (95/7): Yıldızeli'nin köylerinde tanınan ve çok sevilen, Nevruz Köyünden bir imamdır. Asıl adı Mehmet Kaya olup şu anda emekli olmuş, Sivas'ta Fatih Mahallesinde oturmaktadır.

Yusuf-u Ziyaeddin (83/5, 95/6): Yıldızeli'nin Cizözü Köyünden olup Nakşî şeyhlerinden Mustafa Tâkî Efendi'nin damadıdır. Kayınpederinin ölümünden sonra onun yerine geçerek şeyhlik yapmıştır.

Yüksel Yancı (123/2): Muhsin Yazıcıoğlu'yla birlikte helikopter kazasında vefat eden kişi.

Zafer Hoca (108/19): Furkanî'nin, Tahtalı Köyünden olan iş arkadaşı.

Özellikle kırsal kesimlerde hemen her insanın bir **lakabı** vardır. Kişinin fizikî veya karakteristik herhangi bir özelliğine, yaptığı dikkat çekici bir iş veya harekete göre takılan bu

⁵⁸ Sicimoğlu Halil Pehlivan ve onun ölümü neticesinde yazılmış destan hakkında geniş bilgi için bkz. (Özen 1992: 31-34).

lakaplar ya ismin önünde bir sıfat olarak ya ismin sonunda, ya da tek başlarına kullanılırlar. Lakaplar bazen öylesine çok kullanılır ki kişinin gerçek adı neredeyse unutulur.⁵⁹ Âşık, bazı (105 ve 116.) şiirlerinde köyündeki kimi insanları lakaplarıyla hatırlamaktadır. Aşağıda sıralanan lakapların çoğunluğu âşığın köyündeki insanlara aittir.

Alabaş (105/4): Furkanî'nin köyünden.

Altısap (105/9): Furkanî'nin köyünden.

Apo Dayı (105/6): Furkanî'nin köyünden.

Becen Zöhre (116/8): Furkanî'nin köyünden.

Beleş Ahmet (108/4): bkz. Ahmet Çetindere

Cinni Halit (116/8): Furkanî'nin köyünden.

Cip Ali (116/3): Furkanî'nin köyünden.

Çerkezoğlu (108/12): bkz. Deniz Şenkul

Deli Döne (116/3): Furkanî'nin köyünden.

Dogaz Memmet (105/6): Furkanî'nin köyünden.

Gadelek (116/6): Furkanî'nin köyünden.

Godalah (116/7): Furkanî'nin köyünden.

Güccük Emmi (102): Furkanî'nin köyünden.

Hacer'in Fadik (116/5): Furkanî'nin köyünden.

Kara Nihat (108/22): Furkanî'nin, Suçatı Kasabasından olan iş arkadaşı.

Karga (60): Furkanî'nin köyünden.

Kel Şaban (116/6): Furkanî'nin köyünden.

Kör Teke (105/6): Furkanî'nin köyünden.

Molla (103/3): Furkanî'nin köyünden.

Müdür (116/8): Furkanî'nin köyünden.

Sıçırak Eme (116/2): Furkanî'nin köyünden.

Tonton İsa (108/10): Furkanî'nin iş arkadaşı, Tekke Köylü.

Yabri Bey (116/8): Furkanî'nin köyünden.

Yanık Ömer (108/6): Furkanî'nin iş arkadaşı, Gulamköylü.

Zaza (102/3): Furkanî'nin köyünden.

⁵⁹ Lakapların hangi ihtiyaçtan doğduğu, nasıl verildiği, yapısı, işlevleri ve âşığın köyündeki lakaplar hakkında bkz. (Boyras 1998: 107-138).

3.3.2. Yer Adları

Yer adları, onu koyanların kültürü ve dil yapısı hakkında bize önemli ipuçları sunduğu gibi onları muhtelif eserlerinde kullananların kültürel evreni ve ilgi alanları hakkında kısmen de olsa kayda değer veriler sağlamaktadır. Çünkü kişinin bilmediği, bir vesileyle ilgi alanına girmeyen yer adlarını eserlerinde kullanamayacağı malumdur. Bu itibarla kimi eserlerdeki yer adları, işaret ettiği yeri göstermekten başka işlevlere de sahiptir denilebilir. Örneğin Furkanî'nin şiirlerinde kullandığı yer adlarına baktığımızda mahallî olanların daha büyük bir yekûn oluşturduğu görülmektedir. Buna bakarak onun, ilgisini daha ziyade kendi bölgesine hasrettiği, dikkatlerini yerele daha fazla yönelttiği söylenebilir ki bu da normaldir. Çünkü bunu sağlayan/belirleyen de yaşanmışlık durumudur. Âşık fiziksel olarak ve zihnen kendi memleketinden çıktığında yer adlarında da bir genişleme, zenginleşme kendini göstermektedir. Kutsal topraklardaki ve Çanakkale'deki bazı yer adlarının şiirine girmesi, incelemeye dahil edilmeyen ve fakat yukarıda "*Üretim Bağlamı*" başlığının altında sunulan "*Gezi Destanı*"ndaki farklı yer adları bunun en iyi göstergesidir.

Onun şiirinde geçen yer adlarını ülke isimleri, şehir ve belde adları, mıntika adları şeklinde üç başlık altında sunmak mümkündür.

Ülke İsimleri:

Afganistan (9/4)

Amerika (111/2)

Azerbaycan (9/2)

Bosna Hersek (9/2, 21/2)

Cezayir (9/3)

Filistin (9/5, 111/3)

Irak (9/4)

İran (9/4)

Kazakistan (9/3)

Libya (9/4)

Lübnan (111/3)

Mısır (111/3)

Pakistan (9/3)

Sırbistan (9/2)

Tunus (9/4)

Türkiye (22/1)

Ürdün (111/3)

Şehir ve Belde Adları:

Alanyurt (95/19): Âşığa göre doğum yeri olan Tat Köyünün eski adı.

Bağlararası (95/17): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Bayat (95/10): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Bedel (95/8), (95/9): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Büyük Akören (95/16): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Celallı (108/11): Sivas'a bağlı bir köy.

Cizözü (95/6): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Çağlayan (95/4): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Çağlayancerit (123/1): Kahramanmaraş'ın ilçelerinden biri.

Çanakçı (95/17): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Çanakkale (89)

Çavuşlu (53/1): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Çubuk (53/1, 95/16): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Demircilik (95/11): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Demiroluk (95/18): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Dereköy (95/10): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Direkli (95/8): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Emirler (95/7): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Gazze (111)

Gökçeli (53/2, 95/13): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Gulamköy (108/6): Şimdiki adı Demiryazı olan Sivas'ın bir köyü.

Hayber (117/1)

Kaleköy (95/14): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kalın (95/2): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kapaklıkaya (95/15): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Karakoç (95/5): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kavaklıdere (53/1, 95/13) : Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kayalıpınar (95/15): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kırkpınar (95/3): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kıvşak (95/14): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kiremitli (95/7): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Konaközü (95/6): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Kudüs (111/2)

Kümbet (95/5): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Medine (9/6, 73, 113, 117/3, 120)

Mekke (9/7, 73/1, 73/3, 117)

Menteşe (95/3): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Nallı (95/17): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Nevruz (95/7): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Nevruz Yaylası (95/3): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Sarıkaya (95/7): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Sivas (6/3, 15/3, 39/2, 39/5, 47/2, 57, 127)

Suçatı (108/22): Sivas'ın Gürün ilçesine bağlı bir kasaba.

Şahbeyi (108/18): Sivas'ın köylerinden biri.

Şarkışla (95/17): Sivas'ın ilçelerinden biri.

Tahtalı (108/19): Sivas'ın köylerinden biri.

Tat Köyü (34, 36/3, 95/19): Âşığ köyü, Yıldızeli İlçesine bağlıdır.

Tekke Köyü (108/10): Şimdiki adı Karacalar Tekkesi olan köy, Sivas'ın Ulaş ilçesine bağlıdır.

Töngel (108/14): Sivas'ın köylerinden biri.

Yakacık Çavuşlu (95/12): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Yanalak (53/3), (95/12): Sivas'ın köylerinden biri.

Yenihan (104/4): Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin eski adı olup halk arasında hâlâ kullanılmaktadır.

Yesrib (111/3): Medine'nin eski adı.

Yıldız (95/2): Sivas'ın köylerinden biri.

Yıldızeli (47/2, 104/5): Sivas'ın ilçelerinden biri.

Yücebaca (95/14): Yıldızeli'nin köylerinden biri.

Mıntika Adları:

Akdeğirmen (127/2): Sivas'ta bir mahalle adı.

Arafat (73/5, 75/2, 76/4): Arabistan'da hacı adaylarının Vakfe'ye durdukları kutsal bölge.

Beşik Tepesi (53/4): Âşığın köyünde, şekli beşiğe benzeyen bir tepe.

Boztepe (34/1): Üzerinde pek yeşillik bulunmayan, âşığın köyünde bir tepe.

Çavuşbaşı (108/7): Sivas'ta bir mahalle adı.

Değirmen Dere (53/4): Âşığın köyünde bir mevki. Eskiden orada su değirmeni bulunduğu için bu ad verilmiş.

Dicle (44/3)

Dumbulca (95/10): Kavakderesi, Kümbet ve Çağlayan köylerinin arazilerine yakın olan en yüksek tepenin adıdır.

Fatih Mahlesi (15/1): Sivas'ta âşığın ikamet ettiği mahalle.

Fırat (44/3)

Gardaşlar (57/6): Kelime ilgili yerde tevriyeli olarak kullanılmıştır. Birinci anlamı, Sivas'ta bol miktarda kullanılan "kardeş" in Sivas ağzındaki söyleyiş biçimi, diğeri ise Sivas'ın güneyinde bulunan bir dağ adıdır.

Hıra Dağı (52/1, 73/3, 75/2): Hz. Muhammed'e ilk vahyin geldiği mağarayı barındıran dağ.

Höllüklük: Âşığın köyünde bir mevki adı olup eskiden buradan höllük elde edilirmiş.

Kâbe (9/6, 73)

Kaçak Deresi (105/5): Âşığın köyünde bir dere adı. Eskiden kaçakların saklandığı bir yer olduğu için bu adı almış.

Kaşkaya (105/9): Âşığın köyünde şekli kaşa benzeyen bir mevki adı.

Kepenek [Suyu] (78/2) Sivas'ta birçok yerde umuma açık içme suyu çeşmesi bulunmaktadır. Kepenek de onlardan biridir ve Sivas'ta bu sudan içenlerin bir daha Sivas'tan ayrılmaya çağına inanılmaktadır.

Kesik Dere ((89/4): Çanakkale savaşlarının yapıldığı yerde bir mintika.

Keş Dağı (123/1): Kahramanmaraş'ta bir dağ.

Kırık Seten (47/5): Sivas'ta bir mevki adı.

Kızılırmak (1/1, 13/2, 53/3, 95/2, 127/2)

Meraküm (57/6): Sivas'ın kuzeyinde yer alan ve Sivas havaalanını da içerisinde barındıran yayla.

Merve (76/2, 117/1): Arabistan'da kutsal bir tepe.

Mescid-i Aksa (9/5): Müslümanların ilk kiblesi, Kudüs'teki kutsal cami.

Mescid-i Haram (117/2): Kabe'nin de içerisinde bulunduğu büyük mescit.

Metin Halife (53/6): Âşığın köyündeki bir yatır ve o yatırın bulunduğu mıntıka.

Mina (73/4, 75/2, 76/4): Arabistan'da kutsal bir yer.

Müzdelife (76/4): Arabistan'da kutsal bir yer.

Nil (41/4)

Rahme (73/5): Arabistan'da kutsal bir yer.

Ravza (75/2, 75/4, 87/5): Hz. Muhammed'in kabri ve onun bulunduğu yer.

Safa (73/3, 76/2, 117/1): Arabistan'da kutsal bir tepe

Sarin (95/1): Bir mevki adı olup Sivas-Yıldızeli karayolunun yaklaşık 34. kilometresindedir. Sivas'tan Yıldızeli istikametine giderken Sıcak Çermik'i geçtikten sonraki ilk yol ayrımının bulunduğu mıntıkadır. Sanırız bu kelime sarı renkli kayalıkları ve o kayalıklardaki mağaraları dolayısıyla "sarı" ve "in" kelimelerinin birleşip kaynaşmasıyla ortaya çıkmıştır.

Seten Deresi (53/5): Âşığın köyünde bir dere adı. Bulgur yapmaya yarayan seten bulunduğu için bu ad verilmiştir.

Sevir (Mağarası) (73/3, 75/2): Hz. Muhammed ile Hz. Ebubekir'in hicret sırasında gizlendikleri mağara.

Soğanlı Deresi (89/3): Çanakkale savaşlarının yapıldığı yerde bir mıntıka.

Şekerpınarı: Direkli'den Tat Köyüne doğru giderken Sarıkaya Köyünü geçtikten sonra Emirler Köyünün altına varmadan yolun sağında bulunan (şimdi mescidi ve tuvaleti de olan)

bir çeşmedir. Suyu şeker hastalığına iyi geldiğine inanıldığı için bu adı almıştır.

Turna Dağı (95/15): Âşığın köyüne yakın bir dağ.

Üç Alıç(105/11): Âşığın köyündeki bir bölge adı.

3.3.3.Topluluk Adları

Yer adları gibi bunlar da kullananın kültürel evreni hakkında kısmen de olsa bize birtakım bilgiler fısıldamaktadır.

Arap (11/3)	Karslı (95/3)
Avrupalı (21/6)	Mındılar (Sülale) (95/12)
Bektaş (Sülalesi) (95/11)	Moskof (21/2)
Birleşmiş Milletler (21/4,111/6)	Müslüman (21/1, 21/2)
Deveci (Sülalesi) (108/9)	Osmanlı (111/2)
Filistinli (21/5)	Selçuklu (57/1)
Fransız (9/3)	Sırp (21/2)
Hindular (92/3)	Türk (70)
Kaballar (Sülale) (116/10)	Yahudi (21/1, 111/5)

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM
ŞİİRLER ve ÜRETİM-TÜKETİM BAĞLAMLARI

1 Duray'ın Türküsü

Kızılırmak kızıl kızıl akıyor.

O akışı, şu sinemi yakıyor.

Of dedikçe dumanlarım çıkıyor.

Kızılırmak, sen oğlumu geri ver.

Sağ gönderdim ben yavrumu, diri ver.

Kuzum daha körpe, bilmez yüzmeyi.

Beceremez salınarak gezmeyi.

Huy edinmiş insanları üzmeyi.

Kızılırmak, sen oğlumu geri ver.

Sağ gönderdim ben yavrumu, diri ver.

Haco Ana der ki "Gitti Duray'ım."

Üstüme yıkıldı köşküm, sarayım.

Yitirdim yavrumu, kime sorayım.

Kızılırmak, sen oğlumu geri ver.

Sağ gönderdim ben yavrumu, diri ver.

Furkanî'yem, girdiği yer çok derin.

Irmağı gördükçe artar kederin.

Sabret anam, buymuş senin kaderin.

Kızılırmak, sen oğlumu geri ver.

Sağ gönderdim ben yavrumu, diri ver.

(12.08.1982)

(Düzenleme: 27.09.2008)

Tam olarak hatırlayamıyorum; 1981 miydi, 1982 miydi? Bizim köylü Salih-Haco Boztepe çiftinin oğulları Duray, ağabeyleriyle Kızılırmak'a serinlemek için yüzmeye girmiş. Duray daha 5-6 yaşlarında, yüzmeyi bilmiyor. Sığ yerlerde dolaşırken birden derinleşen bir yere düşüyor ve suya kapılarak boğulup ölüyor. Bu şiiri onun için yazmıştım. Şiirin o zamanki hali daha sonra pek hoşuma gitmediği için bazı yerlerde tadilat yaptım.

2 Sana Demedim!

Evlerinin önü ufacık bostan
 Demedim demedim, sana demedim.
 Aylar geçti haber gelmedi dos'tan
 Demedim demedim, sana demedim.

Bostanın içinde derin bir kuyu
 Kuyudan alırlar sitille suyu
 Kendi güzel amma kısadır boyu
 Demedim demedim, sana demedim.

Kuyunun başında, bir uzun kavak
 Kavaktan dökülen yaprakları yak
 Zengini bırak da fakire bir bak
 Demedim demedim, sana demedim.

Garip Turan derler, benim adıma.
 Unutmuştum seni, geldin yâdima.
 Zehir oldun, ağzımdaki tadıma.
 Demedim demedim, sana demedim. (17.09.1983)

Okuduğum ve dinlediğim aşk hikâyelerinden etkilene-
 rek ben bir kıza âşık oldum. Fakat onun hiçbir şeyden haberi
 yoktu. Anlayacağınız platonik bir aşktı bizimkisi. Lise yıllarında-
 rındaydım ve kendi kendime gelin güvey olduğum bir kıza
 karşı hislerimi ifade etmek istedim ve sonuçta bu satırlar or-
 taya çıktı.

3 Neyimi Alacak Bu Kader?

Evlerinin önü bir büyük harman
 Neyimi alacak bu kader benim?
 O zalim koymadı, dizimde derman
 Neyimi alacak bu kader benim?

Ben yâri seveli her gün ağlarım.
 Ah diyerek ciğerimi dağlarım.

Al yerine karaları bağlarım.
Neyimi alacak bu kader benim?

Şahin gibi hep yüksekte uçuyor.
Ne kötülük görmüş, benden kaçıyor.
Gizli sırlarımı ele açıyor.
Neyimi alacak bu kader benim?

Allahın işine aklımız yetmez.
Bozulmuş bahçede, bülbüller ötmez.
Bu kaderin bana yaptığı bitmez.
Neyimi alacak bu kader benim?

Pınara gelmiş de testi doldurur.
Bir bakışı, ağlayanı güldürür.
Bu ayrılık, bir gün beni öldürür.
Neyimi alacak bu kader benim?

Söyler garip Turan yüreği ezik.
Bu sevdâ yüzünden canından bezik.
Ağlama, sızlama, boşuna yazık.
Neyimi alacak bu kader benim? (04.05.1984)

Bu şiiri, lise yıllarında iken çektiğim sıkıntılar ve platonik olarak sevdiğim kızın ilgisizliği dolayısıyla efkâra gelip yazmıştım.

4 Dürzü

Başına geçirmiş bir fes
Gidiyordum, duydum bir ses
Dinle beni, sesini kes
Dürzü, dürzü, dümbük, dümbük

Genelevinde çalışır.
Pezevenkliğe alışır.

Utanmaz arsız, yılışır.
Dürzü, dürzü, dümbük, dümbük

Su yerine şarap içer.
İçer de kendinden geçer.
Pavyonlarda güzel seçer.
Dürzü, dürzü, dümbük, dümbük

Turan her yan dürzü doldu.
İnsanlığa acep n'oldu?
Sonunda belasını buldu.
Dürzü, dürzü, dümbük, dümbük (10.10.1984)

Lise bittikten sonra beş altı yıl İstanbul'da, inşaatlarda demirci olarak çalıştım. Bu dönemde birçok insanla tanıştım. Anadolu bozkırlarında, örf ve an'anelerine bağlı, dindar bir çevrede yetişmiş biri olarak burada insanların riyakâr, sahtekâr, düzenbaz olduklarını gördüm. Bir gayesi olmayan, hayatı oyun ve eğlenceden ibaret sanan bir kişiyle tanıştım. Pek ayık gezmeyen bu şahsiyet, bir gün Cihangir'de bir apartmanın giriş kapısının önünde ateş yakmış, içki içiyordu. Hava çok soğuktu. Biz orada inşaatta çalışıyorduk. Ertesi gün işe gittiğimizde adamın içki içtiği yerde soğuktan donarak öldüğünü gördük. Bu durum ve manzara karşısında yazmıştım bu şiiri.

5 Dönerim Anam

Kendim senden uzak, hayalim yakın
Bekle yollarımı, dönerim anam.
Resmime bakıp da ağlama sakın
Bekle yollarımı, dönerim anam.

Gurbet ellerinde, çalar sazımız.
Elden bir şey gelmez, alın yazımız.
Yalnız sana geçer, bizim nazımız.
Bekle yollarımı, dönerim anam.

Çamaşır, bulaşık, aş yapar olduk.
Çalışa çalışa sarardık solduk.
Tepeden tırnağa dert ile dolduk.
Bekle yollarımı, dönerim anam.

Furkanî'yem, gurbet benim vatanım.
Bir sünger yatakta, çulsuz yatanım.
Üç beş meteliğe kurşun atanım.
Bekle yollarımı, dönerim anam. (05.06.1986)

İstanbul'da çalıştığımız sıralarda bekâr odalarında, tabiri caizse sefalet içerisinde üç beş kuruş uğruna türlü sıkıntılar çekerdik. Sıla hasreti bir yandan, sıkıntılar diğer yandan üstüme üstüme gelince bu şiirin mısraları dökülüverdi satırlara.

6 Yalan Dünyada

Hayata gözümü açtım.
Yalan dünyada, dünyada.
Riyadan, yalandan kaçtım.
Yalan dünyada, dünyada.

Dert için doğrulmuşum.
Gam ile yoğrulmuşum.
Hançer ile vurulmuşum.
Yalan dünyada, dünyada.

Şu gönlüm her gün yasta,
Memleketim bu Sivas'ta,
Dedi doktor kalbin hasta.
Yalan dünyada, dünyada.

Dert biçirim, dert ekerim.
O derttir balım, şekerim.

Furkanî'yem dert çekerim.

Yalan dünyada, dünyada. (1985-1986)

Askerlik muayenesinde doktor bana mitral yetmezliği teşhisi koydu. Beni Ankara'ya sevk etti. "*C 42 ertesi yıla bırakılması uygundur.*" Sonuç bu oldu. Ankara'daki muayenede benimle birlikte bir arkadaşım daha vardı. Köyde "*Turan çürük çıktı.*" demiş. Daha yeni nişanlıyım. Neredeyse nişanı atacaklar. Bunlar bana çok dokundu. O dokunma da bu şiiri ortaya çıkardı.

7 Kalemim

Yardan ayrılalı oldu bir sene
Yaz da bana, mektup salsın kalemim.
Bu ayda da haber gelmedi yine
Nasıl olduğumu, bilsin kalemim.

Aşk ateşi düştü, yine serime
Ne yapardın, geçsen benim yerime
Selam da yaz benim zalim yârime
Yeter artık çabuk gelsin kalemim.

Kalemimin rengi koyu kırmızı
Hiç dinmiyor şu bağrımdaki sızı
Çok çektirdi, kaçırılım bu kızı
Akan gözyaşımı silsin kalemim.

Turan kaleminden ümit beklersin
Günah defterine günah eklersin
Birgün bu dünyadan göçü yüklersin
Yalan dünya sana kalsın kalemim. (15.06.1986)

Bizim zamanımızda ve yöremizde nişanlı olanların birbirlerini görmeleri kesinlikle ayıp karşılanırdı ve dolayısıyla da yasaktı. Fakat bazı nişanlılar gizlice buluşur, görüşürlerdi. Aynı zamanda dayım olan kayınpederim, çok sert biri-

siydi. Bu sebeple nişanlım da kesinlikle görüşmek istemezdi. Bu durumun verdiği üzüntü ve sıkıntı ile bir buçuk yıl nişanlı kaldığım eşime karşı duymuş olduğum hisleri dile getirmek amacıyla bu şiir döküldü satırlara.

8 Sevdığım

Güzel idin; sevdalandım, vuruldum.
Yıllar sevgimize zarar sevdiğim.
Bir seni sevmiştim; küstüm, darıldım.
Kollar şimdi, seni arar sevdiğim.

Bülbül öten yerde, baykuş ötüyor.
Zaten benim derdim bana yetiyor.
Gül biten bahçede, diken bitiyor.
Dallar güllerini, kırar sevdiğim.

Taramış zülfünü, dökmüş bir yana
Sevedim seni, ben kana kana
Evvel sarılırdın, sevdiğim bana
Eller şimdi, seni sarar sevdiğim.

Sabahtan kalktım da seher yelinde
Sıktırmış kemeri, parlar belinde
Turan bu sevdamız, elin dilinde
Diller seni, bana sorar sevdiğim. (03.05.1987)

Bu şiir, platonik takıldığım zamanlardan bir hatıra. Aşk, insanı olgunlaştırırsa aşktır. Yani aşk hep Leyla'da kalırsa onu çekenı yakar, kavurur; hem dünyada hem de ahirette helak eder. Mutlak aşkı bulmak lazım.

9 Kan Ağlıyor

Gafil olma, din kardeşim.
Bütün dünya kan ağlıyor.

Uyan artık, can kardeşim.
Müslümanlar kan ağlıyor.

Bosna, Hersek, Azerbaycan,
Dünyayı bürüdü bir kan.
Ah çekerek derdine yan.
Tüm Sırbistan kan ağlıyor.

Bak Cezayir'e n'oldu
Her yanı Fransız doldu
Kazakistan hakkı buldu
Pakistan'ım kan ağlıyor.

Afganistan örnek size
Küffarı getirdi dize
İran, Irak dargın bize
Libya, Tunus kan ağlıyor.

Filistin'in umuduyduk
İnleyen sesini duyduk
Yıllar yılı hep uyuduk
Mescit Aksa kan ağlıyor.

Resul Medine'de yatar.
Dertlerime dertler katar.
Böyle millet yere batar.
Kâbe, zemzem kan ağlıyor.

Saymak ile bitmez Turan.
Mekke'de inmişti Kur'an.
Var mı Kur'an'ını soran?
Ayet, sure kan ağlıyor. (05.07.1989)

Bosna-Hersek'te Sırp kasabının Bosnalı Müslümanlara yaptığı zulümden duyduğum kin ve nefret üzerine Müslümanların birlik olması gerektiğini anlatmak için yazmıştım.

İslam dünyası bölük pörçüktü ve bazı yerlerde Müslümanlar kan ağlıyordu, kan ağlamıştı. Buna bir de Bosnalı Müslümanların uğradığı felaketler eklenince dayanamayıp bu şiiri yazdım. Müslümanların zillet içerisinde olması kanıma dokundu ve bence bunun en önemli sebebi birlik olamayışımızdır.

10 Askerim Asker

Askere geleli yedi ay oldu.
Yaprak gazel oldu, güller de soldu.
Gözümün yaşından dereler doldu.
Helal et hakkını, askerim asker.

Vatan, namus borcu derim beklerim.
Yârin hasretine, yavru eklerim.
Yedi aydır özlemini çekerim.
Helal et hakkını, askerim asker.

Mektup yaza yaza kâğıt kalmadı
Kalem hastalandı, şifa bulmadı
Demek bu dünyada çilem dolmadı
Helal et hakkını, askerim asker.

Çavuş Turan yeter, söz kes burada.
Ailem, çocuklarım bekler orada.
Seven, sevilenler ersin murada.
Helal et hakkını, askerim asker. (05.11.1989)

Askerlik çok kutsal, fakat aynı zamanda zor bir görev. Hasretlik, özgürlüklerin kısıtlanması, bir de üzerine insanın evli ve çoluk çocuk sahibi olması eklenince askerlik daha bir zorlaşıyor. İşte bu duygu ve düşüncelerin doğurduğu bir üründür bu satırlar.

11 Döndüğüm Zaman

Sayılı günlerdir, elbet geçecek.
Bir hüznün çöküyor, andığım zaman.
Başımda durmayıp, aklım kaçacak.
Gelip geçeni sen sandığım zaman.

Askerim, cebimde kalmadı nakit.
O yar ile yaptık, gelirken akit.
Bekle ey sevdiğim, bak geldi vakit.
Hasret ateşine yandığım zaman.

Tüfeğim elimde, talim ederim.
Birgün bu diyardan göçer, giderim.
Sevince bürünür, bütün kederim.
Tezkereyi alıp döndüğüm zaman.

Çavuş Turan der ki sevdan öldürdü.
Ne halde olduğumu sana bildirdi.
En sonunda kader bizi güldürdü.
Tatlı dillerine kandığım zaman. (09.12.1989)

Bu şiir de askerlik günlerimin bir kalıntısı. Sıla ve yâr hasretinin depreştiği bir zamanda yazmıştım. İnsan askerde kendiyle baş başa kalınca hemen aklına memleketi, sevdikleri düşüyor. Bu da bazı duyguların içeriden kaynayıp gelmesine yol açıyor. Bu duygular sebebiyle dengeyi kaçırıp firar edenler bile oluyormuş ama bizimkisi satırlara dökülüverdi. Şimdi daha iyi anlıyorum askerdeki yöneticilerin "Boş durdurmaktansa boş çalıştırmak daha iyidir." mantığını.

12 Atış Günü

Atış günü cuma, salı
Komutan da gürgen dalı
Sanki babasının malı
Öldürüyor atış günü.

Komutanda yoktur insaf.
Sıraya geçirir saf saf.
Çok bekleriz, ah gelse af.
Öldürüyor atış günü.

Attım mermi, boşa gitti.
Bir gün de böylece bitti.
Turan der ki cana yetti.
Öldürüyor atış günü. (08.10.1990)

Piyade sınıfında 5 nolu görev atışı vardır. Bu, bir kilometre koşuktan sonra 200 metredeki hedefe üç atış şeklindedir. Benim ağır spor yapamaz raporum vardı. Zaten askere de kalbimde problem olduğu için dört yıl geç gitmiştim. Eller askerden kaçarken ben, illa gideceğim diye ısrarla askere gitmeye uğraşmışım. Fakat komutan raporuma itibar etmeyerek beni zorla koşturdu ve atış yapmamı istedi. Koşunun ve atışın yarım saat içerisinde gerçekleştirilmesi gerekiyordu. Süre bitmeden atışımı tamamlamak için koşudan sonra nefesimi toplamadan atışı gerçekleştirdim ve doğal olarak hepsi de karavana gitmişti. Koşmadan yapılan atışlarda isabetim iyi idi.

Komutan, elinde kazma sapı; herkese bir bahaneyle sopa atarak geliyordu. Kimine “Niye iki tane vurdun?”, kimine “İki kurşun nereye gitti?”, kimine de “Niçin dağınık vurdun?” diyerek dayak atıyordu. Bize sıra gelince durumu tahmin edersiniz. Herkes sıradan iyi bir dayak yemişti. Kimse kalçasının üzerine oturamaz olmuştu. O halet-i ruhiye ile bu şiiri yazmışım. Şiiri başçavuşa ve arkadaşlara okudum çok beğendiler.

13 Daha Ne Gelecek?

Kader ağlarını gerdi üstüme.
Daha ne gelecek başıma benim.
Şelek yaptı, bunca derdi üstüme.
Daha ne gelecek başıma benim.

Ben gündüz ağlarım, gece ağlarım.
Ah çekerek yüreğimi dağlarım.
Kızılırmak gibi akar çağlarım.
Daha ne gelecek başıma benim.

Furkanî'yem dertlerimle yaşarım.
Dertlerimle yaşamaktır başarım.
Mutluluktan uçanlara şaşarım.
Daha ne gelecek başıma benim. (08.11.1990)

Bu da askerdeyken yazdığım şiirlerden. Evliyim ve bir çocuğum var. 18 ay gerçekten zor geçti. Bence kimse askere gitmeden önce evlenmemeli.

14 Şu Benim Anam

Daha çocuk yaşta anasız kalmış.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam.
Yaralı gönlünü dertlere salmış.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam.

Kış gelince yataklara düşerdi.
Morarırdı, el ayağı şişerdi.
Karakış ayında yola düşerdi.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam.

Her yeri kurudu, kangala döndü.
Gıram et yoğudu, kemikle göndü.
Bir temmuz sabahı ocağım söndü.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam.

Ömrünün son demi doktorda geçti.
İyi olmak için avular içti.
Elli bir yaşında Rabbine göçtü.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam.

Furkanî'yem öldü, kalmadı derdi.
O cılız bedeni toprağa verdi.
Çektiği çileler hitama erdi.
Bir gün görmemiş ki şu benim anam. (04.08.1993)

Hayatı hep hastalık ve çile ile geçen annemin ölümü üzerine duygulanarak yazmışım. Hastalık dolayısıyla 51 yıllık ömrünün son yıllarında bir deri bir kemik kalmıştı. 1991'in Temmuz ayında vefat etmişti. Gerisini şiir zaten kendisi anlatmaktadır.

15 Kooperatif Destanı

Fatih Mahlesinde bir temel kurduk.
Geçip karşısına seyire durduk.
Sene doksan üçte kazmayı vurduk.
Siz siz olun girmen kôperatife.

Hacıyı, hocayı yanıma aldım.
İnceden inceye fikire daldım.
Dolar bulmak için, çok kapı çaldım.
Siz siz olun girmen kôperatife.

Üye, zamanında yatırmaz para.
Kapatalım borcu, geçelim kâra.
Sivas'ın gözünde, olduk maskara.
Siz siz olun girmen kôperatife.

Altı sene oldu, daha bitmedi.
Daireler hoşumuza gitmedi.
Bazı üyelerin ömrü yetmedi.
Siz siz olun girmen kôperatife.

Furkanî'yem girdim, girmez olaydım.
Yönetime geldim, gelmez olaydım.

Eşime dostuma demez olaydım.

Siz siz olun girmen kôperatife. (12.03.1994)⁶⁰

Tek maaşlı bir aile olarak ev sahibi olmamız çok zordu. Bu sebeple Kısmet Yapı Kooperatifine üye olduk. Bir müddet sonra da yönetimde yer aldık. İşin içine girince hiçbir şeyin bize baştan söylendiği gibi olmadığını gördük. Hakikaten çok zor günlerdi. Önce bir sürü vaatlerle insanın gözünü boyuyorlar sonra da işin hiç de denildiği gibi olmadığını anlıyorsun, hayal kırıklığına uğruyorsun. 1993'te başlayıp 1998'de biten kooperatif evinin verdiği sıkıntıları dile getirmeye çalıştım.

16 Canım Öğretmen

Öğretmen arıdır, öğrenci balı.

Öğreten öğretmen, canım öğretmen.

Yaş iken eğerler, o nazik dalı.

Öğreten öğretmen, canım öğretmen.

Öğretmen babadır, öğretmen ana.

Haline koymazlar, derdine yana.

Çaredir öğretmen, dökülen kana.

Öğreten öğretmen, canım öğretmen.

Terörün hedefi öğretmen oldu.

Kör olası kurşun seni mi buldu?

Bal yapmaz arının çiçeği soldu.

Öğreten öğretmen, canım öğretmen.

⁶⁰ 1993'te başlayıp altı yıl sonra 1998'de bittiği söylenen bir kooperatif inşaatıyla ilgili bir şiirin aslında bu tarihte yazılmış olması, pek tutarlı değildir. Özellikle dördüncü dördlükteki "Altı sene oldu, daha bitmedi." ifadesi, şiirin en iyi ihtimalle 1998'de yazılması gerektiğini göstermektedir. Ancak âşık, şiirin yukarıda belirtilen tarihte yazıldığında ısrar edince biz söz konusu dördlüğün sonradan yazılıp şiire ilave edilmiş olabileceğini düşündük. Durumu kendisine ilettiğimizde âşık, haklı olduğumuzu belirtti.

Öğretmen öğretir ilimi, feni.
Hayata hazırlar evladım seni.
Mezara girmeden giydi kefeni.
Öğreten öğretmen, canım öğretmen.

Furkanî'yem, vara tuzak kuraydım.
Sana kıyanlardan hesap soraydım.
Diz çöküp önünde derse duraydım.
Öğreten öğretmen, canım öğretmen. (21.10.1994)

Ağabeyimin kızı, ortaokulda okurken öğretmenler günü için benden bir şiir istemişti. O günlerde terör örgütü, imam-ları, öğretmenleri, devlet memurlarını hedef almaya başla-mıştı. Televizyonlarda hemen hemen her gün öğretmenlere yapılan saldırıların haberi yer alıyordu. Bu şiiri işte bu duy-gular içinde teröre hedef olan, enflasyona yenik düşen öğ-retmenlerimizi ve onların bize kazandırdıklarını düşünerek yazdım.

17 İzabe

Nasip kısmet oldu, işe başladık.
İlk etapta el ayağı haşladık.
Mangan, silis ile ocak taşladık.
Birimler içinde birdir izabe.

Oksijen elinde savaşa çıkar.
Her önüne gelen hurdayı yıkar.
Duruşlar olunca canından bıkar.
Birimler içinde birdir izabe.

Hepsi gökten inmiş, sanki bir melek.
Asla birbirine atmazlar kelek.
Böyle gitmez, çarkı döndürür felek.
Birimler içinde birdir izabe.

Dökümü alınca sevinci sonsuz.
 Düşün, çelikhane olur mu onsuz?
 Zannetme ki dostum izabe kansız.
 Birimler içinde birdir izabe.

Garip Furkanî'yem böyle kalalım.
 İçip aşkın deryasına dalalım.
 Akan bu çelikten ibret alalım.
 Birimler içinde birdir izabe. (26.11.1994)

Hurda demirin ark ocaklarında eritilip fosfor ve kükürt takviyesi yapılmasına izabe, bunu yapanlara da izabeci denir. İzabeciler, 1600-1700 derece sıcaklıktaki ark ve pota ocaklarının karşısında zamana karşı yarışarak çalışır ve istenilen evsafda çelik üretirler. Ben de Sivas Demir Çelik Fabrikasında izabeci olarak çalışıyordum. Arkadaşların birlik beraberliği için, saygı ve sevgi çerçevesinde çalışalım diye karalamıştım bu şiiri. Arkadaşlar çok beğendi; bunun üzerine iş yerine astık.

18 Diye Diye

Seher vakti uyandım,
 Ya Allah diye diye.
 Yastığıma dayandım,
 Ya Allah diye diye.

Secde eder tüm başlar,
 Dökülür gözden yaşlar,
 Ötüşür dalda kuşlar,
 Ya Allah diye diye.

Kul Mevla'yı anar da,
 Hay Hak diye yanar da,
 Kan da akar damarda,
 Ya Allah diye diye.

Tacı, tahtı, sarayı,
Neyleyeyim parayı?
Sil kalbinden karayı,
Ya Allah diye diye.

Tüm kâinat zikreder,
Yaradan'a şükreder,
Akli olan fikreder,
Ya Allah diye diye.

Turan cennete girsem,
Zevk ü sefaya ersem,
Yüce Mevla'mı görsem,
Ya Allah diye diye. (10.12.1994)

Tarikata girip yeni ders aldığım zamanlar. Seyr ü süluktayım. Kendi halimde devamlı ibadet ve zikirle uğraşıyorum. Aynı zamanda işimi de aksatmıyorum. Ark ocağında çalışıyordum. Çelikhanede o hurdaların erimesi, bir su gibi olup istenilen şekle sokulması insanı derin düşüncelere sevk ediyor. Kendini vererek ibadet ü taatla uğraşanlar da su gibi akıp istenen kalıba sokulan hurdalara benziyor. İşte böylesi bir dönem ve düşüncelerin etkisi bana bu şiiri yazdırmıştı.

19 Uyan Efendim

Büyük küçük birbirini anlamaz.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.
Er avradı, avrat eri dinlemez.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Helal haram bilmez; durma, ye diyor.
Zaman sonsuzluğa akıp gidiyor.
Alametler bir bir zuhur ediyor.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Yecüc Mecüc dört tarafı bürüdü.
Dabbetü'l-arz zuhur etti yürüdü.
Boş hayaller ile ömrüm çürüdü.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Millet Deccal olmuş, Mehdi beklerim.
Taşıyamaz oldum, arttı yüklerim.
Çaresiz derdime, dertler eklerim.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Beşeriyet zevk ü sefaya daldı.
İyiler göç etti, kötüler kaldı.
Şeytan neferini dünyaya saldı.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Yıkılır dünyanın köşkü, sarayı.
Kurcalama, büyütürsün yarayı.
İsrafil suruyla bekler sırayı.
Ahir zaman oldu, uyan efendim.

Akıbet mahşere giden akındır.
Eşini dostunu şirkten sakındır.
Furkanî'yem artık zeval yakındır.
Ahir zaman oldu, uyan efendim. (20.01.1995)

Zaman içerisinde çevremde gördüğüm birtakım olumsuzluklar, örf ve âdetlerin bir bir terk edilmesi, kitaplarda bahsedilen bazı kıyamet alametlerinin gerçekleşmesi ve fakat etrafımdaki insanların büyük çoğunluğunun gaflet içinde yüzüyor olması beni çok üzüyordu. Hem peygamberimizden istimdat dilemek hem de hiç değilse bir kısım insanları gaflet uykusundan uyandırmak arzusu bu şiiri yazdırdı bana.

20

Sigara Belası

Hem sağlığı'na zarar, hem de kesene
Bırak dede bırak, bu sigarayı.
Bir faydası var mı, bana desene
Bırak baba bırak, bu sigarayı.

Sigara mekruhtur, gel bunu içme
Maltepe, Malbora deyip de seçme
Derde duçar olun, kefenin biçme
Bırak amca bırak, bu sigarayı.

Öksürdükçe ciğerlerin sökölür
Sararan dişlerin bir bir dökölür
Daha genç yaşında belin bükölür
Bırak dayı bırak, bu sigarayı.

Kiramen Kâtibin yanına gelmez
Dilerim öğreten kolayca ölmez
Cahil insan işin sonunu bilmez
Bırak kardeş bırak, bu sigarayı.

Sigara içenler sağlıksız olur.
Dumanı savrulur külleri kalır.
İçeriye necis bir koku alır.
Bırak dostum bırak, bu sigarayı.

Helal kazancına haramı katma.
İnan ki zor çıkan, çamura batma.
Annemi incitip babana çatma.
Bırak yavrum bırak, bu sigarayı.

Furkanî sen bunu ağzına alma,
Bu yalan dünyanın zevkine dalma,
Henüz genç yaşında belanı bulma,
Bırak nefsim bırak, bu sigarayı. (09.05.1995)

Sigaranın sağlığı ve çevreye sayılamayacak kadar zararı vardır. Bunu herkes bilir ama ne hikmetse kimse bu bilgiyi umursamadan içmeye devam eder. 1994 yılında Sivas Lisesinin bahçe duvarının dibinde 13-14 yaşlarındaki bir grup çocuğun sigara tüttürdüğünü gördüm. Öğrenci oldukları ve öğretmenlerinden, ebeveynlerinden gizlemeye çalışarak içtikleri her hallerinden belliydi. Onların bu durumu içimi burktu ve bunun üzerine bu şiiri yazdım. Daha sonra bu şiiri, birçok ortamda, yerel televizyon kanallarında okudum; şiir çok beğenildi.

21 Kimin Neyine

Evlerde kurulur, bayram sofrası.

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

Yahudi'nin Müslüman'a tafrası

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

Yahudi tuzağı çok çetin kurmuş.

Sırp, Moskof gâvuru Bosna'yı vurmuş.

İnsanlık âlemi seyire durmuş.

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

İyi tanı, milletini satanı.

Çiğnetme küffara, aziz vatanı.

Kendine örnek al, şehit atanı.

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

Canavarlar kan içmeye doymuyor.

Birleşmiş Milletler bizi duymuyor.

Yaşantımız hiç İslama uymuyor.

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

Sabret Filistinlim kurtuluş yakın.

Âsi olma Hakk'a günahtan sakın.

Topyekûn düşmana edelim akın.

Bayrammış, seyranmış kimin neyine!

Barışsever(!) Avrupalım nerdesin?
Yahudi'ye hesabını ver, desin.
Furkanî'yem akan kana dur desin.
Bayrammış, seyranmış kimin neyine! (21.05.1995)

Bu şiiri Sırpların, Bosnalı Müslümanlara yaptığı mezalim yazdırdı bana. Afganistan'da, Irak'ta, Filistin ve Lübnan'da akan hep Müslüman kanı. Müslüman kanı sudan ucuz. Bunun sebebi hep darmadağınık, paramparça olmamızdır. Allah Müslümanlara birlik beraberlik ve uyanış nasip eylesin.

22 Tansu Hanım

Bizim Türkiye de modaya uydu.
Zaten Batının da isteği buydu.
Milleti soydu da cıscıbil koydu.
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım!

Elden bir şey gelmez halk seni seçti
Türkiye üstünden yel gibi geçti
İşçiye memura kefeni biçti
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım!

Fabrika koymadı, hepsini sattı.
Binlerce işçiyi sokağa attı.
İşsiz ordusuna yeniler kattı.
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım!

Ekonomist dedik, getirdik başa.
Millet hasret kaldı, sıcacık aşı.
Sakın olma, küffar eline maşı.
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım!

Sakın, bu sözümü atma yabana.
Çiftçiler yeniden döndü sabana.

Şikâyet mektubu yazdım babana.
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım!

Furkanî'yem, sen gel, bu işi bırak.
Yurdumuzdan olsun, belalar ırak.
Vatana uzanan elleri kırak.
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım! (02.06.1995)

Tansu Çiller, başbakanlığı döneminde başta 5 Nisan kararları olmak üzere milleti çeşitli ekonomik paketlerle tanıştırdı. Bu paketler, bazı ekonomik sıkıntıların ortaya çıkmasına, halkın geçim darlığı çekmesine neden oldu. Yine bu paketler çerçevesinde bazı iş yerleri özelleştirildi ve bundan mütevellit birçok insanımız işsiz kaldı. Özelleştirme sebebiyle işsiz kalanlar arasında ben de vardım. İşsiz kaldığım dönemde üstelik yapı kooperatifine üye idim. Bir yandan işsizlik, bir yandan ekonomik paketlerin ve kooperatif üyeliğinin verdiği ekonomik sıkıntılar, bana bu şiiri yazdırdı. Bir yerde yaşadığım sıkıntıların sebebi olarak gördüğüm için o zamanlar Tansu Çiller'e çok kızmıştım.

23 Ey Oğul

İbret al, burada yatan cesetten.
O da sen gibiydi, kemikten etten.
Sonunda kurtuldu fitne fesattan.
Sanma huzur, mutluluk parayla altındadır.
Gerçek huzur, mutluluk toprağın altındadır.

Bu dünyayı zindan belle kendine.
Girme yavrum, girme günah bendine.
Yenik düşme, kör şeytanın fendine.
Sanma huzur, mutluluk parayla altındadır.
Gerçek huzur, mutluluk toprağın altındadır.

Furkanî'yem bir gün gelecek başa.
İstersen ağa ol, istersen paşa.
Hazırla kendini, imanla yaşa.

Sanma huzur, mutluluk parayla altındadır.
Gerçek huzur, mutluluk toprağın altındadır.
(17.07.1995)

Bunaldığım zamanlarda, bazen Yukarı Tekke Mezarlığı'na gider, orada Abdolvahabi Gazi'nin ve diğer insanların kabirlerini ziyaret ederim. Çünkü bu bana huzur veriyor. Bir keresinde yine oraya gittim; şeyhim Hafız Bedrettin Efendi'nin kabrini ziyaret ettim, diğer kabirler arasında dolaşarak mezar taşları üzerindeki sözleri okudum. O sözlerden etkilenerek yazdım bu şiiri. Bu şiirin nakarat kısmını da babamın mezar taşına kazıttım.

24 Sabır ve Namaz

Ayet yüz elli üç, sure Bakara
Yaklaştırır Hakk'a, sabır ve namaz.
Temiz tut kalbini, kalmasın kara.
Yaklaştırır Hakk'a, sabır ve namaz.

Müminin miracı, dinin direği,
Budur Müslüman olmanın gereği.
Kuş gibi hafifler, çarpar yüreği.
Yaklaştırır Hakk'a, sabır ve namaz.

Sabır ilmin başı, yedirir aşı.
Sabretmeyen döker, gözünden yaşı.
Bela karşısında ol sabır taşı.
Yaklaştırır Hakk'a, sabır ve namaz.

Turan kıl namazı, yalvar Allah'a.
Sabrın sonu selamettir, vallaha!
Cennete iletir, seni billaha.
Yaklaştırır Hakk'a, sabır ve namaz. (11.08.1995)

Cenabı Allah, Bakara Suresinin 153. ayetinde "sabır ve namaz ile Allah'a yaklaşın." buyuruyor. Bu ayet-i celileden

çok etkilendim. Bu şiiri, insanların dikkatini bu konuya bir de ben çekeyim diye yazdım. Şiiri Müslümanların olmazsa olmazlarından olan hadisler ve güzel sözlerle süsledim.

25 Affet Allah'ım

Hak cennetini düşledim,
Hep sonunu düşünerek.
Durmadan günah işledim,
Hep sonunu düşünerek.

Affet, ey Allah'ım affet.
Tövbe etmeyeni mahvet.
Doğru yoldan ayrılanı,
Kahhar ismin ile kahret.

Fuhuş, zina ile kumar,
Nefis daha neler umar.
Pislik ile gözün yumar,
Hep sonunu düşünerek.

Affet, ey Allah'ım affet.
Tövbe etmeyeni mahvet.
Doğru yoldan ayrılanı,
Kahhar ismin ile kahret.

Furkanî'yem, affet bizi!
Günahlarım dizi dizi.
Düşündükçe ağlar özü,
Hep sonunu düşünerek.

Affet, ey Allah'ım affet.
Tövbe etmeyeni mahvet.
Doğru yoldan ayrılanı,
Kahhar ismin ile kahret. (21.09.1995)

Tarikatlı olmam hasebiyle girmiş olduğum rabita anında, yaptıklarımın pişmanlık duyup günahlarıma ağladığım bir zamanda kâğıda dökmeye çalıştığım duygu ve düşüncelerimdir bu satırlar.

26 Gençliğinde Gel

Genç yaşında cami nedir bilmezdin.

Yaşlanınca değil, gençliğinde gel.

İmam seni çağırınca gelmezdin.

Yaşlanınca değil, gençliğinde gel.

Namaza, niyaza uzak dururdun.

Hakkı bırakıp da şerri korurdun.

Zengin olduğundan hep dem vururdun.

Yaşlanınca değil, gençliğinde gel.

Tazeliğin gitmiş, solmuş güllerin.

Görmüyor gözlerin, titrer ellerin.

Neden artık şakımıyor dillerin?

Yaşlanınca değil, gençliğinde gel.

Furkanî gençliğin kıymetini bil.

Ağlayan yetimin gözyaşını sil.

Her nefeste Hakk'ı zikreylesin dil.

Yaşlanınca değil, gençliğinde gel. (03.10.1995)

Birgün camiye giderken bir ihtiyarın iki koltuk değneğiyle camiye gitmeye çalıştığını gördüm. Değneklerle iki adım atıyor, biraz bekliyor sonra tekrar devam ediyordu. Sonra kendi kendime "Birgün sen de böyle olacaksın." dedim. İşte o anda, o ihtiyarın şahsında gençliğinde camiye gitmeyenleri düşünürken bu şiir çıktı ortaya.

27 Nefsim

Ne ararsan kardeş, nefsinde ara.

Dillere düşürdün, sen beni nefsim.

Senin ile beni çeksinler dâra.
Dallara düşürdün, sen beni nefsim.

İçin için döktüm, kanlı gözyaşı.
Halden hale koydun, akılsız başı.
Cesedim önümde, musalla taşı
Sallara düşürdün, sen beni nefsim.

Nefsim ile bu gün baş başa kaldım.
Gerçeklerden kaçıp hülyaya daldım.
Hayal gemisini ummana saldım.
Hallere düşürdün, sen beni nefsim.

Furkanî çektiğin, nefsin elinden.
İsyan ile günah gelir dilinden.
Sakınırken günahların yelinden,
Sellere düşürdün, sen beni nefsim. (05.10.1995)

Bana göre insanın en büyük düşmanı nefsidir. Nefsini bilen kendini bilir; kendini bilen de Allah'ı bilir. İnsan, nefsinin her dediğini yaparsa onun kulu kölesi olur; Allah ve resulünden uzaklaşır. O nedenle insan, nefesine hoş gelen şeylerden kaçınmalı, onu daima kontrol altında tutmalıdır. Peygamber Efendimiz bir savaştan dönerken, "*Küçük savaştan büyük savaşa gidiyoruz.*" demiş. Sahabe de, "*O büyük savaş nedir?*" diye sorunca Efendimiz de "*Nefisle olan savaştır.*" diye buyurmuş.

Bu şiiri, işte bu bilgiler ışığında, nefsimin bana yaşattığı ve yaşatmak istediği durumlar neticesinde yazdım.

28 Gecikmeden Gel

Açtım kollarımı, beklerim seni.
Allah'ı seversen gecikmeden gel.
Mecnun edip çöle düşürme beni.
Allah'ı seversen gecikmeden gel.

Karardı gündüzüm, doğmaz güneşim.
Her zaman sen oldun yoldaşım, eşim.
Takatim kalmadı, çabuk gel peşim.
Allah'ı seversen gecikmeden gel.

Varımı yoğumu yoluna serdim.
Emanettir diye, kol kanat gerdim.
Hemen gelir isen tükenir derdim.
Allah'ı seversen gecikmeden gel.

Furkanî tutuşmuş, yanar ormanım.
Artık imzalanmış ölüm fermanım.
Gayri kalmadı ki gücüm, dermanım.
Allah'ı seversen gecikmeden gel. (11.10.1995)

Bu şiiri sıkıntıların üst üste geldiği, iyice bunaldığım bir dönemde yazmıştım. Bütün sıkıntılardan bir anda kurtulmanın yolu Azrail'den geçiyordu. O nedenle ben de ona çağrı yaptım burada. Fakat sonra düşündüm ki ona çağrı yapmak marifet değil; önemli olan onun gelişini insanın kendini hazırlaması. O, nasıl olsa gelecek. Bu geliş için azıklı olmak gerekiyor.

29 İmtihan Dünyası

Mevla yarattı bizleri,
İmtihan olmaya geldik.
Dünyaya saldı bizleri,
İmtihan olmaya geldik.

Harama varmasın elin.
Gözünden boşanır selin.
Genç yaşta bükülür belin.
İmtihan olmaya geldik.

Siyah saçın, kara gözün,
Yalan söyler, her bir sözün.

Cehennemde vardır közün.
İmtihan olmaya geldik.

Furkanî hep doğru söyle
Bu dünya fanidir böyle
Günahından tövbe eyle
İmtihan olmaya geldik. (26.10.1995)

Yüce Mevla'm "*Ben insanları ve cinleri bana ibadet etsinler diye yarattım.*" diyor. Bu nedenle insan, niçin geldik, nereden geldik, nereye gidiyoruz sorularına cevap vermeli. Vermeli ve ona göre davranmalı, yaşamalı. Bunları düşünerek nefsi-me seslenmişim.

30

Milletim

Zaferlere alışmış bir milletiz.
Bu yüzden yenilgi, ar gelir bize.
Dört bir yana, nam salmış bir milletiz.
Münkirle uğraşmak, zor gelir bize.

Çakallar oturmuş, aslan köşküne.
Vuranlar çok olur, garip düşküne.
Önem vermek, yalan dünya aşkına.
Haram lokma yemek, kor gelir bize.

Çağlar açtık, tarihlere yazıldık.
Düşman karşısına saf saf dizildik.
Küfür düzeninde çokça ezildik.
Gerici denmesi, hor gelir bize.

Din, vatan uğruna feda canımız.
Hak yolunda aksın kızıl kanımız.
Yine şükrederiz, şeref şanımız.
İman ile göçmek, kâr gelir bize.

Sana derim Turan metin ol, metin!
Hayat çilelidir, imtihan çetin.
Gün olur ayrılır, kemikten etin.
Kara toprak bile, yâr gelir bize. (28.10.1995)

Şanlı bir maziye sahip olan müslümanların, hele hele de milletimin geri kalması, hakir görülmesi çok kanıma dokunur. Hal böyleyken bir ara Müslümanlara "gerici, yobaz" damgası vurulmuştu. Bu, bardağı taşıran son damla oldu. Bu şiiri Müslümanları hakir görenlere bir cevap olarak yazmıştım. Milliyetçilik duygularımın kabardığı bir şiirimdir.

31 Sonbaharda

Ağaçlar yaprağın döker,
Çiftçiler pancarın söker,
Garipler boynunu büker,
Sonbaharda, sonbaharda.

Köyde düğünler kurulur,
Davul zurnalar vurulur,
Kol kol halaya durulur,
Sonbaharda, sonbaharda.

Herkes camiye koşar,
Allah Allah diye coşar,
Dere yatağından taşar,
Sonbaharda, sonbaharda.

Furkanî'yem geldi hazan,
İmtihanı burda kazan,
Bulur belasını azan,
Sonbaharda, sonbaharda. (03.09.1996)

Bir zamanlar bizim çevre köyler şeker pancarı ekiyorlardı. Güzün pancarın hasadı yapıldıktan sonra köyde artık yapacak büyük çapta pek iş kalmaz. Pancar parasını alanlar

ihtiyaçlarını giderir; düğünler bu mevsimde yapılırdı. Yazın işten, güçten başını kaldıramayan köylü, sonbaharın sonlarından itibaren ibadetini daha iyi yapmaya başladılar. Köye gidip geldikçe bu manzaraları görür sevinirdim. İşte böylesi bir sevinçli anımın ürünüdür bu şiir.

32 Mahşer Meydanı

Dinle dostum, dinle haber vereyim.
Cehennemden beter, mahşer meydanı.
Bilmem nasıl kurtuluşa ereyim.
Cehennemden beter, mahşer meydanı.

Hak mizan, terazi orda kurulur.
Çırılçıplak asırlarca durulur.
Günahkâra pırangalar vurulur.
Cehennemden beter, mahşer meydanı.

Furkanî'yem, yakar cehennem narı.
Aklıma düştükçe ağlarım zarı.
İnsanın orada ameldir yârı.
Cehennemden beter, mahşer meydanı. (04.09.1996)

Okumayı çok severim. Bir gün "Ölüm ve Ötesi" diye bir kitap okuyorum. Sur düdüğünün çalınması, mahşer meydanı, cennet, cehennem gibi konuları okurken bir anda kendimi orada hissettim. O hissediş de bana bu şiiri yazdırdı.

Bu ve buna benzer şiirlerimi zaman zaman ölümünden, zulümünden söz açıldığında okuyorum. Beğenildiğini gördüğüm için yazmaya devam ediyorum. Hep Allah'a "Doğruluk, dürüstlük, güzellik, Allah ve resul aşkı adına yazdır." diye dua ediyorum. "Yoksa yazdırma." diyorum.

33 Ya Resulallah

Ervah-ı ezelden âşığım sana.
Şefa'at et bize, ya Resulallah!
Hayat bahşedensin, tendeki cana.
Şefa'at et bize, ya Resulallah!

Ben senin uğruna canım vereyim.
Ümmetim de, mutluluğa ereyim.
Bir kez olsun, nur cemalin göreyim.
Şefa'at et bize, ya Resulallah!

Bir tebessüm eyle, yüzümüz gülsün.
Gönlümde açıp da solmayan gülsün.
Seni sevmeyenler, sürünsün ölsün.
Şefa'at et bize, ya Resulallah!

Sen olmazsan hâlim haraptır, harab!
Ayırma yolundan bizleri ya Rab!
Ayağının altına olayım türab.
Şefa'at et bize, ya Resulallah!

Furkanî'yem, canım içinde cansın.
Koy ver özüm, firkat narına yansın.
Ahvalim görenler delirmiş sansın.
Şefa'at et bize, ya Resulallah! (06.09.1996)

Peygamberimiz, kâinatın efendisi ve Allah'ın en sevgili kuludur. Ben de dâhil her şey onun yüzü suyu hürmetine yaratılmış. Bize ondan başka şefa'atçi yoktur. Onu nasıl sevmeyeyim. Elimden gelse de hep onu yazsam. Bu şiir, işte bu düşüncelerin mahsulüdür.

Ona yazmış olduğum şiirleri ilahi formunda okur, ağlarım. Dilimden düşürmem. Bunları uygun ortamlarda dost ve arkadaşlara okurum. Hacca giderken otobüste belki beş altı defa istek geldi; bunu okudum, birçoğuna yazıp hediye ettim. Çok beğenildi.

34 Bizim Tat Köyü

Çıktım Boztepe'ye köyüme baktım.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü.
Efkâra geldim de sigara yaktım.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü.

Suyu yoktur; bağ, bahçesi kurumuş.
Köyünden ayrılmak, gayet zorumuş.
Sılanın hasreti ateş, korumuş.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü.

Ömür, emek vermiş, cami çatmışlar.
Maldan, mülkten ne var ise satmışlar.
Genç, ihtiyar gurbet yolu tutmuşlar.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü.

Eken yoktur, tarlaları boz yatar.
Böyle gider ise bizim köy batır.
Yollara dökülmüş, göç katar katar.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü.

Garip Furkanî'yem, bize ne oldu?
Yeşeren umutlar sarardı, soldu.
Gördüm bu halini, gözlerim doldu.
Viraneye dönmüş, bizim Tat Köyü. (02.10.1996)

Anadolu'nun birçok köyünde olduğu gibi bizim köyde de dış göç yaşanmaktadır. Köyün gençleri öteden beri zaten eli iş tutunca köyü terk ediyordu. 1990'lı yıllardan sonra köydeki yaşlılar da göç etmeye başladı. Bunun neticesinde köy küçülmeye, köydeki birçok ev de viraneye dönmeye yüz tuttu.

Köye her gittiğimde Boztepe denilen yere çıkar köyümü ve etrafı seyrederdim. Bu sırada bütün çocukluğum gözümün önüne gelir; şurada davar yaymıştım, şurada sığırları otlatmıştım diyerek eski günleri yâd ederdim. Bu sırada ço-

cukluğum boyunca bütün yaptıklarım hatırıma gelir, hüzünlenirdim. O zamanlar bana acı gelen kimi durumlar, gözüme bal görünürdü. İşte yine böyle bir hüzünlenme anında göçten kaynaklanan acı manzaraları da görünce efkâra geldim ve bu şiiri yazdım.

Birçok düğünde, dost akraba toplantısında okuduğum bu şiir, özellikle gurbetteki köylülerimiz tarafından çok beğenildi. Şiiri, ya okurken kameraya alarak ya da şiirin fotokopisini edinerek alıp götürdüler.

35 **Dur Deli Gönül**

Yaradan dünyaya güzellik katmış.
Sanki bir mübarek nur deli gönül.
Üstüne direksiz bir çatı çatmış.
Altında hayaller, kur deli gönül.

Kuran'ı göndermiş anla, bil diye.
Âlemler yaratmış, ibret al diye.
İki yol göstermiş hak, batıl diye.
Atını hak yola, sür deli gönül.

İman başımızda, altından bir taç.
Zulme boyun eğme, al kanını saç.
Ömründe yeniden bir ak sayfa aç;
Karalı defteri, dür deli gönül.

Der Furkanî, gönlüm sen yine coştun.
Aşk badesi m'ıçtin, bu gün bir hoştun.
Yıllarca nefsinin peşinden koştun.
Çok yoruldun artık, dur deli gönül. (18.03.1997)

Gönül bazen âşığın dostu, sırdaşı, yoldaşı bazen de düşmanıdır. Gönül kimi zaman bir meyve bahçesi kimi zaman da sarp bir geçit veya zülal gibi bir su kaynağıdır. İnsanı bazen neşelendirip coşturur, bazen de keder ve ıstırap

içinde bırakır. Gönül kâh insanı sessiz, sakın, meyve dolu, zümrüt yeşili bir bahçeye kondurur, kâh akla hayale gelmedik pislik, çirkinlik ve sıkıntılarla dolu mezbelelik bir kuyuya atar. İşte bu bilinçle gönlümle açıktan konuşmak istedim. İstedim ki başkaları da bendekinden hareketle kendilerininkini tanısin, ona göre tedbirlerini alsın.

36 Yenik Düştü Kansere

Bu ne yaman işti, geldi başıma.
Aslan yavrum, yenik düştü kansere.
Zehir kattı ekmeğime, aşıma.
Aslan yavrum, yenik düştü kansere.

Ömrü yazan, sana çok kısa yazmış.
Toplanıp komşular, kabrini kazmış.
Bu fani dünyada nasibin azmış.
Aslan yavrum, yenik düştü kansere.

Tat Köyüne çöktü bir kara duman.
Oğlumdan ayrıldım, hallerim yaman.
Bunca emeklerim, bir kalbur saman.
Aslan yavrum, yenik düştü kansere.

Hanım'ın gözünden yaşlar akıyor.
Üç tane yavruna kimler bakıyor?
Furkanî oturmuş, ağıt yakıyor.
Aslan yavrum, yenik düştü kansere. (21.03.1997)

Herkes tarafından sevilen, benim de çok sevdiğim, aynı zamanda arkadaşım olarak gördüğüm bir eniştem vardı. Adı Musa Ulusoy'du. Ölene kadar unutamayacağım bu eniştem, 1990'da kansere yakalanarak vefat etti. Geride gençecik dul bir eş ile biri beş, diğeri üç yaşında iki erkek ve bir de altı aylık bir kız çocuğu bıraktı. Yani hem çok samimi bir arkadaşımı kaybettim; hem de ablam dul, yeğenlerim de çok

küçük yaşta yetim kaldı. Bu şiiri, işte bu durumun ortaya çıkardığı tarifsiz acılar yazdırdı.

37 Bırak Gel Baba

Evinde kalmadı; gelinin, kızın.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.
Azalır belki de bağrında sızın.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.

Bilirim ayrılmak, zor gelir sana.
Bir kimsen kalmadı, derdine yana.
Düğünde satıldı, inekle dana.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.

Yedi tane yavrun, uçtu yuvadan.
Haber mi beklersin karlı ovadan?
Bizleri de eksik etme duadan.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.

Eşinden ayrıldın, eğridir boynun.
Can şenliğin yoktur, boş kaldı koynun.
Felek son deminde, oynadı oyunun.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.

Yeter artık baba, bitsin ağdın.
Namert insanların tutma öğüdün.
Köye hibe kalsın kavak, söğüdün.
Kitle kapıyı da bırak gel baba.

Furkanî'yem, daha bitmedi çile.
Bütün dertlerini getirem dile.
Kadir Mevla'm gözün yaşını sile.
Kitle kapıyı da bırak gel baba. (04.05.1997)

Biz yedi kardeş birlikte yaşadık köyde. Kız kardeşlerim evlendi gitti, annem de 1991 yılında vefat etti. Ben de dâhil olmak üzere erkek kardeşlerim ya Kayseri'ye ya da Sivas'a göçtü. Babam köyde tek başına kaldı. Gelmek istemiyor. Nasıl istesin ki koskoca bir ömrü burada geçirmiş; toprağa, ocağa bağlı birisi. Uzun uğraşlardan sonra ikna ederek getirdik.

Onun durumunu anlatan bu şiiri yazıp ona okudum. Hep birlikte ağladık.

38

Bilmeden

Yelkenimi açtım, çıktım denize.
 Yüzüyorum, yüzdüğümü bilmeden.
 Gözyaşım karışmış derya, denize.
 Süzüyorum, süzdüğümü bilmeden.
 Bu çileli gönlüm, kaldı küşümde.
 Gündüz hayalimde, gece düşümde;
 Mecnun gibi bir Leyla'nın peşinde,
 Geziyorum, gezdiğimi bilmeden.
 Küçük yaştan beri başım belalı.
 İstemem hayırsız malı menalı.
 Uğruna yandığım kaşı hilalı,
 Üzüyorum, üzdüğümü bilmeden.
 Furkanî'yem, dertlerimi yazarım.
 Dünyada kalmadı, gayri nazarım.
 Elde kazma kürek, kendi mezarım,
 Kazıyorum, kazdığımı bilmeden. (10.01.1998)

Kaç yıldır ekmek kapımız olan Demir Çelik kapanmış, işten çıkarılmışım. Geçim kaygısı bir yandan, geleceğin neler getireceği endişesi diğer taraftan. Hayata dair pek ümidim kalmamış. Yaşamakla yaşamamak arasında ne yapacağımı bilmiyorum. İşte böylesi bir halet-i ruhiyede geldi bu satırlar.

39 İsmetî ile Hasbıhal

Demir Çelik bu şehirin canıydı.
Anlaşılmaz zaman oldu İsmetî.
Üretilen damarıydı, kanıydı.
Hak sahibi paydan oldu İsmetî.

Güneş doğacaktı, Sivas'a yeni.
Yazdığın şiirden tanırım seni.
Diyordun ki, "kurban etseler beni"
Beş yüz işçi kurban oldu İsmetî.

Pişmiş aşımıza sular katıldı.
Kurumlar kalmadı, hepsi satıldı.
Devlet malı, pamuk gibi atıldı.
Hep savruldu, saman oldu İsmetî.

On yıl önce atılmıştı temeli.
Baykuşların böyle imiş emeli.
Soranlara gayri öldük, demeli.
Çare yoktur, candan olduk İsmetî.

Arz ettik duymadı, devletin başı.
Sivas'a vurdular, en büyük taşı.
Demir Çelik fabrikamın satışı,
Katlimize ferman oldu İsmetî.

Turan der ki, birlik bize yakışan
Mağdur oldu, bütün burda çalışın.
Halimizi sorar isen perişan.
Yarınımız, yaman oldu İsmetî. (18.02.1998)

Sivas Demir Çelik Fabrikası'nda çalışıyordum ve fabrika 1998'de özelleştirme sonucunda satıldı. Bize de çıkış göründü tabi. Bu, bizim için işsizlik, belirsizlik ve bir yığın sıkıntı demekti. İşte böylesi bir süreçte, işsizliğin arifesindeyken bir gün fabrikanın yemekhanesindeki bir levha dikkatimi çekti.

Levhada âşık İsmetî'nin tâ 1952'de yazdığı bir şiirinin şu iki mısrası yazılıydı: "*Sivas'ıma demir çelik sanayi / Kursalar da kurban kesseler beni.*" Daha önce belki defalarca gördüğüm bu dizeleri sanki ilk defa okuyormuşum gibi etkilendim. İsmetî'nin kendini feda edecek kadar önem verdiği Demir Çelik'in mevcut durumu karşısında ben de çok üzüldüm. Bu üzüntü yazdırdı bu şiiri.

Şiiri benimle aynı kaderi paylaşan arkadaşlara okudum. Onlardan biri İsmetî'nin akrabasıymış, şiirimi ona götürmüştü. İsmetî araya araya beni buldu. Onunla oturup konuştuk şiir hakkında. Şiirdeki aksaklıkları düzeltmem, bir yerlere çatan bazı sıvri ifadelerimi değiştirmem için bana tavsiyelerde bulundu. Daha sonra o da benimkine cevap olarak "*Turan'ım*" redifli aşağıdaki şiiri yazdı.

İsmetî ile olan bu görüşmem şiir konusunda beni heveslendirdi, ufkumu açtı. Şiire biraz daha fazla eğilmemi sağladı.

Bu şiiri bir iki defa TV 58'de, Ahmet Yanalak'ın "*Türkü Kervanı*" adlı programında okudum. Şiir çok beğenildi. Demir Çelikliler dayanışma gününde, Paşa Fabrikası piknik alanında okudum. Birçok kişi tebriklerini ilettiler.

İsmetî'nin Cevabı

Ansız başımıza gelen insanlar,
Sanki kanımızı içer Turan'ım.
Her akıl sahibi olan insanlar,
Ak ile karayı seçer Turan'ım.

Demir Çelik inan iki gözümdür.
Otuz yıldır dilde olan sözümdür.
Toprakları canım, kanım özümdür.
Ruhum üzerinde uçar Turan'ım.

Bizim bu madenler, bilin yeter ki...
Davanıza gidin, gelin yeter ki...

Bölünmeyin, birlik olun yeter ki...
Asla olmayınız naçar Turan'ım.

Pişman olacaktır, kim etse hile.
Sona erecektir çekilen çile.
Baykuşlar bacada ötseler bile,
Kötü günler geli, geçer Turan'ım.

Hiç olmasın bahtı kara Sivas'ın,
Yolu uğramasın dara Sivas'ın.
Tapulu tarlası ora Sivas'ın.
Sahipleri eker, biçer Turan'ım.

İsmeti'yim kullar gayesiz olmaz.
Dava adamları yorulmaz, yılmaz.
Kapı uzun süre kapalı kalmaz.
Bir Hızır yetişir, açar Turan'ım. (20.03.1998)

40 **Ahmet'e...**

İster nasihat say, ister tehdit say!
İmam çağırıyor, gelsene Ahmet!
Yarın geç kalmadan, çoğalmadan vay!
Beş vakit namazı, kılsana Ahmet!

Doğduğundan beri çileli başın.
Kan, irine dönmüş; ekmeğin aşın.
Tam kemale ermiş, otuz beş yaşın.
Yolu yarıladsın, bilsene Ahmet!

Gel Allah'a yalvar, bırak hevayı.
Aklından çıkarma, ulvi davayı.
Kullara Hak verir, derdi devayı.
Gözünün yaşını silsene Ahmet!

Furkanî'yem, adın ile adaşım.
Ruhlar âleminden beri kardaşım.

Birgün musallaya yatacak nâşım.
Cennet-i âlâda gülsene Ahmet! (24.03.1998)

Demir Çelik'te çalışırken Ahmet Turan Özcan diye bir arkadaşım vardı. Küçük yaşta babasını kaybetmiş, hayatın sillesini yemiş bir kişiydi. Onun yaşadıklarına ve mevcut durumuna bakarak yazdığım bir şiirdir bu. Her ne kadar Ahmet'e yazılmışsa da bu şiir, aslında onun şahsında onun gibilere de seslenmektedir.

41 Çöz Beni

Bir muamma idim, fani dünyada.
Al sazı eline, çöz beni beni.
Aldırmazdım derde, gama dünyada.
Gönülden yaralar, söz beni beni.

Felaketler bize peş peşe geldi.
Tebessüm, neşemiz yarıda kaldı.
Nemrut mancınıkla ateşe saldı;
Yaktı helak etti, köz beni beni.

Emrimize Mevla'm dünyayı verdi.
Buyruğ'na uyanlar murada erdi.
Resul "Ümmet" dedi; kol, kanat gerdi.
Daha ne diyeyim, sez beni beni.

Musa oldum, Nil nehrine atıldım.
Yusuf olup bir kervana katıldım.
Köleleyin pazarlarda satıldım.
Sen efendim ol da ez beni beni.

Furkanî işlerim bir yana attım.
Aşkın deryasına gömüldüm, battım.
Yedi yıl balığın karnında yattım.
Gelip de çıkarın tez beni beni. (25.03.1998)

Demir Çelik Fabrikası kapanma arifesindeydi. Tamamen kendimi dine verdim. O buhranlı zamanı dinî kaynakları okuyarak, ibadet yaparak ve şiir yazarak değerlendirdim. Bu da onlardan birisi.

42 Nedir Bu Telaş?

Rızık Mevla'dan değil mi?
Nedir bu telaş, bu telaş!
Mevla yaratan değil mi?
Nedir bu telaş, bu telaş!

Kaygı duyma rızık için.
Nara yanma için için.
Hazırlık yap ahret için.
Nedir bu telaş, bu telaş!

Dünyayı da çok seversin.
Durmaz kendini översin.
Birgün dizini döversin.
Nedir bu telaş, bu telaş!

Furkanî, telaş boşuna,
Mevla'nın gitmez hoşuna.
Yazılan gelir başına,
Nedir bu telaş, bu telaş! (20.04.1998)

İşsiz kaldığım günlerde rızık endişesiyle çok bunalmış-
tım. Doluya koyuyorum almıyor, boşa koyuyorum dolmu-
yordu. Sonra canı da rızık da verenin Allah olduğunu düşü-
nerek rahatladım, telaşımın boşuna olduğunu gördüm.
Kendimi teselli etmek için yazmıştım bu şiiri.

43 Küsmüşüm Dünyaya

Dargın mısın diye sormayın bana!
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri.

Dünya oldu bana üvey bir ana,
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri.

Geçtiğim yollara tuzaklar kurdu.
Acımadı asla, sinemden vurdu.
Nasıl isteyeyim bu fani yurdu?!
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri.

Ondan uzaklaşan Mevla'yı bulur.
Süsüne aldanan günahkâr ölür.
Günahkâr ölürsem halim ne olur?
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri.

Furkanî'yem küstüm, daha barışmam.
Güçsüzüm, halsizim onla yarışmam.
Çökersin çamura, sonra karışmam.
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri. (20.04.1998)

Yine bu şiir de işsiz kaldığım günlerin hatırası. İyice karamsarlığa kapıldığım bir anda yazmıştım.

44 Seçmeden Sevdim

Farz olur yetişen ekini biçmek.
Biçer miyim bilmem, biçmeden sevdim.
Nasip olacak mı imanlı göçmek?
Göçer miyim bilmem, göçmeden sevdim.

On sekiz bin âlem Hakk'ın eseri.
Büyük maharetle vurmuş keseri.
Huriler sunarmış ab-ı Kevser'i,
İçer miyim bilmem, içmeden sevdim.

Ameli salihler sürer kır atı.
Cennetten çıkarmış Dicle, Fırat'ı.
Önüme gerdiler kıldan sıratı,
Geçer miyim bilmem, geçmeden sevdim.

Furkanî'yem Hakk'a açtım özümü.
Sis, duman bürüdü iki gözümü.
Cennet-i âlâda o mah yüzünü,
Seçer miyim bilmem, seçmeden sevdim. (30.04.1998)

Sevgi illa bir saçı leylaya karşı olmaz. Herkes ve her şey sevebilir. Ben, başta Allah ve resulü olmak üzere onun yarattığı her şeyi seviyorum. Bu şiirle işte bu düşüncemi anlatmak istemiştım.

45 Sevgisiz Olmaz

Bana aşka niye düştün, diyorsun.
Kul sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz.
Sonunda kılığ'na düştün diyorsun.
Hal sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz.

Sevgisiz tarlada tohum biter mi?
Çektiğim çileler acep yeter mi?
Viran bahçelerde bülbül öter mi?
Gül sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz.

Çağlayan dereler sevgiyle akar.
Ehl-i zikir olan ibretle bakar.
O yârin hasreti bağrımı yakar.
Pul sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz.

Garip Furkanî'nin şu haline bak!
Ayakları yalın, başı da kabak.
Sofraya koyarlar, bal tabak tabak.
Bal sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz. (30.04.1998)

İnsanların yaptıklarına, kâinata şöyle bir baktığımda her şeyin sevgi ile gerçekleştiğini gördüm. Allah, sevgisiz hiçbir şeyi yaratmamıştır. Her şey sevgiyle hayat bulmaktadır. Neslin devamı önce sevgi ile sağlanmaktadır. Bu şiirle de işte bu düşüncelerimi paylaşmak istemiştım.

46

Gördüm

Anamdan doğdum da geldim dünyaya.
 Açtım gözlerimi, fezayı gördüm.
 Zalimler hükmeder olmuş dünyaya.
 Yaşamda kavgayı, nizayı gördüm.

Yıllarca peşinden koştum, yoruldum.
 Boz bulanık suydum, aktım duruldum.
 Kıymet bilmez bir güzele vuruldum.
 Maşukam elinden cezayı gördüm.

Ellerimi açtım, yalvardım sana.
 Acı bu halime himmet et bana.
 Bir hataya düştüm, kapıldım zana.
 Sığındım kapına, rızayı gördüm.

İstedim dünyada süreyim sefa.
 Yakamı bırakmaz dert ile cefa.
 Ölmeden göreydim, bari son defa.
 Musalla önünde hizayı gördüm.

Furkanî'yem, diri diri yüzşeler,
 Silindir altında başım ezseler,
 Bakır bir kevgirden kanım süzseler,
 Yine de diyemem ezayı gördüm! (22.07.1998)

Bu da işsiz kaldığım günlerde yazıldı. İşsizliğin verdiği çaresizlik ve boşlukla fark ettiğim kimi duygu ve durumları anlatmaya çalıştım.

47

Dursun'a Ağıt

Ağlayın analar, bakın hâlime
 Otobüs altında kalan Dursun'um.
 Beddua mı edem, böyle zalime?
 Otobüs altında kalan Dursun'um.

Yıldızeli kazam, Sivas'tır ilim.
Tek kelam etmeden bağlandı dilim.
Tutmuyor dizlerim, kırıldı belim.
Otobüs altında kalan Dursun'um.

Daha yaşıam küçük, körpe kuzular,
Yaralarım değil, bağrım sızılar.
Levh-i mahfuzda yazılmış yazılar.
Otobüs altında kalan Dursun'um.

Tekerin altında verdim canımı.
Eşim, dostum sarmış, dört bir yanımı.
Caddeye döktüler kızıl kanımı.
Otobüs altında kalan Dursun'um.

Cesedim serildi, Kırık Seten'e.
Yedi kat sardılar, nâşım ketene,
Doktor, tabip n'eyler vade yetene.
Otobüs altında kalan Dursun'um.

Furkanî kader mi, kaza mı bilmem.
Yükledim göçümü bir daha gelmem.
Doğduğumdan beri ağlarım gülmem.
Otobüs altında kalan Dursun'um.
Kendi gidip adı kalan Dursun'um. (09.09.1998)

Bizim köyde Dursun adlı bir çocuk vardı. Bu, Ali ve Emine Çatalçam çiftinin dördüncü çocuğuydu. İlk üç çocukları kız olduğu için Dursun, ailesi tarafından çok sevilirdi. Çünkü o, soyu devam ettirecek kişi olarak görülürdü. Köylü de ona aynı gözle baktığı için olsa gerek ona "Tohumluk" lakabını takmıştı. Ailesi Dursun'un bir dediğini iki etmezdi. Daha sonra iki oğlan bir kız kardeşi daha oldu Dursun'un ama annesinin, babasının nazarında onun yeri hep başka idi. Genç yaşta babası onu evlendirdi. Sivas'a göçtü, inşaatlarda boyacı olarak çalışmaya başladı. Çok iyi bir usta idi.

1998 yılı yazında bir gün Dursun, öğle yemeğinden sonra motosikletle evinden işine giderken Sivas Lisesinin üst tarafında, Kırık Seten denen yerde kaza yaptı. Belediye otobüsünün altında kalarak feci şekilde can verdi. Dursun, 27-28 yaşlarında Rahman'a kavuştu. Hanımı Cennet, üçüncü çocuğuna hamile idi. Cennet'i daha sonra Dursun'un küçük kardeşi Fatih'e nikâhladılar.

Dursun'u herkes gibi ben de çok severdim. Çünkü hatır gönül bilen, büyüğünü küçüğünü tanıyan biriydi.

48

Yaşa da Gör

Dünya böyle gelmiş, gider zannetme.

Yaşa da gör, neler gelir başına.

Yaptığın yanına kalır zannetme.

Yaşa da gör, neler gelir başına.

Derin derin hülyalara daldırır.

Bazen düşürür de bazen kaldırır.

Ejder olur, canavarca saldırır.

Yaşa da gör, neler gelir başına.

Akları doldurur saça, sakala.

Fırsat ele geçmez, koş da yakala.

Aslan öldü, meydan kaldı çakala.

Yaşa da gör, neler gelir başına.

Ekmek doğrar, akan kızıl kanına.

Kıymak ister, bu tendeki canına.

Gönülden dostların gelmez yanına.

Yaşa da gör, neler gelir başına.

Dünya Furkanî'ye haddin bildirir.

Kimini ağlatır, kimin güldürür.

Derdi verir, çektirerek öldürür.

Yaşa da gör, neler gelir başına. (06.11.1998)

Eskiler, “*Bir musibet, bin nasihatten yeğdir.*” demişler. Gerçekten de insanlar görüp yaşamamışsa bazı şeylerin farkına varamıyor, ondan ders çıkaramıyor. Ama başına gelirse durumu daha iyi kavlıyor ve ondan gerekli dersini alıyor. Küçük çocuğa ne kadar da “cıss!” desen sobaya gidiyor. Fakat elini vurup yandıktan sonra bir daha asla ona yaklaşıyor. Biz yetişkinler de öyleyiz. Hayat bir okul, biz de öğrencileriyiz. Yaşadıkça daha birçok şeyler gelecek başa. Bu minval üzere edindiğim tecrübeleri paylaşmak istemiştım bu şiirle.

49 Yanıyor Yurdum

Terörün elinde oyuncak olmuş,
Ateş çemberinde yanıyor yurdum.
Her karış toprağı şehitle dolmuş,
Ateş çemberinde yanıyor yurdum.

Bir yandan PeKaKa, bir yandan vurgun,
Çağlamaz dereler, suları durgun.
Pas tutmuş kılıçlar, neferim yorgun.
Ateş çemberinde yanıyor yurdum.

Dünya bize düşman, dostumuz yoktur.
Eksilmez belalar, derdimiz çoktur.
El vurmaz yaraya vicdansız doktor.
Ateş çemberinde yanıyor yurdum.

Davran mücahidim, Allah de, saldır!
Vatanımdan sisi, dumanı kaldır.
Susmasın davullar, mehteran çaldır.
Ateş çemberinde yanıyor yurdum.

Furkanî dayanmaz, kalbim tekliyor.
Zalimler zulmüne, zulüm ekliyor.
Yurdum yeni Fatih'ini bekliyor.
Ateş çemberinde yanıyor yurdum. (03.12.1998)

Bu şiiri yazmadan önceki zamanlarda PKK terör örgütü, artık işi iyice azıtmış; gün aşırı suçsuz, günahsız vatandaşlarımızı, masum çocukları, askerimizi, polisimizi şehit ediyordu. Bunlar yetmezmiş gibi soyguncular, vurguncular, hortumcular kanımızı emiyordu. Gerçi hâlâ bitmedi, terör devam ediyor. Canlı bombalar, mayınlar yine patlıyor. Bir sürü insanımız yine ölüyor.

Hırsıza, teröre, onu besleyene, yönlendirene lanet olsun. Bir an önce yurdumuz muasır medeniyetler seviyesini yakalar da ocaklar sönmez; çocuklar yetim, kadınlar kocasız kalmaz. Gerçekten yurdumuz her yandan kuşatılmış, tabiri caizse bir ateş çemberi içerisine alınmış durumda. Ülkemin başındaki belaların biri bitiyor, diğeri başlıyor. Hem içten hem dıştan cadı kazanı gibi kaynatılmaya çalışılıyor yurdum. İşte böylesi bir ortam ve bu ortamın verdiği üzüntü ve kahr bu şiirin doğmasına neden oldu.

50

Foyan Utansın

Büzülüp köşeye ağlama öyle,
 Seni bu hallere koyan utansın.
 Yaralı sinemi dağlama öyle,
 Böyle cırlıçıplak soyan utansın.
 Kış bastırdı, garibanım üşüyor.
 Müslümanım, görev sana düşüyor.
 Yüzüne, gözüne boya döşüyor.
 Bacım sen utanma, boyan utansın.
 Kurulmuş sofrası, geçmiş başına.
 Sürme çekmiş, kirpiğine, kaşına.
 Fakir, gözyaşını katmış aşına.
 Karnı tıka basa doyan utansın.
 Nefs-i emmarenin peşinde koşar.
 Barda, diskotekte içtikçe coşar.
 Karışanı yoktur, gönlünce yaşar.
 Aman sen utanma, hayân utansın.

Garip Furkanî'yem birazcık utan!
Metropoldür böyle bacımı yutan.
Kalmadı dünyada sözünü tutan.
Sakın sen utanma, foyan utansın. (26.12.1998)

Hayatımın 6-7 senesi inşaatlarda geçti. Demirci ve boyacı olarak çalıştım inşaatlarda. İnşaatlardaki çalışma hayatımın büyük bir kısmı da İstanbul'da geçti. İstanbul'un Adalar'ı da dâhil olmak üzere birçok semtinde, en moderninden varoşlarına kadar birçok yerinde çalıştım.

Bir gece Beyoğlu'nda gezerken bir köşeye kısılmış, yarı çıplak, sarhoş bir bayan gördüm. Feryat, figan ediyordu. Tabiri caizse kadın, bir kâğıt mendil gibi kullanılıp atılmıştı. Acaba hangi vaatlerle kandırılmış ve sonra da bu hale getirilmişti? Bana göre bu zavallı kadın ve bunun gibiler, maneviyattan uzaklaştığı için bu hale geliyordu. Bu manzarayı ve manzaranın zihnime getirdiği düşünceleri uzun zaman aklımdan çıkaramadım. Aklımdan çıkaramadıklarım da işte bu şiirin satırlarında dile geldi.

51 Anlaman Yavrum

Sus, otur yerine, lafa karışma!
Daha çok ufaksın, anlaman yavrum.
Nefsini düşman bil, sakın barışma.
Daha çok ufaksın, anlaman yavrum.

Bu devirde işler böyle yürüyor.
Soyguncu, vurguncu devran sürüyor.
Kimse görmese de Mevla'm görüyor.
Daha çok ufaksın, anlaman yavrum.

Bu talana kimse dursun demiyor.
Kanımızı asalaklar emiyor.
Katıksız ekmeği, itler yemiyor.
Daha çok ufaksın, anlaman yavrum.

Çağlayıp akıyor özü Turan'ın.
Ciğerden yakıyor közü Turan'ın.
Alana nasihat, sözü Turan'ın.
Daha çok ufaksın, anlaman yavrum. (01.01.1999)

Otuz beş yıla yaklaşmış hayatım boyunca ulaştığım bazı sonuçları, tecrübeleri önce oğluma, sonra nefsimde sonra da almak isteyen herkese anlatmak istemiştim.

52 Ölmeye Geldim

Ezel toprak idim, İrem bağında.
Hakk'ın "Kün" emriyle olmaya geldim.
Cibril "İkra" dedi, Hira Dağı'nda.
İlim, irfan ile dolmaya geldim.

Kara balçık, çamur ile yoğruldu.
Ruhundan üfledi, kalktım doğrudum.
Şeytan ordusunca çokça soğruldu.
Manevi gıdamı almaya geldim.

Bebe oldum, höllüklere belendim.
Mal, mülk için kapı kapı dilendim.
Bu dünyanın ardı sıra yelendim.
Sandım ki ebedi kalmaya geldim.

Önce emekledim, sonra yürüdüm.
Köle değil, bu cihanda hürüdüm.
Hakikati görmez, bakar körüdüm.
Saçımı, başımı yolmaya geldim.

Furkanî gözümden akıyor yaşlar.
Tövbe ya Rab der de şüküre başlar.
Secdeye kapanmış dağlarla taşlar.
Emriyle dirilip ölmeye geldim. (02.02.1999)

Birgün kendimle baş başa kaldığım bir anda, hayatımı şöyle bir gözden geçirdim. “Kimim, nasıl ve nereden geldim, nereye gidiyorum?” şeklinde kendime birtakım sorular sordum ve buna aklımın yettiği kadar bazı cevaplar verdim. Bir anlamda hayatımın anlamını kavramaya çalıştım. Bu şiir, kendi hayatımla ilgili sorular ve onlara verdiğim cevaplar neticesinde ortaya çıktı.

53 Canım Köyüm

Sağında Çavuşlu, solunda Çubuk,
Nasıl unuturum canım köyümü!
Çalıştır motoru, gidelim çabuk.
Nasıl unuturum canım köyümü!

Üst yanda Gökçeli, Kavaklıdere
Ölürsem defnedin, doğduğum yere.
Anıyorum onu, günde çok kere.
Nasıl unuturum canım köyümü!

Yanalak karşıdan köyüme bakar.
Kızılırmak, köyüm altından akar.
Her köşe bucağı, saf tezek kokar.
Nasıl unuturum canım köyümü!

Beşik Tepesi'nden kızak kayardık.
Değirmen Dere'de kuzu yayardık.
Eve getirince tek tek sayardık.
Nasıl unuturum canım köyümü!

Seten Deresi'nde futbol oynardık.
Çayırlarda çelik çomak oynardık.
Geceleyin sinembüdük oynardık.
Nasıl unuturum canım köyümü!

Furkanî'yem tez sür, köyüme varam.
Metin Halife'de ey'olur yaram.

Ana yurdum bura, başkası haram.

Nasıl unuturum canım köyümü! (07.03.1999)

Köyde Abdullah Aktaş isminde bir kapı komşumuz vardı. Beni çok severdi, ben de onu. Birgün halini, hatırını sormak için telefon ettim. Nasılsın iyi misin faslından sonra *"Komşu sana küstüm. Buraları temelli unuttun."* dedi. *"Aman Abdullah emmi nasıl olur, insan doğup büyüdüğü yerleri nasıl unuttur."* dedim. Telefonu kapattıktan sonra Abdullah emminin sözleri beni çok etkilemiş olmalı ki bu şiiri yazmaya başladım.

54

Serçe

Gel seninle hal diliyle konuşak.

Şu yüce dağlarda uçtun mu serçe?

Mahşerden, mizandan, Sur'dan danışak,

Ahiret yurduna göçtün mü serçe?

Kabir azabından haberin var mı?

Mezar dedikleri acaba dar mı?

Orda geçirdiğin figan mı, zar mı?

Zebani elinden kaçtın mı serçe?

Çekilmiş gözüme yedi kat perde.

Çürüyüp kottun mu o kara yerde

İşte ben tutuldum, böyle bir derde.

Sırat köprüsünden geçtin mi serçe?

Serçe hiç kondun mu cennet köşküne?

Methini duyalı döndüm şaşkına.

Ol Resul-i zişan Ahmet aşkına,

Kevser havuzundan içtin mi serçe?

Niye sustun serçe, sualım zor mu?

Cehennem dediğin ateş mi, kor mu?

Yaptığım ameller cennete kor mu?
Kapanan yaramı açtın mı serçe?

Yıllardır içimde kaynıyor kazan.
Çabuk tut elini, bak geldi hazan.
Sen garip bir kuşsun, bense bir ozan.
Garip Furkanî'yi seçtin mi serçe? (18.07.1999)

Birgün evde tek başıyaydım ve "*Ölüm ve Ötesi*" diye bir kitap okuyordum. Öyle dalmışım ki kitabı okumuyor, sanki orada anlatılanları yaşıyordum. Cennet bahsinde seviniyor, cehennem, mahşer, sırat, mizan ve kabir konularında oradaymışım gibi titriyor ve ağlıyordum. O anda pencerenin önüne bir serçe kondu. Benimle konuşmak ister gibi bir hâli vardı. Pencereyi açmama rağmen kaçmadı. İşte o zaman bu şiiri yazmaya başladım. Üç dört yıl sonra şimdiki halini aldı.

En çok meşhur olan şiirim budur diyebilirim. Hacdan dönerken okudum, birçok kişi kameraya çekti. Bazılarına yazıp verdim bu şiiri. Şoförümüz, "*Evime götürdüğüm en güzel hediye.*" demişti. Birçok radyo, televizyon programında, düğünlerde, arkadaş ortamlarında okudum. Büyük beğeni topladı. Bu şiiri ben de her okuyuşumda, içinde anlatılanları sanki yaşıyormuşum gibi geliyor bana.

55 Portakal

Bu hafta pazara gittim.
Aldım beş kilo portakal.
Küfüre, günaha yettim.
Aldım beş kilo portakal.

Tatlı dillerine kandım.
Verdiğim paraya yandım.
Satıcı, hep seni andım.
Aldım beş kilo portakal.

Dedi portakalım Yafa.
İster isen at bir kafa.
Yapılır mı böyle safa.
Aldım beş kilo portakal.

Dedim bu işte var oyun.
Şıngayla çekmiş suyun.
Duyun dostlar, siz de duyun.
Aldım beş kilo portakal.

Furkanî'yem zıkkım olsun.
Yeri, yurdu ateş dolsun.
Layık olduğunu bulsun.
Aldım beş kilo portakal. (11.03.2000)

Bir gün pazardan beş kilo portakal almıştım. Eve gidince kiminin hiç suyu olmadığını kiminin de aşırı soğuktan donup bozulduğunu gördüm. Hemen aldığım adama geri götürdüm. Adam, "*Benden almadın.*" diyerek portakalın iadesini kabul etmedi. Bunun üzerine ben de kızdım, hepsini çöpe attım. Fakat yine de kendimi teskin edemedim. Çünkü adam hem bozuk mal satıyor, hem de yalan söylüyordu. Bunun üzerine ben de kaleme sarıldım. Kendimi ancak böyle yatıştırırdım.

Bu pazarcının yaptığı yanlışa benzer konular açılınca ben de hikâyesini anlatıp bu şiiri okuyorum. Dinleyenler gülüyor, güzel olduğunu söylüyorlar.

56 Yalan mı?

Bir gelin misali bezenmiş dünya,
Kandırmak istiyor, söyle yalan mı?
Katık diye ekmeğini kanıma,
Bandırmak istiyor, söyle yalan mı?

İnsanlar dönüşmüş birer şeytana.
Pabucunu ters giydirir şeytana.

Başımıza çorap örür şeytana,
Yendirmek istiyor, söyle yalan mı?

Âşık Furkanî'yem müminiz sözde!
Sahtekâr, düzenbaz revaçta, gözde.
Nar-ı cehennemde, ateşte, közde
Yandırmak istiyor, söyle yalan mı? (03.05.2000)

Öyle bir ortam ki insanlık nefesine ve şeytana uymuş; insan, her ikisinin birden kölesi haline gelmiş. İnsan en büyük düşmanı, can düşmanı şeytanı dost edinmiş. Şeytan da başta Bosna, Filistin ve Irak gibi yerler olmak üzere birçok bölgede yamyam misali insanı insana yediriyor. Ademoğlu dünyanın süsüne püsüne, parasına, kadınına, zenginliğine kanmış. Şeytan, insanları cehenneme sürüklüyor. Uyarmak istedim.

57 Sivas'ım

Nasıl anlatayım bilmem ki seni!
Selçukluya mesken olmuş Sivas'ım.
Kuvaiye merkez eylemiş seni.
Atatürk'e mesken olmuş Sivas'ım.

Ta ezelden vardır, bilinmez yaşı.
Zulme boyun eğmez, dik durur başı.
Yiğido doğurur toprağı, taşı.
Koroğlu'na mesken olmuş Sivas'ım.

Irmağında yüzer ördeği, kazı.
Kışları uzundur, tez geçer yazı.
Ozanları çoktur, çalınır sazı.
Âşıklara mesken olmuş Sivas'ım.

Şemsi Sivasî'yle İhramcızade,
Kıvırıp bükmezler, dilleri sade.
Erenler elinden içerler bade.
Evliyaya mesken olmuş Sivas'ım.

Seyh Çoban, Ahmedî Turan burdadır.
 Arap evliyası, pîran burdadır.
 Alemdar-ı peygamberân burdadır.
 Sahabeye mesken olmuş Sivas'ım.

Garip Furkanî'yem, bu benim yurdum.
 Meraküm'e çıktım, seyrana durdum.
 Geleceğe dönük hayaller kurdum.
 Gardaşlar'a mesken olmuş Sivas'ım. (05.05.2000)

Bu şiiri, halk edebiyatı hocası Yrd. Doç. Dr. Doğan Ka-
 ya'nın teşvikiyle yazdım. Âşıkların, Sivas'ı nasıl ve ne kadar
 tanıdıklarını görmek istiyormuş. Ben de bunu kaleme aldım.
 Daha sonra bu şiiri kitabına aldı.

3. *Geleneksel Sivas Âşıklar Bayramına* katılmak için çağrı
 almıştım. *Sivas ve 4 Eylül* konulu şiir yarışması da vardı bu
 bayramda. Bu şiirin bazı aksak taraflarını düzelterek yarış-
 maya katıldım. Şiir, böylece son halini almış oldu.

Sivas ve Sivaslının çeşitli özelliklerini, Sivas'ta medfun
 önemli kişileri anlattığım bu şiiri SRT televizyonunda, dü-
 ğünlerde, arkadaş çevresinde okudum. Hayli beğeni topladı.

58

Benim

Hava kararıp da akşam olunca,
 Kasavet üstüme çöküyor benim.
 Bulutlar ağlayıp yağmur olunca,
 Yeşil gözlerim yaş döküyor benim.

Garip, biçareyim; işte bu halim.
 Yoluna fedadır servetim, malım.
 Baykuşlar tünemiş, kurumuş dalım.
 Çaresizlik belim büküyor benim.

Bunca yıl boşaymış gördüğüm zulüm.
 Rehberim var artık, şaşırmam yolum.

Ne kadar yaşarsan ahiri ölüm.
Azrail canıma okuyor benim.

Garip Furkanî'yem yastayım, yasta.
Vücudum sıhhatli, yüreğim hasta.
Derdimin dermanı, o zalim dosta,
Dostum yılan olmuş, sokuyor benim. (02.06.2000)

Kendi iç dünyamda ne kadar zavallı, bîçare olduğumu
temaşa ettiğim ve bu sebeple aciz bir kulun yaratana karşı
nasıl olması gerektiğini düşündüğüm bir zamanın hediyesi-
dir bu şiir. Ayrıca dost diye görünenlerin insana nasıl da za-
rar verebileceğini anlatmak istemiştım.

59 Eremiyesin

İntizarım vardır, sevdiğim sana.
Bilmem ki ne diyem, töremiyesin.
Gidiyorum artık, elveda sana.
Bir daha yüzümü göremiyesin.

Gözlerinden yaş yerine kan gele.
Bozula bağların, karışa sele.
Yavrum diye, kundağına taş bele.
Helalina evlat veremiyesin.

Senin de gül benzin sararıp sola.
Tamamen bedenin dert ile dola.
Saçkıran gele de zülfünü yola.
Belik belik saçın öremiyesin.

Furkanî'yi yaktın, sen de yanasın.
Ey'olmasın yaraların kanasın.
Son anında dahi beni anasın.
Dilerim murada eremiyesin. (09.08.2000)

Beddua yazmak pek tarzım değildir ve kolay kolay yazmam da. Çünkü benim anlayışıma ters. Bir gün halk edebiyatı hocası Yrd. Doç. Dr. Doğan Kaya, intizar şiiri yazıp yazamayacağımı sordu. Ben de sevdiği kişinin ihanetine uğramış hayali bir insanın yerine kendimi koydum ve o insanın sevdiğine nasıl beddua edebileceğini düşündüm. Sonuçta bu şiir ortaya çıktı.

Doğan Hoca; *"Yazamam diyordun, bak çok güzel olmuş."* dedi ve şiiri kitabına koydu. Okuduğum yerlerde bazıları beğendi şiiri fakat sofi kesimi kızdı.

60

Karga

Karşılaştım onla köprü başında.
Şakıyıp dilleri ötmüyor Karga.
Oturup dertleştik, dibek taşında.
Kırılmış kanadı, tutmuyor Karga.

Ben sual eyledim, o cevap verdi.
Bunca çektiğini önüme serdi.
Öbek öbek olmuş Karga'nın derdi.
Saymakla dertlerin bitmiyor Karga.

Kardeşleri yapmış bunu sömürü.
Çile ile geçmiş bütün ömürü.
Odunu mu yoktur, yoksa kömürü?
Ocağından duman tütüyor Karga.

Yıllardır uzanmaz, bir dostun eli.
Çileden, kahırdan bükülmüş beli.
Dört tane oğlanın ikisi deli.
Hiç birine gücün yetmiyor Karga.

Ağladı da yanakları ıslandı.
Vardı gitti bir söğüde yaslandı.
Furkanî'yem ciğerlerim puslandı.
Gözümün önünden gitmiyor Karga. (20.08.2000)

Bizim köyde Mehmet Aslan isminde, biçare bir adam vardı. Lakabına “Karga” derlerdi. Köy yerinde lakap takmak âdettir, lakabı olmayan âdeta yoktur. Fakat şimdi eskisi kadar lakap takılmıyor. Neyse bu adam, çok hızlı konuşurdu, ne dediği pek anlaşılmazdı. Konuşurken sesi kargaların ötmesine benzediği için mi, çok zayıf olduğu için mi karga demişler bilmiyorum. Adıyaman (şimdiki adı Bağlararası) Köyünde de lakabı karga olan biri var. Bu adam askerdeyken ailesine bir mektup yazar. Mektuba sadece “*Anaya selam, babaya selam. 50 lira gönderin vesselam.*” yazmış. Babası da mukallit bir adammış. O da “*Anadan selam, babadan selam. 50 lira gönderemiyoh vesselam.*” diye cevap yazmış.

Esas mevzuya geri dönecek olursak. Birgün köye uğradığımda mezarlığı ziyarete gidiyordum. Bu Mehmet Amca beni köprünün başında yakaladı. Başladı bir bir dertlerini sıralamaya. Kardeşlerinden, komşulardan, köylülerden, oğullarından dert yandı. Hem anlattı, hem ağladı. Oğulları Mehmet’le Dursun köyden göçmüş. Aradan uzun zaman geçmesine rağmen bunu ne arayıp ne sormuşlar. Öteki oğulları Osman’la Yüksel deliymiş; laftan, sözden anlamıyorlarmış. Dedi “*Sen deme diyorsun. Bir deme de bana de.*” Ben de ona bu şiiri yazdım ama kendisine okumak nasip olmadı, aradan çok geçmeden vefat etti.

Köyde bir düğünde okudum bu şiiri. Dinleyenler ve onu tanıyanlar hüznünlendi; şiire “*Güzel olmuş.*” dediler.

61 Ne Haber?

Zamanı gelince ağarır saçın.
Dökülür tellerin, baştan ne haber?
Fehmeder ızanının, burkulur için.
Saydın mı yılları, yaştan ne haber?

Güvenme gençliğin saltanat sürmez.
İşitmez kulağın, gözlerin görmez.
En yakın dostların tanışlık vermez.
Çakarlar çenene, diştan ne haber?

Bunca yıl çalıştın, demedin yeter.
 Büküldü mü belin, oldun mu beter?
 Göğsün keman gibi, nefesin öter.
 Çarpıyor mu kalbin, döşten ne haber?

Ecel yastığına seri koyarken,
 Helalleş dostunla kulak duyarken.
 Azrail de tatlı cana kıyarken,
 Oynamaz kirpiğin, kaştan ne haber?

Koyarlar tabuta, ordan musalla,
 Götürürler seni en kısa yolla.
 Örteler üstünü kürekle, belle.
 Kabrine dikilen taştan ne haber?

Furkanî dünyaya geldim, giderim.
 Huzur-ı mahşerde acep n'iderim?
 Aklıma düştükçe figan ederim.
 Damla damla akan yaştan ne haber? (23.09.2000)

Bu şiiri, karma karışık vaziyetteyken biri getirdi bana. Bunun yanlış yerlerini düzelttim, eksikliklerini giderdim, ayaklarını sağlamlaştırdım, son dördlüğü de ben ilave ettim. Şiiri âdeta yeniden yazdım.

Şiiri özellikle ihtiyarların yanında, fırsat düştükçe okuyorum. Maneviyatı yüksek olanlar, verdiği mesajlar dolayısıyla ağlayıp hayıflanıyorlar sonra da şiiirden dolayısı beni tebrik ediyorlar.

62 Gözlerim Doldu

İmece usulü harman ederdik
 Yaradan Mevla'yı fikir ederdik.
 Üç beş lokma bulsak, şükür ederdik.
 Gel de gör ülkeme bak neler oldu?
 Andım o günleri, gözlerim doldu.

Paraya, pula hiç tamah etmezdik.
Nifakçının öğüdüne gitmezdik.
Kavga bile etsek, hiç kin gütmezdik.
Gel de gör ülkeme bak neler oldu?
Andım o günleri, gözlerim doldu.

Terazimiz adaletten şaşmazdı.
Fitne, fesat böyle haddi aşmazdı.
Namussuzluk sokaklara taşmazdı.
Gel de gör ülkeme bak neler oldu?
Andım o günleri, gözlerim doldu.

Furkanî'yem ananeler yozlaştı.
Sürülmedi, tarlalarım bozlaştı.
Gençliğimiz şeytan ile uzlaştı.
Gel de gör ülkeme bak neler oldu?
Andım o günleri, gözlerim doldu. (11.11.2000)

Benim gördüğüm kadarıyla son zamanlarda insanlar örf ve âdetlerinden, törelerinden iyice uzaklaştı. Ahlak bozulmaya, ar namus örselemeye başlandı. Hak hukuk rafa kaldırıldı. Bu şiiri, işte bütün bunların karşısında "*Ben güzel ahlakı tamamlamak için gönderildim.*" diyen bir peygamberin ümmeti olduğumuzu hatırlatmak ve eskinin daha güzel olduğunu belirtmek için yazdım.

63 Gidiyoruz Bir Menzile

Hayat yoldur, bizler yolcu,
Gidiyoruz bir menzile.
Ayırt etmez, sağcı solcu.
Gidiyoruz bir menzile.

Ta elestten düştük yola.
Bu dünyada verdik mola.
Bu yol bizi taşır m'ola?
Gidiyoruz bir menzile.

Bazen çıkış, bazen iniş,
En sonunda vardır finiş.
Kimi yol dar, kimi geniş.
Gidiyoruz bir menzile.

Yollar uzun, çoktur tuzak.
Oynanan oyunu bozak.
Sanma Turan menzil uzak,
Gidiyoruz bir menzile. (25.11.2000)

Kâinat kurulduğu günden beri bir yerden bir yere doğru akıp gidiyor. İnsanoğlu da bir yolcudur ve yolculuğu elest bezminde başlamıştır. Bu yolculuğun ana rahmi, dünya, berzah, mahşer gibi durakları var. Son menzil ahiret. Fakat oraya da eli boş gidilmez, gidilmemesi gerekir. Bunu hatırlamak istemişim.

64 Zamlar

Havadan yağıyor, yağmur misali.
Tuttu da götürdü yoksulu zamlar.
Sanki yedi başlı ejder emsali,
Yuttu da götürdü yoksulu zamlar.

On nüfus neylesin, bu Osman dayı!
Ayyuka yükselir ah ile vayı.
Evinde kalmamış şekeri, çayı.
Bitti de götürdü yoksulu zamlar.

Turan, yoksul hayatından beziyor.
İşi yoktur, aylak aylak geziyor.
Hayal âleminde, düşte yüzüyor.
Battı da götürdü yoksulu zamlar. (05.12.2000)

Bir ara bizimle birlikte çalışan Osman Gülez diye bir ağabeyimiz vardı. Sonra emekli oldu, gitti. Osman ağabey,

nüfusunun çokluğundan, maaşının geçimine yetmediğinden sürekli dert yanardı. Kendisine bir şiir yazmamı istedi; ben de bunu yazıp ona verdim. Çok beğendi.

65

Şaşarım

Aşkın ateşine düştüm düşeli,
Bazen hüznümlüyüm, bazen neşeli.
Mana ocağında piştım pişeli,
Bilmem ki dünyada nasıl yaşarım?
Madde manaya dönmezse şaşarım.

Diktirdi çarığı, giydirdi postu.
Fitne boş durur mu, kinini kustu.
Çoğu zaman düşman eyledik dostu.
Bilmem ki dünyada nasıl yaşarım?
Madde manaya dönmezse şaşarım.

Bu gönül yarası derin mi derin!
Kimi Aslı dedi, kimisi Şirin.
Bade içmedim ki elinden pirin.
Bilmem ki dünyada nasıl yaşarım?
Madde manaya dönmezse şaşarım.

Derdine düşeli divane oldum.
Hazana tutuldum, sarardım soldum.
İstemem Leyla'yı, Mevla'yı buldum.
Bilmem ki dünyada nasıl yaşarım?
Madde manaya dönmezse şaşarım.

Furkanî bağrımı sardı bir sızı.
Aldatır insanı gelini, kızı.
Durmadan dönüyor, bilinmez hızı.
Bilmem ki dünyada nasıl yaşarım?
Madde manaya dönmezse şaşarım. (10.01.2001)

Bana göre her şey aslına döner. Madde de mutlaka manaya döner. Aşk da Leyla'dan Mevla'ya döner, dönmesi gerekir. Dönmezse eğer âşığı helak eder; hem dünyada hem de ahirette onu zelil, rüsva eder. Bence insanda Leyla'dan Mevla'ya geçen bir aşk olması lazım. Olması lazım ki maddi olandan manevi olana geçebilelim.

66

Sevmedim

Karabasan oldun, üstüme çöktün.
 Sapladın hançeri, kanımı döktün.
 Terk eyledin beni, boynumu büktün.
 Neden oldu, nasıl oldu bilmedim.
 Emin ol ki senden başka sevmedim.

Utandın mı, bakmıyorsun yüzüme.
 İnanamam artık senin sözüne.
 Çok çektirdin, yar görünme gözüme!
 Neden oldu, nasıl oldu bilmedim.
 Emin ol ki senden başka sevmedim.

Benim aşkım dağı, taşı eritir.
 Benim aşkım kötürümü yürütür.
 Benim aşkım toprak eder, çürütür.
 Neden oldu, nasıl oldu bilmedim.
 Emin ol ki senden başka sevmedim.

Turan idi Furkanî kaldı adım.
 Peşinden gelirim, hep adım adım.
 Sayende kalmadı tuz ile tadım.
 Neden oldu, nasıl oldu bilmedim.
 Emin ol ki senden başka sevmedim. (08.09.2001)

Yazdığım şiirler dolayısıyla hanımla bazen tartışırız. "Senin bir sevdiğin mi var?" der bana. Yok, deyince de "Yoksa, nasıl böyle şiirler yazıyorsun." sorusuna maruz kalırım. Dışa-

rıdan hanımı bana karşı dolduranlar da oluyor. Ona ne kadar yok desem de biliyorum kafasında yine bir soru işareti duruyor. Hanımı ikna etmek için yazmıştım bu şiiri.

67 Baba Ocağı

Gittiğinden beri kilitli kapı.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.
Tavuklar tünemiş, virane yapı.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.

Sıvası dökülmüş, duvar yarılmış.
Küsmüş konuşmuyor, bize darılmış.
Kerpiçler ufanmış, harmı kırılmış.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.

Ahır sorarsan, bacası çökmüş.
Ortadaki direk boynunu bükmüş.
Bizimle ağlayıp gözyaşı dökmüş.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.

Yavan ekmeğimiz şekermiş, balmış.
Kocaman hezanlar çürümüş kalmış.
Kediyle fareler oyuna dalmış.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.

Samanlık doluydu, kalmamış saman.
Geriye gelir mi geçen o zaman?
Ocağımız sönmüş, tütmüyor duman.
Kardeş, baba ocağını sorarsan.

Attığım ok hedefini vurmadı.
Dört oğlu var idi, biri durmadı.
Furkanî durup da yuva kurmadı.
Kardeş, baba ocağını sorarsan. (31.10.2001)

Köyde iki katlı bir evimiz, ahırımız ve samanlığımız vardı. Köy şartlarında orta halli bir aile idik. Babam on nüfusu geçindirebilmek için çok çalışırdı. Biraz büyüyünce biz de çalışıp aile bütçesine katkıda bulunmaya başladık. Durumumuz daha da düzeldi. Sonra ayrılımlar başladı. Ağabeyim evlendi, Sivas'a yerleşti. Arkasından onu ben takip ettim. Ablam ve kız kardeşlerim evlenerek birer birer yuvadan ayrıldı. Annem vefat etti. Öteki iki erkek kardeşim de yurt dışına çalışmaya gitti. Babamı Sivas'a yanımıza getirdik. O, ara ara gider; eve barka bakardı ama o da ölünce ev tamamen ilgisiz, bakımsız kaldı. Zamanla bakımsızlıktan evin bacasında uçmalar, duvarlarında yarılımlar ortaya çıktı. Anlayacağınız baba ocağı sönmek üzere can çekişiyordu.

Yurt dışındaki kardeşlerimden Alaattin, bir gün ben köydeyken telefon etmişti. Telefonda "Ağbi baba ocağı nasıl?" diye sordu. Ben de "Ahır uçtu, samanlık çöktü çökecek." derken "Dur sana yazıp göndereyim nasıl olduğunu." dedim. Hem ağladım, hem yazdım bu şiiri. Okuyunca diğer kardeşlerim de ağladılar. Kolay değil koskoca bir maziye hatırlatıyor.

68 Çoban Kardeş

Götür davarını kıra, bayıra
Yeşil ovalara sal çoban kardeş.
Efkârlıyım yine, geçer hayıra,
Al da kavalını çal çoban kardeş.

Geceleri soğuk olur, kış olur.
Çiseler de kara toprak yaş olur.
Kurt kapar da emeklerin boş olur.
Yanına köpeği al çoban kardeş.

Kepenek sırtında, geliyor bakın.
Yeme köremezi, haramdan sakın.
İnsanlardan uzak, Allah'a yakın,
Olun bu dağlarda, kal çoban kardeş.

Dağarcıkta olur ekmeği, aş.
Uykusuz mu kalmış, yıkıktır kaşı.
Maşlah, yorgan, yastık edinmiş taşı.
Tavşan uykusuna dal çoban kardeş.

Furkanî'yem büyük nimet, bilersen.
Bâtılı bırakıp Hakk'a gelersen,
Son nefeste iman ile ölürsen,
Bir mercedes olur, sal çoban kardeş. (20.11.2001)

İnsan bir işi severek yaparsa onu mutlu edecek o kadar çok şey vardır ki anlatamam. Yeter ki bakmasını bilsin, mutlaka güzel bir tarafı vardır. Her mesleğin kendine göre zor tarafları olduğu gibi güzel tarafları da bulunmaktadır.

Çobanlık yaptığı için hayıflanana, mesleğini aşağılayan ve ondan utanan bir tanıdık vardı. Ona mesleğinin ne kadar güzel ve faydalı olduğunu, dahası peygamber mesleği olduğunu göstermek, anlatmak için yazdım bu şiiri.

69 Duydun mu?

Bir kız furyası sardı vatanı.
Cayır cayır yanıyorduk duydu mu?
Gözlerini sevdiğimin vatanı,
Kim ne derse kanıyoruz duydu mu?

Bu kız ülkemi yedi, bitirdi.
Kimi aşın, kimi işin yitirdi.
Huzur vaat etmişti, terör getirdi.
Hortumcuyu tanıyoruz duydu mu?

Âşık Furkanî'yem yanıyor içim,
Öyle soygun var ki talan, o biçim.
Bir iğnen olmazsa olmuyor geçim.
Arzuhaldir, sunuyoruz duydu mu? (21.11.2001)

Bu şiiri yazdığım dönemlerde yurdumuz hortumcu, vurguncu ve soyguncuların kol gezdiği bir ülke haline gelmişti. Bu ortamda birçok bankanın içi boşaltılmış, ülke insanı beyefendi kılıklı hortumcularla tanışmıştı. Bir yanda sofrasında kuş sütü eksik mutlu azınlık, diğer tarafta çöpten ekmek toplayan, geçim darlığı çeken büyük çoğunluk. İnsan böyle bir manzara karşısında nasıl susar oturur? Böyle bir durum karşısında hangi insan üzülmez, kahırlanmaz, öfke duymaz? Gerisini söylemeye ne hacet!

70

Bayrağım

Seni gördüğümde bir hal oluyor.
Yüreğim kabarıp gözüm doluyor.
Titreme geliyor, benzim soluyor.
Benim nazlı, ay yıldızlı bayrağım.
Kan kırmızı, Türk yaldızlı bayrağım.

Yanarım yanarım, dumanım tütmez.
Bu öyle sevda ki eksilmez, bitmez.
Bunu anlatmaya heceler yetmez.
Benim nazlı, ay yıldızlı bayrağım.
Kan kırmızı, Türk yaldızlı bayrağım.

Mehmet Akif senin methin eylemiş.
Söylenecek ne var ise söylemiş.
Atalarım sarmış, kefen eylemiş.
Benim nazlı, ay yıldızlı bayrağım.
Kan kırmızı, Türk yaldızlı bayrağım.

Furkanî der, ben vurgunum alına.
Ebediyyen üstümüzde salına.
Öldüğünde bağlasınlar salına
Benim nazlı, ay yıldızlı bayrağım.
Kan kırmızı, Türk yaldızlı bayrağım. (26.06.2002)

Oğlum Abdurrahim ameliyat olmuş, SSK hastanesinde yatıyordu. Ben de yanında refakatçi kalıyordum. Dışarıda rüzgârlı ve yağmurlu bir hava vardı. Dışarıya bakarken gözüm Sivas kalesindeki büyük Türk bayrağına ilişti. Şanlı bayrağımız bir gelin gibi süzülüyor, nazlı nazlı dalgalanıyordu.

Bundan birkaç gün önce terör örgütü yandaşları İstanbul ve Diyarbakır'da yaptıkları gösterilerde bayrağımıza hakaret etmiş, onu çiğnemişlerdi. Kıbrıs'ta bir Rum, bayrağımızı gönderden indirmeye çalışırken vurularak öldürülmüştü. Bayrağımıza karşı yapılan bu saldırılardan birkaç gün sonra onu öyle dalgalanırken görmek, rüzgârın şiddetini artırmasıyla onun da hiddetlendiğini fark etmek, beni çok duygulandırdı. Bu duyguyla göz pınarlarım akmaya, kalem de beyaz satırları doldurmaya başladı.

71 **Bildir mi Dedim?**

Bu toprak emanet bize dededen.
Mirasyedi gibi saldır mı dedim?
Utan, beşiğinde yatan bebeden.
Nefsinin peşinde yeldir mi dedim?

Ne olur harama çözme kuşağı.
Olma sahtekârın asla uşağı.
Dik dursun, başını eğme aşağı.
Zâfımı düşmana bildir mi dedim?

Çalış ilim, fende hiç kalma geri.
Âlem seni bilsin, sözünün eri.
Atanın kanıyla yazdığı yeri,
Tarih sayfasından sildir mi dedim?

Eline, beline, bir de diline
Gel sahip ol vatanına, iline.
Çağlayıp karışma bahar seline.
Gönlümün bendini deldir mi dedim?

Furkanî sözünden ibret aldın mı?
 Öldü mü bineğin, yaya kaldın mı?
 Tüh deyip başını taşa çaldın mı?
 Kargayı halime güldür mü dedim? (15.07.2002)

Gençliğin, gün geçtikçe millî, manevî değerlerden uzaklaştığını gördüm. Bizim kimliğimizi oluşturan söz konusu değerlerin birer birer terk edilmesi, unutulması beni çok üzüyordu. Bu değerlerimizi gençliğimize hatırlatmak için yazdım bu şiiri.

Bu şiir 2008 yılında, Sivas 4 Eylül Lisesinde “Etik Değerler” konulu panelde okundu, gerek öğrenciler ve gerekse hocalar tarafından çok beğenildi.

72 Desene Dağlar

Niye böyle başın gamlı, dumanlı?
 Devinmek zamanı desene dağlar.
 Zorda mısın nedin, gönlün gümanlı.
 Dövünmek zamanı desene dağlar.

Halilullah çıktı nida eyledi.
 Hak’tan gelen emrullahı söyledi.
 Şühedalar zirvenizi boyladı.
 Avunmak zamanı desene dağlar.

Barındırır cümle kuş ile kurdu.
 Nice peygamberler, nebiler yurdu.
 Musa, Tur dağında divana durdu.
 Savunmak zamanı desene dağlar.

Beşeriyet önderini özledi.
 Sahabeler yollarını gözledi.
 Mevla resulünü sizde gizledi.
 Övünmek zamanı desene dağlar.

Senin harcın toprağınan suyudu.

Ashab-ı Kehf üzerinde uyudu.

Sana çıkmak Furkanî'de huyudu.

Sevinmek zamanı desene dağlar. (21.09.2002)

Çocukluğumdan beri yüksek yerlere çıkıp panoramik bir bakışla uzakları seyretmek bende bir tutkudur. Nerede olursam olayım gittiğim köyde, kasabada, şehirde oranın en yüksek yerine çıkıp etrafı seyrederim. Bundan büyük bir haz alırım. Bu hazzı almak için çıktığım yerler de genellikle ya bir kale ya da bir dağdır. Kaleler de ya bir tepenin veya dağın başına yapıldığına göre dağların benim ruh dünyamda ayrı bir yeri vardır. Köye her gidişimde Boztepe'ye mutlaka çıkmaya çalışmam da bundan olsa gerektir.

Birgün yine Boztepe'ye çıktığımda dağların benim dünyamdaki yerini fark ettim. Aynı zamanda dağların başında yapılan önemli işler aklıma geldi. Mesela Hz. İbrahim'in Ebu Kubeys Dağına çıkıp bağırması, Hz. Musa ile Allah'ın Tur Dağında görüşmesi, Hz. Muhammed'e Hira Dağı'ndaki mağarada vahiy gelmesi, bazı veli zatların kabirlerinin tepelerde, yüksek yerlerde olması gibi. Şiirimde de anlatmaya çalıştığım bu ve buna benzer bazı önemli olaylar dağlarda gerçekleştiyse demek ki dağlar boş değil ve benim onlara olan tutkum da anlamsız değilmiş diye düşündüm. Bunun üzerine dağlara seslenmek geldi içimden.

Rivayete göre Cenabı Allah, Hz. İbrahim'le İsmail'e Kabe'yi yaptırmak istediğinde Hz. İbrahim; *"Ya Rabbi hikmetinden sual olunmaz ama bu ıssız, kuş uçmaz, kervan geçmez yerde senin evini kim bilecek de ziyaret edecek."* diyor. O da *"Ya İbrahim, Kâbe'yi yapınca Ebu Kubeys Dağı'na çık bağır. Onu duyuracak olan benim."* diye cevap veriyor. Hz. İbrahim kendisine söyleneni yapıyor, Allah da onun çağrısını ruhlar âleminden dünyaya gelecek olan herkese duyuruyor. Tabii bu çağrıya kimi kulak verip oraya gidiyor, kimi de hiç oralı bile olmuyor. Şiirin ikinci dörtlüğünde anlatmaya çalıştığım bu olaydı.

73 **Kâbe'de Gör**

Aşk u muhabbet neyimiş,
Gel de dostum burada gör.
Rabbe kul olmak neyimiş,
Gel de dostum Mekke'de gör.

Hacerü'l-Esved'e selam,
Konuşulmaz dünya kelam.
Barınamaz burda Bel'am.
Gel de dostum, gel sen de gör.

Mekke'nin her yanı kaya.
Safa'dan başlanır saya.
Hira'ya çıkılır yaya.
Gel de dostum Sevir'de gör.

Kestir, tıraş eyle başı.
Akıt gözlerinden yaşı.
Şeytana atarlar taşı.
Gel de dostum Mina'da gör.

Arafat'ta gör mahşeri.
Tekrar dirilmiş beşeri.
Artık tanı hayrı, şeri.
Gel de dostum Rahme'de gör.

Furkanî'yem, yandı bağrım.
Tekrar görsem kalmaz ağrım.
Bütün dostlarıma çağrım,
Gel de dostum Kâbe'de gör. (29.01.2004)

74 **Gör Buraları**

Mesafe yaklaştı, kalmadı derman.
Gel kardeşim, gel de gör buraları.
Bir defacık görsen inan ki durman.
Gel kardeşim, gel de gör buraları.

Bu akıbet kötü, değiştir huyu.
Cezbeder insanı, havası suyu.
Süyem süyem gözden döktürür suyu.
Gel kardeşim, gel de gör buraları.

Çıkacak engeller bir bir atlanır.
Yaptığın ameller bine katlanır.
İbadetin şekerlenir, tatlanır.
Gel kardeşim, gel de gör buraları.

Zaman çok kısıydı, doymadan döndüm.
Kor gibi alevdim, yandım da söndüm.
Garip Furkanî'yem deliye döndüm.
Gel kardeşim, gel de gör buraları. (29.01.2004)

75 Canım Efendim

Yeşil kubbesine kurban olduğum,
Bas beni bağrına, canım efendim.
Aşkıyla Mecnun'dan beter olduğum,
Bas beni bağrına, canım efendim.

Arafat, Mina'dan hep seni sordum.
Sevir'de, Hira'da arayıp durdum.
Şükürler olsun ki Ravza'nı gördüm.
Bas beni bağrına, canım efendim.

Yanına almışsın Sıddık, Ömer'i.
Nebevide oldum, yürek veremi.
Günahkâr ümmete göster keremi.
Bas beni bağrına, canım efendim.

Ne kadar isterdim, burada kalmak.
Minberin dibinde uykuya dalmak,
Ravza'nın başında türbedar olmak.
Bas beni bağrına, canım efendim.

Büzülüp köşeye öylece cansız,
Ah eder ağlarım, halime densiz.
Olmaz bu kâinat olmaz ki sensiz.
Bas beni bağrına, canım efendim.

Garip Furkanî'yem, himmet efendim!
Bu nefsim elinden medet efendim!
Habib-i Kibriya Ahmet efendim!
Bas beni bağrına, canım efendim. (03.02.2004)

Mekke'den ayrıldık; Medine'ye giderken yazmaya başladım bu şiiri, Medine'de Mescid-i Nebvî'de bitirdim.

Bu münacatı Allah resulünün Ravza-yı Mutahhara'sının başında hem okudum hem ağladım. Allah cümlemizi onun şefaatine nail eylesin. Bu şiiri hac dönüşü yolda arkadaşlara okudum. Sonraki yıl SRT (yerel televizyon kanalı)'de, hacıların dönüş yaptığı hafta seslendirdim. Çok beğenildi.

76 Gam Yemem Gayri

Buraları gördü gözüm.
Ölsem de gam yemem gayri.
İsterse çağlasın özüm.
Ölsem de gam yemem gayri.

Aşkıyla kaynayıp taştım.
Bahar seli gibi coştum.
Safa'dan Merve'ye koştum.
Ölsem de gam yemem gayri.

Selam kapısından girdim.
Hacerü'l-Esved'e erdim.
Kara taşa yüzler sürdüm.
Ölsem de gam yemem gayri.

Arafat'ta vakfe durdum.
Müzdelife'yi de gördüm.
Mina'da şeytanı vurdum.
Ölsem de gam yemem gayri.

Furkanî'yem yine gidem.
Kanlı yaşlar döker didem.
Onsuz bu dünyayı n'idem.
Ölsem de gam yemem gayri. (03.02.2004)

2003-2004 yılında Allah nasip eyledi hacca gittim. Şiirlerin dizelerinden de anlaşılacağı üzere 73, 74, 75 ve 76. şiirler, orada yaşadığım aşama ve duygular sonucunda yazılmıştır.

Hacca gidecek olanlara, o kutsal topraklara muhabbet besleyenlere okuyorum bunları, çok hoşlarına gidiyor.

77 Söyle Ağlayam mı?

Bu nefsim elinden şaşırdım n'idem?
Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi?
Çıkar bir yol göster, peşinden gidem.
Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi?

Çevre dört yanıma günahlar sarmış.
Sana gelen yollar boranmış, karmış.
Bu yolun sonunda kavuşmak varmış.
Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi?

Yaş kemale erdi, kırkı aşıyor.
Gözde pınarlarım doldu taşıyor.
Uymuş nefse, Nemrut gibi yaşıyor.
Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi?

Ellerimi açtım, yere diz çöktüm.
Huzuruna geldim, boynumu büktüm.

Mecnun Furkanî'yem içimi döktüm.

Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi? (11.02.2007)

Nefis yüzünden yaptığım hatalardan, girdiğim günahlardan bıktığımı ve korktuğumu ifade etmek için yazmıştım. İnsanın Allah'tan başka sığınacak kapısı olmadığını iliklerime kadar idrak ettiğim bir zamandı.

78 Doğduğum Şehir

Gönülден, yürekten bağlıyım sana.

Olduğum, doyduğum, doğduğum şehir.

Hem ana, hem baba, yar oldun bana.

Kaldığım, saydığım, sığıdığım şehir.

Oğuz'a bağlarlar asil soyunu.

Kepenek'ten içtim tatlı suyunu.

Kırda yitirdiğim kara koyunu,

Bulduğum, yaydığım, sağdığım şehir.

Garip Furkanî'yem ak mı, kara mı?

Seninle tanıdım helal haramı.

Gurbette kazandım, aldım paramı.

Saldığım, koyduğum, yıdığım şehir. (21.08.2007)

2007 yazında tatil için İstanbul'a gitmiştik. Orada eşi, dostu ziyaret ettik, on beş gün kaldık. Bu on beş gün içinde Sivas'ı çok özlemiştım. Bu özlem neticesinde ortaya çıktı bu şiir.

79 Aşımsın Anam

Dünyaya getirdin bin bir zahmetle.

Toprağımsın anam, taşımsın anam.

Yâd ederim seni, her an rahmetle.

Dimağımsın anam, başımsın anam.

Onca dert, çileden kalmamış ferin.
Ahiret yurdunda cennettir yerin.
Sinemde yaralar, derin mi derin.
Ağıdımsın anam, yaşımsın anam.

Sen gideli açmaz oldu bir gülüm.
Bazen ayak oldun, bazense elim.
Gözümde ışıgım, ağzımda dilim,
Damağımsın anam, dişimsin anam.

Hülasa olmasan bu can olmazdı.
Dünyayı verseler yerin dolmazdı.
Hüs ü güzelliğim kemal bulmazdı.
Kirpiğımsın anam, kaşımsın anam.

Garip Furkanî'yem çekerdin nazım.
Doğrulup da desen, hoş geldin kuzum.
Soframda kaşığım, çorbamda tuzum,
Ekmeğımsın anam, aşımsın anam. (21.09.2007)

1990'da kansere yenik düşen Musa eniştemin ardından bir yıl sonra 91 Temmuz'unda annemi kaybetmiştik. Babası ölünce altı aylık olan yeğenim Aliye büyüdü, 2007 yılında düğünü oldu. Düğün için ben de köye gitmiştim. Düğün oluyorken, köye her gidişimde mutadım olan mezar ziyareti için mezarlığa gittim. Mezarlığa gittiğimde orada yatan tanıdıklarla konuşur, onlara dualar okurum. Yine öyle yaptım. Musa'nın mezarına gelince "*Bak kızın Aliye gelin oluyor.*" dedim, ağladım. O duygularla anamın mezarının başına geldim. Anamın benim için ne ifade ettiğini düşündüm ve sonuçta bu satırlar ortaya çıktı.

Bir anaokulunda anneler günüyle ilgili bir program yapmışlardı. Müdür Bey beni de davet etti. 250-300 kişi karşısında bu şiiri okudum. Benimle birlikte herkes ağladı.

80

Yapar mı Yapar

Başıboş bırakma körpe kuzuyu.
 Aç kurt saldırır da kapar mı kapar.
 Alıştır kendine ala tazıyı.
 Bir yolunu bulur sapar mı sapar.

Çağ atladık artık, suç değil zina!
 Zaman çok değişti, ortalık fena.
 Çürük temel ile yapılan bina,
 Bir gün üzerine hapar mı hapar

Haydutla, hırsızla dopdolu her yan.
 Cehalet elinden ciğerim püryan.
 Kadın, kız geziyor anadan üryan.
 Kıyamet üstüne kopar mı kopar.

Gençlik umudumdu, kafesten uçtu.
 Bir bilsen başıma ne dertler açtı.
 Hak yolu bıraktı, şer yola kaçtı.
 Şeytana, ateşe tapar mı tapar.

Furkanî'yem, bak aldın mı havayı?
 Su akarken dedim, doldur kovayı.
 Dişi kuşlar yapar imiş yuvayı.
 Senin de yuvanı yapar mı yapar. (27.11.2007)

Anne baba, yavrusuna sahip çıkmazsa mutlaka bir sahip çıkan bulunur. Ama bu sahip çıkanlar iyi mi olur, kötü mü olur, orası belli değil. Bir ara, bana göre yeterince sahip çıkmadığı için satanist olan gençlerin yaptıkları feci olaylarla ilgili haberleri izledik. Fuhşiyatın arttığını, malzemedan çalındığı için yıkılan ve onlarca kişiye mezar olan çürük binaları duyduk. Hırsızlık, kapkaççılık, hortumculuk, sahtekârlık ve düzenbazlığın artık çok fazla yadırganmadığı dönemler yaşadık. Bütün bunlar beni çok üzdü ve türlü düşüncelere sevk etti. Bu şiir, işte bu düşüncelerin neticesinde ortaya çık-

tı. Amacım, mevcut durumu anlatarak ve bazı hususlara dikkat çekerek kötü gidişatın düzelmesine katkıda bulunmaktı.

Katıldığım programlarda okudum bu şiiri. Çok sevildi.

81

Habersiz

Tedarik görmeden yollara düştüm.
Fırtına, borandan, kardan habersiz.
Nice sahraları, dağları aştım.
Derin uçurumdan, yardan habersiz.

Yaşam yolculuğum çetin başladı.
Vurdu sırtım yere, beni tuşladı.
Kimi alkışladı, kimi taşladı.
Ağıttan, feryattan, zârdan habersiz.

Ömür sermayemi yedim, bitirdim.
Gide gide yolu sona getirdim.
Gönül bahçesinde meyve yetirdim.
Ayvadan, turunçtan, nardan habersiz.

Hayat mektebinde çok sınav verdim.
Çağlar ırmak oldu, tükenmez derdim.
Nakşi dergahında maksuda erdim.
Işıktan, ziyadan, nurdan habersiz.

Çöle düşmüş hâlâ Leyla'yı arar.
Mecnunsuz dünyada Leyla ne yarar?
Tuttuğum her işten eyledim zarar.
Nakitten, paradan, kârdan habersiz.

Köklü çınar idim, çöktüm devrildim.
Tınaz oldum, yaba ile savruldu.
Garip Furkanî'yem yandım kavruldu.
Ateşten, alevden, hardan habersiz. (11.01.2008)

Bir insan doğar ve ahirete giden yolda ilerlemeye başlar. Önüne ne gibi engellerin çıkacağından habersiz yoluna devam eder. Eğer tedarik görür, azığının hazırlarsa rahat bir yolculuk yapar. Yoksa başına gelmedik kalmaz; yapılması kaçınılmaz olan yolculuk zor ve meşakkatli geçer. Bunları ve hayatımın evrelerini düşünerek yazmıştım bu şiiri.

82 **Resul Aşkıyla**

Adı hep dilimde bilmece, hece.
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum.
Sayıklarım onu gündüz hem gece.
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum.

Koluma kelepçe bağlayıp takan,
Gözümün yaşıdır çağlayıp akan.
Hasret ateşidir dağlayıp yakan.
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum.

Sevdası bağrıma saplanan oktur.
Gönül yarası bu, elleme doktur.
Bu derdin dermanı dünyada yoktur.
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum.

Yanıktır bu sinem, Resule yanık.
Akan şu dereler, aşkıma tanık.
Aşkından olsam da idamlık sanık,
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum.

Diri diri mezarıma koysalar,
Mansur gibi tüm derimi soysalar,
Furkanî'yem gözlerimi oysalar,
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum. (01.02.2008)

Varlığımızın yegâne sebebi, Allah'ın en sevgili kulu, 18 bin âlemin efendisidir. Allah'ın, "Sen olmasaydın âlemleri ya-

ratmazdım." dediği peygamberimiz Hz. Muhammed, nasıl anılmaz, onun aşkıyla nasıl mutlu olunmaz. Onun sevgisini kazanırsak Allah'ın rahmetini, şefkatini de elde ederiz. Benim şâirlikteki gayem, onu anlatmak, onu yaşamak, onu bilmek ve bildirmektir. Anlatabiliyorsa ve anlattığım kadar seviyorsa ne mutlu bana.

83

Katıl Kervana

Resulden Mevla'ya gider bu kervan.
Benliğini soy da katıl kervana.
Böyle gelmiş, böyle sürmez bu devran.
Bu dünyaya doy da katıl kervana.

Sıddık-ı Ekber'dir kervanın başı.
Nakşibend Bahaddin yedirir aşı.
İmam-ı Rabbani bir mihenk taşı.
Hatırını say da katıl kervana.

Bağdadî Mevlana Halidi kolu,
Abdullah-ı Mekki, Şirvani yolu,
Seyyid-i Yahya'ya içirmiş dolu.
Dolusunu koy da katıl kervana.

Çorumlu Mustafa, Tokatlı Haki,
Şeyhimin babası Mustafa Taki,
Asla, hiç kapanmaz, yolumuz baki.
Hep hayıra yoy da katıl kervana.

Yusuf-u Ziyeddin yüklenmiş yükü.
Hafız Bedrettin'de bağlanmış kökü.
Resulü Ekrem'den gelir bu koku.
Kokusunu yay da katıl kervana.

Hafız Bedrettin'dir efendim benim.
Doğru yola tuttu, çevirdi yönüm.

Bu yola fedadır bedenim, tenim.
Efendine uy da katıl kervana.

Ey Garip Furkanî dersine çalış.
Bu yol çilelidir, çileye alış.
Cennet-i âlâda onunla buluş.
Feryadımı duy da katıl kervana. (04.02.2008)

İnsan bazen tek başına yolunu bulamıyor; bir rehberle ihtiyaç hissediyor. Peygamberimizin sevgisini kazanma yolunda ben de bir rehberle ihtiyaç duydum ve bunun için de Nakşibendî tarikatının Halidî koluna bağlandım. Şeyhim Hacı Hafız Bedrettin Doğruyol'dur. 1984'te dünyasını değiştirdi. Onun babası Mustafa Taki Efendi ve Taki Efendi'nin damadı Yusuf Ziy(a)eddin de tarikatın şeyhlerinden imiş. Her üçü de Sivas'taki Yukarı Tekke mezarlığında medfundur. Bu şiirle bağlı bulunduğum tarikatın dayandığı noktayı, büyüklerini ve silsilesini anlatmaya çalıştım.

84

Gariban

Karlar yağıp kapandı mı yolları,
Garibanı hele bir de kışta gör.
İşsizlikten pek perişan halleri.
Garibanı hele bir de boшта gör.

İki büklüm olmuş, beli son zamlar.
Suları buz tutmuş, gelmiyor damla.
Hamuru yoğrulmuş kederle, gamla.
Garibanı hele bir de piş de gör.

Yoksulun dünyada yoğumuş yeri.
Henüz kurumamış, alınun teri.
Açlıktan mı yoksa, kalmamış feri.
Garibanı hele bir de aşta gör.

Yetti garibanın canına yetti.
Bıraktı evini, gurbete gitti.
Odunu kalmadı, kömürü bitti.
Garibanı hele bir de düş de gör.

Ey garip Furkanî ne olur sonu?
Çözölmüş uçkuru, tutmuyor donu.
Bir çare olmadı işsizlik fonu.
Garibanı hele bir de işte gör. (18.02.2008)

O sene çok kar yağmış, kış çok şiddetli geçmişti. Dondurucu soğuklar çok uzun sürmüştü. Evimin penceresinden dışarıyı seyrediyor; odunu, kömürü, işi, gücü olmayanları düşünüyordum. Böyle bir zamanda variyeti olmayanlar ne yapıyor acaba diye düşünürken bu şiirin satırları geldi aklıma.

85

Demedikçe

Yine bahar geldi, çağlıyor özüm.
Özler yalan demez, mil demedikçe.
Bir sevda yüzünden yanan bir közüm.
Közler yalan demez, kül demedikçe.

Yazmak için ben bu defteri açtım.
Yalandan, riyadan her zaman kaçtım.
Doğru söylemeye ben yemin içtim.
Sözler yalan demez, dil demedikçe.

Hayatın çileli, dikenli yolu,
Her etabı zorlu, engelle dolu.
Allah'ım sen koru, bu aciz kulu.
İzler yalan demez, yol demedikçe.

Ne yapayım, böyle karaymış yazım.
Benim nazlı yâre geçmiyor nazım.
Garip Furkanî'yem, ötmüyor sazım.
Sazlar yalan demez, tel demedikçe. (24.02.2008)

Uzun süren kışın karından, soğuğundan sonra yaklaşan bahar mevsimi, bende bazı duyguların uyanmasını sağladı. O duygular da başka fikirlerin gün yüzüne çıkmasına neden oldu. Böylece bu şiir doğdu.

86

Yunan Ol

Tevazuyu sakın bırakma elden.
Hemi yanılan ol hem de yanan ol.
Zikrullahı her an düşürme dilden.
Hemi anılan ol hem de anan ol.

Gönlün daim olsun akan bir pınar.
Ayağında bitsin asırlık çınar.
Yorulan turnalar, dalına konar.
Hemi konulan ol hem de konan ol.

Günah deryasında yüzme kayıkla.
Helali, haramdan bir bir ayıkla.
Yoğurdunu doldur salla yayıkla.
Hemi banılan ol hem de banan ol.

Ey garip Furkanî, emrullaha uy.
Yalana sağır ol, gerçekleri duy.
Can çıkmadan çıkmaz, sendeki bu huy.
Hemi yunulan ol, hem de yunan ol. (29.02.2008)

Olmak istediğim insan tipini anlatmaya çalıştım burada. Kendi nefsimi karşıma alıp yapması gerekenleri bir bir saydım ona. Anlattıklarım gibi olmasam da olmak için gayret gösteriyorum.

87

Olsam

Kusva'nın üstüne vururlar semer.
Vurulan ben olsam, vuran sen olsun.
Hurma liflerinden beline kemer,
Sarılan ben olsam, saran sen olsun.

Aşk u muhabbetle ağlaşır gözler.
Secdeye kapanır, ağarır yüzler.
Huzurunda çöküp kırılır dizler.
Dürülen ben olsam, düren sen olsun.

Yaradan bizlere göndermiş önder.
O yüce resule salâvat gönder.
Altına konulan hasırdan minder,
Serilen ben olsam, seren sen olsun.

Saçlarıma düştü artık kırağı.
Ne olur yakın et, bize ırağı.
Akıbetim olsun cennet durağı.
Durulan ben olsam, duran sen olsun.

Bak işte Furkanî, uçuyor kuşlar.
Mescidin üstünde tavafa başlar.
Ravza duvarına konulan taşlar,
Örülen ben olsam, ören sen olsun. (10.03.2008)

Efendimize olan sevgim bana bu şiiri yazdırdı. Keşke onu görsem, onun yanında olsaydım da Hicret'te kullandığı devenin (Kusva'nın) sırtına vurulan semer, belindeki kemer, altındaki minder ben olsaydım.

88 **Arsız, Tasasız**

Sırıttıyor pişkin pişkin.
Utanmazı görün, görün.
İçkiye, kumara düşkün.
Kimse bilmez yerin, yerin.
Zengin olmuş, parası çok.
Yoksul ne yer, tasası yok.
Çokça yemiş, midesi tok.
Yit karnını gerin, gerin.

Hemen çabuk gelir gaza.
Şu çalım, hele poza!
Kanaat eylemez aza.
Daha yok mu verin, verin.
Zengin olmuş, parası çok.
Yoksul ne yer, tasası yok.
Çokça yemiş, midesi tok.
Git soğusun terin, terin.

Namazdan, niyazdan uzak.
Şeytan kurmuş bin bir tuzak.
İyi yanı yok ki yazak
Yalanına dürün, dürün.
Zengin olmuş, parası çok.
Yoksul ne yer, tasası yok.
Çokça yemiş, midesi tok.
Yut ki dolsun kürün, kürün.

Der Furkanî, bilmez ayıp.
Haramı, helalden sayıp
Namusu yok, ar da kayıp.
Yılan ol da sürün, sürün.
Zengin olmuş, parası çok.
Yoksul ne yer, tasası yok.
Çokça yemiş, midesi tok.
Yat da uyu derin derin. (04.04.2008)

Zenginlerin yoksulu düşünmediği, bencil bir toplum olma yolunda hızla ilerlediğimizi görmek beni çok üzüyor. Bu duruma dikkat çekerek kötü gidişatın düzelmesine bir nebze de olsun katkı sağlamak istemişim.

89

Çanakkale'de

Ziyaret edelim, gel yavrum sen de.
Atamız yatıyor, Çanakkale'de.
On Sekiz Mart denen, o kutlu günde,
Kalbimiz atıyor, Çanakkale'de.

Seyit'i gördün mü, sırtlamış mermi.
Geçin bu boğazı, buyurun der mi?
Allah'ım bu kuvvet iman mı, fer mi?
Gemiler batıyor, Çanakkale'de.

Susuzluk bir yandan, açlık bir yandan,
Soğanlı Deresi köpürmüş kandan.
Allah Allah deyip geçmişler candan.
Bir ömür bitiyor, Çanakkale'de.

On sekiz bin şehit, Kesik Dere'de
Onlarcası yatar, aynı karede.
Asla korku yoktur, bizim törede.
Canını satıyor, Çanakkale'de.

Etinen kemikten duvar örmüşler.
Düşmanların defterini dürmüşler.
Geldikleri yere geri sürmüşler.
Dünyaya yetiyor Çanakkale'de.

Furkanî der, oğlum savun vatani.
Kendine örnek al, şehit atanı.
Hiç sever mi kimse, tembel yatani.
Nesline çatıyor, Çanakkale'de. (22.04.2008)

Bir vesileyle Çanakkale Şehitliğini ziyarete gitmiştim. Her Müslüman-Türk evladı gibi beni de derinden etkiledi. Orada görüp öğrendiklerimin, günlerce haftalarca etkisinden kurtulamadım. Kesikdere'de 18 bin şehit verilmiş. Naaş-

larını yan yan koysan sığmayacak küçük bir dere. Kimi yerlerde metrekaresine sekiz bin mermi düşmüş. Akıl alacak gibi değil. Bence bu toprakları kendine vatan sayan herkesin gidiş orayı ziyaret etmesi lazım.

Atalarımız bu cennet vatanı bize bırakabilmek için hakikaten var güçleriyle çalışmış, çabalamış, çarpışmış. Bize emanet etmişler. Biz bu emanete gerektiği gibi sahip çıkabiliyor muyuz? Şimdi düşmanlar içimizde cirit atıyor. Kardeşi kardeşe kırdırıyor. Her gün patlayan mayın ve bomba haberlerinin, silahlı çatışmaların ardı arkası kesilmiyor. Orada atalarımız küffarı dize getirmiş, bizler ise iki çapulcu ile baş edemiyoruz. Eller aya giderken biz hâlâ yatmanın, alnımızı terletmeden zengin olmanın yollarını arıyoruz. Bu durum karşısında nasıl kaleme sarılmam.

90

Övünsün

Bu yalan dünyaya geldim, gidiyorum.
Bir tat alamadım, alan övünsün.
Çoban oldum, dertlerimi güdüyüm.
Sürümden bir tane, çalan övünsün.

Hayatımda dolu, binlerce keşke.
Bağrımı kavuran bu ateş başka!
Gönlümü kapadım aşk ile meşke.
Sevda denizine dalan övünsün.

Katık yaptım, gözyaşımı aşım.
Düşe kalka geldim kırk üç yaşım.
Dertli yazın, mezardaki taşım
Beni dertten derde salan övünsün.

Küllenmiş yaramın üstünü açar.
İyi gün dostları dar günde kaçar.
Azrail elinde kalırız naçar.
Ölüme bir çare bulan övünsün.

Garip Furkanî'yem, sardı dert beni.
Setreyle günahım, Mevla'm ört beni.
İster idim, öldüreydi mert beni.
Sokup zehirleyen yılan övünsün. (12.05.2008)

Nuh Nebi 950 sene yaşamış. Sormuşlar, "Ne gördün, ne yaptın, ne kadar yaşadın? diye. "İki kapılı bir han. Birinden gir-dim, birinden çıktım." demiş. 950 sene yaşayan bile ölüyor ve hayat hakkında sonuçta da bunu düşünüyorsa dünyanın fa-niliği için daha ne diyelim.

Bir yerde bir menfaat, kazanç varsa herkes oraya hücum eder. Ama derdi, çoru, sıkıntıyı, çileyi kimse istemez. Aslın-da ben o kadar dertli, hasta, zayıf birisi değilim. Fakat herke-sin derdiyle dertleniyorum. Sonra da böyle şeyler vücuda geliyor.

91 Yavruma Nasihat

Rehber eyle yavrum, yüce Kur'an'ı.
O Kur'an'ın ayeti ol, cüzü ol.
Boş geçirme, değerlendir her anı.
Evliyanın sohbeti ol, sözü ol.

Otur hayatından çıkar bir özet.
Yardım et yoksula, yetimi gözet.
İyilik yap yavrum, amelin bezet.
Garibanın kulağı ol, gözü ol.

Su katma kimsenin pişmiş aşına.
Akıntıya kürek çekme boşuna.
Sabır eyle gitmese de hoşuna.
Maşukanın cilvesi ol, nazı ol.

İmanın kurdudur, vallahi yalan.
Malını, mülkünü etseler talan,

Hoşça bir sedadır geriye kalan.
Aşkullahın ateşi ol, közü ol.

Ey garip Furkanî, artık yeter be!
Çekinme zalimden, gerçekleri de.
El sürme harama, helal lokma ye.
Boz pilavın soğanı ol, tuzu ol. (29.05.2008)

Aslında yavruma değil, kendime nasihat ediyorum.
Çünkü herkesten çok benim ihtiyacım var. Başta yavrularım
olmak üzere dileyen herkes kendi payına düşeni alabilir. Bi-
rilerine bir şeyler verebilirim ne mutlu bana.

92

Ha

Dengesine dokunmayın doğanın.
Salar haşaratı, bak saldırır ha!
Karşısında böğürmeyin boğanın.
Takar boynuzunu, çok kaldırır ha!

Grip oldu, kuşlarımız kınıldı.
Kene vakaları sonra görüldü.
Dört yanımız surlar ile örüldü.
Ozonu da bir gün tek deldirir ha!

Nemrut küçümserdi, gördü sineği.
Hindular ilahe yapmış ineği.
Çok biner de döver isen bineği,
Vurur çitmesini pek çıldırır ha!

Musallat eyledi işte keneyi.
Çok konuşma, boşa yorma çeneyi.
Her sene aratır geçen seneyi.
Azana haddini yok bildirir ha!

Babamız Adem'dir, Havva anamız.
Geçen deli oldu, ala danamız.
Furkanî bahane oldu kenemiz.
Ecel geldiğinde Hak öldürür ha! (30.05.2008)

Kuş gribi nedeniyle bazı insanlar ölmüş, binlerce kümes hayvanı itlaf edilmişti. Kene ısırması dolayısıyla onlarca kişi vefat etmiş ve tehlikesi hâlâ geçmiş değildi. Bana göre bütün bunlar, insanların, doğanın dengesini bozmalarından ileri gelmektedir ve bu musibetler, bizi ikaz etmektedir. Ama biz hâlâ uykudayız. Birgün belki uyanacağız fakat o zaman da iş işt en geçmiş olacak. Bunlara dikkat çekmek istemişim.

93

Önce

Ey gönül, gençliğin kıymetini bil,
İhtiyarlık gelip çökmeden önce.
O yâr has bahçede bir tomurcuk gül,
Çabuk der bir hoyrat sökmeden önce.

Cömert ol daima, desinler zengin.
Arama boşuna, bulaman dengin.
İllete tutulup kaçmadan rengin,
Bu tatlı canından bıkmadan önce.

Kuzgunlar üşüşür, kokuşmuş leşe.
Musibet başlarsa, gelir peş peşe.
Muhanet ocağ'na şivanlar düşe,
Evini başına yıkmadan önce.

Bak ağarmış, başındaki kılların.
Bülbül gibi şakıyorken dillerin,
Sayılıdır, tükenmeden yılların,
Azrail ümüğ'nü sıkmadan önce.

Hazır mı Furkanî kabre girmeye?
 Münker'e Nekir'e cevap vermeye,
 Ahiret gününde hesap görmeye,
 Mizan teraziye çıkmadan önce. (11.06.2008)

94

Sonra

Bir damlacık sudur senin temelin.
 Bürürsün kemiği, sardıktan sonra.
 Ne kadar da çokmuş, bitmez emelin.
 Dürürsün defteri, serdikten sonra.

Rahman'ın izniyle rahimde cenin.
 Her zaman işlerin hak olsun senin.
 Ateşe dayanmaz bedenini, tenin.
 Çürürsün toprağa girdikten sonra.

Orda kimse bakmaz, senin tipine.
 Boşa bal doldurma, sirke küpüne.
 Yeter artık, sarıl Hakk'ın ipine.
 Sürürsün ipini, kırdıktan sonra.

Meyletme dünyanın düzeni bozuk.
 Çıkmadan sefere hazırla azık.
 Perişan olursun, yollarda yazık.
 Yürürsün menzili gördükten sonra.

Hey Furkanî döndür Mevla'ya yönü.
 Bir karanlık yoldur, görünmez önü.
 Sorarlar bizlere, o mahşer günü.
 Durursun divana vardıktan sonra. (12.06.2008)

Hayatın önceleri ve sonraları vardır; bunlara dikkat etmek gerekir. İnsan mutlaka hayatta birtakım şeylerle karşılaşır ve bazen karşılaştıklarından hangisine öncelik vereceğini bilemez. İşte bunu tayin etmede önce kendi nefsimi

sonra da bu şiirleri okuyanları rehberlik etsin diye bu iki şiiri, Önce'yi ve Sonra'yı yazmaya çalıştım.

95 **Bizim Köyleri**

Sarin'den ayrılır, yolumuz bizim.
Sür de anlatayım, bizim köyleri.
İşte ırmak üstü, hep düzüm düzüm.
Sor da anlatayım, bizim köyleri.

Kalın'ında fabrikalar çalışır.
Kan dökmeden yaşamaya alışır.
Yıldız, Kızılırmak orda buluşur.
Burda anlatayım, bizim köyleri.

Menteşe'nin bitmiş tarla davası.
Nevruz Yaylası da Karslı yuvası.
Kırkpınar'ın serin olur havası.
Karda anlatayım, bizim köyleri.

Çağlayan Köyünde var mı çağlayan?
Güleninden çoktur vallah ağlayan.
Nedir bilmem, beni köye bağlayan.
Yarda anlatayım, bizim köyleri.

Kümbet belde oldu, kurtuldu yastan.
Karakoç Köyünde olmaz mı bostan.
Sicimoğlu Halil dillere destan.
Ferde anlatayım, bizim köyleri.

Yusuf Ziyeddin'in köyü Cizözü.
Bağrıma bıraktı ateşi közü.
Konaközü, Kiremitli'nin düzü,
Varda anlatayım, bizim köyleri.

Nevruz Köyün Yetim Hoca çınarı,
Sarıkaya'da var, Şeker Pınarı.
Emirler'in eksik olmaz konarı.
Orda anlatayım, bizim köyleri.

Bedel'den ayrılma imiş Direkli.
Jandarmalar kol gezerdi sürekli.
Kavgaya tutuşmuş, eli kürekli.
Şerde anlatayım, bizim köyleri.

Saf demen Bedel'e, okumuş çoktur.
Kimi memur olmuş, kimisi doktor.
Bu çevre köylerde menendi yoktur.
Dur da anlatayım, bizim köyleri.

Dereköy diyorlar, tüter bacası.
Bayat Köyün eksik olmaz hocası.
Dumbulca da o dağların yücüsü.
Kırda anlatayım, bizim köyleri.

Demircilik, bu civarda büyük köy.
Ağası, paşası imiş Kuzu Bey.
Bektaş sülalesi kalabalık soy.
Hırda anlatayım, bizim köyleri.

Yanalak kurulmuş, köyüme karşı.
Yakacık Çavuşlu pek sever turşu.
Mındıların baca, onlara çarşı.
Turda anlatayım, bizim köyleri.

Üstte Kavakdere, Gökçeli vardır.
Hayvancılık olmaz, meramız dardır.
Köylerde yaşamak, inan ki zordur
Zorda anlatayım, bizim köyleri.

Kıvşak, Kale Köy'le var Yücebaca.
Evde kalmış kızlar, bulunmaz koca.
Muskaya oturmuş Kaleli Hoca.
Pirde anlatayım, bizim köyleri.

Kapaklıkaya'nın kaymağı, yağı
Kayalıpınar'ın bostanı, bağı
Dikilmiş karşıda bak Turna Dağı.
Yurda anlatayım, bizim köyleri.

Çubuk'ta yaşardı, bir Ali dayı.
Bir derdi de başka bilmezdi sayı.
Büyük Akören'in meşhurdur çayı.
Ver de anlatayım, bizim köyleri.

Şarkışla'ya bağlı Bağlararası.
Nallı, Çanakçı'yla birlik merası.
Kalktı mı köylerden başlık parası?
Darda anlatayım, bizim köyleri.

Demirel Köyü, bekler sırada.
Ayrım, gayrım yoktur asla burada.
Yaşıyoruz böyle hep bir arada.
Birde anlatayım, bizim köyleri.

Alanyurt'muş adı, şimdi Tat oldu.
Furkanî huzuru bu köyde buldu.
Babam yurdu dedi, gözleri doldu.
Gör de anlatayım, bizim köyleri. (24.06.2008)

Köyümüzdeki bir düğünde "Canım Köyüm" adlı şiirimi okumuştum. Çok beğenildi. Çubuk Köyünün muhtarı Fikri; "Çubuk'ta şenlik yapacağız. Birlik beraberlik günümüz var. Sen de katıl." diye davette bulundu. Ben de eli boş gitmemek için bu şiiri yazdım. Çevremizdeki 30-33 köyü belirgin özellikleriyle anlatmaya çalıştım.

Bu şiiri daha iyi anlayabilmek ve değerlendirebilmek için şiir içerisinde üstü kapalı olarak verilen bazı hususların bilinmesi gerekiyor. Bunları şu şekilde sıralayabiliriz:

Zamanın birinde Yıldızeli'ne bir hâkim atanır ve epey müddet görev yaptıktan sonra bir gün işinin nasıl olduğunu soran bir kişiye; *"Kalın'ın kan davasından, Mentеше'nin tarla davasından, Kavak'ın namus davasından bıktım, usandım."* der. İkinci ve üçüncü dörtlüklerde bu hikâyede anlatılan duruma vurgu yapılmaya çalışılmıştır.

Çevre köylerde ve hatta Sivas'ta bile Bedel Köyü hakkında da birçok hikâyeler anlatılır. Güya orada seme (saf ve bön) suyu varmış ve o sudan içenler seme olurmuş. Bedelliler de o sudan sürekli içtikleri için semelikleriyle tanınmakta ve bu konuyla ilgili haklarında bazı hikâyeler anlatılmaktadır. Örneğin güneşi valiye şikâyet etmeleri gibi.⁶¹

⁶¹ Andavallı, Karatepeli gibi fıkrâ tipi olacak kadar Bedellilerin saflıklarıyla alakalı fıkralar mevcuttur. İşte onlardan birkaçı:

Rivayete göre Bedelliler şehirdeki işlerini, alış verişlerini yapmak için sabah köylerinden çıkıp şehre gelirlermiş, akşam da köylerine dönerlermiş. O zamanlar kağnıların, at arabalarının vesait olduğu dönem. Bedel Sivas'ın batısında yer aldığı için bunlar Sivas'a gelirken de köylerine dönerken de güneş tam karşlarına düşmüş ve bu yüzden gözleri kamaşır, uzağı pek iyi göremezlermiş. Bu durumdan çok rahatsız oldukları için "Ne yapalım, ne yapalım?" derken güneşi valiye şikâyet etmeye karar vermişler. Toplanıp valiye gitmiş ve durumu ona anlatmışlar. O da "Sabah köyünüze gidin, akşam Sivas'a gelin." demiş.

Bedellinin biri, bir iş için Sivas'a geldiğinde umumi tualete gitmiş. Bakmış orada çok güzel yanan bir lamba var. Sicime benzeyen kabloyla tavana asılan armut lambalardan. Bedelli bu lambayı yerinden çekip koparmış, atmış cebine. Getirmiş köydeki evinin odasına sicimle asmış. Köyde o zaman elektrik yok. Beklemiş, beklemiş lamba bir türlü yanmamış. "Elin yüz numarasında yanıyon da bizim güzel odada mı yanmıyon." diye vurup lambayı kırmış.

Eskiden köye vergi memurları gelir, köyün vergisini toplar giderlermiş. Bedelliler bir sene memur gelmeden köyün vergisini toplayıp köyün girişindeki bir ağacın dalına asmışlar, memur oradan alıp gitsin diye. Memur gelmiş köye, milletten vergiyi istemiş. Köylüler "Biz vergimizi verdik." demişler. Memur, "Kime?" demiş. "Milleti rahatsız etmeyesin diye

Demircilik Köyü halkının % 70'inin soyadı Bektaş'tır. Bunlar daha sonra Ağbektaş, Büyükbektaş gibi kollara ayrılmıştır. Şiirde geçen Kuzubey ise Demircilikli olup bundan 30-40 yıl önce yaşamış, çok zengin, fakiri fukarayı gözeten, sözü sohbeti dinlenen, sofrası herkese açık olan bir beymiş.

Yakacık Çavuşlu Köyünde Mındılar denen bir sülale vardır. Bu sülalenin evleri yol üstünde, camiye ve çeşmeye yakın ve olduğu için köyün sakinleri orada birikirmiş. Köye gelen herkes mutlaka oradan geçmek zorunda kalmış. O nedenle onların evlerinin damı bekleme ve buluşma yeri imiş. Orada bekleyenler de volta atarlarmış.

Bizim köy de dahil olmak üzere kızlar genellikle 16-17 yaşlarında evlendirilir. Fakat bazı köylerde kızların evlenme yaşı 20-25 arasındadır. 20-25 yaş arasında evlenenlere bizim köylerde evde kalmış nazarıyla bakılır ve onlara "kalık" denilir. Şiirdeki "*Evde kalmış kızlar*" sözüyle anlatılmak istenen budur.

Büyükkören Köyünün üst tarafında bir su gözesi bulunmuş ve bu gözeden alınan suyun çayı da çok güzel olurmuş. Birgün köye ziyarete gelen kaymakama bu gözeden getirilen suyla yapılan çay ikram etmişler. Fakat köylülerden kimse çay içmiyormuş. Kaymakam "*Siz de için.*" deyince köylüler "*Gaymaham bâ biz her gün içiyoh. Siz için.*" demişler. Bunu duyan çevre köylüler; "*Demek kaymakam her gün çay içemiyor da siz içiyorsunuz ha!*" diyerek Akörenlilere takılmaya başlamışlar. Dörtlükte bahsedilen "*meşhur çay*" işte böyle bir şeydir.

Demirölük Köyünde Çerkezler, Kars göçmenleri ve yerli diye tabir edilen halk bir arada kavgasız, nizasız bir şekilde yaşayıp gitmektedirler. Farklı soy ve boydan olmalarına rağmen onların bu imrenilecek hali beni çok sevindirir. Şiirin sondan bir önceki dörtlüğünde esas olarak bu konuya dikkat çekmek istemiştim.

topladık köyün girişindeki ağaca astık." demişler. Gelip ağacın dalına bakmışlar ki ne vergi var, ne de başka bir şey.

96

Gam Dedi Bana

Rüyamda bir veli, elimden tuttu.
 Kapa gözlerini, yum dedi bana.
 Karanlık dalgalar, boyumu yuttu.
 Korkma ey evladım, tum dedi bana.

Daldık ummanlara, deryalar geçtik.
 Sevda çeşmesinden içtikçe içtik.
 Atlastan, ipekten hulleler biçtik.
 Benlik libasını, göm dedi bana.

Hele gel de, otur dedi yanıma.
 Şükreyledim bugünüme, dünüme.
 Sırlar hazinesi geldi önüme.
 Hiç değeri yoktur, kum dedi bana.

Verdi bir emanet, dedi ki sakla.
 Hayırda ve şerde imanın yokla.
 İçini dışını bir güzel pakla.
 Ab-ı Kevser ile çim dedi bana.

Cûşa geldim o an, şaşırdım n'idem.
 Mahşerden, mizandan bir sual edem.
 Kanatlandım sanki, Resul'e gidem.
 Henüz olmamışsın, ham dedi bana.

Getirip de beni, geri bıraktı.
 Gözlerimin yaşı, sel oldu aktı.
 Garip Furkanî'yi odlara yaktı.
 Emanetim sana, gam dedi bana. (20.07.2008)

Umre heyecanı sarmıştı beni. Kafamda onunla ilgili düşünceler dolaşıyordu. Şahsen ben önce, ne yapacaksam onu iyice düşünür, zihnimde olgunlaştırır ondan sonra uygulamaya koyarım. Zihnimde umreyle ilgili planlarım varken

yattım. Rüyamda kocaman bir denizin kenarındaydım. Deniz öylesine azgındı ki çaresizlikten bir oraya bir buraya koşup duruyordum. Fakat bir türlü cesaret edip içine giremiyordum. O anda yaşlı bir pir-i fani yanıma yaklaştı. "Korkma evladım. Tum." dedi. Üç kere tekrarladı bunu. O şekilde uyandım. Bu rüyanın etkisiyle bu şiiri kaleme aldım. Gam olmasa bu şiirler yazılamaz. O gamı da bana emanet eden var. Fakat ben o emanetle mutluyum. Çünkü onların beni pişirdiğini düşünüyorum.

97

Her Zaman

Her köşesi cennet benim yurdumun.
Seviyorum, seveceğim her zaman.
Bir emsali yoktur, şanlı ordumun.
Övüyorum, öveceğim her zaman.

Ayrılık yemeği pişirenlere,
Zalimi, haksızı şişirenlere,
Kardeşi kardeşe düşürenlere,
Sövüyorum, söveceğim her zaman.

Gelmedim meydana, savuşmak için.
Sıvadım kolları, dövüşmek için.
Şehit olup Hakk'a kavuşmak için,
Eviyorum, eveceğim her zaman.

Vatan için bu kellemi koyarım.
Göz dikenin gözlerini oyarım.
Bayrağımı kanım ile boyarım.
Dövüyorum, döveceğim her zaman.

Ey garip Furkanî, bitsin bu ağıt.
Söz söyleme boşa, tutmuyor öğüt.
Çil yavrusu gibi düşmanı dağıt.
Kovuyorum, kovacağım her zaman. (22.08.2008)

2008 yazında Karadeniz gezisine çıkmıştım. Bu arada Dağlıca baskını oldu. On iki vatan evladı terör saldırısı neticesinde şehit oldu. Karadeniz bölgesinin güzelliklerini anlatmayı düşünürken 12 şehidimizin acısı, bana bu şiiri yazdırdı.

98

Kazamıyorum

Yine sırt çevirdin, benden kalemim.
Tek sırdaşımsın ya, kızamıyorum.
Dökmesem kâğıda, gitmez elemim.
İki satır dahi yazamıyorum.

Köz düştü de ciğerlerim yanıyor.
Şerha şerha yaralarım kanıyor.
Her kime söylesem, beni kınıyor.
Ellerin içinde gezemiyorum.

Heceye, cümleye çok önem verdim.
Kar beyaz kâğıdı önüne serdim.
Yazar isen belki, azalır derdim.
Bir kördüğüm olmuş, çözemiyorum.

Suçlamam kalemi, yazdıran vardır.
Kanayan yaramı azdıran vardır.
Bu tatlı canımdan bezdiren vardır.
Kader yazgısını bozamıyorum.

Telli sazmış, âşıklığın simgesi.
Yontarsan ağacı, çıkar gamgası.
Furkanî vurulmuş, garip damgası.
Bir türlü alnımdan kazamıyorum. (06.09.2008)

Uzun bir süre şiir yazamadım. Ama yazmayı da çok istiyordum. Bu istekle bir başlangıç yaptım. Sonuçta bu şiir doğdu.

99

Resulallah

Huzuruna süklüm püklüm,
Geliyorum Resulallah.
Utancımdan iki büklüm,
Oluyorum Resulallah.

Ne olacak böyle halim?
Nefsim şeytandan da zalim.
Mevla'dan imanlı ölüm,
Diliyorum Resulallah

Sanki dünya oyun gibi.
Döşenmiş bir mayın gibi.
Kuzulu bir koyun gibi,
Meliyorum Resulallah.

Ne olacak böyle halim?
Nefsim şeytandan da zalim.
Mevla'dan imanlı ölüm,
Diliyorum Resulallah

Aşkın bu sinemde yara.
Nasıl gelem, yüzüm kara.
Azgın nefsin peşi sıra,
Yeliyorum Resulallah.

Ne olacak böyle halim?
Nefsim şeytandan da zalim.
Mevla'dan imanlı ölüm,
Diliyorum Resulallah

Furkanî'yem, nefsim beter.
Yanarım, dumanım tüter.
"Ümmetim" de bana yeter.
Biliyorum Resulallah.

Ne olacak böyle halim?
 Nefsim şeytandan da zalim.
 Mevla'dan imanlı ölüm,
 Diliyorum Resulallah. (11.09.2008)

Mevla'dan hep şunu diliyorum: *"Ya Rabbi! Seni ve resulünü anlatan şiirler yazmayı nasip eyle. Bana Yunus Emre ve Veysel Karani sevgisi ver."* diye dua ediyorum. Bu şiirimi ramazan ayı arifesinde ilahi biçiminde yazdım. Kendimce bulduğum bir ezgiyle de ilahi gibi okuyorum.

100

Behey Gönül

Göçmen kuşlar gibi, durman bir yerde.
 Behey gönül, bıktım senin elinden.
 Türürlü sırlarımı söylen her yerde.
 Behey gönül, bıktım senin dilinden.

İlkbahar gelende çağlayıp coşar.
 Yatağına sığmaz, etrafa taşar.
 Sürükler peşinden, bendini aşar.
 Behey gönül, bıktım senin selinden.

Püfür püfür eser, ırgalar dalım.
 Açıp da kapımı, sormazsın halım.
 Bazen boran olur, şaşırır yolum.
 Behey gönül, bıktım senin yelinden.

Açmazsan, nazlı yar zülfüne takmaz.
 Solarsan kimseler, dönüp de bakmaz.
 Ele reyhan olur, bir bana kokmaz.
 Behey gönül, bıktım senin gülünden.

Âşık Furkanî'yem, bıktırdın beni.
 Mengeneye alıp sıktırdın beni.
 Bir saçı Leyla'ya yıktırdın beni.
 Behey gönül, bıktım senin telinden. (11.09.2008)

Benim kavgam kalemimle, gönlüm ve nefsimle. Ateşim de ancak beni yakar. Zararım kendimedir. Sefil Selimi üstat gibi *"Kul yanmasın, Sefil Selimi yansın."* diyenlerdenim. Bu duygularla gönlüme olan sitemimi dile getirmiştım.

101

Gördüm

Sevda tüccarıyım, aşk pazarında.
Bir pula satılan köleler gördüm.
Bilal Habeş gibi halk nazarında,
Bitip tükenmeyen çileler gördüm.

Çok kez tökezledim, düşmedim amma.
Kaynadım kaynadım, taşmadım amma.
Doğru bildiğimden şaşmadım amma,
Hayale gelmeyen hileler gördüm.

Sana sevdam beni yedi, bitirdi.
Kalan sermayemi aldı, götürdü.
Kimi erdi, kimi aklın yitirdi.
Mecnun'dan beş beter deliler gördüm.

Garip Furkanî'yem, aşkına talip.
Tövbe edip geldim, haddimi bilip.
Ancak Yaradan'dır, tek mutlak galip!
Affınla eriyen kaleler gördüm. (25.09.2008)

Birçok âşışın maşukası yüzünden ne durumlara düştüğünü okuyup öğrendim, bazılarına bizzat tanık oldum. Ben de *"Eğer aşk varsa -ki var olduğu muhakkak- aşkın en büyüğüne talip olayım."* dedim. Kendime Allah ve resul aşkını seçtim. Aşk ne kadar büyük olursa çileler de o denli büyük olur. Çekeceksem böyle bir aşk çekmeyi temenni ettim. Eğer aşk, bizi Allah'a götürecek bir araç ise kabul, yok aşk amaç ise o zaman helak olduk demektir.

102 Güccük Emmi

Tanıtayım bakın size;
 Buna derler Güccük Emmi.
 Sakın ha gelmesin göze!
 Ona derler Güccük Emmi.

Köyün sığ' rını yayandı.
 Benim hatırım sayandı.
 Yaşı yetmişe dayandı.
 Yine derler Güccük Emmi.

Hiç kendini çekmez naza.
 Lakabına derler Zaza.
 Şükür başladı namaza.
 Cana derler Güccük Emmi.

Köyün sığ' rını yayandı.
 Benim hatırım sayandı.
 Yaşı yetmişe dayandı.
 Yine derler Güccük Emmi.

Büyüğümüz, bir o kaldı.
 Aysel' ini toprak aldı.
 Derin hülyalara daldı.
 Sana derler Güccük Emmi.

Köyün sığ' rını yayandı.
 Benim hatırım sayandı.
 Yaşı yetmişe dayandı.
 Yine derler Güccük Emmi.

Furkanî'yem, emmim Tatlı.
 Konak yaptı, iki katlı.
 Dilerim hep olsun mutlu.
 Şana derler Güccük Emmi

Köyün sığ' rını yayandı.
Benim hatırım sayandı.
Yaşı yetmişe dayandı.
Yine derler Güccük Emmi. (01.10.2008)

Bizim köyde Mustafa Yıldırım adında bir kişi var. Onunla aynı sülaledeniz. Kardeşlerinin en küçüğü olduğu için yeğenleri ona "Güccük Emmi" demişler. Konuştukları pek iyi anlaşılmadığından mıdır nedir bilemiyorum büyükler de ona "Zaza" lakabını takmışlar. Küçükler onu "Güccük Emmi" diye büyükler de "Zaza" diye çağırırlar. Gerçek adını bilen pek yoktur. Güccük Emmi'nin hayatı çobanlık yapmakla, köyün davarını, sığırını yaymakla geçti. Beni çok sever, ben de onu. Şiirle uğraştığımı bildiklerinden "*Bu amcana da bir şiir yaz.*" dediler. Ben de bu şiiri yazdım.

103 **Hatem Emmi**

Gördüm onu, benzi soluk.
Tuşa dönmüş, Hatem Emmi.
İki kanadı da yoluk.
Kuşa dönmüş, Hatem Emmi.

Boşalmış hep külekleri.
Kelepçeli bilekleri.
Kabul olmaz dilekleri.
Başa dönmüş, Hatem Emmi.

Zannederdin şahlar şahı.
Göklere yükseldi vahı.
Derler ki Molla'nın ahı.
Düşe dönmüş, Hatem Emmi.

Güderdi benlik davası.
Patlamış, sönmüş havası.
Yazık, dağılmış yuvası.
Kışa dönmüş, Hatem Emmi.

Hocaydın kendi çapında.
Azaplar vardı kapında.
Kimse kalmamış yapında.
Boşa dönmüş, Hatem Emmi.

Furkanî'yem ettim konu.
Evliliği geçti onu.
Umarım ey'olur sonu.
Hışa dönmüş, Hatem Emmi. (03.10.2008)

Varlıklı bir babanın biricik oğlu olduğu için çok nazlı büyütmüş bir amca vardı. Bir dediği iki edilmemiş. Bazen çok babacan, kızdığı zamanda ise gözü hiçbir şeyi görmeyen biriydi. Bu huyundan ötürü bütün çocukları yanında durmadı, göç etti. Hanımıyla tek başına kaldı koca evde. Altmışından sonra on çocuğunun anası olan hanımından boşanmaya kalktı. Hanımı öldükten sonra birçok evlilik yapan bu amcanın hayatını anlatmaya çalıştım.

104 Hoş Geldiniz
Atlılarım, yayalarım
Köyümüze hoş geldiniz.
Emmilerim, dayılarım
Köyümüze hoş geldiniz.

Cümle belde, kazalarım
İhtiyarım, tazelerim
Bütün muhtar, âzâlarım
Köyümüze hoş geldiniz.

Vatan için feda canım.
Hak yoluna aksın kanım.
Saygıdeğer komutanım,
Köyümüze hoş geldiniz.

Devlet erkânı hep burda.
Seyredelim şöyle dur da.
Yenihan başkanı Arda,
Köyümüze hoş geldiniz.

İki katlı, toprak damım.
Siz geldiniz, gitti gamım.
Yıldızeli kaymakamım,
Köyümüze hoş geldiniz.

Kalıcı eserler koydun.
Ününü dünyaya yaydın.
Başkanımız Sami Aydın,
Köyümüze hoş geldiniz.

İyilerde kem söz olmaz.
Bu dünya kimseye kalmaz.
Sayın Valim, Veysel Dalmaz
Köyümüze hoş geldiniz.

Furkanî, son ver sözlere.
Selam, saygılar sizlere...
Şeref verdiniz bizlere.
Köyümüze hoş geldiniz. (05.10.2008)

Duyuyorduk ya da görüyorduk başka köylerde köyün tüzel kişiliğine ait köy odası ve fırın vardı ama bizim köyde yoktu. Yıllardan sonra köyümüze fırın ve köy odası yapıldı. Vali (Veysel Dalmaz), kaymakam, Sivas belediye başkanı (Sami Aydın) gibi ilin ileri gelenleri davet edilerek bir açılış yapılacaktı. Muhtar, benden bunun için şiir hazırlamamı istedi. Ben de bunu yazdım. Fakat açılış nasip olmadı. Vali ve belediye başkanı da değişti.

105

Bu Köyde

Madem soruyorsun, anlatam ite.
Hayla geçti, ocukluğum bu köyde.
Ancak sen yaarsın hayalde, dte.
Sayla geçti, ocukluğum bu köyde.

Dnrken geldi, aklıma birden.
Bahsetmek gerekir, doğduğum yerden.
Anam derdi, yavrum kaçının erden.
Vayla geçti, ocukluğum bu köyde.

Karlar eridi mi, güderdik kuzu.
Yarılır topuğ'muz, çekerdik sızı.
Çiğdem ile tombul eerdik bazı.
Heyle geçti, ocukluğum bu köyde.

Alaba'ın bostanına dalarđık.
Erikleri, hıyarları yolardık.
Kuzuları çayırlara salardık.
Tayla geçti, ocukluğum bu köyde.

Kaçak Deresi'nde öküz yyardık.
Deyneğ'mizi livik ile boyardık.
Azığ'mıza ovma eder, koyardık.
ayla geçti, ocukluğum bu köyde.

Dogaz Memmet, öküzleri nallardı.
Kr Teke de itlerini yallardı.
Apo Dayım üzerini ullardı.
Eyle geçti, ocukluğum bu köyde.

Dven sürer iken öküz yatardı.
Kızarı babam, gelir bana atardı.
Son gz ayda, iler ancak biterdi.
Hayla geçti, ocukluğum bu köyde.

Patates közlerdik, kerme közünde.
Yaramazdık, büyüklerin gözünde.
Girer çimer idik, köyün özünde.
Suyla geçti, çocukluğum bu köyde.

Yorulur da yaslanırdık duvara.
Altısap'la gider idik davara.
Kaşkaya'da sarar idik cuvara
Şeyle geçti, çocukluğum bu köyde.

Tandırda yakmaya, gazel toplardık.
Bacalardan basmalara hoplardık.
Ok yapar da hedeflere saplardık.
Yayla geçti, çocukluğum bu köyde.

Üç Alıç'a gider, toplardık alıç.
Kurumuş arpaya sallardık kalıç.
Tahtayı yontar da yapardık kılıç.
Teyle geçti, çocukluğum bu köyde.

Ali dayı oynar idi tanzara.
Höllüklük'ten güzel idi manzara.
Hepsi göçtü gitti, girdi mezara.
Oyla geçti, çocukluğum bu köyde.

Sabahtan pişerdi, topullu herle.
Çalardık kaşığı; iştahla, terle.
Furkanî bunları bir güzel derle
Böyle geçti, çocukluğum bu köyde. (11.11.2008)

Özellikle yaz gelince tatillerde çocuklarımı da alıp köye gidiyorum. Birkaç gün sonra usanıyorlar, "Baba hadi gidelim." demeye başlıyorlar. Bazen işler uzayınca tamamen huzursuzlanıyorlar. İyice huzursuzlandıkları bir gün Abdusamet, "Baba bu köyde nasıl vakit geçirdin, neler yaptın?" diye sordu. Ben de kaleme sarıldım, yazmaya başladım. Çocukluğumda yaptığım ve başkalarının yaptığı şeyleri, o dönem-

de yaşayan kişileri anlatmaya çalıştım. Bazıları sadece lakaplarıyla tanındığı için onları lakaplarıyla andım. Şimdi onların çoğu rahmetli oldu. Ben onları çok severdim onlar da beni.

106 Başarıp Aldım

Mayam, sütüm belli; karışık değil.
Yoğurt olsun diye pişirip çaldım.
Mecnun Leyla'sıyla barışık değil.
Sevda çöllerine şişirip saldı.

Bilmez idim, seni böyle yüreksiz!
Yaratmazdı Mevla'm, olsa gereksiz.
Baktım da semaya, durur direksiz.
Duydum yedi katmış, şaşırıp kaldım.

Günahkâr ağızla Kevser içilmez.
Buncacık amelle Sırat geçilmez.
Allah rızasına kıymet biçilmez.
Nefs-i emmareden aşırıp buldum.

Gel de bu rüyayı, sen eyle tabir.
Menzil için gerek, bir güzel sabır.
Az yaşa, uz yaşa, ahiri kabir.
Kalmadı takatim, taşırıp doldum.

Âşık Furkanî'yem, yemedim lavaş.
Böyle hızlı gitme, yavaş ha yavaş!
İman kurtarmaya veriyom savaş.
Mevla'm yardım etti, başarıp aldım. (12.11.2008)

Yine kendi nefsimi yazdığım bir şiir. Bir insanın sütü, mayası temiz olacak. Allah kimseyi sütü bozuk ile karşılaş-tırmasın. Hayatın bana öğrettiği kimi bilgileri paylaşmak istedim.

107

Doğan Bey

İçimden beddua yazmak gelmiyor.
Elli beş liramız, nerde Doğan Bey?
Milletin içinde bozmak gelmiyor.
Kapansın bu dava, ver de Doğan Bey.

Zaten arabayı pahalı aldım.
Gidip ondan bundan, altın borç buldum.
Devalasyon oldu, çaresiz kaldım.
İki borcum, çıktı dörde Doğan Bey.

Parayı yatırdım, aldım fatura.
Bilsem derdim, kendi gide yatıra.
Çok meblağ değil ki seni batıra.
Hakkımı istedim, bir de Doğan Bey.

İnan yakışmadı, senin şanına.
Elli beş liramın girdin kanına.
Yine de gelmesin halel canına.
Düçar olma sakın derde Doğan Bey.

Hakkımı istedim, biz olduk düşman.
Dilerim yaptığ'na olursun pişman.
Rahmanın yolundan umarım şaşman.
Olmasın gözüne, perde Doğan Bey.

Bu davamız mahşere dek sürmesin.
Helal ettim, o parayı vermesin.
Kimseler yüzümden, azap görmesin.
Allah'ım yakmasın, narda Doğan Bey.

Furkanî'ye attım, sanma kazığı.
Ancak sen kendine ettin yazığı.
Yarın ahirette olur azığı.
Helalleşek, beni gör de Doğan Bey. (02.12.2008)

Bu vatandaştan bir araba aldık. Arabanın 55 milyon borcu çıktı. Devrini alırken, *"Sen bu parayı yatır. Makbuzunu getir. Ben parayı öderim."* dedi. Fakat adam parayı ödemediği gibi bir de az kalsın adamdan sopa yiyecektik. Türk, alamadığını bağışlarmış, derler. Biz de adamın peşini bıraktık. Buna bir beddua yaz dediler; ortaya bu dizeler çıktı.

108

Helal Edin

Ben umreye gidiyorum;
Hakkınızı helal edin.
Ben de helal ediyorum;
Hakkınızı helal edin.

Rüzgar eser ılgın ılgın.
Bugünlerde çokça dalgın.
Sana derim Kasım Salgın;
Hakkınızı helal edin.

Çok özledim, doldu limit.
Çay ile hoş olur simit.
Karşılığın gülü Hamit;
Hakkınızı helal edin.

Analar çok çeker zahmet.
Mevla'dandır kula rahmet.
Çetindere Beleş Ahmet,
Hakkınızı helal edin.

İşlerimiz olsun âsan.
Desem yayık surat asan
Gürün Büfe oğlu Hasan;
Hakkınızı helal edin.

Gökte olur şems ü kamer.
Beline bağlamış kemer.
Gulamköylü Yanık Ömer;
Hakkınızı helal edin.

Müslümanlar çile çeker.
Yaradan'a boyun bükür.
Çavuşbaşı Neco Eker;
Hakkınızı helal edin.

Sana edem, bir iki söz.
Düşsün ateş, bağrına köz.
Kendine gel, ey Açıkgöz;
Hakkınızı helal edin.

Bilmem nasıl edem tarif!
Görünüşü gayet zarif.
Deveci'ye damat Arif;
Hakkınızı helal edin.

Bu ne elem, bu ne tasa!
Bürünmüş bak yine yasa.
Tekke Köylü Tonton İsa;
Hakkınızı helal edin.

Çok da yese doymaz, haris.
Zengine çok olur varis.
Celallılı Tabur Faris;
Hakkınızı helal edin.

Sesim çıkmaz, tutuk geniz.
Cûşa geldi, soldu beniz.
Çerkez oğlu Şenkul Deniz;
Hakkınızı helal edin.

Ömür bağı, döktü gazel.
Arabası konnekt dizel.
Adı Sadık, o Pektezel;
Hakkınızı helal edin.

Bağa küsmüş, şu bağbancı.
Her doğumda olur sancı.

Töngel Köylü garip Hancı;
Hakkınızı helal edin.

Pilav pişti, doğra soğan.
Hava soğuk, kar mı yağan?
Unutmadan Bayram Doğan;
Hakkınızı helal edin.

Bağlamışlar bak haraca.
İhtiyacı yok saraca.
Şah İsmail pek Karaca;
Hakkınızı helal edin.

Nesi var ki böyle şişer!
Hata eder, şaşar beşer.
Ad Bahadır soyad Başar;
Hakkınızı helal edin.

Bere takmış, henüz acer.
Arapça'da taştır hacrer.
Şahbeyi'nden Rüstem Tecer;
Hakkınızı helal edin.

Yanar ocak, tüter baca.
Gidesiniz toptan hacca.
Tahtalılı Zafer Hoca;
Hakkınızı helal edin.

Peygamberim çıktı miraç.
Burak oldu ona araç.
Kaynakçılar Halis Kıraç;
Hakkınızı helal edin.

Tarlalarda biter ızgın.
Bilmiyorum niye kızgın!?
Bütün posta Ahmet Sezgin;
Hakkınızı helal edin.

Şeytan kula vermez rahat.
Tüm hastalar bulsun sıhhat.
Suçatılı Kara Nihat;
Hakkınızı helal edin.

Furkanî'yem, ettim kelam.
Ben söyledim, yazdı kalem.
Cümle eşe dosta selam...
Hakkınızı helal edin. (16.12.2008)

2009 yılı Martında umreye gidecektim. Arkadaşlar, "*Madem âşıksın, bizden helallik iste.*" dediler. Ben de hepsine ayrı ayrı dörtlük yazarak gönüllerini almaya çalıştım.

109 **Bilemiyorum**

Sana sesleniyom, duymuyor musun?
Nasıl duyurayım, bilemiyorum.
Dünyaları yedin, doymuyor musun?
Nasıl doyurayım, bilemiyorum.

Kamış ney misali inleyişin var.
Kara koyun gibi dinleyişin var.
Hak, hukuk gözetmez anlayışın var.
Nasıl buyurayım, bilemiyorum.

Yakacak tükendi, yanmıyor sobam.
Elimde bastonum, sırtımda abam.
Boşuna gayretim, boşuna çabam.
Nasıl ayırayım, bilemiyorum.

Bu gönlüme doğan aydın, bedirdin.
Yıllardır sen bana, avu yedirdin.
İşte Furkanî'ye Mecnun dedirdin.
Nasıl sıyırayım, bilemiyorum. (22.12.2008)

Kendi nefsim ve nefsim gibi olanlara hitaben yazmışım
bu şiiri.

110 Uymuyor Nefis

Başıma kesildi, Agop'un kazı.
Az uz nevaleyle doymuyor nefis.
Uymuş emmareye peşinde tazı.
Bağırsam, çağırsam duymuyor nefis.

Benim ak dediğ'me, o kara diyor.
Bunlar yetmez, çabuk bul para diyor.
Şükret dediğimde "Mudara" diyor.
Kendi bildiğinden caymıyor nefis.

Gel olma, şeytanın ardında kuyruk.
Öyle utanmaz ki sıyrık mı sıyrık!
Yaşamak istiyor, başına buyruk.
Kurulu düzene uymuyor nefis.

Dünya onun olsa, isteği bitmez.
Boyun büküp Hakk'a ibadet etmez.
Döner bir gün devran, bu böyle gitmez.
Tükenen yılları saymıyor nefis.

Biçare gönlümü düşürdü dara.
Şeyda bülbül gibi düşürdü zara.
Garip Furkanî'yi düşürdü nara.
Geleceğim amma, koymuyor nefis. (24.12.2008)

Bu da yine bir önceki şiirim gibi nefisle olan mücadelemi
anlatan bir şiir. Hem bizim en büyük düşmanımız hem de en
yakınımızda, içimizde. Tabi onun mücadelesi de çok ve bü-
yük olur, hikâyesi de.

111 Gazze Yok Oldu

Abdülhamit Hanım, uykudan uyan.
Osmanlı ne oldu? Gazze yok oldu!
Feryat eder masum, yok onu duyan.
Orduna ne oldu? Gazze yok oldu!

Amerika geçer, büyük iltimas.
İletişim koptu, kesildi temas.
Amaç katliammış, bahane Hamas.
Kudüs'e ne oldu? Gazze yok oldu!

Yüzlerce sabinin akıyor kanı.
Kulun kula ucuz olurmuş canı.
Mısır, Ürdün, Lübnan, Filistin hani?
Araplar ne oldu? Gazze yok oldu!

Yesrib'in mi yoksa Hayber'in kini?
Canilik yapmaya emreder dini.
Şehitlerin geçti, sayısı bini.
Müslüman ne oldu? Gazze yok oldu!

Havadan yağıyor; bombalar, toplar.
Yavru parçalanmış, babası toplar.
Yahudi hançeri bağrıma saplar.
Vicdanın ne oldu? Gazze yok oldu!

İşte sana dıram, otur da seyret.
Birleşmiş Milletler kınamış, hayret!
Sabret mücahidim, son bir kez gayret.
İnsanlık ne oldu? Gazze yok oldu!

Ey garip Furkanî, etme şikâyet.
Cihat emrediyor, baksana ayet.
Şehitlik şerbeti içmezsen şayet,
Kardeşlik ne oldu? Gazze yok oldu! (10.01.2009)

Filistin yıllardır kanayan bir yara. En son 2008 yılı sonunda İsrail'in Gazze'ye başlattığı saldırı ve orada uyguladığı vahşet, yeni teknoloji bombaları denemek için Müslümanları kobay olarak kullanması beni çok üzdü. Abdülhamit Han'dan para karşılığı Filistin topraklarını almak istemeleri ve onun *"Biz orayı kanımızla aldık ancak kanla alabilirsiniz."* şeklindeki cevabı hatırıma geldi. Bu duygu ve düşünceyle yazdım bu şiiri.

112 Susmayacağım

Terörün elinden millet kan kusar.
Kusturamaz kimse, kusmayacağım.
Haksızlar haykırır, haklılar susar.
Susturamaz kimse, susmayacağım.

Kaldırıldı idam, yasaktır asmak.
Çözüm getirdi mi, karakol basmak?
Dostlar arasında ne demek küsmek!
Küstüremez kimse, küsmeyeceğim.

Okunmaz kitaplar, rafta tozlaştı.
Tembellik yüzünden nesil bozlaştı.
Semtine uğramam, dostlar yozlaştı.
Bastıramaz kimse, basmayacağım.

Kalaysız kaplarım, tutmuyor lehim.
Karıştı ortalık, durum çok vahim.
Unutulur oldu, sıra-yı rahim.
Kestiremez kimse, kesmeyeceğim.

Furkanî'yem düşman kardeşle, bacı.
Cehaletin balı, zehirden acı.
İlim, irfan imiş bunun ilacı.
Pusturamaz kimse, pusmayacağım. (10.01.2009)

Terörün ülkeme yaptıkları, karakol basıp vatan evlatlarını şehit etmeler, türlü haksızlıklar, insanımızın kendini geliştirmeyişi, sıra-yı rahimin yapılmayışı gibi konular canımı çok sıkıydı. Bu hususlara dikkat çekerek kötü durumun düzeltilmesine katkıda bulunmak istemiştim.

113 **Geliyorum Medine**

Bütün servetimi heybeye, hurca,
Doldurdum da geliyorum Medine.
Sefer sancağını, çektim de burca.
Kaldırdım da geliyorum Medine.

Gahi ırgalandım, gahi de estim.
Zaten bu dünyadan umudu kestim.
Habibi Mahmut'a kavuşmak kastım.
Daldırdım da geliyorum Medine.

İman چراغını sende yakalım.
Nehir olup Hak yoluna akalım.
Derbeder misali saçım sakalım,
Yoldurdum da geliyorum Medine.

Günah mı ararsın, bu bende tonca.
Baharda kabarır, püsküllü yonca.
Tomurcuk gülleri, dalında gonca,
Soldurdum da geliyorum Medine.

Gözümün yaşından oluştu gölet.
Ne halde olduğ'mu Resule ilet.
Türk Hava Yolundan uçağa bilet,
Aldırdım da geliyorum Medine.

Garip Furkanî'yem, çekem cefayı.
Habib'inde buldum ancak vefayı.
İstemem nefsimde zevk ü sefayı;
Öldürdüm de geliyorum Medine. (07.02.2009)

Umreye gitmeye birkaç gün kala, o kutsal toprakları tekrar görecek olmanın verdiği sevinçle duygularımı dile getirmeye çalışmıştım.

114 Çekilmez İmiş

Allah rızasıyla atılan temel,
Zelzele, depremle yıkılmaz imiş.
Amaçsız, gayesiz güdülen emel,
Arap saçığı gibi sökülmez imiş.

Her günüm ızdırıp, her günüm elem.
Dile gelmez ise yazmıyor kalem.
Kalp gözüm açık mı, seyredem âlem.
Refrefsiz miraca, çıkılmaz imiş.

Yolumu bulmaya, rehber gönderdi.
Âlemlere rahmet, ulu önderdi.
Yönümü çevirip Hakk'a dönderdi.
Sırat-ı müstakim bükülmez imiş.

Gönül sarayımın köşkü olmasa,
Nefise bu kadar düşkü olmasa,
Allah ve Resul'ün aşkı olmasa,
Yalan dünya kahır, çekilmez imiş.

Bakın Furkanî'ye, yanıyor korda.
Başıma ne gelir, bilinmez orda.
Açıp ellerini, divana dur da,
Tövbesiz günahlar dökülmez imiş. (15.02.2009)

Dünyada olup biten bazı durumları görüp bunaldığım, dünyaya kızdığım, dünyadan bıktığım bir dönemde ruh dünyam bana bunları yazdırdı.

115 Şifa Eylesin

Doğunca adını, Abdullah koydum.
Yaradan yavruma şifa eylesin.
Rüyasını gördüm, hayıra yoydum.
Yaradan yavruma şifa eylesin.

Anadan doğuşta, olmuştu sünnet.
Derdini duyunca geçirdim cinnet.
Hilaldir kaşları, kokusu cennet.
Yaradan yavruma şifa eylesin.

Yastayım, sevince boyanamıyorum.
İçip ilaçları uyanamıyorum.
Sabır ver Allah'ım dayanamıyorum.
Yaradan yavruma şifa eylesin.

Ömer der ki, zaten büyüdüm yetim.
Baksana sarardı, benzimle betim.
Resul dua edip desin, "ümmetim."
Yaradan yavruma şifa eylesin.

Furkanî'ye dedim, yaksın bir ağıt.
Üzerimden gamı, kederi dağıt.
Reçete dediğin bir cızım kâğıt.
Yaradan yavruma şifa eylesin. (20.02.2009)

Ömer Kutlay adlı arkadaşımın Abdullah isminde dünya güzeli, on yaşlarında bir oğlu vardı. SPS hastalığına yakalandı. İki üç yıldır çekiyor, bir türlü düzelemedi. Çocuk gün geçtikçe eriyor. Onun için yazdım bu şiiri.

116 Kalmamış

Bin bir özlem ile köye giderdik.
Aşına kalmamış, sayan kalmamış.
Karşiki dağlarda, koyun güderdik.
Otlayan kalmamış, yayan kalmamış.

Baba canı için, pişerdi uğut.
 Sıçırak Eme'm de yakardı ağıt.
 Her suyun başında, biterdi söğüt.
 Bürüyen kalmamış, koyan kalmamış.

Cip Ali de kazanırdı yarışı.
 Deli Döne çok verirdi karışı.
 İhtiyarlar sağlar idi barışı.
 Anlayan kalmamış, uyan kalmamış.

Kara lastik ile kışın donardık.
 Tandırın başına koşar, konardık.
 Yufka ekmeğini tuza banardık.
 Sulayan kalmamış, doyan kalmamış.

Derlerdi anama, "Hacer'in Fadik"
 Buğdayı kaynatır, yapardık hedik.
 Evelik sarması, madımak yedik.
 Dolayan kalmamış, yuyan kalmamış.

Kel Şaban Eniştem düşün döverdi.
 Oğlu Gadelek de ona söverdi.
 Kimi öküzünü, atın överdi.
 Yürüyen kalmamış, yayan kalmamış.

Bir çeşme var idi, köye ortalı.
 Godalah da çok atardı partalı.
 İndirir sapanla, gökten kartalı.
 Dinleyen kalmamış, kıyan kalmamış.

Yabri Bey'im, çok havalı gezerdi.
 Becen Zöhre, Müdür Bey'i üzerdi.
 Cinni Halit, hemen dörtlük düzerdi.
 Duymayan kalmamış, duyan kalmamış.

Yakacak yüzünden çeker idik zâr.
 Anam yaşmak çeker, eder idi ar.

Bir metreden fazla yağar idi kar.
Kürüyen kalmamış, kayan kalmamış.

Furkanî hatırlar, eski günleri.
Varıdı onun da güzel yönleri.
Kaballardı, bizim köyün şenleri.
Göçmeyen kalmamış, tüyen kalmamış. (05.03.2009)

Çocukluğumun geçtiği köyün dağı, bayırı, insanları bazen burnumda tüter. Bin bir özlemle giderim fakat heyhat ki dağ, bayır yerinde ama özlediğim o insanların hiçbiri kalmamış. Hemen hepsi ya göçüp gitmiş ya da toprak olmuş, yalan olmuş. Umreye gitmeden önce eşe, dosta, akrabaya veda ziyaretinde bulunmak için köye gitmiştim. Oturup eski günleri yâd ederken bu satırlar ortaya çıkıverdi.

117

Mekke'ye

Doyulur mu, Mevla nazargâhına?
Beytullah'ı, yakışıyor Mekke'ye.
Cümle asfiyanın güzergâhına,
Safa, Merve bakışıyor Mekke'ye.

Hacer'in aşkıyla oluşmuş kuyu.
İçene şifadır, zemzemdir suyu.
Mescid-i Haram'da yatıp da uyu.
Misk ü amber kokuşuyor Mekke'ye.

Kimi beyaz, kimi sarı, hem zenci.
Tavafa başlamış, yaşlısı genci.
Şehirler içinde incidir inci.
Medine de çıkışıyor Mekke'ye.

Toprağıyla taşı rahmetle dolmuş.
Âşıklar başında, pervane olmuş.
Mecnunlar Leyla'yı burada bulmuş.
Bütün yollar çakışıyor Mekke'ye.

O yüce Resul'ün doğduğu şehir,
Kararmış kalplere inan panzehir.
İrmağa ne hacet, insandan nehir,
Sel olup da akışıyor Mekke'ye.

Garip Furkanî'yem, bir fikre daldım.
Bir gece yarısı kapını çaldım.
Birazcık da olsa nasibim aldım.
Bülbülleri şakışıyor Mekke'ye. (11.03.2009)

Bizim hanım umrede, *"İşte Mekke'deyiz. Nasıl, doydun mu? Her zaman anıp ağlıyordun."* dedi. Ben de cevap olsun diye bu şiiri hem yazdım, hem ağladım, hem de tavafımı yaptım.

118

Mevla'm

Beş tavaf eyledim, çıkmadı damla.
Rahmet istiyorum, ver yüce Mevla'm.
Doldurdum içimi, kederle, gamla.
Yoluna koymuşum, ser yüce Mevla'm.

Katı kalpli olmak, canımı sıkar.
Sana ulaştıran yolumu tıkar.
Bir nazar eylesen sanki ne çıkar?
Perişan halimi, gör yüce Mevla'm.

İhramsız yasaktır, geçilmez mikat.
Sabır ver Allah'ım, kalmadı takat.
Uyanmak nasip et, yemeden tokat.
Kanayan yaramı, sar yüce Mevla'm.

Ey garip Furkanî, beklersin rahmet.
Rahmete erilmez, çekmezsen zahmet.
Tabipler tabibi, Resülü Ahmet,
Düşürdü bağrıma, kor yüce Mevla'm. (20.03.2009)

Umredeyken Arafat'ı, Mina'yı, Sevr Mağarasını, Hira'yı geziyoruz. Sanki turistik bir gezi yapıyormuşuz gibi geliyor bana. Ağlamaya çalışıyorum olmuyor. İnsanlık âleminin önderi bu topraklara ayak basmış; buralarda gezmiş, dolanmış, savaşmış. Bunları düşünerek günahlarım için ağlamak istiyorum. Bir damla yaş çıkmıyor gözümden. Zorlarken, yazarken rahmet pınarları akmaya başladı.

119

İsterim

Eşiğine geldim, ey Resul işte!
İçeri girmeye, eman isterim.
Azrail ensemde, şeytansa peşte.
Kalmadı takatim, heman isterim.

Nasuh tövbesiyle sana söz olsun.
Sana kavuşturan yollar düz olsun.
Sevgin yüreğimde; ateş, köz olsun.
Semaya yükselen, duman isterim.

Yalvarırım artık, de bana ümmet,
Kapında Kıtırmir'im, umarım himmet.
Canımız edilmiş bedene zimmet.
Tamudan kurtaran zaman isterim.

Furkanî'de dertler oldu bir harman.
Ancak sen olursun, derdine derman.
O yüce Mevla'dan gelirse ferman,
Cennete götüren iman isterim. (21.03.2009)

Medine'de Ravza-yı Mutahhara'ya girerken yazdım bunu. Yüzüm yok ama odan isteklerimi bu şiirle dile getirmeye çalıştım.

120

Gidiyorum Medine

Heyecanla geldim, mutsuz dönüyom.
Yol oldum da gidiyorum Medine.
Sardı ateş, cayır cayır yanıyom.
Kül oldum da gidiyorum Medine.

Bırakma nefsimle, nefsim çok azgın.
Bu fani hayattan olmuşum bezgin.
Bundan sonra olsun, amelim düzgün.
Çöl oldum da gidiyorum Medine.

Yaktığım bu ateş tekrar sönmesin.
Sana gelen kullar, bomboş dönmesin.
Başka koku üzerime sinmesin.
Hal oldum da gidiyorum Medine.

Yazıp dilekçesin Resul'e sunan,
Musalla taşına yatıp da yunan,
Canlı cenazeyim; tabuta konan,
Sal oldum da gidiyorum Medine.

On gündür burada huzuru bulan,
Tepeden tırnağa aşk ile dolan,
Gelirken açmıştım; giderken solan,
Gül oldum da gidiyorum Medine.

Onu sevdiğimi dile getirdim.
Sayılı günleri çabuk bitirdim.
Garip Furkanî'yem, aklı yitirdim.
Del' oldum da gidiyorum Medine. (26.03.2009)

Hacca gitmek, bir âşığın sevgilisine kavuşması gibi bir şey. Dolayısıyla ondan ayrılması da zor. İnsanın eşinden, çocuklarından, sevgilisinden ayrılması gibi, hatta daha beter bir durum. Dönüşe başladığımız bir anın eseri bu şiir de.

121 Nedendir?

Bir daha görürüm, ya da göremem.
İki damla yaş gelmedi, nedendir?
Ravza'na gelip de yüzler süremem.
İki damla yaş gelmedi, nedendir?

Sorarsan halimiz, gerçekten harap.
Bu nefis hep ördü başıma çorap.
Hani diyordum ya, olayım türap.
İki damla yaş gelmedi, nedendir?

Adı hep dilimde, daim heceydi.
Resulle kaldığım bu son geceydi.
Çoğudu beklentim, sevdam yüceydi.
İki damla yaş gelmedi, nedendir?

Sevdam mı tükendi, aşkım mı bitti?
İlham perileri terk etti, gitti.
Kurudu gözyaşım, kan revan etti.
İki damla yaş gelmedi, nedendir?

Furkanî'ye bir on günü çok görme.
Aramıza surdan duvarlar örme.
Affeyle Allah'ım, kulunu yerme.
İki damla yaş gelmedi, nedendir? (26.03.2009)

Artık ayrılık zamanı. Gece iki sularında Medine'den ayrılacağız. Saat 23'te Ravza'dan ayrıldım. Yine bir damla yaş yok gözümde. Geldim, eşyaları otobüse yükledik; havalimanına gitmek için bekliyoruz. Bu sırada bu şiiri yazmaya başladım. Baktım bekleme devam ediyor, tekrar Mescid-i Nebi'ye koştum son kez. Makam-ı Mustafa'ya gittim. Gözyaşlarıyla ayrıldım.

122 Katılalım Peşine

Âlemlere rahmet olarak geldi.
Bir olup da katılalım peşine.
Demirden daha sert kalpleri deldi.
Fer olup da katılalım peşine.

Ondan başka var mı, miraca çıkan
Lat, Menat, Uzza'yı asayla yıkan,
Rahmet ırmağıdır, girip de yıkan.
Nur olup da katılalım peşine.

Cihat etti küfür ile, şirk ile.
İşi yoktur, saltanatla, kürk ile.
Kuzey, Batı, Güney ile, Şark ile,
Tur olup da katılalım peşine.

Şimdi dile gelse o kutsal bölge,
Cebrail getirdi, Mevla'dan belge.
Beyaz bulut ona ederdi, gölge.
Ter olup da katılalım peşine.

Bir işaret ile bölerdi, mahı.
Emanet eyledi, Kelamullah'ı.
Yarın ahirette çekmeyiz vahı.
Tir olup da katılalım peşine.

Garip Furkanî'yem, gözüm ışığı.
Karenli Veys gibi olam âşığı.
Minberinin dibi, cennet eşiği.
Sır olup da katılalım peşine. (02.04.2009)

Dedim ya amacım hep Allah'ı ve resulünü anlatmak. Sadece anlatmak mı, onun izinden, peşinden gitmek, onu yaşamak. O nedenle yazdığım her şiirde mutlaka ondan bir şeyler vardır. Burada ise baştan sona onu anlatmaya çalıştım.

123

Muhsin'e Ağıt

Helikopter düştü, şu Keş dağına.
Çağlayancerit'e gelin çağlayın.
Hepimiz de düştük ecel ağına.
Kardeşlerim şehitlere ağlayın.

Erhan, Murat, Yüksel soyadı Yancı.
İsmail'i sardı bir garip sancı.
Donmadan bulsaydı bizleri hancı,
Merhem sürüp yaralarım yağlayın.

Hiçbir zaman bırakmadım erliği.
Bozdurmadım, bozdurmayın dirliği.
Çok çalıştım, kurmak için birliği.
Gidiyorum artık, sizler sağlayın.

Hallerimiz olsun dostlara agâh.
Mehmet Akif eylemişti güzergâh.
Kıyamete kadar yuvamız Dergâh.
Kefenleyin, çenemi de bağlayın.

Ey Garip Furkanî büyük acımız.
Muhsin Başkan başımızda tacımız.
Evlat, kardeş, ana, baba, bacımız
Köz koyup da ciğerimi dağılayın. (04.04.2009)

Büyük Birlik Partisi lideri, başkanımız Muhsin Bey, arkadaşlarıyla birlikte helikopter kazasını geçirdiğinde biz Medine'de idik. Çok sevdiğim, saygı duyduğum birisiydi. Orada yazdım bu şiiri ona. Allah hepsine rahmet eylesin.

124

Nuri Hoca

Ziyaret etmeye vardım yanına.
Güler yüzü ile buyur eyledi.
Efendi yakışmış, onun şanına.
Gönül gözü ile seyir eyledi.

Konuştukça dudağından bal damlar.
Dağıldı başımdan kederle gamlar.
Hikmet-i Hüda'yı anlamaz hamlar.
Kaynak özü ile çayır eyledi.

Adını sordum da Nuri'dir dedi.
Bedrettin Hafız'ın yâridir dedi.
Ahmet ü Mahmut'un nurudur dedi.
Çölde izi ile bayır eyledi.

Garip Furkanî'yem, düştüm peşine.
Rastlamadım bu dünyada eşine.
Akıl ermez yüce Mevla'm işine.
Ayet cüzü ile ayar eyledi. (10.04.2009)

Nuri Hoca Yıldızeli'nde yaşayan, özü, sözü bir, çok sevdiğim birisidir. Şeyhim Hafız Bedrettin'in vekilidir. Manevi gıdamın bir kısmını kendisine borçluyum. Onu anlatmak istemiştım.

125 Düşü Turan'ın

Karlı dağlar gibi boranı bitmez.
Zemheriden beter kışı Turan'ın.
Talan olmuş bağı, bülbüller ötmez.
Baykuştur, kargadır kuşu Turan'ın.

Yaşadım hayatta, onlarca bozgun.
Üstümde dönüyor akbaba, kuzgun.
Aç kurtlar her yandan saldırır, azgın.
Kurtulmaz beladan başı Turan'ın.

Bıkmadan semaya bakıyor daim
Sinemi bir ateş yakıyor daim
Bir çeşme misali akıyor daim
Eksilmez gözünden yaşı Turan'ın.

Yollar dolambaçlı uzar da uzar.
El vurma ey tabip, yarası azar.
Doğmadan kazılmış, adına mezar.
Ölmeden dikilmiş, taşı Turan'ın.

Küçücük dünyamda sultanım, hanım
Tutsalar burnumu çıkacak canım.
Bir tek dayanağım cefakâr hanım.
Çekiyor kahrını eşi Turan'ın.

Ey garip Furkanî bir kere görsem,
Bastığı yerlere yüzümü sürsem
Ümmetim dese de cennete girsem
Resul'e kavuşmak, düşü Turan'ın. (25.06.2009)

Rabbim kaldıramayacağımız kadar yük yüklemesin. Birazcık canımız yanınca küçük bir çocuk gibi basıyoruz yaygarayı.

Hanım beşinci çocuğumuza hamile. Yaşı biraz ilerlediği için hamilelik zor geçiyor. Bende de bazı sağlık problemleri ortaya çıkmaya başladı. Onlarla uğraşıyoruz. İşte bu halet-i ruhiye ile bu şiir meydana geldi.

126 **Muhammed'i**
Üveys oldum, düştüm yola.
Arıyorum Muhammed'i.
Rastladığım her bir kula,
Soruyorum Muhammed'i.

İflah olmaz senin hasmın.
Refik-i Âlâ'da cismin,
Evladıma verdim ismin.
Sarıyorum Muhammed'i.

Her şey fani, onda gerçek.
Uçan kuşlar börtü böcek,

Arı gibi çiçek çiçek,
Tarıyorum Muhammed'i.

İflah olmaz senin hasmın.
Refik-i Âlâ'da cismin,
Evladıma verdim ismin.
Sarıyorum Muhammed'i.

Furkanî'ye haram gülmek.
İsterim bu yolda ölmek.
Hayatıma ilmek ilmek,
Örüyorum Muhammed'i.

İflah olmaz senin hasmın.
Refik-i Âlâ'da cismin,
Evladıma verdim ismin.
Sarıyorum Muhammed'i. (09.09.2009)

Daha önce de belirtmiştim; bir noktadan sonra benim için önemli olan Allah ve peygamber sevgisini dile getirmek ve artırmaktır. Rabbim, 11.08.2009'da bize beşinci evladımızı bağışladı. Peygamberimize olan sevgim dolayısıyla ve onun gibi erdemli olması düşüncesiyle ona Ahmet Erdem adını koydum. Hem bu durumu hem de bu vesileyle ona olan sevgimi bir kez daha ifade etmek için bu şiiri yazdım.

127 Sivas'a Mersiye

Değerini bence ölçemez dirhem,
Salmayıp yolcuyu, eğleyen şehir.
Ancak sen olursun yarama merhem.
Çalmayıp ateşle dağlayan şehir.

Kızılırmak hararetin soğutmaz.
Şifaiye artık şifa dağıtmaz.
Akdeğirmen susuz kalmış, öğütmez.
Yılmayıp boş yere çağlayan şehir.

Ulu Cami'sine biçilmez paha.
Yeniden silkinip kalksana şaha!
Çektiğin acılar yetmez mi daha!
Ölmeyip karalar bağlayan şehir.

Yobaz diyorlarmış, vallahi yalan.
Timur eylemişti, her yanı talan.
Sivas Kongiresi atadan kalan,
Bölmeyip birliği sağlayan şehir.

Kültüre beşiksin, ilime eşik.
Yarmışlar bağrını, bak delik deşik.
Ne zaman gelecek sana da keşik?
Gülmeyip her daim ağlayan şehir.

Garip Furkanî'ye vilayet oldun.
Tarihte çok kere eyalet oldun.
Boş kaldı sokaklar, hayalet oldun.
Dolmayıp göçmeyi yeğleyen şehir. (17.10.2009)

5-8 Kasım 2009 tarihleri arasında Sivas'ta **4. Uluslararası Âşık- lar Bayramı** yapılmış ve bu kapsamda bir de Sivas ko- nulu şiir yarışması düzenlenmişti. **Sivas Fasıl Heyeti, Âşık- lar ve Halk Oyunları Derneği**'ndeki bazı arkadaşlar benim de katılmamı istediler.

Sivas'ın birçok konuda geri kalması, sürekli dışarıya göç vermesi, iş alanlarının kıtlığı öteden beri beni çok üzüyordu. Bir yandan da kendi memleketim, benim doyuran yer oldu- ğu için onu ve ona ait bazı değerleri çok seviyordum. İşte bu karışık duygular içerisinde ben de onu hem övmeye hem de onun makûs talihini anlatmaya çalıştım.

128

Gizliyor

Tabiata bakıp görmeden geçme;
Çözersen binlerce soru gizliyor.
Bir tut hepisini, ayırıp seçme.
Açmadan menekşe moru gizliyor.

Katre katre düşer, rahmettir yağan.
Hemencecik tanır, anayı doğan.
Dallanıp büyüyor, bahçede soğan.
Sarım sarım olmuş zarı gizliyor.

Hayrete düşüp de parmağın ısır.
Uzay çağıdır bu, değişti asır.
Bak yemyeşil iken püsküllü mısır,
Koçanda onlarca darı gizliyor.

Her yolun sonunda vardır bir durak.
İstemezse Mevla, oynamaz yaprak.
Gözümü doyuran bir avuç toprak,
İçinde sayısız varı gizliyor.

Düşünmüş her şeyi, yoktan var eden.
Kocaman vücudu beyindir güden.
Eğer ruh olmazsa ne yapar beden!?
Bağrında yüzlerce sırı gizliyor.

Ey Allah'ın kulu, ibretlice bak!
Kazan gibi olmuş, dalında kabak.
Göğsünde imanın چراغını yak.
Bir kibrit çöpünde narı gizliyor.

Furkanî'yem merkezinde her bir şey
Eksik olan yoktur, varsa sence ney?
İlham vermeseydi inler miydi ney?
Boğum boğum olmuş biri gizliyor. (22.10.2009)

Çevreme, hayatıma ibret nazarıyla şöyle bir baktığımda hiçbir şeyin boş yaratılmamış olduğunu, muhakkak bir amaca hizmet etmesi için var edildiğini gördüm. Küçümsediğimiz, beğenmediğimiz kimi nesnelerin, bünyesinde ne kadar önemli cevherleri gizlediğini hayretle fark ettim. İşte bu hayretim bana, bu satırları karalattı.

SONUÇ

Yüzyıllardır içerisinde yetiştikleri topluma sazın tınısını, sözün büyüsunü taşıyan âşıklar ve âşıklık geleneği ve tabîi bu geleneği belli ölçülerde yaşatmaları dolayısıyla halk şâiri unvanını alan kişiler de, etkinliklerini düne göre nispeten kaybetmiş olsalar da toplumda hâlâ önemli fonksiyonlar icra etmektedirler. Yerine göre toplumun gözü kulağı, dili dudağı olan âşıklar, kolektif dimağı yansıtmaya, toplumun duygu ve düşüncelerine tercüman olma gibi işlevler görmektedirler. İnsanları eğlendirme, psikolojik açıdan rahatlatma, deşarj etme, hoşça vakit geçirtme gibi fonksiyonlarının yanı sıra âşıklar, icabında onlara önderlik edip yol göstermekte, örnek olmaktadır.

Toplumda ortak şuur oluşturma, farkındalık düzeyini artırma, bilgilendirme gibi faaliyetlerin altına da imza atan “söz mülkünün sultanları”, toplum adına onaylama ya da protesto etme işini de görmektedirler. Aynı sultanlar, bir yandan estetik duygularımızı tatmin edip geliştirirken bir yandan da en temel ve işlek iletişim aracımız olan dilin canlı tutulmasını ve geliştirilmesini de sağlamaktadırlar. Yerel olanı ulusala, ulusala da yerele taşıırken taşıdıkları kültürel kodlar ve oluşturdıkları icra ortamları aracılığıyla sosyalleşmeye çok ciddi katkılar sunmaktadırlar. Ayrıca ürettikleri yeni ezgilerle müzik kültürünün zenginleşmesine de katkıda bulunmaktadır.

Bireyi halklaştırma noktasında her biri ayrı bir öneme sahip ve yine her biri ayrıca detaylandırılmaya muhtaç bu işlevleri dolayısıyla âşıklar ve icra ettikleri gelenekleri, daha ciddi ve daha farklı çalışmalarla ele alınmayı beklemektedir. Ayrıca âşıklık geleneğini, UNESCO’nun 30 Eylül 2009 tarihinde “*insanlığın somut olmayan kültürel mirası*”⁶² listesine

⁶² “Somut olmayan kültürel miras” kavramı ve bu kavramın ortaya çıkışı ile ortaya çıkardığı diğer hususlar hakkında bilgi için M. Öcal Oğuz (2009)’un çalışmasına bakılabilir.

Türkiye ve Türk kültürü adına tescil etmesi de bu konu üzerinde yeniden düşünmemiz, yeni şeyler yapmamaz gerektiği ve “artık yeni şeyler söylemek lazım” olduğu gerçeğini bir ödev olarak önümüze koymuş vaziyettir.

İşte bu düşünceler ve âşıklık geleneği konusunda öteden beri biriktirip demlenmeye bıraktığımız öteki düşüncelerimizin bir hasılası olarak ortaya çıkan bu eser bize, bir yandan âşık monografilerindeki metodolojiye ilişkin eksiklik ve yanlışlıkları⁶³ gösterirken bir yandan da şu cümleyi ilham etmiştir: Edebî metinler, aslında gösterdiğinden çok daha fazlasını fısıldar; yeter ki dinlemesini bilebilelim. Gerçekten de uygun bir pencereden bakıldığında ya da alıcılar iyi ayarlandığında metinlerden çok daha fazla ve farklı şeyler okunabilmekte, işitilebilmektedir.

Bir âşık monografisinde her şey, onun ürettiği eserlerin üzerine bina edilmektedir ve zaten âşık monografilerinin bi-zatihi kendileri de varlıklarını o üretilenlere borçludur. Dolayısıyla her şeyden önce üretilen/şiiir/lerin sunumu üretim kronolojisine, bir anlamda bağlamına uygun olmalıdır. Zira bu, yapı ve muhteva analizlerini yaparken eğer hükümlerimizi genele teşmil etme yanlışlık ve kolaycılığına düşmek istemiyorsak çok işimize yarayacaktır.

Âşıkların hayatıyla ilgili bilgilere biz aslında şiirini daha iyi anlamak ve değerlendirebilmek için ihtiyaç hissederiz. Dolayısıyla onların hayatıyla ilgili bilgiler, şiirini daha iyi değerlendirmemizi sağlayacak ve kolaylaştıracak detayları

⁶³ Buradan, içerisinde metodolojiye ilişkin birtakım eksiklik ve yanlışlıklar barındıran âşık monografilerini önemsemediğimiz, değersizleştirmeye çalıştığımız sonucu çıkarılmamalıdır. Zira böyle bir kastımız yoktur ve zaten olamaz da. Çünkü her şey kendi şartlarının ürünüdür ve bulundukları ortamla birlikte değerlendirilmelidir. Söz konusu çalışmalar bu bakış açısıyla değerlendirildiğinde her birinin kendi bağlamında ayrı bir kıymeti haiz olduğu kolayca anlaşılmaktadır. Ayrıca bizim bu çalışmamız, onların atmış olduğu temeller ve bilgi birikimi üzerine inşa edilmiştir. Bir şeyin üzerinde yükseldiği temeli önemsememesi, değersiz görmesi nasıl mümkün olabilir ve bu, kadirşinaslık duygusuyla nasıl bağdaştırılabilir?

barındırır tarzda verilmelidir. Aksi takdirde yani âşığın hayatına ilişkin bilgiler şiirini anlayıp çözümlemede kullanıl(a)mayacaksa kimin nerede doğup nerelerde, nasıl yaşadığı edebiyat bilimi için çok da önemli değildir.

Her ürünün bir üretim, bir de tüketim süreci vardır ve üstelik bu süreçler birbirlerini çok ciddi bir şekilde etkilemektedirler. Şiirlerin de bir üretim-tüketim süreci olduğuna ve bu süreçler de şiirin üretim miktar ve kalitesini doğrudan etkilediğine göre şiirlerin hangi ortamlarda, nasıl üretilip tüketildikleri konusunun da ciddi bir şekilde ele alınması gerekir diye düşünüyoruz. Diğer taraftan halkbilimi zaviyesinden bakıldığında şiirin en az kalitesi kadar şiir vasıtasıyla paylaşılan kültürel kodların ve bu paylaşımın nasıl, hangi oranda yapıldığının da önemli olduğu anlaşılmaktadır. Şiirlerin üretim-tüketim bağlamlarının irdelenmesi, halkbiliminin önem verdiği, üzerinde ısrarla durduğu bu hususların da gün yüzüne çıkmasını sağlayacaktır.

Herhangi bir malzemeyi elde ettikten sonra onu iyi bir şekilde değerlendirebilmek için doğru ve yerinde bir tasnif büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle yapı ve muhteva analizi yapılırken önce konu başlıklarının sonra da başlık içerisindeki malzemelerin iyi bir tasniftan geçirilmesi gerekir. Ayrıca yapı ve muhteva analizi yapılırken verilen hükümleri bulanıklıktan kurtarmak, ayaklarını sağlam bir şekilde yere bastırmak ve tatmin edici bir netliğe kavuşturmak adına hem sözü sayısal verilere emanet etmeli hem de mümkünse hükümleri destekleyen tüm örnekler bir şekilde gösterilmeli ya da sıralanmalıdır. Belki bunları yapmaya gayret ettiğimiz için halk şiirinde güzelleme, taşlama, koçaklama ve ağıt haricinde alkışlama, bilgileme, dertleme, dertlenme, kargışlama, karşılama, öğütlenme, şikâyetlenme ve uğurlama gibi başka nazım türlerinin de olduğu, olması gerektiği ortaya çıkmıştır.

Bir âşık monografisinde kanaatimizce yapı ve muhteva analizine sunacağı yabana atılmaz katkılar dolayısıyla şiirleri oluşturan dize ve kelimelerin dizini mutlaka yapılmalıdır

ki bu dizinler, farklı bakış açılarına ve başka çalışmalara da kapı aralama potansiyeline sahiptir.

Bu çalışmanın ve yukarıda serdedilen düşüncelerin ortaya çıkmasına vesile olan Furkanî'ye gelince o, yirminci yüzyılın son çeyreğine yakın bir zamanda, bir orta Anadolu köyünde doğup büyümüş ve giderek iyileşen ekonomik yapısına paralel bir sosyo-kültürel çevrede yaşamış ve yaşamaya da devam etmektedir.

Furkanî dinlediği masal, hikâye ve türkülerin, okuduğu aşk hikâyesi ve cenk kitaplarının etkisiyle ve taklitle girdiği şiir vadisinde, yaşadığı sosyo-kültürel çevreye paralel olarak kendisini her geçen gün biraz daha geliştirerek ilerlemiş ve şiiriyet gücü nispeten daha yüksek eserler meydana getirmeye başlamıştır. Kalemını başlangıçta daha bireysel ve dünyevî konular için oynatan âşık, git gide daha dinî, toplumsal ve uhrevî konulara yönelmiştir.

Şiirlerinin en yakın çevreden başlayan ve tedricî olarak genişleyen tüketimi neticesinde elde ettiği veriler üretim miktar, hız ve kalitesini göreceli de olsa artırmıştır. Üretimde özellikle yapı itibariyle büyük oranda geleneğin kendisine sunduğu imkânlardan bol miktarda istifade eden âşık, bu istifadenin dozunu sonraki şiirlerinde eskiye oranla nispeten azaltmış ve şiirde yavaş yavaş kendine özgü bir tarz oluşturma yoluna girmiştir. Söz konusu tarzın da odak noktasında dinî duygu ve düşünceler bulunmakta olup, hayatın diğer hususları bu odağın eksenini etrafında dönüp durmaktadır.

KAYNAKÇA

- AÇA, Mehmet. (2004), *"Halk Şiirinde Tür ve Şekil"*, Türk Halk Edebiyatı El Kitabı, Ankara: Grafiker Yay., 263-313.
- AĞIRMAN, Cemal. (2006), *Sivas Mebusu Mustafa Taki Efendi Hayaatı, Eserleri ve Bazı Düşünceleri*, Sivas: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- AKSAN, Doğan. (2003), *Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim*, Ankara: TDK Yayınları.
- AKTAŞ, Şerif. (2002), *Edebiyatta Üslup ve Problemleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ALBAYRAK, Nurettin. (2009), *"Türk Halk Şiirinde Biçim ve Tür Sorunu"*, Motif Akademi Halkbilimi Dergisi, 2009/1-2: 133-186.
- ALBAYRAK, Nurettin. (2009), *Türkiye Türkçesinde Atasözleri*, İstanbul: Kapı Yayınları.
- ALGAR, Hamid. (1991), *"Bahaeddin Nakşibend"*, TDV İslam Ansiklopedisi, 4: 458-460.
- ALGAR, Hamid. (1997), *"Halid el-Bağdadî"*, TDV İslam Ansiklopedisi, 15: 283-285.
- ALGAR, Hamid. (2000), *"İmam-ı Rabbani"*, TDV İslam Ansiklopedisi, 22: 194-199.
- ARTUN, Erman. (2001), *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ARTUN, Erman. (2004), *Türk Halk Edebiyatına Giriş*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ARTUN, Erman. (2010), *Âşık Edebiyatı Metin Tahlilleri*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- ASLANOĞLU, İbrahim. (2006), *Sivas Meşhurları I, II* Sivas: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- Âşık İsmetî. (1994), *Gönül Pazarı*, Sivas: Simtaş Matbaacılık.
- AYYILDIZ, M. ve H. BİRGÖREN. (2009), *Edebiyat Bilgi ve Kuramları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- BALİ, Muhan. (1997), *Ağıtlar*, Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BİLGEGİL, M. Kaya. (1989), *Edebiyat Bilgi ve Teorileri (Belâğât)*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- BOYRAZ, Şeref. (1996), *"Anadolu ve Azerbaycan Sahaları Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi"*, Türklük Bilimi Araştırmaları, 3: 177- 194.
- BOYRAZ, Şeref. (1998), *"Lakaplar Konusunda Bazı Dikkatler ve Bir Yöre Örneği"*, Türklük Bilimi Araştırmaları, 7: 107- 138.
- BOYRAZ, Şeref. (2003), *Türkiye'de Mezar Taşı Sözleri*, Ankara: Akçağ Yayınları.

- ÇETİN, Nurullah. (2005), "*Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "Ne İçindeyim Zamanın?" Şiirini Tahlil"*, *Bilim ve Aklın Aydınlanışında Eğitim*, 70.
- ÇETİN, Nurullah. (2006), *Şiir Çözümleme Yöntemi*, Ankara: Öncü Kitap.
- ÇIBLAK, Nilgün. (2008), *Âşık Şiirinde Taşlamalar*, Ankara: Ürün Yayınları.
- ÇINAR, Fatih. (2010), "*İhramcızade İsmail Hakkı Toprak'ın Tokatlı Üstadı: Mustafa Hâkî Efendi*", *Bir Gönül Eri İhramcızade İsmail Hakkı*, Sivas: Buruciye Yay., 59-106.
- COBAN, Ahmet. (2004), *Edebiyatta Üslup Üzerine (Sözün Tadını Dilde Duymak)*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- COBANOĞLU, Özkul. (2000), *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- COBANOĞLU, Özkul. (2004), *Türk Dünyası Ortak Atasözleri Sözlüğü*, Ankara: AKM Başkanlığı Yayınları.
- COBANOĞLU, Özkul. (2007), *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*, İstanbul: 3F Yayınevi.
- COŞKUN, Nilgün ÇIBLAK, (2009), *Âşık Devaî Hayatı, Sanatı ve Şiirleri*, Mersin: Ajansfener Reklam Matbaa.
- DİLÇİN, Cem. (1983), *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- DUYMAZ, Ali. (2002), *İrfanı Arzulayan Sözler Tekerlemeler*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- ERASLAN, Kemal. (1991), *Divan-ı Hikmet'ten Seçmeler*, Ankara: KB Yayınları.
- ERDEM, Figan. (2002), *Şiirleşen Hatıralar*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (Yayınlanmamış Lisans Tezi).
- ERGİN, Muharrem. (1988), *Edebiyat ve Eğitim Fakültelerinin Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri İçin Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak / Basım / Yayın Tanıtım.
- FAYDA, Mustafa. (1994), "*Ebu Bekir*", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 10: 101-108.
- GÖRKEM, İsmail. (2001), *Türk Edebiyatında Ağıtlar Çukurova Ağıtları*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜNAYDIN, Ahmet Necip. (2009), *Millî Mücadelede Sivas 108 Gün*, Sivas: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- <http://fr.wikipedia.org/wiki/Alexandrin>
- HARMAN, Ömer Faruk. (1992), "*Bel'am bin Bâûrâ*", *TDV İslam Ansiklopedisi*, 5: 389-390.

- KARATAŞ, Turan. (2007), *Ansiklopedik Edebiyat Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, Ayşe Benek. (2002), *Âşık İsmetî Tepedeki Işık -Divanî Şiirler*, Sivas: Esform Ofset.
- KAYA, Doğan. (1984), *Âşık İsmetî*, Sivas: Esnaf Matbaası.
- KAYA, Doğan. (1994), *Sivas'ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.
- KAYA, Doğan. (1999), *Anonim Halk Şiiri*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2001), *Folklorumuzda Beddua Söyleme Geleneği ve Türk Halk Şiirinde Beddualar*, Ankara: AKM Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2003), *Âşık Edebiyatına Giriş*, Bişkek: Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2004), *Âşık Veysel*, Sivas: Sivas Valiliği.
- KAYA, Doğan. (2005), *Âşık Talibî Coşkun*, Sivas: Sivas Belediyesi Kültür Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2006), *Âşıkların Diliyle Sivas*, Sivas: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2007), *Türk Halk Edebiyatı Terimleri Sözlüğü*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAYA, Doğan. (2009), *Sivas Halk Şâirleri II, III*, Sivas: İl Özel İdaresi Genel Sekreterliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları.
- KOCAKAPLAN, İsa. (1992), *Açıklamalı Edebî Sanatlar*, İstanbul: MEB Yayınları.
- KÜÇÜK, Cevdet. (1988), *"Abdülhamid II"*, TDV İslam Ansiklopedisi, 1: 216-224.
- KÜLEKÇİ, N. ve KARABEY, T.. (1997), *Divan Erzurumlu İbrahim Hakkı*, Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- LEVEND, Agah Sırrı. (1984), *Divan Edebiyatı Kelimeler ve Remizler Mazmunlar ve Mefhumlar*, İstanbul: Enderun Kitabevi.
- NAMLI, Âşık İsmet. (1970), *Hak Var Dedik*, Ankara: Emel Matbaası.
- OĞUZ, M. Öcal. (1993), *"Halk Şiirinde Tür ve Şekil Meselesi"*, *Milli Folklor* 19: 13-19.
- OĞUZ, M. Öcal. (2001), *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*, Ankara: Akçağ Yayınları.
- OĞUZ, M. Öcal. (2009), *Somut Olmayan Kültürel Miras Nedir?*, Ankara: Geleneksel Yayıncılık.
- [ONAY], Ahmet Talat. (1928), *Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*, İstanbul: Devlet Matbaası.
- ONAY, Ahmet Talat. (1992), *Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar*, (Haz.: Cemal Kurnaz), Ankara: TDV Yayınları.

- ONAY, Ahmet Talat. (1996), **Türk Şiirlerinin Vezni**, (Haz.: Cemal Kurnaz), Ankara: Akçağ Yayınları.
- ONG, Walter J.. (1995), **Sözlü ve Yazılı Kültür Sözü'nün Teknolojileşmesi**, (Çev.: Sema P. Banon), İstanbul: Metis Yayınları.
- ÖZDEMİR, Ahmet. (2008), **Âşık Ruhsatı**, İstanbul: Sivas Platformu Yayınları.
- ÖZEN, Halil Sami. (1979), "Divriği Yağbasan Köyünde Koç Katımı ve Davarın Yüzü Şenlikleri", **Sivas Folkloru**, 75: 3-4.
- ÖZEN, Kutlu. (1992), "*Siciminoğlu Halil Pehlivan'ın Destanı*", **Kızılırmak**, 3: 31-34.
- ÖZKAN, Gökür. (2002), **Âşık Furkanî**, Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi (Yayınlanmamış Lisans Tezi).
- PALA, İskender. (1989), **Ansiklopedik Divan Şiiri Sözlüğü**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- PÜRLÜ, Kadir. (1989), **Âşık İsmetî ile Kapı Güzeli**, Sivas: Esnaf Matbaası.
- PÜRLÜ, Kadir. (1992), **Âşık Ali Dayı Hayatı ve Şiirleri**, Sivas: Esnaf Ofset Matbaacılık.
- ŞEHİRİYAR, M. Hüseyin. (1990), **Haydar Baba'ya Selam**, (Haz.: S. Kılıç, İ. Şimşek), Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- TAŞLIOVA, Mete. (2010), **Âşık Şeref Taşlıova Hayatı ve Şiirleri**, Ankara: MEB Yayınları.
- TEKİN, Mehmet. (2001), **Roman Sanatı (Romanın Unsurları) 1**, İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- TEMBEL, Ali. (2007), **Âşık Hüroğlu Hayatı, Sanatı, Şiirleri**, Sivas: Şarkışla Kaymakamlığı Âşık Veysel Halk Kültürü Araştırma, Uygulama ve Dokümantasyon Merkezi Yayınları.
- TİMUR, Feridun. (1993), "*Önsöz*", **İlahî Komediya Cehennem**, İstanbul: MEB Yayınları.
- ÜÇER, Müjgan. (1996), "Halk Hekimliği ve Halk Mutfağında Livik", **II. Milletlerarası Türk Halk Edebiyatı ve Folkloru Kongresi** (9-11 Ekim 1995 Konya) **Bildirileri**, Ankara: 326-331.
- YAKICI, Ali. (2007), **Halk Şiirinde Türkü**, Ankara: Akçağ Yayınları.
- YASAK, İbrahim. (2004), **Sivas Yatırları ve Abdülvehhab Gazi Hazretleri**, İstanbul: Sivaslılar Vakfı Yayınları.
- YASAK, İbrahim. (2009), **Âşık İsmetî**, Sivas: Buruciye Yayınları.
- YÜCEL, Ebubekir S. (2010), "*İhracızade İsmail Hakkı Toprak Hayatı ve Şahsiyeti*", **Bir Gönül Eri İhracızade İsmail Hakkı**, Sivas: Buruciye Yay., 117-133.

D İ Z İ N L E R

1. AYAKLAR DİZİNİ

Kitle kapıyı da bırak gel baba. 37
Yalan dünyada, dünyada. 6
Sonbaharda, sonbaharda. 31
Kırılmış kanadı, tutmuyor Karga. 60
Takar boynuzunu, çok kaldırır ha! 92
Korkma ey evladım, tum dedi bana. 96
Bu dünyaya doy da katıl kervana. 83
Yaşa da gör, neler gelir başına. 48
Dürürsün defteri, serdikten sonra. 94
Birimler içinde birdir izabe. 17
Çabuk der bir hoyrat sökmeden önce. 93
Közler yalan demez, kül demedikçe. 85
Ahiret yurduna göçtün mü serçe? 54
Kalbimiz atıyor, Çanakkale'de. 89
Sayla geçti, çocukluğum bu köyde. 105
Siz siz olun girmen köperatife. 15
Gidiyoruz bir menzile. 63
Kül oldum da gidiyorum Medine. 120
Kaldırdım da geliyorum Medine. 113
Fer olup da katılalım peşine. 122
Bayrammış, seyranmış kimin neyine! 21
Aslan yavrum, yenik düştü kansere. 36
Safa, Merve bakıyor Mekke'ye. 117
Ya Allah diye diye. 18
Münkirle uğraşmak, zor gelir bize. 30
Şefaet et bize, ya Resulallah! 33
Oluyorum Resulallah. 99
Bandırmak istiyor, söyle yalan mı? 56
Cehennemden beter, mahşer meydanı. 32
Gel kardeşim, gel de gör buraları. 74
Bırak baba bırak, bu sigarayı. 20
Gönül gözü ile seyir eyledi. 124
Soruyorum Muhammed'i. 126
Söyle ağlayam mı, yoksa gülem mi? 77
Ona derler Güccük Emmi. 102
Kuşa dönmüş, Hatem Emmi. 103
Gönülden yaralar, söz beni beni. 41
Sor da anlatayım, bizim köyleri. 95
Küsmüşüm dünyaya, barışmam gayri. 43
Ölsem de gam yemem gayri. 76
Hak sahibi paydan oldu İsmetî. 39
Hep sonunu düşünerek. 25
İmtihan olmaya geldik. 29
Dürzû, dürzû, dümbük, dümbük 4
Aldım beş kilo portakal. 55
Yaşlanınca değil, gençliğinde gel. 26

Allah'ı seversen gecikmeden gel. 28
Hemi anılan ol hem de anan ol. 86
Evliyanın sohbeti ol, sözlü ol. 91
Altında hayaller, kur deli gönül. 35
Yoluna koymuşum, ser yüce Mevla'm. 118
Bir gün görmemiş ki şu benim anam. 14
Bekle yollarımı, dönerim anam. 5
Dimağsın anam, başımsın anam. 79
Sevda çöllerine şişirip saldı. 106
Susturamaz kimse, susmayacağım. 112
Kan kırmızı, Türk yıldızlı bayrağım. 70
Sefalar getirdin, sen Tansu Hanım! 22
Madde manaya dönmezse şaşarım. 65
Atatürk'e mesken olmuş Sivas'ım. 57
Nefsinin peşinde yeldir mi dedim? 71
Demedim demedim, sana demedim. 2
Emin ol ki senden başka sevmedim. 66
İlim, irfan ile dolmaya geldim. 52
Bas beni bağrına, canım efendim. 75
Ahir zaman oldu, uyan efendim. 19
Göçer miyim bilmem, göçmeden sevdim. 44
Kollar şimdi, seni arar sevdiğim. 8
Yeter artık çabuk gelsin kalemim. 7
Daha ne gelecek başıma benim. 13
Neyimi alacak bu kader benim? 3
Yeşil gözlerim yaş döküyor benim. 58
Kalmadı takatim, heman isterim. 119
Dallara düşürdün, sen beni nefsim. 27
Ateş çemberinde yanıyor yurdum. 49
Otobüs altında kalan Dursun'um. 47
İki satır dahi yazamıyorum. 98
Nasıl doyurayım, bilemiyorum. 109
Daha çok ufaksın, anlayan yavrum. 51
Ol Resul aşkıyla mutluyum dostum. 82
Yaşamda kavgayı, nizamı gördüm. 46
Bitip tükenmeyen çileler gördüm. 101
Gelip geçeni sen sandığım zaman. 11
Övüyorum, öveceğim her zaman. 97
Sarılan ben olsam, saran sen olsan. 87
Kardeş, baba ocağını sorarsan. 67
Süzüyorum, süzdüğümü bilmeden. 38
Behçe gönül, bıktım senin dilinden. 100
Öğreten öğretmen, canım öğretmen. 16
Baykuştur, kargadır kuşu Turan'ın. 125
Böyle cıvılcıplak soyan utansın. 50
Kardeşlerim şehitlere ağlayın. 123
Hakkınızı helal edin. 108

Kimse bilmez yerin, yerin. 88
 Yaradan yavruma şifa eylesin. 115
 Bir daha yüzümü göremiyessin. 59
 Sürümden bir tane, çalan övünsün. 90
 Dövmek zamanı desene dağlar. 72
 Yuttu da götürdü yoksulu zamlar. 64
 Bir yolunu bulur sapar mı sapar. 80
 Saydın mı yılları, yaştan ne haber? 61
 Helal et hakkını, askerim asker. 10
 Sağ gönderdim, ben yavrumu, diri ver. 1
 Gerçek huzur, mutluluk toprağın altındadır. 23
 İki damla yaş gelmedi, nedendir? 121
 Kaldığım, saydığım, sığıdığım şehir. 78
 Çalmayıp ateşe dağılayan şehir. 127
 Garibanı hele bir de boşta gör. 84
 Müslümanlar kan ağlıyor. 9
 Açmadan menekşe moru gizliyor. 128
 Gel de dostum Mekke'de gör. 73

Bağırsam, çağırsam duymuyor nefis. 110
 Nedir bu telaş, bu telaş! 42
 Al da kavalını çal çoban kardeş. 68
 Otlayan kalmamış, yayan kalmamış. 116
 Arap saçı gibi sökülmez imiş. 114
 Beş vakit namazı, kılsana Ahmet! 40
 Orduna ne oldu? Gazze yok oldu! 111
 Andım o günleri, gözlerim doldu. 62
 Kim ne derse kanıyoruz duydu mu? 69
 Nasıl unuturum canım köyümü! 53
 Öldürüyor atış günü. 12
 Viraneyi dönmüş, bizim Tat Köyü. 34
 Kapansın bu dava, ver de Doğan Bey. 107
 Yaklaştı Hakk'a, sabır ve namaz. 24
 Hal sevdasız olmaz, sevgisiz olmaz. 45
 Köyümüze hoş geldiniz. 104
 Derin uçurumdan, yardan habersiz. 81

2. DİZELER DİZİNİ

abduallah-ı Mekkî Şirvani yolu 83/2
 abduhamit hanım uykudan uyan 111/1
 ab-ı kevser ile çim dedi bana 96/4
 acı bu halime himmet et bana 46/3
 acımadı asla sinemden vurdu 43/2
 aç kurt saldırır da kapar mı kapar 80/1
 aç kurtlar her yandan saldırır azgın 125/2
 açıp da kapımı sormazsın halım 100/3
 açıp ellerini divana dur da 114/5
 açlıktan mı yoksa kalmamış ferî 84/3
 açmadan menekşe moru gizliyor 128/1
 açmazsan nazlı yar zülfüne takmaz 100/4
 açtım gözlerimi fezaı gördüm 46/1
 açtım kollarımı beklerim seni 28/1
 ad bahadır soyad başar 108/17
 adı hep dilimde bilmece hece 82/1
 adı hep dilimde daim heceydi 121/3
 adı sadık o pektezel 108/13
 adını sordum da nurid dedi 124/3
 affet ey allahım affet 25/1-3
 affeyle allahım kulunu yerme 121/5
 affınla eriyen kaleler gördüm 101/4
 afghanistan örnek size 9/4
 ağaçlar yaprağın döker 31/1
 ağası paşası imiş kuzu bey 95/11
 ağıdımsın anam yaşımsın anam 79/2
 ağıttan feryattan zârdan habersiz 81/2
 ağladı da yanakları ıslandı 60/5
 ağlama sızlama boşuna yazık 3/6
 ağlayan yetimin gözyaşını sil 26/4
 ağlayın analar bakın hâlime 47/1

ah çekerek derdine yan 9/2
 ah çekerek yüreğimi dağlarım 13/2
 ah diyerek ciğerimi dağlarım 3/2
 ah eder ağlarım halime densiz 75/5
 ahır sorarsan bacası çıkmış 67/3
 ahir zaman oldu uyan efendim 19/1-7
 ahiret gününde hesap görmeye 93/5
 ahiret yurduna göçtün mü serçe 54/1
 ahiret yurdunda cennettir yerin 79/2
 ahmet ü mahmutun nurudur dedi 124/3
 ahvalim görülen delirmiş sansın 33/5
 ailem çocuklarım bekler orada 10/4
 akan bu çelikten ibret alalım 17/5
 akan gözyaşımı silsin kalemim 7/3
 akan şu dereler aşkıma tanık 82/4
 akdeğirmen susuz kalmış öğütmez 127/2
 akıbet mahşere giden akındır 19/7
 akıbetim olsun cennet durağı 87/4
 akıl ermez yüce mevlam işine 124/4
 akıntıya kürek çekme boşuna 91/3
 akıt gözlerinden yaşı 73/4
 akları doldurur saç sakala 48/3
 akli olan fikreder 18/5
 aklıma düşükçe ağlarım zarı 32/3
 aklıma düşükçe figan ederim 61/6
 aklından çıkarma ulvi davayı 40/3
 al da kavalını çal çoban kardeş 68/1
 al sarı cline çöz beni beni 41/1
 al yerine karaları bağlarım 3/2
 alabaşın bostanına daldardık 105/4
 alametler bir bir zuhur ediyor 19/2

alana nasihat sözü turanın 51/4
alanyurtmuş adı şimdi tat oldu 95/19
aldadır insanı gelini kızı 65/5
aldım beş kilo portakal 55/1-5
aldırdım da geliyorum medine 113/5
aldırmazdım derde gama dünyada 41/1
âlem seni bilsin sözünün eri 71/3
alemdarı peygamberân burdadır 57/5
âlemler yaratmış ibret al diye 35/2
âlemlere rahmet olarak geldi 122/1
âlemlere rahmet ulu önderdi 114/3
alıştır kendine ala tazıyı 80/1
ali dayı oynar idi tanzara 105/12
allah allah deyip geçmişler candan 89/3
allah allah diye coşar 31/3
allah rızasına kıymet biçilmez 106/3
allah rızasıyla atılan temel 114/1
allah ve resulun aşkı olmasa 114/4
allahı seversen gecikmeden gel 28/1-4
allahım bu kuvvet iman mı fer mi 89/2
allahım sen koru bu aciz kulu 85/3
allahım yakmasın narda doğan bey 107/6
allahın işine aklımız yetmez 3/4
altı sene oldu daha bitmedi 15/4
altına konulan hasırdan minder 87/3
altında hayaller kur deli gönül 35/1
altısapla gider idik davara 105/9
amaç katliamı bahane hamas 111/2
amaçsız gayesiz güdülen emel 114/1
aman sen utanma hayân utansın 50/4
ameli salihler sürer kır atı 44/3
amerika geçer büyük iltimas 111/2
ana yurdum bura başkası haram 53/6
anadan doğuşta olmuştu sünnet 115/2
analar çok çeker zahmet 108/4
anam derdi yavrum kaçının şerden 105/2
anam yaşmak çeker eder idi ar 116/9
anamdanda doğdum da geldim dünyaya 46/1
ancak sen kendine ettin yazığı 107/7
ancak sen olursun derdine derman 119/4
ancak sen olursun yarama merhem 127/1
ancak sen yaşarsın hayalde düşte 105/1
ancak yaradandır tek mutlak galip 101/4
andım o günleri gözlerim doldu 62/1-4
anyorum onu günde çok kere 53/2
anlaşılmaz zaman oldu ismeti 39/1
anlayan kalmamış uyan kalmamış 116/3
anneni incitip babana çatma 20/6
apo dayım üzerini çullardı 105/6
arabası konnekt dizel 108/13
arafat minadan hep seni sordum 75/2
arafatta gör mahşeri 73/5
arafatta vakfe durdum 76/4

arama boşuna bulaman dengin 93/2
aramıza surdan duvarlar örme 121/5
arap evliyası pıran burdadır 57/5
arap saçı gibi sökülmez imiş 114/1
arapçada taşır hacir 108/18
araplar ne oldu gazze yok oldu 111/3
arı gibi çiçek çiçek 126/2
anyorum muhammedi 126/1
artık imzalanmış ölüm fermanım 28/4
artık tanı hayrı şeri 73/5
arz ettik duymadı devletin başı 39/5
arzuhaldir sunuyoruz duydu mu 69/3
ashabı kehf üzerinde uyudu 72/5
âsi olma hakka günahıtan sakın 21/5
askere geleli yedi ay oldu 10/1
askerim cebimde kalmadı nakit 11/2
asla birbirine atmazlar kelek 17/3
asla hiç kapanmaz yolumuz baki 83/4
asla korku yoktur bizim törede 89/4
aslan öldü meydan kaldı çakala 48/3
aslan yavrum yenik düştü kansere 36/1-4
âşık furkanîyem bıktırdın beni 100/5
âşık furkanîyem müminiz sözde 56/3
âşık furkanîyem yanıyor içim 69/3
âşık furkanîyem yemedim lavaş 106/5
âşıklar başında pervane olmuş 117/4
âşıklara mesken olmuş sivasım 57/3
aşına kalmamış sayan kalmamış 116/1
aşk ateşi düştü yine serime 7/2
aşk badesi miçtin bu gün bir hoşun 35/4
aşk u muhabbet neyimiş 73/1
aşk u muhabbetle ağlaşıp gözler 87/2
aşkın ateşine düştüm düşeli 65/1
aşkın bu sinemde yara 99/3
aşkın deryasına gömüldüm battım 41/5
aşkından olsam da idamlık sanık 82/4
aşkıyla kaynayıp taşıdım 76/2
aşkıyla mecnundan beter olduğum 75/1
aşkullahın ateşi ol közü ol 91/4
atalarım sarmış kefen eylemiş 70/3
atamız yatıyor çanakkaledede 89/1
atanın kanıyla yazdığı yeri 71/3
atatürke mesken olmuş sivasım 57/1
ateş çemberinde yanıyor yurdum 49/1-5
ateşe dayanmaz beden tenin 94/2
ateşten alevden hardan habersiz 81/6
atını hak yola sür deli gönül 35/2
atış günü cuma salı 12/1
atlastan ipekten hulleler biçtik 96/2
athılarım yayalarım 104/1
attığım ok hedefini vurmadı 67/6
attım mermi boşa gitti 12/3
avunmak zamanı desene dağlar 72/2

ayağında bitsin asırlık çınar 86/2
 ayağının altına olayım türab 33/4
 ayakları yalın başı da kabak 45/4
 ayet cüzü ile ayar eyledi 124/4
 ayet sure kan ağlıyor 9/7
 ayet yüz elli üç sure bakara 24/1
 ayırma yolundan bizleri ya rab 33/4
 ayırt etmez sağcı solcu 63/1
 aylar geçti haber gelmedi dostan 2/1
 ayrılık yemeği pişirenlere 97/2
 ayrım gayrım yoktur asla burada 95/18
 ayselini toprak aldı 102/3
 ayvadan turunçtan nardan habersiz 81/3
 ayyuka yükselir ah ile vayı 64/2
 az uz nevaleyle doymuyor nefis 110/1
 az yaşa uz yaşa ahiri kabir 106/4
 azalır belki de bağrında sızın 37/1
 azana haddini yok bildirir ha 92/4
 azaplar vardı kapında 103/5
 azgın nefsin peşi sıra 99/3
 azığımıza ovmaç eder koyardık 105/5
 azrail canıma okuyor benim 58/3
 azrail de tatlı cana kıyarken 61/4
 azrail elinde kalırsız naçar 90/4
 azrail ensemde şeytansa peşte 119/1
 azrail ümüğü sıkmadan önce 93/4
 baba canı için pişirdi uğut 116/2
 babam yurdu dedi gözleri doldu 95/19
 babamız ademdir havva anamız 92/5
 bacalardan basmalara hoplardık 105/10
 bacım sen utanma boyan utansın 50/2
 bade içmedim ki elinden pirin 65/3
 bağa küsmüş şu bağbancı 108/14
 bağdadî mevlana halidi kolu 83/3
 bağırısam çağırısam duymuyor nefis 110/1
 bağlamışlar bak haraca 108/16
 bağrıma bıraktı ateşi közü 95/6
 bağrımı kavuran bu ateş başka 90/2
 bağrında yüzlerce sırt gizliyor 128/5
 bahar seli gibi coştum 76/2
 baharda kabırır püsküllü yonca 113/4
 bahsetmek gerekir doğduğum yerden
 105/2
 bak ağarmış başındaki kılların 93/4
 bak cezayire noldu 9/3
 bak işte furkanî uçuyor kuşlar 87/5
 bak yemyeşil iken püsküllü mısır 128/3
 bakın furkanîye yanıyor korda 114/5
 bakır bir kevgirden kanım süzseler 46/5
 baksana sarardı benzimle betim 115/4
 baktım da semaya durur direksiz 106/2
 bal sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/4
 bal yapmaz arının çiçeği soldu 16/3

bana aşka niye düştün diyorsun 45/1
 bandırmak istiyor söyle yalan mı 56/1
 barda diskotekte içtikçe coşar 50/4
 barınmaz burada belam 73/2
 barındırır cümle kuş ile kurdu 72/3
 barışsever avrupalım neredesin 21/6
 bas beni bağrıma canım efendim 75/1-6
 bastığı yerlere yüzümü sürsem 125/6
 bastırılmaz kimse basmayacağım 112/3
 başa dönmüş hatem emmi 103/2
 başıboş bırakma körpe kuzuyu 80/1
 başıma kesildi agopun kazı 110/1
 başıma ne gelir bilinmez orda 114/5
 başımda durmayıp aklım kaçacak 11/1
 başımıza çorap örür şeytana 56/2
 başına geçirmiş bir fes 4/1
 başka koku üzerime sinmesin 120/3
 başkanımız sami aydın 104/6
 bâtılı bırakıp hakka gelirsen 68/5
 battı da götürdü yoksulu zamlar 64/3
 bayat köyün eksik olmaz hocası 95/10
 baykuşlar tünemiş kurumuş dalım 58/2
 baykuşların böyle imiş emeli 39/4
 baykuştur kargadır kuşu turanın 125/1
 bayrağımı kanım ile boyarım 97/4
 bayrammış seyranmış kimin neyine 21/1-6
 bazen ayak oldun bazense elim 79/3
 bazen boran olur şaşırır yolum 100/3
 bazen çıkış bazen iniş 63/3
 bazen düşürür de bazen kaldırır 48/2
 bazen hüzünlüyüm bazen neşeli 65/1
 bazı üyelerin ömrü yetmedi 15/4
 bebe oldum höllüklere belendim 52/3
 becen zöhre müdür beyi üzerdi 116/8
 beceremez salınarak gelmeyi 1/2
 beddua mı edem böyle zalime 47/1
 bedelden ayrılma imiş direkli 95/8
 bedrettin hafızın yâridir dedi 124/3
 behey gönül bıktım senin dilinden 100/1
 behey gönül bıktım senin elinden 100/1
 behey gönül bıktım senin gülünden 100/4
 behey gönül bıktım senin selinden 100/2
 behey gönül bıktım senin telinden 100/5
 behey gönül bıktım senin yelinden 100/3
 bekle ey sevdiğim bak geldi vakit 11/2
 bekle yollarımı dönerim anam 5/1-4
 bektaş sülalesi kalabalık soy 95/11
 bela karşısında ol sabır taşı 24/3
 belik belik saçın öremiyessin 59/3
 beline bağlamış kemer 108/6
 ben de helal ediyorum 108/1
 ben gündüz ağlarım gece ağlarım 13/2
 ben senin uğruna canım vereyim 33/2

ben söyledim yazdı kalem 108/23
ben sual eyledim o cevap verdi 60/2
ben umreye gidiyorum 108/1
ben yâri seveli her gün ağlarım 3/2
beni dertten derde salan övünsün 90/3
benim ak dediğme o kara diyor 110/2
benim aşkım dağı taşı eritir 66/3
benim aşkım kötürümü yürütür 66/3
benim aşkım toprak eder çürütür 66/3
benim hatırım sayandı 102/1-4
benim nazlı ay yıldızlı bayrağım 70/1-4
benim nazlı yâre geçmiyor nazım 85/4
benliğini soy da katıl kervana 83/1
benlik libasını göm dedi bana 96/2
bere takmış henüz acer 108/18
beş tavaf eyledim çıkmadı damla 118/1
beş vakit namazı kılšana ahmet 40/1
beş yüz işçi kurban oldu imetî 39/2
beşeri yet önderini özledi 72/4
beşeriyet zevk ü sefaya daldı 19/5
beşik tepesinden kızak kayardık 53/4
beyaz bulut ona ederdi gölge 122/4
beytullahı yakışıyor mekkeye 117/1
bıkmadan semaya bakıyor daim 125/3
bırak amca bırak bu sigarayı 20/2
bırak baba bırak bu sigarayı 20/1
bırak dayı bırak bu sigarayı 20/3
bırak dede bırak bu sigarayı 20/1
bırak dostum bırak bu sigarayı 20/5
bırak kardeş bırak bu sigarayı 20/4
bırak nefsim bırak bu sigarayı 20/7
bırak yavrum bırak bu sigarayı 20/6
bırakma nefsimle nefsim çok azgın 120/2
bıraktı evini gurbete gitti 84/4
biçare gönlümü düşürdü dara 110/5
biçer miyim bilmem biçmeden sevdim
44/1

bilal habeş gibi halk nazarında 101/1
bilirim ayrılmak zor gelir sana 37/2
biliyorum resulallah 99/4
bilmem ki dünyada nasıl yaşarım 65/1-5
bilmem ki ne diyem töremiyessin 59/1
bilmem nasıl edem tarif 108/9
bilmem nasıl kurtuluşa ereyim 32/1
bilmez idim seni böyle yüreksiz 106/2
bilmiyorum niye kızgın 108/21
bilsem derdim kendi gide yatıra 107/3
bin bir özlem ile köye giderdik 116/1
binlerce işçiyi sokağa attı 22/3
bir bakışı ağlayana güldürür 3/5
bir bilsen başıma ne dertler açtı 80/4
bir çare olmadı işsizlik fonu 84/5
bir çeşme misali akıyor daim 125/3

bir çeşme var idi köye ortalı 116/7
bir daha görürüm ya da göremem 121/1
bir daha yüzümü göremiyessin 59/1
bir damlacık sudur senin temelin 94/1
bir defacık görsen inan ki durman 74/1
bir derdi de başka bilmezdi sayı 95/16
bir emsali yoktur şanlı ordumun 97/1
bir faydası var mı bana desene 20/1
bir gece yarısı kapımı çaldım 117/6
bir gelin misali bezenmiş dünya 56/1
bir gün de böylece bitti 12/3
bir gün görmemiş ki şu benim anam 14/1-5

bir hataya düştüm kapıldım zana 46/3
bir hüznün çöküyor andığım zaman 11/1
bir iğnen olmazsa olmuyor geçim 69/3
bir işaret ile bölerdi mahı 122/5
bir karanlık yoldur görünmez önü 94/5
bir kez olsun nur cemalin göreyim 33/2
bir kırız furyası sardı vatani 69/1
bir kibrit çöplünde narı gizliyor 128/6
bir kimsen kalmadı dardına yana 37/2
bir kördüğüm olmuş çözemiyorum 98/3
bir mercedes olur sal çoban kardeş 68/5
bir metreden fazla yağar idi kar 116/9
bir muamma idim fani dünyada 41/1
bir nazar eylesen sanki ne çıkar 118/2
bir olup da katılalım peşine 122/1
bir ömür bitiyor çanakkaled 89/3
bir pula satılan köleler gördüm 101/1
bir saçı leylaya yıktırdın beni 100/5
bir seni sevmiştim küstüm darıldım 8/1
bir sevda yüzünden yanan bir közüm 85/1
bir sünger yataкта çulsuz yatanım 5/4
bir tat alamadım alan övünsün 90/1
bir tebeşül eyle yüzümüz gülsün 33/3
bir tek dayanağım cefakâr hanım 125/5
bir temmuz sabahı ocağım söndü 14/3
bir tut hepisini ayırıp seçme 128/1
bir türlü alınımdan kazamıyorum 98/5
bir yandan pekaka bir yandan vurgun 49/2
bir yolunu bulur sapar mı sapar 80/1
birazcık da olsa nasibim aldım 117/6
birde anlatayım bizim köyleri 95/18
birgün bu diyardan göçer giderim 11/3
birgün bu dünyadan göçü yüklersin 7/4
birgün dizini döversin 42/3
birgün musallaya yatacak nâşım 40/4
birgün üzerine hapar mı hapar 80/2
birimler içinde birdir izabe 17/1-5
birleşmiş milletler bizi duymuyor 21/4
birleşmiş milletler kınamış hayret 111/6
bitip tükenmeyen çileler gördüm 101/1

bitti de götürdü yoksulu zamlar 64/2
 bizim türkiye de modaya uydu 22/1
 bizimle ağlayıp gözyaşı dökmüş 67/3
 bizleri de eksik etme duadan 37/3
 boğum boğum olmuş biri gizliyor 128/7
 bosna hersek azerbaycan 9/2
 bostanın içinde derin bir kuyu 2/2
 boş geçirme değerlendirdi her anı 91/1
 boş hayaller ile ömrüm çürüdü 19/3
 boş kaldı sokaklar hayalet oldun 127/6
 boşa bal doldurma sirke küpüne 94/3
 boşa dönmüş hatem emmi 103/5
 boşalmış hep külekleri 103/2
 boşuna gayretim boşuna çabam 109/3
 boyun büküp hakka ibadet etmez 110/4
 boz bulanık suydum aktım duruldum 46/2
 boz pilavın soğanı ol tuzu ol 91/5
 bozdurmadım bozdurmayın dirligi 123/3
 bozula bağların karişa sele 59/2
 bozulmuş bahçede bülbüller ötmez 3/4
 bölmeyip birliği sağlayan şehir 127/4
 böyle çırlıçıplak soyan utansın 50/1
 böyle geçti çocukluğum bu köyde 105/13
 böyle gelmiş böyle sürmez bu devran 83/1
 böyle gider ise bizim köy batır 34/4
 böyle gitmez çarkı döndürür felek 17/3
 böyle hızlı gitme yavaş ha yavaş 106/5
 böyle millet yere batır 9/6
 bu akıbet kötü değiştir huyu 74/2
 bu ayda da haber gelmedi yine 7/1
 bu ayrılık bir gün beni öldürür 3/5
 bu çevre köylerde menendi yoktur 95/9
 bu çileli gönülüm kaldı küşümde 38/2
 bu devamız mahşere dek sürmesin 107/6
 bu derdin dermanı dünyada yoktur 82/3
 bu devirde işler böyle yürüyor 51/2
 bu dünya fanidir böyle 29/4
 bu dünya kimseye kalmaz 104/7
 bu dünyada verdik mola 63/2
 bu dünyanın ardı sıra yelendim 52/3
 bu dünyaya doy da katıl kervana 83/1
 bu dünyayı zindan belle kendine 23/2
 bu fani dünyada nasibin azmış 36/2
 bu fani hayattan olmuşum bezgin 120/2
 bu gönüme doğan aydın bedirdin 109/4
 bu gönül yarısı derin mi derin 65/3
 bu hafta pazara gittim 55/1
 bu kaderin bana yaptığı bitmez 3/4
 bu kırız ülkemi yedi bitirdi 69/2
 bu ne elem bu ne tasa 108/10
 bu ne yaman iştî geldi başıma 36/1
 bu nefis hep ördü başıma çorap 121/2
 bu nefsim elinden medet efendim 75/6

bu nefsim elinden şaşırdım nidem 77/1
 bu öyle sevda ki eksilmez bitmez 70/2
 bu sevda yüzünden canından bezik 3/6
 bu talana kimse dursun demiyor 51/3
 bu tatlı canımdan bezdiren vardır 98/4
 bu tatlı canından bıkmadan önce 93/2
 bu toprak emanet bize dededen 71/1
 bu yalan dünyanın zevkine dalma 20/7
 bu yalan dünyaya geldim gidiyom 90/1
 bu yol bizi taşır mola 63/2
 bu yol çilelidir çileye alışı 83/7
 bu yola fedadır bedenim tenim 83/6
 bu yolun sonunda kavuşmak varmış 77/2
 bu yüzden yenilgi ar gelir bize 30/1
 budur müslüman olmanın gereği 24/2
 bugünlerde çokça dalgın 108/2
 buğdayı kaynatır yapardık hedik 116/5
 bulduğum yaydığım sağdığım şehir 78/2
 bulur belasını azan 31/4
 bulutlar ağlayıp yağmur olunca 58/1
 buna derler güccük emmi 102/1
 bunca çektiğini önüme serdi 60/2
 bunca emeklerim bir kalbur saman 36/3
 bunca yıl boşaymış gördüğüm zulüm 58/3
 bunca yıl çalıştın demedin yeter 61/3
 buncacık amelle sırat geçilmez 106/3
 bundan sonra olsun amelim düzgün 120/2
 bunlar yetmez çabuk bul para diyor 110/2
 bunu anlatmaya heceler yetmez 70/2
 burak oldu ona araç 108/20
 buraları gördü gözüm 76/1
 burda anlatayım bizim köyleri 95/2
 buyruğna uyanlar murada erdi 41/3
 büküldü mü belin oldun mu beter 61/3
 bülbül gibi şakıyorken dillerin 93/4
 bülbül öten yerde baykuş ötüyor 8/2
 bülbülleri şakışıyor mekkeye 117/6
 bürünmüş bak yine yasa 108/10
 bürürsün kemiği sardıktan sonra 94/1
 bürüyen kalmamış koyan kalmamış 116/2
 bütün dertlerini getirem dile 37/6
 bütün dostlarıma çağırım 73/6
 bütün dünya kan ağlıyor 9/1
 bütün muhtar âzâlarım 104/2
 bütün posta ahmet sezzin 108/21
 bütün servetimi heybeye hurca 113/1
 bütün yollar çakışıyor mekkeye 117/4
 büyüğümüz bir o kaldı 102/3
 büyük akörenin meşhurdur çayı 95/16
 büyük küçük birbirini anlamaz 19/1
 büyük maharetle vurmuş keseri 44/2
 büzülüp köşeye ağlama öyle 50/1
 büzülüp köşeye öylece cansız 75/5

caddeye döktüler kızıl kanımı 47/4
cahil insan işin sonunu bilmez 20/4
can çıkmadan çıkmaz sendeki bu huy 86/4
can şenliğin yoktur boş kaldı koynun 37/4
cana derler güccük emmi 102/2
canavarlar kan içmeye doymuyor 21/4
canını satıyor çanakkaled 89/4
canilik yapmaya emreder dini 111/4
canlı cenazeyim tabuta kanun 120/4
cayır cayır yanıyordun duydun mu 69/1
cebrail getirdi mevladan belge 122/4
cehalet elinden ciğerim püryan 80/3
cehaletin balı zehirden acı 112/5
cehennem dediğin ateş mi kor mu 54/5
cehennemde vardır közün 29/3
cehennemden beter mahşer meydanı 32/1-
3
celallılı tabur faris 108/11
cennete götüren iman isterim 119/4
cennete iletir seni billaha 24/4
cenneti âlâda gülsene ahmet 40/4
cenneti âlâda o mah yüzünü 44/4
cenneti âlâda onunla buluş 83/7
cennetten çıkarmış dicle fıratı 44/3
cesedim önümde musalla taşı 27/2
cesedim serildi kırık setene 47/5
cezbeder insanı havası suyu 74/2
cibril ikra dedi hira dağında 52/1
ciğerden yakıyor közü turanın 51/4
cihat emrediyor baksana ayet 111/7
cihat etti küfür ile şirk ile 122/3
cinni halit hemen dörtlük düzerdi 116/8
cip ali de kazanırdı yarışı 116/3
cömert ol daima desinler zengin 93/2
cûşa geldi soldu beniz 108/12
cûşa geldim o an şaşırdım nidem 96/5
cümle asfiyanın güzergahına 117/1
cümle belde kazalarım 104/2
cümle eşe dosta selam 108/23
çabuk der bir hoyrat sökmeden önce 93/1
çabuk tut elini bak geldi hazan 54/6
çağ atladık artık suç değil zina 80/2
çağlamaz dereler suları durgun 49/2
çağlar açtık tarihlere yazıldık 30/3
çağlar ırmak oldu tükenmez derdim 81/4
çağlayan cerite gelin çağlayın 123/1
çağlayan dereler sevgiyle akar 45/3
çağlayan köyünde var mı çağlayan 95/4
çağlayıp akıyor özü turanın 51/4
çağlayıp karışma bahar seline 71/4
çakallar oturmuş aslan köşküne 30/2
çakarlar çenene diştten ne haber 61/2
çalardık kaşığı iştahla terle 105/13

çalış ilim fende hiç kalma geri 71/3
çalışa çalışa sarardık solduk 5/3
çalıştır motoru gidelim çabuk 53/1
çalmayıp ateşle dağlayan şehir 127/1
çamaşır bulaşık aş yapar olduk 5/3
çare yoktur candan olduk ismeti 39/4
çaredir öğretmen dökülen kana 16/2
çaresiz derdime dertler eklerim 19/4
çaresizlik belim büyüyor benim 58/2
çarpıyor mu kalbin döşten ne haber 61/3
çavuş turan der ki sevdan öldürdü 11/4
çavuş turan yeter söz kes burada 10/4
çavuşbaşı neco eker 108/7
çay ile hoş olur simit 108/3
çayırarda çelik çomak oynardık 53/5
çayla geçti çocukluğum bu köyde 105/5
çekilmiş gözümde yedi kat perde 54/3
çekilme zalimden gerçekleri de 91/5
çekiyor kahrını eşi turanın 125/5
çektği çileler hitama erdi 14/5
çektğim çileler acep yeter mi 45/2
çektğin acılar yetmez mi daha 127/3
çerkez oğlu şenkul deniz 108/12
çetindere beleş ahmet 108/4
çevre dört yanıma günahlar sarmış 77/2
çıkacak engeller bir bir atlanır 74/3
çıkaz bir yol göster peşinden gidem 77/1
çıkmadan sefere hazırla azık 94/4
çıktım boztepeye köylüme baktım 34/1
çırılçıplak asırlarca durulur 32/2
çiftçiler pancarın söker 31/1
çiftçiler yeniden döndü sabana 22/5
çiğdem ile tombul eşerdik bazı 105/3
çiğnetme küffara aziz vatanı 21/3
çil yavrusu gibi düşmanı dağıt 97/5
çile ile geçmiş bütün ömrü 60/3
çileden kahrından bükülmüş beli 60/4
çiseler de kara toprak yaş olur 68/2
çoban oldum dertlerimi güdüyom 90/1
çoğu zaman düşman eyledik dostu 65/2
çoğudu beklentim sevdam yüceydi 121/3
çok bekleriz ah gelse af 12/2
çok biner de döver isen bineği 92/3
çok çalıştım kurmak için birliği 123/3
çok çektiydi kaçırılma bu kıyı 7/3
çok çektiirdin yar görünme gözümde 66/2
çok da yese doymaz haris 108/11
çok kez tökezledim düşmedim amma
101/2
çok konuşma boşa yorma çeneyi 92/4
çok meblağ değil ki seni batıra 107/3
çok özledim doldu limit 108/3
çok yoruldun artık dur deli gönül 35/4

çokça yemiş midesi tok 88/1-4
 çorumlu mustafa tokatlı haki 83/4
 çökersin çamura sonra karışmam 43/4
 çöl oldum da gidiyorum medine 120/2
 çölde izi ile bayır eyledi 124/3
 çöle düşmüş hâlâ leylayı arar 81/5
 çözersen binlerce soru gizliyor 128/1
 çözölmüş uçkuru tutmuyor donu 84/5
 çözüm getirdi mi karakol basmak 112/2
 çubukta yaşardı bir ali dayı 95/16
 çürük temel ile yapılan bina 80/2
 çürürsün toprağa girdikten sonra 94/2
 çürüyüp koktun mu o kara yerde 54/3
 dabbetü'l-arz zuhur etti yürüdü 19/3
 dağarcıkta olur ekmeği aşı 68/4
 dağıldı başımdan kederle gamlar 124/2
 daha çocuk yaşta anasız kalmış 14/1
 daha çok ufaksın anılamam yavrum 51/1-4
 daha genç yaşında belin bükülür 20/3
 daha ne diyeyim sez beni beni 41/3
 daha ne gelecek başıma benim 13/1-3
 daha yaşım küçük körpe kuzular 47/3
 daha yok mu verin verin 88/2
 daireler hoşumuza gitmedi 15/4
 daldık ummanlara deryalar geçtik 96/2
 daldırdım da geliyorum medine 113/2
 dallanıp büyüyor bahçede soğan 128/2
 dallar güllerini kırar sevdiğim 8/2
 dallara düşürdün sen beni nefsim 27/1
 damağımın anam dişimsin anam 79/3
 damla damla akan yaştan ne haber 61/6
 darda anlatayım bizim köyleri 95/17
 dargın mısın diye sormayın bana 43/1
 davran mücahidim allah de saldır 49/4
 davul zurnalar vurulur 31/2
 dedi doktor kalbin hasta 6/3
 dedi portakalım yafa 55/3
 dedim bu işte var oyun 55/4
 değerini bence ölçemez dirhem 127/1
 değirmen derede kuzu yayardık 53/4
 del oldum da gidiyorum medine 120/6
 deli döne çok verirdi karışı 116/3
 demedim demedim sana demedim 2/1-4
 demek bu dünyada çilem olmadı 10/3
 demir çelik bu şehirin canıydı 39/1
 demir çelik fabrikamın satışı 39/5
 demircilik bu civarda büyük köy 95/11
 demirden daha sert kalpleri deldi 122/1
 demirroluk köyü bekler sırada 95/18
 dengesine dokunmayın doğanın 92/1
 der furkanî bilmez ayıp 88/4
 der furkanî gönölüm sen yine coştun 35/4
 derbeder misali saçım sakalım 113/3

derde duçar olun kefenin biçme 20/2
 derdi verir çektirerek öldürür 48/5
 derdimin dermanı o zalim dosta 58/4
 derdine düşeli divane oldum 65/4
 derdini duyunca geçirdim cinnet 115/2
 dere yatağından taşar 31/3
 dereköy diyorlar tüter bacası 95/10
 derin derin hülyalara daldırır 48/2
 derin derin hüyalara daldı 102/3
 derin uçurumdan yardım habersiz 81/1
 derler ki molların ahı 103/3
 derlerdi anama hacerin fadik 116/5
 dert biçirim dert ekerim 6/4
 dert için doğrulmuşum 6/2
 dertlerime dertler katar 9/6
 dertlerimle yaşamaktır başarıım 13/3
 dertli yazın mezardaki taşına 90/3
 desem yayık surat asan 108/5
 devalasyon oldu çaresiz kaldım 107/2
 deveciye damat arif 108/9
 devinmek zamanı desene dağlar 72/1
 devlet erkânı hep burda 104/4
 devlet malı pamuk gibi atıldı 39/3
 deyneğimizi livik ile boyardık 105/5
 dik dursun başını eğme aşağı 71/2
 dikilmiş karşıda bak turna dağı 95/15
 diktirdi çarığı giydirdi postu 65/2
 dile gelmez ise yazmıyor kalem 114/2
 dilerim hep olsun mutlu 102/4
 dilerim murada eremiyessin 59/4
 dilerim öğreten kolayca ölmez 20/4
 dilerim yaptığna olursun pişman 107/5
 diliyorum resulallah 99/1-4
 diller seni bana sorar sevdiğim 8/4
 dillere düşürdün sen beni nefsim 27/1
 dimağımın anam başımın anam 79/1
 din vatan uğruna feda canımız 30/4
 dinle beni sesini kes 4/1
 dinle dostum dinle haber vereyim 32/1
 dinleyen kalmamış kıyan kalmamış 116/7
 diri diri mezarıma koysalar 82/5
 dişi kuşlar yapar imiş yuvayı 80/5
 diyordun ki kurban etseler beni 39/2
 diz çöküp önünde dersen duraydım 16/5
 doğaz memmet öküzleri nallardı 105/6
 doğduğumdan beri ağlarım gülmem 47/6
 doğduğundan beri çileli başın 40/2
 doğmadan kazılmış adına mezar 125/4
 doğru bildiğimden şaşmadım amma 101/2
 doğru söylemeye ben yemin içtim 85/2
 doğru yola tuttu çevirdi yönüm 83/6
 doğru yoldan ayrılanı 25/1-3
 doğrulup da desen hoş geldin kuzum 79/5

doğunca adını abdullah koydum 115/1
doktor tabip neyler vade yetene 47/5
dolar bulmak için çok kapı çaldım 15/2
dolayan kalmamış yuyan kalmamış 116/5
doldurdum da geliyorum medine 113/1
doldurdum içimi kederle gamla 118/1
dolmayıp göçmeyi yeğleyen şehir 127/6
dolusunu koy da katıl kervana 83/3
donmadan bulsaydı bizleri hancı 123/2
dostlar arasında ne demek küsmek 112/2
dostum yılan olmuş sokuyor benim 58/4
doyulur mu mevla nazargahına 117/1
dökmesem kâğıda gitmez elemim 98/1
dökülür gözden yaşlar 18/2
dökülür tellerin baştan ne haber 61/1
dökümü alınca sevinci sonsuz 17/4
döner bir gün devran bu böyle gitmez
110/4

dört bir yana nam salmış bir milletiz 30/1
dört oğlu var idi biri durmadı 67/6
dört tane oğlanın ikisi deli 60/4
dört yanımız surlar ile örüldü 92/2
döşenmiş bir mayın gibi 99/2
dövünmek zamanı desene dağlar 72/1
dövüyorum döveceğim her zaman 97/4
duçar olma sakın derde doğan bey 107/4
dumanı savrulur külleri kalır 20/5
dumbulca da o dağların yücresi 95/10
dur da anlatayım bizim köyleri 95/9
durmadan dönüyor bilinmez hızı 65/5
durmadan günah işledim 25/1
durmaz kendini översin 42/3
durulan ben olsam duran sen olsan 87/4
durursun divana vardıktan sonra 94/5
duşlar olunca canından bıkar 17/2
duydum yedi katmış şaşırıp kaldım 106/2
duymayan kalmamış duyan kalmamış
116/8

duyun dostlar siz de duyun 55/4
düğünde satıldı inekle dana 37/2
dünya bize düşman dostumuz yoktur 49/3
dünya böyle gelmiş gider zannetme 48/1
dünya furkanîye haddin bildirir 48/5
dünya oldu bana üvey bir ana 43/1
dünya onun olsa isteği bitmez 110/4
dünyada kalmadı gayrı nazarım 38/4
dünyaları yedin doymuyor musun 109/1
dünyaya getirdin bin bir zahmetle 79/1
dünyaya saldı bizleri 29/1
dünyaya yetiyor çanakkaleden 89/5
dünyayı бүрүдү bir kan 9/2
dünyayı da çok seversin 42/3
dünyayı verseler yerin dolmazdı 79/4

dürülen ben olsam düren sen olsan 87/2
dürürsün defteri serdikten sonra 94/1
dürzü dürzü dümbük dümbük 4/1-3
düşe dönmüş hatem emmi 103/3
düşe kalka geldim kırk üç yaşına 90/3
düşman karşısına saf saf dizildik 30/3
düşmanların defterini dürmüşler 89/5
düşsün ateş bağına köz 108/8
düşün çelikhane olur mu onsuz 17/4
düşündükçe ağlar özü 25/3
düşünmüş her şeyi yoktan var eden 128/5
düşünürken geldi aklıma birden 105/2
düşürdü bağıma kor yüce mevlam 118/4
düven sürer iken öküz yatardı 105/7
ebediyyen üstümüzde salına 70/4
ecel geldiğinde hak öldürür ha 92/5
ecel yastığına seri koyarken 61/4
Canımız edilmiş bedene zimmetli 119/3
efendi yakışmış onun şanına 124/1
efendine uy da katıl kervana 83/6
efkâra geldim de sigara yaktım 34/1
efkârlıyım yine geçer hayıra 68/1
eğer ruh olmazsa ne yapar beden 128/5
ehli zikir olan ibretle bakar 45/3
ejder olur canavarca saldırır 48/2
eken yoktur tarlaları boz yatar 34/4
ekmeğimsin anam aşımın anam 79/5
ekmek doğruar akan kızıl kanına 48/4
ekonomist dedik getirdik başa 22/4
eksik olan yoktur varsa sence ney 128/7
eksilmez belalar derdimiz çoktur 49/3
eksilmez gözünden yaşı turanın 125/3
el sürme harama helal lokma ye 91/5
el vurma ey tabip yarası azar 125/4
el vurma yaraya vicdansiz doktor 49/3
elde kazma kürek kendi mezarım 38/4
elden bir şey gelmez alın yazımız 5/2
elden bir şey gelmez halk seni seçti 22/2
ele reyhan olur bir bana kokmaz 100/4
elimde bastonum sırtımda abam 109/3
eline beline bir de diline 71/4
eller şimdi seni sarar sevdiğim 8/3
ellerimi açtım yalvardım sana 46/3
ellerimi açtım yere diz çöktüm 77/4
ellerim içinde gezemiyorum 98/2
elli beş liramın girdin kanına 107/4
elli beş liramız nerde doğan bey 107/1
elli bir yaşında rabbine göçtü 14/4
emanet eyledi kelimullahı 122/5
emanetimi sana gam dedi bana 96/6
emanettir diye kol kanat gerdim 28/3
emin ol ki senden başka sevmedim 66/1-4
emirlerin eksik olmaz konarı 95/7

emmilerim dayılarım 104/1
 emrimize mevlam dünyayı verdi 41/3
 emriyle dirilip ölmeye geldim 52/5
 en sonunda kader bizi güldürdü 11/4
 en sonunda vardır finiş 63/3
 en yakın dostların tanışlık vermez 61/2
 er avradı avrat eri dinlemez 19/1
 erenler elinden içerler bade 57/4
 erhan murat yüksel soyadı yancı 123/2
 erikleri hiyarları yolardık 105/4
 ervahı ezelden âşığım sana 33/1
 eşigine geldim ey resul işte 119/1
 eşim dostum sarmış dört bir yanı 47/4
 eşime dostuma demez olaydım 15/5
 eşinden ayrıldın egridir boynun 37/4
 eşini dostunu şirkten sakındır 19/7
 etinen kemikten duvar örmüşler 89/5
 evde kalmış kızlar bulunmaz koca 95/14
 eve getirince tek tek sayardık 53/4
 evelik sarması madımak yedik 116/5
 evinde kalmadı gelinin kızın 37/1
 evinde kalmamış şekeri çayı 64/2
 evini başına yıkmadan önce 93/3
 eviyorum eveceğim her zaman 97/3
 evladına verdim ismin 126/1-3
 evlat kardeş ana baba bacımız 123/5
 evlerde kurulur bayram sofrası 21/1
 evlerinin önü bir büyük harman 3/1
 evlerinin önü ufacak bostan 2/1
 evliliği geçti onu 103/6
 evliyanın sohbeti ol sözü ol 91/1
 evliyaya mesken olmuş sıvasım 57/4
 evvel sarılırdın sevdiğim bana 8/3
 ey allahın kulu ibretlice bak 128/6
 ey garip furkanî artık yeter be 91/5
 ey garip furkanî beklersin rahmet 118/4
 ey garip furkanî bir kere görsem 125/6
 ey garip furkanî bitsin bu ağıt 97/5
 ey garip furkanî büyük acımız 123/5
 ey garip furkanî dersine çalış 83/7
 ey garip furkanî emrullahı uy 86/4
 ey garip furkanî etme şikâyet 111/7
 ey garip furkanî ne olur sonu 84/5
 ey gönül gençliğin kıymetini bil 93/1
 eyle geçti çocukluğum bu köyde 105/6
 eyolmasın yaraların kanasın 59/4
 ezel toprak idim irem bağında 52/1
 fabrika koymadı hepsini sattı 22/3
 fakir gözyaşını katmış aşına 50/3
 farz olur yetişen ekini biçmek 44/1
 fatih mahlesinde bir temel kurduk 15/1
 fehmeder ızanın burkulur için 61/1
 felaketler bize peş peşe geldi 41/2

felek son deminde oynadı oyun 37/4
 fer olup da katılalım peşine 122/1
 ferde anlatayım bizim köyleri 95/5
 feryadımı duy da katıl kervana 83/7
 feryat eder masum yok onu duyan 111/1
 fırsat ele geçmez koş da yakala 48/3
 fırtına borandan kardan habersiz 81/1
 filistinin umuduyduk 9/5
 fitne boş durur mu kinini kustu 65/2
 fitne fesat böyle haddi aşmazdı 62/3
 fuhuş zina ile kumar 25/2
 furkanî bağrımı sardı bir sızı 65/5
 furkanî bahane oldu kenemiz 92/5
 furkanî bunları bir güzel derle 105/13
 furkanî çektiğin nefsin elinden 27/4
 furkanî dayanmaz kalbim tekliyor 49/5
 furkanî der ben vurgunum alına 70/4
 furkanî der oğlum savun vatani 89/6
 furkanî durup da yuva kurmadı 67/6
 furkanî dünyaya geldim giderim 61/6
 furkanî gençliğin kıymetini bil 26/4
 furkanî gözümde akıyor yaşlar 52/5
 furkanî hatırlar eski günleri 116/10
 furkanî hep doğru söyle 29/4
 furkanî huzuru bu köyde buldu 95/19
 furkanî işlerim bir yana attım 41/5
 furkanî kader mi kaza mı bilmem 47/6
 furkanî oturmuş ağıt yakıyor 36/4
 furkanî sen bunu ağzına alma 20/7
 furkanî son ver sözlere 104/8
 furkanî sözümde ibret aldın mı 71/5
 furkanî telaş boşuna 42/4
 furkanî tutuşmuş yanar ormanım 28/4
 furkanî vurulmuş garip damgası 98/5
 furkanîde dertler oldu bir harman 119/4
 furkanîye attım sanma kazığı 107/7
 furkanîye bir on günü çok görme 121/5
 furkanîye dedim yaksın bir ağıt 115/5
 furkanîye haram gülmek 126/3
 furkanîyem adın ile adaşım 40/4
 furkanîyem affet bizi 25/3
 furkanîyem akan kana dur desin 21/6
 furkanîyem ananeler yozlaştı 62/4
 furkanîyem artık zeval yakındır 19/7
 furkanîyem bak aldın mı havayı 80/5
 furkanîyem bir gün gelecek başa 23/3
 furkanîyem büyük nimet bilersen 68/5
 furkanîyem canım içinde cansın 33/5
 furkanîyem ciğerlerim puslandı 60/5
 furkanîyem daha bitmedi çile 37/6
 furkanîyem dert çekerim 6/4
 furkanîyem dertlerimi yazarım 38/4
 furkanîyem dertlerimle yaşarım 13/3

furkanîyem diri diri yüzşeler 46/5
furkanîyem düşman kardeşle bacı 112/5
furkanîyem emmim tatlı 102/4
furkanîyem ettim kelam 108/23
furkanîyem ettim konu 103/6
furkanîyem geldi hazan 31/4
furkanîyem girdiği yer çok derin 1/4
furkanîyem girdim girmez olaydım 15/5
furkanîyem gözlerimi oysalar 82/5
furkanîyem gurbet benim vatanım 5/4
furkanîyem hakka açtım özüümü 44/4
furkanîyem küstüm daha barışmam 43/4
furkanîyem merkezinde her bir şey 128/7
furkanîyem nefsim beter 99/4
furkanîyem öldü kalmadı derdi 14/5
furkanîyem sen gel bu işi bırak 22/6
furkanîyem tez sür köyüme varam 53/6
furkanîyem vara tuzak kuraydım 16/5
furkanîyem yakar cehennem nani 32/3
furkanîyem yandı bağrım 73/6
furkanîyem yine gidem 76/5
furkanîyem zıkkım olsun 55/5
furkanîyi yaktın sen de yanasın 59/4
gafil olma din kardeşim 9/1
gahi ırgalandım gahi de estim 113/2
gam ile yoğrulmuşum 6/2
gardaşlara mesken olmuş sivasım 57/6
garibanı hele bir de aştı gör 84/3
garibanı hele bir de boşta gör 84/1
garibanı hele bir de düş de gör 84/4
garibanı hele bir de işte gör 84/5
garibanı hele bir de kışta gör 84/1
garibanı hele bir de piş de gör 84/2
garibanın kulağı ol gözü ol 91/2
garip biçareyim işte bu halim 58/2
garip furkanînin şu haline bak 45/4
garip furkanîye vilayet oldun 127/6
garip furkanîyem ak mı kara mı 78/3
garip furkanîyem aklı yitirdim 120/6
garip furkanîyem aşkına talip 101/4
garip furkanîyem bir fikre daldım 117/6
garip furkanîyem birazcık utan 50/5
garip furkanîyem bize ne oldu 34/5
garip furkanîyem böyle kalalım 17/5
garip furkanîyem bu benim yurdum 57/6
garip furkanîyem çekem cefayı 113/6
garip furkanîyem çekerdin nazım 79/5
garip furkanîyem deliye döndüm 74/4
garip furkanîyem düştim peşine 124/4
garip furkanîyem gözüm ışığı 122/6
garip furkanîyem himmet efendim 75/6
garip furkanîyem ötmüyor sazım 85/4
garip furkanîyem sardı dert beni 90/5

garip furkanîyem yandım kavruldu 81/6
garip furkanîyem yastayım yasta 58/4
garip furkanîyi düşürdü nara 110/5
garip furkanîyi odlara yaktı 96/6
garip furkanîyi seçtin mi serçe 54/6
garip turan derler benim adıma 2/4
garipler boynunu bükür 31/1
gayri kalmadı ki gücüm dermanım 28/4
geceleri soğuk olur kış olur 68/2
geceleyn sinembüdük oynardık 53/5
geçen deli oldu ala danamız 92/5
geçer miyim bilmem geçmeden sevdim 44/3
geçin bu boğazı buyurun der mi 89/2
geçip karşısına seyire durduk 15/1
geçtiğim yollara tuzaklar kurdu 43/2
gel allaha yalvar bırak hevayı 40/3
gel de bu rüyayı sen eyle tabir 106/4
gel de dostum burada gör 73/1
gel de dostum gel sen de gör 73/2
gel de dostum kâbede gör 73/6
gel de dostum mekkede gör 73/1
gel de dostum minada gör 73/4
gel de dostum rahmede gör 73/5
gel de dostum sevirde gör 73/3
gel de gör ülkeme bak neler oldu 62/1-4
gel kardeşim gel de gör buraları 74/1-4
gel olma şeytanın ardında kuyruk 110/3
gel sahip ol vatanına iline 71/4
gel seninle hal diliyle konuşak 54/1
geldikleri yere geri sürmüşler 89/5
geleceğe dönük hayaller kurdum 57/6
geleceğim amma koymuyor nefis 110/5
gelip de çıkarın tez beni beni 41/5
gelip geçeni sen sandığınız zaman 11/1
gelirken açmıştım giderken solan 120/5
geliyorum resulallah 99/1
gelmedim meydana savuşmak için 97/3
gemiler batıyor çanakkaledde 89/2
genç ihtiyar gurbet yolu tutmuşlar 34/3
genç yaşında cami nedir bilmezdin 26/1
genç yaşta bükülür belin 29/2
gençliğimiz şeytan ile uzlaştı 62/4
gençlik umudumdu kafesten uçtu 80/4
genelevinde çalışır 4/2
gerçek huzur mutluluk toprağın altındadır 23/1-3
gerçeklerden kaçıp hülyaya daldım 27/3
gerici denmesi hor gelir bize 30/3
geriye gelir mi geçen o zaman 67/5
getirip de beni geri bıraktı 96/6
geziyorum gezdiğimi bilmeden 38/2
gıram et yoğudu kemikle göndü 14/3

grip oldu kuşlarımız kınıldı 92/2
 gide gide yolu sona getirdim 81/3
 gidesiniz toptan hacca 108/19
 gidip ondan bundan altın borç buldum
 107/2
 gidiyordum duydum bir ses 4/1
 gidiyorum artık elveda sana 59/1
 gidiyorum artık sizler sağlayın 123/3
 gidiyoruz bir menzile 63/1-4
 girer çimer idik köyün özünde 105/8
 girme yavrum girme günah bendine 23/2
 git soğusun terin terin 88/2
 gittiğinden beri kilimli kapı 67/1
 gizli sırlarımı ele açıyor 3/3
 godalah da çok atardı partalı 116/7
 göçer miyim bilmem göçmeden sevdim
 44/1
 göçmen kuşlar gibi durman bir yerde
 100/1
 göçmeyen kalmamış tüyen kalmamış
 116/10
 göğsün keman gibi nefesin öter 61/3
 göğsünde imanın چراغını yak 128/6
 göklere yükseldi vahı 103/3
 gökte olur şems ü kamer 108/6
 gönlümde açıp da solmayan gülsün 33/3
 gönlümü kapadım aşk ile meşke 90/2
 gönlümün bendini deldir mi dedim 71/4
 gönlün daim olsun akan bir pınar 86/2
 gönül bahçesinde meyve yetirdim 81/3
 gönül gözü ile seyr eyledi 124/1
 gönül sarayımın köşkü olmasa 114/4
 gönül yarası bu elleme doktor 82/3
 gönülünden dostların gelmez yanına 48/4
 gönülünden yaralar söz beni beni 41/1
 gönülünden yürekte bağlıyım sana 78/1
 gör de anlatayım bizim köyleri 95/19
 gördüm bu halini gözlerim doldu 34/5
 gördüm onu benzi soluk 103/1
 görmüyor gözlerin titrer ellerin 26/3
 görünüşü gayet zarif 108/9
 götür davarını kıra bayıra 68/1
 götürürler seni en kısa yolla 61/5
 göz dikenin gözlerini oyarım 97/4
 gözde pınarların doldu taşıyor 77/3
 gözlerimin yaşı sel oldu aktı 96/6
 gözlerinden yaş yerine kan gele 59/2
 gözlerini sevdiğimin vatani 69/1
 gözümde ışıgım ağzımda dilim 79/3
 gözümü doyuran bir avuç toprak 128/4
 gözümün önünden gitmiyor karga 60/5
 gözümün yaşıdır çağlayıp akan 82/2
 gözümün yaşından dereler doldu 10/1

gözümün yaşından oluştu gölet 113/5
 gözünden boşanır selin 29/2
 gözünün yaşını silsene ahmet 40/3
 gözyaşım karışmış derya denize 38/1
 gulamköylü yanık ömer 108/6
 gurbet ellerinde çalar sazımız 5/2
 gurbette kazandım aldım paramı 78/3
 güçsüzüm halsizim onla yarışamam 43/4
 güderdi benlik davası 103/4
 gül biten bahçede diken bitiyor 8/2
 gül oldum da gidiyorum medine 120/5
 gül sevdası olmaz sevgisiz olmaz 45/2
 gülenden çoktur vallah ağlayan 95/4
 güler yüzü ile buyur eyledi 124/1
 gülmeyip her daim ağlayan şehir 127/5
 gün olur ayrılır kemikten etin 30/5
 günah defterine günah eklersin 7/4
 günah deryasında yüzmek kayıkla 86/3
 günah mı ararsın bu bende tonca 113/4
 günahından tövbe eyle 29/4
 günahkâr ağızla kevser içilmez 106/3
 günahkâr ölürsem halim ne olur 43/3
 günahkâr ümmete göster keremi 75/3
 günahkâra pırangalar vurulur 32/2
 günahların dizi dizi 25/3
 gündüz hayalimde gece düşümde 38/2
 güneş doğacaktı sivasa yeni 39/2
 görün bülfe oğlu hasan 108/5
 gülenme gençliğin saltanat sürmez 61/2
 güzel idin sevdalandım vuruldum 8/1
 haber mi beklersin karlı ovoidan 37/3
 habibi kibriya ahmet efendim 75/6
 habibi mahmuda kavuşmak kastım 113/2
 habibinde buldum ancak vefayı 113/6
 hacerin aşkıyla oluşmuş kuyu 117/2
 hacirü'l-esvede erdim 76/3
 hacirü'l-esvede selam 73/2
 hacıyı hocayı yanıma aldım 15/2
 haco ana der ki gitti durayım 1/3
 hafız bedrettinde bağlanmış kökü 83/5
 hafız bedrettindir efendim benim 83/6
 hak cennetini düşledim 25/1
 hak hukuk gözetmez anlayışın var 109/2
 hak mizan terazi orda kurulur 32/2
 hak sahibi paydan oldu ismeti 39/1
 hak yolu bıraktı şer yola kaçtı 80/4
 hak yoluna aksın kanım 104/3
 hak yolunda aksın kızıl kanımız 30/4
 hakikati görmez bakar körüdü 52/4
 hakkı bırakıp da şerri korurdun 26/2
 hakkımı istedim bir de doğan bey 107/3
 hakkımı istedim biz olduk düşman 107/5
 hakkın küst emriyle olmaya geldim 52/1

hakınızı helal edin 108/1-23
haksızlar haykırır haklılar susar 112/1
haktan gelen emrullahı söyledi 72/2
hal oldum da gidiyorum medine 120/3
hal sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/1
halden hale koydun akılsız başı 27/2
halilullah çıktı nida eyledi 72/2
halimizi sorar isen perişan 39/6
haline koymazlar derdine yana 16/2
hallere düşürdün sen beni nefsim 27/3
hallerimiz olsun dostlara agâh 123/4
hamuru yoğrulmuş kederle gamla 84/2
hançer ile vurulmuşum 6/2
hanımın gözünden yaşlar akıyor 36/4
hani diyordum ya olayım türap 121/2
haram lokma yemek kor gelir bize 30/2
harama varmasın elin 29/2
haramı helalden sayıp 88/4
hasret ateşidir dağlayıp yakan 82/2
hasret ateşine yandığım zaman 11/2
hata eder şaşar beşer 108/17
hatırını say da katıl kervana 83/2
hava kararıp da akşam olunca 58/1
hava soğuk kar mı yağın 108/15
havadan yağıyor bombalar toplar 111/5
havadan yağıyor yağmur misali 64/1
hay hak diye yanar da 18/3
hayal âleminde düste yüzüyör 64/3
hayal gemisini ummana saldım 27/3
hayale gelmeyen hileler gördüm 101/2
hayat bahşedensin tendeki cana 33/1
hayat çilelidir imtihan çetin 30/5
hayat mektebinde çok sınav verdim 81/4
hayat yoldur bizler yolcu 63/1
hayata gözümü açtım 6/1
hayata hazırlar evladım seni 16/4
hayatıma ilmek ilmek 126/3
hayatımda dolu binlerce keşke 90/2
hayatın çileli dikenli yolu 85/3
haydutla hırsızla dopdolu her yan 80/3
hayırda ve şerde imanın yokla 96/4
hayla geçti çocukluğum bu köyde 105/1, 7
hayrete düşüp de parmağın ısır 128/3
hayvancılık olmaz meramız dardır 95/13
hazana tutuldum sarardım soldum 65/4
hazır mı furkanî kabre girmeye 93/5
hazırla kendini imanla yaşa 23/3
hazırlık yap ahret için 42/2
heceye cümleye çok önem verdim 98/3
helal et hakkını askerim asker 10/1-4
helal ettim o parayı vermesin 107/6
helal haram bilmez durma ye diyor 19/2
helal kazancına haramı katma 20/6

helalina evlat veremiyenin 59/2
helali haramdan bir bir ayıkla 86/3
helalleş dostunla kulak duyarken 61/4
helalleşek beni gör de doğan bey 107/7
hele gel de otur dedi yanıma 96/3
helikopter düştü şu keş dağına 123/1
hem ana hem baba yar oldun bana 78/1
hem sağlığna zarar hem de kesene 20/1
hemen çabuk gelir gaze 88/2
hemen gelir isen tükenir derdim 28/3
hemencecik tanır anayı doğan 128/2
hemi anılan ol hem de anan ol 86/1
hemi banılan ol hem de banan ol 86/3
hemi konulan ol hem de konan ol 86/2
hemi yanılan ol hem de yanan ol 86/1
hemi yunulan ol hem de yunan ol 86/4
henüz genç yaşında belanı bulma 20/7
henüz kurumamışsın alının teri 84/3
hep hayıra yoy da katıl kervana 83/4
hep savruldu saman oldu ismeti 39/3
hep sonunu düşünerek 25/1-3
hepimiz de düştük ecel ağına 123/1
hepsi göçtü gitti girdi mezara 105/12
hepsi gökten inmiş sanki bir melek 17/3
her doğumda olur sancı 108/14
her etabı zorlu engelle dolu 85/3
her günüm ızdırıp her günüm elem 114/2
her karış toprağı şehitle dolmuş 49/1
her kime söylesem beni kınıyor 98/2
her köşe bucağı saf tezek kokar 53/3
her köşesi cennet benim yurduyum 97/1
her nefeste hakkı zikreylesin dil 26/4
her önüne gelen hurdayı yıkar 17/2
her sene aratır geçen seneyi 92/4
her suyun başında biterdi söğüt 116/2
her şey fani onda gerçek 126/2
her yanı fransız doldu 9/3
her yeri kurudu kangala döndü 14/3
her yolun sonunda vardır bir durak 128/4
her zaman işlerin hak olsun senin 94/2
her zaman sen oldun yoldaşım eşim 28/2
herkes camiye koşar 31/3
hey furkanî döndür mevlaya yönü 94/5
heyecanla geldim mutsuz dönüyüm 120/1
heyle geçti çocukluğum bu köyde 105/3
hırda anlatayım bizim köyleri 95/11
hışa dönmüş hatem emmi 103/6
hiç birine gücün yetmiyor karga 60/4
hiç değeri yoktur kum dedi bana 96/3
hiç dinmiyor şu bağrımdaki sızı 7/3
hiç kendini çekmez naza 102/2
hiç sever mi kimse tembel yatını 89/6

hiçbir zaman bırakmadım erliği 123/3
 hikmeti hüdayı anlamaz hamlar 124/2
 hilaldir kaşları kokusu cennet 115/2
 hindular ilahe yapmış ineği 92/3
 hiraya çıkılır yaya 73/3
 hocaydın kendi çapında 103/5
 hortumcuyu tanıyoruz duydun mu 69/2
 hoşça bir sedadır geriye kalan 91/4
 höllüklükten güzel idi manzara 105/12
 huriler sunarmış abı kevseri 44/2
 hurma liflerinden beline kemer 87/1
 huy edinmiş insanları üzmeyi 1/2
 huzur vaat etmişti terör getirdi 69/2
 huzurı mahşerde acep niderim 61/6
 huzuruna geldim boynumu büktüm 77/4
 huzuruna süklüm püklüm 99/1
 huzurunda çöküp kırılır dizler 87/2
 hülâsa olmasan bu can olmazdı 79/4
 hüsn ü güzelliğim kemal bulmazdı 79/4
 ırmağa ne hacet insandan nehir 117/5
 ırmağı gördükçe artar kederin 1/4
 ırmağında yüzer ördeği kazı 57/3
 ışıktan ziyadan nurdan habersiz 81/4
 ibadetin şekerlenir tatları 74/3
 ibret al burada yatan cesetten 23/1
 içene şifadır zemzemdir suyu 117/2
 içerde kendinden geçer 4/3
 içeri miyim bilmem içmeden sevdim 44/2
 içeri girmeye eman isterim 119/1
 içeriyi necis bir koku alır 20/5
 içimden beddua yazmak gelmiyor 107/1
 için için döktüm kanlı gözyaşı 27/2
 içinde sayısız varı gizliyor 128/4
 içini dışını bir güzel pakla 96/4
 içip aşkın deryasına dalalım 17/5
 içip ilaçları uyanamıyom 115/3
 içkiye kumara düşkün 88/1
 iflah olmaz senin hasmın 126/1-3
 ihramsız yasaktır geçilmez mikat 118/3
 ihtiyacı yok saraca 108/16
 ihtiyarım tazelerim 104/2
 ihtiyarlar sağlar idi barışı 116/3
 ihtiyarlık gelip çokmeden önce 93/1
 iki borcum çıktı dörde doğan bey 107/2
 iki büküm olmuş belli son zamla 84/2
 iki damla yaş gelmedi nedendir 121/1-5
 iki kanadı da yoluk 103/1
 iki katlı toprak damım 104/5
 iki satır dahi yazamıyorum 98/1
 iki yol göstermiş hak batıl diye 35/2
 iletişim koptu kesildi temas 111/2
 ilham perileri terk etti gitti 121/4
 ilham vermeseydi inler miydi ney 128/7

ilim irfan ile dolmaya geldim 52/1
 ilim irfan imiş bunun ilacı 112/5
 ilk etapta el ayağı haşladık 17/1
 ilkbahar gelende çağlayıp coşar 100/2
 illete tutulup kaçmadan rengin 93/2
 imam çağınıyor gelsene ahmet 40/1
 imam seni çağırınca gelmezdin 26/1
 imamı rabbani bir mihenk taşı 83/2
 iman başımızda altından bir taç 35/3
 iman çağını sende yakalım 113/3
 iman ile göçmek kâr gelir bize 30/4
 iman kurtarmaya veriyom savaş 106/5
 imanın kurdudur vallahi yalan 91/4
 imece usulü harman ederdik 62/1
 imtihan olmaya geldik 29/1-4
 imtihanı burda kazan 31/4
 inan ki zor çıkan çamura batma 20/6
 inan yakışmadı senin şanına 107/4
 inanmam artık senin sözüne 66/2
 inceden inceye fikire daldım 15/2
 indirir sapanla gökten kartalı 116/7
 inleyen sesini duyduk 9/5
 insanın orada ameldir yâri 32/3
 insanlar dönüşmüş birer şeytana 56/2
 insanlardan uzak allaha yakın 68/3
 insanlığa acep noldu 4/4
 insanlık âlemi seyre durmuş 21/2
 insanlık ne oldu gazze yok oldu 111/6
 intizarım vardır sevdiğim sana 59/1
 iran irak dargın bize 9/4
 ismaili sardı bir garip sancı 123/2
 israfil suruyla bekler sırayı 19/6
 istedim dünyada süreyim sefa 46/4
 istemem hayırsız malı menalı 38/3
 istemem leylayı mevlayı buldum 65/4
 istemem nefsimde zevk ü sefayı 113/6
 istemezse mevla oynamaz yaprak 128/4
 ister idim öldüreydi mert beni 90/5
 ister isen at bir kafa 55/3
 ister nasihat say ister tehdit say 40/1
 isterim bu yolda ölmek 126/3
 isterse çağlasın özüm 76/1
 istersen ağa ol istersen paşa 23/3
 isyan ile günah gelir dilinden 27/4
 işçiye memura kefeni biçti 22/2
 işi yoktur aylak aylak geziyor 64/3
 işi yoktur saltanatla kürk ile 122/3
 işitmez kulağın gözlerin görmez 61/2
 işlerimiz olsun âsan 108/5
 işsiz ordusuna yeniler kattı 22/3
 işsizlikten pek perişan halleri 84/1
 işte ben tutuldum böyle bir derde 54/3
 işte furkaniye mecnun dedirdin 109/4

işte ırmak üstü hep düzüm düzüm 95/1
işte sana dıram otur da seyret 111/6
iyi gün dostları dar günde kaçır 90/4
iyi olmak için avular içti 14/4
iyi tanı milletini satanı 21/3
iyi yanı yok ki yazak 88/3
iyiler göç etti kötüler kaldı 19/5
iyilerde kem söz olmaz 104/7
iyilik yap yavrum amelini bezet 91/2
izler yalan demez yol demedikçe 85/3
jandarmalar kol gezerdi sürekli 95/8
kaballardı bizim köyün şenleri 116/10
kâbe zemzem kan ağılıyor 9/6
kabir azabından haberin var mı 54/2
kabrine dikilen taştan ne haber 61/5
kabul olmaz dilekleri 103/2
kaçak deresinde öküz yayardık 105/5
kader ağlarını gerdi üstüme 13/1
kader yazgısını bozamıyorum 98/4
kadın kız geziyor anadan üryan 80/3
kadir mevlam gözün yaşını sile 37/6
kahhar ismin ile kahret 25/1-3
kalan sermayemi aldı götürdü 101/3
kalaysız kaplarım tutmuyor lehim 112/4
kalbimiz atıyor çanakkaalede 89/1
kaldığım saydığım sığdığım şehir 78/1
kaldırdım da geliyorum medine 113/1
kaldırıldı idam yasaktır asmak 112/2
kalem hastalandı şifa bulmadı 10/3
kalemimin rengi koyu kırmızı 7/3
kalıcı eserler koydun 104/6
kalınında fabrikalar çalışır 95/2
kalktı mı köylerden başlık parası 95/17
kalmadı dünyada sözünü tutan 50/5
kalmadı takatim heman isterim 119/1
kalmadı takatim taşırıp doldum 106/4
kalp gözüm açık mı seyrederim âlem 114/2
kamış ney misali inleyişin var 109/2
kan da akar damarda 18/3
kan dökmeden yaşamaya alışır 95/2
kan irine dönmüş ekmeğin aşın 40/2
kan kırmızı türk yıldızlı bayrağım 70/1-4
kanaat eylemez aza 88/2
kanatlandım sanki resule gidem 96/5
kanayan yarımı azdırın vardır 98/4
kanayan yarımı sar yüce mevlam 118/3
kandırmak istiyor söyle yalan mı 56/1
kanımızı asalaklar emiyor 51/3
kanlı yaşlar döker didem 76/5
kapa gözlerini yum dedi bana 96/1
kapaklıkayanın kaymağı yağı 95/15
kapanan yara mı açtın mı serçe 54/5
kapansın bu dava ver de doğan bey 107/1

kapatalım borcu geçelim kâra 15/3
kapında kıtmırım umarım himmet 119/3
kar beyaz kâğıdı önüne serdim 98/3
kara balçık çamur ile yoğruldu 52/2
kara koyun gibi dinleyişin var 109/2
kara lastik ile kışın donardık 116/4
kara taş yüzler sürdüm 76/3
kara toprak bile yâr gelir bize 30/5
karabasan oldun üstüme çıktın 66/1
karakış ayında yola düşerdi 14/2
karakoç köyünde olmaz mı bostan 95/5
karalı defteri dür deli gönül 35/3
karanlık dalgalar boyumu yuttu 96/1
karardı gündüzüm doğmaz güneşim 28/2
kararmış kalplere inan panzehir 117/5
karda anlatayım bizim köyleri 95/3
kardeş baba ocağını sorarsan 67/1-6
kardeşi kardeşe düşürenlere 97/2
kardeşleri yapmış bunu sömürü 60/3
kardeşlerim şehitlere ağlayın 123/1
kardeşlik ne oldu gazze yok oldu 111/7
karenli veys gibi olam âşığı 122/6
kargayı halime güldür mü dedim 71/5
karışanı yoktur gönlünce yaşar 50/4
karıştı ortalık durum çok vahim 112/4
karlar eridi mi güderdik kuzu 105/3
karlar yağıp kapandı mı yolları 84/1
karlı dağlar gibi boranı bitmez 125/1
karnı tika basa doyan utansın 50/3
karlıların gülü hamit 108/3
karşıkı dağlarda koyun güderdik 116/1
karşılaştım onla köprü başında 60/1
karşısında böğürmeyen boğanın 92/1
kasavet üstüme çöküyor benim 58/1
kaşkayada sarar idik cuvara 105/9
katı kalpli olmak canımı sıkır 118/2
katık diye ekmeğini kanıma 56/1
katık yaptım gözyaşımı aşımaya 90/3
katıksız ekmeği itler yemiyor 51/3
katlimize ferman oldu ismeti 39/5
katre katre düşer rahmettir yağın 128/2
kavaktan dökülen yaprakları yak 2/3
kavga bile etsek hiç kin gütmeydik 62/2
kavgaya tutuşmuş eli kürekli 95/8
kayalpların bostanı bağı 95/15
kaygı duyma rızık için 42/2
kaynadım kaynadım taşmadım amma 101/2
kaynak özü ile çayır eyledi 124/2
kaynakçılar halis kırac 108/20
kazakistan hakkı buldu 9/3
kazan gibi olmuş dalında kabak 128/6
kazıyorum kazdığımı bilmeden 38/4

kediyle fareler oyuna dalmış 67/4
 kefenleyn çenemi de bağlayın 123/4
 kel şaban eniştem düşün döverdi 116/6
 kelepçeli bilekleri 103/2
 kendi bildiğinden caymıyor nefis 110/2
 kendi gidip adı kalan dursunum 47/6
 kendi güzel amma kısadır boyu 2/2
 kendim senden uzak hayalim yakın 5/1
 kendine gel ey açığöz 108/8
 kendine örnek al şehit atanı 21/3, 89/6
 kene vakaları sonra görüldü 92/2
 kepenek sırtında geliyor bakın 68/3
 kepenekten içtim tatlı suyunu 78/2
 kerpiçler ufanmış harmı kırılmış 67/2
 kestir tıraş eyle başı 73/4
 kestiremez kimse kesmeyeceğim 112/4
 kevser havuzundan içtin mi serçe 54/4
 kırdı anlatayım bizim köyleri 95/10
 kırdı yitirdiğim kara koyunu 78/2
 kırılmış kanadı tutmuyor karga 60/1
 kırkpınarın serin olur havası 95/3
 kış bastırdı garibanım üşüyor 50/2
 kış gelince yataklara düşerdi 14/2
 kışa dönmüş hatem emmi 103/4
 kışları uzundur tez geçer yazı 57/3
 kıvrıp bükmezler dilleri sade 57/4
 kıvşak kale köyle var yücebaca 95/14
 kıyamet üstüne kopar mı kopar 80/3
 kıyamete kadar yuvamız dergâh 123/4
 kıymak ister bu tendeki canına 48/4
 kıymet bilmez bir güzele vuruldum 46/2
 kızar babam gelir bana çatarı 105/7
 kızılırmak gibi akar çağların 13/2
 kızılırmak hararetin soğutmaz 127/2
 kızılırmak kızıl kızıl akıyor 1/1
 kızılırmak köyüm altından akar 53/3
 kızılırmak sen oğlumu geri ver 1/1-4
 kim ne derse kanıyoruz duydun mu 69/1
 kimi alkışladı kimi taşladı 81/2
 kimi aslı dedi kimisi şirin 65/3
 kimi aşın kimi işin yitirdi 69/2
 kimi beyaz kimi sarı hem zenci 117/3
 kimi erdi kimi aklın yitirdi 101/3
 kimi memur olmuş kimisi doktor 95/9
 kimi öküzünü atın överdi 116/6
 kimi yol dar kimi geniş 63/3
 kimini ağlatır kimin güldürür 48/5
 kimse bilmez yerin yerin 88/1
 kimse görmese de mevlam görüyor 51/2
 kimse kalmamış yapında 103/5
 kimseler yüzümden azap görmesin 107/6
 kiramen kâtibin yanına gelmez 20/4
 kirpiğimsin anam kaşımsın anam 79/4

kitle kapıyı da bırak gel baba 37/1-6
 kocaman hezanlar çürümüş kalmış 67/4
 kocaman vücudu beyindir güden 128/5
 koçanda onlarca darı gizliyor 128/3
 kokusunu yay da katıl kervana 83/5
 kol kol halaya durulur 31/2
 kollar şimdi seni arar sevdiğim 8/1
 koluma kelepçe bağlayıp takan 82/2
 komutan da gürgen dalı 12/1
 komutanda yoktur insaf 12/2
 konak yaptı iki katlı 102/4
 konaközü kiremitlinin düzü 95/6
 konuştuğa dudağından bal damlar 124/2
 konuşulmaz dünya kelim 73/2
 kor gibi alevdim yandım da söndüm 74/4
 korkma ey evladım tum dedi bana 96/1
 kovuyorum kovacağım her zaman 97/5
 koy ver özüm fırat narına yansın 33/5
 koyarlar tabuta ordan musalla 61/5
 köklü çınar idim çöktüm devrildim 81/6
 köle değil bu cihanda hürüdüm 52/4
 köleleyn pazarlarda satıldım 41/4
 kör olası kurşun seni mi buldu 16/3
 kör teke de itlerini yallardı 105/6
 köroğluna mesken olmuş sivasım 57/2
 köyde düğünler kurulur 31/2
 köye hibe kalsın kavak söğüdün 37/5
 köylerde yaşamak inan ki zordur 95/13
 köyümüze hoş geldiniz 104/1-8
 köyün sığrını yayandı 102/1-4
 köyünden ayrılmak gayet zorumuş 34/2
 köz düştü de ciğerlerim yanıyor 98/2
 köz koyup da ciğerimi dağılayın 123/5
 közler yalan demez kül demedikçe 85/1
 kudüse ne oldu gazze yok oldu 111/2
 kul mevlayı anar da 18/3
 kul sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/1
 kullara hak verir derdi devayı 40/3
 kulun kula ucuz olurmuş canı 111/3
 kuranı göndermiş anla bil diye 35/2
 kurcalama büyüttürsün yarayı 19/6
 kurt kapar da emeklerin boş olur 68/2
 kurtulmaz beladan başı turanın 125/2
 kurudu gözyaşım kan revan etti 121/4
 kurulmuş sofrası geçmiş başına 50/3
 kurulu düzene uymuyor nefis 110/3
 kurumlar kalmadı hepsi satıldı 39/3
 kurumuş arpaya sallardık kalıç 105/11
 kısturamaz kimse kusmayacağım 112/1
 kusvanın üstüne vururlar semer 87/1
 kuş gibi hafifler çarpar yüreği 24/2
 kuşa dönmüş hatem emmi 103/1
 kuvaiye merkez eylemiş seni 57/1

kuyudan alırlar sitille suyu 2/2
kuyunun başında bir uzun kavak 2/3
kuzey batı güney ile şark ile 122/3
kuzgunlar üşüşür kokuşmuş leşe 93/3
kuzuları çayırılara salardık 105/4
kuzulu bir koyun gibi 99/2
kuzum daha körpe bilmez yüzmeyi 1/2
küçücük dünyamda sultanım hanım 125/5
küçük yaştan beri başım belalı 38/3
küfari getirdi dize 9/4
küfür düzeninde çokça ezildik 30/3
küfüre günaha yettim 55/1
kül oldum da gidiyorum medine 120/1
küllenmiş yaramın üstünü açar 90/4
kültüre beşiksin ilime eşik 127/5
kümbet belde oldu kurtuldu yastan 95/5
kürüyen kalmamış kayan kalmamış 116/9
küşmüş konuşmuyor bize darılmış 67/2
küsmüşüm dünyaya barışmam gayri 43/1-4
küstüremez kimse küsmeyeceğim 112/2
lakabına derler zaza 102/2
lat menat uzzayı asayla yıkan 122/2
layık olduğunu bulsun 55/5
levhi mahfuzda yazılmış yazılar 47/3
libya tunus kan ağılıyor 9/4
madde manaya dönmezse şaşarım 65/1-5
madem soruyorsun anlatam işte 105/1
mağdur oldu bütün burda çalışan 39/6
mahşerden mizandan bir sual edem 96/5
mahşerden mizandan surdan danışak 54/1
mal mülk için kapı kapı dilendim 52/3
maldan mülkten ne var ise satmışlar 34/3
malını mülkünü etseler talan 91/4
maltepe malbora deyip de seçme 20/2
mana ocağında piştirm pişeli 65/1
manevi gıdamı almaya geldim 52/2
mangan silis ile ocak taşladık 17/1
mansur gibi tüm derimi soysalar 82/5
maşlah yorgan yastık edinmiş taşı 68/4
maşukam elinden cezayı gördüm 46/2
maşukanın cilvesi ol nazı ol 91/3
mayam sütüm belli karışık değil 106/1
mecnun edip çöle düşürme beni 28/1
mecnun furkanıyem içimi döktüm 77/4
mecnun gibi bir leylanım peşinde 38/2
mecnun leylasıyla barışık değil 106/1
mecnundan beş beter deliler gördüm 101/3
mecnunlar leylayı burada bulmuş 117/4
mecnunsuz dünyada leyla ne yarar 81/5
medine de çıkışıyor mekkeye 117/3
mehmet akif eylemişti güzergâh 123/4
mehmet akif senin methin eylemiş 70/3

mekkede inmişti kuran 9/7
mekkenin her yanı kaya 73/3
mektup yaza yaza kâğıt kalmadı 10/3
meliyorum resulallah 99/2
memleketim bu sivasta 6/3
mengeneye alıp sıkıttırdın beni 100/5
menteşenin bitmiş tarla davası 95/3
menzil için gerek bir güzel sabır 106/4
meraküme çıktım seyrana durdum 57/6
merhem sürüp yaranarım yağlayın 123/2
mesafe yaklaştı kalmadı derman 74/1
mescidi haramda yatıp da uyu 117/2
mescidin üstünde tavafa başlar 87/5
mescit aksa kan ağılıyor 9/5
methini duyalı döndüm şaşkına 54/4
metin halifede eyolur yaram 53/6
metropoldür böyle bacımı yutan 50/5
mevla resulünü sizde gizledi 72/4
mevla yaratan değil mi 42/1
mevla yarattı bizleri 29/1
mevladan imanlı ölüm 99/1-4
mevladandır kula rahmet 108/4
mevlam yardım etti başarıp aldım 106/5
mevlanın gitmez hoşuna 42/4
meyletme dünyanın düzeni bozuk 94/4
mezar dedikleri acaba dar mı 54/2
mezara girmeden giydi kefeni 16/4
mındıların baca onlara çarşı 95/12
mısır ürdün lübnan filistin hani 111/3
millet deccal olmuş mehdi beklerim 19/4
millet hasret kaldı sıcağı aşı 22/4
milleti soydu da cıscıbil koydu 22/1
milletin içinde bozmak gelmiyor 107/1
minada şeytanı vurdum 76/4
minberin dibinde uykuya dalmak 75/4
minberinin dibi cennet eşiği 122/6
mirasyedi gibi saldı mı dedim 71/1
misk ü amber kokuşuyor mekkeye 117/2
mizan teraziye çıkmadan önce 93/5
morarırdı el ayağı şişerdi 14/2
muhanet ocağna şivanlar düşe 93/3
muhsin başkan başımızda tacımız 123/5
musa oldum nil nehrine atıldım 41/4
musa tur dağında divana durdu 72/3
musalla önünde hizayı gördüm 46/4
musalla taşına yatıp da yunan 120/4
musallat eyledi işte keneyi 92/4
musibet başlarsa gelir peş peşe 93/3
muskaya oturmuş kaleli hoca 95/14
mutluluktan uçanlara şaşarım 13/3
müminin miracı dinin direği 24/2
münkere nekire cevap vermeye 93/5
münkire uğraşmak zor gelir bize 30/1

müslüman ne oldu gazze yok oldu 111/4
 müslümanım görev sana düşüyor 50/2
 müslümanlar çile çeker 108/7
 müslümanlar kan ağlıyor 9/1
 müzdelifeyi de gördüm 76/4
 nakitten paradan kârdan habersiz 81/5
 nakşi dergahında maksuda erdim 81/4
 nakşibend bahaddin yedirir aş 83/2
 nallı çanakçıyla birlik merası 95/17
 namaza niyaza uzak durdun 26/2
 namazdan niyazdan uzak 88/3
 namert insanların tutma öğüdün 37/5
 namussuzluk sokaklara taşmazdı 62/3
 namusu yok ar da kayıp 88/4
 nara yanma için için 42/2
 narı cehennemde ateşte közde 56/3
 nasıl anlatayım bilmem ki seni 57/1
 nasıl ayırayım bilemiyorum 109/3
 nasıl buyurayım bilemiyorum 109/2
 nasıl doyurayım bilemiyorum 109/1
 nasıl duyurayım bilemiyorum 109/1
 nasıl gelem yüzüm kara 99/3
 nasıl isteyeyim bu fani yurdu 43/2
 nasıl olduğumu bilsin kalemim 7/1
 nasıl sıyırayım bilemiyorum 109/4
 nasıl unuturum canım köyümü 53/1-6
 nasip kismet oldu işe başladık 17/1
 nasip olacak mı imanlı göçmek 44/1
 nasuh tövbesiyle sana söz olsun 119/2
 ne ararsan kardeş nefsinde ara 27/1
 ne halde olduğumu resule ilet 113/5
 ne halde olduğumu sana bildirdi 11/4
 ne kadar da çokmuş bitmez emelin 94/1
 ne kadar isterdim burada kalmak 75/4
 ne kadar yaşarsan ahiri ölüm 58/3
 ne kötülük görmüş benden kaçıyor 3/3
 ne olacak böyle halim 99/1-4
 ne olur harama çözme kuşağı 71/2
 ne olur yakın et bize ırağı 87/4
 ne yapardın geçen benim yerime 7/2
 ne yapayım böyle karaymış yazım 85/4
 ne zaman gelecek sana da keşik 127/5
 nebevide oldum yürek veremi 75/3
 neden artık şakımıyor dillerin 26/3
 neden oldu nasıl oldu bilmedim 66/1-4
 nedir bilmem beni köye bağlayan 95/4
 nedir bu telaş bu telaş 42/1-4
 nefis daha neler umar 25/2
 nefise bu kadar düşkü olmasa 114/4
 nefsi emmareden aşırıp buldum 106/3
 nefsi emmarenin peşinde koşar 50/4
 nefsim ile bu gün baş başa kaldım 27/3
 nefsim şeytandan da zalim 99/1-4

nefsinin düşman bil sakın barışma 51/1
 nefsinin peşinde yeldir mi dedim 71/1
 nehir olup hak yoluna akalım 113/3
 nemrut küçümserdi gördü sineği 92/3
 nemrut mancınıkla ateşe saldı 41/2
 nesi var ki böyle şişer 108/17
 nesline çatıyor çanakkaled 89/6
 nevruz köyün yetim hoca çınarı 95/7
 nevruz yaylası da karşı yuvası 95/3
 neyimi alacak bu kader benim 3/1-6
 neyleyeyim parayı 18/4
 nice peygamberler nebiler yurdu 72/3
 nice sahraları dağları aştım 81/1
 nifakçının öğüdüne gitmezdik 62/2
 niye böyle başın gamlı dumanlı 72/1
 niye sustun serçe sualım zor mu 54/5
 nur olup da katılalım peşine 122/2
 o akış şu sinemi yakıyor 1/1
 o cılız bedeni toprağa verdi 14/5
 o da sen gibiydi kemikten etten 23/1
 o derttir balım şekerim 6/4
 o kuranın ayeti ol cüzü ol 91/1
 o yâr has bahçede bir tomurcuk gül 93/1
 o yar ile yaptık gelirken akit 11/2
 o yârin hasreti bağrımı yakar 45/3
 o yüce mevladan gelirse ferman 119/4
 o yüce resule salâvat gönder 87/3
 o yüce resulun doğduğu şehir 117/5
 o zalim koymadı dizimde derman 3/1
 ocağımız sönmüş tütmüyor duman 67/5
 ocağından duman tütmüyor karga 60/3
 odunu kalmadı kömürü bitti 84/4
 odunu mu yoktur yoksa kömürü 60/3
 of dedikçe dumanların çıkıyor 1/1
 oğlu gadelek de ona söverdi 116/6
 oğlumdun ayırdım hallerim yaman 36/3
 oğuza bağlarlar asil soyunu 78/2
 ok yapar da hedeflere saplardık 105/10
 oksijen elinde savaşa çıkar 17/2
 okunmaz kitaplar rafta tozlaştı 112/3
 ol resul aşkıyla mutluyum dostum 82/1-5
 ol resuli zişan ahmet aşkına 54/4
 olduğum duyduğum doğduğum şehir 78/1
 olma sahtekârın asla uşağı 71/2
 olmasın gözüne perde doğan bey 107/5
 olmaz bu kâinat olmaz ki sensiz 75/5
 olun bu dağlarda kal çoban kardeş 68/3
 oluyorum resulallah 99/1
 on gündür burada huzuru bulan 120/5
 on nüfus neylesin bu osman dayı 64/2
 on sekiz bin âlem hakkın eseri 44/2
 on sekiz bin şehit kesik dere 89/4
 on sekiz mart denen o kutlu güne 89/1

on yıl önce atılmıştı temeli 39/4
ona derler güccük emmi 102/1
onca dert çileden kalmamış ferin 79/2
ondan başka var mı miraca çıkan 122/2
ondan uzaklaşan mevlayı bulur 43/3
onlarcası yatar aynı karede 89/4
onsuz bu dünyayı nidem 76/5
onu sevdiğimi dile getirdim 120/6
orda anlatayım bizim köyleri 95/7
orda geçirdiğin figan mı zar mı 54/2
orda kimse bakmaz senin tipine 94/3
orduna ne oldu gazze yok oldu 111/1
ortadaki direk boynunu bükmüş 67/3
osmanlı ne oldu gazze yok oldu 111/1
otlayan kalmamış yayan kalmamış 116/1
otobüs altında kalan dursunum 47/1-6
otur hayatından çıkar bir özet 91/2
oturup dertleştik dibek taşında 60/1
oyla geçti çocukluğum bu köyde 105/12
oynamaz kirpiğin kaştan ne haber 61/4
oynanan oyunu bozak 63/4
ozanları çoktur çalınır sazı 57/3
ozonu da bir gün tek deldirir ha 92/2
öbek öbek olmuş karganın derdi 60/2
öğreten öğretmen canım öğretmen 16/1-5
öğretmen andır öğrenci balı 16/1
öğretmen babadır öğretmen ana 16/2
öğretmen öğretir ilimi feni 16/4
öksürdükçe ciğerlerin sökülür 20/3
öldü mü bineğin yaya kaldın mı 71/5
öldüğünde bağlasınlar salına 70/4
öldürdüm de geliyorum medine 113/6
öldürüyor atış günü 12/1-3
ölmeden dikilmiş taşı turanın 125/4
ölmeden göreydim bari son defa 46/4
ölmeyp karalar bağlayan şehir 127/3
ölsem de gam yemem gayri 76/1-5
ölüme bir çare bulan övünsün 90/4
ölürsem defnedin doğduğum yere 53/2
ömer der ki zaten büyüdüm yetim 115/4
ömrü yazan sana çok kısa yazmış 36/2
ömründe yeniden bir ak sayfa aç 35/3
ömrünün son demi doktora geçti 14/4
ömrü bağı döktü gazel 108/13
ömrü emek vermiş cami çatmışlar 34/3
ömrü sermayemi yedim bitirdim 81/3
önce emekledim sonra yürüdüm 52/4
önem vermek yalan dünya aşkına 30/2
önüme gerdiler kıldan sıratı 44/3
örterler üstünü kürekle belle 61/5
örülen ben olsam ören sen olsun 87/5
örüyorum muhammedi 126/3
ötüşür dalda kuşlar 18/2

övmek zamanı desene dağlar 72/4
öviyorum öveceğim her zaman 97/1
öyle soygun var ki talan o biçim 69/3
öyle utanmaz ki sıyrık mı sıyrık 110/3
özler yalan demez mil demedikçe 85/1
pabucunu ters giydirir şeytana 56/2
pakistanım kan ağlıyor 9/3
paraya pula hiç tamah etmezdik 62/2
parayı yatırdım aldım fatura 107/3
pas tutmuş kılıçlar neferim yorgun 49/2
patates közlerdik kerme közünde 105/8
patlamış sönmüş havası 103/4
pavyonlarda güzel seçer 4/3
perişan halimi gör yüce mevlam 118/2
perişan olursun yollarda yazık 94/4
peşinden gelirim hep adım adım 66/4
peygamberim çıktı miraç 108/20
pezevenklige alışır 4/2
pınara gelmiş de testi doldurur 3/5
pilav pişti doğra soğan 108/15
pirde anlatayım bizim köyleri 95/14
pislik ile gözün yumar 25/2
pişmiş aşımıza sular katıldı 39/3
pul sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/3
pusturamaz kimse pusmayacağım 112/5
püfür püfür eser ırgalar dalım 100/3
rabbe kul olmak neyimiş 73/1
rahmanın izniyle rahimde cenin 94/2
rahmanın yolundan umarım şaşman 107/5
rahmet ırmağıdır girip de yıkan 122/2
rahmet istiyorum ver yüce mevlam 118/1
rahmete erilemez çekmezsen zahmet 118/4
rastladığım her bir kula 126/1
rastlamadım bu dünyada eşine 124/4
ravza duvarına konulan taşlar 87/5
ravzana gelip de yüzler süremem 121/1
ravzanın başında türbedar olmak 75/4
reçete dediğin bir cızım kâğıt 115/5
refiki âlâda cismin 126/1-3
refrefsiz miraca çıkılmaz imiş 114/2
rehber eyle yavrum yüce kuranı 91/1
rehberim var artık şaşırmam yolum 58/3
resmime bakıp da ağlama sakın 5/1
resul dua edip desin ümmetim 115/4
resul medinede yatar 9/6
resul ümmet dedi kol kanat gerdi 41/3
resulden mevlaya gider bu kervan 83/1
resule kavuşmak düşü turanın 125/6
resulle kaldığım bu son geceydi 121/3
resulü ekremden gelir bu koku 83/5
rızkı mevladan değil mi 42/1
riyadan yalandan kaçtım 6/1
ruhlar âleminden beri kardaşım 40/4

ruhundan üfledi kalktım doğruldum 52/2
 rüyamda bir veli elimden tuttu 96/1
 rüyasını gördüm hayıra yoydum 115/1
 rüzgar eser ılgın ılgın 108/2
 sabahdan kalktım da seher yelinde 8/4
 sabahdan pişerdi topullu herle 105/13
 sabır eyle gitmese de hoşuna 91/3
 sabır ilmin başı yedirir aşı 24/3
 sabır ver allahım dayanamıyom 115/3
 sabır ver allahım kalmadı takat 118/3
 sabret anam buymuş senin kaderin 1/4
 sabret filistinlim kurtuluş yakın 21/5
 sabret mücahidim son bir kez gayret 111/6
 sabretmeyen döker gözünden yaşı 24/3
 sabrın sonu selamettir vallaha 24/4
 saçımı başımı yolmaya geldim 52/4
 saçkıran gele de zülfünü yola 59/3
 saçlarıma düştü artık kırağı 87/4
 saf demen bedele okumuş çoktur 95/9
 safa merve bakışıyor mekkeye 117/1
 safadan başlanır saya 73/3
 safadan merveye koştum 76/2
 sağ gönderdim ben yavrumu diri ver 1/1-4
 sağında çavuşlu solunda çubuk 53/1
 sahabeler yollarını gözledi 72/4
 sahabeye mesken olmuş sivasım 57/5
 sahtekâr düzenbaz revaça gözde 56/3
 sakın bu sözümü atma yabana 22/5
 sakın ha gelmesin göze 102/1
 sakın olma küffar eline maşa 22/4
 sakın sen utanma foyan utansın 50/5
 sakınırken günahların yelinden 27/4
 sal oldum da gidiyorum medine 120/4
 salar haşaratı bak saldırır ha 92/1
 saldıgım koyduğum yığdığım şehir 78/3
 sallara düşürdün sen beni nefsim 27/2
 salmayıp yolcuyla eğleyen şehir 127/1
 samanlık doluydu kalmamış saman 67/5
 sana çıkmak furkanîde huyudu 72/5
 sana derim kasım salgın 108/2
 sana derim turan metin ol metin 30/5
 sana derler güccük emmi 102/3
 sana edem bir iki söz 108/8
 sana gelen kullar bomboş dönmesin 120/3
 sana gelen yollar boranmış karmış 77/2
 sana kavuşturan yollar düz olsun 119/2
 sana kıyanlardan hesap soraydım 16/5
 sana sesleniyom duymuyor musun 109/1
 sana sevdam beni yedi bitirdi 101/3
 sana ulaştıran yolumu tıkar 118/2
 sandım ki ebedi kalmaya geldim 52/3
 sanki babasının malı 12/1
 sanki bir mübarek nur deli gönül 35/1

sanki dünya oyun gibi 99/2
 sanki yedi başlı ejder emsali 64/1
 sanma huzur mutluluk parayla altındadır
 23/1-3
 sanma turan menzil uzak 63/4
 sapladın hançeri kanımı döktün 66/1
 sararan dişlerin bir bir dökülür 20/3
 sardı ateş cayır cayır yanıyom 120/1
 sarıkayada var şeker pınarı 95/7
 sarılan ben olсам saran sen olсам 87/1
 sarım sarım olmuş zarı gizliyor 128/2
 sarıyorum Muhammedi 126/1-3
 sarinden ayrılır yolumuz bizim 95/1
 satıcı hep seni andım 55/2
 savunmak zamanı desene dağlar 72/3
 saydın mı yılları yaştan ne haber 61/1
 sayende kalmadı tuz ile tadım 66/4
 saygıdeğer komutanım 104/3
 sayıklarım onu gündüz hem gece 82/1
 sayılı günlerdir elbet geçecek 11/1
 sayılı günleri çabuk bitirdim 120/6
 sayılıdır tükenmeden yılların 93/4
 sayın valim veyssel dalmaz 104/7
 sayla geçti çocukluğum bu köyde 105/1
 saymak ile bitmez turan 9/7
 saymakla dertlerin bitmiyor karga 60/2
 sazlar yalan demez tel demedikçe 85/4
 secde eder tüm başlar 18/2
 secdeye kapanır ağarır yüzler 87/2
 secdeye kapanmış dağlarla taşlar 52/5
 seçer miyim bilmem seçmeden sevdim
 44/4
 sefalar getirdin sen tansu hanım 22/1-6
 sefer sancağını çektim de burca 113/1
 seher vakti uyandım 18/1
 sel olup da akışıyor mekkeye 117/5
 selam da yaz benim zalim yârime 7/2
 selam kapısından girdim 76/3
 selam saygılar sizlere 104/8
 selçukluya mesken olmuş sivasım 57/1
 sellere düşürdün sen beni nefsim 27/4
 semaya yükselen duman isterim 119/2
 semtine uğramam dostlar yozlaştı 112/3
 sen efendim ol da ez beni beni 41/4
 sen garip bir kuşsun bense bir ozan 54/6
 sen gideli açmaz oldu bir gülüm 79/3
 sen olmazsan hâlim haraptır harab 33/4
 sene doksan üçte kazmayı vurduk 15/1
 seni bu hallere koyan utansın 50/1
 seni gördüğümde bir hal oluyor 70/1
 seni sevmeyenler sürünsün ölsün 33/3
 senin de gül benzin sararıp sola 59/3
 senin de yuvanı yapar mı yapar 80/5

senin harcın toprağınan suyu du 72/5
senin ile beni çeksinler dâra 27/1
seninle tanıdım helal haramı 78/3
serçe hiç kondun mu cennet köşküne 54/4
serilen ben olsam seren sen olsun 87/3
sesim çıkmaz tutuk geniz 108/12
seten deresinde futbol oynardık 53/5
setreyle günahım mevlam ört beni 90/5
sevda çeşmesinden içtikçe içtik 96/2
sevda çöllerine şişirip saldı 106/1
sevda denizine dalan övünsün 90/2
sevda tüccarıyım aşk pazarında 101/1
sevdam mı tükendi aşkım mı bitti 121/4
sevdası bağrıma saplanan oktur 82/3
sevedim seni ben kana kana 8/3
seven sevilenler ersin murada 10/4
sevgin yüreğimde ateş köz olsun 119/2
sevgisiz tarlada tohum biter mi 45/2
sevince bürünür bütün kederim 11/3
sevinmek zamanı desene dağlar 72/5
sevirde hirada arayıp durdum 75/2
seviyorum seveceğim her zaman 97/1
seyiti gördün mü sırtlanmış mermi 89/2
seyredelim şöyle dur da 104/4
seyyidi yahyaya içirmiş dolu 83/3
sıçırak emem de yakardı ağıt 116/2
sıddık ekberdir kervanın başı 83/2
sığındım kapına rızayı gördüm 46/3
sıktırmış kemeri parlar belinde 8/4
sılanın hasreti ateş korumuş 34/2
sır olup da katılalım peşine 122/6
sırat köprüsünden geçtin mi serçe 54/3
sıratı müstakim bükülmez imiş 114/3
sıraya geçirir saf saf 12/2
sırıttırır pişkin pişkin 88/1
sırlar hazinesi geldi önüne 96/3
sırp moskof gavuru bosnayı vurmuş 21/2
sıvadım kolları dövüşmek için 97/3
sıvası dökülmüş duvar yarılmış 67/2
sicimoğlu halil dillere destan 95/5
sigara içenler sağlıksız olur 20/5
sigara mekruhtur gel bunu içme 20/2
sil kalbinden karayı 18/4
silindir altında başım ezseler 46/5
sinemde yaralar derin mi derin 79/2
sinemi bir ateş yakıyor daim 125/3
sis duman bürüdü iki gözümü 44/4
sivas kongresi atadan kalan 127/4
sivasa vurdular en büyük taş 39/5
sivastın gözünde olduk maskara 15/3
siyah saçın kara gözün 29/3
siz geldiniz gitti gamım 104/5
siz siz olun girmen köperatife 15/1-5

soframda kaşığım çorbamda tuzum 79/5
sofraya koyarlar bal tabak tabak 45/4
soğanlı deresi köpürmüş kandan 89/3
sokup zehirleyen yılan övünsün 90/5
solarsan kimseler dönüp de bakmaz 100/4
soldurdum da geliyorum medine 113/4
son anında dahi beni anasın 59/4
son güz ayda işler ancak biterdi 105/7
son nefeste iman ile ölürsen 68/5
sonbaharda sonbaharda 31/1-4
sonunda belasını buldu 4/4
sonunda kılığna düştün diyorsun 45/1
sonunda kurtuldu fitne fesattan 23/1
sor da anlatayım bizim köyleri 95/1
sorarlara gayri öldük demeli 39/4
sorarlar bizlere o mahşer günü 94/5
sorarsan halimiz gerçekten harap 121/2
soruyorum muhammedi 126/1
soyguncu vurguncu devran sürüyor 51/2
söviyorum söveceğim her zaman 97/2
söyle ağlayam mı yoksa gülem mi 77/1-4
söylenecek ne var ise söylemiş 70/3
söyler garip turan yüreği ezik 3/6
söz söyleme boşa tutmuyor öğüt 97/5
sözler yalan demez dil demedikçe 85/2
su akarken dedim doldur kovayı 80/5
su katma kimsenin pişmiş aşına 91/3
su yerine şarap iç 4/3
suçatılı kara nihat 108/22
suçlamam kalemi yazdıran vardır 98/4
suları buz tutmuş gelmiyor damla 84/2
sulayan kalmamış doyan kalmamış 116/4
sus otur yerine lafa karışma 51/1
susmasın davullar mehteran çaldır 49/4
susturamaz kimse susmayacağım 112/1
susuzluk bir yandan açlık bir yandan 89/3
suyla geçti çocukluğum bu köyde 105/8
suyu yoktur bağ bahçesi kurumuş 34/2
sür de anlatayım bizim köyleri 95/1
sürme çekmiş kirpiğine kaşına 50/3
sürükler peşinden bendini aşar 100/2
sürülmedi tarlalarım bozlaştı 62/4
sürümden bir tane çalan övünsün 90/1
sürürsün ipini kırdıktan sonra 94/3
süsüne aldanan günahkâr ölür 43/3
süyem süyem gözden döktürür suyu 74/2
süzüyorum süzdüğümü bilmeden 38/1
şah ismail pek karaca 108/16
şahbeyinden rüstem tecer 108/18
şahin gibi hep yüksekte uçuyor 3/3
şakıyıp dilleri ötmüyor karga 60/1
şana derler güccük emmi 102/4
şarkışlaya bağlı bağlalarası 95/17

şefa'at et bize ya resulallah 33/1-5
 şehirler içinde incidir inci 117/3
 şehit olup hakka kavuşmak için 97/3
 şehitlerin geçti sayısı bini 111/4
 şehitlik şerbeti içmezsen şayet 111/7
 şelek yaptı bunca derdi üstüme 13/1
 şemsi sivas'ıyla ihramcızade 57/4
 şerde anlatayım bizim köyleri 95/8
 şeref verdiniz bizlere 104/8
 şerha şerha yaralarım kanıyor 98/2
 şeyda bülbül gibi düşürdü zara 110/5
 şeyh çoban ahmedi turan burdadır 57/5
 şeyhimin babası mustafa taki 83/4
 şeyle geçti çocukluğum bu köyde 105/9
 şeytan kula vermez rahat 108/22
 şeytan kurmuş bin bir tuzak 88/3
 şeytan neferini dünyaya saldı 19/5
 şeytan ordusunca çokça soğurdum 52/2
 şeytana atarlar taşı 73/4
 şeytana ateşe tapar mı tapar 80/4
 şırıngayla çekmiş suyun 55/4
 şifaiye artık şifa dağıtmaz 127/2
 şikâyet mektubu yazdım babana 22/5
 şimdi dile gelse o kutsal bölge 122/4
 şu çalıma hele poza 88/2
 şu gönlüm her gün yasta 6/3
 şu yüce dağlarda uçtun mu serçe 54/1
 şühedalar zirvenizi boyladı 72/2
 şükret dediğimde mudara diyor 110/2
 şükreyledim bugünüme dünüme 96/3
 şükür başladı namaza 102/2
 şükürler olsun ki ravzanı gördüm 75/2
 ta elesten düştük yola 63/2
 ta ezelden vardır bilinmez yaşı 57/2
 tabiata bakıp görmeden geçme 128/1
 tabipler tabibi resulü ahmet 118/4
 tacı tahtı sarayı 18/4
 tahtalılı zafer hoca 108/19
 tahtayı yontar da yapardık kılıç 105/11
 takar boynuzunu çok kaldırırsın ha 92/1
 takatim kalmadı çabuk gel peşim 28/2
 talan olmuş bağı bülbüller ötmez 125/1
 tam kemale ermiş otuz beş yaşı 40/2
 tamamen bedenini dert ile dola 59/3
 tamudan kurtaran zaman isterim 119/3
 tandırda yakmaya gazel toplardık 105/10
 tandırın başına koşar konardık 116/4
 tanıtayım bakın size 102/1
 taramış zülfünü dökmüş bir yana 8/3
 tanyorum muhammedi 126/2
 tarih sayfasından sildir mi dedim 71/3
 tarihte çok kere eyalet oldun 127/6
 tarlalarda biter iğün 108/21

taşıyamaz oldum arttı yüklerim 19/4
 tat köyüne çöktü bir kara duman 36/3
 tatlı dillerine kandığım zaman 11/4
 tatlı dillerine kandım 55/2
 tavafa başlamış yaşlısı genci 117/3
 tavşan uykusuna dal çoban kardeş 68/4
 tavuklar tünemiş virane yapı 67/1
 tayla geçti çocukluğum bu köyde 105/4
 tazeliğin gitmiş solmuş güllerin 26/3
 tebessüm neşemiz yarıda kaldı 41/2
 tedarik görmeden yollara düştüm 81/1
 tek kelam etmeden bağlandı dilim 47/2
 tek sırdaşımsın ya kızamıyorum 98/1
 tekerin altında verdim canımı 47/4
 tekke köylü tonton isa 108/10
 tekrar dirilmiş beşeri 73/5
 tekrar görsem kalmaz ağrım 73/6
 telli sazımsı aşıklığın simgesi 98/5
 tembellik yüzünden nesil bozlaştı 112/3
 temiz tut kalbini kalmasın kara 24/1
 tepeden tırnağa aşk ile dolan 120/5
 tepeden tırnağa dert ile dolduk 5/3
 ter olup da katılalım peşine 122/4
 terazimiz adaletten şaşmazdı 62/3
 terk eyledin beni boynumu büktün 66/1
 terörün elinde oyuncak olmuştun 49/1
 terörün elinden millet kanı kusar 112/1
 terörün hedefi öğretmen oldu 16/3
 tevazuyu sakın bırakma elden 86/1
 teyle geçti çocukluğum bu köyde 105/11
 tezkereyi alıp döndüğüm zaman 11/3
 tınaz oldum yaba ile savruldu 81/6
 timur eylemişti her yanı talan 127/4
 tir olup da katılalım peşine 122/5
 titreme geliyor benzim soluyor 70/1
 tomurcuk gülleri dalında gonca 113/4
 toplanıp komşular kabrini kazmış 36/2
 toprağımsın anam taşımsın anam 79/1
 toprağıyla taşı rahmetle dolmuş 117/4
 topyekûn düşmana edelim akın 21/5
 töngel köylü garip hancı 108/14
 tövbe edip geldim haddimi bilip 101/4
 tövbe etmeyi mahvet 25/1-3
 tövbe ya rab der de şükre başlar 52/5
 tövbesiz günahlar dökülmez imiş 114/5
 tur olup da katılalım peşine 122/3
 turan bu sevdamız elin dilinde 8/4
 turan cennete girsem 18/6
 turan der ki birlik bize yakışan 39/6
 turan der ki cana yetti 12/3
 turan her yan düzü doldu 4/4
 turan idi furkanî kaldı adım 66/4
 turan kaleminden ümit beklersin 7/4

turan kıl namazı yalvar allaha 24/4
turan yoksul hayatından beziyor 64/3
turda anlatayım bizim köyleri 95/12
tuşa dönmüş hatem emmi 103/1
tutmuyor dizlerim kırıldı belim 47/2
tutsalar burnumu çıkacak canım 125/5
tuttu da götürdü yoksulu zamlar 64/1
tuttuğum her işten eyledim zarar 81/5
tüfeğim elimde talim ederim 11/3
tüh deyip başını taşı çaldın mı 71/5
tükenen yılları saymıyor nefis 110/4
tüm hastalar bulsun sıhhat 108/22
tüm kâinat zikreder 18/5
tüm sirbistan kan ağlıyor 9/2
türk hava yolundan uçağa bilet 113/5
türkiye üstünden yel gibi geçti 22/2
türkü sırlarımı söylen her yerde 100/1
uçan kuşlar börtü böcek 126/2
uğruna yandığım kaşı hilali 38/3
ulu camisine biçilmez paha 127/3
umarım eyolur sonu 103/6
unutmadan bayram doğan 108/15
unutmuştum seni geldin yâdına 2/4
unutulur oldu sılayı rahim 112/4
utan beşiğinde yatan bebeden 71/1
utancımın iki büküm 99/1
utanın mı bakmıyorsun yüzüme 66/2
utanmaz arsız yılışır 4/2
utanmazı görün görün 88/1
uyan artık can kardeşim 9/1
uyanmak nasip et yemeden tokat 118/3
uykusuz mu kalmış yıkıktır kaşı 68/4
uymuş emmareye peşinde tazı 110/1
uymuş nefse nemrut gibi yaşıyor 77/3
uzay çağıdır bu değişti asır 128/3
üç alıça gider toplardık alıç 105/11
üç beş lokma bulsak şükür ederdik 62/1
üç beş meteliğe kurşun atanım 5/4
üç tane yavruna kimler bakıyor 36/4
ümmetim de bana yeter 99/4
ümmetim de mutluluğa ereyim 33/2
ümmetim dese de cennete girsem 125/6
ününü dünyaya yaydın 104/6
üretilen damarıydı kaniydi 39/1
üst yanda gökçeli kavaklıdere 53/2
üste kavakdere gökçeli vardır 95/13
üstümde dönüyor akbaba kuzgun 125/2
üstüme yıkıldı köşkümler sarayım 1/3
üstüne direksiz bir çatı çatmış 35/1
üveys oldum düştüm yola 126/1
üye zamanında yatırmaz para 15/3
üzerimden gamı kederi dağıt 115/5
üzüyorum üzdüğümü bilmeden 38/3

var mı kuranını soran 9/7
varda anlatayım bizim köyleri 95/6
vardı gitti bir söğüde yaslandı 60/5
vardı onun da güzel yönleri 116/10
varımı yoğunu yoluna serdim 28/3
vatan için bu kellemi koyarım 97/4
vatan için feda canım 104/3
vatan namus borcu derim beklerim 10/2
vatana uzanan elleri kırak 22/6
vatanımdan sisi dumanı kaldırı 49/4
vayla geçti çocukluğum bu köyde 105/2
ver de anlatayım bizim köyleri 95/16
verdi bir emanet dedi ki sakla 96/4
verdiğim paraya yandım 55/2
vicdanın ne oldu gazze yok oldu 111/5
viran bahçelerde bülbül öter mi 45/2
viraneye dönmüş bizim tat köyü 34/1-5
vuranlar çok olur garip düşküne 30/2
vurdu sırtım yere beni tuşladı 81/2
vurulan ben olsam vuran sen olsan 87/1
vurur çitmesini pek çıldırır ha 92/3
vücudum sıhhatli yüreğim hasta 58/4
ya allah diye diye 18/1-6
yabri beyim çok havalı gezerdi 116/8
yâd ederim seni her an rahmetle 79/1
yahudi hançeri bağrıma saplar 111/5
yahudi tuzağı çok çetin kurmuş 21/2
yahudinin müslümana tavrı 21/1
yahudiye hesabını ver desin 21/6
yakacak tükendi yanmıyor sobam 109/3
yakacak yüzünden çeker idik zâr 116/9
yakacık çavuşlu pek sever turşu 95/12
yakamı bırakmaz dert ile cefa 46/4
yaklaştırmak hakka sabır ve namaz 24/1-4
yaktı helak etti köz beni beni 41/2
yaktığımız bu ateş tekrar sönmessin 120/3
yalan dünya kahrı çekilmez imiş 114/4
yalan dünya sana kalsın kalemim 7/4
yalan dünyada dünyada 6/1-4
yalan söyler her bir sözün 29/3
yalana sağır ol gerçekleri duy 86/4
yalandan riyadan her zaman kaçtım 85/2
yalanına dürün dürün 88/3
yalnız sana geçer bizim nazımız 5/2
yalvarırım artık de bana ümmet 119/3
yalalak karşıdan köyüme bakar 53/3
yalalak kurulmuş köyüme karşı 95/12
yanar ocak tüter baca 108/19
yanarım dumanım tüter 99/4
yanarım yanarım dumanım tütmez 70/2
yandırmak istiyor söyle yalan mı 56/3
yanıktır bu sinem resule yanık 82/4
yanına almışsın siddik ömeri 75/3

yanına köpeği al çoban kardeş 68/2
 yapılır mı böyle safa 55/3
 yaprak gazel oldu güller de soldu 10/1
 yaptığım ameller cennete kor mu 54/5
 yaptığın ameller bine katlanır 74/3
 yaptığın yanına kalır zannetme 48/1
 yaradan bizlere göndermiş önder 87/3
 yaradan dünyaya güzellik katmış 35/1
 yaradan mevlayı fikir ederdik 62/1
 yaradan yavruma şifa eylesin 115/1-5
 yaradana boyun bükür 108/7
 yaradana şükreder 18/5
 yaralarım değil bağrım sızılar 47/3
 yaralı gönlünü dertlere salmış 14/1
 yaralı sinemi dağlama öyle 50/1
 yaramazdık büyüklerin gözünde 105/8
 yaratmazdık mevlam olsa gereksiz 106/2
 yarda anlatayım bizim köyleri 95/4
 yardan ayrılalı oldu bir sene 7/1
 yardım et yoksula yetimi gözet 91/2
 yarılır topuğumuz çekerdik sızı 105/3
 yarın ahirette çekmeyiz vahı 122/5
 yarın ahirette olur azığı 107/7
 yarın geç kalmadan çoğalmadan vay 40/1
 yarınımız yaman oldu ismeti 39/6
 yârin hasretine yavru eklerim 10/2
 yarmışlar bağrını bak delik deşik 127/5
 yastayım sevince boyanamıyorum 115/3
 yastığıma dayandım 18/1
 yaş iken eğerler o nazik dalı 16/1
 yaş kemale erdi kırkı aşıyor 77/3
 yaşa da gör neler gelir başına 48/1-5
 yaşadım hayatta onlarca bozgun 125/2
 yaşam yolculuğum çetin başladı 81/2
 yaşamak istiyor başına buyruk 110/3
 yaşamda kavgayı nizayı gördüm 46/1
 yaşantımız hiç islama uymuyor 21/4
 yaşı yetmişe dayandı 102/1-4
 yaşıyoruz böyle hep bir arada 95/18
 yaşlanınca değil gençliğinde gel 26/1-4
 yat da uyu derin derin 88/4
 yatağına sığmaz etrafa taşar 100/2
 yavan ekmeğimiz şekermiş balmış 67/4
 yavru parçalanmış babası toplar 111/5
 yavrum diye kundağına taş bele 59/2
 yayla geçti çocukluğum bu köyde 105/10
 yaz da bana mektup salsın kalemim 7/1
 yazar isen belki azalır derdim 98/3
 yazdığın şiiirden tanırım seni 39/2
 yazık dağılmış yuvası 103/4
 yazılan gelir başına 42/4
 yazıp dilekçesin resule sunan 120/4
 yazmak için ben bu defteri açtım 85/2

yecüc meclüc dört tarafı бүрүдү 19/3
 yedi aydır özlemini çekerim 10/2
 yedi kat sardılar nâşım ketene 47/5
 yedi tane yavrun uçtu yuvadan 37/3
 yedi yıl balığın karında yattım 41/5
 yeliyorum resulallah 99/3
 yelkenimi açtım çıktım denize 38/1
 yeme köremezi haramdan sakın 68/3
 yendirmek istiyor skelse yalan mı 56/2
 yeniden silkinip kalksana şaha 127/3
 yenihan başkanı arda 104/4
 yenik düşme kör şeytanın fendine 23/2
 yeri yurdu ateş dolsun 55/5
 yesribin mi yoksa hayberin kini 111/4
 yeşeren umutlar sarardı soldu 34/5
 yeşil gözlerim yaş döküyor benim 58/1
 yeşil kubbesine kurban olduğum 75/1
 yeşil ovalara sal çoban kardeş 68/1
 yeter artık baba bitsin ağdın 37/5
 yeter artık çabuk gelsin kalemim 7/2
 yeter artık sarıl hakkın ipine 94/3
 yetti garibanın canına yetti 84/4
 yıkılır dünyanın köşkü sarayı 19/6
 yılan ol da sürün sürün 88/4
 yıldız kızılırmak orda buluşur 95/2
 yıldızeli kaymakamım 104/5
 yıldızeli kazam sivastır ilim 47/2
 yıllar sevgimize zarar sevdiğim 8/1
 yıllar yılı hep uyuduk 9/5
 yıllarca nefsinin peşinden koştun 35/4
 yıllarca peşinden koştum yoruldu 46/2
 yıllardır içimde kaynıyor kazan 54/6
 yıllardır sen bana avu yedirdin 109/4
 yıllardır uzanmaz bir dostun eli 60/4
 yılmayıp boş yere çağlayan şehir 127/2
 yiğido doğurur toprağı taşı 57/2
 yine bahar geldi çağlıyor özüm 85/1
 yine de diyemem ezayı gördüm 46/5
 yine de gelmesin halel canına 107/4
 yine derler güccük emmi 102/1-4
 yine sırt çevirdin benden kalemim 98/1
 yine şükrederiz şeref şanı 30/4
 yit karını gerin gerin 88/1
 yitirdim yavrumu kime sorayım 1/3
 yobaz diyorlarmış vallahi yalan 127/4
 yoğurdunu doldur salla yayıkla 86/3
 yoğurt olsun diye pişirip çaldım 106/1
 yoksul ne yer tasası yok 88/1-4
 yoksulun dünyada yoğumuş yeri 84/3
 yol oldum da gidiyorum medine 120/1
 yoldurdum da geliyorum medine 113/3
 yollar dolambaçlı uzar da uzar 125/4
 yollar uzun çaktır tuzak 63/4

yollara dökülmüş göç katar katar 34/4
yolu yarıladsın bilsene ahmet 40/2
yolumu bulmaya rehber gönderdi 114/3
yoluna fedadır servetim malım 58/2
yoluna koymuşum ser yüce mevlam 118/1
yontarsan ağacı çıkar gamgası 98/5
yorulan turnalar dalına konar 86/2
yorulur da yaslanırdık duvara 105/9
yönetime geldim gelmez olaydım 15/5
yönümü çevirip hakka dönderdi 114/3
yufka ekmeğini tuza banardık 116/4
yurda anlatayım bizim köyleri 95/15
yurdum yeni fatihini bekliyor 49/5
yurdumuzdan olsun belalar irak 22/6
yusuf olup bir kervana katıldım 41/4
yusuf ziyeddinin köylü cizbölü 95/6
yusufu ziyeddin yüklenmiş yükü 83/5
yut ki dolsun kürün kürün 88/3
yuttu da götürdü yoksulu zamlar 64/1
yüce mevlamı görsem 18/6
yükledim göçümü bir daha gelmem 47/6
yüreğim kabarıp gözüm doluyor 70/1
yürürsün menzili gördükten sonra 94/4
yürüyen kalmamış yayan kalmamış 116/6
yüzlerce sabinin akıyor kanı 111/3
yüzüne gözüne boya düşüyor 50/2
yüzüyorum yüzdüğümü bilmeden 38/1
zaferlere alışmış bir milletiz 30/1
zâfımı düşmana bildir mi dedim 71/2
zalimi haksızı şişirenlere 97/2
zalimler hükmeder olmuş dünyaya 46/1

zalimler zulmüne zulüm ekliyor 49/5
zaman çok değişti ortalık fena 80/2
zaman çok kısaydı doymadan döndüm 74/4
zaman sonsuzluğa akıp gidiyor 19/2
zamanı gelince ağarır saçın 61/1
zannederdin şahlar şahı 103/3
zannetme ki dostum izabe kansız 17/4
zaten arabayı pahalı aldım 107/2
zaten batının da isteği buydu 22/1
zaten benim derdim bana yetiyor 8/2
zaten bu dünyadan umudu kestim 113/2
zezbani elinden kaçtın mı serçe 54/2
zehir kattı ekmeğime aşım 36/1
zehir oldun ağzımdaki tadıma 2/4
zelzele depremle yıkılmaz imiş 114/1
zemheriden beter kışı turanın 125/1
zengin olduğundan hep dem vururdun 26/2
zengin olmuş parası çok 88/1-4
zengine çok olur varis 108/11
zengini bırak da fukire bir bak 2/3
zevk ü sefaya ersem 18/6
zıkrullahı her an düşürme dilden 86/1
ziyaret edelim gel yavrum sen de 89/1
ziyaret etmeye vardım yanına 124/1
zorda anlatayım bizim köyleri 95/13
zorda mısın nesin gönülün gümanlı 72/1
zulme boyun eğme al kanını saç 35/3
zulme boyun eğmez dik durur başı 57/2

3. KAFİYE VE REDİFE GÖRE DİZELER DİZİNİ

kitle kapıyı da bırak gel baba 37/1-6
yanar ocak tüter baca 108/19
kırşak kale köyle var yücebaca 95/14
bağlamışlar bak haraca 108/16
şah ismail pek karaca 108/16
ihtiyacı yok saraca 108/16
gidesiniz toptan hacca 108/19
tomurcuk gülleri dalında gonca 113/4
günah mı ararsın bu bende tonca 113/4
baharda kabarıp püsküllü yonca 113/4
hava kararıp da akşam olunca 58/1
bulutlar ağlayıp yağmur olunca 58/1
muskaya oturmuş kaleli hoca 95/14
tahtalılı zafer hoca 108/19
evde kalmış kızlar bulunmaz koca 95/14
sefer sancağını çektim de burca 113/1
bütün servetimi heybeye hurca 113/1
kul mevlayı anar da 18/3

hay hak diye yanar da 18/3
açıp ellerini divana dur da 114/5
seyrederim şöyle dur da 104/4
yaşıyoruz böyle hep bir arada 95/18
demiroluk köyü bekler sırada 95/18
ailem çocuklarım bekler orada 10/4
ayrım gayrım yoktur asla burada 95/18
çavuş turan yeter söz kes burada 10/4
seven sevenler ersin burada 10/4
yalan dünyada dünyada 6/1-4
aldırmazdım derde gama dünyada 41/1
bir muamma idim fani dünyada 41/1
ezel toprak idim irem bağında 52/1
cibril ikra dedi hira dağında 52/1
hocaydın kendi çapında 103/5
azaplar vardı kapıda 103/5
kimse kalmamış yapıda 103/5
bilal habes gibi halk nazarında 101/1

sevdâ tüccarıym aşk pazarında 101/1
 karşılaştım onla köprü başında 60/1
 oturup dertleştik dibek taşında 60/1
 yeni han başkanı arda 104/4
 sonbaharda sonbaharda 31/1-4
 kan da akar damarda 18/3
 başıma ne gelir bilinmez orda 114/5
 bakın furkaniye yanıyor korda 114/5
 devlet erkani hep burda 104/4
 ister isen at bir kafa 55/3
 yapılır mı böyle safa 55/3
 dedi portakalım yafa 55/3
 yakamı bırakmaz dert ile cefa 46/4
 ölmeden göreydim bari son defa 46/4
 istedim dünyada süreyim sefa 46/4
 hiç birine gücün yetmiyor karga 60/4
 saymakla dertlerin bitmiyor karga 60/2
 gözümün önünden gitmiyor karga 60/5
 kırılmış kanadı tutmuyor karga 60/1
 şakıyıp dilleri ötmüyor karga 60/1
 ocağından duman tütmüyor karga 60/3
 takar boynuzunu çok kaldırırsın ha 92/1
 salar haşaratı bak saldırır ha 92/1
 vurur çitmesini pek çıldırır ha 92/3
 ozonu da bir gün tek deldirir ha 92/2
 azana haddini yok bildirir ha 92/4
 ecel geldiğinde hak öldürür ha 92/5
 çektiğin acılar yetmez mi daha 127/3
 turan kıl namazı yalvar allaha 24/4
 sabrın sonu selamettir vallaha 24/4
 cennete iletir seni billaha 24/4
 ulu camisine biçilmez paha 127/3
 yeniden silkinip kalksana şaha 127/3
 bağırımı kavuran bu ateş başka 90/2
 aslan öldü meydan kaldı çakala 48/3
 akları doldurur saç sakala 48/3
 fırsat ele geçmez koş da yakala 48/3
 içini dışını bir güzel pakla 96/4
 verdi bir emanet dedi ki sakla 96/4
 helali haramdan bir bir ayıkla 86/3
 günah deryasında yüzme kayıkla 86/3
 yoğurdunu doldur salla yayıkla 86/3
 hayırda ve şerde iman yokla 96/4
 koyarlar tabuta ordan musalla 61/5
 götürürler seni en kısa yolla 61/5
 beş tavaf eyledim çıkmadı damla 118/1
 suları buz tutmuş gelmiyor damla 84/2
 doldurdum içimi kederle gamla 118/1
 hamuru yoğrulmuş kederle gamla 84/2
 iki büküm olmuş beli son zamlar 84/2
 tamamen beden dert ile dola 59/3
 bu dünyada verdik mola 63/2
 bu yol bizi taşır mola 63/2

senin de gül benzin sararıp sola 59/3
 ta elestten düştük yola 63/2
 üveys oldum düştüm yola 126/1
 saçkıran gele de zülfünü yola 59/3
 rastladığım her bir kula 126/1
 garip turan derler benim adıma 2/4
 zehir oldun ağzımdaki tadıma 2/4
 unutmuştum seni geldin yadıma 2/4
 katık diye ekmeğini kanıma 56/1
 hele gel de otur dedi yanıma 96/3
 zehir kattı ekmeğime aşıma 36/1
 katık yaptım gözyaşımı aşıma 90/3
 bu ne yaman işti geldi başıma 36/1
 dertli yazın mezardaki taşına 90/3
 düşe kalka geldim kırk üç yaşına 90/3
 furkani sen bunu ağzına alma 20/7
 bu yalan dünyanın zevkine dalma 20/7
 henüz genç yaşında belanı bulma 20/7
 doğru bildiğimden şaşmadım amma 101/2
 kaynadım kaynadım taşmadım amma 101/2
 çok kez tökezledim düşmedim amma 101/2
 nefisini düşman bil sakın barışma 51/1
 sus otur yerine lafa karışma 51/1
 inan ki zor çıkan çamura batma 20/6
 anneni incitip babana çatma 20/6
 helal kazancına haramı katma 20/6
 öğretmen babadır öğretmen ana 16/2
 dünya oldu bana üvey bir ana 43/1
 emanetim sana gam dedi bana 96/6
 henüz olmamışsın ham dedi bana 96/5
 ab-ı kevser ile çim dedi bana 96/4
 benlik libasını göm dedi bana 96/2
 hiç değeri yoktur kum dedi bana 96/3
 korkma ey evladım tüm dedi bana 96/1
 kapa gözlerini yum dedi bana 96/1
 evvel sarılırdın sevdiğim bana 8/3
 dargın mısın diye sormayın bana 43/1
 hem ana hem baba yar oldun bana 78/1
 acı bu halime himmet et bana 46/3
 şikayet mektubu yazdım babana 22/5
 çiftçiler yeniden döndü sabana 22/5
 sakın bu sözümü atma yabana 22/5
 hayat bahsedensin tendeki cana 33/1
 düğünde satıldı inekle dana 37/2
 sevedim seni ben kana kana 8/3
 çaredir öğretmen dökülen kana 16/2
 gidiyorum artık elveda sana 59/1
 ellerimi açtım yalvardım sana 46/3
 ervah-ı ezelden aşığım sana 33/1
 gönülden yürekten bağlıyım sana 78/1
 intizarım vardır sevdiğim sana 59/1

bilirim ayrılmak zor gelir sana 37/2
insanlar dönüşmüş birer şeytana 56/2
pabucunu ters giydirir şeytana 56/2
başımıza çorap örür şeytana 56/2
hatırını say da katıl kervana 83/2
kokusunu yay da katıl kervana 83/5
bu dünyaya doy da katıl kervana 83/1
dolusunu koy da katıl kervana 83/3
benliğini soy da katıl kervana 83/1
hep hayıra yoy da katıl kervana 83/4
efendine uy da katıl kervana 83/6
feryadımı duy da katıl kervana 83/7
bir kimsen kalmadı derdine yana 37/2
haline koymazlar derdine yana 16/2
taramış zülfünü dökmüş bir yana 8/3
bir hataya düştüm kapıldım zana 46/3
zaman çok değişti ortalık fena 80/2
hepimiz de düştük eccl ağına 123/1
helikopter düştü şu keş dağına 123/1
doyulur mu mevla nazargahına 117/1
cümle asfiyanın güzergahına 117/1
önem vermek yalan dünya aşkına 30/2
ol resul-i zişan ahmet aşkına 54/4
methini duyali döndüm şaşkına 54/4
furkani der ben vurgunum alına 70/4
ebediyyen üstümüzde salına 70/4
öldüğünde bağlasınlar salına 70/4
kıymak ister bu tendeki canına 48/4
yine de gelmesin halel canına 107/4
ekmek doğrar akan kızıl kanına 48/4
elli beş liramın girdin kanına 107/4
inan yakışmadı senin şanına 107/4
efendi yakışmış onun şanına 124/1
ziyaret etmeye vardım yanına 124/1
gönülünden dostların gelmez yanına 48/4
fakir gözyaşını katmış aşına 50/3
su katma kimsenin pişmiş aşına 91/3
yazılan gelir başına 42/4
yaşa da gör neler gelir başına 48/1-5
kurulmuş sofrası geçmiş başına 50/3
sürme çekmiş kirpiğine kaşına 50/3
çürük temel ile yapılan bina 80/2
çağ atladık artık suç değil zina 80/2
akıntıya kürek çekme boşuna 91/3
furkani telaş boşuna 42/4
sabır eyle gitmese de hoşuna 91/3
mevlanın gitmez hoşuna 42/4
ne ararsan kardeş nefsinde ara 27/1
senin ile beni çeksinler dara 27/1
biçare gönlümü düşürdü dara 110/5
kapatalım borcu geçelim kara 15/3
nasıl gelem yüzüm kara 99/3
temiz tut kalbini kalmasın kara 24/1

ayet yüz elli üç sure bakara 24/1
sivasın gözünde olduk maskara 15/3
garip furkaniyi düşürdü nara 110/5
üye zamanında yatırmaz para 15/3
altı sapla gider idik davara 105/9
kaşkayada sarar idik cuvara 105/9
yorulur da yaslanırdık duvara 105/9
aşkın bu sinemde yara 99/3
şeyda bülbül gibi düşürdü zara 110/5
hepsi göçtü gitti girdi mezara 105/12
höllüklükten güzel idi manzara 105/12
ali dayı oynar idi tanzara 105/12
azgın nefsin peşi sıra 99/3
çok meblağ değil ki seni batıra 107/3
bilsem derdim kendi gide yatıra 107/3
götür davarını kıra bayıra 68/1
efkarlıyım yine geçer hayıra 68/1
bürürsün kemiği sardıktan sonra 94/1
durursun divana vardıktan sonra 94/5
sürürsün ipini kırdıktan sonra 94/3
dürürsün defteri serdikten sonra 94/1
çürürsün toprağa girdikten sonra 94/2
yürürsün menzili gördükten sonra 94/4
parayı yatırdım aldım fatura 107/3
allah ve resulün aşkı olmasa 114/4
gönül sarayımın köşkü olmasa 114/4
nefise bu kadar düşkü olmasa 114/4
bu ne elem bu ne tasa 108/10
bürünmüş bak yine yasa 108/10
tekke köylü tonton isa 108/10
millet hasret kaldı sıcağı aşı 22/4
furkaniyem bir gün gelecek başa 23/3
ekonomist dedik getirdik başa 22/4
sakın olma küffar eline maşa 22/4
istersen ağa ol istersen paşa 23/3
hazırla kendini imanla yaşa 23/3
vücudum sıhhatli yüreğim hasta 58/4
dedi doktor kalbin hasta 6/3
memleketim bu sivasta 6/3
garip furkaniyem yastayım yasta 58/4
şu gönlüm her gün yasta 6/3
derdimin dermanı o zalim dosta 58/4
mekkenin her yanı kaya 73/3
safadan başlanır saya 73/3
hiraya çıkılır yaya 73/3
anamdan doğdum da geldim dünyaya 46/1
zalimler hükmeder olmuş dünyaya 46/1
bir gelin misali bezenmiş dünya 56/1
kanaat eylemez aza 88/2
hemen çabuk gelir gaza 88/2
şükür başladı namaza 102/2
hiç kendini çekmez naza 102/2
lakabına derler zaza 102/2

şu çalıma hele poza 88/2
ayırma yolundan bizleri ya rab 33/4
sen olmazsan halim haraptır harab 33/4
ayağının altına olayım tûrab 33/4
ömründe yeniden bir ak sayfa aç 35/3
burak oldu ona araç 108/20
kaynakçılar halis kıraç 108/20
peygamberim çıktı miraç 108/20
zulme boyun eğme al kanını saç 35/3
iman başımızda altından bir taç 35/3
üç alıça gider toplardık alıç 105/11
kurumuş arpaya sallardık kalıç 105/11
tahtayı yontar da yapardık kılıç 105/11
ey garip furkani artık yeter be 91/5
birimler içinde birdir izabe 171/1-5
sayıklarım onu gündüz hem gece 82/1
adı hep dilimde bilmece hece 82/1
yu tatlı canından bıkmadan önce 93/2
mizan teraziye çıkmadan önce 93/5
azrail ümüğü sıkmadan önce 93/4
evini başına yıkmadan önce 93/3
ihtiyarlık gelip çökmeden önce 93/1
çabuk der bir hoyrat sökmeden önce 93/1
sazlar yalan demez tel demedikçe 85/4
sözler yalan demez dil demedikçe 85/2
izler yalan demez mil demedikçe 85/1
özler yalan demez yol demedikçe 85/3
közler yalan demez kül demedikçe 85/1
kapanan yara mı açtın mı serçe 54/5
zebanî elinden kaçtın mı serçe 54/2
sırat köprüsünden geçtin mi serçe 54/3
garip furkaniyi seçtin mi serçe 54/6
kevser havuzundan içtin mi serçe 54/4
şu yüce dağlarda uçtun mu serçe 54/1
ahiret yurduna göçtün mü serçe 54/1
çekinme zalimden gerçekleri de 91/5
ziyaret edelim gel yavrum sen de 89/1
erenler elinden içerler bade 57/4
kıvrıp bükmezler dilleri sade 57/4
şemsi sivasıyla ihramcızade 57/4
kalbimiz atıyor çanakkaled 89/1
gemiler batıyor çanakkaled 89/2
nesline çatıyor çanakkaled 89/6
canını satıyor çanakkaled 89/4
atamız yatıyor çanakkaled 89/1
dünyaya yetiyor çanakkaled 89/5
bir ömür bitiyor çanakkaled 89/3
onlarcası yatar aynı karede 89/4
on sekiz bin şehit kesik derede 89/4
asla korku yoktur bizim törede 89/4
gündüz hayalimde gece düşümde 38/2
bu çileli gönüm kaldı küşümde 38/2
sıktırılmış kemeri parlar belinde 8/4

sabahtan kalktım da seher yelinde 8/4
turan bu sevdamız elin dilinde 8/4
mecnun gibi bir leylanın peşinde 38/2
on sekiz mart denen o kutlu günde 89/1
girer çimer idik köyün özlünde 105/8
yaramazdık büyüklerin gözünde 105/8
patates közlerdik kerme közünde 105/8
işte ben tutuldum böyle bir derde 54/3
çekilmiş gözümde yedi kat perde 54/3
çürüyüp koktum mu o kara yerde 54/3
türlü sırlarımı söylen her yerde 100/1
göçmen kuşlar gibi durman bir yerde 100/1
çayla geçti çocukluğum bu köyde 105/5
hayla geçti çocukluğum bu köyde 105/1,
105/7
sayla geçti çocukluğum bu köyde 105/1
tayla geçti çocukluğum bu köyde 105/4
vayla geçti çocukluğum bu köyde 105/2
yayla geçti çocukluğum bu köyde 105/10
oyla geçti çocukluğum bu köyde 105/12
suyla geçti çocukluğum bu köyde 105/8
eyle geçti çocukluğum bu köyde 105/6
heyle geçti çocukluğum bu köyde 105/3
şeyle geçti çocukluğum bu köyde 105/9
teyle geçti çocukluğum bu köyde 105/11
böyle geçti çocukluğum bu köyde 105/13
sahtekar düzenbaz revaça gözde 56/3
nar-ı cehennemde ateşte közde 56/3
aşık furkaniyem müminiz sözde 56/3
siz siz olun girmen köperatife 151/1-5
cebrail getirdi mevladan belge 122/4
şimdi dile gelse o kutsal bölge 122/4
beyaz bulut ona ederdi gölge 122/4
hayatımda dolu binlerce keşke 90/2
gönlümü kapadım aşk ile meşke 90/2
yavrum diye kundağına taş bele 59/2
gözlerinden yaş yerine kan gele 59/2
bozula bağların karışa sele 59/2
kuzey batı güney ile şark ile 122/3
cihat etti küfür ile şirk ile 122/3
işî yoktur saltanatla kürk ile 122/3
furkaniyem daha bitmedi çile 37/6
bütün dertlerini getireme dile 37/6
kadir mevlam gözün yaşını sile 37/6
gidiyoruz bir menzile 63/1-4
örterler üstünü kürekle belle 61/5
furkani bunları bir güzel derle 105/13
sabahtan pişerdi topullu herle 105/13
çalardık kaşığı iştahla terle 105/13
yad ederim seni her an rahmetle 79/1
dünyaya getirdin bin bir zahmetle 79/1
günahından tövbe eyle 29/4

büzülüp köşeye ağlama öyle 50/1
yaralı sinemi dağlama öyle 50/1
bu dünya fanidir böyle 29/4
furkani hep doğru söyle 29/4
tabiata bakıp görmeden geçme 128/1
maltepe malbora deyip de seçme 20/2
bir tut hepisini ayırıp seçme 128/1
sigara mekruhtur gel bunu içme 20/2
derde duçar olun kefenin biçme 20/2
ağlayın analar bakın halime 47/1
beddua mı edem böyle zalime 47/1
selam da yaz benim zalim yarime 7/2
aşk ateşi düştü yine serime 7/2
ne yapardın geçsen benim yerime 7/2
affeyle allahım kulunu yeme 121/5
aramıza surdan duvarlar örme 121/5
furkaniye bir on günü çok görme 121/5
dünya böyle gelmiş gider zannetme 48/1
yaptığın yanına kalır zannetme 48/1
sırlar hazinesi geldi önüme 96/3
şükreyledim bugünüme dünüme 96/3
şelek yaptı bunca derdi üstüme 13/1
kader ağlarımı gerdi üstüme 13/1
çok çektiirdin yar görünme gözüme 66/2
utandın mı bakmıyorsun yüzüme 66/2
yardan ayrılalı oldu bir sene 7/1
bir faydası var mı bana desene 20/1
hem sağlığna zarar hem de kesene 20/1
yedi kat sardılar naşım ketene 47/5
cesedim serildi kırıncı setene 47/5
doktor tabip neyler vade yetene 47/5
hal oldum da gidiyorum medine 120/3
sal oldum da gidiyorum medine 120/4
del oldum da gidiyorum medine 120/6
yol oldum da gidiyorum medine 120/1
çöl oldum da gidiyorum medine 120/2
gül oldum da gidiyorum medine 120/5
kül oldum da gidiyorum medine 120/1
aldırdım da geliyorum medine 113/5
daldırdım da geliyorum medine 113/2
kaldırdım da geliyorum medine 113/1
doldurdum da geliyorum medine 113/1
soldurdum da geliyorum medine 113/4
yoldurdum da geliyorum medine 113/3
öldürdüm de geliyorum medine 113/6
girme yavrum girme günah bendine 23/2
yenik düşme kör şeytanın fendine 23/2
bu dünyayı zindan belle kendine 23/2
çağlayıp karışma bahar seline 71/4
gel sahip ol vatanına iline 71/4
eline beline bir de diline 71/4
yeter artık sarıl hakkın ipine 94/3
orda kimse bakmaz senin tipine 94/3

rastlamadım bu dünyada eşine 124/4
fer olup da katılalım peşine 122/1
ter olup da katılalım peşine 122/4
sır olup da katılalım peşine 122/6
bir olup da katılalım peşine 122/1
tir olup da katılalım peşine 122/5
nur olup da katılalım peşine 122/2
tur olup da katılalım peşine 122/3
garip furkaniyem düştüm peşine 124/4
akıl ermez yüce mevlam işine 124/4
bu ayda da haber gelmedi yine 7/1
bayrammış seyranmış kimin neyine 21/1-6
çakallar oturmuş aslan köşküne 30/2
serçe hiç kondun mu cennet köşküne 54/4
vuranlar çok olur garip düşküne 30/2
boşa bal doldurma sirke küpüne 94/3
inanamam artık senin sözüne 66/2
üst yanda gökçeli kavaklıdere 53/2
anıyorum onu günde çok kere 53/2
ayrılık yemeği pişirenlere 97/2
zalimi haksız şişirenlere 97/2
kardeşi kardeşe düşürenlere 97/2
şeref verdiniz bizlere 104/8
selam saygılar sizlere 104/8
furkani son ver sözlere 104/8
aslan yavrum yenik düştü kansere 36/1-4
ölürsem defnedin doğduğum yere 53/2
kuzgunlar üşüşür kokuşmuş leşe 93/3
musibet başlarsa gelir peş peşe 93/3
muhanet ocağna şivanlar düşe 93/3
azrail ensemde şeytansa peşte 119/1
eşiğine geldim ey resul işte 119/1
madem soruyorsun anlatam işte 105/1
ancak sen yaşarsın hayalde düşte 105/1
el sürme harama helal lokma ye 91/5
sel olup da akışıyor mekkeye 117/5
safa merve bakışıyor mekkeye 117/1
bütün yollar çakışıyor mekkeye 117/4
bülbülleri şakışıyor mekkeye 117/6
beytullahı yakışıyor mekkeye 117/1
medine de çıkışıyor mekkeye 117/3
misk ü amber kokuşuyor mekkeye 117/2
münkere nekire cevap vermeye 93/5
hazır mı furkani kabre girmeye 93/5
ahiret gününde hesap görmeye 93/5
ya allah diye diye 18/1-6
alemler yaratmış ibret al diye 35/2
iki yol göstermiş hak batıl diye 35/2
kuranı göndermiş anla bil diye 35/2
iran irak dargın bize 9/4
bu yüzden yenilgi ar gelir bize 30/1
iman ile göçmek kar gelir bize 30/4
kara toprak bile yar gelir bize 30/5

gerici denmesi hor gelir bize 30/3
 haram lokma yemek kor gelir bize 30/2
 münkirle uğraşmak zor gelir bize 30/1
 küffarı getirdi dize 9/4
 gözyaşım karışmış derya denize 38/1
 yelkenimi açtım çıktım denize 38/1
 afghanistan örnek size 9/4
 tanıtayım bakın size 102/1
 sakın ha gelmesin göze 102/1
 çok bekleriz ah gelse af 12/2
 sıraya geçirir saf saf 12/2
 komutanda yoktur insaf 12/2
 deveciye damat arif 108/9
 bilmem nasıl edem tarif 108/9
 görünüşü gayet zarif 108/9
 hallerimiz olsun dostlara agah 123/4
 kıyamete kadar yuvamız dergah 123/4
 mehmud akif eylemişti güzergah 123/4
 şefaet et bize ya resulallah 33/1-5
 geliyorum resulallah 99/1
 meliyorum resulallah 99/2
 yeliyorum resulallah 99/3
 biliyorum resulallah 99/4
 diliyorum resulallah 99/1-4
 oluyorum resulallah 99/1
 cehaletin balı zehirden acı 112/5
 furkaniyem düşman kardeşle bacı 112/5
 ilim irfan imiş bunun ilacı 112/5
 bağa küsmüş şu bağbancı 108/14
 donmadan bulsaydı bizleri hancı 123/2
 tönge köylü garip hancı 108/14
 ismaili sardı bir garip sancı 123/2
 her doğumda olur sancı 108/14
 erhan murat yüksel soyadı yancı 123/2
 yaşam yolculuğum çetin başladı 81/2
 kimi alkışladı kimi taşıdı 81/2
 vurdu sırtım yere beni tuşladı 81/2
 şühedalar zirvenizi boyladı 72/2
 mektup yaza yaza kâğıt kalmadı 10/3
 demek bu dünyada çilem dolmadı 10/3
 kalem hastalandı şifa bulmadı 10/3
 dört oğlu var idi biri durmadı 67/6
 furkani durup da yuva kurmadı 67/6
 attığım ok hedefini vurmadı 67/6
 ayselini toprak aldı 102/3
 derin hülyalara daldı 102/3
 beşeriyet zevk ü sefaya daldı 19/5
 tebessüm neşemiz yarıda kaldı 41/2
 büyüğümüz bir o kaldı 102/3
 iyiler göç etti kötüler kaldı 19/5
 şeytan neferini dünyaya saldı 19/5
 nemrut mancınkla ateşe saldı 41/2
 gırip oldu kuşlarımız kırıldı 92/2

devlet malı pamuk gibi atıldı 39/3
 pişmiş aşımıza sular katıldı 39/3
 kurumlar kalmadı hepsi satıldı 39/3
 vardı gitti bir söğüde yaslandı 60/5
 ağladı da yanakları ıslandı 60/5
 furkaniyem ciğerlerim puslandı 60/5
 yaşı yetmişe dayandı 102/1-4
 benim hatırım sayandı 102/1-4
 köyün sığırını yayandı 102/1-4
 dogaz memmet öküzleri nallardı 105/6
 kör teke de itlerini yallardı 105/6
 apo dayım üzerini çullardı 105/6
 kızar babam gelir bana çatardı 105/7
 düven sürer iken öküz yatarı 105/7
 demir çelik bu şehirin canıydı 39/1
 üretilen damarıydı kanıydı 39/1
 hülasa olmasan bu can olmazdı 79/4
 dünyayı verseler yerin dolmazdı 79/4
 hüsni ü güzelliğim kemal bulmazdı 79/4
 fitne fesat böyle haddi aşmazdı 62/3
 terazimiz adaletten şaşmazdı 62/3
 namussuzluk sokaklara taşmazdı 62/3
 kayalıpınarın bostanı bağı 95/15
 dikilmiş karşıda bak turna dağı 95/15
 ne olur yakın et bize ırağı 87/4
 saçlarıma düştü artık kırağı 87/4
 akıbetim olsun cennet durağı 87/4
 dik dursun başını eğme aşağı 71/2
 olma sahtekarın asla uşağı 71/2
 ne olur harama çözme kuşağı 71/2
 kapaklıkayanın kaymağı yağı 95/15
 karenli veys gibi olanı aşığı 122/6
 garip furkaniyem gözüm ışığı 122/6
 yarın ahirette olur azığı 107/7
 furkaniye attım sanma kazığı 107/7
 ancak sen kendine ettin yazığı 107/7
 derler ki molların ahı 103/3
 emanet eyledi kelimullahı 122/5
 bir işaret ile bölerdi mahı 122/5
 zannederdin şahlar şahı 103/3
 göklere yükseldi vahı 103/3
 yarın ahirette çekmeyiz vahı 122/5
 öğretmen arıdır öğrenci balı 16/1
 yaş iken eğerler o nazik dalı 16/1
 komutan da gürken dalı 12/1
 küçük yaştan beri başım belalı 38/3
 uğruna yandığım kaşı hilalı 38/3
 sanki babasının malı 12/1
 istemem hayırsız malı menalı 38/3
 atış günü cuma salı 12/1
 indirir sapanla gökten kartalı 116/7
 godalah da çok atardı partalı 116/7
 bir çeşme var idi köye ortalı 116/7

niye böyle başın gamlı dumanlı 72/1
 zorda mısın nesin gönlün gümanlı 72/1
 konak yaptı iki katlı 102/4
 furkaniyem emmim tatlı 102/4
 garip furkaniyem ak mı kara mı 78/3
 bandırmak istiyor söyle yalan mı 56/1
 kandırmak istiyor söyle yalan mı 56/1
 yandırmak istiyor söyle yalan mı 56/3
 yendirmek istiyor söyle yalan mı 56/2
 furkani sözünden ibret aldın mı 71/5
 tüh deyip başını taşa çaldın mı 71/5
 öldü mü bineğin yaya kaldın mı 71/5
 mezar dedikleri acaba dar mı 54/2
 kabir azabından haberin var mı 54/2
 orda geçirdiğin figan mı zar mı 54/2
 seninle tanıdım helal haramı 78/3
 gurbette kazandım aldım paramı 78/3
 tekerin altında verdim canımı 47/4
 caddeye döktüler kızıl kanımı 47/4
 eşim dostum sarmış dört bir yanıma 47/4
 boş geçirme değerlendir her anı 91/1
 kulun kula ucuz olurmuş canı 111/3
 cehennemden beter mahşer meydana 32/1-

3

yüzlerce sabinin akıyor kanı 111/3
 doğru yoldan ayrılanı 25/1
 rehber eyle yavrum yüce kuranı 91/1
 kendine örnek al şehit atanı 21/3, 89/6
 iyi tanı milletini satanı 21/3
 bir kırız furyası sardı vatani 69/1
 gözlerini sevdiğimin vatani 69/1
 furkani der oğlum savun vatani 89/6
 çiğnetme küffara aziz vatani 21/3
 hiç sever mi kimse tembel vatani 89/6
 gittiğinden beri kilitli kapı 67/1
 tavuklar tünemek virane yapı 67/1
 gel kardeşim gel de gör buraları 74/1-4
 karlar yağıp kapandı mı yolları 84/1
 furkaniyem yakar cehennem narı 32/3
 nevrüz köyün yetim hoca çınarı 95/7
 sarkayada var şeker pınarı 95/7
 emirlerin eksik olmaz konarı 95/7
 aklıma düştükçe ağlarım zarı 32/3
 dereköy diyorlar tüter bacası 95/10
 bayat köyün eksik olmaz hocası 95/10
 furkani vurulmuş garip damgası 98/5
 yontarsan ağacı çıkar gamgası 98/5
 kalktı mı köylerden başlık parası 95/17
 şarkışlaya bağlı bağlararası 95/17
 nallı çanakçıyla birlik merası 95/17
 yahudinin müslümana tıfırası 21/1
 evlerde kurulur bayram sofrası 21/1
 menteşenin bitmiş tarla davası 95/3

güderdi benlik davası 103/4
 kırkpınarın serin olur havası 95/3
 patlamış sönmüş havası 103/4
 nevrüz yaylası da karıslı yuvası 95/3
 yazık dağılmış yuvası 103/4
 dağarcıkta olur ekmeği aş 68/4
 sabır ilmin başı yedirir aş 24/3
 nakşibend bahaddin yedirir aş 83/2
 kestir tıraş eyle baş 73/4
 siddik-ı ekberdir kervanın baş 83/2
 arz ettik duymadı devletin baş 39/5
 zulme boyun eğmez dik durur baş 57/2
 halden hale koydun akılsız baş 27/2
 uykusuz mu kalmış yıkıktır kaşı 68/4
 cesedim önümde musalla taşı 27/2
 yiğido doğurur toprağı taşı 57/2
 imam-ı rabbani bir mihenik taşı 83/2
 sıvasa vurdular en büyük taşı 39/5
 şeytana atarlar taşı 73/4
 bela karşısında ol sabır taşı 24/3
 maşlah yorgan yastık edinmiş taşı 68/4
 akıt gözlerinden yaşı 73/4
 sabretmeyen döker gözünden yaşı 24/3
 ta ezelden vardır bilinmez yaşı 57/2
 için için döktüm kanlı gözyaşı 27/2
 ihtiyarlar sağlar irdi barışı 116/3
 deli döne çok verirdi karışı 116/3
 cep ali de kazanırdı yarışı 116/3
 demir çelik fabrikamın satışı 39/5
 mindıların baca onlara çarşı 95/12
 yanalak kurulmuş köyüme karşı 95/12
 ameli salihler sürer kır atı 44/3
 cennetten çıkarmış dicle fıratı 44/3
 önüme gerdiler kıldan sıratı 44/3
 bir bilsen başıma ne dertler açtı 80/4
 hak yolu bıraktı şer yola kaçtı 80/4
 gözlerimin yaşı sel oldu aktı 96/6
 getirip de beni geri bıraktı 96/6
 garip furkaniyi odlara yaktı 96/6
 tembellik yüzünden nesil bozlaştı 112/3
 sürülmedi tarlalarım bozlaştı 62/4
 okunmaz kitaplar rafta tozlaştı 112/3
 semtine uğramam dostlar yozlaştı 112/3
 furkaniyem ananeler yozlaştı 62/4
 gençliğimiz şeytan ile uzlaştı 62/4
 binlerce işçiyi sokağa attı 22/3
 işsiz ordusuna yeniler kattı 22/3
 fabrika koymadı hepsini sattı 22/3
 evinde kalmamış şekeri çayı 64/2
 büyük akörenin meşhurdur çayı 95/16
 çubukta yaşardı bir ali dayı 95/16
 on nüfus neylesin bu osman dayı 64/2
 garip furkaniyem çekem cefayı 113/6

istemem nefsimde zevk ü sefayı 113/6
 habibinde buldum ancak vefayı 113/6
 bırak baba bırak bu sigarayı 20/1
 bırak amca bırak bu sigarayı 20/2
 bırak dede bırak bu sigarayı 20/1
 bırak dayı bırak bu sigarayı 20/3
 bırak nefsim bırak bu sigarayı 20/7
 bırak yavrum bırak bu sigarayı 20/6
 bırak dostum bırak bu sigarayı 20/5
 bırak kardeş bırak bu sigarayı 20/4
 sil kalbinden karayı 18/4
 neyleyeyim parayı 18/4
 tacı tahtı sarayı 18/4
 yıkılır dünyanın köşkü sarayı 19/6
 kurcalama büyüütürün yarayı 19/6
 israfıl suruyla bekler sırayı 19/6
 bir derdi de başka bilmezdi sayı 95/16
 ayyuka yükselir ah ile vayı 64/2
 aklından çıkarma ulvi davayı 40/3
 furkaniyem bak aldın mı havayı 80/5
 kullara hak verir derdi devayı 40/3
 gel allaha yalvar bırak hevayı 40/3
 su akarken dedim doldur kovayı 80/5
 dişi kuşlar yapar imiş yuvayı 80/5
 alıştır kendine ala tazıyı 80/1
 çiğdem ile tombul eşerdik bazı 105/3
 ırmağında yüzer ördeği kazı 57/3
 başıma kesildi agopun kazı 110/1
 ozanları çoktur çalınır sazı 57/3
 uymuş emmareye peşinde tazı 110/1
 kışları uzundur tez geçer yazı 57/3
 durmadan dönüyor bilinmez hızı 65/5
 aldattır insanı gelini kızı 65/5
 çok çektiirdi kaçırılım bu kızı 7/3
 kalemimin rengi koyu kırmızı 7/3
 hiç dinmiyor şu bağrımdaki sızı 7/3
 yarılrı topuğumuz çekerdik sızı 105/3
 furkani bağrımı sardı bir sızı 65/5
 düşenmiş bir mayın gibi 99/2
 sanki dünya oyun gibi 99/2
 kuzulu bir koyun gibi 99/2
 tavafa başlamış yaşlısı genci 117/3
 kimi beyaz kimi sarı hem zenci 117/3
 şehirlir içinde incidir inci 117/3
 bedrettin hafızın yaridir dedi 124/3
 adını sordum da nuridir dedi 124/3
 ahmed ü mahmudun nurudur dedi 124/3
 halilullah çıktı nida eyledi 72/2
 ayet cüzü ile ayar eyledi 124/4
 çölde izi ile bayır eyledi 124/3
 kaynak özü ile çayır eyledi 124/2
 gönül gözü ile seyir eyledi 124/1
 güler yüzü ile buyur eyledi 124/1

haktan gelen emrullahı söyledi 72/2
 mevla resulünü sizde gizledi 72/4
 beşeriyet önderini özledi 72/4
 sahabeler yollarını gözledi 72/4
 arıyorum muhammedi 126/1
 sarıyorum muhammedi 126/1-3
 tarıyorum muhammedi 126/2
 soruyorum muhammedi 126/1
 örüyorum muhammedi 126/3
 bazı üyelerin ömrü yetmedi 15/4
 altı sene oldu daha bitmedi 15/4
 daireler hoşumuza gitmedi 15/4
 demirden daha sert kalpleri deldi 122/1
 felaketler bize peş peşe geldi 41/2
 alemlere rahmet olarak geldi 122/1
 buyruğna uyanlar murada erdi 41/3
 çektiği çileler hitama erdi 14/5
 furkaniyem öldü kalmadı derdi 14/5
 öbek öbek olmuş karganın derdi 60/2
 alemlere rahmet ulu önderdi 114/3
 yönümü çevirip hakka dönderdi 114/3
 yolunu bulmaya rehber gönderdi 114/3
 resul ümmet dedi kol kanat gerdi 41/3
 bunca çektiğini önüme serdi 60/2
 morarırdı el ayağı şişerdi 14/2
 karakış ayında yola düşerdi 14/2
 kış gelince yataklara düşerdi 14/2
 son güz ayda işler ancak biterdi 105/7
 o cılız bedeni toprağa verdi 14/5
 emrimize mevlam dünyayı verdi 41/3
 ben sual eyledim o cevap verdi 60/2
 kimi ökülüzünü atın överdi 116/6
 kel şaban eniştem düşün döverdi 116/6
 oğlu gadelek de ona söverdi 116/6
 yabri beyim çok havalı gezerdi 116/8
 becen zöhre müdür beyi üzerdi 116/8
 cinni halit hemen dörtlük düzerdi 116/8
 ne halde olduğumu sana bildirdi 11/4
 huzur vaat etmişti terör getirdi 69/2
 bu kriz ülkemi yedi bitirdi 69/2
 sana sevdam beni yedi bitirdi 101/3
 kimi. erdi kimi aklın yitirdi 101/3
 kimi aşın kimi işin yitirdi 69/2
 resulle kaldığım bu son geceydi 121/3
 adı hep dilimde daim heceydi 121/3
 çoğudu beklentim sevdam yüceydi 121/3
 hindular ilahe yapmış ineği 92/3
 çok biner de döver isen bineği 92/3
 nemrut küçümserdi gördü sineği 92/3
 budur müslüman olmanın gereği 24/2
 müminin miracı dinin direği 24/2
 kuş gibi hafifler çarpar yüreği 24/2
 hiçbir zaman bırakmadım erliği 123/3

çok çalıştım kurmak için birliği 123/3
bozdurmadım bozdurmayın dirligi 123/3
minberinin dibi cennet eşiği 122/6
asla hiç kapanmaz yolumuz baki 83/4
çorumlu mustafa tokatlı haki 83/4
şeyhimin babası mustafa taki 83/4
havadan yağıyor yağmur misali 64/1
sanki yedi başlı ejder emsali 64/1
yıllardır uzanmaz bir dostun eli 60/4
çileden kahırdan bükülmüş beli 60/4
dört tane oğlanın ikisi deli 60/4
baykuşların böyle imiş emeli 39/4
soranlara gayri öldük demeli 39/4
on yıl önce atılmıştı temeli 39/4
bazen hüznünlüyüm bazen neşeli 65/1
mana ocağında piştim pişeli 65/1
aşkın ateşine düştüm düşeli 65/1
bedelden ayrılmış imiş direkli 95/8
kavgaya tutuşmuş eli küreklili 95/8
jandarmalar kol gezerdi sürekli 95/8
rızık mevladan değil mi 42/1
mevla yaratan değil mi 42/1
söyle ağlayam mı yoksa gülem mi 77/1-4
geçin bu boğazı buyurun der mi 89/2
allahım bu kuvvet iman mı fer mi 89/2
çektığım çileler acep yeter mi 45/2
sevgisiz tarlada tohum biter mi 45/2
viran bahçelerde bülbül öter mi 45/2
günahkar ümmete göster keremi 75/3
nebevide oldum yürek veremi 75/3
cana derler güccük emmi 102/2
sana derler güccük emmi 102/3
şana derler güccük emmi 102/4
ona derler güccük emmi 102/1
buna derler güccük emmi 102/1
yine derler güccük emmi 102/1-4
başa dönmüş hatem emmi 103/2
hışa dönmüş hatem emmi 103/6
kışa dönmüş hatem emmi 103/4
boşa dönmüş hatem emmi 103/5
kuşa dönmüş hatem emmi 103/1
tuşa dönmüş hatem emmi 103/1
düşe dönmüş hatem emmi 103/3
seyiti gördün mü sırtlaştırmı 89/2
mısır ırdın lübnan filistin hani 111/3
mecnun edip çöle düşürme beni 28/1
sen efendim ol da ez beni beni 41/4
daha ne diyeyim sez beni beni 41/3
gelip de çıkarın tez beni beni 41/5
al sazı eline çöz beni beni 41/1
yakıtı helak etti köz beni beni 41/2
gönülden yaralar söz beni beni 41/1
aşık furkaniyem bıktırdın beni 100/5

mengeneye alıp sıktırdın beni 100/5
bir saçı leylaya yıktırdın beni 100/5
diyordun ki kurban etseler beni 39/2
garip furkaniyem sardı dert beni 90/5
ister idim öldüreydi mert beni 90/5
setreyle günahım mevlam ört beni 90/5
öğretmen öğretir ilimi feni 16/4
mezara girmeden giydi kefeni 16/4
nasıl anlatayım bilmem ki seni 57/1
hayata hazırlar evladım seni 16/4
yazdığım şiirden tanırım seni 39/2
açtım kollarımı beklerim seni 28/1
kuvaiye merkez eylemiş seni 57/1
güneş doğacaktı sivasa yeni 39/2
şehitlerin geçti sayısı bini 111/4
canilik yapmaya emreder dini 111/4
yesribin mi yoksa hayberin kini 111/4
insanın orada ameldir yarı 32/3
alem seni bilsin sözünün eri 71/3
açlıktan mı yoksa kalmamış feri 84/3
çalış ilim fende hiç kalma geri 71/3
kelepçeli bilekleri 103/2
kabul olmaz dilekleri 103/2
boşalmış hep külekleri 103/2
işsizlikten pek perişan halleri 84/1
kaballardı bizim köyün şenleri 116/10
vardı onun da güzel yönleri 116/10
furkani hatırlar eski günleri 116/10
sor da anlatayım bizim köyleri 95/1
dur da anlatayım bizim köyleri 95/9
darda anlatayım bizim köyleri 95/17
karda anlatayım bizim köyleri 95/3
varda anlatayım bizim köyleri 95/6
yarda anlatayım bizim köyleri 95/4
hırda anlatayım bizim köyleri 95/11
kırdan anlatayım bizim köyleri 95/10
orda anlatayım bizim köyleri 95/7
zorda anlatayım bizim köyleri 95/13
burda anlatayım bizim köyleri 95/2
turda anlatayım bizim köyleri 95/12
yurda anlatayım bizim köyleri 95/15
ver de anlatayım bizim köyleri 95/16
gör de anlatayım bizim köyleri 95/19
sür de anlatayım bizim köyleri 95/1
ferde anlatayım bizim köyleri 95/5
şerde anlatayım bizim köyleri 95/8
birde anlatayım bizim köyleri 95/18
pirde anlatayım bizim köyleri 95/14
dünyaya saldı bizleri 29/1
mevla yarattı bizleri 29/1
yanına almışsın sıddık ömeri 75/3
on sekiz bin alem hakkın eseri 44/2
büyük maharetle vurmuş keseri 44/2

huriler sunarmış ab-ı kevseri 44/2
artık tanı hayrı şeri 73/5
tekrar dirilmiş beşeri 73/5
arafatta gör mahşeri 73/5
henüz kurumamış alnının teri 84/3
atanın kanıyla yazdığı yeri 71/3
yoksulun dünyada yoğunmuş yeri 84/3
küsmüşüm dünyaya barışmam gayri 43/1-

4

ölsem de gam yemem gayri 76/1-5
dumbulca da o dağların yücresi 95/10
telli sazmış aşıklığın simgesi 98/5
ömrünün son demi doktorda geçti 14/4
türkiye üstünden yel gibi geçti 22/2
elden bir şey gelmez halk seni seçti 22/2
iyi olmak için avular içti 14/4
işçiye memura kefeni biçti 22/2
çare yoktur candan olduk ismeti 39/4
beş yüz işçi kurban oldu ismeti 39/2
hak sahibi paydan oldu ismeti 39/1
hep savruldu saman oldu ismeti 39/3
yarınımız yaman oldu ismeti 39/6
anlaşılmaz zaman oldu ismeti 39/1
katlimize ferman oldu ismeti 39/5
kurudu gözyaşım kan revan etti 121/4
turan der ki cana yetti 12/3
yetti garibanın canına yetti 84/4
bir gün de böylece bitti 12/3
sevdam mı tükendi aşkım mı bitti 121/4
odunu kalmadı kömürü bitti 84/4
attım mermi boşa gitti 12/3
bıraktı evini gurbete gitti 84/4
ilham perileri terk etti gitti 121/4
beceremez salınarak gezmeyi 1/2
huy edinmiş insanları üzmeyi 1/2
kuzum daha körpe bilmez yüzmeyi 1/2
çok konuşma boşa yorma çeneyi 92/4
musallat eyledi işte keneyi 92/4
her sene aratır geçen seneyi 92/4
furkaniyem affet bizi 25/3
günahlarım dizi dizi 25/3
ey allahın kulu ibretlice bak 128/6
garip furkaninin şu haline bak 45/4
zengini bırak da fakire bir bak 2/3
ayakları yalın başı da kabak 45/4
kazan gibi olmuş dalında kabak 128/6
sofraya koyarlar bal tabak tabak 45/4
başımda durmayıp aklım kaçacak 111/1
minberin dibinde uykuya dalmak 75/4
ne kadar isterdim burada kalmak 75/4
ravzanın başında türbedar olmak 75/4
kaldırıldı idam yasaktır asmak 112/2
çözüm getirdi mi karakol basmak 112/2

yurdumuzdan olsun belalar ırak 22/6
furkaniyem sen gel bu işi bırak 22/6
vatana uzanan elleri kırak 22/6
istemezse mevla oynamaz yaprak 128/4
gözümü doyuran bir avuç toprak 128/4
her yolun sonunda vardır bir durak 128/4
mahşerden mizandan surdan danışak 54/1
gel seninle hal diliyle konuşak 54/1
kuyunun başında bir uzun kavak 2/3
göğsünde imanın چراغını yak 128/6
kavaktan dökülen yaprakları yak 2/3
iyi yanı yok ki yazak 88/3
oynanan oyunu bozak 63/4
sanma turan menzil uzak 63/4
namazdan niyazdan uzak 88/3
şeytan kurmuş bin bir tuzak 88/3
yollar uzun çoktur tuzak 63/4
sayılı günlerdir elbet geçecek 111/1
uçan kuşlar börtü böcek 126/2
arı gibi çiçek çiçek 126/2
her şey fani onda gerçek 126/2
böyle gitmez çarkı döndürür felek 17/3
asla birbirine atmazlar kelek 17/3
hepsi gökten inmiş sanki bir melek 17/3
farz olur yetişen ekini biçmek 44/1
nasip olacak mı imanlı göçmek 44/1
hayatıma ilmek ilmek 126/3
isterim bu yolda ölmek 126/3
furkaniye haram gülmek 126/3
dostlar arasında ne demek küsmek 112/2
hep sonunu düşünerek 25/1-3
nasip kısmet oldu işe başladık 17/1
ilk etapta el ayağı haşladık 17/1
mangan silis ile ocak taşladık 17/1
çağlar açtık tarihlere yazıldık 30/3
alabaşın bostanına daldık 105/4
kuzuları çayırılara salardık 105/4
erikleri hıyarları yoldardık 105/4
ok yapar da hedeflere saplardık 105/10
bacalardan basmalara hoplardık 105/10
tandırda yakmaya gazel toplardık 105/10
yufka ekmeğini tuza banardık 116/4
kara lastik ile kışın donardık 116/4
tandırın başına koşar konardık 116/4
çayırılarda çelik çomak oynardık 53/5
geceleyn sinembüdük oynardık 53/5
seten deresinde futbol oynardık 53/5
beşik tepesinden kızak kayardık 53/4
eve getirince tek tek sayardık 53/4
değirmen derede kuzu yayardık 53/4
kaçak deresinde öküz yayardık 105/5
deyneğimizi livik ile boyardık 105/5
azığımıza ovmaç eder koyardık 105/5

aşkından olsam da idamlık sanık 82/4
akan şu dereler aşkıma tanık 82/4
yanıktır bu sinem resule yanık 82/4
öyle utanmaz ki sıyrık mı sıyrık 110/3
çıkmadan sefere hazırla azık 94/4
perişan olursun yollarda yazık 94/4
ağlama sızlama boşuna yazık 3/6
derlerdi anama hacirin fadik 116/5
buğdayı kaynatır yapardık hedik 116/5
evelik sarması madımak yedik 116/5
imtihan olmaya geldik 29/1-4
küfür düzeninde çokça ezildik 30/3
düşman karşısına saf saf dizildik 30/3
imece usulü harman ederdik 62/1
yaradan mevlayı fikir ederdik 62/1
üç beş lokma bulsak şükür ederdik 62/1
bin bir özlem ile köye giderdik 116/1
karşıkı dağlarda koyun güderdik 116/1
paraya pula hiç tamah etmezdik 62/2
nifakçının öğüdüne gitmezdik 62/2
kavga bile etsek hiç kin gütmezdik 62/2
kültüre beşiksin ilime eşik 127/5
yarmışlar bağrını bak delik deşik 127/5
ne zaman gelecek sana da keşik 127/5
daldık ummanlara deryalar geçtik 96/2
sevda çeşmesinden içtikçe içtik 96/2
atlastan ipekten hulleler biçtik 96/2
söyler garip turan yüreği ezik 3/6
bu sevda yüzünden canından bezik 3/6
zengin olmuş parası çok 88/1-4
çokça yemiş midesi tok 88/1-4
yoksul ne yer tasası yok 88/1-4
çalıştır motoru gidelim çabuk 53/1
sağında çavuşlu solunda çubuk 53/1
çamaşır bulaşık aş yapar olduk 5/3
tepeden tırnağa dert ile dolduk 5/3
çalışa çalışa sarardık solduk 5/3
geçip karşısına seyire durduk 15/1
fatih mahlesinde bir temel kurduk 15/1
sene doksan üçte kazmayı vurduk 15/1
yıllar yılı hep uyuduk 9/5
inleyen sesini duyduk 9/5
filistinin umuduyduk 9/5
gördüm onu benzi soluk 103/1
iki kanadı da yoluk 103/1
yaşamak istiyor başına buyruk 110/3
gel olma şeytanın ardında kuyruk 110/3
meyletme dünyanın düzeni bozuk 94/4
dürzü dürzü dümbük dümbük 41/4
aldım beş kilo portakal 55/1-5
yaşlanınca değil gençliğinde gel 26/1-4
allahı seversen gecikmeden gel 28/1-4
amaşız gayesiz güdülen emel 114/1

allah rızasıyla atılan temel 114/1
ömür bağı döktü gazel 108/13
adı sadık o pektezel 108/13
arabası konnekt dizel 108/13
furkani gençliğin kıymetini bil 26/4
ey gönül gençliğin kıymetini bil 93/1
her nefeste hakkı zikreylesin dil 26/4
mecnun leylasıyla barışık değil 106/1
mayam sütüm belli karışık değil 106/1
ağlayan yetimin gözyaşını sil 26/4
maşukanın cıvılsı ol nazı ol 91/3
hemi anılan ol hem de anan ol 86/1
hemi banılan ol hem de banan ol 86/3
hemi yanılan ol hem de yanan ol 86/1
hemi konulan ol hem de konan ol 86/2
hemi yunulan ol hem de yunan ol 86/4
boz pilavın soğanı ol tuzu ol 91/5
garibanın kulağı ol gözü ol 91/2
aşkullahın ateşi ol közü ol 91/4
evliyanın sohbeti ol sözü ol 91/1
o kuranın ayeti ol cüzü ol 91/1
o yar has bahçede bir tomurcuk gül 93/1
çok yoruldun artık dur deli gönül 35/4
altında hayaller kur deli gönül 35/1
sanki bir mübarek nur deli gönül 35/1
karalı defteri dür deli gönül 35/3
atını hak yola sür deli gönül 35/2
elimde bastonum sırtımda abam 109/3
boşuna gayretim boşuna çabam 109/3
yakacak tükendi yanmıyor sobam 109/3
barınamaz burada belam 73/2
konuşulmaz dünya kelimam 73/2
furkaniyem ettim kelimam 108/23
cümle eşe dosta selam 108/23
hacerül-esvede selam 73/2
kanayan yaramı sar yüce mevlam 118/3
yoluna koymuşum ser yüce mevlam 118/1
rahmet istiyorum ver yüce mevlam 118/1
düşürdü bağrına kor yüce mevlam 118/4
perişan halimi gör yüce mevlam 118/2
furkaniyem küstüm daha barışmam 43/4
çökersen çamura sonra karışmam 43/4
güçsüzüm halsizim onla yarışmam 43/4
bir gün görmemiş ki şu benim anam 14/1-5
5
bekle yollarımı dönerim anam 5/1-4
ekmeğimsin anam aşımın anam 79/5
dimağımın anam başımın anam 79/1
kirpiğimsin anam kaşımın anam 79/4
toprağımın anam taşımın anam 79/1
ağıdımın anam yaşımın anam 79/2
damağımın anam dişimsin anam 79/3
ana yurdum bura başkası haram 53/6

furkaniyem tez sür köylüme varam 53/6
 metin halifede eyolur yaram 53/6
 mahşerden mizandan bir sual edem 96/5
 kanlı yaşlar döker didem 76/5
 kanatlandım sanki resule gidem 96/5
 furkaniyem yine gidem 76/5
 çıkar bir yol göster peşinden gidem 77/1
 onsuz bu dünyayı nidem 76/5
 cuşa geldim o an şaşırdım nidem 96/5
 bu nefsim elinden şaşırdım nidem 77/1
 ancak sen olursun yarama merhem 127/1
 değerini bence ölçemez dirhem 127/1
 kalp gözüm açık mı seyredem alem 114/2
 ben söyledim yazdı kalem 108/23
 dile gelmez ise yazmıyor kalem 114/2
 her günüm ızdırıp her günüm elem 114/2
 bir daha görürüm ya da göremem 121/1
 ravzana gelip de yüzler sürmem 121/1
 yükledim göçümü bir daha gelmem 47/6
 furkani kader mi kaza mı bilmem 47/6
 doğduğumdan beri ağlarım gülmem 47/6
 zevk ü sefaya ersem 18/6
 ümmetim dese de cennete girsem 125/6
 turan cennete girsem 18/6
 ey garip furkani bir kere görsem 125/6
 yüce mevlamı görsem 18/6
 bastığı yerlere yüzümü sürsem 125/6
 turan idi furkani kaldı adam 66/4
 peşinden gelirim hep adım adım 66/4
 sayende kalmadı tuz ile tadım 66/4
 hacıyı hocayı yanıma aldım 15/2
 zaten arabayı pahalı aldım 107/2
 birazcık da olsa nasibim aldım 117/6
 mevlam yardım etti başarıp aldım 106/5
 bir gece yarısı kapını çaldım 117/6
 dolar bulmak için çok kapı çaldım 15/2
 yoğurt olsun diye pişirip çaldım 106/1
 gerçeklerden kaçıp hülyaya daldım 27/3
 inceden inceye fikire daldım 15/2
 garip furkaniyem bir fikre daldım 117/6
 nefsim ile bu gün baş başa kaldım 27/3
 duydum yedi katmış şaşırp kaldım 106/2
 devalasyon oldu çaresiz kaldım 107/2
 hayal gemisini ummana saldım 27/3
 sevdâ çöllerine şişirip saldım 106/1
 bir seni sevmiştim küstüm danıldım 8/1
 musa oldum nil nehrine atıldım 41/4
 yusuf olup bir kervana katıldım 41/4
 kölelerin pazarlarda satıldım 41/4
 satıcı hep seni andım 55/2
 tatlı dillerine kandım 55/2
 verdiğim paraya yandım 55/2
 yastığıma dayandım 18/1

seher vakti uyandım 18/1
 eşime dostuma demez olaydım 15/5
 yönetime geldim gelmez olaydım 15/5
 furkaniyem girdim girmez olaydım 15/5
 sana kıyanlardan hesap soraydım 16/5
 diz çöküp önünde derse duraydım 16/5
 furkaniyem vara tuzak kuraydım 16/5
 bastıramaz kimse basmayacağım 112/3
 kusturamaz kimse kusmayacağım 112/1
 pusturamaz kimse pusmayacağım 112/5
 susturamaz kimse susmayacağım 112/1
 kan kırmızı türk yaldızlı bayrağım 70/1-4
 benim nazlı ay yıldızlı bayrağım 70/1-4
 püfür püfür eser ırgalar dalım 100/3
 baykuşlar tünemiş kurumuş dalım 58/2
 açıp da kapımı sormazsın halım 100/3
 nehir olup hak yoluna akalım 113/3
 derbeder misali saçım sakalım 113/3
 iman چراغını sende yakalım 113/3
 akan bu çelikten ibret alalım 17/5
 içip aşkın deryasına dalalım 17/5
 garip furkaniyem böyle kalalım 17/5
 yoluna fedadır servetim malım 58/2
 iki katlı toprak damım 104/5
 siz geldiniz gitti gamım 104/5
 yıldızeli kaymakamım 104/5
 vatan için feda canım 104/3
 tutsalar burnumu çıkacak canım 125/5
 küçüklük dünyamda sultanım hanım 125/5
 bir tek dayanağım cefakar hanım 125/5
 sefalar getirdin sen tansu hanım 22/1-6
 hak yoluna aksın kanım 104/3
 gayri kalmadı ki gücüm dermanım 28/4
 artık imzalanmış ölüm fermanım 28/4
 furkani tutuşmuş yanar ormanım 28/4
 üç beş meteliğe kurşun atanım 5/4
 furkaniyem gurbet benim vatanım 5/4
 bir sünger yatakta çulsuz yatanım 5/4
 saygıdeğer komutanım 104/3
 atlılarım yayalarım 104/1
 bütün muhtar azalarım 104/2
 cümle belde kazalarım 104/2
 ben gündüz ağlarım gece ağlarım 13/2
 ben yarı seveli her gün ağlarım 3/2
 al yerine karaları bağlarım 3/2
 kızılırmak gibi akar çağlarım 13/2
 ah çekerek yüreğimi dağlarım 13/2
 ah diyerek ciğerimi dağlarım 3/2
 emmilerim dayılarım 104/1
 dertlerimle yaşamaktır başarım 13/3
 mutluluktan uçanlara şaşarım 13/3
 madde manaya dönmezse şaşarım 65/1-5
 furkaniyem dertlerimle yaşarım 13/3

bilmem ki dünyada nasıl yaşarım 65/1-5
göz dikenin gözlerini oyarım 97/4
bayrağımı kanım ile boyarım 97/4
vatan için bu kellemi koyarım 97/4
dünyada kalmadı gayrı nazarım 38/4
furkaniyem derterimi yazarım 38/4
elde kazma kürek kendi mezarım 38/4
tekrar görsem kalmaz ağrım 73/6
furkaniyem yandı bağırm 73/6
bütün dostlarıma çağırım 73/6
köroğluna mesken olmuş sivasım 57/2
aşıklara mesken olmuş sivasım 57/3
gardaşlara mesken olmuş sivasım 57/6
evliyaya mesken olmuş sivasım 57/3
selçukluya mesken olmuş sivasım 57/1
atatürke mesken olmuş sivasım 57/1
sahabeye mesken olmuş sivasım 57/5
furkaniyem adın ile adaşım 40/4
ruhlar aleminden beri kardaşım 40/4
birgün musallaya yatacak naşım 40/4
yazmak için ben bu defteri açtım 85/2
hayata gözümü açtım 6/1
riyadan yalandan kaçtım 6/1
yalandan riyadan her zaman kaçtım 85/2
çıktım boztepeye köyüme baktım 34/1
efkara geldim de sigara yaktım 34/1
nice sahraları dağları aştım 81/1
aşkıyla kaynayıp taştım 76/2
furkani işlerim bir yana attım 41/5
aşkın deryasına gömüldüm battım 41/5
yedi yıl balığın karında yattım 41/5
üstüme yıkıldı köşkümler sarayım 1/3
yitirdim yavrumu kime sorayım 1/3
haco ana der ki gitti durayım 1/3
garip furkaniyem çekerdin nazım 79/5
benim nazlı yare geçmiyor nazım 85/4
garip furkaniyem ötmüyor sazım 85/4
ne yapayım böyle karaymış yazım 85/4
bir çeşme misali akıyor daim 125/3
bıkmadan semaya bakıyor daim 125/3
sinemi bir ateş yakıyor daim 125/3
bir iğnen olmazsa olmuyor geçim 69/3
aşık furkaniyem yanıyor içim 69/3
öyle soygun var ki talan o biçim 69/3
mirasyedi gibi saldırdı mi dedim 71/1
gönülümün bendini deldir mi dedim 71/4
nefsinin peşinde yeldir mi dedim 71/1
zafımı düşmana bildir mi dedim 71/2
tarih sayfasından sildir mi dedim 71/3
kargayı halime güldür mü dedim 71/5
durmadan günah işledim 25/1
hak cennetini düşledim 25/1
demedim demedim sana demedim 2/1-4

neden oldu nasıl oldu bilmedim 66/1-4
emin ol ki senden başka sevmedim 66/1-4
manevi gıdamı almaya geldim 52/2
sandım ki ebedi kalmaya geldim 52/3
hakkın kün emriyle olmaya geldim 52/1
ilim irfan ile dolmaya geldim 52/1
saçımı başımı yolmaya geldim 52/4
emriyle dirilip ölmeye geldim 52/5
köklü çınar idim çıktım devrildim 81/6
bas beni bağrıma canım efendim 75/1-6
ahir zaman oldu uyan efendim 19/1-7
bu nefsim elinden medet efendim 75/6
habib-i kibriya ahmet efendim 75/6
garip furkaniyem himmet efendim 75/6
bebe oldum höllüklere belendim 52/3
bu dünyanın ardı sıra yelendim 52/3
mal mülk için kapı kapı dilendim 52/3
nakış dergahında maksuda erdim 81/4
hacerül-esvede erdim 76/3
yazar isen belki azalır derdim 98/3
hemen gelir isen tükenir derdim 28/3
çağlar ırmak oldu tükenmez derdim 81/4
emanettir diye kol kanat gerdim 28/3
varımı yoğunu yoluna serdim 28/3
kar beyaz kâğıdı önüne serdim 98/3
heceye cümleye çok önem verdim 98/3
hayat mektebinde çok sınav verdim 81/4
selam kapısından girdim 76/3
gide gide yolu sona getirdim 81/3
onu sevdiğimi dile getirdim 120/6
gönül bahçesinde meyve yetirdim 81/3
sayılı günleri çabuk bitirdim 120/6
ömür sermayemi yedim bitirdim 81/3
garip furkaniyem akli yitirdim 120/6
geçer miyim bilmem geçmeden sevdim 44/3
seçer miyim bilmem seçmeden sevdim 44/4
içer miyim bilmem içmeden sevdim 44/2
biçer miyim bilmem biçmeden sevdim 44/1
göçer miyim bilmem göçmeden sevdim 44/1
kestiremez kimse kesmeyeceğim 112/4
küstüremez kimse küsmeyeceğim 112/2
kollar şimdi seni arar sevdiğim 8/1
eller şimdi seni sarar sevdiğim 8/3
yıllar sevgimize zarar sevdiğim 8/1
dallar güllerini kırar sevdiğim 8/2
diller seni bana sorar sevdiğim 8/4
unutulur oldu sıra-yı rahim 112/4
karıştı ortalık durum çok vahim 112/4
kalaysız kaplanım tutmuyor lehim 112/4

ne olacak böyle halim 99/1-4
 garip biçareyim işte bu halim 58/2
 nefsim şeytandan da zalim 99/1-4
 bazen ayak oldun bazense elim 79/3
 tutmuyor dizlerim kırıldı belim 47/2
 yıldızeli kazam sivastır ilim 47/2
 gözümde ışıgım ağzımda dilim 79/3
 tek kelim etmeden bağlandı dilim 47/2
 yine sırt çevirdin benden kalemim 98/1
 yalan dünya sana kalsın kalemim 7/4
 yaz da bana mektup salsın kalemim 7/1
 yeter artık çabuk gelsin kalemim 7/2
 nasıl olduğumu bilsin kalemim 7/1
 akan gözyaşımı silsin kalemim 7/3
 dökmesem kâğıda gitmez elemim 98/1
 daha ne gelecek başıma benim 13/1-3
 hafız bedrettindir efendim benim 83/6
 neymi alacak bu kader benim 3/1-6
 azrail canıma okuyor benim 58/3
 dostum yıılan olmuş sokuyor benim 58/4
 kasavet üstüme çöküyor benim 58/1
 yeşil gözlerim yaş döküyor benim 58/1
 çaresizlik belim büküyor benim 58/2
 bu yola fedadır bedenim tenim 83/6
 tüfeğim elimde talim ederim 11/3
 aklıma düştükçe figan ederim 61/6
 sevince bürünür bütün kederim 11/3
 furkani dünyaya geldim giderim 61/6
 birgün bu diyardan geçer giderim 11/3
 huzur-ı mahşerde acep niderim 61/6
 dert biçerim dert ekerim 6/4
 yedi aydır özlemini çekerim 10/2
 furkaniyem dert çekerim 6/4
 o derttir balım şekerim 6/4
 ihtiyarım tazelerim 104/2
 çaresiz derdime dertler eklerim 19/4
 yarin hasretine yavru eklerim 10/2
 millet deccal olmuş mehdi beklerim 19/4
 vatanı namus borcu derim beklerim 10/2
 taşıyamaz oldum arttı yüklerim 19/4
 tamudan kurtaran zaman isterim 119/3
 içeri girmeye eman isterim 119/1
 kalmadı takatim heman isterim 119/1
 cennete götüren iman isterim 119/4
 semaya yükselen duman isterim 119/2
 dallara düşürdün sen beni nefsim 27/1
 sallara düşürdün sen beni nefsim 27/2
 hallere düşürdün sen beni nefsim 27/3
 sellere düşürdün sen beni nefsim 27/4
 dillere düşürdün sen beni nefsim 27/1
 her zaman sen oldun yoldaşım eşim 20/2
 uyan artık can kardeşim 9/1
 gafil olma din kardeşim 9/1

karardı gündüzüm doğmaz güneşim 28/2
 takatim kalmadı çabuk gel peşim 28/2
 doğru söylemeye ben yemin içtim 85/2
 baksana sarardı benzimle betim 115/4
 resul dua edip desin ümmetim 115/4
 ömer der ki zaten büyüdüm yetim 115/4
 habibi mahmuda kavuşmak kastım 113/2
 gahi ırgalandım gahi de estim 113/2
 zaten bu nüyadan umudu kestim 113/2
 küfüre günaha yittim 55/1
 bu hafta pazara gittim 55/1
 ümmetim de mutluluğa ereyim 33/2
 bilmem nasıl kurtuluşa ereyim 32/1
 ben senin uğruna canım vereyim 33/2
 dinle dostum dinle haber vereyim 32/1
 bir kez olsun nur cemalin göreyim 33/2
 sarinden ayrılır yolumuz bizim 95/1
 sabır ver allahın dayanamıyom 115/3
 yastayım sevince boyanamıyom 115/3
 içip ilaçları uyanamıyom 115/3
 sardı ateş cayır cayır yanıyom 120/1
 bu yalan dünyaya geldim gidiyom 90/1
 çoban oldum dertlerimi güdüyom 90/1
 heyecanla geldim mutsuz dönüyom 120/1
 derdine düşeli divane oldum 65/4
 kalmadı takatim taşırıp doldum 106/4
 hazana tutuldum sarardım soldum 65/4
 gidip ondan bundan altın borç buldum 107/2

istemem leylayı mevlayı buldum 65/4
 nefs-i emmareden aşırıp buldum 106/3
 ruhundan üfledi kalktım doğruldum 52/2
 şeytan ordusunca çokça soğurdum 52/2
 kara balçık çamur ile yoğurdum 52/2
 yıllarca peşinden koştum yoruldum 46/2
 boz bulanık suydum aktım duruldum 46/2
 kıymet bilmez bir güzele vuruldum 46/2
 güzel idin sevdalandım vuruldum 8/1
 garip furkaniyem yandım kavruldum 81/6
 tınaz oldum yaba ile savruldum 81/6
 arafat minadan hep seni sordum 75/2
 meraküme çıktım seyrana durdum 57/6
 arafatta vakfe durdum 76/4
 sevirde hirada arayıp durdum 75/2
 geleceğe dönük hayaller kurdum 57/6
 minada şeytanı vurdum 76/4
 garip furkaniyem bu benim yurdum 57/6
 ateş çemberinde yanıyor yurdum 49/1-5
 doğunca adını abdüllah koydum 115/1
 rüyasını gördüm hayıra yoydum 115/1
 yeşil kubbesine kurban olduğum 75/1
 aşkıyla mecnun olan betler olduğum 75/1
 rehberim var artık şaşırıyam yolum 58/3

bazen boran olur şaşırır yolum 100/3
otobüs altında kalan dursunum 47/1-6
kendi gidip adı kalan dursunum 47/6
bir türlü alnımdan kazamıyorum 98/5
iki satır dahi yazamıyorum 98/1
tek sırdaşımsın ya kızamıyorum 98/1
kader yazgısını bozamıyorum 98/4
ben de helal ediyorum 108/1
ben umreye gidiyorum 108/1
nasıl ayırayım bilemiyorum 109/3
nasıl sıyırayım bilemiyorum 109/4
nasıl doyurayım bilemiyorum 109/1
nasıl buyurayım bilemiyorum 109/2
nasıl duyurayım bilemiyorum 109/1
ellerin içinde gezemiyorum 98/2
bir kördüğüm olmuş çözemiyorum 98/3
daha çok ufaksın anlanan yavrum 51/1-4
dert için doğrulmuşum 6/2
gam ile yoğrulmuşum 6/2
hançer ile vurulmuşum 6/2
ol resul aşkıyla mutluyum dostum 82/1-5
bahar seli gibi coştum 76/2
safadan merveye koştum 76/2
doğrulup da desen hoş geldin kuzum 79/5
soframda kaşığım çorbamda tuzum 79/5
garip furkanıyem deliye döndüm 74/4
zaman çok kısaydı doymadan döndüm
74/4
kor gibi alevdim yandım da söndüm 74/4
müzdelifeyi de gördüm 76/4
şükürler olsun ki ravzanı gördüm 75/2
yine de diyemem ezayı gördüm 46/5
maşukam elinden cezayı gördüm 46/2
açtım gözlerimi fezayı gördüm 46/1
sığındım kapına rızayı gördüm 46/3
musalla önünde hizayı gördüm 46/4
yaşamda kavgayı nızaı gördüm 46/1
affınla eriyen kaleler gördüm 101/4
bitip tükenmeyen çileler gördüm 101/1
hayale gelmeyen hileler gördüm 101/2
bir pula satılan köleler gördüm 101/1
mecnundan beş beter deliler gördüm 101/3
kara taşa yüzler sürdüm 76/3
hakikati görmez bakar körüldüm 52/4
köle değil bu cihanda hürüldüm 52/4
önce emekledim sonra yürüldüm 52/4
utancımдан iki büküm 99/1
huzuruna süklüm püküm 99/1
mevladan imanlı ölüm 99/1-4
ne kadar yaşarsan ahiri ölüm 58/3
bunca yıl boşaymış gördüğüm zulüm 58/3
sen gideli açmaz oldu bir gülüm 79/3
doğru yola tuttu çevirdi yönüm 83/6

ellerimi açtım yere diz çöktüm 77/4
mecnun furkanıyem içimi döktüm 77/4
huzuruna geldim boynumu büktüm 77/4
tedarik görmeden yollara düştüm 81/1
isterse çağlasın özüm 76/1
yine bahar geldi çağlıyor özüm 85/1
buraları gördü gözüm 76/1
bir sevda yüzünden yanan bir közüüm 85/1
işte ırmak üstü hep düzüüm düzüüm 95/1
bosna hersek azerbaycan 9/2
bizleri de eksik etme duadan 37/3
haber mi beklersin karlı ovoidan 37/3
yedi tane yavrun uçu yuvadan 37/3
allah allah deyip geçmişler candan 89/3
soğanlı deresi köpürmüş kandan 89/3
susuzluk bir yandan açlık bir yandan 89/3
hava soğuk kar mı yağan 108/15
katre katre düşer rahmettir yağan 128/2
hemencecik tanır anayı doğan 128/2
unutmadan bayram doğan 108/15
pilav pişti doğra soğan 108/15
dallanıp büyüyor bahçede soğan 128/2
dünyayı бүрүdü bir kan 9/2
gözümün yaşıdır çağlayıp akan 82/2
koluma kelepçe bağlayıp takan 82/2
hasret ateşidir dağlayıp yakan 82/2
ondan başka var mı miraca çıkan 122/2
lat menat uzzaı asayla yıkan 122/2
rahmet ırmağıdır girip de yıkan 122/2
hoşça bir sedadır geriye kalan 91/4
sivas kongresi atadan kalan 127/4
timur eylemişti her yanı talan 127/4
malını mülkünü etseler talan 91/4
imanın kurdudur vallahi yalan 91/4
yobaz diyorlarmış vallahi yalan 127/4
tepeden tırnağa aşk ile dolan 120/5
gelirken açmıştım giderken solan 120/5
on gündür burada huzuru bulan 120/5
bunca emeklerim bir kalbur saman 36/3
samanlık doluydu kalmamış saman 67/5
oğlumdan ayrıldım hallerim yaman 36/3
bir hüznün çöküyor andığım zaman 11/1
tatlı dillerine kandığım zaman 11/4
gelip geçeni sen sandığım zaman 11/1
hasret ateşine yandığım zaman 11/2
tezkereyi alıp döndüğüm zaman 11/3
geriye gelir mi geçen o zaman 67/5
kovuyorum kovacağım her zaman 97/5
eviyorum eveceğim her zaman 97/3
seviyorum seveceğim her zaman 97/1
övüyorum öveceğim her zaman 97/1
dövüyorum döveceğim her zaman 97/4
sövüyorum söveceğim her zaman 97/2

evlerinin önü bir büyük harman 3/1
 furkanide dertler oldu bir harman 119/4
 o zalim koymadı dizimde derman 3/1
 ancak sen olursun derdine derman 119/4
 mesafe yaklaştı kalmadı derman 74/1
 o yüce mevladan gelirse ferman 119/4
 bir defacık görsen inan ki durman 74/1
 rahmanın yolundan umarım şaşman 107/5
 dilerim yaptığna olursun pişman 107/5
 hakkımı istedim biz olduk düşman 107/5
 tat köylüne köktü bir kara duman 36/3
 ocağımız sönmüş tütüyor duman 67/5
 canlı cenazeyim tabuta konan 120/4
 yazıp dilekçesin resule sunan 120/4
 musalla taşına yatıp da yunan 120/4
 var mı kuranını soran 9/7
 mekkede inmişti kuran 9/7
 saymak ile bitmez turan 9/7
 böyle gelmiş böyle sürmez bu devran 83/1
 işlerimiz olsun asan 108/5
 desem yayık surat asan 108/5
 gürün büfe oğlu hasan 108/5
 sarılan ben olsam saran sen olsan 87/1
 durulan ben olsam duran sen olsan 87/4
 vurulan ben olsam vuran sen olsan 87/1
 serilen ben olsam seren sen olsan 87/3
 örülen ben olsam ören sen olsan 87/5
 dürülen ben olsam düren sen olsan 87/2
 kardeş baba ocağını sorarsan 67/1-6
 turan der ki birlik bize yakışan 39/6
 mağdur oldu bütün burda çalışan 39/6
 halimizi sorar isen perişan 39/6
 kümbet belde oldu kurtuldu yastan 95/5
 sicimoğlu halil dillere destan 95/5
 karakoç köyünde olmaz mı bostan 95/5
 evlerinin önü ufakık bostan 2/1
 aylar geçti haber gelmedi dostan 2/1
 sonunda kurtuldu fitne fesattan 23/1
 garip furkaniyem birazcık utan 50/5
 kalmadı dünyada sözünü tutan 50/5
 metropoldür böyle bacımı yutan 50/5
 resulden mevlaya gider bu kervan 83/1
 ah çekerek derdine yan 9/2
 haydutla hırsızla dopdolu her yan 80/3
 güleninden çoktur vallah ağlayan 95/4
 nedir bilmem beni köye bağlayan 95/4
 çağlayan köyünde var mı çağlayan 95/4
 kadın kız geziyor anadan üryan 80/3
 cehalet elinden ciğerim püryan 80/3
 abdülhamit hanım uykudan uyan 111/1
 feryat eder masum yok onu duyan 111/1
 bulur belasını azan 31/4
 çabuk tut elini bak geldi hazan 54/6

furkaniyem geldi hazan 31/4
 imtihanı burda kazan 31/4
 yıllardır içimde kaynıyor kazan 54/6
 sen garip bir kuşsun bense bir ozan 54/6
 düşünmüş her şeyi yoktan var eden 128/5
 eğer ruh olmazsa ne yapar beden 128/5
 utan beşiğinde yatan bebeden 71/1
 bu toprak emanet bize dededen 71/1
 kazıyorum kazdığımı bilmeden 38/4
 geziyorum gezdığımı bilmeden 38/2
 üzüyorum üzdüğümü bilmeden 38/3
 süzüyorum süzdüğümü bilmeden 38/1
 yüzüyorum yüzdüğümü bilmeden 38/1
 tevazuyu sakın bırakma elden 86/1
 zikrullahı her an düşünme dilden 86/1
 behey gönül bıktım senin elinden 100/1
 furkani çektiğin nefsin elinden 27/4
 behey gönül bıktım senin selinden 100/2
 behey gönül bıktım senin telinden 100/5
 sakınırken günahların yelinden 27/4
 behey gönül bıktım senin yelinden 100/3
 behey gönül bıktım senin dilinden 100/1
 isyan ile günah gelir dilinden 27/4
 behey gönül bıktım senin gülünden 100/4
 anam derdi yavrum kaçının şerden 105/2
 bahsetmek gerekir doğduğum yerden 105/2
 düşünürken geldi aklıma birden 105/2
 kocaman vücudu beyindir güden 128/5
 azrail de tatlı cana kıyarken 61/4
 ecel yastığına seri koyarken 61/4
 helalleş dostunla kulak duyarken 61/4
 öğreten öğretmen canım öğretmen 16/1-5
 batılı bırakıp hakka gelersen 68/5
 furkaniyem büyük nimet bilersen 68/5
 son nefeste iman ile ölürsen 68/5
 o da sen gibiydi kemikten etten 23/1
 ibret al burada yatan cesetten 23/1
 zamanı gelince ağarır saçın 61/1
 yeter artık baba bitsin ağdın 37/5
 başkanımız sami aydın 104/6
 ününü dünyaya yaydın 104/6
 bugünlerde çokça dalgın 108/2
 sana derim kasım salgın 108/2
 rüzgar eser ilgin ilgin 108/2
 bırakma nefsimle nefsim çok azgın 120/2
 aç kurtlar her yandan saldıran azgın 125/2
 tarlalarda biter ızgın 108/21
 bilmiyorum niye kızgın 108/21
 topyekun düşmana edelim akın 21/5
 kepenek sırtında geliyor bakın 68/3
 resmime bakıp da ağlama sakın 5/1
 yeme köremezi haramdan sakın 68/3

asi olma hakka gûnahtan sakın 21/5
insanlardan uzak allaha yakın 68/3
kendim senden uzak hayalim yakın 5/1
sabret filistinlim kurtuluş yakın 21/5
iflah olmaz senin hasmın 126/1-3
karşısında böğürmeyen boğanın 92/1
dengesine dokunmayın doğanın 92/1
kurtulmaz beladan başı turanın 125/2
ölmeden dikilmiş taşı turanın 125/4
eksilmez gözünden yaşı turanın 125/3
zemheriden beter kışı turanın 125/1
çekiyor kahrını eşi turanın 125/5
baykuştur kargadır kuşu turanın 125/1
resule kavuşmak düşü turanın 125/6
çağlayıp akıyor özlü turanın 51/4
ciğerden yakıyor közlü turanın 51/4
alana nasihat sözlü turanın 51/4
bak ağarmış başındaki kılların 93/4
sayılıdır tükenmeden yılların 93/4
son anında dahi beni anasın 59/4
eyolmasın yaraların kanasın 59/4
furkaniyi yaktın sen de yanasın 59/4
furkaniyem canım içinde cansın 33/5
ahvalim görenler delirmiş sansın 33/5
aman sen utanma hayran utansın 50/4
bacım sen utanma boyan utansın 50/2
karnı tika basa doyan utansın 50/3
sakın sen utanma foyan utansın 50/5
seni bu hallere koyan utansın 50/1
böyle çınlıçıplak soyan utansın 50/1
koy ver özüm firakat narına yansın 33/5
kan irine dönmüş ekmeğin aşın 40/2
doğduğundan beri çileli başın 40/2
tam kemale ermiş otuz beş yaştın 40/2
kardeşlerim şehitlere ağlayın 123/1
kefenleyn çenemi de bağlayın 123/4
çağlayancerite gelin çağlayın 123/1
köz koyup da ciğerimi dağılayın 123/5
gidiyorum artık sizler sağlayın 123/3
merhem sürüp yaralarım yağlayın 123/2
evinde kalmadı gelinin kızın 37/1
azalır belki de bağrında sızın 37/1
şehit olup hakka kavuşmak için 97/3
gelmedim meydana savaşmak için 97/3
sıvadım kolları dövüşmek için 97/3
kaygı duyma rızık için 42/2
nara yanma için için 42/2
fehmeder izanın burkudur için 61/1
hazırlık yap ahret için 42/2
hakkınızı helal edin 108/1-23
bu gönüllüme doğan aydın bedirdin 109/4
işte furkaniye mecnun dedirdin 109/4
yıllardır sen bana avu yedirdin 109/4

imam seni çağırınca gelmezdin 26/1
genç yaşında cami nedir bilmezdin 26/1
arama boşuna bulaman dengin 93/2
illete tutulup kaçmadan rengin 93/2
cömert ol daima desinler zengin 93/2
bu fani hayattan olmuşum bezgin 120/2
bütün posta ahmet sezgin 108/21
sırtıyor pişkin pişkin 88/1
harama varmasın elin 29/2
genç yaşta bükülür belin 29/2
ne kadar da çokmuş bitmez emelin 94/1
bir damlacık sudur senin temelin 94/1
gözünden boşanır selin 29/2
evladına verdim ismin 126/1-3
refik-i alada cismın 126/1-3
rahmanın izniyle rahimde cenin 94/2
her zaman işlerin hak olsun senin 94/2
ateşe dayanmaz bedeninin tenin 94/2
bu gönül yarası derin mi derin 65/3
sinemde yaralar derin mi derin 79/2
furkaniyem girdiği yer çok derin 1/4
yat da uyu derin derin 88/4
sabret anam buymuş senin kaderin 1/4
ırmağı gördükçe artar kederin 1/4
onca dert çileden kalmamış ferin 79/2
yit karnını gerin gerin 88/1
görmüyor gözlerin titrer ellerin 26/3
bülbul gibi şakiyorken dillerin 93/4
neden artık şakıymıyor dillerin 26/3
tazeliğin gitmiş solmuş güllerin 26/3
git soğusun terin terin 88/2
daha yok mu verin verin 88/2
kimse bilmez yerin yerin 88/1
ahiret yurdunda cennettir yerin 79/2
bade içmedim ki elinden pirin 65/3
kimi aslı dedi kimisi şirin 65/3
yahudiye hesabını ver desin 21/6
furkaniyem akan kana dur desin 21/6
barışsever avrupalım nerdesin 21/6
yaradan yavruma şifa eylesin 115/1-5
başka koku üzerime sinmesin 120/3
sana gelen kullar bomboş dönmessin 120/3
yaktığım bu ateş tekrar sönmessin 120/3
helal ettim o parayı vermesin 107/6
kimseler yüzümden azap görmessin 107/6
bu davamız mahşere dek sürmesin 107/6
dilerim murada eremiyessin 59/4
helalına evlat veremiyessin 59/2
belik belik saçın öremiyessin 59/3
bir daha yüzümlü göremiyessin 59/1
bilmem ki ne diyem töremiyessin 59/1
günah defterine günah eklersin 7/4
turan kaleminden ümit beklersin 7/4

birgün bu dünyadan göçü yüklersin 7/4
 dünyayı da çok seversin 42/3
 durmaz kendini översin 42/3
 birgün dizini döversin 42/3
 gün olur ayrılır kemikten etin 30/5
 hayat çilelidir imtihan çetin 30/5
 sana derim turan metin ol metin 30/5
 boş kaldı sokaklar hayalet oldun 127/6
 tarihte çok kere eyalet oldun 127/6
 garip furkaniye vilayet oldun 127/6
 hakkı bırakıp da şerri korurdun 26/2
 namaza niyaza uzak dururdun 26/2
 zengin olduğundan hep dem vururdun
 26/2
 kalıcı eserler koydun 104/6
 pas tutmuş kılıçlar neferim yorgun 49/2
 çağlamaz dereler suları durgun 49/2
 bir yandan pekaka bir yandan vurgun 49/2
 yaşadım hayatta onlarca bozgun 125/2
 üstümde dönüyor akbaba kuzgun 125/2
 bir emsali yoktur şanlı ordumun 97/1
 her köşesi cennet benim yurdumun 97/1
 felek son deminde oynadı oyunun 37/4
 eşinden ayrıldın egridir boynun 37/4
 can şenliğin yoktur boş kaldı koynun 37/4
 furkaniyem zıkkım olsun 55/5
 sevgin yüreğimde ateş köz olsun 119/2
 nasuh tövbesiyle sana söz olsun 119/2
 sana kavuşturan yollar düz olsun 119/2
 yeri yurdu ateş dolsun 55/5
 layık olduğunu bulsun 55/5
 sonunda kılığna düştün diyorsun 45/1
 bana aşka niye düştün diyorsun 45/1
 dünyaları yedin doymuyor musun 109/1
 sana sesleniyom duymuyor musun 109/1
 der furkanı gönlüm sen yine coştun 35/4
 aşk badesi miçtin bu gün bir hoştun 35/4
 yıllarca nefsinin peşinden koştun 35/4
 dedim bu işte var oyun 55/4
 duyun dostlar siz de duyun 55/4
 şırıngayla çekmiş suyun 55/4
 namert insanların tutma öğüdün 37/5
 köye hibe kalsın kavak söğüdün 37/5
 bundan sonra olsun amelim düzgün 120/2
 içkiye kumara düşkün 88/1
 utanmazı görün görün 88/1
 yalanına dürün dürün 88/3
 yut ki dolsun kürtün kürtün 88/3
 yılan ol da sürün sürün 88/4
 seni sevmeyenler sürünsün ölsün 33/3
 gönlümde açıp da solmayan gülsün 33/3
 bir tebessüm eyle yüzümüz gülsün 33/3
 bir tat alamadım alan övünsün 90/1

sürümden bir tane çalan övünsün 90/1
 sevdâ denizine dalan övünsün 90/2
 beni deritten derde salan övünsün 90/3
 sokup zehirleyen yılan övünsün 90/5
 ölüme bir çare bulan övünsün 90/4
 karabasan oldun üstüme çıktın 66/1
 sapladın hançeri kanımı döktün 66/1
 terk eyledin beni boynumu bükütün 66/1
 siyah saçın kara gözün 29/3
 cehennemde vardır közün 29/3
 yalan söyler her bir sözün 29/3
 sorarsan halimiz gerçekten harap 121/2
 bu nefis hep ördü başıma çorap 121/2
 hani diyordum ya olayım türap 121/2
 der furkanı bilmez ayıp 88/4
 namusu yok ar da kayıp 88/4
 harâmı helalden sayıp 88/4
 ancak yaradandır tek mutlak galip 101/4
 garip furkaniyem aşkına talip 101/4
 tövbe edip geldim haddimi bilip 101/4
 anam yaşmak çeker eder idi ar 116/9
 küllenmiş yaramın üstünü açar 90/4
 iyi gün dostları dar günde kaçır 90/4
 azrail elinde kalırsız naçar 90/4
 bir metreden fazla yağar idi kar 116/9
 çağlayan dereler sevgiyle akar 45/3
 kızılırmak köyüm altından akar 53/3
 ehl-i zikir olan ibretle bakar 45/3
 yanalak karşıdan köyüme bakar 53/3
 o yarin hasreti bağrımı yakar 45/3
 duruşlar olunca canından bıkar 17/2
 oksijen elinde savaşa çıkar 17/2
 bir nazar eylesen sanki ne çıkar 118/2
 katı kalpli olmak canımı sıkır 118/2
 sana ulaştıran yolu mu tıkar 118/2
 her önüne gelen hurdayı yıkar 17/2
 her köşe bucağı saf tezek kokar 53/3
 furkaniyem gözlerimi oysalar 82/5
 diri diri mezarıma koysalar 82/5
 mansur gibi tüm derimi soysalar 82/5
 avunmak zamanı desene dağlar 72/2
 savunmak zamanı desene dağlar 72/3
 devinmek zamanı desene dağlar 72/1
 sevinmek zamanı desene dağlar 72/5
 övünmek zamanı desene dağlar 72/4
 dövmek zamanı desene dağlar 72/1
 levh-i mahfuzda yazılmış yazılar 47/3
 yaralarım değil bağrım sızılar 47/3
 konuştukça dudağından bal damlar 124/2
 dağıldı başımdan kederle gamlar 124/2
 hikmet-i hüdayı anlamaz hamılar 124/2
 battı da götürdü yoksulu zamlar 64/3
 tuttu da götürdü yoksulu zamlar 64/1

yuttu da götürdü yoksulu zamlar 64/1
bitti de götürdü yoksulu zamlar 64/2
yahudi hançeri bağırma saplar 111/5
yavru parçalanmış babası toplar 111/5
havadan yağıyor bombalar toplar 111/5
mescidin üstünde tavafa başlar 87/5
tövbe ya rab der de şükre başlar 52/5
secde eder tüm başlar 18/2
secdeye kapanmış dağlarla taşlar 52/5
ravza duvarına konulan taşlar 87/5
dökülür gözden yaşlar 18/2
furkani gözümden akıyor yaşlar 52/5
ömür emek vermiş cami çatmışlar 34/3
maldan mülkten ne var ise satmışlar 34/3
ötüşür dalda kuşlar 18/2
bak işte furkani uçuyor kuşlar 87/5
genç ihtiyar gurbet yolu tutmuşlar 34/3
daha yaşım küçük körpe kuzular 47/3
nefis daha neler umar 25/2
fuhuş zina ile kumar 25/2
pislik ile gözün yumar 25/2
ayağında bitsin asırlık çınar 86/2
gönlün daim olsun akan bir pınar 86/2
yorulan turnalar dalına konar 86/2
birgün üzerine hapar mı hapar 80/2
aç kurt saldırır da kapar mı kapar 80/1
bir yolunu bulur sapar mı sapar 80/1
seytana ateşe tapar mı tapar 80/4
senin de yuvanı yapar mı yapar 80/5
kıyamet üstüne kopar mı kopar 80/3
çöle düşmüş hala leylayı arar 81/5
mecnunsuz dünyada leyla ne yarar 81/5
tuttuğum her işten eyledim zarar 81/5
terörün elinden millet kan kusar 112/1
haksızlar haykırır haklılar susar 112/1
sürükler peşinden kendini aşar 100/2
ad bahadır soyad başar 108/17
yatağına sığmaz etrafa taşar 100/2
dere yatağından taşar 31/3
karşanı yoktur gönlünce yaşar 50/4
barda diskotekte içtikçe coşar 50/4
allah allah diye coşar 31/3
ilkbahar gelende çağlayıp coşar 100/2
nefs-i emmarenin peşinde koşar 50/4
herkes camiye koşar 31/3
böyle millet yere batır 9/6
böyle gider ise bizim köy batır 34/4
yollara dökülmüş göç katar katar 34/4
dertlerime dertler katar 9/6
resul medinede yatar 9/6
eken yoktur tarlaları boz yatar 34/4
hak hukuk gözetmez anlayışın var 109/2
kamış ney misali inleyişin var 109/2

kara koyun gibi dinleyişin var 109/2
yakacak yüzünden çeker idik zar 116/9
el vurma ey tabip yarası azar 125/4
doğmadan kazılmış adına mezar 125/4
yollar dolambaçlı uzar da uzar 125/4
dökülür tellerin baştan ne haber 61/1
oynamaz kirpiğin kaştan ne haber 61/4
kabrine dikilen taştan ne haber 61/5
saydın mı yılları yaştan ne haber 61/1
damla damla akan yaştan ne haber 61/6
çakarlar çenene diştan ne haber 61/2
çarpmıyor mu kalbin döştan ne haber 61/3
bere takmış henüz acer 108/18
arapçada taşır hacir 108/18
şahbeyinden rüstem tecer 108/18
içer de kendinden geçer 4/3
pavyonlarda güzel secer 4/3
su yerine şarap içer 4/3
aklı olan fikreder 18/5
tüm kainat zikreder 18/5
yaradana şükreder 18/5
altına konulan hasırdan munder 87/3
yaradan bizlere göndermiş önder 87/3
o yüce resule salavat gönder 87/3
çavuşbaşı neco eker 108/7
müslümanlar çile çeker 108/7
ağaçlar yaprağın döker 31/1
çiftçiler pancarın söker 31/1
helal et hakkını askerim asker 101/4
yaradana boyun bükür 108/7
garipler boynunu bükür 31/1
silindir altında başım ezseler 46/5
bakır bir kevgirden kanım süzseler 46/5
furkaniyem diri diri yüzşeler 46/5
etinen kemikten duvar örmüşler 89/5
düşmanların defterini dürmüşler 89/5
geldikleri yere geri sürmüşler 89/5
huzurunda çöküp kınılır dizler 87/2
aşk u muhabbetle ağlaşır gözler 87/2
secdeye kapanır ağarır yüzler 87/2
gökte olur şems ü kamer 108/6
hurma liflerinden beline kemer 87/1
beline bağlamış kemer 108/6
kusvanın üstüne vururlar semer 87/1
gulamköylü yanık ömer 108/6
hata eder şaşar beşer 108/17
nesi var ki böyle şişer 108/17
furkaniyem nef sim beter 99/4
büküldü mü belin oldun mu beter 61/3
ümmetim de bana yeter 99/4
bunca yıl çalıştın demedin yeter 61/3
göğsün keman gibi nefesin öter 61/3
yanarım dumanım tüter 99/4

kızılırmak sen oğlumu geri ver 1/1-4
 sağ gönderdim ben yavrumu diri ver 1/1-4
 menzil için gerek bir güzel sabır 106/4
 sanma huzur mutluluk parayla altındadır
 23/1-3
 gerçek huzur mutluluk toprağın altındadır
 23/1-3
 alemdar-ı peygamberan burdadır 57/5
 arap evliyası piran burdadır 57/5
 şeyh çoban ahmedi turan burdadır 57/5
 susmasın davullar mehteran çaldır 49/4
 vatanımdan sisi dumanı kaldır 49/4
 davran mücahidim allah de saldır 49/4
 akıbet mahşere giden akındır 19/7
 eşini dostunu şirkten sakındır 19/7
 furkaniyem artık zeval yakındır 19/7
 hayvancılık olmaz meramız dardır 95/13
 üste kavakdere gökçeli vardır 95/13
 kanayan yarayı azdıran vardır 98/4
 suçlamam kalemi yazdıran vardır 98/4
 bu tatlı canımdan bezdiren vardır 98/4
 içeriyi necis bir koku alır 20/5
 dumanı savrulur külleri kalır 20/5
 çıkacak engeller bir bir atlanır 74/3
 yaptığın ameller bine katlanır 74/3
 ibadetin şekerlenir tatlanır 74/3
 derin derin hülyalara daldırır 48/2
 bazen düşürür de bazen kaldırır 48/2
 ejder olur canavarca saldırır 48/2
 uzay çağıdır bu değişti asır 128/3
 hayrete düşüp de parmağın ısır 128/3
 bak yemyeşil iken püsküllü mısır 128/3
 kan dökmeden yaşamaya alışır 95/2
 pezevenkliğe alışır 4/2
 genelevinde çalışır 4/2
 kalınında fabrikalar çalışır 95/2
 utanmaz arsız yılışır 4/2
 az yaşa uz yaşa ahiri kabir 106/4
 gel de bu rüyayı sen eyle tabir 106/4
 iki damla yaş gelmedi nedendir 121/1-5
 ırmağa ne hacet insandan nehir 117/5
 bulduğum yaydığım sağdığım şehir 78/2
 kaldığım saydığım sıgıdığım şehir 78/1
 saldıgım koyduğum yıgıdığım şehir 78/3
 olduğum doyduğum doğduğum şehir 78/1
 gülmeyip her daim ağlayan şehir 127/5
 ölmeyip karalar bağlayan şehir 127/3
 yılmayıp boş yere çağılayan şehir 127/2
 çalmayıp ateşle dağılayan şehir 127/1
 bölmeyip birliği sağlayan şehir 127/4
 salmayıp yolcuyla eğleyen şehir 127/1
 dolmayıp göçmeyi yeğleyen şehir 127/6
 o yüce resulün doğduğu şehir 117/5

kararmış kalplere inan panzehir 117/5
 dünya furkaniye haddin bildirir 48/5
 benim aşkım dağı taşı eritir 66/3
 gizli sırlarımı ele açıyor 3/3
 ne kötülük görmüş benden kaçıyor 3/3
 kızılırmak kızıl kızıl akıyor 1/1
 hanımın gözünden yaşlar akıyor 36/4
 üç tane yavruna kimler bakıyor 36/4
 o akışı şu sinemi yakıyor 1/1
 furkani oturmuş ağıt yakıyor 36/4
 of dedikçe dumanlarım çıkıyor 1/1
 mescit aksa kan ağlıyor 9/5
 bütün dünya kan ağlıyor 9/1
 ayet sure kan ağlıyor 9/7
 kabe zemzem kan ağlıyor 9/6
 pakistanım kan ağlıyor 9/3
 tüm sırbistan kan ağlıyor 9/2
 müslümanlar kan ağlıyor 9/1
 libya tunus kan ağlıyor 9/4
 şerha şerha yaralarım kanıyor 98/2
 köz düştü de ciğerlerim yanıyor 98/2
 her kime söylesem beni kınıyor 98/2
 yaş kemale erdi kırkı aşılıyor 77/3
 gözde pınarlarım doldu taşıyor 77/3
 uymuş nefse nemrut gibi yaşıyor 77/3
 şükret dedimde mudara diyor 110/2
 benim ak dediğime o kara diyor 110/2
 bunlar yetmez çabuk bul para diyor 110/2
 helal haram bilmez durma ye diyor 19/2
 alametler bir bir zuhur ediyor 19/2
 zaman sonsuzluğa akıp gidiyor 19/2
 zalimler zulmüne zulüm ekliyor 49/5
 yurdum yeni fatihini bekliyor 49/5
 furkani dayanmaz kalbim tekliyor 49/5
 koçanda onlarca darı gizliyor 128/3
 bir kibrit çöpünde narı gizliyor 128/6
 içinde sayısız varı gizliyor 128/4
 sarım sarım olmuş zarı gizliyor 128/2
 bağrında yüzlerce sırı gizliyor 128/5
 boğum boğum olmuş biri gizliyor 128/7
 açmadan menekşe moru gizliyor 128/1
 çözersen binlerce soru gizliyor 128/1
 kanımızı asalaklar emiyor 51/3
 bu talana kimse dursun demiyor 51/3
 katksız ekmeği itler yemiyor 51/3
 içimden beddua yazmak gelmiyor 107/1
 milletin içinde bozmak gelmiyor 107/1
 zaten benim derdim bana yetiyor 8/2
 gül biten bahçede diken bitiyor 8/2
 turan yoksul hayatından beziyor 64/3
 işi yoktur aylak aylak geziyor 64/3
 şahin gibi hep yüksekte uçuyor 3/3
 seni gördüğümde bir hal oluyor 70/1

yüreğim kabarıp gözüm doluyor 70/1
titreme geliyor benzim soluyor 70/1
canavarlar kan içmeye doymuyor 21/4
yaşantımız hiç islama uymuyor 21/4
birleşmiş milletler bizi duymuyor 21/4
kimse görmese de mevlam görüyor 51/2
soyguncu vurguncu devran sürüyor 51/2
bu devirde işler böyle yürüyor 51/2
yüzüne gözüne boya döşüyor 50/2
kış bastırdı garibanım üşüyor 50/2
müslümanım görev sana düşüyor 50/2
bülbul öten yerde baykuş ötüyor 8/2
hayal aleminde düşte yülüyor 64/3
gel de dostum minada gör 73/4
gel de dostum burada gör 73/1
garibanı hele bir de aşıta gör 84/3
garibanı hele bir de kışta gör 84/1
garibanı hele bir de boşta gör 84/1
gel de dostum rahmede gör 73/5
gel de dostum gel sen de gör 73/2
gel de dostum sevir de gör 73/3
garibanı hele bir de piş de gör 84/2v
garibanı hele bir de düş de gör 84/4
gel de dostum kabede gör 73/6
gel de dostum mekkede gör 73/1
garibanı hele bir de işte gör 84/5
köylerde yaşamak inan ki zordur 95/13
günahkar ölürsem halim ne olur 43/3
çiseler de kara toprak yaş olur 68/2
geceleri soğuk olur kış olur 68/2
kurt kapar da emeklerin boş olur 68/2
sigara içenler sağlıksız olur 20/5
ondan uzaklaşan mevlayı bulur 43/3
çırılçıplak asırlarca durulur 32/2
kol kol halaya durulur 31/2
hak mizan terazisi orda kurulur 32/2
köyde düğünler kurulur 31/2
günahkara pirangalar vurulur 32/2
davul zurnalar vurulur 31/2
pınara gelmiş de testi doldurur 3/5
yıldız kızılırmak orda buluşur 95/2
sevdası bağrıma saplanan oktur 82/3
saf demen bedele okumuş çoktur 95/9
eksilmez belalar derdimiz çoktur 49/3
gönül yarası bu elleme doktur 82/3
kimisi memur olmuş kimisi doktur 95/9
el vurmaz yaraya vicdansız doktur 49/3
bu derdin dermanı dünyada yoktur 82/3
bu çevre köylerde menendi yoktur 95/9
dünya bize düşman dostumuz yoktur 49/3
süsüne aldanan günahkar ölür 43/3
sararan dişlerin bir bir dökülür 20/3
öksürdükçe ciğerlerin sökülür 20/3

daha genç yaşında belin bükülür 20/3
bu ayrılık bir gün beni öldürür 3/5
derdi verir çektilerinde öldürür 48/5
bir bakışı ağlayanı güldürür 3/5
kimini ağlatır kimin güldürür 48/5
benim aşkım toprak eder çürütür 66/3
benim aşkım kötürümü yürütür 66/3
amaç katliammış bahane hamas 111/2
iletişim koptu kesildi temas 111/2
amerika geçer büyük iltimas 111/2
başına geçirmiş bir fes 4/1
dinle beni sesini kes 4/1
gidiyordum duydum bir ses 4/1
kendi bildiğinden caymıyor nefis 110/2
tükenen yılları saymıyor nefis 110/4
az uz nevaleyle doymuyor nefis 110/1
geleceğim amma koymuyor nefis 110/5
kurulu düzene uymuyor nefis 110/3
bağırısam çağırısam duymuyor nefis 110/1
celallili tabur faris 108/11
çok da yese doymaz haris 108/11
zengine çok olur varis 108/11
nedir bu telaş bu telaş 42/1-4
aşık furkaniyem yemedim lavaş 106/5
iman kurtarmaya veriyom savaş 106/5
böyle hızlı gitme yavaş ha yavaş 106/5
yanına köpeği al çoban kardeş 68/2
al da kavalını çal çoban kardeş 68/1
tavşan uykusuna dal çoban kardeş 68/4
olun bu dağlarda kal çoban kardeş 68/3
yeşil ovalara sal çoban kardeş 68/1
bir mercedes olur sal çoban kardeş 68/5
bu yol çilelidir çileye alış 83/7
ey garip furkani dersine çalış 83/7
kürüyen kalmamış kayan kalmamış 116/9
aşına kalmamış sayan kalmamış 116/1
otlayan kalmamış yayan kalmamış 116/1
yürüyen kalmamış yayan kalmamış 116/6
dinleyen kalmamış kıyan kalmamış 116/7
sulayan kalmamış doyan kalmamış 116/4
bürüyen kalmamış koyan kalmamış 116/2
anlayan kalmamış uyan kalmamış 116/3
duymayan kalmamış duyan kalmamış 116/8
dolayan kalmamış yuyan kalmamış 116/5
göçmeyen kalmamış tüyen kalmamış 116/10
yavan ekmeğimiz şekermiş balmış 67/4
kediyle fareler oyuna dalmış 67/4
kocaman hezanlar çürümüş kalmış 67/4
daha çocuk yaşta anasız kalmış 14/1
yaralı gönüllü dertlere salmış 14/1
küsmüş konuşmuyor bize darılmış 67/2

sıvası dökülmüş duvar yarılmış 67/2
 kerpiçler ufanmış harmı kırılmış 67/2
 sana gelen yollar boranmış karmış 77/2
 çevre dört yanımı günahlar sarmış 77/2
 bu yolun sonunda kavuşmak varmış 77/2
 üstüne direksiz bir çatı çatmış 35/1
 yaradan dünyaya güzellik katmış 35/1
 bu fani dünyada nasibin azmış 36/2
 toplanıp komşular kabrini kazmış 36/2
 ömrü yazan sana çok kısa yazmış 36/2
 atalarım sarmış kefen eylemiş 70/3
 mehmet akif senin methin eylemiş 70/3
 söylenecek ne var ise söylemiş 70/3
 refrefsiz miraca çıkılmaz imiş 114/2
 zelzele depremle yıkılmaz imiş 114/1
 yalan dünya kahrı çekilmez imiş 114/4
 tövbesiz günahlar dökülmez imiş 114/5
 arap saç gibi sökülmez imiş 114/1
 sırat-ı müstakim bükülmez imiş 114/3
 rabbe kul olmak neyimiş 73/1
 aşk u muhabbet neyimiş 73/1
 kimi yol dar kimi geniş 63/3
 bazen çıkış bazen iniş 63/3
 en sonunda vardır finiş 63/3
 cennet-i alada onunla buluş 83/7
 aşıklar başında pervane olmuş 117/4
 terörün elinde oyuncak olmuş 49/1
 toprağıyla taşı rahmetle olmuş 117/4
 her karış toprağı şehitle dolmuş 49/1
 mecnunlar leylayı burada bulmuş 117/4
 insanlık alemleri seyre durmuş 21/2
 yahudi tuzağı çok çetin kurmuş 21/2
 sırp moskof gavuru bosnayı vurmuş 21/2
 sılanın hasreti ateş korumuş 34/2
 köyünden ayrılmak gayet zorumuş 34/2
 suyu yoktur bağ bahçesi kurumuş 34/2
 ahır sorarsan bacası çökmüş 67/3
 bizimle ağlayıp gözyaşı dökmüş 67/3
 ortadaki direk boynunu bükmüş 67/3
 şeytan kula vermez rahat 108/22
 tüm hastalar bulsun sıhhat 108/22
 suçatılı kara nihat 108/22
 sabır ver allahım kalmadı takat 118/3
 ihramsız yasaktır geçilmez mikat 118/3
 affetmek nasip et yemeden tokat 118/3
 affet ey allahım affet 25/1-3
 ne halde olduğumu resule ilet 113/5
 türk hava yolundan uçağa bilet 113/5
 gözümün yaşından oluştu gölet 113/5
 beş vakit namazı kılsana ahmet 40/1
 imam çağırıyor gelsene ahmet 40/1
 yolu yarladın bilsene ahmet 40/2
 gözünün yaşını silsene ahmet 40/3

cennet-i alada gülsene ahmet 40/4
 çetindere beleş ahmet 108/4
 tabipler tabibi resulü ahmet 118/4
 mevladandır kula rahmet 108/4
 ey garip furkani beklersin rahmet 118/4
 rahmete erilmez çekmezsen zahmet 118/4
 analar çok çeker zahmet 108/4
 kapında kıtmırım umarım himmet 119/3
 Canımız edilmiş bedene zimmet 119/3
 yalvarırım artık de bana ümmet 119/3
 hilaldir kaşları kokusu cennet 115/2
 derdini duyunca geçirdim cinnet 115/2
 anadan doğuştan olmuştu sünnet 115/2
 kahhar ismin ile kahret 25/1-3
 sabret mücahidim son bir kez gayret 111/6
 birleşmiş milletler kınamış hayret 111/6
 işte sana dıram otur da seyret 111/6
 tövbe etmeyeni mahvet 25/1-3
 cihat emrediyor baksana ayet 111/7
 ey garip furkani etme şikâyet 111/7
 şehitlik şerbeti içmezsen şayet 111/7
 iyilik yap yavrum amelin bezet 91/2
 otur hayatından çıkar bir özet 91/2
 yardım et yoksula yetimi gözet 91/2
 sıçırarak emem de yakardı ağıt 116/2
 furkaniye dedim yakınsın bir ağıt 115/5
 ey garip furkani bitsin bu ağıt 97/5
 çil yavrusu gibi düşmanı dağıt 97/5
 üzerimden gamı kederi dağıt 115/5
 reçete dediğin bir cızım kâğıt 115/5
 o yar ile yaptık gelirken akit 11/2
 askerim cebimde kalmadı nakit 11/2
 bekle ey sevdiğim bak geldi vakit 11/2
 karlıların gülü hamit 108/3
 çok özledim doldu limit 108/3
 çay ile hoş olur simit 108/3
 baba canı için pişerdi uğut 116/2
 söz söyleme boşa tutmuyor öğüt 97/5
 her suyun başında biterdi söğüt 116/2
 ayırt etmez sağcı solcu 63/1
 hayat yoldur bizler yolcu 63/1
 garip furkaniyem bize ne oldu 34/5
 orduna ne oldu gazze yok oldu 111/1
 kudüse ne oldu gazze yok oldu 111/2
 osmanlı ne oldu gazze yok oldu 111/1
 insanlık ne oldu gazze yok oldu 111/6
 kardeşlik ne oldu gazze yok oldu 111/7
 müslüman ne oldu gazze yok oldu 111/4
 vicdanın ne oldu gazze yok oldu 111/5
 araplar ne oldu gazze yok oldu 111/3
 terörün hedefi öğretmen oldu 16/3
 gel de gör ülkeme bak neler oldu 62/1-4
 alanyurtmuş adı şimdi tat oldu 95/19

askere geleli yedi ay oldu 10/1
babam yurdu dedi gözleri doldu 95/19
gördüm bu halini gözlerim doldu 34/5
andım o günleri gözlerim doldu 62/1-4
gözümün yaşından dereler doldu 10/1
turan her yan düzü doldu 4/4
her yanı fransız doldu 9/3
bak cezayire noldu 9/3
insanlığa acep noldu 4/4
yaprak gazel oldu güller de soldu 10/1
yeşeren umutlar sarardı soldu 34/5
bal yapmaz arının çiçeği soldu 16/3
furkani huzuru bu köyde buldu 95/19
kazakistan hakkı buldu 9/3
sonunda belasını buldu 4/4
kör olası kurşun seni mi buldu 16/3
musa tur dağında divana durdu 72/3
barındırır cümle kuş ile kurdu 72/3
geçtiğim yollara tuzaklar kurdu 43/2
acımadı asla sinemden vurdu 43/2
nasıl isteyeyim bu fani yurdu 43/2
nice peygamberler nebiler yurdu 72/3
ashab-ı kehf üzerinde uyudu 72/5
sana çıkmak furkanide huyudu 72/5
senin harcın toprağın suyu 72/5
milleti soydu da cıscıblı koydu 22/1
bizim türkiye de modaya uydu 22/1
zaten batının da isteği buydu 22/1
resulü ekremden gelir bu koku 83/5
her etabı zorlu engelle dolu 85/3
seyyid-i yahyaya içirmiş dolu 83/3
bağdadi mevlana halidi kolu 83/3
hayatın çileli dikenli yolu 85/3
abdullah-ı mekki şirvani yolu 83/3
dilerim hep olsun mutlu 102/4
allahım sen kuru bu aciz kulu 85/3
kim ne derse kanyoruz duydun mu 69/1
hortumcuyu tanıyoruz duydun mu 69/2
cayır cayır yanıyorduk duydun mu 69/1
arzuhaldir sunuyoruz duydun mu 69/3
yaptığım ameller cennete kor mu 54/5
cehennem dediğin ateş mi kor mu 54/5
niye sustun serçe sualım zor mu 54/5
evliliği geçti onu 103/6
çözülmüş uçkuru tutmuyor donu 84/5
bir çare olmadı işsizlik fonu 84/5
furkaniyetim ettim konu 103/6
ey garip furkani ne olur sonu 84/5
umarım eyolur sonu 103/6
kırdı yitirdiğim kara koyunu 78/2
oğuzla bağlarlar asil soyunu 78/2
kepenekten içtim tatlı suyunu 78/2
yakacak çavuşlu pek sever turşu 95/12

gençlik umudumdu kafesten uçtu 80/4
çoğu zaman düşman eyledik dostu 65/2
diktirdi çarığı giydirdi postu 65/2
fitne boş durur mu kinini kustu 65/2
rüyamda bir veli elimden tuttu 96/1
karanlık dalgalar boyumu yuttu 96/1
kendi güzel amma kısadır boyu 2/2
mescid-i haramda yatıp da uyu 117/2
bu akıbet kötü değiştir huyu 74/2
bostanın içinde derin bir kuyu 2/2
hacerin aşkıyla oluşmuş kuyu 117/2
kuyudan alırlar sitille suyu 2/2
cezbeder insanı havası suyu 74/2
içene şifadır zemzemdir suyu 117/2
süyem süyem gözden döktürür suyu 74/2
başiboş bırakma körpe kuzuyu 80/1
karlar eridi mi güderdik kuzu 105/3
dört yanımız surlar ile örüldü 92/2
kene vakaları sonra görüldü 92/2
her yeri kurudu kangala döndü 14/3
gıram et yoğudu kemikle göndü 14/3
bir temmuz sabahı ocağım söndü 14/3
çavuş turan der ki sevdan öldürdü 11/4
en sonunda kader bizi güldürdü 11/4
kalan sermayemi aldı götürdü 101/3
yecüc mecüc dört tarafı бүрүdü 19/3
boş hayaller ile ömrüm çürüdü 19/3
dabbetül-arz zuhur etti yürüdü 19/3
hafız bedrettinde bağlanmış kökü 83/5
yusuflu ziyeddin yüklenmiş yükü 83/5
nasıl unutturum canım köyümü 53/1-6
furkaniyetim hakka açtım özümü 44/4
sis duman бүрүdü iki gözümü 44/4
bir karanlık yoldur görünmez önü 94/5
hey furkani döndür mevlaya yönü 94/5
sorarlar bizlere o mahşer günü 94/5
öldürüyor atış günü 12/1-3
cennet-i alada o mah yüzünü 44/4
çile ile geçmiş bütün ömrü 60/3
odunu mu yoktur yoksa kömürü 60/3
kardeşleri yapmış bunu sömürü 60/3
elli bir yaşında rabbine göçtü 14/4
viraneye dönmüş bizim tat köyü 34/1-5
düşündükçe ağlar özü 25/3
bağrıma bıraktı ateşi közü 95/6
yusuflu ziyeddinin köyü çizözü 95/6
konaközü kiremitlinin düzü 95/6
ister nasihat say ister tehdit say 40/1
yarın geç kalmadan çoğalmadan vay 40/1
allahım yakmasın narda doğan bey 107/6
kapansın bu dava ver de doğan bey 107/1
hakkımı istedim bir de doğan bey 107/3
helalleşek beni gör de doğan bey 107/7

duçar olma sakın derde doğan bey 107/4
 elli beş liramız nerde doğan bey 107/1
 olmasın gözüne perde doğan bey 107/5
 iki borcum çıktı dörde doğan bey 107/2
 ağası paşası imiş kuzu bey 95/11
 eksik olan yoktur varsa sence ney 128/7
 ilham vermeseydi inler miydi ney 128/7
 furkaniyem merkezinde her bir şey 128/7
 bektaş sülalesi kalabalık soy 95/11
 demircilik bu civarda büyük köy 95/11
 ey garip furkani emrullahı uy 86/4
 yalana sağır ol gerçekleri duy 86/4
 can çıkmadan çıkmaz sendeki bu huy 86/4
 büyük küçük birbirini anlamaz 19/1
 yaklaştırmı hakka sabır ve namaz 24/1-4
 solarsan kimseler dönüp de bakmaz 100/4
 açmazsan nazlı yar zülfüne takmaz 100/4
 ele reyhan olur bir bana kokmaz 100/4
 sayın valim veyssel dalmaz 104/7
 bu dünya kimseye kalmaz 104/7
 bal sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/4
 hal sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/1
 kul sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/1
 pul sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/3
 gül sevdasız olmaz sevgisiz olmaz 45/2
 iyilerde kem söz olmaz 104/7
 şifaiye artık şifa dağıtmaz 127/2
 kızılırmak hararetin soğutmaz 127/2
 er avradı avrat eri dinlemez 19/1
 kiramen katibin yanına gelmez 20/4
 cahil insan işin sonunu bilmez 20/4
 buncacık amelle sırat geçilmez 106/3
 günahkar ağızla kevser içilmez 106/3
 allah rızasına kıymet biçilmez 106/3
 dilerim öğreten kolayca ölmez 20/4
 en yakın dostların tanışlık vermez 61/2
 işitmez kulağın gözlerin görmecz 61/2
 güvenme gençliğin saltanat sılırmez 61/2
 boyun büküp hakka ibadet etmez 110/4
 bunu anlatmaya heceler yetmez 70/2
 allahın işine aklımız yetmez 3/4
 bu kaderin bana yaptığı bitmez 3/4
 karlı dağlar gibi boranı bitmez 125/1
 dünya onun olsa isteği bitmez 110/4

bu öyle sevda ki eksilmez bitmez 70/2
 döner bir gün devran bu böyle gitmez
 110/4
 bozulmuş bahçede bülbüller ötmez 3/4
 talan olmuş bağı bülbüller ötmez 125/1
 akdegirmen susuz kalmış öğütmez 127/2
 yanarım yanarım dumanım tütmez 70/2
 babamiz ademdir havva anamız 92/5
 geçen deli oldu ala danamız 92/5
 ey garip furkani büyük acımız 123/5
 evlat kardeş ana baba bacımız 123/5
 muhsin başkan başımızda tacımız 123/5
 din vatan uğruna feda canımız 30/4
 hak yolunda aksın kızıl kanımız 30/4
 yine şükrederiz şeref şanıımız 30/4
 yalnız sana geçer bizim nazımız 5/2
 gurbet ellerinde çalar sazımız 5/2
 elden bir şey gelmez alın yazımız 5/2
 blüzülüp köşeye öylece cansız 75/5
 zannetme ki dostum izabe kansız 17/4
 furkani bahane oldu kenemiz 92/5
 cuşa geldi soldu beniz 108/12
 çerkez oğlu şenkul deniz 108/12
 sesim çıkmaz tutuk geniz 108/12
 köyümüze hoş geldiniz 104/1-8
 yaratmazdı mevlam olsa gereksiz 106/2
 baktım da semaya durur direksiz 106/2
 bilmez idim seni böyle yüreksiz 106/2
 ah eder ağlarım halime densiz 75/5
 olmaz bu kainat olmaz ki sensiz 75/5
 ateşten alevden hardan habersiz 81/6
 nakitten paradan kardan habersiz 81/5
 fırtına borandan kardan habersiz 81/1
 ayvadan turunçtan nardan habersiz 81/3
 derin uçurumdan yarlan habersiz 81/1
 ağıttan feryattan zardan habersiz 81/2
 ışıktan ziyadan nurdan habersiz 81/4
 dört bir yana razı salmış bir milletiz 30/1
 zaferlere alışmış bir milletiz 30/1
 kıldine gel ey açığız 108/8
 düşün ateş bağına köz 108/8
 sana edem bir iki söz 108/8
 düşün çelikleme olur mu onsuz 17/4
 dökümü alınca sevinci sonsuz 17/4

4. SÖZCÜK DİZİNİ

-A-

abdullah (kutlay) 115/1
 abdullah-ı mekki 83/3
 abdülhamit han+ım 111/1
 ab-ı kevser 44/2, 96/4
 acaba 54/2
 acep 4/4, 45/2, 61/6
 acer 108/18
 acı+lar+mız 46/3, 112/5+127/3+123/5
 acı-madı 43/2
 aciz 85/3
 aç 80/1, 125/2
 aç-ar-ip-iyor-madan-maz-mazsan-mıştım-tı-tık-tım-tın 35/3-90/4-33/3, 100/3, 114/5-3/3-128/1-79/3-100/4-120/5-80/4-30/3-6/1, 28/1, 38/1, 44/4, 46/1, 46/3, 77/4, 85/2-54/5
 açık 114/2
 açık göz 108/8
 açlık+tan 89/3+84/3
 ad+ı+ım+ıma+ın+ına+ını 108/17+47/6, 82/1, 95/19, 108/13, 121/3+66/4+2/4+40/4+125/4+115/1, 124/3
 adalet+ten 62/3
 adaş+ım 40/4
 adem+dir 92/5
 adım 66/4, 66/4
 af(f)+ınla 12/2+101/4
 affet-; affeyle- 25/1, 1, 2, 2, 3, 3, 3; 121/5
 afghanistan 9/4
 ağâh 123/4
 agopun kazı 110/1
 ağ(i)z+la+ımda+ımdaki+ına 106/3+79/3+2/4+20/7
 ağ+ına+larını 123/1+13/1
 ağa+sı 23/3+95/11
 ağaç(c)+ı+lar 98/5+31/1
 ağar-ır-mış 61/1, 87/2-93/4
 ağıt+ımsın+ın+tan 36/4, 97/5, 115/5, 116/2+79/2+37/5+81/2
 ağla-dı-ma-r-nım-yam-yan-yanı-yın-yıp-yor 60/5-3/6, 5/1, 50/1-25/3-3/2, 13/2, 2, 32/3, 47/6, 75/5-77/1, 1, 2, 3, 4-26/4, 95/4, 127/5-3/5-47/1, 123/1-58/1, 67/3-9/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

ağlaş-ır 87/2
 ağılat-ır 48/5
 ağırı+m 73/6
 ah çek-erek 9/2, 13/2,
 ah et-er 75/5
 ah+ı 3/2, 12/2, 64/2+103/3
 ahır+ı 67/3
 ahır+ı 19/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7+58/3, 106/4
 ahiret+te 54/1, 79/2, 93/5+107/7, 122/5
 ahmedi turan 57/5
 ahmet (peygamber) 54/4, 75/6, 118/4, 124/3
 ahmet (turan özcan) 40/1, 1, 2, 3, 4
 ahmet çetindere 108/4
 ahmet sezgin 108/21
 ahret 42/2
 ahval+ım 33/5
 aile+m 10/4
 ak(i)l+sız+ı+ım+ıma+ımız+ın+ından 124/4+27/2+18/5, 120/6+11/1+32/3, 61/6, 105/2+3/4+101/3+40/3
 ak+ları 35/3, 78/3, 110/2+48/3
 ak-alım-an-ar-arken-ip-iyor-sın-tı-tım 113/3-7/3, 17/5, 21/6, 48/4, 61/6, 82/2, 4, 86/2-13/2, 18/3, 45/3, 53/3-80/5-19/2-1/1, 36/4, 51/4, 52/5, 111/3, 125/3-30/4, 104/3-96/6-46/2
 akbaba 125/2
 akdeğirmen (mahallesi) 127/2
 akıbet+im 19/7, 74/2+87/4
 akın+dır 21/5+19/7
 akıntı+ya 91/3
 akış+ı 1/1
 akış-ıyor 117/5
 akıt- 73/4
 akıt 11/2
 akşam 58/1
 al(i)n+ımdan+ının 5/2+98/5+84/3
 al+ına 3/2, 35/3+70/4
 ala 80/1, 92/5
 alabaş(bir lakap)+ın 105/4
 al-acak-alım-amadım-an-ana-dı-dım-dın-ınca-ip-ır-ırlar-ma-maya-mışsın 21/3, 23/1, 35/2, 41/1, 68/1, 2, 89/6-3/1, 3/1, 2, 3, 4, 5, 6-17/5-90/1-90/1-51/4-101/3, 102/3-15/2, 55/1, 1, 2, 3, 4, 5, 78/3, 106/5, 107/2, 3, 117/6-71/5, 80/5-17/4-11/3, 100/5-20/5-2/2-20/7-52/2-75/3
 alamet+ler 19/2

* Sözcük dizini oluşturulurken madde başları koyu dizilmiş; isimlere gelen ekler (+) işaretiyle, fiillere gelenlerse (-) ile gösterilmiştir.

- alanyurt+(i-)muş** 95/19
aldan-an 43/3
aldat-ır 65/5
aldır-dım 113/5
aldır(değer vermek)-mazdım 41/1
alem+i+inde+inden+ler+lere 44/2, 71/3, 114/2+21/2+64/3+40/4+35/2+114/3, 122/1
alemdar-ı peygamberân 57/5
alev+den+(i-)dim 81/6+74/4
alış 105/11
alış(uyum sağlamak)-ır-muş 83/7-4/2, 95/2-30/1
alıştır-80/1
ali dayı (âşık) 95/16
ali dayı 105/12
alkışla-dı 81/2
allah+a+i+ım+ın 18/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 31/3, 3, 49/4, 89/3, 3, 106/3, 114/1, 4+24/4, 40/3, 68/3+28/1, 1, 2, 3, 4+25/1, 2, 3, 85/3, 89/2, 107/6, 115/3, 118/3, 121/5+3/4, 128/6
alt+ına+ında+ındadır+ından 33/4, 87/3+35/1, 46/5, 47/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 6+23/1, 2, 3+53/3
altı 15/4
altın+dadır+dan 107/2+23/1, 2, 3+35/3
altısap+la 105/9
amaç+sız 111/2+114/1
aman 50/4
amber 117/2
amca 20/2
amel+dir+i+im+in+le+ler 32/3+44/3+120/2+91/2+106/3+54/5, 74/3
amerika 111/2
amma 2/2, 101/2, 2, 2, 110/5
an+i+ında 79/1, 86/1, 96/5+91/1+59/4
ana+dan+lar+m+ma+mdan+mız+sız+yı 16/2, 43/1, 53/6, 78/1, 123/5+115/2+47/1, 108/4+1/4, 5/1, 1, 2, 3, 4, 14/1, 1, 2, 3, 4, 5, 79/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 105/2, 116/9+116/5+46/1+92/5+14/1+128/2
anadan üryan 80/3
an-an-ar-asın-dığım-dım-ıyorum 86/1-18/3-59/4-11/1-55/2, 62/1, 2, 3, 4-53/2
anane+ler 62/4
ancak 101/4, 105/1, 7, 107/7, 113/6, 119/4, 127/1
anul-an 86/1
anla-man-maz-yan 35/2-51/1, 1, 2, 3, 4-19/1, 124/2-116/3
anlaşıl-maz 39/1
anlat-am-ayım-maya 105/1-57/1, 95/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19-70/2
anlayış+ın 109/2
anne+ni 20/6
apo dayı+m 105/6
ar+sız 30/1, 88/4, 116/9+4/2
ara+da+mıza+sında 95/18+121/5+112/2
araba+sı+yı 108/13+107/2
araç 108/20
arafat+ta 75/2+73/5, 76/4
ara-ma-r-rsan-rsın-yıp-ıyor 93/2-27/1-8/1, 81/5-27/1-113/4-75/2-126/1
arap evliyası 57/5
arap+lar 114/1+111/3
arapça+da 108/18
arat-ır 2/4
arda (müstafa) 104/4
arı+dır+nın 126/2+16/1+16/3
arif 108/9
arpa+ya 105/11
art(d)+i+ında 52/3+110/3
art-ar-tı 1/4-19/4
artık 7/2, 9/1, 19/7, 26/3, 28/4, 35/4, 37/5, 58/3, 59/1, 66/2, 73/5, 80/2, 87/4, 91/5, 94/3, 119/3, 123/3, 127/2
arz et-tik 39/5
arzuhal+dir 69/3
asa+yla 122/2
asalak+lar 51/3
âsan 108/5
as-an 108/5
asfiya+nın 117/1
ashab-ı kehf 72/5
asır+larca 128/3+32/2
asırlık 86/2
asi 21/5
asil 78/2
asker+e+im 10/1, 2, 3, 4+10/1+10/1, 2, 3, 4, 11/2
asla 17/3, 43/2, 71/2, 83/4, 89/4, 95/18
aslan 30/2, 36/1, 1, 2, 3, 4, 48/3
aslı 65/3
as-mak 112/2
aş+a+i+ıma+ımıza+ımsın+ın+ına+ta 5/3+22/4+24/3, 68/4, 83/2+36/1, 90/3+39/3+79/5+40/2, 69/2+50/3, 91/3+84/3
aşağı 71/2
aş-ar-ıyor-mazdı-tım 100/2-77/3-62/3-81/1

aşık(ğ)+ı+ım+lar+lara+lığın 56/3, 69/3,
100/5,
106/5+122/6+33/1+117/4+57/3+98/5
aşır-ıp 106/3
aşına 116/1
aşk+a+ı+ım+ıma+ın+ına+ından+ıyla 7/2,
35/4, 73/1, 87/2, 90/2, 101/1,
120/5+45/1+114/4+66/3, 3, 3,
121/4+82/4+17/5, 41/5, 65/1,
99/3+30/2, 54/4, 101/4+82/4+75/1,
76/2, 82/1, 1, 2, 3, 4, 5, 117/2
aşkullah+ın 91/4
at+ı+ın+ını 44/3+116/6+35/2
ata+dan+larım+mız+nı+nın
127/4+70/3+89/1+21/3, 89/6+71/3
at-anım-ardı-arlar-ıyor-ma-mazlar-tı-
tığım-tım 55/3-5/4-116/7-73/4-89/1-
22/5-17/3-22/3-67/6-12/3, 41/5, 107/7
atatürk+e 57/1
ateş+e+ı+idir+ine+le+te+ten 34/2, 49/1, 1,
2, 3, 4, 5, 54/5, 55/5, 90/2, 108/8,
119/2, 120/1, 3, 125/3+41/2, 80/4,
94/2+7/2, 91/4, 95/6+82/2+11/2,
65/1+127/1+56/3+81/6
atıl-an-dı-dım-mıştı 114/1-39/3-41/4-39/4
atış 12/1, 1, 2, 3
atla-dık 80/2
atlan-ır 74/3
atlas+tan 96/2
atlı+larım 104/1
avrat(d)+ı 19/1+19/1
avrupalı+m 21/6
avu+lar 109/4+14/4
avuç 128/4
avun-mak 72/2
ay+da+dır+ında+lar 10/1+7/1,
105/7+10/2+14/2+2/1
ay+dın 70/1, 2, 3, 4+109/4
ayak(ğ)+ı+ında+ının+ları 79/3+14/2,
17/1+86/2+33/4+45/4
ayar 124/4
ayet+ı 9/7, 24/1, 111/7, 124/4+91/1
ayıkla- 86/3
ayıp 88/4
ayır-ayım-ıp-ma 109/3-128/1-33/4
ayırt et-mez 63/1
aylak 64/3, 64/3
aynı 89/4
ayrıl-alı-anı-dım-dın-ır-ma-mak 7/1-25/1,
2, 3-36/3-37/4-30/5, 95/1-95/8-34/2,
37/2
ayrılık 3/5, 97/2
ayrım gayrım 95/18

aysel+ini 102/3
ayva+dan 81/3
ayyuka 64/2
az+a 106/4, 110/1+88/2
azâ+larım 104/2
azal-ır 37/1, 98/3
az-an-ana-ar-mış 31/4-92/4-125/4-36/2
azap(b)+ından 107/6+54/2
azap(uşak)+lar 103/5
azdır-an 98/4
azerbaycan 9/2
azgın 99/3, 120/2, 125/2
azık(ğ)+ı+mıza 94/4+107/7+105/5
aziz 21/3
azrail 58/3, 61/4, 90/4, 93/4, 119/1

-B-

baba+dır+m+mız+na+sı+sının 20/1, 37/1,
1, 2, 3, 4, 5, 5, 6, 67/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
78/1, 116/2, 123/5+16/2+95/19,
105/7+92/5+20/6, 22/5+83/4,
111/5+12/1
baca+lardan+sı 95/12,
108/19+105/10+67/3, 95/10
bacı+m+mı+mız 112/5+50/2+50/5+123/5
bade+si 57/4, 65/3+35/4
bağ(ı)r+ım+ıma+ımdaki+ımı+ına+ında+ı
nı 47/3, 73/6+82/3, 95/6, 111/5,
118/4+7/3+45/3, 65/5, 90/2+75/1, 1, 2,
3, 4, 5, 6, 108/8+37/1, 128/5+127/5
bağ+a+ı+ların 34/2+108/14+95/15,
108/13, 125/1+59/2
bağban+cı 108/14
bağdadî mevlana 83/3
bağır-sam 110/1
bağla-mış-mışlar-rım-rılar-sınlar-yan-yın-
yıp 108/6-108/16-3/2-78/2-70/4-95/4,
127/3-123/4-82/2
bağlan-dı-mış 47/2-83/5
bağlararası (köyü) 95/17
bağlı+yım 95/17+78/1
bahadır başar 108/17
bahane 92/5, 111/2
bahar+da 71/4, 76/2, 85/1+113/4
bahçe+de+lerde+si+sinde 3/4, 8/2, 93/1,
128/2+45/2+34/2+81/3
bahset-mek 105/2
bahşet(d)-ensin 33/1
bakara 24/1
bak-ar-in-ıp-ıyor-maz-mıyorsun-sana-tım
2/3, 9/3, 11/2, 45/4, 54/6, 62/1, 2, 3, 4,
80/5, 87/5, 92/1, 93/4, 95/15, 108/10,

16, 127/5, 128/3, 6-45/3, 52/4, 53/3-
47/1, 68/3, 102/1, 114/5-5/1, 128/1-
36/4, 125/3-94/3, 100/4-66/2-111/7,
115/4-34/1, 106/2

bakır 46/5

bakış+ı 3/5

bakış-ıyor 117/1

baki 83/4

bal+ı+ım+(i-)miş 16/3, 45/4, 4, 94/3,
124/2+16/1, 112/5+6/4+67/4

balçık 52/2

balık+ın 41/5

bana 3/4, 7/1, 8/2, 3, 4, 20/1, 43/1, 1,
45/1, 46/3, 78/1, 96/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
99/4, 100/4, 105/7, 109/4, 119/3

ban-an-ardık 86/3-116/4

bandır-mak 56/1

banıl-an 86/3

bar+da 50/4

barın-amaz 73/2

barındır-ır 72/3

barış+ı 116/3

barışık 106/1

barış-ma-mam 51/1-43/1, 1, 2, 3, 4, 4

barışsever 21/6

bari 46/4

basma-lara 105/10

bas-mak-mayacağım-tığı 75/1, 1, 2, 3, 4,
5, 6-112/2-112/3-125/6

bastır-amaz-dı 112/3-50/2

baston-um 109/3

baş başa 27/3

baş+a+ı+m+ıma+ımda+ımdan+ımı+ımuza
+ımuзда+ımsın+ın+ına+ında+ındaki+ı
nı+tan 22/4, 23/3, 103/2+24/3, 27/2,
39/5, 45/4, 57/2, 73/4, 83/2,
125/2+38/3, 46/5+13/1, 1, 2, 3, 36/1,
80/4, 110/1, 114/5,
121/2+11/1+124/2+52/4+56/2+35/3,
123/5+79/1+40/2, 72/1+4/1, 42/4,
48/1, 1, 2, 3, 4, 5, 50/3, 93/3, 110/3,
116/4+2/3, 60/1, 75/4, 116/2,
117/4+93/4+71/2, 71/5+61/1

başarı+m 13/3

başar-ıp 106/5

başiboş 80/1

başka+sı 66/1, 2, 3, 4, 90/2, 95/16, 120/3,
122/2+53/6

başkan+ı+ımız 123/5+104/4+104/6

başla-dı-dık-mış-r-rsa 81/2, 102/2-17/1-
117/3-18/2, 52/5, 87/5-93/3

başlan-ır 73/3

başlı 64/1

başlık 95/17

bat-ar-ıyor-ma-tı-tım 9/6, 34/4-89/2-20/6-
64/3-41/5

batı+nın 122/3+22/1

batıl+ı 35/2+68/5

batır-a 107/3

bayat köy+ün 95/10

bayır+a 124/3+68/1

baykuş+lar+ların+tur
8/2+58/2+39/4+125/1

bayrak+ım+ımı 70/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4,
4+97/4

bayram doğan 108/15

bayram+(i-)miş 21/1+1, 1, 2, 3, 4, 5, 6

bazen+(i-)se 48/2, 48/2, 63/3, 3, 65/1, 1,
79/3, 100/3+79/3

bazı 15/4, 105/3

be 91/5

bebe+den 52/3+71/1

becen zöhre 116/8

becer-emez 1/2

beddua 47/1, 107/1

bedel (köyü)+den+e 95/8+95/9

beden+e+i+ım+ın
128/5+119/3+14/5+83/6+59/3, 94/2

bedir+(i-)din 109/4

behey 100/1, 1, 2, 3, 4, 5

beklenti+m 121/3

bekle-r-rim-riz-rsin-yor 5/1, 1, 2, 3, 4,
11/2-10/4, 19/6, 95/18-10/2, 19/4,
28/1-12/2-7/4, 37/3, 118/4-49/5

bektaş 95/11

bel+i+m+ın+inde+ine 60/4, 84/2+47/2,
58/2+20/3, 29/2, 61/3+8/4+71/4, 87/1,
108/6

bel+le 61/5

bela+dan+lar+nı+sını 24/3+125/2+22/6,
49/3+20/7+4/4, 31/4

belalı 38/3

belam (bin baura) 73/2

belde 95/5, 104/2

bele- 59/2

belen-dim 52/3

beleş (ahmet) bkz. ahmet çetindere

belge 122/4

belik 59/3, 59/3

belki 37/1, 98/3

belle- 23/2

belli 106/1

ben+ce+de+den+i+im+(i-)se 1/1, 2, 3, 4,
3/2, 8/3, 13/2, 33/2, 54/3, 60/2, 70/4,
85/2, 2, 87/1, 1, 2, 3, 4, 5, 108/1, 1,
23+127/1+113/4+3/3, 98/1+3/5, 4/1,

- 27/1, 1, 1, 2, 3, 4, 28/1, 39/2, 41/1, 1,
1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 59/4, 66/1,
75/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 81/2, 90/3, 5, 5, 5,
95/4, 96/6, 98/2, 100/5, 5, 5, 101/3,
107/7+2/4, 3/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 5/4, 7/2,
2, 8/2, 13/1, 1, 2, 3, 14/1, 1, 2, 3, 4, 5,
57/6, 58/1, 1, 2, 3, 4, 66/3, 3, 3, 70/1,
2, 3, 4, 83/6, 85/4, 97/1, 102/1, 2, 3, 4,
110/2+54/6
- bend+ine+ini** 23/2+71/4, 100/2
- ben(i)z+i+im+imle+in**
108/12+103/1+70/1+115/4+59/3
- benlik(ğ)+ini** 96/2, 103/4+83/1
- bere** 108/18
- beri** 38/3, 40/2, 4, 47/6, 67/1
- beş** 5/4, 39/2, 40/1, 2, 55/1, 1, 2, 3, 4, 5,
62/1, 101/3, 107/1, 4, 118/1
- beşer+i** 108/17+73/5
- beşeriyet** 19/5, 72/4
- beşik tepesi+nden** 53/4
- beşik(ğ)+inde+sin** 71/1+127/5
- bet+im** 115/4
- beter** 32/1, 1, 2, 3, 61/3, 75/1, 99/4, 101/3,
125/1
- bey** 107/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
- beyaz** 98/3, 117/3, 122/4
- beyn+dir** 128/5
- beytullah+i** 117/1
- bezdir-en** 98/4
- bezen-miş** 56/1
- bezet-** 91/2
- bezgin** 120/2
- bezik** 3/6
- bez-iyor** 64/3
- bık-ar-madan-tım** 17/2-93/2, 125/3-100/1,
1, 2, 3, 4, 5
- bıktır-dın** 100/5
- bırak-ıp-ma-madım-maz-tı** 2/3, 20/1, 1, 1,
1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 6, 6, 7, 7, 22/6,
37/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 40/3-26/2, 68/5-
80/1, 86/1, 120/2-123/3-46/4-80/4,
84/4, 95/6, 96/6
- biçare+yım** 110/5+58/2
- biç-er-erim-me-meden-mek-ti-tik** 44/1-
6/4-20/2-44/1-44/1-22/2-96/2
- biçil-mez** 106/3, 127/3
- biçim** 69/3
- bilal habes** 101/1
- bil-diğimden-diğinden-emiyorum-ip-irim-
irsen-iyorum-meden-medim-mem-
mez-mezdi-mezdin-miyorum-sem-sen-
sene-sin** 26/4, 35/2, 51/1, 93/1-101/2-
110/2-109/1, 1, 2, 3, 4-101/4-37/2-
68/5-99/4-38/1, 1, 2, 3, 4-66/1, 2, 3, 4-
32/1, 44/1, 1, 2, 3, 4, 47/6, 57/1, 59/1,
65/1, 2, 3, 4, 5, 95/4, 108/9-1/2, 19/2,
20/4, 46/2, 88/1, 4, 106/2-95/16-26/1-
108/21-107/3-80/4-40/2-7/1, 71/3
- bildir-di-ir** 71/2-11/4-48/5, 92/4
- bile** 30/5, 62/2
- bilek+leri** 103/2
- bilet** 113/5
- bilin-mez** 57/2, 65/5, 114/5
- billaha** 24/4
- bilmece** 82/1
- bin+e+i+lerce** 79/1, 88/3, 89/4,
116/1+74/3+111/4+22/3, 90/2, 128/1
- bina** 80/2
- binek+i+in** 92/3+71/5
- bin-er** 92/3
- bir+de+den+dir+er+i+ine** 2/2, 3, 3, 3/1, 5,
4/1, 1, 5/2, 4, 7/1, 8/1, 3, 9/2, 11/1,
12/3, 14/1, 1, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 15/1,
17/3, 19/2, 2, 20/1, 3, 3, 5, 22/2, 29/3,
30/1, 1, 1, 33/2, 3, 35/1, 1, 3, 3, 4,
36/3, 3, 37/2, 38/2, 41/1, 4, 5, 43/1,
46/2, 3, 5, 47/4, 6, 49/2, 2, 54/3, 6, 6,
55/3, 56/1, 59/1, 60/4, 5, 63/1, 1, 2, 3,
4, 65/5, 68/5, 69/1, 3, 70/1, 71/4, 74/1,
3, 3, 77/1, 79/1, 3, 80/1, 4, 83/2, 84/1,
1, 2, 3, 4, 5, 5, 85/1, 1, 86/2, 3, 3, 88/3,
89/3, 3, 3, 90/1, 1, 4, 91/2, 4, 93/1, 1,
94/1, 5, 95/16, 16, 18, 96/1, 4, 4, 5,
97/1, 98/3, 5, 99/2, 2, 100/1, 4, 5,
101/1, 102/3, 105/13, 106/4, 107/3,
108/8, 111/6, 115/5, 5, 116/1, 7, 9,
117/6, 6, 118/2, 119/4, 121/1, 5, 122/1,
5, 123/2, 125/3, 3, 5, 6, 126/1, 128/1,
4, 4, 6, 7+95/18+105/2+17/1, 2, 3, 4,
5+56/2+67/6, 128/7+60/4
- birazcık** 50/5, 117/6
- birbiri+ne+ni** 17/3+19/1
- birgün** 3/5, 7/4, 11/3, 23/3, 40/4, 42/3,
80/2, 92/2, 110/4
- birim+ler** 17/1, 2, 3, 4, 5
- birleşmiş milletler** 21/4, 111/6
- birlik(ğ)+i** 39/6, 95/17+123/3, 127/4
- bit-en-er-erdi-ip-iyor-medi-mez-miş-
mıyor-sin-ti** 8/2-45/2, 108/21-105/7,
116/2-101/1-8/2, 89/3-15/4, 37/6-3/4,
9/7, 70/2, 94/1, 110/4, 125/1-95/3-
60/2-37/5, 86/2, 97/5-12/3, 64/2, 84/4,
121/4
- bitir-di-dim** 69/2, 101/3-81/3, 120/6
- biz+e+i+im+imle+ler+lere+leri**
107/5+9/4, 30/1, 1, 2, 3, 4, 5, 33/1, 1,

- 2, 3, 4, 5, 34/5, 39/6, 41/2, 49/3, 67/2,
71/1, 87/4+11/4, 21/4, 25/3, 63/2+5/2,
22/1, 34/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 89/4, 95/1,
1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13,
14, 15, 16, 17, 18, 19,
116/10+67/3+63/1+87/3, 94/5,
104/8+29/1, 1, 33/4, 37/3, 123/2
- boğa+nın** 92/1
boğaz+ı 89/2
boğum 128/7, 7
bomba+lar 111/5
bomboş 120/3
boran+dan+ı+(i)-miş
100/3+81/1+125/1+77/2
borç(c)+u+um 10/2, 15/3+107/2+107/2
bosna+yı 9/2+21/2
bostan+ı+ın+ına 2/1,
95/5+95/15+2/2+105/4
boş+a+a(i)-ymış+ta+una 19/3, 37/4, 65/2,
68/2, 91/1, 127/2, 6+12/3, 92/4, 94/3,
97/5, 103/5+58/3+84/1+3/6, 42/4,
91/3, 93/2, 109/3, 3
boşal-mış 103/2
boşan-ır 29/2
boy(u)n+umu+un+unu 66/1,
77/4+37/4+31/1, 67/3
boy+u+umu 2/2+96/1
boya+n 50/2+50/2
boyan-amıyom 115/3
boya-rdık-rım 97/4 105/5
boyla-dı 72/2
boynuz+unu 92/1
boyun 35/3, 57/2, 108/7, 110/4
boz 34/4, 91/5
boz 46/2
boz-ak-amıyorum-mak 63/4-98/4-107/1
bozdur-madım-mayın 123/3-123/3
bozgun 125/2
bozlaş-tı 62/4, 112/3
boztepe+ye 34/1
bozuk 94/4
bozul-a-muş 59/2-3/4
böcek 126/2
böğür-meyin 92/1
böl-erdi-meyip 122/5-127/4
bölge 122/4
börtü 126/2
böyle+ce 9/6, 17/3, 5, 29/4, 34/4, 39/4,
47/1, 48/1, 50/1, 5, 51/2, 54/3, 55/3,
62/3, 72/1, 83/1, 1, 85/4, 95/18, 99/1,
2, 3, 4, 105/13, 106/2, 5, 108/17,
110/4+12/3
- bu+dur+na+ndan+nlar+nları+nu+nun+(i)-
ydu+ymuş** 3/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 5, 6, 6,
6/3, 7/1, 3, 4, 8/4, 10/3, 11/3, 17/5,
20/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 7, 22/5, 6, 23/2,
27/3, 29/4, 30/1, 34/5, 35/4, 36/1, 2,
38/2, 39/1, 42/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4,
43/2, 46/3, 48/4, 50/1, 51/2, 3, 52/3, 4,
55/1, 4, 57/6, 58/2, 63/2, 2, 64/2, 65/3,
68/3, 69/2, 70/2, 71/1, 74/2, 75/5, 6,
76/5, 77/1, 2, 79/4, 82/3, 3, 4, 83/1, 1,
1, 5, 6, 7, 85/2, 3, 86/4, 89/2, 2, 90/1,
2, 93/2, 95/9, 11, 19, 97/4, 5, 98/4,
99/3, 104/7, 105/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8,
9, 10, 11, 12, 13, 106/4, 107/1, 6,
108/10, 10, 109/4, 110/4, 113/2, 4,
114/4, 120/2, 3, 121/2, 3, 124/4, 126/3,
128/3+24/2+102/1+107/2,
120/2+110/2+105/13+20/2, 7, 60/3,
70/2+112/5+22/1+1/4
- bucak+ı** 53/3
bugün+lerde+üme 108/2+96/3
buğday+ı 116/5
**bul-aman-an-du-duğum-dum-ma-madı-
mak-maya-mazdı-muş-sak-saydı-sun-
ur** 110/2-93/2-90/4, 120/5-4/4, 9/3,
16/3, 95/19-78/2-65/4, 106/3, 107/2,
113/6-20/7-10/3-15/2-114/3-79/4-
117/4-62/1-123/2-55/5, 108/22-31/4,
43/3, 80/1
- bulanık** 46/2
bulaşık 5/3
bulun-maz 95/14
buluş-ur 83/7-95/2
bulut+lar 122/4+58/1
bunca+cık 13/1, 36/3, 58/3, 60/2,
61/3+106/3
bur(u)n+umu 125/5
bura+da+dadır+ları 53/6+10/4,
23/1+31/4, 39/6, 73/1, 2, 75/4, 95/2,
18, 104/4, 117/4, 120/5+57/5, 5,
5+74/1, 1, 2, 3, 4, 76/1
- burak** 108/20
burç+a 113/1
burkul-ur 61/1
buyruk+na 110/3+41/3
buyur-ayım-un 124/1-109/2-89/2
buz 84/2
bük-er-mezler-müş-tüm-tün-üp-üyor 31/1,
108/7-57/4-67/3-77/4-66/1-110/4-58/2
büklüm 84/2, 99/1
bükül-dü-mez-müş-ür 61/3-114/3-60/4-
20/3, 29/2

bülbül+ler+leri 8/2, 45/2, 93/4,
110/5+3/4, 125/1+117/6
bürü-dü-rsün-yen 9/2, 19/3, 44/4-94/1-
116/2
bürün-müş-ür 108/10-11/3
bütün 9/1, 11/3, 37/6, 39/6, 60/3, 73/6,
104/2, 108/21, 113/1, 117/4
büyü-düm-yor 115/4-128/2
büyük akören (köyü)+in 95/16
büyük-ümüz+lerin 3/1, 19/1, 39/5, 44/2,
68/5, 95/11, 111/2,
123/5+102/3+105/8
büyüt-ürsün 19/6
büzül-üp 50/1, 75/5

-C-

cadde+ye 47/4
cahil 20/4
cami+ye 26/1, 34/3+31/3
can+a+dan+ı+ım+ıma+ımdan+ımı+ımız+
ına+ından+ını+(i-)ıydı+sın+sız 9/1,
37/4, 79/4, 86/4+12/3, 33/1, 61/4,
102/2+39/4, 89/3+111/3, 116/2+16/1,
1, 2, 3, 4, 5, 33/2, 5, 53/1, 1, 2, 3, 4, 5,
6, 75/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 104/3,
125/5+58/3+98/4+47/4, 118/2+30/4,
119/3+48/4, 84/4, 107/4+3/6, 17/2,
93/2+89/4+39/1+33/5+75/5
canavar+ca+lar 48/2+21/4
canilik 111/4
canlı 120/4
cayır cayır 69/1, 120/1
cay-mıyor 110/2
ceb+imde 11/2
cebrail 122/4
cefa+yı 46/4+113/6
cevakâr 125/5
cehalet+in 80/3+112/5
cehennem+de+den 32/3, 54/5+29/3+32/1,
1, 2, 3
celallılı (faris tabur) 108/11
cemalet+in 33/2
cenaze+yim 120/4
cenin 94/2
cennet+e+ini+ten+tir 54/4, 87/4, 97/1,
115/2, 122/6+18/6, 24/4, 54/5, 119/4,
125/6+25/1+44/3+79/2
cennet-i âlâ+da 40/4, 44/4, 83/7
ceset+im+ten 27/2, 47/5+23/1
cevap 60/2, 93/5
ceza+yı 46/2
cezayir+e 9/3

cezbet-er 74/2
cılız 14/5
ciscibil 22/1
cızım 115/5
cibril 52/1
ciğer+den+im+imi+lerim+lerin
51/4+80/3+3/2, 123/5+60/5, 98/2+20/3
cihan+da 52/4
cihat 111/7, 122/3
cılve+si 91/3
cinnet 115/2
cinni halit 116/8
cip ali 116/3
cism+in 126/1, 2, 3
civar+da 95/11
cizözü (köyü) 95/6
coş-ar-tum-tun 31/3, 50/4, 100/2-76/2-
35/4
cömert 93/2
cuma 12/1
cûşa gel-di-dim 108/12-96/5
cuvara 105/9
cümle+ye 72/3, 104/2, 108/23,
117/1+98/3
cüz+ü 91/1, 124/4

-Ç-

çaba+m 109/3
çabuk 7/2, 28/2, 53/1, 54/6, 88/2, 93/1,
110/2, 120/6
çağ+ıdır+lar 80/2+128/34+30/3
çağır-inca-ıyor-sam 26/1-40/1-110/1
çağla-maz-r-nım-sın-yan-yın-yıp-yor 49/2-
81/4-13/2-76/1-45/3, 127/2-123/1-
51/4, 71/4, 82/2, 100/2-85/1
çağlayan 95/4
çağlayan köyü+nde 95/4
çağlayancerit+e 123/1
çağrı+m 73/6
çakal+a+lar 48/3+30/2
çak-arlar 61/2
çakış-ıyor 117/4
çal(çarpmak)-dın 71/5
çal(hırsızlık yapmak)-an 90/1
çal(mayalamak)-dım 106/1
çal(müzik aletini öttürmek)-ar 68/1-5/2
çal(sallamak)-ardık 105/13
çal(sürmek)-mayıp 127/1
çal(vurmak)-dı-dım 15/2-117/6
çaldır- 49/4
çalım+a 88/2
çalın-ır 57/3

çalış-a-an-ır-tım-tın 71/3, 83/7-5/3, 3-
 39/6-4/2, 95/2-123/3-61/3
 çalıştır- 53/1
 çamaşır 5/3
 çamur+a 52/2+20/6, 43/4
 çanakçı (köyü)+yla 95/17
 çanakkale+de 89/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
 çap+ında 103/5
 çare+dir+siz 39/4, 84/5, 90/4+16/2+19/4,
 107/2
 çaresizlik 58/2
 çarık(ğ)+ı 65/2
 çark+ı 17/3
 çarp-ar-ıyor 24/2-61/3
 çarşı 95/12
 çat(sataşmak)-ardı-ıyor-ma 105/7-89/6-
 20/6
 çat(uzun nesneleri birbirine çaprazlama
 tutturmak)-mış-mışlar 35/1-34/3
 çatı 35/1
 çavuş 10/4, 11/4
 çavuşbaşı (neco eker) 108/7
 çay++la 108/3+64/2, 95/16+105/5
 çayır+lara+larda 124/2+105/4+53/5
 çek-em-er-erdi-erdi-erek-erim-iyor-me-
 meyiz-mez-mezsen-miş-sinler-tiği-
 tiğim-tiğin-tiğini-tim 113/6-108/4, 7,
 116/9, 9-105/3-79/5-9/2, 13/2-6/4,
 10/2-125/5-91/3-122/5-102/2-118/4-
 50/3, 55/4-27/1-14/5-45/2-27/4, 127/3-
 60/2-113/1
 çekil-mez-miş 114/4-54/3
 çekin-me 91/5
 çekti-di-din-erek 7/3-66/2-48/5
 çelik çomak 53/5
 çelik+ten 17/5
 çelikhane 17/4
 çember+inde 49/1, 1, 2, 3, 4, 5
 çene+mi+ne+yi 123/4+61/2+92/4
 çerağ+ını 113/3, 128/6
 çerkezoğlu (deniz şenkul) 108/12
 çeşme+sinden 116/7, 125/3+96/2
 çetin 21/2, 30/5, 81/2
 çevir-di-din-ip 83/6-98/1-114/3
 çevre 77/2, 95/9
 çık-acak-an-ar 74/3, 125/5-20/6, 122/2-
 17/2, 91/2, 98/5, 118/2
 çıkar 77/1
 çıkar-in-ma-mış 41/5-40/3-44/3
 çıkıl-ır-maz 73/3-114/2
 çıkış 63/3
 çıkış-ıyor 117/3

çık-ıyor-madan-madı-mak-maz-tı-tım 1/1-
 86/4, 93/5, 94/4-118/1-72/5-86/4,
 108/12-72/2, 107/2, 108/20-34/1, 38/1,
 57/6
 çıldır-ır 92/3
 çınar+ı 81/6, 86/2+95/7
 cırılcıplak 32/2, 50/1
 çiçek+i 126/2, 2+16/3
 çiftçi+ler 22/5, 31/1
 çiğdem 105/3
 çignet-me 21/3
 çil 97/5
 çile+den+ler+m 37/6, 60/3, 108/7+60/4,
 79/2+14/5, 45/2, 101/1+10/3
 çileli+dir+ye 38/2, 40/2, 85/3+30/5,
 83/7+83/7
 çim-er 96/4-105/8
 çisele-r 68/2
 çitme+sini 92/3
 çoban 68/1, 1, 2, 3, 4, 5, 90/1
 çocuk+larım 14/1+10/4
 çocukluk(ğ)+um 105/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,
 8, 9, 10, 11, 12, 13
 çoğal-madan 40/1
 çok+u+(i)-udu+ça+muş+tur 1/4, 7/3, 12/2,
 15/2, 21/2, 30/2, 35/4, 36/2, 42/3, 51/1,
 1, 2, 3, 4, 53/2, 66/2, 74/4, 80/2, 81/4,
 88/1, 2, 3, 4, 92/1, 3, 4, 98/3, 101/2,
 107/3, 108/3, 4, 11, 11, 112/4, 116/3,
 7, 8, 120/2, 121/5, 123/3,
 127/6+65/2+121/3+30/3, 52/2, 88/1, 2,
 3, 4, 108/2+94/1+49/3, 57/3, 63/4,
 95/4, 95/9
 çorap 56/2, 121/2
 çorba+mda 79/5
 çorumlu mustafa 83/4
 çok-ersin-meden-müş-tü-tüm-tün-üp-üyor
 43/4-93/1-67/3-36/3-77/4, 81/6-66/1-
 16/5, 87/2-11/1, 58/1
 çöl+de+e+lerine 120/2+124/3+28/1,
 81/5+106/1
 çöp+ünde 128/6
 çöz-emiyorum-ersen-me 41/1-98/3-128/1-
 71/2
 çözümlü-müş 84/5
 çözüm 112/2
 çubuk (köyü)+ta 53/1+95/16
 çul+suz 5/4
 çulla-rdı 105/6
 çürü-dü-müş-rsün-yüp 19/3-67/4-94/2-
 54/3
 çürük 80/2
 çürüt-ür 66/3

-D-

da 2/3, 5/1, 7/1, 1, 2, 8/4, 12/1, 18/3, 3, 3, 22/1, 1, 23/1, 26/2, 33/3, 37/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 41/4, 42/3, 45/4, 46/1, 48/1, 1, 2, 3, 3, 4, 5, 58/1, 60/5, 64/1, 1, 3, 67/6, 68/1, 2, 74/4, 79/5, 80/1, 82/4, 83/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 88/4, 4, 4, 92/2, 94/1, 95/1, 3, 9, 10, 99/1, 2, 3, 4, 100/3, 103/1, 104/4, 105/9, 10, 11, 106/2, 108/11, 111/6, 113/1, 1, 2, 3, 4, 5, 5, 116/7, 10, 117/2, 5, 6, 120/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 6, 121/1, 122/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 123/5, 124/3, 125/4, 127/5

dabbetü'l-arz 19/3

dağ+ı+ında+lar+larda+ları+ların+larla 66/3+52/1, 72/3+72/1, 1, 2, 3, 4, 5, 125/1+54/1, 68/3, 116/1+81/1+95/10+52/5

dağarcık+ta 68/4

dağlı-dı-mış 124/2-103/4

dağlıt-maz 97/5, 115/5-127/2

dağla-ma-rım-yan-yın-yıp 50/1, 3/2, 13/2-127/1-123/5-82/2

daha 1/2, 13/1, 1, 2, 3, 14/1, 15/4, 20/3, 25/2, 37/6, 41/3, 43/4, 47/3, 6, 51/1, 1, 2, 3, 4, 59/1, 88/2, 121/1, 122/1, 127/3

dahi 59/4, 98/1

daim(a) 86/2, 121/3, 125/3, 3, 3, 127/5, 93/2

daire+ler 15/4

dal+da+ı+ım+ına+ında+lar+lara 18/2+12/1, 16/1+58/2, 100/3+86/2+113/4, 128/6+8/2+27/1

dal-alım-an-ardık-dı-dık-dım-ma-mak-mış 68/4-17/5-90/2-105/4-19/5, 102/3-96/2-15/2, 27/3, 117/6-20/7-75/4-67/4

daldır-dım-ır 113/2-48/2

dalgalar 96/1

dalgın 108/2

dallan-ıp 128/2

dam+ım+lar 104/5+124/2

damak(ğ)+ımsın 79/3

damar+da+(i)-ıydı 18/3+39/1

damat 108/9

damga+sı 98/5

damlâ 61/6, 6, 84/2, 118/1, 121/1, 1, 2, 3, 4, 5

damlacık 94/1

dana+mız 37/2+92/5

danış-ak 54/1

dâr+a 27/1

dar+a+da+dır 54/2, 63/3, 90/4+110/5+95/17+95/13

dargın 9/4, 43/1

darı 128/3

darıl-dım-mış 8/1-67/2

dava+mız+sı+yı 107/1+107/6+95/3, 103/4+40/3

davar+a+ını 105/9+68/1

davran- 49/4

davul+lar 31/2+49/4

dayanak+ım 125/5

dayan-amıyom-dı-dım-maz 115/3-102/1, 2, 3, 4-18/1-49/5, 94/2

dayı+ların 20/3+104/1

de 3/5, 4/3, 10/1, 12/3, 20/1, 2, 22/1, 33/2, 34/1, 37/1, 3, 41/5, 46/5, 48/2, 49/4, 51/2, 52/5, 55/4, 59/3, 3, 4, 61/4, 62/1, 2, 3, 4, 64/2, 68/2, 71/4, 73/1, 1, 2, 2, 3, 4, 5, 6, 74/1, 1, 2, 3, 4, 76/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 80/5, 84/1, 1, 84/2, 2, 3, 4, 4, 5, 86/1, 1, 2, 3, 4, 89/1, 91/3, 5, 92/3, 95/1, 16, 16, 19, 96/3, 6, 98/2, 100/4, 105/6, 106/4, 107/1, 3, 4, 7, 108/1, 113/1, 2, 6, 116/2, 3, 6, 117/3, 121/1, 122/2, 123/1, 4, 125/6, 128/3

de(i)-di-diğimde-diğın-diğme-dik-dikçe-dikleri-dim-medikçe-medim-medin-mek-meli-men-mez-miyor-nen-r-rdi-rdim-rim-rler-rlerdi-rse-se-sem-sen-sene-sin-sinler-ye-yem-yemem-yerek-yeyim-yip-yor-yordum-yordun-yorlar-yorlarmış-yorsun 99/4, 119/3-6/3, 41/3, 52/1, 55/3, 65/3, 95/19, 96/1, 1, 2, 3, 3, 4, 4, 5, 6, 124/3, 3, 3-110/2-54/5, 115/5-110/2-22/4-1/1-54/2-55/4, 71/1, 1, 2, 3, 4, 5, 80/5, 115/5-85/1, 1, 2, 3, 4-2/1, 1, 1, 1, 1, 2, 2, 2, 3, 3, 3, 4, 4, 4-61/3-10/3, 112/2-39/4-95/9-15/5, 85/1, 1, 2, 3, 4-51/3-89/1-1/3, 11/4, 12/3, 35/4, 39/6, 52/5, 70/4, 88/4, 89/2, 6, 93/1, 115/4-13/1, 14/5, 40/3, 48/5, 60/2, 95/16, 105/2-8/2, 28/3, 81/4, 98/3, 107/3-10/2, 30/5, 108/2-2/4, 102/1, 1, 1, 2, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 103/3-116/5-69/1-125/6-108/5-79/5-20/1, 72/1, 1, 2, 3, 4, 5-21/6, 6, 115/4-93/2-18/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 3, 4, 4, 5, 5, 6, 6, 28/3, 31/3, 35/2, 2, 2, 43/1, 56/1, 59/2, 106/1-59/1-46/5-3/2-41/3-20/2, 71/5, 89/3-19/2, 110/2, 110/2, 110/2-121/2-39/2-95/10-127/4-45/1, 45/1

deccal 19/4

dede+den 20/1+71/1

dedir-din 109/4
defa+cık 46/4+74/1
defnet-in 53/2
defter+i+ine+ini 35/3, 85/2,
 94/1+7/4+89/5
değer+i+ini 96/3+127/1
değerlendir- 91/1
değil 26/1, 1, 2, 3, 4, 42/1, 1, 47/3, 52/4,
 80/2, 106/1, 1, 107/3
değirmen dere 53/4
değiş-ti 80/2, 128/3
değiştir- 74/2
dek 107/6
del-di 122/1
deldir-ir 71/4-92/2
deli döne 116/3
deli+ler+ye 35/1, 1, 2, 3, 4, 60/4, 92/5,
 120/6+101/3+74/4
delik 127/5
delir-miş 33/5
dem vur-urdun 26/2
dem+i+inde 14/4+37/4
demir çelik 39/1, 39/5
demir+den 122/1
demircilik (köyü) 95/11
demirooluk köyü 95/18
denge+sine 92/1
deniz şenkul 108/12
deniz+e+ine 38/1, 1+90/2
denk+in 93/2
den-mesi 30/3
densiz 75/5
deprem+le 114/1
derbeder 113/3
dere+ler 31/3+10/1, 45/3, 49/2, 82/4
dereköy 95/10
dergâh 123/4
deri+mi 82/5
derin 1/4, 2/2, 48/2, 2, 65/3, 3, 79/2, 2,
 81/1, 88/4, 4, 102/3
derle- 105/13
derman+i+ım 3/1, 74/1, 119/4+58/4,
 82/3+28/4
ders+e+ine 16/5+83/7
dert(d)+e+ime+imin+imiz+in+ine+ini+ler
+lere+lerime+lerimi+lerimle+lerin+ler
ini+ten+tir 5/3, 6/2, 4, 4, 4, 46/4, 59/3,
 79/2, 90/5+20/2, 41/1, 54/3, 90/3,
 107/4+19/4+58/4+49/3+82/3+9/2,
 16/2, 37/2, 65/4, 119/4+115/2+9/6,
 19/4, 80/4, 119/4+14/1+9/6+38/4,
 90/1+13/3, 13/3+60/2+37/6+90/3+6/4
dertleş-tik 60/1

dertli 90/3
derya+lar+sına+sında 38/1+96/2+17/5,
 41/5+86/3
destan 95/5
deşik 127/5
deva+yi 40/3
devalasyon 107/2
deveci(sülale adı)+ye 108/9
devin-mek 72/1
devir+de 51/2
devlet+in 39/3, 104/4+39/5
devran 51/2, 83/1, 110/4
devril-dim 81/6
deynek+mizi 105/5
dıram 111/6
dış+ını 96/4
dibek 60/1
dicle 44/3
dide+m 76/5
dik 57/2, 71/2
diken 8/2
dik-enin 97/4
dikenli 85/3
dikil-en-miş 61/5-95/15, 125/4
diktir-di 65/2
dil+den+e+im+imde+inde+inden+ine+iyıl
e+ler+lere+leri+lerin+lerine 26/4,
 85/2+86/1+37/6, 114/2, 120/6,
 122/4+47/2, 79/3+82/1,
 121/3+8/4+27/4,
 100/1+71/4+54/1+8/4+27/1,
 95/5+57/4, 60/1+26/3, 93/4+11/4, 55/2
dilek+leri 103/2
dilekçe+sin 120/4
dilen-dim 52/3
dile-rim-yorum 20/4, 59/4, 102/4, 107/5-
 99/1, 2, 3, 4
dimag+ımsın 79/1
din+i+in 9/1, 30/4+111/4+24/2
dinle-mez-yen 4/1, 32/1, 32/1-19/1-116/7
dinleyiş+in 109/2
din-miyor 7/3
dip+i+inde 122/6+75/4
direk+i+siz 67/3+24/2+35/1, 106/2
direkli (köyü) 95/8
dirhem 127/1
diri 1/1, 2, 3, 4, 46/5, 5, 82/5, 5
diril-ip-miş 52/5-73/5
dirlik+i 123/3
diskotek+te 50/4
dış+ımsın+lerin+ten 79/3+20/3+61/2
dişi 80/5
divan+a 72/3, 94/5, 114/5

divane 65/4
diyar+dan 11/3
diz+e+imde+ini+ler+lerim 16/5,
77/4+9/4+3/1+42/3+87/2+47/2
dizel 108/13
dizi 25/3, 3
dizil-dik 30/3
dogaz memmet 105/6
doğa+nın 92/1
doğ-acaktı-an-duğu-duğum-duğumdan-
duğundan-dum-madan-maz-unca 39/2-
109/4, 128/2-117/5-53/2, 78/1, 105/2-
47/6-40/2-46/1-125/4-28/2-115/1
doğan bey 107/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
doğra-r 108/15-48/4
doğru 25/1, 2, 3, 29/4, 83/6, 85/2, 101/2
doğrul(ayağa kalkmak)-dum-up 52/2-79/5
doğrul(dünyaya gctirilmek)-muşum 6/2
doğum+da 108/14
doğur-ur 57/2
doğuş+ta 115/2
doksan 15/1
dokto(u)r+da 6/3, 47/5, 49/3, 82/3,
95/9+14/4
dokun-mayın 92/1
dol-a-an-du-duk-dum-madı-maya-mayıp-
mazdı-muş-sun-uyor 59/3-120/5-4/4,
9/3, 10/1, 34/5, 62/1, 2, 3, 4, 77/3,
95/19, 108/3-5/3-106/4-10/3-52/1-
127/6-79/4-49/1, 117/4-55/5, 88/3-
70/1
dolambaçlı 125/4
dolar 15/2
dola-yan 116/5
doldur-dum-ma-ur 80/5, 86/3-113/1,
118/1-94/3-3/5, 48/3
dolu(bâde)+sunu 83/3+83/3
dolu+(i-)ydu 85/3, 90/2+67/5
don+u 84/5
don-ardık-madan 116/4-123/2
dopdolu 80/3
dost+a+tan+lar+lara+ları+larıma+ların+u
+um+uma+umuz+un+unla+unu 58/4,
108/23+2/1+55/4, 112/2,
3+123/4+90/4+73/6+48/4,
61/2+65/2+17/4, 20/5, 32/1, 47/4,
58/4, 73/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 82/1, 1, 2, 3,
4, 5+15/5+49/3+60/4+61/4+19/7
doy-an-duğum-madan-maz-muyor 83/1-
50/3, 116/4-78/1-74/4-108/11-21/4,
109/1, 110/1
doyul-ur 117/1
doyur-an-ayım 128/4-109/1

dök-er-meden-mesem-müş-tü-tüler-tüm-
tün-üyor 24/3, 31/1, 76/5-95/2-98/1-
8/3, 67/3-108/13-47/4-27/2, 77/4-66/1-
58/1
döktür-ür 74/2
dökül-en-mez-müş-ür 2/3, 16/2-114/5-
34/4, 67/2-18/2, 20/3, 61/1
döküm+ü 17/4
dönder-di 114/3
dön-dü-düğüm-düm-er-erim-mesin-
mezse-müş-üp-üyom-üyor 14/3, 22/5-
11/3-54/4, 74/4, 4-110/4-5/1, 1, 2, 3, 4-
120/3-65/1, 65/2, 3, 4, 5-34/1, 1, 2, 3,
4, 5, 40/2, 103/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6-100/4-
120/1-65/5, 125/2
döndür-ür 94/5-17/3
dönük 57/6
dönüş-müş 56/2
dört+e 19/3, 30/1, 47/4, 60/4, 67/6, 77/2,
92/2+107/2
dörtlük 116/8
döş+ten+ün 61/3+116/6
döşen-miş 99/2
döşe-yor 50/2
döv-eceğim-er-erdi-ersin-üyorum 97/4-
92/3-116/6-42/3-97/4
dövün-mek 72/1
dövüş-mek 97/3
dua+dan 115/4+37/3
duçar 20/2, 107/4
dudak+ından 124/2
duman++ım+larım 36/3, 44/4, 60/3,
67/5, 119/2+20/5, 49/4+70/2, 99/4+1/1
dumanlı 72/1
dumbulca 95/10
durak+ı 128/4+87/4
dur-an-aydım-du-duk-dum-ma-madan-
madı-man-mayıp-maz-muş-sun-up-ur-
urdun-ursun 21/6, 35/4, 95/9, 104/4,
114/5-87/4-16/5-72/3-15/1-57/6, 75/2,
76/4-19/2-25/1, 65/5-67/6-74/1, 100/1-
11/1-42/3-21/2-51/3, 71/2-67/6-57/2,
65/2, 106/2-26/2-94/5
duray+ım 1/3
durgun 49/2
dursun+um 47/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6
durul-an-ur 87/4-31/2, 32/2
durul-dum 46/2
durum 112/4
duruş+lar 17/2
duvar+a+ına+lar 67/2,
89/5+105/9+87/5+121/5

duy-ali-an-arken-duk-dum-dun-ma-madı-
 mayan-muyor-un-unca 83/7, 86/4-
 54/4-111/1, 116/8-61/4-9/5-4/1, 106/2-
 69/1, 69/1, 69/2, 69/3-42/2-39/5-
 116/8-21/4, 109/1, 110/1-55/4, 55/4-
 115/2
 duyur-ayım 109/1
 düğün+de+ler 37/2+31/2
 dümbük 4/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4
 dün+üme 96/3
 dünya+da+dan+lan+mda+nın+ya+yı 7/4,
 9/1, 29/4, 30/2, 43/1, 48/1, 5, 49/3,
 56/1, 73/2, 99/2, 104/7, 110/4,
 114/4+6/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 10/3,
 36/2, 38/4, 41/1, 1, 46/4, 50/5, 63/2,
 65/1, 2, 3, 4, 5, 81/5, 82/3, 84/3,
 124/4+7/4, 113/2+109/1+125/5+19/6,
 20/7, 52/3, 94/4+19/5, 29/1, 35/1, 43/1,
 1, 2, 3, 4, 46/1, 1, 61/6, 79/1, 83/1,
 89/5, 90/1, 104/6+9/2, 23/2, 41/3, 42/3,
 76/5, 79/4
 dür-en-müşler-ürsün 35/3-87/2-89/5-94/1
 dürl-en 87/2
 dürün-88/3, 88/3
 dürzü 4/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 4
 düş+e+te+ü+ümde 103/3+64/3,
 105/1+125/6+38/2
 düş-e-eli-er-erdi-me-medim-müş-sün-tü-
 tük-tükçe-tüm-tün-üp-üyor 84/4-90/3-
 93/3-65/1, 4-128/2-14/2, 2-23/2-101/2-
 81/5-108/8-7/2, 36/1, 1, 2, 3, 4, 87/4,
 98/2, 123/1-63/2, 123/1-32/3, 61/6-
 46/3, 65/1, 81/1, 124/4, 126/1-45/1,
 45/1-128/3-50/2
 düşkü 114/4
 düşkün+e 88/1+30/2
 düşle-dim 25/1
 düşman+a+i+ların 30/3, 49/3, 51/1, 65/2,
 107/5, 112/5+21/5, 71/2+97/5+89/5
 düşün-dükçe-erek-müş-ürken 17/4-25/3-
 25/1, 1, 2, 3-128/5-105/2
 düşür-dü-dün-enlere-me-ür 110/5, 5, 5,
 118/4-27/1, 1, 2, 3, 4-97/2-28/1, 86/1-
 48/2
 düven 105/7
 düz 119/2
 düz+ü 95/6
 düzen+e+i+inde 110/3+94/4+30/3
 düzenbaz 56/3
 düz-erdi 116/8
 düzgün 120/2
 düzüm 95/1, 95/1

-E-
 ebedî 52/3
 ebediyen 70/4
 ecel 61/4, 92/5, 123/1
 edll-miş 119/3
 edin-miş 1/2, 68/4
 efendi+m+ne 124/1+19/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
 7, 41/4, 75/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 6, 6, 6,
 83/6+83/6
 efkâr+a 34/1
 efkârlı+yım 68/1
 eğer 128/5
 eğerler-me-mez 16/1-35/3, 71/2-57/2
 eğle-yen 127/1
 eğri+dir 37/4
 ehl 45/3
 ejder 48/2, 64/1
 ek-en-erim 34/4-6/4
 ekin+i 44/1
 ekle-rim-rsin-yor 10/2, 19/4-7/4-49/5
 ekmek(ğ)+i+ime+imiz+imsin+in+ini
 48/4+51/3,
 68/4+36/1+67/4+79/5+40/2+56/1,
 116/4
 ekonomist 22/4
 eksik 37/3, 95/7, 95/10, 128/7
 eksil-mez 49/3, 70/2, 125/3
 el+de+den+e+i+im+imde+imden+in+inde
 +inden+ine+ini+leri+lerimi+lerin+leri
 ni 14/2, 17/1, 49/3, 91/5,
 125/4+38/4+5/2, 22/2,
 86/1+48/3+60/4, 95/8+79/3+11/3,
 109/3+96/1+29/2+17/2, 49/1,
 90/4+27/4, 46/2, 54/2, 57/4, 65/3, 75/6,
 77/1, 80/3, 100/1, 112/1+22/4, 41/1,
 71/4+54/6+22/6+46/3,
 77/4+26/3+114/5
 el(başkası)+e+in+ler+lerinde+lerin 3/3,
 100/4+8/4+8/3+5/2+98/2
 elbet 11/1
 elem+im 108/10, 114/2+98/1
 elest+ten 63/2
 elle-me 82/3
 elli 14/4, 24/1, 107/1, 4
 elveda 59/1
 eman 119/1
 emanet+im+tir 71/1, 96/4,
 122/5+96/6+28/3
 emek+lerim+lerin 34/3+36/3+68/2
 emekle-dim 52/4
 emel+i+in 114/1+39/4+94/1
 emin 66/1, 2, 3, 4

emirler(köyü)+in 95/7
 em-iyor 51/3
 emmare+ye 110/1
 emmi+lerim+m 104/1+102/4
 emr+imize+iyile 41/3+52/1, 5
 emret(d)-er-iyor 111/4-111/7
 emrullah+a+ı 86/4+72/2
 emsal+i 64/1, 97/1
 en 11/4, 39/5, 61/2, 5, 63/3
 engel+le+ler 85/3+74/3
 ense+mde 119/1
 er+ı 19/1+19/1, 71/3
 er-di-dim-emiyesin-eyim-mez-miş-sem-
 sin 14/5, 41/3, 77/3, 101/3-76/3, 81/4-
 59/4-32/1, 33/2-124/4-40/2-18/6-10/4
 eren+ler 57/4
 erhan 123/2
 eri-di-yen 105/3-101/4
 erik+leri 105/4
 eril-mez 118/4
 erit-ir 66/3
 erkân+ı 104/4
 erlik(ğ)+i 123/3
 ervah-ı ezel+den 33/1
 eser+i+ler 100/3, 108/2+44/2+104/6
 eski 116/10
 es-tim 113/2
 eş+e+i+im+ime+inden+ine+ini
 108/23+125/5+28/2, 47/4+15/5+
 eş-erdik 105/3+37/4+124/4+19/7
 eşik(ğ)+i+ine 127/5+122/6+119/1
 et(d)-elim-em-en-er-erdi-erdik-erim-in-ip-
 ıyor-ıyorum-me-meden-meye-meyeni-
 mez-mezdik-mışti-sek-seler-ti-tim-tin
 10/1, 2, 3, 4, 33/1, 2, 3, 4, 5, 46/3,
 87/4, 91/2, 118/3-21/5, 89/1-47/1,
 76/5, 77/1, 96/5, 96/5, 108/8, 9-128/5-
 18/2, 66/3, 75/5, 105/5, 108/17, 111/1,
 116/9-122/4-62/1, 1, 1-11/3, 61/6, 6,
 79/1-108/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10,
 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20,
 21, 22, 23-28/1, 101/4, 115/4-19/2-
 108/1-37/3, 111/7-47/2-124/1-25/1, 2,
 3-110/4-62/2-69/2-62/2-39/2, 91/4-
 19/3, 5, 41/2, 106/5, 121/4, 4, 122/3-
 103/6, 107/6, 108/23-107/7
 et+in+inen+ten 14/3+30/5+89/5+23/1
 etap(b)+ı 85/3+17/1
 etraf+a 100/2
 ev+de+e+inde+ini+lerde+lerinin
 95/14+53/4+37/1, 64/2+84/4,
 93/3+21/1+2/1, 3/1
 ev-eceğim-ıyorum 97/3-97/3

evelik 116/5
 evlat(d)+ım+ıma 59/2, 123/5+16/4,
 96/1+126/1, 2, 3
 evlilik(ğ)+i 103/6
 evliya+nın+ya 91/1+57/4
 evvel 8/3
 ey 11/2, 25/1, 2, 3, 83/7, 84/5, 86/4, 91/5,
 93/1, 96/1, 97/5, 108/8, 111/7, 118/4,
 119/1, 123/5, 125/4, 6, 128/6
 eyalet 127/6
 eyle-di-dik-dim-din-mez-miş-mışti-r-sen-
 sin-yeyim 29/4, 33/3, 73/4, 91/1, 3,
 105/6, 106/4-72/2, 92/4, 122/5, 124/1,
 1, 2, 3, 4-65/2-60/2, 81/5, 118/1-66/1-
 88/2-57/1, 70/3, 3-123/4, 127/4-47/5-
 118/2-64/2, 115/1, 1, 2, 3, 4, 5-18/4
 eza+yı 46/5
 ezel+den 52/1+57/2
 ezik 3/6
 ezil-dik 30/3
 ez-seler 41/4-46/5

-F-

fabrika+lar+mın 22/3+95/2+39/5
 fakir+e 50/3+2/3
 fani+dir 36/2, 41/1, 43/2, 120/2,
 126/2+29/4
 fare+ler 67/4
 faris tabur 108/11
 farz 44/1
 fatih mahlesi+nde 15/1
 fatih+ini 49/5
 fatura 107/3
 fayda+sı 20/1
 fazla 116/9
 feda+dır 30/4, 104/3+58/2, 83/6
 fehmet(d)-er 61/1
 felaket+ler 41/2
 felek 17/3, 37/4
 fen+de+i 71/3+16/4
 fena 80/2
 fend+ine 23/2
 fer+de+i+in 89/2, 122/1+95/5+84/3+79/2
 ferman+ım 39/5, 119/4+28/4
 feryat(d)+ımı+tan 111/1+83/7+81/2
 fes 4/1
 fesat+tan 62/3+23/1
 feza+yı 46/1
 fırat+ı 44/3
 fırsat 48/3
 fırtına 81/1
 figan 54/2, 61/6

fikir+e 62/1+15/2, 117/6

fikret(d)-er 18/5

filistin+in 111/3+9/5

filistinli+m 21/5

finit 63/3

firkat 33/5

fitne 23/1, 62/3, 65/2

fon+u 84/5

foya+n 50/5

fransız 9/3

fuhuş 25/2

furkanî+de+nin+ye+yem+yi 20/7, 26/4, 27/4, 28/4, 29/4, 35/4, 36/4, 41/5, 42/4, 47/6, 49/5, 52/5, 61/6, 65/5, 66/4, 67/6, 70/4, 71/5, 83/7, 84/5, 86/4, 87/5, 88/4, 89/6, 91/5, 92/5, 93/5, 94/5, 95/19, 97/5, 98/5, 104/8, 105/13, 111/7, 116/10, 118/4, 123/5, 125/6+72/5, 119/4+45/4+48/5, 107/7, 109/4, 114/5, 115/5, 121/5, 126/3, 127/6+1/4, 5/4, 6/4, 13/3, 14/5, 15/5, 16/5, 17/5, 19/7, 21/6, 22/6, 23/3, 25/3, 31/4, 32/3, 33/5, 34/5, 37/6, 38/4, 40/4, 43/4, 44/4, 46/5, 50/5, 53/6, 55/5, 56/3, 57/6, 58/4, 60/5, 62/4, 68/5, 69/3, 73/6, 74/4, 75/6, 76/5, 77/4, 78/3, 79/5, 80/5, 81/6, 82/5, 85/4, 90/5, 99/4, 100/5, 101/4, 102/4, 103/6, 106/5, 108/23, 112/5, 113/6, 117/6, 120/6, 122/6, 124/4, 128/7+54/6, 59/4, 96/6, 110/5

furya+sı 69/1

futbol 53/5

-G-

gadelek 116/6

gafil 9/1

gahi 113/2, 113/2

galip 101/4

gam+a+i+ım+la+lar 6/2, 76/1, 1, 2, 3, 4, 5, 96/6+41/1+115/5+104/5+84/2, 118/1+124/2

gamga+sı 98/5

gamlı 72/1

gardaşlar (dağı)+a 57/6

gariban+i+ım+ın 84/1, 84/1, 84/2, 84/3, 84/4, 84/5+50/2+84/4, 91/2

garip+ler 2/4, 3/6, 17/5, 30/2, 34/5, 45/4, 50/5, 54/6, 6, 57/6, 58/2, 4, 74/4, 75/6, 78/3, 79/5, 81/6, 83/7, 84/5, 85/4, 86/4, 90/5, 91/5, 96/6, 97/5, 98/5, 101/4, 108/14, 110/5, 111/7, 113/6, 117/6,

118/4, 120/6, 122/6, 123/2, 5, 124/4, 125/6, 127/6+31/1

gavur+u 21/2

gaye+siz 114/1

gayet 34/2, 108/9

gayret+im 111/6+109/3

gayri 28/4, 38/4, 39/4, 43/1, 1, 2, 3, 4, 76/1, 1, 2, 3, 4, 5

gaz+a 88/2

gazel 10/1, 105/10, 108/13

gazze 111/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7

gece+leri+leyin+(i-)ydi 13/2, 38/2, 82/1, 117/6+68/2+53/5+121/3

gecik-meden 28/1, 1, 2, 3, 4

geç 40/1

geç-ecek-elim-en-eni-er-in-ip-me-meden-mez-miş-mişler-miyor-sen-ti-tiğim-tik-tin 11/1-15/3-67/5, 92/4, 92/5-11/1-4/3, 5/2, 44/3, 57/3, 68/1, 111/2-89/2-15/1-128/1-44/3-48/3-50/3, 60/3-89/3-85/4-7/2-2/1, 14/4, 22/2, 103/6, 105/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 111/4-43/2-96/2-54/3

geçil-mez 106/3, 118/3

geçim 69/3

geçir-diğin-dim-ir-me-miş 54/2-115/2-12/2-91/1-4/1

gel-di-diğinde-dik-dikleri-dim-din-diniz-e-eceğim-ecek-eli-em-en-ende-in-ince-ip-ir-irim-irken-irse-irsen-iyor-iyorum-medi-medim-mem-mesin-meyen-mez-mezdin-miş-miyor-se-sene-sin 20/2, 22/6, 26/1, 1, 2, 3, 4, 28/1, 1, 2, 2, 3, 4, 37/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 40/3, 54/1, 62/1, 2, 3, 4, 71/4, 73/1, 1, 2, 2, 3, 4, 5, 6, 74/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 89/1, 96/3, 106/4, 108/8, 110/3-11/2, 31/4, 36/1, 41/2, 54/6, 85/1, 96/3, 105/2, 122/1-92/5-29/1, 29/2, 29/3, 29/4-89/5-15/5, 34/1, 46/1, 52/1, 1, 2, 3, 4, 5, 61/6, 77/4, 90/1, 3, 101/4, 119/1, 120/1-2/4, 79/5-104/1, 1, 2, 3, 4, 5, 5, 6, 7, 8-59/2, 3-110/5-13/1, 1, 2, 3, 23/3, 127/5-10/1-99/3-17/2, 72/2, 77/2, 120/3-100/2-123/1-14/2, 61/1-11/1, 41/5, 93/1, 121/1-27/4, 28/3, 30/1, 1, 2, 3, 4, 5, 37/2, 42/4, 48/1, 1, 2, 3, 4, 5, 67/5, 83/5, 88/2, 93/3, 105/7, 114/5-66/4-11/2, 120/5-119/4-68/5-68/3, 70/1-99/1, 113/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6-2/1, 7/1, 121/1, 1, 2, 3, 4, 5-97/3-47/6-102/1, 107/4-101/2-5/2, 15/5, 20/4,

22/2, 48/4, 114/2-26/1-3/5, 48/1, 83/1-
84/2, 107/1, 1-12/2, 122/4-40/1-7/2
gelecek(ğ)+e 57/6
gelin+i+in 56/1+65/5+37/1
gemi+ler+sini 89/2+27/3
genç+i 20/3, 20/7, 26/1, 29/2, 34/3+117/3
gençlik(ğ)+imiz+in+inde 80/4+62/4+26/4,
61/2, 93/1+26/1, 1, 2, 3, 4
genelev+inde 4/2
geniş 63/3
geniz 108/12
gerçek+lerden+leri+ten 23/1, 2, 3,
126/2+27/3+86/4, 91/5+121/2
ger-di-diler-dim 13/1, 41/3-44/3-28/3
gerek(ğ)+i+siz 106/4+24/2+106/2
gerek-ir 105/2
geri+ye 1/1, 2, 3, 4, 71/3, 89/5, 96/6+67/5,
91/4
gerici 30/3
gerin- 88/1, 1
getir-di-dik-dim-din-em-ince-ip 9/4, 69/2,
112/2, 122/4-22/4-81/3, 120/6-22/1, 2,
3, 4, 5, 6, 79/1-37/6-53/4-96/6
gez-diğimi-emi-yorum-erdi-iyor-iyorum-
meyi 38/2-98/2-95/8, 116/8-64/3, 80/3-
38/2-1/2
gıda+mı 52/2
gıram 14/3
gırip 92/2
gibi+(i)-ydi 3/3, 13/2, 22/2, 24/2, 38/2,
39/3, 61/3, 71/1, 74/4, 76/2, 77/3, 82/5,
93/4, 97/5, 99/2, 2, 2, 100/1, 101/1,
109/2, 110/5, 114/1, 122/6, 125/1,
126/2, 128/6+23/1
gir-di-diği-dikten-dim-din-er-ip-me-
meden-men-meye-mez-sem 105/12-
1/4-94/2-15/5, 76/3-107/4-105/8-
122/2-23/2, 2-16/4-15/1, 2, 3, 4, 5-
93/5, 119/1-15/5-18/6, 125/6
git(d)-e-eli-elim-em-en-er-erdik-erim-
erken-esiniz-iyom-ip-iyor-iyordum-
iyorum-iyoruz-me-medi-mese-mez-
mezdik-mış-miyor-ti-tiğinden-tim
88/2-81/3, 81/3, 107/3-79/3-53/1-76/5,
77/1, 96/5-19/7-34/4, 48/1, 83/1,
105/9, 105/11-116/1-11/3, 61/6-120/5-
108/19-47/6, 107/2-90/1-19/2-4/1-
59/1, 108/1, 120/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
123/3-63/1, 1, 2, 3, 4-106/5-15/4-91/3-
17/3, 42/4, 98/1, 110/4-62/2-26/3-
60/5-1/3, 12/3, 60/5, 84/4, 104/5,
105/12, 121/4-67/1-55/1
giy-di 16/4

giydir-di-ir 65/2-56/2
gizle-di-yor 72/4-128/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7
gizli 3/3
godalah 116/7
gonca 113/4
göç+ü+ümü 19/5, 34/4+7/4+47/6
göç-er-meden-mek-meyen-meyi-tü-tün
11/3, 44/1-44/1-30/4, 44/1-116/10-
127/6-14/4, 105/12-54/1
göçmen 100/1
göğüs+ün+ünde 61/3+128/6
gök+lere+te+ten 103/3+108/6+17/3, 116/7
gökçeli (köyü) 53/2, 95/13
gölet 113/5
gölge 122/4
göm- 96/2
göml-düm 41/5
gön+dü 14/3
gönder-di-dim-miş 35/2, 87/3-87/3-114/3-
1/1, 2, 3, 4
gö-
nül+den+üm+ümde+üme+ümü+mün+
ün+ünce+ünü 35/1, 1, 2, 3, 4, 65/3,
81/3, 82/3, 93/1, 100/1, 1, 2, 3, 4, 5,
114/4, 124/1+41/1, 48/4, 78/1+6/3,
35/4, 38/2+33/3+109/4+90/2,
110/5+71/4+72/1, 86/2+50/4+14/1
gör-dü-düğüm-düğümde-dükçe-dükten-
düm-dün-emem-emiyesin-enler-
eydim-eyim-me-meden-memiş-mese-
mesin-meye-mez-müş-müyor-sem-
sen-ün-ürüm-üyor 48/1, 1, 2, 3, 4, 5,
62/1, 2, 3, 4, 73/1, 1, 2, 3, 4, 5, 5, 6,
74/1, 1, 2, 3, 4, 84/1, 1, 2, 3, 4, 5,
95/19, 107/7, 118/2-76/1, 92/3-58/3-
70/1-1/4-94/4-34/5, 46/1, 1, 2, 3, 4, 5,
75/2, 76/4, 101/1, 1, 2, 3, 4, 103/1,
115/1-89/2-121/1-59/1-33/5-46/4-
33/2-121/5-81/1, 128/1-14/1, 1, 2, 3, 4,
5-51/2-107/6-93/5-52/4, 61/2-3/3-
26/3-18/6, 73/6, 125/6-74/1-88/1, 1-
121/1-51/2
görev 50/2
görül-dü 92/2
görün-me-mez 66/2-94/5
görünüş+ü 108/9
göster-miş 75/3, 77/1-35/2
götür-dü-en-ürler 68/1-64/1, 1, 2, 3,
101/3-119/4-61/5
göz+de+den+e+ler+leri+lerim+lerimi+leri
min+lerin+lerinden+lerini+ü+üm+ümd
e+ümden+üme+ümü+ümün+ün+ünde
+ünden+üne+ünün 97/4+77/3+18/2,

74/2+102/1+87/2+95/19+34/5, 58/1,
62/1, 2, 3, 4+46/1, 82/5+96/6+26/3,
61/2+59/2, 73/4+69/1, 96/1,
97/4+91/2, 124/1+70/1, 76/1, 114/2,
122/6+79/3+52/5+54/3, 66/2+6/1,
44/4, 128/4+10/1, 60/5, 82/2,
113/5+25/2, 29/3, 37/6+15/3,
105/8+24/3, 29/2, 36/4, 125/3+50/2,
107/5+40/3
gözde 56/3
gözet-mez 91/2-109/2
gözle-di- 72/4-
gözyaşı+m+mı+nı 27/2, 67/3+38/1,
121/4+7/3, 90/3+26/4, 50/3
gulamköylü (yanık ömer) 108/6
gurbet+e+te 5/2, 4, 34/3+84/4+78/3
güccük emmi 102/1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4
güç+üm+ün+süzüm 28/4+60/4+43/4
güdü-l-en 114/1
gül+ler+leri+lerin+lerini+sün+ü+üm+ünd
en 8/2, 45/2, 59/3, 93/1,
120/5+10/1+113/4+26/3+8/2+33/3+10
8/3+79/3+100/4
güldür-dü-ür 71/5-114/3-5, 48/5
gül-em-eninden-er-mek-mem-meyip-sene-
sün 77/1, 1, 2, 3, 4-95/4-124/1-126/3-
47/6-127/5-40/4-33/3
gümanlı 72/1
gün+de+dür+lerdir+leri+ü+üm+ünde 3/2,
6/3, 12/3, 14/1, 1, 2, 3, 4, 5, 27/3, 30/5,
35/4, 90/4+53/2, 89/1,
90/4+120/5+11/1+62/1, 2, 3, 4,
116/10, 120/6+12/1, 1, 2, 3, 94/5,
121/5+114/2, 2+93/5
günah+a+ım+ından+lar+larım+ların+tan
7/4, 7/4, 23/2, 25/1, 27/4, 86/3,
113/4+55/1+90/5+29/4+77/2,
114/5+25/3+27/4+21/5
günahkâr+a 43/3, 43/3, 75/3, 106/3+32/2
gündüz+üm 13/2, 38/2, 82/1+28/2
güneş+im 39/2+28/2
güney 122/3
gürgen 12/1
gürün büfe oğlu hasan 108/5
güt(d)-en-erdi-erdik-mezdik -üyom 128/5-
103/4-105/3, 116/1-62/2-90/1
güven-me 61/2
güz 105/7
güzel+e 2/2, 4/3, 8/1, 96/4, 105/12, 13,
106/4, 116/10+46/2
güzellik(ğ)+im 35/1+79/4
güzergah+ına 123/4+117/1

-H-

ha 92/1, 1, 2, 3, 4, 5, 102/1, 106/5
haber+in+siz 2/1, 7/1, 32/1, 37/3, 61/1, 1,
2, 3, 4, 5, 6+54/2+81/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
habib+i+inde 113/2+113/6
habib-i kübriya 75/6
hacc+a 108/19
hacer (taş) 108/18
hacer(hz. ibrahim'in eşi)+in 117/2
hacerin fadik 116/5
hacerü'l-esved+e 73/2, 76/3
hacet 117/5
hacı+yı 15/2
haco ana 1/3
hadd+i+ imi+in+ini
62/3+101/4+48/5+92/4
hafız bedrettin+de+dir 124/3+83/5+83/6
hafifle-r 24/2
hafta 55/1
hak(k)+i+ımı+ını+ınızı+sızı+sızlar 32/2,
35/2, 2, 39/1, 80/4, 94/2, 109/2+9/3,
26/2+107/3, 5+10/1, 2, 3, 4+108/1, 1,
2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14,
15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22,
23+97/2+112/1
hakikat+i 52/4
hakk+a+i+ın+tan 18/3, 25/1, 30/4, 40/3,
92/5, 104/3, 113/3+21/5, 24/1, 1, 2, 3,
4, 44/4, 68/5, 97/3, 110/4,
114/3+26/4+44/2, 52/1, 94/3+72/2
haklı+lar 112/1
hal+de+den+e+im+ime+imi+imiz+imizi+
ine+ini+lere+leri+lerim+lerimiz+sizim
45/1, 54/1, 70/1, 120/3+11/4,
113/5+27/2+27/2+33/4, 43/3, 58/2,
99/1, 2, 3, 4, 100/3+46/3, 47/1, 71/5,
75/5+118/2+121/2+39/6+16/2,
45/4+34/5+27/3,
50/1+84/1+36/3+123/4+43/4
hâlâ 81/5
halay+a 31/2
halel 107/4
halidî 83/3
halilullah 72/2
halis kıraç 108/20
halk 22/2, 101/1
ham+lar 96/5+124/2
hamas 111/2
hamur+u 84/2
han+ım 125/5
hancı (töngel köylü) 108/14
hancı 123/2

hançer+i 6/2+66/1, 111/5
 hanım (ulusoy)+ın 36/4
 hanım 125/5
 hani 111/3, 121/2
 hap-ar 80/2, 2
 har+dan 81/6
 haraç+a 108/16
 haram+a+dan+ı 19/2, 30/2, 53/6,
 126/3+29/2, 71/2, 91/5+68/3,
 86/3+20/6, 78/3, 88/4
 harap+ur 33/4, 121/2+33/4
 hararet+in 127/2
 harc+ın 72/5
 haris 108/11
 harman 3/1, 62/1, 119/4
 harmı 67/2
 has 93/1
 has(i)m+ın 126/1, 2, 3
 hasır+dan 87/3
 hasret+i+ine 11/2, 22/4, 82/2+34/2,
 45/3+10/2
 hasta+lar 6/3, 58/4+108/22
 hastalan-dı 10/3
 haşarat+ı 92/1
 haşla-dık 17/1
 hata+ya 108/17+46/3
 hatem emmi 103/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
 hatır+ım+ını 102/1, 2, 3, 4+83/2
 hatırla-r 116/10
 hava+dan+sı+yı 58/1, 108/15+64/1,
 111/5+74/2, 95/3, 103/4+80/5
 havalı 116/8
 havuz+undan 54/4
 havva 92/5
 hay 18/3
 hay+la 105/1, 7
 hayâ+n 50/4
 hayal+de+e+im+imde+ler 27/3,
 64/3+105/1+101/2+5/1+38/2+19/3,
 35/1, 57/6
 hayalet 127/6
 hayat+a+ıma+ımda+ın+ından+ta+tan
 30/5, 33/1, 63/1, 81/4+6/1,
 16/4+126/3+90/2+85/3+64/3,
 91/2+125/2+120/2
 hayber+in 111/4
 haydut+la 80/3
 hayır+a+da+sız+ı 68/1, 83/4,
 115/1+96/4+38/3+73/5
 haykır-ır 112/1
 hayret+e 111/6+128/3
 hayvancılık 95/13
 hazan+a 31/4, 54/6+65/4

hazır 93/5
 hazırla-r 23/3, 94/4-16/4
 hazırlık 42/2
 hazine+si 96/3
 hece+ler+(i-)+ydi+ye
 82/1+70/2+121/3+98/3
 hedef+i+ini+lere 16/3+67/6+105/10
 hedik 116/5
 helak 41/2
 helal+den+ına+i 10/1, 2, 3, 4, 19/2, 20/6,
 78/3, 91/5, 107/6, 108/1, 1, 1, 2, 3, 4,
 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16,
 17, 18, 19, 20, 21, 22,
 23+88/4+59/2+86/3
 helalleş-ek 61/4-107/7
 hele 84/1, 1, 2, 3, 4, 5, 88/2, 96/3
 helikopter 123/1
 hem 20/1, 1, 78/1, 1, 82/1, 86/1, 1, 2, 3, 4,
 117/3
 heme(a)n+cecik 28/3, 88/2, 116/8,
 119/1+128/2
 hemi 86/1, 1, 2, 3, 4
 henüz 20/7, 84/3, 96/5, 108/18
 hep 3/3, 9/5, 25/1, 1, 2, 3, 26/2, 29/4,
 39/3, 55/2, 66/4, 75/2, 82/1, 83/4, 95/1,
 18, 102/4, 103/2, 104/4, 121/2, 3
 hep(i)si+ni 17/3, 39/3,
 105/12+22/3+128/1
 hepimiz 123/1
 her 3/2, 4/4, 6/3, 9/3, 14/3, 17/2, 26/4,
 28/2, 29/3, 49/1, 53/3, 73/3, 79/1, 80/3,
 81/5, 85/2, 3, 86/1, 91/1, 92/4, 94/2,
 97/1, 1, 1, 2, 3, 4, 5, 98/2, 100/1,
 108/14, 114/2, 2, 116/2, 125/2, 126/1,
 2, 127/4, 5, 128/4, 5, 7
 herkes 31/3
 hersek 9/2
 hesap(b)+ını 16/5, 93/5+21/6
 heva+yı 40/3
 hey+le 94/5+105/3
 heybe+ye 113/1
 heyecan+la 120/1
 hezan+lar 67/4
 hır+da 95/11
 hırsız+la 80/3
 hış+a 103/6
 hıyar+ları 105/4
 hız+ı 65/5
 hızlı 106/5
 hibe 37/5
 hiç 7/3, 21/4, 54/4, 60/4, 62/2, 2, 71/3,
 83/4, 89/6, 96/3, 102/2
 hiçbir 123/3

hikmet-i hüda+yı 124/2
hilal+dir+ı 115/2+38/3
hile+ler 101/2
himmet 46/3, 75/6, 119/3
hindu+lar 92/3
hira+da+ya 52/1+75/2+73/3
hitam+a 14/5
hiza+yı 46/4
hoca+sı+(i-)ydın+yı 95/10+103/5+15/2
hopla-rdık 105/10
hor 30/3
hortumcu+yu 69/2
hoş+tun+umuza+una 79/5, 104/1, 1, 2, 3,
 4, 5, 6, 7, 8, 108/3+35/4+15/4+42/4,
 91/3
hoşça 91/4
hoyrat 93/1
höllük+lere 52/3
höllüklük+ten 105/12
hukuk 109/2
hulle+ler 96/2
hurc+a 113/1
hurda+yı 17/2
huri+ler 44/2
hurma 87/1
huy+u+(i-)udu 1/2, 86/4+74/2+72/5
huzur+u+una+unda 23/1, 1, 2, 2, 3, 3,
 69/2+95/19, 120/5+77/4, 99/1+87/2
huzur-ı mahşer+de 61/6
hükmed-er 46/1
hülasa 79/4
hülya+lara+ya 48/2, 102/3+27/3
hür+(i-)üdüm 52/4
hüsn 79/4
hüzün 11/1
hüzünlü+yüm 65/1
karşılığın hamit (özkars) 108/3

-İ-

ılgın 108/2, 2
ırak 9/4
ırak+ı 22/6+87/4
ırgalan-dım 113/2
ırgala-r 100/3
ırmak+a+ı+ıdır+ında 81/4,
 95/1+117/5+1/4+122/2+57/3
ısır- 128/3
ıslan-dı 60/5
ışık+ı+ım+tan 122/6+79/3+81/4
ızdırıp 114/2
ızgın 108/21

-İ-

ibadet+in 110/4+74/3
ibret+le 17/5, 23/1, 35/2, 71/5+45/3
ibretli+ce 128/6
ıç+im+imde+imden+imi+in+inde+ini
 69/3+54/6+107/1+77/4, 118/1,
 61/1+2/2, 17/1, 2, 3, 4, 5, 33/5, 98/2,
 107/1, 117/3, 128/4+96/4
ıç-ene-enler-er-erler-ip-me-meden-medim-
meye-mezsen-ti-tik-tikçe-tim-tin
 117/2-20/5-4/3, 4/3, 44/2-57/4-17/5,
 115/3-20/2-44/2-65/3-21/4-111/7-
 14/4-96/2-50/4, 96/2-78/2, 85/2-35/4,
 54/4
ıçeri+yı 119/1+20/5
ıçıl-mez 106/3
ıçin 6/2, 14/4, 15/2, 42/2, 2, 52/3, 85/2,
 97/3, 3, 3, 4, 104/3, 106/4, 116/2,
 123/3
ıçin ıçin 27/2, 42/2
ıçir-miş 83/3
ıçki+ye 88/1
ıdam 112/2
ıdamlık 82/4
ı-di-dik-dim-din-ken-miş-se-sen 66/4,
 67/6, 105/12, 12, 116/3, 7, 9, 9-105/8,
 9, 9, 116/9-41/1, 52/1, 81/6, 90/5,
 106/2-8/1-16/1, 105/7, 128/3-39/4,
 80/5, 95/8, 11, 112/5, 114/1, 1, 2, 3, 4,
 5-34/3, 4, 70/3, 114/2-28/3, 39/6, 55/3,
 92/3, 98/3
ıflah 126/1, 2, 3
ığne+n 69/3
ihram+sız 118/3
ihramcızade 57/4
ihtiyac-ı 108/16
ihtiyar+ım+lar 34/3+104/2+116/3
ihtiyarlık 93/1
iki+si 35/2, 44/4, 84/2, 98/1, 99/1, 102/4,
 103/1, 104/5, 107/2, 108/8, 121/1, 1, 2,
 3, 4, 5+60/4
ıkra 52/1
ıl+ine 71/4
ılac+ı+ları 112/5+115/3
ılahe 92/3
ile 5/3, 6/2, 2, 9/7, 11/2, 17/1, 19/3, 25/1,
 2, 2, 2, 3, 27/1, 3, 4, 30/4, 40/4, 46/4,
 52/1, 2, 59/3, 60/3, 62/4, 64/2, 66/4,
 68/5, 72/3, 80/2, 81/6, 90/2, 92/2, 96/4,
 97/4, 105/3, 5, 108/3, 116/1, 4, 120/5,
 122/3, 3, 3, 3, 3, 5, 124/1, 1, 2, 3, 4
ilet-ir 113/5-24/4

iletişim 111/2
 ilham 121/4, 128/7
 ilim+e+i+in 47/2, 52/1, 71/3,
 112/5+127/5+16/4+24/3
 ilk 17/1
 ilkbahar 100/2
 illet+e 93/2
 ilmek 126/3, 3
 iltimas 111/2
 imam 26/1, 40/1
 imam-ı rabbani 83/2
 iman+ın+la 30/4, 35/3, 68/5, 89/2, 106/5,
 113/3, 119/4+91/4, 96/4, 128/6+23/3
 imanlı 44/1, 99/1, 2, 3, 4
 imece 62/1
 imtihan+ı 29/1, 1, 2, 3, 4, 30/5+31/4
 imzalan-mış 28/4
 inan-amam 20/6, 74/1, 95/13, 107/4,
 117/5-66/2
 ince+den+ye 15/2+15/2
 inci+dir 117/3+117/3
 incit-ip 20/6
 indir-ir 116/7
 inek(g)+i+le 92/3+37/2
 iniş 63/3
 inle-r-yen 128/7-9/5
 inleyiş+in 109/2
 in-miş-miştı 17/3-9/7
 insaf 12/2
 insan+dan+i+ın+lar+lardan+ları+ların
 20/4+117/5+65/5,
 74/2+32/3+56/2+68/3+1/2+37/5
 insanlık(g)+a 21/2, 111/6+4/4
 intizar+ım 59/1
 ip+ine+ini 94/3+94/3
 ipek+ten 96/2
 iran 9/4
 irem bağı+nda 52/1
 irfan 52/1, 112/5
 irin+e 40/2
 islam+a 21/4
 ism+in 25/1, 2, 3, 126/1, 2, 3
 ismail karaca 108/16
 ismail+i 123/2
 ismetî 39/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
 israfil 19/6
 iste-dim-mem-mezse-r-rdim-rim-rse-rsen-
 yeyim-yor-yorum 46/4, 107/3, 107/5-
 38/3, 65/4, 113/6-128/4-40/1, 1, 48/4,
 55/3, 90/5-75/4-119/1, 1, 2, 3, 4,
 126/3-76/1-23/3, 3-43/2-56/1, 1, 2, 3,
 110/3-118/1
 istek(g)+i 22/1, 110/4

isyan 27/4
 iş+e+i+in+ine+ler+lerim+lerimiz+lerin+si
 z+te+ten+ti 17/1+22/6, 64/3,
 122/3+20/4, 69/2+3/4, 124/4+51/2,
 105/7+41/5+108/5+94/2+22/3+55/4,
 84/5, 87/5, 109/4+81/5+36/1
 işaret 122/5
 işçi+ye+yi 39/2+22/2+22/3
 işit-mez 61/2
 işle-dim 25/1
 işsizlik+ten 84/5+84/1
 iştah+la 105/13
 işte 54/3, 58/2, 92/4, 95/1, 105/1, 109/4,
 111/6, 119/1
 it+ler+lerini 51/3+105/6
 iyi+ler+lerde 14/4, 21/3, 53/6, 59/4, 88/3,
 90/4, 103/6+19/5+104/7
 iyilik 91/2
 iz+i+ler 124/3+85/3
 izabe 17/1, 2, 3, 4, 4, 5
 izan+ın 61/1
 izn+iyle 94/2
 jandarma+lar 95/8

-K-

kabak 45/4, 128/6
 kaballar+dı 116/10
 kabar-ip-ır 70/1-113/4
 kâbe+de 9/6+73/6
 kab(i)r+e+ine+ini 54/2,
 106/4+93/5+61/5+36/2
 kabul 103/2
 kaç-acak-ar-ip-ıyor-madan-tı-tım-tın 11/1-
 90/4-27/3-3/3-93/2-80/4-6/1, 85/2-54/2
 kaçak deresi+nde 105/5
 kaçı+nın 105/2
 kaçır-alım 7/3
 kadar 58/3, 75/4, 94/1, 114/4, 123/4
 kader+in 3/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 11/4, 13/1,
 47/6, 98/4+1/4, 3/4
 kadın 80/3
 kadir 37/6
 kafa 55/3
 kafes+ten 80/4
 kağıt(d)+a+ı 10/3+115/5+98/1+98/3
 kah(i)r+dan+i+ını 60/4+114/4+125/5
 kahhar 25/1, 2, 3
 kahret- 25/1, 2, 3
 kâinat 18/5, 75/5
 kalabalık 95/11
 kal-alım-an-dı-diğim-dım-dın-ır-ınız-ma-
 madan-madı-mak-mamış-masın-maya-

maz-mış-sın 68/3-17/5-47/1, 1, 2, 3, 4,
5, 6, 6, 91/4, 101/3, 127/4-19/5, 22/4,
37/4, 38/2, 41/2, 48/3, 66/4, 102/3,
127/6-78/1, 121/3-27/3, 106/2, 107/2-
71/5-20/5, 48/1-90/4-71/3-40/1-10/3,
11/2, 14/5, 28/2, 4, 37/1, 2, 38/4, 39/3,
50/5, 66/4, 74/1, 84/4, 106/4, 118/3,
119/1-75/4-64/2, 67/5, 79/2, 84/3,
103/5, 116/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 5,
5, 6, 6, 7, 7, 8, 8, 9, 9, 10, 10-24/1-
52/3-73/6, 104/7-14/1, 67/4, 68/4,
95/14, 127/2-7/4, 37/5
kalay+sız 112/4
kalbur 36/3
kaldır-dım-ır 49/4-113/1-48/2, 92/1
kaldırıl-dı 112/2
kale köy+le 95/14
kale+ler 101/4
kaleli hoca 95/14
kalem+i+im+imin+inden 10/3, 108/23,
114/2+98/4+7/1, 1, 2, 3, 4,
98/1+7/3+7/4
kalıcı 104/6
kalıç 105/11
kalın (köyü)+ında 95/2
kalk-a-sana-tı-tım 90/3-127/3-95/17-8/4,
52/2
kalp(b)+im+imiz+in+inden+ini+lere+leri
114/2+49/5+89/1+6/3,
61/3+18/4+24/1+117/5+122/1
kalpli 118/2
kamer 108/6
kamış 109/2
kan+a+dan+i+im+ıma+ımı+ımız+ımız+ı
na+ını+ıydı+ıyla+sız 9/1, 1, 2, 2, 3, 4,
5, 6, 7, 18/3, 21/4, 40/2, 59/2, 70/1, 2,
3, 4, 95/2, 112/1, 121/4+16/2,
21/6+89/3+111/3+46/5, 97/4,
104/3+56/1+47/4,
66/1+30/4+51/3+48/4,
107/4+35/3+39/1+71/3+17/4
kanaat 88/2
kan-a-dığım-dım-ıyozuz 8/3, 3-11/4-55/2-
69/1
kana-sın-yan-yor 59/4-98/4, 118/3-98/2
kanat(d)+ı 28/3, 41/3+60/1, 103/1
kanatlan-dım 96/5
kandır-mak 56/1
kangal+a 14/3
kanlı 27/2, 76/5
kanser+e 36/1, 1, 2, 3, 4
kap+ların 112/4
kapa-dım 96/1-90/2

kapaklıkaya(köyü)+nın 95/15
kapan-an-dı-ır-maz-mış-sın 54/5-84/1-
87/2-83/4-52/5-107/1
kap-ar 68/2, 80/1, 80/1
kapat-alım 15/3
kapı+mı+ına+ında+ını+sından+yı 15/2,
52/3, 3, 67/1+100/3+46/3+103/5,
119/3+117/6+76/3+37/1, 1, 2, 3, 4, 5,
6
kapıl-dım 46/3+
kar(ı)n+ı+ında+ını 50/3+41/5+88/1
kâr+a+dan 30/4+15/3+81/5
kar+da+dan+lar+(i-)miş 98/3, 108/15,
116/9+95/3+81/1+84/1, 105/3+77/2
kara nihat 108/22
kara+lar+ları+yı+(i-)ymış 24/1, 29/3,
30/5, 36/3, 52/2, 54/3, 68/2, 76/3, 78/2,
3, 99/3, 109/2, 110/2,
116/4+127/3+3/2+18/4+85/4
karabasan 66/1
karakış 14/2
karakoç köyü+nde 95/5
karakol 112/2
karalı 35/3
karanlık 94/5, 96/1
karar-dı-ip-miş 28/2-58/1-117/5
kardeş+e+i+im+le+leri+lerim 20/4, 27/1,
67/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 68/1, 1, 2, 3, 4, 5,
123/5+97/2+97/2+9/1, 1, 40/4, 74/1, 1,
2, 3, 4+112/5+60/3+123/1
kardeşlik 111/7
kare+de 89/4
karenli (ü)veys 122/6, 126/1
karga+dır+nın+yı 60/1, 1, 2, 3, 4,
5+125/1+60/2+71/5
karış 49/1
karış+ı 116/3
karış-a-anı-ma-mam-mış-tı 59/2-50/4-
51/1, 71/4-43/4-38/1-112/4
karışık 106/1
karlı 37/3, 125/1
karşlı 95/3
karşı+da+dan+ki+sına+sında
95/12+95/15+53/3+116/1+15/1,
30/3+24/3, 92/1
karşılaş-tım 60/1
kartal+ı 116/7
kasavet 58/1
kasım salgın 108/2
kast+im 113/2
kaş+ı+ımsın+ına+ları+tan 38/3,
68/4+79/4+50/3+115/2+61/4
kaşık(ğ)+ı+ım 105/13+79/5

kaşkaya+da 105/9
kat 47/5, 54/3
kat+lı 102/4, 104/5
katar 34/4, 4
kat-ar-ma-mış-tı 9/6, 34/4, 4-20/6, 91/3-
35/1, 50/3, 106/2-22/3, 36/1
katı 118/2
katık+sız 56/1, 90/3+51/3
katıl-alım-dı-dım 83/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7-
122/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6-39/3-41/4
katl+imize 39/5
katlan-ır 74/3
katliam+(i-)miş 111/2
katre 128/2, 2
kavak+tan 2/3, 37/5+2/3
kavakdere (köyü) 95/13
kavaklıdere (köyü) 53/2
kaval+ını 68/1
kavga+ya+yı 62/2+95/8+46/1
kavrul-dum 81/6
kavur-an 90/2
kavuş-mak 77/2, 97/3, 113/2, 125/6
kavuştur-an 119/2
kaya 73/3
kayalıpınar(köyü)+ın 95/15
kay-an-ardık 116/9-53/4
kaygı 42/2
kayık+la 86/3
kayıp 88/4
kaymak(ğ)+ı 95/15
kaymakam+ım 104/5
kayna-dım-yıp-yor 101/2, 2-76/2-54/6
kaynak 124/2
kaynakçılar (halis kıraç) 108/20
kaynat-ır 116/5
kaz+ı 57/3
kaza 47/6
kaza+larım+m 104/2+47/2
kazakistan 9/3
kaz-amıyorum-dığımı-ıyorum-muş 98/5-
38/4-38/4-36/2
kazan 54/6, 128/6
kazanç+ına 20/6
kazan-dım-ırdı 31/4-78/3-116/3
kazık(ğ)+ı 107/7
kazıl-muş 125/4
kazma+yı 38/4+15/1
keder+i+im+in+le 115/5+11/3+1/4+84/2,
118/1, 124/2
kedi+yle 67/4
kefen+i+nin 70/3+16/4, 22/2+20/2
kefenle-yin 123/4
kel şaban enişte+m 116/6

kelam 47/2, 73/2, 108/23
kelamullah+ı 122/5
kelek 17/3
kelepçe 82/2
kelepçeli 103/2
kelle+mi 97/4
kem 104/7
kemal+e 79/4+40/2, 77/3
keman 61/3
kemer+ı 87/1, 108/6+8/4
kemik(ğ)+i+le+ten 94/1+14/3+23/1, 30/5,
89/5
kendi+m+nden+ne+ni 2/2, 38/4, 47/6,
103/5, 107/3, 110/2+5/1+4/3+21/3,
23/2, 80/1, 89/6, 107/7, 108/8+23/3,
42/3, 102/2
kene+miz+yi 92/2+92/5+92/4
kepenek 68/3
kepenek(yer adı)+ten 78/2
kere 53/2, 125/6, 127/6
kerem+i 75/3
kerme 105/8
kerpiç+ler 67/2
kervan+a+ın 83/1+41/4, 83/1, 1, 2, 3, 4,
5, 6, 7+83/2
kese+ne 20/1
keser+i 44/2
kesik dere+de 89/4
kesil-di 110/1, 111/2
kes-meyeceğim-tim 4/1, 10/4-112/4-113/2
kestir-emez 73/4-112/4
keş dağı+na 123/1
keşik 127/5
keşke 90/2
keten+e 47/5
kevgir+den 46/5
kevser 54/4, 106/3
kez 33/2, 101/2, 111/6
kıl+dan+ların 44/3+93/4
kılıç+lar 105/11+49/2
kılık(ğ)+na 45/1
kıl-sana 24/4-40/1
kına-mış-yor 111/6-98/2
kır(renk) 44/3
kır+a+da 68/1+78/2, 95/10
kırağı 87/4
kır-ak-ar-dıktan 22/6-8/2-94/3
kurık seten+e 47/5
kurıl-dı-ır-mış 47/2, 92/2-87/2-60/1, 67/2
kuriz 69/1, 2
kırk+ı 90/3+77/3
kırkpınar(köyü)+ın 95/3
kırmızı 7/3, 70/1, 2, 3, 4

kısa+dır+(i-)ydı 36/2, 61/5+2/2+74/4
kısmet 17/1
kış+a+i+ın+ları+ta 14/2, 50/2,
 68/2+103/4+125/1+116/4+57/3+84/1
kıtmır+im 119/3
kıvrıp 57/4
kıvşak (köyü) 95/14
kıyamet+e 80/3+123/4
kıy-an-anlardan-arken-mak 116/7-16/5-
 61/4-48/4
kıymet+ini 46/2, 106/3+26/4, 93/1
kız+i+ın+lar 80/3+7/3, 65/5+37/1+95/14
kızak 53/4
kız-amıyorum-ar 98/1-105/7
kızgın 108/21
kızıl 1/1, 1, 30/4, 47/4, 48/4
kızılırmak 1/1, 1, 2, 3, 4, 13/2, 53/3, 95/2,
 127/2
ki 1/3, 11/4, 12/3, 14/1, 1, 2, 3, 4, 5, 17/4,
 20/6, 28/4, 39/2, 6, 52/3, 57/1, 59/1,
 65/1, 2, 3, 3, 4, 5, 66/1, 2, 3, 4, 69/3,
 70/2, 74/1, 75/2, 5, 88/3, 3, 95/13,
 96/4, 103/3, 107/3, 108/17, 110/3,
 115/4
kibrit 128/6
kilitli 67/1
kilo 55/1, 1, 2, 3, 4, 5
kim+e+in+ler 69/1+1/3, 98/2+21/1, 1, 2,
 3, 4, 5, 6+36/4
kimi+n+ni+si 63/3, 3, 65/3, 69/2, 2, 81/2,
 2, 95/9, 101/3, 3, 116/6, 117/3,
 3+48/5+48/5+65/3, 95/9
kimse+ler+n+nin+ye 51/2, 3, 88/1, 89/6,
 94/3, 103/5, 112/1, 1, 2, 3, 4, 5+100/4,
 107/6+37/2+91/3+104/7
kin+i+ini 62/2+111/4+65/2
kirâmen kâtibin 20/4
kiremitli (köyü)+nin 95/6
kirpik(ğ)+imsin+in+ine 79/4+61/4+50/3
kitap+lar 112/3
kitle 37/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
koca 95/14
kocaman 67/4, 128/5
koçan+da 128/3
kok-ar-maz-tun 53/3-100/4-54/3
koku+su+sunu 20/5, 83/5,
 120/3+115/2+83/5
kokuş-muş-uyor 93/3-117/2
kol gez-erdi 95/8
kol+lar+ları+larını+u+uma 28/3, 31/2, 2,
 41/3+8/1+97/3+28/1+83/3+82/2
kolayca 20/4
komşu+lar 36/2

komutan+da+ım 12/1+12/2+104/3
konak 102/4
konakközü (köyü) 95/6
kon-an-ar-ardık-dun 86/2, 120/4-86/2-
 116/4-54/4
konar+ı 95/7
kongüre+si 127/4
konnekt 108/13
konu 103/6
konul-an 86/2, 87/3, 87/5
konuş-ak-ma-muyor-tukça 54/1-92/4-
 67/2-124/2
konuşul-maz 73/2
kop-ar-tu 80/3, 80/3-111/2
kôperatif+e 15/1, 2, 3, 4, 5
kor+da 30/2, 54/5, 5, 74/4, 118/4+114/5
kork-ma 96/1
korku 89/4
koru-muş-rdun 85/3-34/2-26/2
koş-ar-tum-tun 48/3-31/3, 50/4, 116/4-
 46/2, 76/2-35/4
kova+yı 80/5
kov-acağım-uyorum 97/5-97/5
koy(u)n+un 37/4
koy-an-ardık-arım-arken-arlar-du-duğum-
dum-dun-madı-mazlar-muşum-muyor-
salar-up 33/5, 83/3-50/1, 116/2-105/5-
 97/4-61/4-45/4, 61/5-22/1-78/3-115/1-
 27/2, 104/6-3/1, 22/3-16/2-118/1-
 110/5-82/5-123/5
koyu 7/3
koyun+u 99/2, 109/2, 116/1+78/2
kök+ü 83/5
köklü 81/6
köle+ler+leyin 52/4+101/1+41/4
kölmür+ü 60/3, 84/4
köpek(ğ)+i 68/2
köprü+sünden 60/1+54/3
köpür-müş 89/3
kör teke 105/6
kör+(i-)üdü 16/3, 23/2+52/4
kördüğüm 98/3
köremez+i 68/3
köroğlu+na 57/2
körpe 1/2, 47/3, 80/1
köse+si+ye 53/3+97/1+50/1, 75/5
köşk+ü+üm+üne 19/6, 114/4+1/3+30/2,
 54/4
kötü+ler 74/2+19/5
kötülük 3/3
kötürüm+ü 66/3
köy+de+e+lerde+lerden+leri+ü+üm+üme
+üm+üm+üm+ün+ünden+üne 34/4,

95/11+31/2, 95/19, 105/1, 1, 2, 3, 4, 5,
6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13+37/5, 95/4,
116/1, 7+95/9, 13+95/17+95/1, 1, 2, 3,
4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 17, 18, 19+95/6+53/3+34/1, 53/3,
6, 95/12+53/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6+104/1, 1,
2, 3, 4, 5, 6, 7, 8+102/1, 2, 3, 4, 105/8,
116/10+34/2+36/3
köz+de+ler+ü+üm+ün+ünde 41/2, 98/2,
108/8, 119/2, 123/5+56/3+85/1+51/4,
91/4, 95/6+85/1+29/3+105/8
közle-rdik 105/8
kubbe+sine 75/1
kudüs+e 111/2
kul+a+lar+lara+u+un+unu 18/3, 45/1,
73/1+108/4, 22, 111/3,
126/1+120/3+40/3+85/3,
128/6+111/3+121/5
kulak(ğ)+ı+ın 61/4+91/2+61/2
kum 96/3
kumar+a 25/2+88/1
kundak(ğ)+ına 59/2
kuran+ı+ın+ını 9/7+35/2, 91/1+91/1+9/7
kur-aydım-du-duk-dum-madı-mak-muş
35/1-16/5-43/2-15/1-57/6-67/6-123/3-
21/2, 88/3-
kurban 39/2, 2, 75/1
kurcala-ma 19/6
kurşun 5/4, 16/3
kurt(d)+u+udur+lar 68/2,
80/1+72/3+91/4+125/2
kurtar-an-maya 119/3-106/5
kurtul-du-maz 23/1, 95/5-125/2
kurtuluş+a 21/5+32/1
kuru-du-mamış-muş 14/3, 121/4-84/3-
34/2, 58/2, 105/11
kurul-muş-ur 50/3, 95/12-21/1, 31/2, 32/2
kurulu 110/3
kurum+lar 39/3
kus-ar-mayacağım-tu 112/1-112/1-65/2
kustur-amaz 112/1
kusva+nın 87/1
kuş+a+lar+larımız+sun+u 24/2,
72/3+103/1+18/2, 80/5, 87/5, 100/1,
126/2+92/2+54/6+125/1
kuşak(ğ)+ı 71/2
kutlu 89/1
kutsal 122/4
kuvaiye 57/1
kuvvet 89/2
kuyruk 110/3
kuyu+dan+nun 2/2, 117/2+2/2+2/3
kuzey 122/3

kuzgun+lar 125/2+93/3
kuzu bey 95/11
kuzu+lar+ları+m+yu 53/4,
105/3+47/3+105/4+1/2, 79/5+80/1
kuzulu 99/2
küçücük 125/5
küçük 19/1, 38/3, 47/3
küçümse-rdi 92/3
küffar+a+ı 22/4+21/3+9/4
küfür+e 30/3, 122/3+55/1
kül+leri 85/1, 120/1+20/5
külek+leri 103/2
küllen-miş 90/4
kültür+e 127/5
kümbet (köyl) 95/5
kün (emri) 52/1
küp+üne 94/3
kürek+le 38/4, 91/3+61/5
kürekli 95/8
kürk 122/3
kürün 88/3, 88/3
kürü-yen 116/9
küs-mek-meyeceğim-müş-müşüm-tüm
112/2-112/2-67/2, 108/14-43/1, 1, 2, 3,
4-8/1, 43/4
küstür-emez 112/2
küşüm+de 38/2

-L-

laf+a 51/1
lakap(b)+ına 102/2
lastik 116/4
lat 122/2
lavaş 106/5
layık 55/5
lehim 112/4
leş+e 93/3
levh-i mahfuz+da 47/3
leyla+nın+sıyl+ya+yı
81/5+38/2+106/1+100/5+65/4, 81/5,
117/4
libas+ını 96/2
libya 9/4
lif+lerinden 87/1
limit 108/3
lira+mın+mız 107/4+107/1
livik 105/5
lokma 30/2, 62/1, 91/5
lübnan 111/3

-M-

madde 65/1, 2, 3, 4, 5
madem 105/1
madımak 116/5
mağdur 39/6
mah+ı 44/4+122/5
maharet+le 44/2
mahmud+a+un 113/2+124/3
mahşer+den+e+i 32/1, 1, 2, 3, 94/5+54/1, 96/5+19/7, 107/6+73/5
mahvet- 25/1, 2, 3
maksud+a 81/4
mal+dan+ı+ım+ını 52/3+34/3+12/1, 38/3, 39/3+58/2+91/4
malbora 20/2
maltepe 20/2
mana+ya 65/1+65/1, 2, 3, 4, 5
mancılık+la 41/2
manevi 52/2
mangan 17/1
mansur (hallac-ı) 82/5
manzara 105/12
mart 89/1
maskara 15/3
masum 111/1
maşa 22/4
maşlah 68/4
maşuka+m+nın 46/2+91/3
maya+m 106/1
mayın 99/2
meblağ 107/3
mecnun+dan+lar+suz 28/1, 38/2, 77/4, 106/1, 109/4+75/1, 101/3+117/4+81/5
medet 75/6
medine+de 113/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 117/3, 120/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6+9/6
mehdi 19/4
mehmet akif 70/3, 123/4
mehteran 49/4
mekke+de+nin+ye 9/7, 73/1+73/3+117/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
mekruh+tur 20/2
mektep(b)+inde 81/4
mektup(b)+u 7/1, 10/3+22/5
melek 17/3
mele-yorum 99/2
memleket+im 6/3
memur+a 95/9+22/2
menal+ı 38/3
menat 122/2
menekşe 128/1
menend+i 95/9

mengene+ye 100/5
menteşe(köyü)+nin 95/3
menzil+e+i 63/4, 106/4+63/1, 1, 2, 3, 4+94/4
meraküm(yayla)+e 57/6
mera+mız+sı 95/13+95/17
merhem 123/2, 127/1
merkez+inde 57/1+128/7
mermi 12/3, 89/2
mersedes 68/5
mert 90/5
merve+ye 117/1+76/2
mesafe 74/1
mescid-i haram+da 117/2
mescid+in 87/5
mescit akse 9/5
mesken 57/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6
meşhur+dur 95/16
meşk+e 90/2
metelik(g)+e 5/4
meth+in+ini 70/3+54/4
metin 30/5, 5
metin halife+de 53/6
metre+den 116/9
metropol+dür 50/5
mevla+dan+dandır+m+mı+nın+ya+yı 29/1, 42/1, 72/4, 117/1, 128/4+42/1, 99/1, 2, 3, 4, 119/4, 122/4+108/4+37/6, 41/3, 51/2, 90/5, 106/2, 5, 118/1, 1, 2, 3, 4, 124/4+18/6+42/4+83/1, 94/5+18/3, 43/3, 62/1, 65/4
meydan+a+ı 48/3+97/3+32/1, 1, 2, 3
meylet-me 94/4
meyye 81/3
mezar+a+daki+ım+ıma 54/2, 125/4+16/4, 105/12+90/3+38/4+82/5
mı 9/7, 20/1, 44/1, 47/1, 6, 54/2, 2, 2, 2, 2, 5, 5, 55/3, 56/1, 1, 2, 3, 61/1, 66/2, 71/1, 5, 5, 5, 77/1, 1, 2, 3, 4, 78/3, 3, 80/1, 1, 2, 3, 4, 5, 5, 84/1, 3, 89/2, 93/5, 95/4, 5, 17, 108/15, 110/3, 113/4, 114/2, 121/4, 4, 122/2
mundılar(bir sülale)+ın 95/12
mısın 43/1, 72/1
mısır 111/3, 128/3
mi+(i)-ydi+yim 16/3, 35/4, 37/3, 42/1, 1, 45/2, 2, 2, 47/6, 54/3, 4, 5, 6, 65/3, 67/5, 71/1, 2, 3, 4, 77/1, 1, 2, 3, 4, 79/2, 89/2, 2, 6, 105/3, 111/4, 112/2, 127/3+128/7+44/1, 1, 2, 3, 4
mide+si 88/1, 2, 3, 4
mihenik 83/2

mikat 118/3
mîl 85/1
millet+i+in+ini+iz 9/6, 19/4, 22/4,
 112/1+22/1+107/1+21/3+30/1, 1
mina+da+dan 73/4, 76/4+75/2
minber+in+inin 75/4+122/6
minder 87/3
miraç+a+ı 108/20+114/2, 122/2+24/2
mirasyedi 71/1
misal+i 56/1, 64/1, 109/2, 113/3, 125/3
misk 117/2
mizan+dan 32/2, 93/5+54/1, 96/5
moda+ya 22/1
mola 63/2, 63/2
molla+nın 103/3
morar-ırdı 14/2
mor+u 128/1
moskof 21/2
motor+u 53/1
mu+sun 17/4, 54/1, 3, 4, 5, 5, 5, 60/3,
 61/3, 3, 65/2, 68/4, 69/1, 1, 2, 3, 88/2,
 117/1+109/1, 1
muamma 41/1
mudara 110/2
muhabbet+le 73/1+87/2
muhammed+i 126/1, 1, 1, 2, 2, 3, 3
muhanet 93/3
muhsin (yazıcıoğlu) 123/5
muhtar 104/2
murat+a 123/2+10/4, 41/3, 59/4
musa 41/4, 72/3
musalla+ya 27/2, 46/4, 61/5, 120/4+40/4
musallat 92/4
musibet 93/3
muska+ya 95/14
mustafa ta ki 83/4
mutlak 101/4
mutlu+yum 102/4+82/1, 1, 2, 3, 4, 5
mutluluk(ğ)+a+tan 23/1, 1, 2, 2, 3,
 3+33/2+13/3
mutsuz 120/1
mü 54/1, 61/3, 71/5, 5, 89/2
mübarek 35/1
mücahid+im 49/4, 111/6
müdür bey+i 116/8
mülk+ten+ünü 52/3+34/3+91/4
mümin+in+iz 24/2+56/3
münker+e 93/5
münkr+le 30/1
müslüman+a+ım+lar 24/2,
 111/4+21/1+50/2+9/1, 108/7
müzelife+yi 76/4

-N-
naçar 90/4
nakit+ten 11/2+81/5
nakşi dergahı+nda 81/4
nakşibend bahaddin 83/2
nalla-rdı 105/6
nalı (köyü) 95/17
nam 30/1
namaz+a+dan+ı 24/1, 1, 2, 3, 4+26/2,
 102/2+88/3+24/4, 40/1
namert 37/5
namus+u 10/2+88/4
namussuzluk 62/3
nar+a+da+dan+ı+ına 42/2,
 110/5+107/6+81/3+32/3, 128/6+33/5
nar-i cehennem+de 56/3
nasıl 7/1, 32/1, 43/2, 53/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
 57/1, 65/1, 2, 3, 4, 5, 66/1, 2, 3, 4,
 99/3, 108/9, 109/1, 1, 2, 3, 4
nasihat 40/1, 51/4
nasip+im+in 17/1, 44/1,
 118/3+117/6+36/2
nasuh 119/2
nâş+ım 40/4, 47/5
naz+a+ı+ım+ımız 102/2+91/3+79/5,
 85/4+5/2
nazar+ım+ında 118/2+38/4+101/1+
nazargahı+ına 117/1
nazik 16/1
nazlı 70/1, 2, 3, 4, 85/4, 100/4
ne+dir+ler+si+sin+yimi+yimiş+yine+ye
 3/3, 4/4, 7/2, 9/3, 11/4, 13/1, 1, 2, 3,
 18/4, 27/1, 34/3, 5, 36/1, 41/3, 43/3,
 47/5, 58/3, 59/1, 61/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
 6, 64/2, 69/1, 70/3, 71/2, 75/4, 76/5,
 77/1, 80/4, 81/5, 84/5, 85/4, 87/4, 88/1,
 2, 3, 4, 94/1, 96/5, 99/1, 2, 3, 4,
 108/10, 10, 111/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7,
 112/2, 113/5, 114/5, 117/5, 118/2,
 127/5, 128/5+26/1, 42/1, 1, 2, 3, 4,
 95/4+25/2, 48/1, 1, 2, 3, 4, 5, 62/1, 2,
 3, 4+108/17+72/1+3/1, 1, 2, 3, 4, 5,
 6+73/1, 1+21/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6+45/1,
 54/5, 72/1, 108/21
nebevi+de 75/3
nebi-ler 72/3
necis 20/5
neco eker 108/7
neden+dir 26/3, 66/1, 2, 3, 4+121/1, 1, 2,
 3, 4, 5
nef(i)s+e+im+imde+imle+in+inde+ini+ini
 n 20/7, 27/1, 1, 2, 3, 3, 4, 75/6, 77/1,

99/1, 2, 3, 4, 4, 120/2+25/2, 110/1, 1,
2, 3, 4, 5, 121/2+77/3,
114/4+113/6+120/2+27/4,
99/3+27/1+51/1+35/4, 71/1

nefer+im+ini 49/2+19/5

nefes+in+te 61/3+26/4, 68/5

nefs-i emmare+den+nin 106/3+50/4

nehir+ine 113/3, 117/5+41/4

nekir+e 93/5

nemrut 41/2, 77/3, 92/3

nerde+sin 107/1+21/6

nesil+ine 112/3+89/6

neşe+miz 41/2

neşeli 65/1

nevale+yle 110/1

nevruz köy+ün 95/7

nevruz yaylası 95/3

ney 109/2, 128/7

nice 72/3, 81/1

nida 72/2

nifakçı+nın 62/2

nil 41/4

nimet 68/5

niyaz+a+dan 26/2+88/3

niza+yı 46/1

nur+dan+udur 33/2, 35/1,

122/2+81/4+124/3

nuri+dir (hoca) 124/3

nüfus 64/2

-O-

o+na+nda+ndan+nla+nlara+nsuz+nu+nun
+nunla 1/1, 3/1, 6/4, 11/2, 14/5, 16/1,
23/1, 44/4, 45/3, 54/3, 58/4, 60/2, 62/1,
2, 3, 4, 67/5, 69/3, 87/3, 89/1, 91/1,
93/1, 94/5, 95/10, 96/5, 102/3, 107/6,
108/13, 110/2, 117/5, 119/4,
122/4+102/1, 108/20, 116/6,
122/4+126/2+43/3, 107/2, 122/2+43/4,
60/1+95/12+17/4, 76/5+53/2, 82/1,
103/1, 111/1, 120/6+110/4, 116/10,
124/1+83/7

ocak+ım+ımız+ında+ından+ını+na 17/1,
108/19+14/3+67/5+65/1+60/3+67/1, 1,
2, 3, 4, 5, 6+93/3

od+lara 96/6

odun+u 60/3, 84/4

of 1/1

oğ(u)l+u+um+umdan+umu 67/6,
116/6+89/6+36/3+1/1, 2, 3, 4

oğlan+ın 60/4

oğuz+a 78/2

ok+tur 67/6, 105/10+82/3

oksijen 17/2

oku-muş-yor 95/9-58/3

okun-maz 112/3

ol 54/4, 82/1, 82/1, 2, 3, 4, 5,

ol-acak-am-an-arak-ası-aydım-ayım-du-
duğum-duğumu-duğundan-duğunu-
duk-dum-dun-ma-madı-mak-
mamışsın-manın-masa-masan-masın-
maya-maz-mazdı-mazsa-mazsan-muş-
muştı-muşum-muyor-sa-sam-san-sun-
un-unca-up-ur-urmuş-ursun-uyor-
uyorum 23/3, 24/3, 30/5, 41/4, 66/1, 2,
3, 4, 71/4, 86/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4,
4, 88/4, 91/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 5,
5, 93/2-44/1, 99/1, 2, 3, 4-122/6-18/5,
45/3, 128/7-122/1-16/3-15/5, 5, 5-33/4,
121/2-4/4, 7/1, 9/3, 10/1, 1, 15/4, 16/3,
17/1, 19/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 34/5,
39/1, 1, 2, 3, 5, 6, 6, 43/1, 62/1, 2, 3, 4,
66/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 79/3, 81/4,
92/2, 5, 5, 95/5, 10, 9, 96/6, 107/2,
108/20, 111/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4,
5, 5, 6, 6, 7, 7, 112/4, 119/4-75/1, 1,
78/1-7/1, 11/4, 113/5-26/2-55/5-5/3,
15/3, 39/4, 107/5-19/4, 41/4, 52/3,
65/4, 75/3, 81/6, 90/1, 120/1, 1, 2, 3, 4,
5, 6, 126/1-2/4, 28/2, 61/3, 1, 78/1,
79/3, 127/6, 6, 6-9/1, 21/5, 22/4, 71/2,
107/4, 110/3-84/5-14/4, 73/1, 75/4,
118/2-96/5-24/2-114/4, 4, 4-79/4-59/4,
107/5-29/1, 1, 2, 3, 4, 52/1-45/1, 1, 1,
1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 75/5, 5, 95/5, 7, 13,
103/2, 104/7, 126/1, 2, 3-79/4-69/3,
128/5-33/4-19/4, 46/1, 49/1, 57/1, 1, 2,
3, 4, 5, 6, 58/4, 60/2, 84/2, 88/1, 2, 3,
4, 95/9, 98/3, 117/4, 125/1, 128/2, 6, 7-
115/2-120/2-69/3-106/2, 110/4, 117/6-
82/4, 87/1, 1, 2, 3, 4, 5-87/1, 1, 2, 3, 4,
5-22/6, 33/2, 55/5, 75/2, 86/2, 87/4,
94/2, 102/4, 106/1, 108/5, 119/2, 2, 2,
120/2, 123/4-15/1, 2, 3, 4, 5, 20/2,
68/3-17/2, 58/1, 1-41/4, 97/3, 113/3,
117/5, 122/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6-17/4, 20/5,
30/2, 5, 43/3, 44/1, 48/2, 53/6, 68/2, 2,
2, 2, 4, 5, 71/2, 84/5, 87/4, 95/3, 100/3,
4, 103/6, 107/7, 108/3, 6, 11, 14-
111/3-94/4, 107/5, 119/4, 127/1-70/1-
99/1

oluş-muş-tu 117/2-113/5

on sekiz 89/1

on sekiz bin 44/2, 89/4

on+larca+larçası+u 39/4, 64/2, 120/5,
121/5+125/2, 128/3+89/4+103/6
onca 79/2
or(a)+da+dan 10/4, 32/2, 3, 54/2, 94/3,
95/2, 7, 114/5+61/5
ordu+mun+na+suna+sunca
97/1+111/1+22/3+52/2
orman+ım 28/4
orta+daki 67/3
ortalı 116/7
ortalık 80/2, 112/4
osman dayı 64/2
osmanlı 111/1
otla-yan 116/1
otobüs 47/1, 47/1, 2, 3, 4, 5, 6
otur-muş-up 51/1, 91/2, 96/3, 111/6-30/2,
36/4, 95/14-60/1
otuz 40/2
ova+dan+lara 37/3+68/1
ovmaç 105/5
oy(u)n+a+u+un 55/4,
99/2+67/4+63/4+37/4
oy+la 105/12
oy-arım-salar 97/4-82/5
oyna-di-maz-r-rdık 37/4-61/4, 128/4-
105/12-53/5, 5, 5
oynan-an 63/4-
oyuncak 49/1
ozan+ları 54/6+57/3
ozon+u 92/2

-Ö-

öbek 60/2, 2
öğrenci 16/1
öğret-en-ir 16/1, 1, 2, 3, 4, 5, 20/4-16/4
öğretmen 16/1, 1, 1, 1, 1, 16/2, 2, 2, 2, 2,
16/3, 3, 3, 16/4, 4, 4, 5, 5
öğüt(d)+ün+üne 97/5+37/5+62/2
öğüt-mez 127/2
öksür-dükçe 20/3
öküz+leri+ünü 105/5, 7+105/6+116/6
ölç-emez 127/1
öl-dü-düğünde-dük-meden-meyip-mez-
sem-sün-ür-ürsem-ürsen 14/5, 48/3,
71/5-70/4-39/4-46/4, 125/4-127/3-
20/4-76/1, 1, 2, 3, 4, 5-33/3-43/3-43/3,
53/2-68/5
öldür-dü-düm-eydi-ür-üyor 11/4-113/6-
90/5-3/5, 48/5, 92/5-12/1, 2, 3
ölme(k)+ ye 126/3+52/5
ölüm+e 28/4, 58/3, 99/1, 2, 3, 4+90/4

öm(ü)r+ü+üm+ünde+ünün 34/3, 81/3,
89/3, 108/13+15/4, 36/2,
60/3+19/3+35/3+14/4
ömer (kutlay) 115/4
ömer+i (hz.) 75/3
ön+ü+ümde+üme+ünde+ünden+üne 2/1,
3/1, 94/5+27/2+44/3, 60/2, 96/3+16/5,
46/4+60/5+17/2, 98/3
önce 39/4, 52/4, 93/1, 1, 2, 3, 4, 5
önder+di+ini 87/3+114/3+72/4
önem 30/2, 98/3
ördek(ğ)+i 57/3
ör-dü-emiyesin-en-me-müşler-ür-üyorum
121/2-59/3-87/5-121/5-89/5-56/2-
126/3
örnek 9/4, 21/3, 89/6
ört-erler 90/5-61/5
örül-dü-en 92/2-87/5
öt-en-er-mez-müyor-üyor 8/2-45/2, 61/3-
3/4, 125/1-60/1, 85/4-8/2
ötüş-ür 18/2
öv-eceğim-erdi-ersin-üyorum 97/1-116/6-
42/3-97/1
övün-mek-sün 72/4-90/1, 1, 2, 3, 4, 5
öyle+ce 50/1, 1, 69/3, 70/2, 110/3+75/5
öz(dere)+ler+ünde 85/1+105/8
öz+ü+üm+ümü 25/3, 51/4, 124/2+33/5,
76/1, 85/1+44/4
özet 91/2
özle-di-dim 72/4-108/3
özlem+ini 116/1+10/2

-P-

pabuç+unu 56/2
paha 127/3
pahalı 107/2
pakistan+ım 9/3
pakla- 96/4
pamuk 39/3
pancar+ın 31/1
panzehir 117/5
para+dan+rı+sı+ya+yı+yla 15/3,
110/2+81/5+78/3+88/1, 2, 3, 4,
95/17+55/2, 62/2+18/4, 107/3, 6+23/1,
2, 3
parçalan-mış 111/5
parla-r 8/4
parmak(ğ)+ın 128/3
partal+ı 116/7
pas 49/2
paşa+sı 23/3+95/11
patates 105/8

patla-mış 103/4
 pavyon+larda 4/3
 pay+dan 39/1
 pazar+a+ında+larda 55/1+101/1+41/4
 pek 84/1, 92/3, 95/12, 108/16
 pekaka 49/2
 perde 54/3, 107/5
 peri+leri 121/4
 perişan 39/6, 84/1, 94/4, 118/2
 pervane 117/4
 peş peşe 41/2, 93/3
 peş+im+inde+inden+ine+te 28/2+38/2,
 50/4, 71/1, 110/1+35/4, 46/2, 66/4,
 77/1, 100/2+122/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
 124/4+119/1
 peşi sıra 99/3
 peygamber+im+ler 108/20+72/3
 pezevenklik(g)+e 4/2
 pınar+a+larım 86/2+3/5+77/3
 pıranga+lar 32/2
 pilav+ın 108/15+91/5
 pir+an+de+in 57/5+95/14+65/3
 pislik 25/2
 piş-eli-erdi-miş-ti-tim 84/2-65/1-105/13,
 116/2-39/3, 91/3-108/15-65/1
 pişir-enlere-ip 97/2-106/1
 pişkin 88/1, 88/1
 pişman 107/5
 portakal+ım 55/1, 1, 2, 3, 4, 5+55/3
 post+u 65/2
 posta 108/21
 poz+a 88/2
 pul+a 45/3+62/2, 101/1
 puslan-dı 60/5
 pus-mayacağım 112/5
 pustur-amaz 112/5
 püfür püfür 100/3
 pürvan 80/3
 püsküllü 113/4, 128/3

-R-

rab(b)+e+ine 33/4, 52/5+73/1+14/4
 raf+ta 112/3
 rahat 108/22
 rahim+de 94/2
 rahman+ın 94/2, 107/5
 rahme+de 73/5
 rahmet+e+le+tir 108/4, 114/3, 118/1, 4,
 122/1, 2+118/4+79/1, 117/4+128/2
 rastla-dığım-madım 126/1-124/4
 ravza+na+nı+nın 87/5+121/1+75/2+75/4
 reçete 115/5

refik-i âlâ+da 126/1, 2, 3
 refref+siz 114/2
 rehber+im 91/1, 114/3+58/3
 reng+i+in 7/3+93/2
 resm+ime 5/1
 resul+den+e+le+un+ü+ünü 9/6, 41/3,
 82/1, 1, 2, 3, 4, 5, 115/4,
 119/1+83/1+82/4, 87/3, 96/5, 113/5,
 120/4, 125/6+121/3+114/4,
 117/5+118/4+72/4
 resulallah 33/1, 1, 2, 3, 4, 5, 99/1, 1, 1, 2,
 2, 3, 3, 4
 resul-i zışan 54/4+
 resulü ekrem+den 83/5
 revaç+ta 56/3
 revan 121/4
 reyhan 100/4
 rıza+sına+sıyla+yı 106/3+114/1+46/3
 rızık 42/1, 42/2
 riya+dan 6/1, 85/2
 ruh+lar+undan 128/5+40/4+52/2
 rüstem tecer 108/18
 rüya+mda+sını+yı 96/1+115/1+106/4
 rüzgar 108/2

-S-

sa'y(çalışma)+la 105/1
 sa'y+a 73/3
 sabah+ı+tan 14/3+8/4, 105/13
 saban+a 22/5
 sabır+ın 24/1, 1, 2, 3, 3, 3, 4, 91/3, 106/4,
 115/3, 118/3+24/4
 sabi+nin 111/3
 sabret-meyen 1/4, 21/5, 111/6-24/3
 saç- 35/3
 saç+a+ı+ım+ımı+ın+larıma 48/3+100/5,
 114/1+113/3+52/4+29/3, 59/3,
 61/1+87/4
 saçkıran 59/3
 sade 57/4
 sadık pektezel 108/13
 saf (sıra, dizi) 12/2, 2, 30/3, 3,
 saf+a 53/3, 95/9+55/3
 safa+dan 117/1+73/3, 76/2
 sağ(diri, canlı) 1/1, 2, 3, 4
 sağ+ında 53/1
 sağcı 63/1
 sağ-dığım 78/2
 sağır 86/4
 sağla-r-yan-yın 116/3-127/4-123/3
 sağlık(g)+na+sız 20/1+20/5
 sahabe+ler+ye 72/4+57/5

sahip(b)+i 71/4+39/1
 sahra+ları 81/1
 sahtekâr+ın 56/3+71/2
 sakal+a+ım 48/3+113/3
 sakın 5/1, 21/5, 22/4, 5, 50/5, 51/1, 68/3,
 86/1, 102/1, 107/4
 sakındır- 19/7
 sakın-ırken 27/4
 sakla- 96/4
 sal+ına+lara 68/5, 120/4+70/4+27/2
 sal-an-ar-ardık-di-dığım-dım-mayıp-mış-
 sın 68/1-90/3-92/1-105/4-19/5, 29/1,
 41/2-78/3-27/3, 106/1-127/1-14/1,
 30/1-7/1
 salâvat 87/3
 saldır-ır 49/4, 71/1-48/2, 80/1, 92/1, 125/2
 salı 12/1
 salın-a-arak 70/4-1/2
 salih+ler 44/3
 salla-rdık 86/3-105/11
 saltanat+la 61/2+122/3
 saman 36/3, 39/3, 67/5
 samanlık 67/5
 sami aydın (belediye başkanı) 104/6
 sana 2/1, 1, 2, 3, 4, 5/2, 7/4, 11/4, 16/5,
 30/5, 33/1, 36/2, 37/2, 46/3, 50/2, 59/1,
 1, 72/5, 77/2, 78/1, 96/6, 101/3, 102/3,
 108/2, 8, 109/1, 111/6, 118/2, 119/2, 2,
 120/3, 127/5
 sancak(ğ)+ını 113/1
 sancı 108/14, 123/2
 san-dığım-dım-ma-sın 11/1-52/3-23/1, 2,
 3, 63/4, 107/7-33/5
 sanık 82/4
 sanki 12/1, 17/3, 35/1, 64/1, 96/5, 99/2,
 118/2
 sapan+la 116/7
 sap-ar 80/1, 80/1
 sapla-dın-r-rdık 66/1-111/5-105/10
 saplan-an 82/3
 sarac+a 108/16
 sar-an-ar-di-dıktan-dılar-ıyorum-mış
 118/3-87/1-8/3, 105/9-65/5, 69/1, 90/5,
 120/1, 123/2-94/1-47/5-126/1, 2, 3-
 47/4, 70/3, 77/2
 sarar-an-di-dık-dım-in 20/3-34/5, 115/4-
 5/3-65/4-59/3
 saray++ım+ımın 18/4, 19/6+1/3+114/4
 sarı 117/3
 sarıkaya(köyü)+da 95/7
 sarıl-an-ırdın 94/3-87/1-8/3
 sarım sarım 128/2
 sarın(yer adı)+den 95/1

sarma+sı 116/5
 sat-an-ıyor-mışlar-tı 21/3-89/4-34/3-22/3
 satıcı 55/2
 satıl-an-di-dım 101/1-37/2, 39/3-41/4
 satır 98/1
 satış+ı 39/5
 savaş+a 106/5+17/2
 savrul-du-dum-ur 39/3-81/6-20/5
 savun-mak 89/6-72/3
 savuş-mak 97/3
 say-an-andırdık-dığım-dın-ip-mak-
 makla-mıyor 40/1, 1, 83/2-116/1-
 102/1, 2, 3, 4-53/4-78/1-61/1-88/4-97/2-
 60/2-110/4
 saye+nde 66/4
 sayfa+sından 35/3+71/3
 saygı+lar 104/8
 saygıdeğer 104/3
 sayı+sı+sız 95/16+111/4+128/4
 sayıkla-rım 82/1
 sayılı+dır 11/1, 120/6+93/4
 sayın 104/7
 saz++ım+ımız+lar+mış 41/1,
 57/3+85/4+5/2+85/4+98/5
 secde+ye 18/2+52/5, 87/2
 seç-er-me-meden-ti-tin 4/3, 44/4-20/2,
 128/1-44/4-22/2-54/6
 seda+dır 91/4
 sefa+lar+ya+yı 46/4+22/1, 2, 3, 4, 5,
 6+18/6, 19/5+113/6
 sefer+e 113/1+94/4
 seher 8/4, 18/1
 sel+e+i+in+inden+ine+lere 96/6,
 117/5+59/2+76/2+29/2+100/2+71/4+2
 7/4
 selam 7/2, 73/2, 76/3, 104/8, 108/23
 selamet+tir 24/4
 selçuklu+ya 57/1
 sema+ya 106/2, 119/2, 125/3
 semer 87/1
 semt+ine 112/3
 sen+ce+de+deki+den+i+in+inle+siz 1/1,
 2, 3, 4, 11/1, 20/7, 22/1, 2, 3, 4, 5, 6, 6,
 23/1, 27/1, 1, 2, 3, 4, 28/2, 33/4, 35/4,
 41/4, 50/2, 4, 5, 54/6, 59/4, 73/2, 79/3,
 85/3, 87/1, 1, 2, 3, 4, 5, 89/1, 105/1,
 106/4, 107/7, 109/4, 119/4,
 127/1+128/7+113/3+86/4+5/1, 66/1, 2,
 3, 4+2/4, 8/1, 1, 3, 3, 4, 16/3, 4, 22/2,
 24/4, 26/1, 28/1, 33/3, 39/2, 50/1, 55/2,
 57/1, 1, 61/5, 70/1, 71/3, 75/2, 79/1,
 106/2, 107/3+1/4, 27/1, 33/2, 59/3,
 66/2, 70/3, 72/5, 80/5, 94/1, 94/2, 94/3,

100/1, 1, 2, 3, 4, 5, 107/4, 126/1, 2,
3+54/1, 78/3+75/5
sene+yi 7/1, 15/1, 4, 92/4+92/4
ser+i+ime 118/1+61/4+7/2
serçe 54/1, 1, 2, 3, 4, 4, 5, 5, 6
ser-di-dikten-dim-en 60/2-94/1-28/3,
98/3-87/3
seril-di-en 47/5-87/3
serin 95/3
sermaye+mı 81/3, 101/3
sert 122/1
servet+im+imi 58/2+113/1
ses+im+ini 4/1+108/12+4/1, 9/5
seslen-iyom 109/1
seten deresi+nde 53/5
setreyle- 90/5
sevda+m+mız+n+sı+sız 3/6, 70/2, 85/1,
90/2, 96/2, 101/1, 106/1+101/3, 121/3,
4+8/4+11/4+82/3+45/1, 1, 2, 3, 4
sevdalan-dım 8/1
sevdiğim+i 8/1, 1, 2, 3, 3, 4, 11/2,
59/1+120/6
sev-diğimin-dim-eceğim-eli-emedim-en-
er-ersen-ersin-ince-iyorum-medim-
meyenler-mıştim 69/1-44/1, 1, 2, 3, 4-
97/1-3/2-8/3-10/4-89/6, 95/12-28/1, 1,
2, 3, 4-42/3-11/3, 115/3-97/1-66/1, 2,
3, 4-33/3-8/1
sevgi+mize+in+sız+yle 8/1+119/2+45/1,
1, 2, 2, 3, 4+45/3
sevil-enler 10/4
sevinc+i 17/4
sevin-mek 72/5
sevir(mağara adı)+de 73/3, 75/2
seyir+e 124/1+15/1, 21/2
seyit (onbaşı)+i 89/2
seyran+a+(i-)mı 57/6+21/1, 1, 2, 3, 4, 5,
6
seyret(d)-elim-em 111/6-104/4-114/2
seyyid-i yahya+ya 83/3
sez- 41/3
sıcacık 22/4
sıçırak eme+m 116/2
sıddık 75/3
sıddık-ı ekber+dir 83/2
sığ-dığım-maz 78/1-100/2
sığın-dım 46/3
sığır+ını 102/1, 2, 3, 4
sıhhat 108/22
sıhhatli 58/4
sık-ar-madan 118/2-93/4
sıktır-dın-mış 100/5-8/4
sıla+nın 34/2

sıla-yı rahim 112/4
sınav 81/4
sır+ı+lar+larımı 122/6+128/5+96/3+3/3,
100/1
sıra 52/3
sıra+da+ya+yı 95/18+12/2+19/6
sırat+ı 54/3, 106/3+44/3
sırat-ı müstakim 114/3
sırbistan 9/2
sırdaş+ımsın 98/1
sırt-ıyör 88/1
sırp 21/2
sırt+ım+ımda+ında
98/1+81/2+109/3+68/3
sırtla-mış 89/2
sıva+sı 67/2
sıva-dım 97/3
sıyr-ayım 109/4
sıyrık 110/3, 3
sızı+lar+n 7/3, 65/5, 105/3+47/3+37/1
sızla-ma 3/6
sicimoğlu halil 95/5
sigara+yı 20/2, 5, 34/1+20/1, 1, 2, 3, 4, 5,
6, 7
sildir- 71/3
sil-e-sene-sin 18/4, 26/4-37/6-40/3-7/3
silindir 46/5
silis 17/1
silkin-ip 127/3
simge+si 98/5
simit 108/3
sine+m+mde+mden+mı 82/4+79/2,
99/3+43/2+1/1, 50/1, 125/3
sinek(ğ)+i 92/3
sinembüdü 53/5
sin-mesin 120/3
sirke 94/3
sis+i 44/4+49/4
sıtıl+le 2/2
sivas+a+ım+ın+ta+tır 127/4+39/2,
5+57/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6+15/3+6/3+47/2
siyah 29/3
sız+de+e+ler+lere 15/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4,
5, 15/5, 55/4, 104/5+72/4+9/4,
102/1+123/3+104/8
soba+m 109/3
sofra+mda+sı+ya 79/5+21/1, 50/3+45/4
soğan+ı 108/15, 128/2+91/5
soğanlı deresi 89/3
soğrul-dum 52/2
soğuk 68/2, 108/15
soğu-sun 88/2
soğut-maz 127/2

sohbet-i 91/1
 sokak(ğ)+a+lar+lara 22/3+127/6+62/3
 sok-up-uyor 90/5-58/4
 sol+a+unda 59/3+53/1
 sol-an-arsan-du-duk-dum-mayan-muş-
 uyor 120/5-100/4-10/1, 16/3, 34/5,
 108/12-5/3-65/4-33/3-26/3-70/1
 solcu 63/1
 soldur-dum 113/4
 soluk 103/1
 son+a+u+unda+unu 14/4, 37/4, 46/4,
 59/4, 68/5, 84/2, 104/8, 105/7, 111/6,
 121/3+81/3+24/4, 84/5, 103/6+4/4,
 11/4, 23/1, 45/1, 63/3, 77/2,
 128/4+20/4, 25/1, 1, 2, 3
 sonbahar+da 31/1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4
 sonra 43/4, 52/4, 92/2, 94/1, 1, 2, 3, 4, 5,
 120/2
 sonsuz 17/4
 sonsuzluk(ğ)+a 19/2
 sor-an-anlara-ar-arlar-arsan-aydım-ayım-
 dum-mayın-mazsın-uyorsun-uyorum
 95/1-9/7-39/4-8/4, 39/6-94/5-67/1, 1,
 2, 3, 3, 4, 5, 6, 121/2-16/5-1/3-75/2,
 124/3-43/1-100/3-105/1-126/1
 soru 128/1
 soy+unu 78/2
 soyad(ı) 108/17, 123/2
 soy-an-du-salar 83/1, 95/11-50/1-22/1-
 82/5
 soygun 69/3
 soyguncu 51/2
 söğüt+e+ün 116/2+60/5+37/5
 sök-er-meden 31/1-93/1
 sököl-mez-ür 114/1-20/3
 sömürü 60/3
 sön-dü-düm-mesin-müş 14/3-74/4-120/3-
 67/5, 103/4
 söv-eceğim-erdi-üyorum 97/2-116/6-97/2
 söyle-di-dim-me-meye-miş-n-neccık-r-sem
 29/4, 56/1, 1, 2, 3, 77/1, 1, 2, 3, 4-
 72/2-108/23-97/5-85/2-70/3-100/1-
 70/3-3/6, 29/3-98/2
 söz+de+ler+lere+ü+ümden+ümü+ün+üne
 +ünü+ünün 10/4, 41/1, 97/5, 104/7,
 108/8, 119/2+56/3+85/2+104/8+51/4,
 91/1+71/5+22/5+29/3+66/2+50/5+71/
 3
 su+dur+lar+ları+suz+(i-
)ydum+yla+yu+yudu+yun+yunu 4/3,
 80/5, 91/3+94/1+39/3+49/2,
 84/2+127/2+46/2+105/8+2/2, 34/2,
 74/2, 2, 117/2+72/5+55/4, 116/2+78/2

sual+im 60/2, 96/5+54/5
 suç 80/2
 suçatılı (kara nihat) 108/22
 suçla-mam 98/4
 sula-yan 116/4
 sultan+ım 125/5
 sun-an-armış-uyoruz 120/4-44/2-69/3
 sur+dan+lar+uyla 54/1, 121/5+92/2+19/6
 surat 108/5
 sure 9/7, 24/1
 sus-ar-masın-mayacağım-tun 51/1-112/1-
 49/4-112/1-54/5
 sustur-amaz 112/1
 susuzluk 89/3
 süklüm püklüm 99/1
 sülale+si 95/11
 sünger 5/4
 sünnet 115/2
 sür-düm-emem-er-eyim-me-mesin-mez-
 müşler-sem-üp 35/2, 53/6, 95/1-76/3-
 121/1-44/3, 105/7-46/4-91/5-107/6-
 61/2, 83/1-89/5-125/6-123/2
 süreklî 95/8
 sürme 50/3
 sürü+mden 90/1
 sürükle-r 100/2
 sürül-medi 62/4
 sürün-sün 88/4, 4-33/3
 sürü-rsün-yor 94/3-51/2
 süs+üne 43/3
 süt+üm 106/1
 süyem 74/2, 2
 süz-düğümü-seler-üyorum 38/1-46/5-38/1

-Ş-

şah++lar 108/16+103/3+103/3
 şaha (kalkmak) 127/3
 şahbeyi(köyü)+nden 108/18
 şahin 3/3
 şakı-mıyor-yıp-yorken 26/3-60/1-93/4
 şakış-ıyor 117/6
 şan+a+ımız+ına 102/4+30/4+107/4, 124/1
 şanlı 97/1
 şarap 4/3
 şark 122/3
 şarkışla+ya 95/17
 şaş-ar-anım-madım-man-mazdı 108/17-
 13/3, 65/1, 2, 3, 4, 5-101/2-107/5-62/3
 şaşır-dım-ıp-ır-mam 77/1, 96/5-106/2-
 100/3-58/3
 şaşkın+a 54/4
 şayet 111/7

şefa 33/1, 1, 2, 3, 4, 5
 şehir+in+ler 78/1, 1, 2, 3, 117/5, 127/1, 1,
 2, 3, 4, 5, 6+39/1+117/3
 şehit+le+lere+lerin 21/3, 89/4, 89/6,
 97/3+49/1+123/1+111/4
 şehitlik 111/7
 şeker pınarı 95/7
 şeker+i+im+(i-)miş 64/2+6/4+67/4
 şekerlen-ir 74/3
 şekek 13/1
 şems 108/6
 şems-i sivasî+yle 57/4
 şen+leri 116/10
 şenlik(ğ)+in 37/4
 şer+de+den+i 80/4+95/8,
 96/4+105/2+26/2, 73/5
 şerbet+i 111/7
 şeref 30/4, 104/8
 şerha 98/2, 2
 şey+i+le 5/2, 22/2, 126/2, 128/7
 şeyda 110/5+128/5+105/9
 şeyh çoban 57/5
 şeyh+imin 83/4
 şeytan+a+dan+ı+ın+(i-)sa 19/5, 52/2,
 62/4, 88/3, 108/22+56/2, 2, 2, 73/4,
 80/4+99/1, 2, 3, 4+76/4+23/2,
 110/3+119/1
 şırınga+yla 55/4
 şifa+dır 10/3, 115/1, 1, 2, 3, 4, 5,
 127/2+117/2
 şifaiye 127/2
 şiir+den 39/2
 şikâyet 22/5, 111/7
 şimdi 8/1, 3, 95/19, 122/4
 şirin 65/3
 şirk+ten 122/3+19/7
 şirvanî 83/3
 şiş+er+erdi 108/17-14/2
 şişir+enlere-ip 97/2-106/1
 şivan+lar 93/3
 şöyle 104/4
 şu 1/1, 6/3, 7/3, 14/1, 1, 2, 3, 4, 5, 45/4,
 54/1, 82/4, 88/2, 108/14, 123/1
 şüheda+lar 72/2
 şükret(d)-er+eriz 110/2-18/5-30/4
 şükreyle-dim 96/3
 şükür+e+ler 62/1, 102/2+52/5+75/2

-T-

ta 57/2, 63/2
 tabak 45/4, 4
 tabiat+a 128/1

tabib(p)+i+ler 118/4+47/5, 125/4+118/4
 tabir 106/4
 tabut+a 61/5, 120/4
 taç+ı+ımız 35/3+18/4+123/5+
 tavra+sı 21/1
 taht+ı 18/4
 tahta+yı 105/11
 tahtalı (zafer hoca) 108/19
 tak-an-ar-maz-mış 82/2-92/1-100/4-
 108/18
 takat+im 118/3+28/2, 106/4, 119/1
 talan+a 69/3, 91/4, 125/1, 127/4+51/3
 talim 11/3
 talip 101/4
 tam 40/2
 tamah 62/2
 tamamen 59/3
 tamu+dan 119/3
 tandır+da+ın 105/10+116/4
 tane 36/4, 37/3, 60/4, 90/1
 tanı-dım-r-nm-yoruz 21/3, 73/5-78/3-
 128/2-39/2-69/2
 tanık 82/4
 tanışlık 61/2
 tanıt-ayım 102/1
 tansu (çiller) hanım 22/1, 2, 3, 4, 5, 6
 tanzara 105/12
 tap-ar 80/4, 4
 taraf+ı 19/3
 tara-mış-yorum 8/3-126/2
 tarif 108/9
 tarih+lere+te 71/3+30/3+127/6
 tarla+da+larda+ları+larınm
 95/3+45/2+108/21+34/4+62/4
 tasa+sı 108/10+88/1, 2, 3, 4
 taş+a+i+ıma+ımsın+ına+ında+lar+tan+tır
 59/2+71/5, 76/3+24/3, 27/2, 39/5,
 57/2, 66/3, 68/4, 73/4, 83/2, 117/4,
 125/4+90/3+79/1+120/4+60/1+52/5,
 87/5+61/5+108/18
 taş-ar-madım-mazdı-tım 31/3, 100/2-
 101/2-62/3-76/2
 taşır-ip 106/4
 taşı-r-yamaz-yor 63/2-19/4-77/3
 taşla-dı-dık 81/2-17/1
 tat köyü+ne 95/19+34/1, 1, 2, 3, 4,
 5+36/3
 tat(d)+ım+ıma 90/1+66/4+2/4
 tatlan-ır 74/3
 tatlı 11/4, 55/2, 61/4, 78/2, 93/2, 98/4,
 102/4
 tavaf+a 118/1+87/5, 117/3
 tavşan 68/4

tavuk+lar 67/1
 tay+la 105/4
 taze+lerim 104/2
 tazelik(ğ)+in 26/3
 tazı+yı 110/1+80/1
 tebessüm 33/3, 41/2
 tedarik 81/1
 tehdit 40/1
 tek 47/2, 53/4, 4, 92/2, 98/1, 101/4, 125/5
 teker+in 47/4
 tekkeköylü (tonton isa) 108/10
 tekle-yor 49/5
 tekrar 73/5, 6, 120/3
 tel+inden+lerin 85/4+100/5+61/1
 telaş 42/1, 1, 1, 1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 4
 telli 98/5
 temas 111/2
 tembel 89/6
 tembellik 112/3
 temel+i+in 15/1, 80/2, 114/1+39/4+94/1
 temiz 24/1
 temmuz 14/3
 ten+deki+im+in 33/1, 48/4+83/6+94/2
 tepe+den 5/3, 120/5
 ter+i+in+le 122/4+84/3+88/2, 2+105/13
 terazi+miz+ye 32/2+62/3+93/5
 terk 66/1, 121/4
 terör+ün 69/2+16/3, 49/1, 112/1
 ters 56/2
 testi 3/5
 tevazu+yu 86/1
 tey+le 105/11
 tez 41/5, 53/6, 57/3
 tezek 53/3
 tezkere+yi 11/3
 tika basa 50/3
 tika-r 118/2
 tınaz 81/6
 tıraş 73/4
 tırnak(ğ)+a 5/3, 120/5
 timur 127/4
 tip+ine 94/3
 tir 122/5
 titre-me-r 70/1-26/3
 tohum 45/2
 tok 88/1, 2, 3, 4
 tokat 118/3
 tokatlı haki 83/4
 tombul 105/3
 tomurcuk 93/1, 113/4
 ton+ca 113/4
 tonton isa 108/10
 top+lar 111/5

toplan-ıp 36/2
 topla-r-rdık 111/5-105/10, 11
 toprak(ğ)+a+ı+ımsın+ın+ınan+ıyla 30/5,
 52/1, 66/3, 68/2, 71/1, 102/3, 104/5,
 128/4+14/5, 94/2+49/1,
 57/2+79/1+23/1, 2, 3+72/5+117/4
 toptan 108/19
 topuk(ğ)+muz 105/3
 topullu herle 105/13
 topyekûn 21/5
 tozlaş-tı 112/3
 tökezle-dim 101/2
 töngel köylü (hancı) 108/14
 töre+de 89/4
 töre-miyesin 59/1
 tövbe+siyle+siz 25/1, 2, 3, 29/4, 52/5,
 101/4+119/2+114/5
 tum- 96/1
 tunus 9/4
 tur dağı+nda72/3
 tur+da 122/3+95/12
 turan+ın 2/4, 3/6, 4/4, 7/4, 8/4, 9/7, 10/4,
 11/4, 12/3, 18/6, 24/4, 30/5, 39/6, 63/4,
 64/3, 66/4+51/4, 4, 4, 125/1, 1, 2, 3, 4,
 5, 6
 turna dağı 95/15
 turna+lar 86/2
 turşu 95/12
 turunç+tan 81/3
 tuş+a 103/1
 tuşla-dı 81/2
 tut-an-ma-muş-muşlar-muyor-salar-tu-
 tuğum 24/1, 54/6, 128/1-50/5-37/5-
 49/2, 84/2-34/3-47/2, 60/1, 84/5, 97/5,
 112/4-125/5-64/1, 83/6, 96/1-81/5
 tutuk 108/12
 tutul-dum-up 54/3, 65/4-93/2
 tutuş-muş 28/4, 95/8
 tuz+a+u+um 66/4+116/4+91/5+79/5
 tuzak(ğ)+ı+lar 16/5, 63/4,
 88/3+21/2+43/2
 tüccar+ıyım 101/1
 tüfek(ğ)+ım 11/3
 tüh 71/5
 tüken-di-en-ir-meden-meyen-mez 109/3,
 121/4-110/4-28/3-93/4-101/1-81/4
 tüm 9/2, 18/2, 5, 82/5, 108/22
 tüne-miş 58/2, 67/1
 türap 33/4, 121/2
 türbedar 75/4
 türk 70/1, 2, 3, 4
 türk hava yol(ları)+undan 113/5
 türkiye 22/1, 2

türlü 98/5, 100/1

tüt-er-mez-müyor 95/10, 99/4, 108/19-
70/2-60/3, 67/5

tüy-en 116/10

-U-

u 73/1, 87/2

ucuz 111/3

uçak+a 113/5

uç-an-anlara-tu-tun-uyor 126/2+13/3-37/3,
80/4-54/1-3/3, 87/5

uçkur+u 84/5

uçurum+dan 81/1

ufacık 2/1

ufak+sın 51/1, 1, 2, 3, 4

ufan-mış 67/2

uğ(u)r+una 30/4, 33/2, 38/3

uğra-mam 112/3

uğraş-mak 30/1

uğut 116/2

ulaştır-an 118/2

ulu 114/3

ulu camî+sine 127/3

ulvi 40/3

um-ar-arım 25/2-103/6, 107/5, 119/3

umman+a+lara 27/3+96/2

umre+ye 108/1

umut+u+umdu+uyduk+lar
113/2+80/4+9/5+34/5

unut-madan-muşum-urum 108/15-2/4-
53/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6

unutul-ur 112/4

usul-ü 62/1

uşak+ı 71/2

utanç+ımdan 99/1

utan-dın-ma-sın 50/5, 71/1-66/2-50/2, 4,
5-50/1, 1, 2, 3, 4, 5

utanmaz+ı -4/2, 110/3+88/1

uy-an-anlar-du-muş-muyor 116/3+41/3-
83/6, 86/4-22/1-77/3, 110/1-21/4,
110/3

uyan-amıyom-dım-mak 9/1, 19/1, 1, 2, 3,
4, 5, 6, 7, 111/1-115/3-18/1-118/3

uyku+dan+suna+suz+ya

111/1+68/4+68/4+75/4

uyu-du-duk 88/4, 117/2-72/5-9/5

uz 106/4, 110/1

uzak 5/1, 26/2, 63/4, 68/3, 88/3

uzaklaş-an 43/3

uzan-an-maz 22/6-60/4

uza-r 125/4, 125/4

uzay 128/3

uzlaş-tı 62/4

uzun+dur 2/3, 63/4+57/3

uzza+yı 122/2

-Ü-

ü 18/6, 19/5, 79/4, 108/6, 113/6, 117/2,
124/3

üç alç+a 105/11

üç+te 5/4, 24/1, 36/4, 62/1, 90/3+15/1

üfle-di 52/2

ülke+me+mi 62/1, 2, 3, 4+69/2

ümit 7/4

ümme+e+im 41/3, 119/3+75/3+33/2,
99/4, 115/4, 125/6

ümük+(ü)nü 93/4

ün+ünü 104/6

ürdün 111/3

ürettil-en 39/1

üst+te+ü+ümde+üme+ümüzde+ünde+ünd
en+üne+ünü

53/2+95/13+95/1+125/2+1/3, 13/1, 1,

58/1, 66/1+70/4+87/5+22/2+35/1,

80/3, 87/1+61/5, 90/4

üşüş-ür 93/3

üşü-yor 50/2

üvey 43/1

üye+lerin 15/3+15/4

üz-düğümü-erdi-meyi-üyorum 38/3-
116/8-1/2-38/3

üzeri+mde+me+nde+ne+ni
115/5+120/3+72/5+80/2+105/6

-V-

vaat 69/2

vade 47/5

vah+ı 103/3, 122/5

vahim 112/4

vaka+ları 92/2

vakfe 76/4

vakit+i+ 11/2, 40/1+18/1

vali+m 104/7

vallah(a)(i) 95/4, 24/4, 91/4, 127/4

var+da+dı+dır+i+(i-)ıdı+ımı+(i-)mı+sa
9/7, 20/1, 34/3, 54/2, 55/4, 58/3, 67/6,
69/3, 70/3, 95/4, 7, 14, 108/17, 109/2,
2, 2, 116/7, 122/2, 128/5+95/6+60/5,
103/5+29/3, 57/2, 59/1, 63/3, 95/13,
98/4, 4, 4,
128/4+128/4+116/10+28/3+77/2+128/

7

var-a-am-dıktan-dım-masın 16/5-53/6-
94/5-124/1-29/2

varis 108/11

vatan+a+i+ım+ımdan+ına 10/2, 30/4,
97/4, 104/3+22/6+21/3, 69/1, 1,
89/6+5/4+49/4+71/4

vay+ı+la 40/1+64/2+105/2

ve 24/1, 1, 2, 3, 4, 96/4, 114/4

vefa+yı 113/6

veli 96/1

ver-di-diğim-dik-dim-diniz-emiyesin-
eyim-in-ir-irdi-iyom-mek-meseydi-
mesin-mez-miş-seler 1/1, 1, 2, 2, 3, 3,
4, 4, 21/6, 33/5, 95/16, 104/8, 107/1,
115/3, 118/1, 3-14/5, 41/3, 60/2, 96/4-
55/2-63/2-47/4, 81/4, 98/3, 126/1, 2, 3-
104/8-59/2-32/1, 33/2-88/2, 2-40/3,
48/5-116/3-106/5-30/2-128/7-107/6-
61/2, 108/22-34/3-79/4

verem+i 75/3

verme+ye 93/5

veysel dalmaz (vali) 104/7

vicdan+ın+sız 111/5+49/3

vilayet 127/6

viran(e)+ye 45/2, 67/1+34/1, 1, 2, 3, 4, 5
vur-an-anlar-du-duk-dular-dum-ma-madı-
maz-muş-ur-ururlar 87/1-30/2-43/2,
81/2-15/1-39/5-76/4-125/4-67/6-49/3-
21/2, 44/2-92/3-87/1

vurgun+um 49/2+70/4

vurguncu 51/2

vurul-an-dum-muş-muşum-ur 87/1-8/1,
46/2-98/5-6/2-31/2, 32/2

vücut(d)+u+um 128/5+58/4

-Y-

ya 18/1, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 33/1, 1, 2, 3, 4, 4,
5, 52/5, 98/1, 121/1, 2

yaba 81/6

yaban+a 22/5

yabri bey+im 116/8

yâd+ıma 79/1+2/4

yafa 55/3

yağ+ı 95/15

yağ-an-ar-ıp-ıyor 108/15, 128/2-116/9-
84/1-64/1, 111/5

yağla-yın 123/2

yağmur 58/1, 64/1

yahudi+nin+ye 21/2, 111/5+21/1+21/6

yaka+mı 46/4

yakacak 109/3, 116/9

yakacık çavuşlu 53/1, 95/12

yakala- 48/3

yak-alım-an-ar-ardı-ıyor-masın-maya-sın-
tı-tığım-tım-tın 2/3, 128/6-113/3-82/2-
32/3, 45/3-116/2-1/1, 36/4, 51/4,
125/3-107/6-105/10-115/5-41/2, 96/6-
120/3-34/1-59/4

yakın+dır 5/1, 21/5, 61/2, 68/3, 87/4+19/7
yakış-an-ıyor-madı-mış 39/6-117/1-107/4-
124/1

yaklaş-tı 74/1

yaklaştı-ır 24/1, 1, 2, 3, 4

yalan+a+dan+ına 6/1, 1, 2, 3, 4, 7/4, 20/7,
29/3, 30/2, 56/1, 1, 2, 3, 85/1, 1, 2, 3,
4, 90/1, 91/4, 114/4, 127/4+86/4+6/1,
85/2+88/3

yaldızlı 70/1, 2, 3, 4

yahn 45/4

yalla-rdı 105/6

yalnız 5/2

yalvar-dım-ırım 24/4, 40/3-46/3-119/3

yaman 36/1, 3, 39/6

yan+a+da+dan+i+ıma+ımı+ımız+ına 4/4,
80/3+8/3, 30/1, 41/5+53/2+49/2, 2,
89/3, 3, 125/2+9/3, 73/3, 88/3,
127/4+15/2, 96/3+47/4,
77/2+92/2+20/4, 48/1, 4, 68/2, 75/3,
124/1

yan-a-dı-an-ar-anım-asın-dığım-dım-
ıyom-ıyor-ıyoruz-ma-mıyor-sın 9/2-
16/2, 37/2-73/6-85/1, 86/1-18/3, 28/4,
108/19-70/2, 2, 99/4-59/4-11/2, 38/3-
55/2, 74/4, 81/6-120/1-49/1, 1, 2, 3, 4,
5, 69/3, 98/2, 114/5-69/1-42/2-109/3-
33/5

yanak+ları 60/5

yanalak 53/3, 95/12

yandır-mak 56/3

yanık ömer 108/6

yanık+tır 82/4+82/4

yamil-an 86/1

yap-ar-ardık-ardın-ayım-maya-maz-mış-
tı-tığı-tığım-tığın-tığna-tık-tım 42/2,
91/2-5/3, 80/5, 5, 5, 105/10, 128/5-
105/11, 116/5-7/2-85/4-111/4-16/3-
60/3, 92/3-13/1, 102/4-3/4-54/5-48/1,
74/3-107/5-11/2-90/3

yapı+nda 67/1+103/5

yapıl-an-ır 80/2-55/3

yaprak(ğ)+ın+ları 10/1, 128/4+31/1+2/3

yar (uçurum)+dan 81/1

yar+da+dan 11/2, 66/2, 78/1,
100/4+95/4+7/1

yâr+e+i+idir+ime+in 30/5,
93/1+85/4+3/2, 32/3+124/3+7/2+10/2,
45/3
ya-
ra+lar+larım+ların+m+ma+mı+mın+ı
+ya+yı 99/3+79/2+47/3, 98/2,
123/2+59/4+53/6+127/1+54/5, 98/4,
118/3+90/4+65/3, 82/3,
125/4+49/3+19/6
yaradan+a+dır 35/1, 62/1, 87/3, 115/1, 1,
2, 3, 4, 5+18/5, 108/7+101/4
yarala-r 41/1
yaralı 14/1, 50/1
yaramaz+(i)dık 105/8
yara-r 81/5
yarat-an-mazdı-mış-tı 42/1-106/2-35/2-
29/1
yardım 91/2, 106/5
yarı+da+sı 41/2+117/6
yarıla-dın 40/2
yarıl-ır-mış 105/3-67/2
yarın+ımız 40/1, 107/7, 122/5+39/6
yarış+ı 116/3
yarış-mam 43/4
yar-mışlar 127/5
yas+a+ta+tan+tayım 108/10+6/3,
58/4+95/5+58/4, 115/3
yasak+tır 112/2, 118/3
yaslan-dı-ırdık 60/5-105/9
yastık(ğ)+ıma+ına 68/4+18/1+61/4
yaş (is-
lak)+ı+ıdır+ımsın+ından+ımı+lar+tan
16/1, 58/1, 59/2, 68/2, 121/1, 1, 2, 3, 4,
5+24/3, 73/4, 96/6,
125/3+82/2+79/2+10/1, 113/5+37/6,
40/3+18/2, 36/4, 52/5, 76/5+61/6
yaş+ı+ım+ıma+ın+ında+ta+tan
77/3+57/2, 102/1, 2, 3,
4+47/3+90/3+40/2+14/4, 20/3, 7,
26/1+14/1, 29/2+38/3, 61/1
yaşa-dım-maya-r-rdı-rım-rsan-rsın-yor-
yoruz 23/3, 48/1, 1, 2, 3, 4, 5, 106/4, 4-
125/2-95/2-50/4-95/16-13/3, 65/1, 2, 3,
4, 5-58/3-105/1-77/3-95/18
yaşam+da 81/2+46/1
yaşamak+tır 95/13, 110/3+13/3
yaşantı+mız 21/4
yaşlan-inca 26/1, 1, 2, 3, 4
yaşlı+sı 117/3
yaşmak 116/9
yat-acak-an--anı-anım-ar-ardı-ip-iyor-tım
88/4-40/4-23/1, 71/1-89/6-5/4-9/6,

34/4, 89/4-105/7-117/2, 120/4-89/1-
41/5
yatak(ğ)+ına+ından+lara+ta
100/2+31/3+14/2+5/4
yatr-a-dım-maz 107/3-107/3-15/3
yavan 67/4
yavaş 106/5, 5
yavru+m+ma+mu+n+na+su 10/2,
111/5+20/6, 23/2, 36/1, 1, 2, 3, 4, 51/1,
1, 2, 3, 4, 59/2, 89/1, 91/1, 2,
105/2+115/1, 1, 2, 3, 4, 5+1/1, 2, 3, 3,
4+37/3+36/4+97/5
yay (dağıtmak)-dın 83/5-104/6
yay (otlatmak)-andı-ardık-dığım 116/1-
102/1, 2, 3, 4-53/4, 105/5-78/2
yay+la 105/10
yaya+larım+n 71/5, 73/3+104/1+116/6
yayık+la 108/5+86/3
yaz (mevsim)+ı 57/3
yaz-a-ak-amıyorum-an-ar-arım-dı-dığı-
dığın-dım-in-ip-mak-mış-mıyor 7/1, 2-
10/3, 3-88/3-98/1-36/2-98/3-38/4-
108/23-71/3-39/2-22/5-90/3-120/4-
85/2, 107/1-36/2-114/2
yazdır-an 98/4
yazgı+sını 98/4
yazı (kader)+lar+m+mız 47/3+85/4+5/2
yazık(ğ)+ı3/6, 94/4, 103/4+107/7
yazıl-an-dık-mış 42/4-30/3-47/3
yecüc mecüc 19/3
yedi 10/1, 2, 37/3, 41/5, 47/5, 54/3, 64/1,
106/2
ye-di-dik-dim-din-me-meden-medim-
mem-miş-miyor-r-se 19/2, 91/5-69/2,
101/3-116/5-81/3-109/1-68/3-118/3-
106/5-76/1, 1, 2, 3, 4, 5-88/1, 2, 3, 4-
51/3-88/1, 2, 3, 4-108/11
yedir-din-ir 109/4-24/3, 83/2
yeğle-yen 127/6
yel+inden+inden 22/2+8/4+27/4, 100/3
yeldir- 71/1
yel-endim-iyor 52/3-99/3
yelken+imi 38/1
yemek(ğ)+ı 30/2+97/2
yemin 85/2
yemyeşil 128/3
yendir-mek 56/2
yeni+den+ler 39/2, 49/5+22/5, 35/3,
127/3+22/3
yenihan (yıldızeli) 104/4
yenik 23/2, 36/1, 1, 2, 3, 4
yenilgi 30/1

yer+de+den+e+i+ime+in+ine+lere
 1/4+8/2, 54/3, 100/1, 1+105/2+9/6,
 53/2, 77/4, 81/2, 89/5, 127/2+14/3,
 55/5, 71/3, 84/3+7/2+79/2, 4, 88/1,
 1+3/2, 4/3, 51/1, 59/2+125/6

yer-me 121/5

yesrib-tin 111/4

yeşer-en 34/5

yeşil 58/1, 68/1, 75/1

yet-ene-er-iyor-medi-mez-miyor-ti-tim
 47/5-7/2, 10/4, 37/5, 45/2, 61/3, 91/5,
 94/3, 99/4-8/2, 89/5-15/4-3/4, 70/2,
 110/2, 127/3-60/4-12/3, 84/4, 4-55/1

yetim hoca 95/7

yetim+i+in 115/4+91/2+26/4

yedir-dim 81/3

yetiş-en 44/1

yetmiş+e 102/1, 2, 3, 4

yığ-dığım 78/3

yıkan- 122/2

yık-an-ar-madan 122/2-17/2-93/3

yıkak+tır 68/4

yıkıl-dı-ır-maz 1/3-19/6-114/1

yıktır-dın 100/5

yıl+i+lar+larca+lardır+ları+ların 39/4,
 41/5, 58/3, 61/3+9/5+8/1, 9/5+35/4,
 46/2+54/6, 60/4, 109/4+61/1,
 110/4+93/4

yılan 58/4, 88/4, 90/5

yıldız 95/2

yıldızeli 47/2, 104/5

yıldızlı 70/1, 2, 3, 4

yılış-ır 4/2

yıl-mayıp 127/2

yiğido 57/2

yine 7/1, 2, 30/4, 35/4, 46/5, 68/1, 76/5,
 85/1, 98/1, 102/1, 2, 3, 4, 107/4,
 108/10

yit (itelemek)- 88/1

yitir-di-digim-dim 69/2, 101/3-78/2-1/3,
 120/6

yobaz 127/4

yoğrul-dum-muş-muşum 52/2-84/2-6/2

yoğurt(d)+unu 106/1+86/3

yok(ğ)+(i-)udu+umu+umuş+sa+tan+tur
 88/1, 2, 2, 3, 3, 4, 4, 92/4, 108/16,
 111/1, 1, 1, 2, 3, 4, 5, 6,
 7+14/3+28/3+84/3+60/3, 77/1, 1, 2, 3,
 4, 84/3, 111/4+128/5+12/2, 34/2, 4,
 37/4, 39/4, 49/3, 50/4, 60/3, 64/3, 82/3,
 89/4, 95/9, 18, 96/3, 97/1, 122/3, 128/7

yokla- 96/4

yoksul+a+u+un 64/3, 88/1, 2, 3,
 4+91/2+64/1, 1, 2, 3+84/3

yol+a+da+dan+dur+la+lar+lara+larda+ları
 +larımı+larını+u+um+umu+umuz+un
 +una+unda+undan+unu 35/2, 63/2, 3,
 77/1, 83/7, 85/3, 120/1+14/2, 35/2,
 63/2, 80/4, 83/6, 6, 126/1+126/3+25/1,
 2, 3+63/1, 94/5+61/5+63/4, 77/2,
 117/4, 119/2, 125/4+34/4, 43/2,
 81/1+94/4+84/1+5/1, 1, 2, 3,
 4+72/4+34/3, 40/2, 80/4, 81/3, 83/3,
 85/3+58/3, 100/3+114/3, 118/2+83/4,
 95/1+77/2, 128/4+28/3, 58/2, 104/3,
 113/3, 118/1+30/4+33/4, 107/5+80/1

yol-a-ardık-maya 59/3-105/4-52/4

yolcu+yu 63/1+127/1

yolculuk(ğ)+um 81/2

yoldaş+ım 28/2

yoldur-dum 113/3

yoluk 103/1

yonca 113/4

yont-ar-arsan 105/11-98/5

yorgan 68/4

yorgun 49/2

yor-ma 92/4

yorul-an-dum-dun-ur 86/2-46/2-35/4-
 105/9

yoy-dum 83/4-115/1

yozaş-tı 62/4, 112/3

yön+leri+ü+üm+ümü
 116/10+94/5+83/6+114/3

yönetim+e 15/5

yufka 116/4

yum-ar 96/1-25/2

yun-an 86/4, 120/4

yunul-an 86/4

yurt(d)+a+u+um+umun+umuzdan+una+u
 nda 95/15+43/2, 55/5, 72/3,
 95/19+49/1, 1, 2, 3, 4, 5, 5, 53/6,
 57/6+97/1+22/6+54/1+79/2

yusuf 41/4

yusuf(u) ziyeddin+in 83/5+95/6

yut-an-tu 88/3-50/5-64/1, 96/1

yuva+dan+muz+nı+sı+yı
 67/6+37/3+123/4+80/5+95/3,
 103/4+80/5

yu-yan 116/5

yüce+si+(i-)ydi 18/6, 54/1, 87/3, 91/1,
 117/5, 118/1, 1, 2, 3, 4, 119/4,
 124/4+95/10+121/3

yücebaça (köyü) 95/14

yük+lerim+ü 19/4+83/5

yükle-dim-rsin 47/6-7/4

yüklen-miş 83/5
yüksek+ten 3/3
yüksele yancı 123/2
yüksele-di-en-ir 103/3-119/2-64/2
yürek(ğ)+i+im+imde+imi+siz+ten
75/3+3/6, 24/2+58/4,
70/1+119/2+13/2+106/2+78/1
yürü-dü-düm-rsün-yen-yor 19/3-52/4-
94/4-116/6-51/2
yürüt-ür 66/3
yüz (sebep)+den+ümden+ünden
30/1+107/6+3/6, 85/1, 112/3, 116/9
yüz (soymak)-seler 46/5
yüz(çehre)+ler+ü+üm+üme+ümü+ümüz+
üne+ünü 76/3, 87/2,
121/1+124/1+99/3+66/2+59/1,
125/6+33/3+50/2+44/4
yüz+lerce 24/1, 39/2+111/3, 128/5
yüz-düğümü-er-me-meyi-üyor-üyorum
38/1-57/3-86/3-1/2-64/3-38/1

-Z-

zâf+ımı 71/2
zafer hoca 108/19
zafer+lere 30/1
zahmet+le 108/4, 118/4+79/1
zalim+den+e+i+ler 3/1, 7/2, 58/4, 99/1, 2,
3, 4+91/5+47/1+97/2+46/1, 49/5
zam+la+lar 84/2+64/1, 1, 2, 3
zaman+i+ında 11/1, 1, 2, 3, 4, 19/1, 1, 2,
2, 3, 4, 5, 6, 7, 28/2, 39/1, 65/2, 67/5,
74/4, 80/2, 85/2, 94/2, 97/1, 1, 2, 3, 4,
5, 119/3, 123/3, 127/5+61/1, 72/1, 1, 2,
3, 4, 5+15/3
zan+a 46/3
zannet-erdin-me 103/3-17/4, 48/1, 48/1
zâr+a+dan+ı
116/9+54/2+110/5+81/2+32/3

zar+ı 128/2
zarar 8/1, 20/1, 81/5
zarif 108/9
zaten 8/2, 22/1, 107/2, 113/2, 115/4
zaza 102/2
zebani 54/2
zehir+den 2/4, 36/1+112/5
zehirle-yen 90/5
zelzele 114/1
zemheri+den 125/1
zemzem+dir 9/6+117/2
zenci 117/3
zengin+e+i 26/2, 88/1, 2, 3, 4,
93/2+108/11+2/3
zeval 19/7
zevk+ine 18/6, 19/5, 113/6+20/7
zıkkım 55/5
zikir 45/3
zikret-er 18/5
zikreyle-sin 26/4
zikrullah+ı 86/1
zimmet 119/3
zina 25/2, 80/2
zindan 23/2
zirve+nizi 72/2
zişan 54/4
ziya+dan 81/4
ziyaret 89/1, 124/1
zor+da+dur+lu+u(i)-muş 20/6, 30/1, 37/2,
54/5+72/1, 95/13+95/13+85/3+34/2
zuhur 19/2, 19/3
zulm+e+üne 35/3, 57/2+49/5+49/5, 58/3
zurna+lar 31/2
zülf+üne+ünü 100/4+8/3, 59/3

SÖZLÜKÇE

acer (108/18): yeni

azap (103/5): belirli bir ücret karşılığı ve yatılı olarak çalıştırılan işçi.

asma (105/10): yakacak elde etmek amacıyla kuruması için bir yere biriktirilmiş ve üzeri iyice çignenmiş 15-20 cm. kalınlığındaki büyükbaş hayvan gübresi topluluğu.

bezik (3/6): bezgin, bezmiş.

bir cızım (115/5): bir defa çizilebilecek kadar küçük olan.

boz pilav (91/5): bir çeşit yemek olup kalın bulgurun suda haşlanması ve üzerine tereyağı dökülmesiyle yapılır. Salça vs. başka hiçbir şey kullanılmadığı için rengi boz olur. Adı da buradan gelmektedir.

bozlaşmak (112/3): verimsizleşmek, verimsiz ve ayrık hale gelmek.

cıscıbil (22/1): çırılçıplak.

çalmak (106/1): mayalamak

çimmek (105/8): yıkanmak.

çitme (92/3): at veya eşeklerin arka ayaklarıyla vurduğu darbe, çifte.

dağarcık (68/4): Oğlak derisinden yapılmış, bele dolanarak taşınan bir çeşit çanta olup genellikle çobanlar, içerisinde azıklarını taşımaktadırlar. Deriden yapılması dolayısıyla özellikle ekmeğin kuruyup bayatlamasını engellediği için tercih edilmektedir. Eski Anadolu Türkçesi ve daha önceki dönemlerde kullanılan ve kap anlamına gelen "tağar" sözcüğüne küçültme eki olan "cık"ın eklenmesiyle oluşturulmuştur.

döş (61/3): göğüs, bağır, sine.

dümbük (4/1,2,3,4): pezevenk, kadın pazarlayıcısı.

dürünmek (88/3): dolaşmak, kendi kendini dürmek. Numarası belirtilen şiirdeki yerinde "yalanına dürünmek" biçiminde kullanılmış olup "kendi yalanına dolaş, kendi yalanın başına iş açsın" anlamına gelmektedir. Halk arasında kullanılan "yalanına dürünesice" biçimindeki beddua da aynı fiilden türetilmiştir.

düşkü (114/4): âşığın kendisinin türettiği bir kelime olup düşkünlük anlamına gelmektedir.

düven (105/7): buğday, arpa, yulaf, mercimek ve fiğ gibi bitkilerin tanesini sapından ayırt etmek için kullanılan, önüne koşulan at veya öküzler tarafından çekilen, yaklaşık 200x60 cm. ebatlarında, altında belirli aralıklarla çakmak taşından yapılmış dişleri bulunan tarım aleti.

eme (116/2): babanın kız kardeşi, hala.

evelik (116/5): yapraklarından sarma yapılan bir çeşit yabani bitki.

gamga (98/5): ağaçların yontulması neticesi ortaya çıkan yassı, ince parça.

gazel (10/1, 105/10, 108/13): söğüt, kavak, meşe, çınar gibi ağaçların kurumuş yapraklarının genel adı.

hapmak (80/2): binanın tavanının evin içine çökmesi.

harmı (67/2): Duvarın üzerine kiriş niyetine konulan büyük ağaç.

hedik (116/5): kaynatılmış buğday.

hezan (67/4): Harminın üzerine konulan ve binada kiriş vazifesi gören kalın ağaç, düz tavanlı damların üstünü örten malzemeyi taşıyan ve genellikle ardıçtan olan, uzunluğu 8 ila 13 metre arasında değişen 100-150 cm çapında ağaç. Dağdan kestiler hezanım / Bozuldu eski düzenim / Ben bir usanmaz ozanım / Anın için inilerim. (Yunus Emre)

hır (95/11): kavgâ, dövüş, hır gür.

höllük (52/3): eskiden küçük çocukların altına, kundağına bez niyetine konulan toprak. Höllük, herhangi bir toprak olmayıp tamamen kumsuz ve humusludur. İnce bulgur gibi taneli olup kundak çocuğunun altına hafif ısıtılarak konulmaktadır. Sonbaharda ihtiyaç sahipleri höllüğü ya satıcılardan alırdı ya da höllük toprağının bulunduğu yere gidip ele-yerek temin ederdi.

hurç (113/1): büyük heybe, herhangi bir şeyi taşımak veya korumak için kullanılan, bez ya da kilimden yapılmış nesne.

ırgalanmak (113/2): bir yerde sabit duran herhangi bir uzun nesnenin rüzgar veya başka etkenler yardımıyla olduğu yerde sağa sola, hafiften eğilmesi, sallanması.

ızgın (108/21): genellikle ekin tarlalarında kendiliğinden yetişen yabancı bir bitki olup buğdayın patozlanması sırasında küçük, koyu kahverengi tohumları ayırt edilerek hayvan yiyeceği olarak kullanılır.

izabe (17): hurda demirin ark ocaklarında eritilip fosfor ve kükürt takviyesi yapılması.

kalış (105/11): arpa veya buğday hasat etmeye yarayan alet, orak.

kangal (14/3): genellikle karasal iklimin hakim olduğu bölgelerde yetişen dikenli, açık yeşil renkli, ince, uzun, bir tür yabancı bitki. İlkbaharda topraktan baş veren bu bitki, temmuzdan sonra kartlaşmaya ve ardından da kurumaya başlar. Özellikle mayıs ve haziran aylarında, körpe iken dikenli kabukları soyularak ince gövdesi yenilmektedir.

karakış (14/2): Aralık ayı.

kepenek (68/3): genellikle keçeden yapılan, dikişsiz, kolsuz üstlük olup daha ziyade çobanlar tarafından soğuk ve yağmurdan korunmak amacıyla kullanılır.

kerme (105/8): hayvan gübresinin yakacak hâline getirilmiş şekli.

Kıtmir (119/3): Yedi Uyurlar da olarak da bilinen Ashab-ı Kehf'in köpeğinin adı.

köremez (68/3): Yeni doğum yapmış koyun ya da keçi sütünden pişirilerek ve içerisine eklemek doğranarak yapılan bir tür yiyecek.

Kusva (87/1): Hz. Muhammed'in devesinin adı.

Kuvasiye (57/1): Bu kelimeyle "kuva-yı milliye" kastedilmektedir.

külek (103/2): Silindir biçiminde, tahtadan yapılan ve içerisine yağ konulan kap.

kürün (88/3): su yalağı, hayvanların yem yediğı veya su içtiğı tahta, beton ya da taştan yapılmış ince, uzun ve geniş hacimli araç,

küşüm (38/2): endişe, kaygı.

livik (105/5): mor renkli yaprakları olan, yabani ve bodur bir bitki. Bu bitkinin halk kültüründeki yeri için bkz. (Üçer 1996: 326-331).

mangan (17/1): çeliğin dayanıklılığını ve sertliğini artırmak için demir içerisine katılan bir element.

maşlah (68/4): çobanların gece soğuktan korunmak için ve uyurken yorgan niyetine kullandıkları tek parçadan oluşan, kalın pelerinimsi giyecek.

menal (38/3): mal, mül, varyet.

mil (85/1): sel sularının sürükleyip getirdiğı ince taneli, kum ve toprak karışımı çamur.

mudara (110/2): idare eder, ne iyi, ne de kötü

ovmaç (105/5): küçük parçalara ayrılmış yufka ekmeğinin taze tereyağı içerisinde hafifçe kavrulmasıyla yapılan bir tür yiyecek. İsteğe göre içerisine yumurta da kırılmaktadır.

öz (85/1, 105/8): küçük su akıntısı, dere.

pusmak (112/5): sinmek, saklanmak.

sal (27/2, 68/5, 70/4, 120/4): Cesedi taşımak için kullanılan dört kollu tahta. Bazı şâirlerin "ağaç at" dedikleri nesne.

sıyrık (110/3): utanmaz.

silis (17/1): tam adı silisyum olan element, demirin çeliğe dönüştürülmesi için de kullanılmaktadır.

sinembüdük (53/5): saklambaç.

sitil (2/2): kova.

soğrulmak (52/2): sömürülmek

süyem süyem (74/2): belirli periyotlarla ve aralıksız devam etme,.

şelek (13/1): sırtta taşınan rulo biçiminde yük.

şişirmek (106/1): böbürlendirmek, gurura kaptırmak, kibirlenmesini sağlamak, coşku vermek.

Tanzara (105/12): bir halay adı.

tınaz (81/6): döven ile sürülüp öbek haline getirilmiş buğday ve saman karışımı yığıntı.

tombul (105/3): Çiğdemin yumru, soğan biçimindeki köklerine şeklinden ötürü tombul denilmektedir ve bunlar mevsiminde toplandığında kabukları soyularak yenilmektedir. Lezzetli bir tadı vardır.

Yörede ilkbaharın müjdecilerinden birisi de çiğdemdir. Mart sonlarına doğru çocuklar, dağa bayıra giderek çiğdem bulur ve bunları deynekleriyle eşerek köküyle birlikte toplar, eve getirir. İlk çiğdem getirene evin reis veya reisesi kendi gücü nispetinde bahşış verir. Çünkü

bu, baharın habercisidir. Toplanan çiğdemler ev halkına bölüştürülerek yenilir. Baharın habercisi olması dolayısıyla Anadolu'nun değişik yörelerinde çiğdemle ilgili başka uygulamalar da mevcuttur. Örneğin çiğdem pilavı bu cümledendir.

topullu herle (105/13): Kavrulmuş un ve yeşil mercimekle yapılan bir tür yemeğe herle denilmektedir. Eğer fazladan un kavrulup söz konusu yemeğin içine aniden dökülürse yemeğin içerisinde un topakları oluşmaktadır. İşte buna da topullu herle denilmektedir ki bu yemeğin makbul olanı bu şeklidir.

tummak (96/1): suyun içerisine dalmak.

uğut (116/2): Özellikle mart ayında buğdayların çimlendirilmesiyle yapılan bir tür yiyecektir. Buğday özü marmelatı da denilebilir. Yapımı oldukça zahmetli olan uğutun halk arasındaki bir diğer adı da "Fadime ana pekmezi" dir.

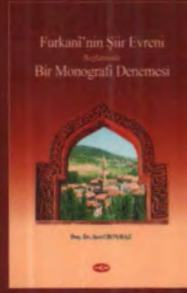
Rivayete göre Hz. Muhammed'in torunları olan Hz. Hasan ve Hüseyin'in küçükken canları tatlı istemiş. Anneleri olan Hz. Fatıma da onlara buğdayı çimlendirerek tatlı yapıp vermiş. Yapımı kısaca şu şekildedir:

Mart ayında buğdaylar karanlık ve nemli bir ortamda üzerlerine su serpilerek ve üzerleri örtülerek çimlenmeye bırakılır. Bir hafta, on beş gün boyunca çimlenen buğdaylar tokaçlarla iyice ezilir ve böylece buğdayın özsuyu elde edilmiş olur. Daha sonra bu özsu, fazla harlı olmayan bir ateşte saatlerce (yaklaşık 8-10 saat) karıştırılarak kaynatılır ve böylece marmelat kıvamında, açık kahverenginde olan bir tür tatlı elde edilmiş olur. Özellikle mart ayında, nevrüza tekabül eden zamanda pişirilerek köydeki herkese ikram edilir.

yelmek (52/3): koşturmak, bir şeyin uğrunda durmaksızın çaba sarf etmek.

yoymak (83/4, 115/1): rüyayı tabir etmek, yorumlamak.

zemheri (125/1): ocak ayı.

FURKANÎ'NİN ŞİİR EVRENİ BAĞLAMINDA BİR MONOGRAFİ DENEMESİ

Kökleri Atilla'nın sarayına kadar uzanan, en az 1500 yıl eskiye giden âşıklık geleneği, fert ve toplum planında pek çok işlevi bulunan, önemli kültürel değerlerimizden biridir. Nüfusumuzu halk kategorisine yerleştirerek nüfuzumuzun oluşmasına, kimi durumlarda artmasına ciddi katkılar sunan bu gelenek, küreselleşmenin yan etkilerine karşı bir panzehir olması özelliğiyle günümüzde önemini daha da artırmıştır. Dolayısıyla gelenek, artan önemine paralel olarak nitelik ve nicelik bakımından daha yetkin çalışmaların yapılmasını hak etmekte ve bunu da âcilen beklemektedir.

Bu beklentiye bir nebze de olsun cevap verebilmek ümidiyle filizlenen bu çalışma, geleneğin dinamiklerine Furkanî'nin şiiri özelinde farklı açılardan yaklaşmayı ve onları yeniden değerlendirmeyi deneyerek hem âşık edebiyatı araştırmaları hem de bu edebiyatın ilk öznelere olan âşıklar için yeni bir model sunmaya gayret etmiştir.

